

Vasile Boroneanț

Arheologia peșterilor și minelor din România

**cIMeC – 2000
București**

www.cimec.ro

Colectiv de redacție:

Coordonator: Irina OBERLÄNDER-TÂRNOVEANU

Corectură: Dan MATEI, Florela VASILESCU

Tehnoredactor: Eduard HAZU

Copyright © Vasile Boroneanț

cIMeC – Institutul de Memorie Culturală

Piața Presei Libere 1, C.P. 33-90

713411 București, ROMÂNIA

Tel./Fax: (01) 224.37.42

<http://www.cimec.ro>

E-mail: cimec@cimec.ro

ISBN 973-99088-0-2

www.cimec.ro

CUPRINS

Cuvânt introductiv	VII - XXIV
Foreword	XXV - XXXVI
Peșteri naturale	1
Peșteri antropice	93
Avene	108
Adăposturi sub stâncă	109
Stâncării	113
Mine	117
Cariere	132
Lutării	147
Saline	150
Planșe	161
Index planșe	291
Indexul peșterilor, adăposturilor, minelor, carierelor și salinelor	297
Index de pagină	315
Postfață	327

CONTENTS

Romanian Foreword	VII - XXIV
English Foreword	XXV - XXXVI
Natural Caves	1
Anthropic Caves	93
Swallow-holes	108
Rock Shelters	109
Rocks	113
Mines	117
Quarries	132
Clay Pits	147
Salt Mines	150
Figures	161
List of Figures	291
Index of caves, shelters, mines, quarries and salt mines	297
Page Index	315
Afterword	327

Cuvânt introductiv

Scurt istoric al problemei

Cercetarea peșterilor și adăposturilor sub stâncă, a pereților stâncoși este unul dintre cele mai interesante domenii ale investigațiilor științifice de caracter arheologic, istoric, geologic, geografic, paleontologic, speologic etc.

Este unanim recunoscut că acestea au oferit cel dintâi adăpost omului în perioada preistorică, în special în epoca glaciară dar și după aceea, în epoca istorică, în vreme de iarnă sau căutând adăpost răcoros în anotimpul călduros. Datorită caracterului lor tainic, întunecos, greu accesibil au fost obiectul sau încă sunt subiectul unor activități artistice, magice și religioase. Însuși creștinismul la începuturile sale s-a folosit de peșteri și adăposturi, de stânci naturale, a săpat sau a amenajat peșteri sau stânci. Unele peșteri sunt recunoscute ca adevărate temple ale artei preistorice sau istorice și au fost transformate în veritabile muzee prin amenajări speciale. Altele chiar au fost retrase din fluxul de vizitare turistic al marelui public în vederea protejării față de maladiile care pot să le aducă în chip involuntar și să dăuneze conservării lor. Pentru acestea s-au amenajat altele, în apropiere, în care au fost reproduse identic toate figurațiile din cele adevărate (Lascaux, Altamira). Este un exemplu muzeografic strălucit de grijă și atenție ce trebuie acordat unui monument rupestru.

Sunt peșteri naturale sau create de mâna omului cum ar fi cele din Munții Buzăului, Banatului sau Dobrogea care au fost locuite de haiduci sau în scop pastoral și nu de puține ori în interes militar-strategic. Și acestea trebuie să stăruie în atenția noastră. Așa cum am arătat, investigațiile în acest domeniu de cercetare s-au desfășurat încă de la început prin efortul conjugat al specialiștilor din diferite domenii. În țara noastră, între cei ale căror nume trebuie să figureze la loc de frunte când se ia în discuție această problemă este Alexandru Odobescu care, în vara anului 1871, a avut ideea genială a lansării Chestionarului Arheologic, pe care l-a trimis tuturor primăriilor din vechiul regat al României spre a sta în atenția învățătorilor, preoților, profesorilor, iubitorilor monumentelor și trecutului nostru istoric. Reacția a fost promptă, răspunsurile venind chiar în același an, fapt ce i-a permis să elaboreze „Proiectul de Campanie pentru Explorațiuni Arheologice în Districtul Buzău”, în care își propunea cercetarea peșterilor și așezămintelor religioase săpate în stânca din munții

din acest areal. Este cel dintâi proiect românesc de acest gen. Odobescu și-a pus în aplicare planul. Rezultatele nu a reușit să le publice dar ele se află tezurizate în fondul ce-i poartă numele la Biblioteca Academiei Române și au constituit sursa principală de informare în redactarea Marelui Dicționar Geografic al României.

Interesul față de peșterile aflate pe Valea Dunării sau în alte locuri ale provinciilor istorice române din secolul al XVIII-lea este manifestat și de către călătorii străini care le-au vizitat sau descris. Între aceștia menționăm pe F. Aloysio Marsigli, F. Grisellini. Din prima jumătate a secolului al XIX-lea până la începutul primului război mondial sunt de menționat în principal: E. A. Bieltz, K. F. Peters, G. Teglas. Majoritatea dintre aceștia au fost captivați de poziția peșterilor, de frumusețea interioarelor cu stalactite și stalagmite, punând bazele speologiei ca știință. Evidențiem, de asemenea, cercetările privind speologia fizică în cadrul cărora se remarcă personalități ca G. Munteanu-Murgoci și Emil Racoviță, naturalist și oceanolog, fondator al Biospeologiei. Acesta din urmă, împreună cu colaboratorul său, elvețianul P. A. Chapuis a transferat la Cluj Centrul Internațional de Cercetări Biospeologice. Emil Racoviță înființează la Cluj primul institut de speologie din lume, la 20 aprilie 1920, care, din cauza ocupării Transilvaniei de către hortiști în urma Dictatului de la Viena din 1940, se refugiază la Timișoara.

Cercetarea peșterilor se organizează abia în a doua jumătate a deceniului al șaselea din veacul nostru. În 1956 centrul cercetării speologice se mută și se concentrează la București în jurul Institutului de Speologie de sub conducerea profesorului C. Motaș. La Cluj funcționează o secțiune de profil. După această dată cercetarea peșterilor cunoaște o nouă etapă de dezvoltare. Un moment important îl constituie înființarea, în 1965 a cluburilor de speo-amatori din principalele orașe din țară cum ar fi București, Brașov, Cluj, Arad, Oradea, Reșița, Brad etc. Acum are loc o dezvoltare a activității de speoturism.

Un rol nu întotdeauna pozitiv l-au avut căutătorii de comori și exploatrile zăcămintelor de guano din peșteri, care pe lângă realizarea primelor colecții și popularizări ale frumuseților și valorilor istorice ale peșterilor, au pricinuit distrugerii ale galeriilor și depunerilor în care se aflau vestigiile arheologice și de faună fosilă.

Speoturismul trebuie tratat cu atenție. Unele peșteri au început să aibă aspect de depozite de conserve și deșeuri alimentare de tot felul, iar stalactitele și valoroasele concrețiuni calcaroase au fost jefuite, ca și vestigiile arheologice, istorice și fosile, pe care le adăposteau. Pereții sunt mângâliți, murdăriți plini cu „amintiri” și iscălituri.

Problemele evidenței și protejării peșterilor naturale și antropice prin Legea monumentelor istorice și a siturilor arheologice

Ca urmare a acestei situații credem că este necesară întocmirea unei evidențe primare, a unui repertoriu pe baza căruia să se elaboreze și editeze o Evidență a Monumentelor Rupestre din România, a acelor peșteri care adăpostesc în interiorul lor depuneri de pământ cu vestigii arheologice și ruine, consecință a locuirii lor de către om.

Monumentele rupestre trebuie să se bucure de protecția Legii Monumentelor Istorice și a Siturilor Arheologice.

Este necesară întocmirea unei evidențe privind starea fiecărui monument sau constatarea dacă nu cumva monumentul a fost distrus între timp, dacă este vizitabil și în ce condiții, dacă s-a făcut valorificarea științifică, măsurile ce trebuie luate cu caracter de urgență pentru protejarea, restaurarea și supravegherea lor. Operația este cu atât mai urgentă cu cât unele sunt amenințate cu degradarea, distrugerea sau sunt solicitate pentru valorificare turistică.

Subliniem faptul că Institutul „Emil Racoviță” din București și Cluj, cu ajutorul Cercurilor de speo-amatori, au în curs de efectuare proiectul de cartare și evidență prin inscripționare numerică a fiecărei peșteri (la intrare, într-un loc ferit de intemperii, se scrie cu vopsea roșie numărul fiecărei peșteri în cifre arabe). Opera se intitulează Cadastrul Peșterilor din România. Prima parte deja s-a terminat și cuprinde 8.500 de obiective. Un număr aproape egal de peșteri, adăposturi, avene, vor fi cuprinse într-un al doilea volum, ce urmează a fi editat. Este de reținut faptul că numai 3% dintre obiectivele vizitate de speologi au fost văzute de către specialiști arheologi, din această cauză credem că este necesară stabilirea cât mai urgentă a unei strânse colaborări între speologi, speo-amatori și arheologi, pentru că activitatea să se desfășoare printr-o consultare și participare reciprocă. Arheologilor le revine sarcina de a vizita și restul peșterilor și a se pronunța asupra lor.

Se simte nevoia organizării unei evidențe și din punct de vedere arheologic a acestor monumente. În această evidență trebuie să fie incluse și peșterile și lucrările antropice, indiferent de caracterul rocilor în care au fost săpate.

Evidența ar trebui să cuprindă:

I. Peșteri și adăposturi, stânci (stâncării).

A. Peșteri și adăposturi naturale locuite sau amenajate de om.

- a. Peșteri.
- b. Adăposturi.
- c. Stânci-stâncării.
- d. Menhire etc.

B. Încăperi și adăposturi săpate de om (antropice).

- a. Biserici.
- b. Schituri.
- c. Terase amenajate.
- d. Peșteri.

II. Alte categorii de lucrări în stâncă sau subterane executate de om.

A. Mine:

- a) de aur și argint.
- b) de cupru.
- c) de cărbune.
- d) saline.
- e) alte categorii de lucrări miniere

B. Cariere:

- a) de piatră.
- b) de nisip și prundiș
- c) de pământ.
- d) de caolin etc.

C. Lucrări subterane militare sau civile (tuneluri, aeroporturi, cazemate, etc.).

III. Rezervații naturale de interes istorico-arheologic și științific, în cadrul lor ambiental.

- a. Rezervații arheologice.
- b. Rezervații istorice.
- c. Rezervații naturale.

Pentru realizarea acestui proiect este nevoie de:

- 1) Investigații în obiective pentru obținerea elementelor de încadrare științifică și culturală.
- 2) Elaborarea documentației grafice, foto, video.
- 3) Redactarea studiului documentar informativ asupra fiecărui obiectiv, un inventar al descoperirilor.
- 4) Ordonarea activității și elaborarea proiectului de cercetare și valorificare științifică, turistică, de protejare a acestora.
- 5) Inventarierea materialelor arheologice, istorice și de altă natură și alte activități ce vizează buna evidență și administrare a patrimoniului mobil și imobil al fiecărui monument.
- 6) Elaborarea unei legislații privind organizarea de asociații, fundații, în care să aibă loc dezbateri publice cu colecționarii de obiecte provenite din peșteri, din mine (flori de mină), din toate categoriile de monumente menționate.
- 7) Introducerea în învățământul preuniversitar și universitar a unor cursuri

sau lecții care să se ocupe de protejarea, consolidarea și conservarea tuturor categoriilor de monumente pentru a crea convingerea ca și generațiile viitoare să le poată vizita nealterate și în bună stare.

Peșterile, adăposturile naturale și stâncăriile

După stingerea din viață a lui Alexandru Odobescu preocupări speciale privind cercetarea arheologică în peșteri nu au mai existat în țară. Imediat după primul război mondial, în România Mare, preocuparea renaște prin efortul unor pasionați cercetători ca Marton Roska în Transilvania, Constantin S. Nicolăescu-Plopșor în Oltenia, Nicolae N. Moroșanu în Basarabia.

Sfârșitul tragic al lui N. Moroșanu în cursul anului 1940, prin cedarea Basarabiei, inspirația nefericită a lui M. Roska de a se retrage în Ungaria la sfârșitul celui de al doilea război mondial au făcut ca dintre aceștia numai C. S. Nicolăescu-Plopșor să poată să-și continue cercetările din domeniul rupestru după al doilea război mondial. Astfel, în 1951, în colaborare cu secția de antropologie a Institutului de Endocrinologie a Universității de Medicină din București, acesta reia săpăturile la Peștera Muierii de la Baia de Fier pe care le continuă apoi din 1953 împreună cu Muzeul Național de Antichități și cu Institutul de Arheologie (după transformarea sa, în 1956, în institut) C. S. Nicolăescu-Plopșor împreună cu Corneliu C. Mateescu reînsuflețesc mișcarea arheologică în acest domeniu reușind să grupeze în jurul lor tineri, care după o perioadă de inițiere, devin cercetători de bază ai Institutelor de Arheologie și de Speologie sau în muzeele țării. În 1954 echipa de cercetare își începe activitatea în cadrul șantierului arheologic Cerna - Olt. Sunt explorate toate peșterile de pe ambele maluri ale râurilor Cerna și Olt. În 1964 C. S. Nicolăescu-Plopșor cu ocazia construirii Hidrocentralei de la Porțile de Fier începe investigarea peșterilor din Valea Dunării, întâi în peștera de la Veterani și adăpostul sub stânca Cuina Turcului, continuând cu Peștera Climente I și II din Cazanele Mari. Din echipă fac parte M. Davidescu, Șt. Roman, V. Boroneanț cărora li s-au alăturat în anii următori Al. Păunescu, Fl. Mogoșanu, Alexandra Bolomey, Elena Terzea, V. Sencu, Șt. Negrea, Alexandrina Negrea și mulți alții. Cu această ocazie cercetările arheologice descoperă cele dintâi obiecte de artă datând din epipaleolitic (mileniile XI-IX), cea dintâi peștera cu reprezentări în culoare roșie din țară de la Gaura Chindiei de la Pescari, acum Coronini, județul Caraș Severin.

Datorită extinderii cercetărilor s-a extins și problematica, din nevoia obținerii a cât mai multor date necesare înțelegerii problemei ajungându-se la concluzia că ele nu puteau fi obținute decât prin colaborare interdisciplinară.

Au intrat în atenția noastră numai întâmplător unele lucrări subterane săpate sau amenajate de om cu scopuri militare cum ar fi forturile,

cazemalele anterioare primului și din al doilea război mondial, liniile de fortificație, valurile de pământ și alte amenajări din piatră. Ar trebui în viitor să se acorde importanța cuvenită sistemului de fortificații de epocă contemporană de pe litoralul Mării Negre, edificate în perioada comunistă pentru apărarea litoralului în eventualitatea unui atac militar „imperialist” sau cele din zona de frontieră cu Iugoslavia, din perioada de confruntare dintre ideologia și tactica militară a comunismului internaționalist de tip stalinist de pe teritoriul țării noastre și cel național din Iugoslavia, de tip titoist. Nu a intrat în preocupările noastre dar evidențiem necesitatea inventarierii și studierii lucrărilor subterane de observare și supraveghere asupra partizanilor din munți, din aceeași perioadă comunistă. Toate acestea, inclusiv forturile de apărare de pe centura Bucureștiului, de la Jilava, Pantelimon etc. sunt acum ieșite din uz, pierzându-și caracterul secret. De ele trebuie să ne ocupăm în viitor, să le cercetăm, pentru a crea câmp de investigare specialiștilor în vederea interpretării corecte a istoriei din perioadele amintite.

Câteva considerații se impun asupra obiectivelor prezentate în lucrarea de față. În primul rând asupra peșterilor naturale, adăposturilor sub stâncă, a stâncăriilor locuite de om sau pe pereții cărora acesta a realizat reprezentări de artă în perioada preistorică sau istorică. Ele au fost prezentate pe baza datelor deja publicate, în funcție de cantitatea și calitatea informațiilor. Din această cauză, prezentarea lor pare inegală ca tratare. Ne-am străduit ca datele să conțină coordonatele principale, geospeologice, cu altitudini, temperaturi medii anuale, umiditate, acolo unde acestea au existat, pentru ca cei care doresc să se ocupe de ele în mod special să-și poată da seama și aprecia condițiile de locuire în funcție de latitudine, altitudine, răspândire zonală, rezultând clar că ele sunt grupate în arealele carstice calcaroase. Numai în rare cazuri ele se află pe platouri înalte, ce reprezintă de fapt vechile terase ale văilor sau principalelor cursuri de apă de pe teritoriul țării.

Remarcăm faptul că lipsesc dovezile de locuire din paleoliticul inferior, că sunt foarte rare cele din paleoliticul mijlociu, că sunt mai frecvente cele din paleoliticul superior și din mezolitic, destul de frecvente cele din neolitic. O repopulare a peșterilor se constată în toate arealele de răspândire în perioada de trecere la epoca bronzului și în prima parte a epocii bronzului și, destul de rar, în prima epocă a fierului. În epoca dacică, peșterile sunt mai puțin locuite, în ciuda faptului că unele dintre ele sunt menționate în izvoarele istorice, cum ar fi cele din perioada lui Burebista, când în muntele Kogaion oficia Deceneu, preot apropiat regelui. Cercetările recente par a le identifica pe acestea în pintenul calcaros Vârtoapele de la Grădiștea de Munte, jud. Hunedoara.

Câteva peșteri au fost locuite și în epoca romană, în special cele din Dobrogea, de la Limanu și Gura Dobrogei. O atracție de-a lungul istoriei au constituit-o peșterile din care izvorau ape termale, între care cele de mai

importante sunt cele de la Băile Herculane, cu proprietăți de vindecare a unor afecțiuni ale organismului uman. Cunoscută și exploatată sunt și cele de la Geoagiu Băi-Germisara încă din epoca romană precum și altele, mai puțin renumite.

Peștera Veterani prezintă funcție militar-strategică. Aici au fost găsite de către V. Boroneanț, Dinu V. Rosetti și N. Harpanțumian numeroase fragmente ceramice și cărămizi romane cu inscripția DRP DIERNA, monede din această perioadă și o fântână pentru alimentarea cu apă a garnizoanei militare romane staționate acolo. Pe fundul acesteia s-au găsit de asemenea numeroase materiale arheologice. Și-a păstrat funcționalitatea de apărare și adăpostire și în epoca medievală când s-a amenajat o incintă protejată cu două rânduri de ziduri de piatră și un port militar. În epoca medievală se constată de asemenea o intensificare a locuirii, un număr mare de peșteri în epoca feudală târzie, în timpul domniilor fanariote până la revoluția lui Tudor Vladimirescu au servit drept ascunzătoare haiducilor și apoi, în perioada comunistă, spre ele s-a îndreptat atenția luptătorilor din rezistență.

În cele arătate până acum despre peșterile naturale, un fapt deosebit din punct de vedere istoric, se cuvine a fi subliniat: anume că ele au furnizat cele mai importante date privind așa numitul paleolitic cuarțitic dezvoltat în peșterile Carpaților Meridionali și din Munții Banatului. Acestea înfățișează specialiștilor un proces istoric petrecut în paleolitic, un mod de viață legat de un comportament propriu față de materia primă prin utilizarea cu predilecție a cuarțului în prelucrarea uneltelor specific zonelor înalte, alpine ale Carpaților (Baia de Fier, Nandru) în timpul ultimei glaciațiuni Würm. În acestea, pe lângă uneltele din cuarț le foloseau și pe cele din silex, os și corn și probabil de lemn. Erau locuite de o populație care vâna între altele ursul de peșteră (*Ursus spelæus*) și culegea fructe de pădure.

Poate tot de o răcire a climatului și poate, de creșterea precipitațiilor se leagă și marea frecvență a materialului arheologic din vremea culturii Coțofeni. Și mai interesant este că în aceeași epocă a bronzului, în descoperirile de la Gălășeni se vorbește despre existența unor sanctuare în peșteră. Este, de asemenea, de subliniat, că tot de o funcționalitate culturală amintește, în epoca bronzului final și începutul epocii fierului, peștera denumită Fundul Peșterii de la Bozioru, jud. Buzău. Faptul este justificat de existența unor reprezentări ale unor figuri incizate: pumnale, vârfuri de lănci și săgeți. Inciziile sunt făcute pe pereții interiori ai peșterii. Ele sunt aproape identice cu cele din reprezentările de pe stâncile de la Val Camonica, Brescia-Italia sau din provincia Galicia din Spania, datând din aceeași perioadă. Despre peșteri ca lăcaș de cult amintesc și izvoarele scrise din epoca romană localizate în spațiul țării noastre. Așa este cazul peșterii Ceiris localizată de V. Pârvan la Gura Dobrogei și de V. Boroneanț la Limanu, județul Constanța.

Și cultul oriental al zeului Mithras practicat în peșteri în epoca romană este

atestat pe teritoriul țării noastre de izvoarele scrise, de monumentele epigrafice. Asemenea locuri de cult sunt de presupus a fi atestate în peștera Adam din Dobrogea și în peștera Veterani din Cazanele Dunării, unde s-a găsit și se mai conservă încă tunelul prelung de la intrare, ce desparte două încăperi laterale, specific acestui cult. Nu au fost găsite banchetele numite „praespia” (iesele), deoarece au fost cu siguranță distruse de mormintele din epoca feudală amenajate aici. Zidul median se păstrează încă, deși peștera este parțial sub apă. Regretabil este însă faptul că o piatră de altar cu inscripții găsită în interior a fost distrusă ulterior de vizitatorii peșterii.

Printre peșterile locuite în epoca medievală, în afară de peștera Veterani deja amintită, tot în zona Porților de Fier a fost descoperit zidul de fortificație în prea binecunoscuta peșteră Gaura cu Muscă de la Pescari - Coronini, care a devenit subiect de legendă datorită muștei columbace. Legenda spune că aici, în peșteră, s-a ascuns balaurul cu șapte capete pe care l-a ucis Iovan Iorgovan, un Hercules al Banatului. Legenda mai spune că din sângele țâșnit din capetele balaurului s-a născut musca columbacă, care pedepsește periodic pe localnici ca urmare a isprăvilor lui Iovan. Este atestat istoric că populația de pe ambele maluri ale fluviului, românesc și iugoslav, suferea periodic de invazia acestei insecte care le ucidea animalele.

Au fost locuite în epoca feudală în zona înaltă a Carpaților Orientali, peste 30 de peșteri de pe Valea Homorodului, din preajma localității Merești, județul Covasna, cercetate de colectivul condus de Traian Orghidan. Multe alte peșteri de înaltă altitudine se află în Banat, pe văile Caraș, Nera, Timiș, în Crișana, pe văile Crișului și a Someșului. Un mare impact asupra cercetării arheologice l-au avut exploatările de guano de la Cioclovina, jud. Hunedoara, în primele decenii ale veacului nostru și apoi cele din Peștera Muierilor, de la Baia de Fier. De acestea s-au ocupat personalități de primă mână ale arheologiei și paleontologiei românești ca dr. Francisc Rainer, C. S. Nicolăescu-Plopșor și Dardu Nicolăescu-Plopșor. Din ele provin vestitele cranii de *Homo sapiens fossilis* care atestă faptul că arealul geografic în care se află peșterile a fost locuit de către acesta în timpul paleoliticului superior. Menținându-ne în cadrul acestor descoperiri, este de subliniat că în peșterile din munții noștri au fost găsite urmele pașilor acestui om impregnate în rocă, în peștera Izbuc din Bihor. Cu toate că de aceste descoperiri s-au ocupat personalități de mare prestigiu ca C. Rișcuția și I. Viehmann ele sunt puțin cunoscute în lumea specialiștilor din țară și de pe continent.

Puțin cunoscute și puțin mediatizate sunt peșterile cu pictură în culoare neagră de la Polovragi, Vaideei, peștera Muierii din jud. Gorj, Limanu jud. Constanța, aparținând neoliticului, epocii metalelor și medievale. Acestea se alătură celor de aceeași vârstă de pe întreg continentul. Nici peșterile pictate în culoare roșie nu au lipsit din peisajul carpatic. Ele nu se ridică la

valoarea celor din zona franco-cantabrică a continentului prin tratare și imagistică. Temele sunt în general aceleași, epoca și modul de reprezentare grafică sunt altele, percepția artistică este alta. Trecuse glaciațiunea și se intrase în climatul cald postglaciar, în care ambianța faunistică și floristică era alta. Oamenii puteau să circule și să gândească liberi. Imaginile păstrate ne prezintă o lume cu o alta ideologie, cea care se dezvoltase după anii 11000 a. Ch. ca rezultat a acestor schimbări. Ele sunt pe deplin reflectate în reprezentările din peștera Gaura Chindiei - Coronini, Caraș Severin. Reflectă aspirațiile perioadei istorice cuprinse între aproximativ 6000 a. Ch. și secolele XI-XII ale erei creștine. Motivele și temele se înrudesesc cu cele tratate în reprezentările din peștera Măgura, din Bulgaria dar și cu cele din Peninsula Italică, Iberică sau de pe înălțimile Alpilor. Reprezentările de caracter creștin pe care le înfățișează se înrudesesc cu cele din peșterile și catacombele din epoca paleocreștină, cu reprezentările din arta murală din bisericile creștine din primul mileniu al erei noastre.

Numărul adăposturilor sub stâncă este mare în țara noastră, dar a celor cu descoperiri arheologice sau faunistice este mic. Faptul se datorează poate lipsei de preocupări pentru cercetarea lor. Adăpostul, potcapina Cuina Turcului din Cazanele Mari, localitatea Dubova, zona Porților de Fier este fără îndoială cel mai important obiectiv de acest gen din țară și din această parte a continentului. Apele lacului de acumulare ale Hidrocentralei Porțile de Fier I l-au acoperit. Înainte de creșterea nivelului lacului până la cote inundabile, între 1964-1969, adăpostul a fost cercetat intens de către o echipă condusa de C. S. Nicolăescu-Plopșor. Descoperirile de aici au constituit și constituie încă o premieră pentru istoria țării și a continentului. Săpăturile au pus în evidență numeroase zăcăminte arheologice ce se succed din mileniul al XI-lea până în contemporaneitate. Noutatea este aceea că au pus în evidență o civilizație ce se derulează, după datările de radio-carbon, studiul faunelor și florei, a pieselor de schelet uman, a resturilor arheologice, între milenii XI și IX a. Ch. Civilizația descoperită a fost denumită inițial clisurian, apoi dintr-o confuzie tipologică privind uneltele de piatră datorată noutății sale, Romanello-azilian sau Romanellian. Problemele, ulterior s-au rezolvat. Civilizația este dovedită acum nu numai în acest adăpost dar și în câteva peșteri din zona, și în așezarea deschisă de pe Ostrovul Banului. Un fapt este important: ea a durat peste 2500 de ani și este prima civilizație care, odată stabilită aici, a cunoscut o evoluție și o dezvoltare constantă coborând pe parcursul celor două milenii și jumătate de desfășurare, odată cu scăderea debitului Dunării, din peșterile aflate pe etajul înalt al cheilor fluviului în spațiul deschis de pe mal, în apropierea apei. Fenomenul a fost posibil tocmai ca urmare a schimbării climatice marcată de ieșirea din climatul rece și trecerea în climatul nou, mai cald, al holocenului. Numai din așezarea din Cuina Turcului provine un bogat inventar de peste 30.000 de unelte de silex și din alte roci de caracter microlitic (mărunt), piese din os, corn, dinți,

alcătuind podoabe, obiecte de cult, de ritual religios și de artă cu ornamentare geometrică caracteristică artei mobiliare postglaciare europene. Prin aceste descoperiri și prin cele din civilizația următoare, ce se dezvoltă în zona denumită Schela Cladovei-Lepenski Vir, în mileniiile VII-VI, culoarul dunărean al zonei Porților de Fier se integrează arealelor de zămislire a vechilor civilizații ale lumii antice. Populația descinde din omul de Crô Magnon care a populat, așa cum arată descoperirile din peșterile de la Cioclovina și Baia de Fier, din vremea paleoliticului superior. Aceste descoperiri au fost repede integrate în tratatele de specialitate elaborate în centrele universitare din lumea întreagă.

Peșterile și adăposturile săpate de om (antropice)

Un loc important și inedit pentru istoria țării noastre îl ocupă peșterile antropice. Ele sunt opera populațiilor ce au locuit acest spațiu geografic în perioada dacică, romană, paleocreștină sau chiar medievală și se localizează în Dobrogea, dar și în alte părți ale arcului carpatic. Este de menționat în primul rând Peștera labirint de la Limanu în care, pe lângă caracterul sau întortocheat, se află o serie de încăperi de dimensiuni și funcționalități diferite săpate în stâncă, susținute de ziduri fără legătură de mortar sau coloane din piatră, zidite pe alocuri pentru susținerea tavanelor, și prezintă picturi în culoare neagră, cu caracter naiv. Peștera este identificată cu cea denumită Ceiris (Keiris) de către literatura antică, deja menționată. Alături de acestea sunt peșterile de la Dumbrăveni și Basarabi-Murfatlar. Ele au fost săpate pentru a oferi adăpost populației creștine locale în fața năvălitorilor barbari și prigonitorilor creștinismului. Unele dintre ele conțin și morminte, încăperi de cult, reprezentări de artă creștină.

Un alt grup de peșteri antropice îl constituie cele din munții Buzăului, a căror explorare a început în 1881, datorită ilustrului înaintaș Alexandru Odobescu. El a lansat, așa cum am mai arătat, inițial un „chestionar” care s-a adresat intelectualilor de la sate și din orașe de pe întreg cuprinsul țării (în alcătuirea politico-administrativă de atunci) de a furniza informații în legătură cu toate vestigiile arheologice din țară. Răspunsul nu a întârziat și s-a dovedit că în această parte muntoasă a țării există o serie întreagă de peșteri și adăposturi săpate de om. Cercetările întreprinse de savanți, la care s-a asociat și pictorul de origine elvețiană H. Trenck și alți iubitori ai trecutului istoric al țării, de atunci și de după el, au stabilit că acestea aparțin curentului ortodox isihast. A cunoscut o înflorire în zonă, între secolele XVI și XX și a avut rădăcini în tradițiile zonale mai vechi. Călugării au săpat în șisturile de aici lăcașuri de rugăciune, fiind feriți de influența vieții de toate zilele, spre a se putea ruga în liniște. Încăperile au funcționat ca biserici, schituri, chilii, metohuri, locuri de popas cu cruci sau icoane etc. Cercetările ulterioare au arătat că ele au fost vizitate în anumite împrejurări de către unii voievozi, doamne, domnițe, pentru a se mărturisi și spre a se spăla de păcate, în clipe de grea încercare sufletească. Între aceste peșteri

menționăm: Agatonul Vechi și Nou, Biserica Iosif, Schitul Dionisie (zis Torcătorul), Peștera Căsoaia etc. Sunt și peșteri care au fost locuite sau săpate de haiduci, sau de resturile unor armate învinse, cum ar fi cele ale Eteriei lui Alexandru Ipsilanti. Unele dintre acestea erau situate în apropierea unor izvoare cu apă tămăduitoare de boli, nu departe de localitățile Bozioru sau Fișici, acestea din urma cunoscute și în prezent ca locuri de cură pentru anumite maladii. Aici au venit spre a se trata și mari personalități ale vieții politice românești: I. Ghica, N. Bălcescu. Mare parte dintre ele au fost distruse datorită cutremurelor de pământ repetate, fiind situate în apropierea centrului seismic din zona Vrancea. Din această cauză ele au suferit refaceri sau restaurări. Adesea pe pereții acestor încăperi sau în afara lor se află texte biblice sau de valoare istorică deosebită, în limba română cu caractere slavone, altele sunt semne magice sau de orientare laică sau creștină. Această grupare de peșteri este vizitată încă datorită caracterului ei tainic, retras, reflectând preocupări mai aparte ale spiritualității românești.

Stâncăriile - pereții stâncoși au constituit, prin măreția și caracterul lor adăpostitor, locuri de atracție pentru populația trăitoare de-a lungul veacurilor pe aceste meleaguri. Mai deosebite sunt cele de pe Valea Hășdatelor, din Cheile Turzii din apropierea localității Petreștii de Jos. Altele sunt pe Valea Carașului, la Iliidia jud. Caraș Severin și acestea din urmă se află în preajma unor vechi biserici și mănăstiri din secolele XII - XIV sau cele de la Mraconia în zona Cazanelor Mici ale Dunării, rămase sub apă, unde a ființat o mănăstire în secolele XV - XIX de care s-a ocupat istoricul N. Stoica de Hațeg. O parte din figurări au dispărut. Cele care s-au păstrat, sunt făcute în culoare roșie și reprezintă figuri de sfinți, schematizați, cu aureolă, motive vegetale sau animale.

Carierele de piatră, nisip și lut

În epoca istorică se descoperă o nouă fațetă a valorilor pe care le prezintă stâncile, diferite roci care au oferit materie primă pentru construirea templelor, cetăților, palatelor civile sau religioase, a drumurilor etc. Se redescoperă, de asemenea, calitățile pe care le ofereau unele roci de a fi transformate în opere de artă. Pentru aceste activități apare un loc de muncă care este cunoscut acum sub denumirea de carieră. Numărul acestora este impresionant de mare pe teritoriul țării noastre din epoca dacică, greco-romană, medievală, modernă și contemporană. Nu ne-am ocupat cu acest prilej decât de cele care au avut importanță în epocile istorice apuse sau a celor care și-au continuat activitatea până în epoca contemporană. Între acestea le subliniem în mod special pe cele de la Cernavodă, Babadag, pe cele din apropierea Tomisului, Callatisului, castrelor de la Drobeta, Orșova, Mehadia, Apulum, Potaissa sau de la Basarabi-Murfatlar. Pe pereții unora dintre ele se află sculptate zeități cărora li se închinau lucrătorii de acolo, oamenii liberi, sclavii sau libertii.

Așa este cazul celei de la Cernavodă, unde se află un relief reprezentându-l pe Hercules Sexanus. Altele, cum ar fi cea din cariera de la Basarabi-Murfatlar, prezentau sau prezintă încă figurări în stil naturalist naiv sau cu simbolistică creștină. Pe pereții unora dintre aceste cariere se mai păstrează încă urmele vechilor metode și tehnici de exploatare, constituindu-se în adevărate monumente istorice. Materia primă extrasă din ele a constituit obiectul schimburilor dintre populațiile din zonă sau de aprovizionare cu materie primă pentru marile centre urbane. În cadrul acestor cariere funcționau ateliere de sculptură, de scriitori pe piatră (lapicizi), făuritori de sarcofagii împodobite cu zeități sau personalități contemporane. Unele dintre ele au constituit obiectul unor comenzi speciale. De aici valoarea lor de centru de influență cultural-spirituală asupra populațiilor învecinate. În apropierea unora dintre acestea au existat încăperi funcționale săpate în stâncă pentru depozitarea operelor realizate, a uneltelor sau a pazei. Nu toate acestea se mai păstrează intacte. De aici necesitatea inventarierii lor, a cunoașterii scopurilor pentru care au fost create și necesitatea luării unor măsuri de protejare și conservare.

Mai puțin cunoscută marelui public este cariera ca sursă de materie primă pentru extragerea pietrei pentru confecționarea uneltelor. Ne referim la acelea care au servit drept surse de procurare a silexului (cremenei), obsidiane, cristalului de stâncă, cuarțului, sau a altor roci de mai mică importanță și utilizare. Studiarea lor a reprezentat și reprezintă un important câmp de lucru pentru specialiștii care s-au ocupat și se ocupă de evoluția uneltelor de piatră cioplită sau șlefuită din paleolitic, mezolitic, epoca bronzului și a fierului.

Un capitol complet neglijat până acum este acela privind rolul jucat de carierele de lut și nisip. La noi au fost considerate ca un „dar de la Dumnezeu”, al naturii, ca aerul și apa. Se pierdea din vedere că la fiecare margine de așezare omenească se află câte o groapă, câte un mal din care locuitorii săi, neplătind nici un bir sau impozit, puteau sau pot să ia la alegere, cât doresc, după nevoi, conform tradiției. El este, ca și lemnul materialul de bază în toate construcțiile. Din acest motiv ne permitem să considerăm întreaga civilizație preistorică și istorică românească ca o civilizație a lutului și lemnului. Să nu pierdem din vedere că lângă fiecare așezare se află câte un izvor, câte o fântână și câte o luncă sau pădure, dacă nu cumva satul este înconjurat de acestea. Nu furnizăm acum amănunte despre aceste surse de materie primă. Subliniem doar importanța lor cu titlu de exemplificare. Numărul lor este tot atâta cât al așezărilor, ba mai mult, în așezările mai mari sunt și câte două sau chiar mai multe.

Salinele (minele de sare, ocnele)

Cu totul în alți termeni se pune problema când este vorba despre alte categorii de materii prime, cum e cazul metalelor și a sării, care se aflau

departe de așezarea omenească dintre care unele, ca de exemplu sarea, sunt absolut necesare vieții. Acestea poartă în limbajul curent denumirea de ocne, băi sau saline. Ele au jucat un foarte important rol în viața oamenilor, în dinamica istorică productivă. Progresul în acest domeniu de activitate este strâns legat de dinamica invențiilor. Ele au generat la început dezvoltarea inegală a așezărilor, schimbul între așezări - trocul local - apoi schimbul între localități mai îndepărtate - comerțul. Pe acestea s-au dezvoltat căile de comunicație și transport terestru sau pe apă, puncte organizate de desfacere, de protecția acestora, reglementări și cutume care s-au transformat în legi. Pe traseul lor s-au stabilit relații care au dus la nașterea unor formațiuni civile care au evoluat spre forme prestatale și apoi statale, în ultimă instanță la dezvoltarea în punctele de mare interes a unor industrii, la început artizanale și apoi de caracter extins, ajungându-se la giganzii industriali de azi. Exploatarea acestora a cunoscut o dezvoltare mereu ascendentă, din preistorie până în epoca metalelor, iar în a doua epocă a fierului de tipul La Tène dacic, pe teritoriul țării noastre, a unor exploatare organizate cum ar fi cele de la Ocnele Mari din Oltenia de pe valea Oltului, Ocna Dejului, Ilișua, Uioara, pe traseul altor râuri. În ordinea apariției și importanței lor, apar în inscripții sau literatura istorică.

Extragerea metalelor

O alta bogăție a pământului românesc o constituie metalele nobile, aurul și argintul, precum și metalele utile ca arama (cuprul), fierul, plumbul, antimoniul etc. Exploatarea lor mai intensă sau mai accelerată a stat și stă încă în potențialul de dezvoltare economică și în ultimă instanță, politica-administrativă a comunităților omenești din arealul lor de exploatare. Obiectele de aur și argint găsite întâmplător sau în cercetările arheologice efectuate de-a lungul vremurilor ne dau posibilitatea să avem o imagine cât de cât aproape de valoarea lor reală și realitatea istorică a momentului. Se constată însă că, odată cu apariția statului dac, aceste avuții au dat forța economică, au stimulat activitatea productivă și de schimb. Generalizarea unui sistem de producție legat de aspirațiile etno-culturale a dus la invidia comunităților vecine iar în ultimă instanță la lupta dintre ele, dintre forța economică a etniei și statului dac și a celorlalte din vecinătate. În felul acesta s-a ajuns la rivalitatea politică dintre daci și romani. Publicarea informațiilor, chiar și sumare, despre aceste mine credem că va contribui la înțelegerea mai completă și mai corectă a rolului jucat de bogățiile miniere în timpul regatului dac, în timpul stăpânirii romane în Dacia, în înțelegerea cauzelor care au dus la dezlănțuirea deplasărilor popoarelor migratoare, a rolului jucat de poporul neo-latin român, de statele valahe în epoca medievală.

Înțelegerea procesului are o cuprindere foarte largă pentru că alături de dezvoltarea mineritului trebuie înțeleasă și dezvoltarea tehnicilor și tehnologiilor de extragere și prelucrare a acestor metale. În strânsă legă-

tură cu dezvoltarea lor este și apariția atelierelor de batere a monedelor, a schimburilor monetare, a rolului jucat în desfășurarea potențialelor economice. Procesul a avut și implicații socio-economice, antrenând relații noi între grupări economice etno-culturale până în epoca modernă, de expresie națională. Se creează pe această cale o relație între muncitori, mine și teritoriul lor de dezvoltare. Pe lângă ele se nasc activități conexe, care au influențat politica de stat în epoca dacică, romană, feudală, modernă sau contemporană, bazate pe relațiile existente și caracteristice din fiecare epocă exprimate teritorial. În epoca modernă ele au dus la gruparea capitalului, la nașterea unor comunități economice sau grupări ale lor. Nu poate fi înțeles acest proces dacă nu avem o cunoaștere cât de cât documentată asupra exploatărilor miniere din fiecare epocă.

Înțelegerea este mult ușurată de tăblițele cerate din epocă romană găsite în minele de aur de la Roșia Montană-Alburnus Major, unde sunt menționate o serie de relații privind viața din mină și exploatarea tehnică. Se află informații asupra caracterului muncii, asupra mijloacelor tehnice de lucru. Cercetarea arheologică a acestor mine ne-a furnizat informații prețioase asupra instalațiilor miniere, rudimentare la început și într-o continuă perfecționare de-a lungul epocilor istorice. În urma acestor cercetări au fost găsite armături de lemn pentru protecția celor care munceau în subteran, de exemplu, la Buciumurile, jud. Hunedoara. Din cercetările arheologice avem informații despre descoperirea unor pive de piatră pentru zdrobirea minereului. Ele, împreună cu alte unelte ca: ciocane, târnăcoape, lopeți, sfredele, ace etc. ne oferă o imagine cât de cât completă asupra stadiului de dezvoltare a activității de producție. În interiorul unor mine s-au găsit opaițe de iluminat, unele împodobite artistic, adevărate opere de artă. Tot cercetările arheologice ne oferă informații despre activitatea de transport, despre utilizarea forței umane în această activitate cu ajutorul coșurilor, a trocului, mânuite sau purtate de către sclavi, femei sau copii. Încă din epoca romană în mine era folosită forța apei, dirijată prin lucrări amenajate în pantă, cu rezervoare pentru captarea apei sau a unor bazine pentru spălarea minereului. În antichitate se inventează șteampurile de lemn puse în funcțiune de apa râurilor, cu care se zdrobea minereul. Din antichitate și până în epoca noastră au fost folosite blănurile de oaie sau stofe pentru colectarea particulelor fine de aur. Aurul, odată obținut, era topit în retorte de caolin. Treptat, munca în exploatările aurifere se specializează și apar preocupări specifice și profesii legate de săparea minelor, de prelucrarea produsului finit, de administrarea și comercializarea lui. Se cunosc încă din antichitate, în epoca romană, muncitori specializați, provenind din diferite zone de tradiție minieră a Imperiului Roman care au fost colonizați în Dacia, pentru a dezvolta și impulsiona aceste activități. Se chemau piruști (pirustae) și au fost aduși din provinciile traco-ilirice, iberice.

În epoca feudală și modernă sunt cunoscute colonizările din Transilvania, făcute cu muncitori specializați aduși din Alsacia, Flandra, Cehia, Slovacia, sau din alte părți ale Europei. În Țara Românească și Moldova sunt vestiți

țigani „zlătari”, pricepuți în această branșă. De bună seamă în zonele miniere sau cu nisipuri aurifere sau argintifere s-au perpetuat comunități specializate în practicarea acestor meserii.

Un loc important l-a avut exploatarea aramei și a altor metale utile ca antimoniul, coșitorul, ca aliaje de bază în obținerea bronzului. Erau însă și exploatări de plumb, mercur etc. care, din produs secundar, și-au câștigat un loc binemeritat în tehnologia de prelucrare și valorificare specializată în activitățile și industriile la a căror dezvoltare au contribuit. Despre amploarea și rolul jucat de exploatarea cuprului pe teritoriul țării noastre vorbesc toate tezaurele de piese din bronz descoperite în Transilvania și în toate celelalte provincii istorice, în compunerea cărora intră unelte, arme, podoabe, unele dintre ele realizate într-o tehnică inegalabilă și care fac dovada, împreună cu cele de aur, a măiestriei artistice a specialiștilor care au trăit pe pământul românesc. Așa sunt, de exemplu, tezaurele de la Hinova, Pietroasele, Coțofenești, Băiceni, București - Herăstrău, Apa etc. La acestea se adaugă numeroasele piese descoperite în cercetările arheologice din toate culturile prezente pe teritoriul țării.

Exploatarea fierului a constituit una dintre activitățile miniere de bază. Ea își are originea încă în prima epoca a fierului și cunoaște o accentuată dezvoltare în antichitate, în epoca dacică și romană. Din această vreme sunt binecunoscute între altele, exploatările de la Ghelar și Teliuc, din Hunedoara, cele de la Gilău și Cașolț, din centrul Transilvaniei, de la Berzovia, din Banat, de la Baia de Fier și Polovragi din Oltenia etc. Cercetarea arheologică a pus în evidență adevărate tezaure de obiecte din fier a căror funcționalitate și înfățișare nu au cunoscut modificări până în epoca contemporană, atestând continuarea vechilor tradiții. Sunt cunoscute topoare, securi, greble, pluguri și alte unelte folosite în agricultură precum și instrumente specializate pentru activitatea de minerit, de lucrat lemnul, găsite în ateliere meșteșugărești. În epoca dacică, o mare dezvoltare și uniformitate culturală marchează epoca lui Burebista și Decebal. Este de prisos să continuăm a prezenta rolul jucat de acest metal în dezvoltarea societății românești.

Un moment de stagnare este marcat de perioada năvălirilor barbare, de după părăsirea Daciei, din timpul împăratului Aurelian și până la întemeierea formațiunilor statale neolatine românești de pe teritoriul țării. Perioada este marcată de o scădere a exploatărilor miniere și a tehnologiei de prelucrare a fierului și a celorlalte metale utile. Se recurge la folosirea unor minereuri foarte sărace de interes local, în acord cu potențialul economic scăzut al populațiilor ascunse din fața năvălirilor barbare în hățișul luncilor sau de-a lungul râurilor acoperite până la firul apei de păduri. În aceste condiții, au fost folosite pentru producerea metalului acumulările sărace de oxizi de fier din prundișurile râurilor sau din acumulările de oxizi de fier din calcare. Fenomenul este generalizat pe întreg cuprinsul fostei Dacii, cu excepția zonelor de tradiție în care minereul

mai putea fi exploatat la zi. Noile cercetări arheologice privind secolele V - XI din localități ca Vadul Săpat, Dridu, Coțofeni, Târgșor, Bucureștii Noi - Străulești, Chitila, Dulceanca, Iulia, Altân Tepe, Hlincea, Buhalnița fac dovada acestei situații. În aceste așezări s-au găsit zgură de fier, turte de material topit, cuptoare primitive de redus minereul pe vatră, folosind zăcămintele sărace. Aceasta situație exemplifică adaptarea populației la condițiile date.

Renașterea activității de extragere a fierului se produce ca urmare a redescoperirii zăcămintelor vechi, și a descoperirii unor zăcăminte noi. Pot fi date în acest caz ca exemplu reluarea activității miniere de la Teliuc, Ghelari și din alte localități în care se exploata fierul în epoca daco-romană. Un exemplu în ceea ce privește descoperirea unor exploatări noi și a folosirii unor noi forme administrative și tehnice în valorificarea zăcămintelor din fier poate fi dat cazul așezării de la Cladova, județul Arad, unde în jurul unor zăcăminte de fier nou descoperite se dezvoltă ateliere cu o activitate complexă, săpate în stâncă, susținute de cnezi sau voievozi. Teritoriul așezării este protejat cu valuri de pământ specifice momentului întemeierii noilor formațiuni statale medievale. Odată cu dezvoltarea atelierelor de prelucrare a fierului din minereuri complexe, în paralel, se dezvoltă și activitatea de extragere și prelucrare a metalelor utile (aramă, plumb precum și a argintului).

Înțelegerea procesului de dezvoltare a mineritului trebuie perceput în legătură cu cunoașterea în antichitate a surselor de materie primă, a topicii reliefului. Trebuie să avem în vedere că strămoșii noștri aveau o imagine foarte clară asupra acestor potențiale datorită legăturii nemijlocite pe care o întrețineau, în special din activitatea de păstorit. Pe baza observațiilor, au putut cunoaște calitatea unor roci a căror proprietăți doar le bănuiau că ar fi foarte utile dezvoltării, pe viitor.

Pentru epoca bronzului și prima epocă a fierului este remarcabil faptul că zonele în care se aflau zăcămintele și exploatările miniere, nisipurile aurifere, până acum cunoscute, sunt cele în care se află frecvența cea mai mare a tezaurilor de obiecte și podoabe din aur, argint și bronz. Prezența lor în aceste zone nu este întâmplătoare. În preajma lor cercetările arheologice au scos la iveală existența atelierelor în care s-au făcut. Cunoașterea lor ne face să înțelegem cu ușurință că forma lor, ornamentele, reflectă în același timp ideologia, riturile și ritualurile religioase ale comunităților din care făceau parte precum și forța economică, tradiția lor. Încă din secolele al XVIII-lea și al XIX-lea, aceste probleme i-au preocupat pe specialiști, fapt care a dus la efectuarea unor analize cantitative și calitative asupra componenței chimice a depozitelor cu scopul de a determina procentajele de metale rare sau utile aflate în componența lor. În ultima vreme, această preocupare s-a intensificat, având drept scop urmărirea răspândirii obiectelor în spațiu, în funcție de compoziția minereurilor în minele din care provin. Rezultatul acestora

întărește ipotezele făcute de istorici, arheologi, etnologi că în spațiul carpatic au existat unul sau mai multe focare de dinamică tehnică și inventivitate care au influențat dezvoltarea și mersul civilizațiilor de pe continent, că au existat permanente influențe și presiuni exercitate de populațiile din jur. Ele au generat căutarea unor legături de schimb, culturale, ideologice și mai ales de transfer tehnologic cu alte centre ale lumii vechi din Caucaz, Orientul Apropiat, Bazinul Mediteranean, Centrul și Vestul Europei.

Procesul de dezvoltare al activității de minerit a mers în pas cu toate celelalte caracteristici ale civilizației umane de pe continent, în strânsă legătură cu încălzirea climatului din postglaciar, având sens clar dinspre sudul spre centrul și nordul continentului. În cadrul acestui proces, desfășurat lent, pe dimensiunea istoriei, s-au produs o serie întreagă de adaptări și asimilări bazate pe cunoașterea teritoriilor, a tradițiilor și experiențelor locale petrecute în sânul populațiilor preexistente, în pas cu sporul demografic, cu evoluția microclimatelor. În cadrul acestui proces menționăm rolul jucat de culoarul dunărean - o diagonală a Europei - prin care s-au transmis procesul de expansiune și reverberațiile avute la contactul cu aceste tradiții. În acest context fluviul a avut un rol istoric comparabil cu acela al văilor Nilului, Eufratului, a coastelor fertile ale continentului Euro-asiatic. În acest context subliniem că un rol important în procesul de difuzare culturală pe teritoriul continentului european l-au avut coastele Mediteranei, ale Mării Negre care prin descoperirile până acum cunoscute ne oferă reperatele desfășurării în spațiu a acestui proces. Între aceste principale culoare au existat permanente legături, stabilite cu ajutorul rețelei cursurilor de ape ce le leagă, culoare ocolind culmile lanțurilor de munți.

Meșteșugarii specializați au fost făuritorii obiectelor, armelor, podoabelor ca expresie a ideologiilor și tehnicilor epocilor istorice parcurse. În legătură cu ei s-a dezvoltat și activitatea de batere a monedelor. Acestea, în colecțiile muzeelor din țară și de pretutindeni, alcătuiesc mândria artei prelucrării metalelor.

Această lucrare poate fi considerată ca un documentar arheologic, istoric, geografic și antropo-cultural. Ea oferă dovezi indubitabile privind activitățile omenești desfășurate în spațiul nostru istoric și geografic. O considerăm ca pe un început care va trebui continuat, completat și preluat de către cercetătorii din instituțiile specializate din Direcția Muzeelor, Ministerul Culturii, Educației, Științei și Tehnologiei. Acestea trebuie să propună spre promovare legi în scopul protejării siturilor și monumentelor arheologice, a rezervațiilor naturii. Este necesară începerea unei propagande în vederea educării populației, protejării, restaurării și conservării tuturor categoriilor de monumente luate în discuție. Fiecare popor, etnie are obligația să cunoască, să se documenteze, să-și apere originea, prezența în spațiul istoric în care s-a format și trăiește.

Concluzii

Peșterile, minele, carierele, salinele, sunt surse niciodată isprăvite ale re-împrospătării și stimulării cercetării științifice, ale cunoașterii potențialelor materiale, ale producției artistice, laice sau religioase. Ele oferă deopotrivă criterii și argumente pentru conservarea, restaurarea și reconstituirea aspirațiilor și realizărilor epocilor istorice parcurse până acum de umanitate. Reflectă neastâmpărul și dorința de prefaceri, de noutate a spiritului uman, justifică sensul existenței umane.

Minele mai oferă însă și adevărate opere ale naturii, descoperite de om odată cu străpungerea depozitelor subterane. Ele însele colecționate, de către mineri, de colecționarii din epoca noastră, alcătuiesc adevărate tezaure de mare interes pentru vizitatorii muzeelor. Ele reprezintă de asemenea izvoare de inspirație pentru artiștii epocilor viitoare.

Foreword

Short history of the problem

Exploring shelters under rocks, caves and rocky formations is one of the most exciting aspects of a scientific investigation of archaeological, historical, geographical, palaeontological or speological nature.

It is well known that the three categories we mentioned above were used as first human shelters in prehistoric times, especially during the icing periods, but also after that, during winters or when looking for shade during hot summers. Owing to their hidden, dark and hard to reach character they constituted the object of artistic, magic or religious activities. Even at the very beginning of Christianity, caves, shelters or natural rocky formations were used, dug into or created. Some of the caves are recognized as true temples of the prehistoric or historic art, being turned into real museums. Among these, some were closed to the great public in order to protect them from the damages that could have been caused - involuntarily - damages that could have put in danger their preservation. For their protection copies were set up nearby, where the interiors were attentively reproduced to recreate the originals (Lascaux, Altamira). It is nothing else than a great example of the care and attention that should be given to such monuments.

Caves are natural or artificial - for example the ones in the Buzău and Banat mountains or in Dobrogea - which were inhabited by outlaws or shepherds - and not very rarely, even used for military purposes - and especially these ones should have our attention. As we have already shown, the investigations in this particular field were carried on from the very beginning by a large range of different specialists. In our county, among the names that should be mentioned when discussing this matter is Alexandru Odobescu, who, in the summer of 1871 had the great idea of sending a Questionnaire to all the mayors, teachers, priests, lovers of historical monuments and national past in the Old Kingdom of Romania. The reaction was prompt, as he received numerous answers that very year, thus enabling him to elaborate the "Project for the Archaeological Research Campaign in the county of Buzău", through which he intended to investigate all the caves and religious settlements sheltered in rocky environments within that particular area. It was the first Romanian project of the kind. Odobescu managed to put it into practice. The results were not published, but they still exist in the collection bearing his name in the Library of the Romanian Academy and were the main information source when the comprehensive Romanian Geographical Dictionary was drafted.

During the 18th century foreign travellers also showed interest for the caves located in the Danube valley or other places within the Romanian provinces and even left us descriptions of them. Among them is worth mentioning F. Aloysio Marsigli and F. Grisellini. Starting with the first half of the 19th century and up to the First World War, important names are E. A. Bieltz, K. F. Peters, G. Téglás. The majority of them were thrilled by the location of the caves, by the beauty of the interiors decorated with stalactites and stalagmites, thus being the first ones to put the bases of scientific speleology. Of no less importance are the researches concerning physical speleology, represented by personalities as G. Munteanu-Murgoci and Emil Racoviță, naturalist, oceanologist, initiator of Bio-Speleology. Himself, together with his Swiss collaborator P. A. Chapuis, transferred to Cluj the International Centre for Bio-Speleological Research. Emil Racoviță also set up at Cluj the first Institute of

Speleology in the World, in April 20, 1920, institution that following the occupation of Transylvania by Horthy's army after the Dictate of Vienna in 1940 resumed its activity in Timișoara.

As a general rule, the investigation of caves got organized only during the second half of the sixth decade of our century. In 1956 the centre for speleological studies moved to Bucharest, concentrated around the Institute of Speleology, under the direction of Professor C. Motaș. In Cluj a specialized department was left. A new stage followed after that year. An important moment was marked by the creation, in 1965, of cave-amateur clubs in the main towns of the county: Bucharest, Brașov, Cluj, Arad, Oradea, Reșița, Brad, etc. The cave-tourism got developed too. A lot of attention should be paid to the latter.

Treasure hunters and people exploiting the guano deposits in caves did not play a positive role - it is fairly true that they formed the first collections and helped in making the beauty of the places known - but at times they damaged the galleries and the sediments sheltering archaeological traces and fossil fauna.

Cave tourism should be carefully treated. Many of the caves started looking like deposits of empty tins and food remains, stalactites or valuable limestone concretions were taken away as well as the archaeological, historical and fossil remains. Their walls are dirty, covered with graffiti and signatures.

Recording and protecting natural and artificial caves through the Law of historical monuments and archaeological sites

As a consequence of the present situation we consider necessary to start up a primary list, an inventory, based on which we could elaborate and publish a "Record of the cave-like monuments in Romania", comprising the caves sheltering deposits of archaeological remains, or ruins - consequences of human habitations.

The cave-like monuments should be under the protection of a Law for historical monuments and archaeological sites. For each monument there should be a description, also stating whether it had been damaged in time, if it can be visited and under what circumstances, the measures that should be taken for its protection, preservation, restoration and survey. The operation must be extremely urgent as some of them are in an advanced state of degradation or are of a high tourist interest.

We would like to underline that the Institute "Emil Racoviță" in Bucharest and Cluj, helped by the cave-amateur clubs are currently running a project for the mapping and numbering of each cave (outside, on a sheltered place the number will be marked with red paint in Arab figures). The work containing the maps and numbers will be entitled "A survey of the Romanian caves". The first volume is ready, comprising over 8500 objectives. A similar number of caves, shelters and rock formations will appear in a second volume, waiting to be published. It is to be remembered that only 3% of the caves inspected by speleologists were also seen by archaeologists, a further cooperation between them, the speleologists and the cave-amateurs is hoped for, so that the activity will result in a mutual consultation and participation. It is for the archaeologists to inspect the rest of the caves and give a verdict.

It is a great need for an archaeological recording of these monuments. The record should include both the caves and the anthropic sites, regardless of the types of rocks they were dug into.

The record should consist of:

I. Caves and shelters, rocks (rocky formations).

A. Inhabited natural caves and shelters, or artificial ones.

- a. Caves.
- b. Shelters.
- c. Rocks - rocky formations.
- d. Menhirs etc.

B. Human created shelters (anthropic).

- a. Churches.
- b. Hermitages.
- c. Trimmed terraces.
- d. Caves.

II. Other types of works dug in the rocks or in the underground, artificially created.

A. Mines.

- a. Gold and Silver mines.
- b. Copper mines.
- c. Coal mines.
- d. Salt mines.
- e. Other category of mines.

B. Quarries:

- a. Rock quarries.
- b. Sand and gravel quarries.
- c. Soil quarries.
- d. Kaolin quarries etc.

C. Military or civilian underground works (tunnels, airports, pill boxes etc.).

III. Natural parks of historical-archaeological and scientific interest, in their own environment.

- a. Archaeological parks.
- b. Historical parks.
- c. Natural parks.

The necessary steps in order to put the above-mentioned into practice are:

1. Investigations inside the proposed objectives in order to obtain information allowing us to frame it chronologically and culturally.
2. Elaborating the graphic, photographic and video documentation.
3. Drafting the documentary study on each objective and an inventory of all discoveries.
4. Regular activity, elaboration of a research program, and a touristic and scientific exploitation of the site.
5. Inventories of the archaeological and historical materials as well as other activities resulting in a better recording and administration of the mobile and immobile heritage of each monument.
6. Setting up a legislation concerning the associations and foundations facilitating public discussions with the collectors of objects from caves, mines and all the other categories of above-mentioned monuments.
7. Introducing in the pre-university and university education lessons or courses explaining the necessity for the protection, consolidation and conservation of all types of monuments, and their preservation for future generations.

Caves, natural shelters, rocky formations.

After the death of Alexandru Odobescu, special preoccupations concerning the archaeological research in caves ceased to exist. It was only after the First World War, when within Greater Romania, the idea was reborn through passionate investigators: Márton Roska in Transylvania, C. S. Nicolăescu-Plopșor in Oltenia, Nicolae N. Moroșanu in Bassarabia.

The tragic end of Nicolae Moroșanu during the year of 1940 when Bassarabia was yielded to the Soviet Union, the unfortunate decision of Márton Roska to live in Hungary after the end of Second World War, resulted in only C.S. Nicolăescu-Plopșor continuing his investigations in the cave study. Thus, in 1951, with the collaboration of the Anthropology Department of the Endocrinology Institute of the Medical University in Bucharest, he resumed the excavations in Muierii Cave at Baia de Fier, to be continued shortly after, in 1953, with the National Museum of Antiquities and from 1956 on, after the change in name of the latter, with the Institute of Archaeology.

C.S. Nicolăescu-Plopșor, together with Corneliu N. Mateescu enlivened the archaeological movement in this field, gathering around them a group of young people who, after a period of initiation, became researchers of Archaeology and Speleology Institutes or in various museums. In 1954 the investigation team started the activity on the Cerna-Olt archaeological site. All the caves along the banks of Cerna and Olt rivers were explored. In 1964, as a consequence of the construction of a new water-powered plant, Iron Gates I, C.S. Nicolăescu-Plopșor started investigating the caves on the Danube valley, first at Veterani cave and the shelter under the rock at Cuina Turcului, followed by the caves Climente I and II, in Cazanele Mari region; the team consisted of M. Davidescu, Ștefan Roman, Vasile Boroneanț, soon completed with Alexandru Păunescu, Florea Mogoșanu, Alexandra Bolomey, Elena Terzea, V. Sencu, Ștefan Negrea, Alexandrina Negrea and many others. On this particular occasion the archaeological excavations exposed the first art objects dating to the Epipaleolithic (11th-9th millenniums), the first caves in the country holding artistic representations in red paint at Gaura Chindiei at Pescari, nowadays Coronini, Caraș-Severin county.

The extension of the archaeological sites leads to an extension of the research field, the need for more data resulting into a multi-disciplinary collaboration.

Paying attention to human created underground works - for military purposes - as the pillboxes, forts, fortified lines, earthen walls and others, going back to First World War or Second World War was not accidental. More attention should be given in the future to the fortification system built on the Black Sea coast during the communist period, to defend the coast in the eventuality of an "imperialist" attack, or to the forts from the border area with Yugoslavia - going back to the times when two types of communism were opposing each other - the international Stalinist one in Romania and the particular national one of Tito. It is a subject not covered in the present book - but we see the necessity of recording and studying the underground system for observation and survey of the partisans in the mountains, from the same communist period. All these, plus the defence forts around Bucharest, at Jilava, Pantelimon etc. - now out of use and no longer of a secret nature - should be studied in order to prepare the field for the specialists, for a correct understanding of history in the mentioned period.

Some considerations are necessary in what the objectives presented in the present work are concerned. First, the natural caves, shelters under rocks, rocky formations inhabited by humans or mere walls where human created art representations during the prehistoric or historic times. We presented them based on the data already published depending on the information, quality and quantity. This is why, at times the presentation seems uneven. We tried to incorporate into the presented data the main geo-morphological coordinates, comprising altitudes, annual average temperatures, humidity - where they existed - so people having a special interest could appreciate the habitation conditions function of

latitude, longitude, altitude, scattering area, resulting obviously from their location in limestone areas. Only in a few cases monuments are located on high plateaus - in fact ancient terraces of valleys or riverbeds in the country.

One should note that there are no Lower Palaeolithic habitations, very few from the Middle Palaeolithic, more frequent for the Upper Palaeolithic and the Mesolithic and plenty enough for the Neolithic. A repopulation of the caves is to be observed in all areas during the transition period to the Bronze Age, during the first Bronze Age and habitation is quite rare for the first Iron Age. During the Dacian period, caves are less inhabited in spite of the fact that some are mentioned in historical sources - the ones during Burebista's reign - when on the Kogaion mountain Deceneu was officiating religious rituals. Recent researches tend to identify the area to the limestone hill of Vârtoapele, Grădiștea de Munte, county of Hunedoara.

A number of caves were inhabited even during Roman times, especially the ones in Dobrogea, at Limanu and Gura Dobrogei. Throughout all the historic ages an attraction was exerted by the caves with thermal waters - among the most important are the ones at Băile Herculane - with healing properties for certain affections. Well known and exploited are the ones at Geoagiu Băi-Germisara, known from Roman times, and many other less important ones.

The Veterani cave had a strategically military function. Vasile Boroneanț, Dinu V. Rosetti and N. Harpațumian found there a large number of pottery fragments and Roman bricks, inscribed DRP DIERNA, coins from the same period and a well, providing water to the stationed garrison. On the bottom of the well archaeological remains were also discovered.

The cave preserved its defence and sheltering role during the Middle Ages when a precinct was created, endowed with two fortified stonewalls and a military port. The habitation was then more intense at that particular time but then, a large number of caves were inhabited during the late Middle Ages. From the Phanariote period until the revolution of Tudor Vladimirescu, after that they served as shelters to the outlaws and then, during the communist period they drew the attention of partisans.

To what we have explained so far it is worth adding one very important historical fact: the natural caves provided the most important information on the so-called Quartzite Palaeolithic developed in the caves from the Middle Carpathians and the Banat mountains. They present to the historians a process taking place during the Palaeolithic, a type of life connected to a certain behaviour towards the raw material, when mainly the quartz was used for tool-processing, revealing a way of life specific to the high alpine areas of the Carpathians (Baia de Fier, Nandru) during the Würm glaciation. Flint, bone, tusks and probably wooden tools were employed. The caves sheltered a population hunting mainly the cave bear (*Ursus spelaeus*) but who was also picking fruit.

Maybe a cooling of the climate or an increase of the rain quantity favoured a higher occurrence of the archaeological materials during the Coțofeni culture; even more interesting is that during the same Bronze Age, the discoveries at Gălășeni show the existence of some sanctuaries inside the caves. We should mention that a new cultural functionality (at the end of Bronze Age and the beginning of the Iron Age) was noticed inside the cave called "Fundul Peșterii" from Bozioru, county of Buzău. The hypothesis is backed by the existence of some representations of incised patterns: daggers plus spear and arrow tips. The incisions occur on the interior walls of the cave. They are almost identical to the ones on the rocks at Val Camonica, Brescia-Italy or from Galicia in Spain, dating to the same age. Written sources from the Roman Period, found on Romanian territory, also mention caves as cult places. It is the case of Ceiris cave, located by Vasile Pârvan at Gura Dobrogei and by Vasile Boroneanț at Limanu, county of Constanța.

The oriental cult of the god Mithras was also attested practiced in Roman times, mentioned by several written and epigraphic sources. Such a place seems to have been Adam's cave

in Dobrogea and Veterani cave in Cazanele Mari, where the entrance tunnel still exists, separating two side chambers, a particular feature of this cult. Yet, the benches called "praespia" were not found, destroyed probably by medieval tombs. The middle wall still exists although the cave was partly covered by waters. It is regrettable that an inscribed altar-stone found inside was later destroyed by visitors.

Apart from the Veterani cave, that we have already mentioned, in the Iron Gates region a fortified wall was uncovered, also medieval, inside the well-known Gaura cu Muscă cave at Pescari-Coronini, a legendary place due to a special kind of fly.

Legend says that here, in the cave, the seven-headed dragon, later killed by Ivan Iorgovan, a Hercules of Banat, had hidden. Legend also says, that from the blood coming from its heads, a fly was born, and is still punishing the locals, as a consequence of Iorgovan's deeds. It is historically proved that on both banks of the Danube the population was periodically suffering the invasion of this insect, which was killing their animals.

Many of the investigated caves, over 30, are located in the upper areas of the Western Carpathians, on the Homorod valley, around Merești, county of Covasna, the investigation being made by the team of Traian Orghidan. Many other high-altitude caves are in Banat, on the Caraș, Nera, Timiș valleys, in Crișana, on Criș and Someș valleys.

A great impact over the archaeological research in the caves had the guano deposits at Cioclovina, Hunedoara county, during the first decades of our century, and later on the ones inside Muierii Cave, at Baia de Fier. They were studied by top personalities of the Romanian archaeology and palaeontology: Francisc Rainer, C.S. Nicolăescu-Plopșor and Dardu Nicolăescu-Plopșor. These latter mentioned caves produced the *Homo sapiens fossilis* skulls, at testing that the geographic area covered by the caves was inhabited by this species during the Upper Palaeolithic. Also is worth mentioning that in Izbuc cave, county of Bihor, were discovered the footprints of this fossil man. Although great Romanian personalities investigated them as Cantemir Rîșcuția and I. Viehmann, they are little known either in the country or abroad.

Also little known are the caves containing black painted representations from Polovragi, Vaideei and Muierii cave, county of Gorj, or Limanu, county of Constanța, belonging to the Neolithic, metal and Middle Ages. They join the ones of a similar age on the European continent. The red painted caves are present in the Carpathian area, too. They are of course not as valuable as the ones from the Franco-Cantabric region, in what concerns manner and imagery. The themes are generally similar, but the age and the representation modalities changed and so did the artistic perception. The icing period was over and the new post-glacial climate had appeared, causing a change in the fauna and flora. People could circulate and think freely. The images present us a world with different ideas, the ones developed after 11000 BC, following exactly the above-mentioned changes. They find their exact mirror in the artistic representations at Gaura Chindiei-Coronini cave, county of Caraș-Severin, reflecting the historical aspirations starting at approximately 6000 BC and ending around the 11th-12th centuries of the Christian era. The themes and motifs are related to the ones at Magura cave in Bulgaria, also to the ones in the Italian or Iberian Peninsula or the Alpine heights. The Christian images are similar to the ones from the caves and catacombs in the Early-Christian times and also to the mural representations from the Christian churches during the first millennium of our age.

The number of shelters under the rock is important in our country, but few of them provided faunal or floral remains. It is probable due to a lack of interest in their study. The shelter at Cuina Turcului is undoubtedly the most important of the kind in the country or this part of the continent. It was covered by the waters of Iron Gates I lake. Before the rise in the water level up to the flooding limits, between 1964 - 1969, the shelter had been studied by C.S. Nicolăescu-Plopșor. The research undertaken here is still a "premiere" in the history of the country and continent. The excavations brought to daylight a large number of archaeological remains, covering a period starting from the 11th millennium BC up to present. The novelties

brought out by the radiocarbon dates, the studies on the human, floral and faunal remains, reveal a civilization going back to the 11th - 9th millenniums. This particular civilization was first called Clisurean, then owing to a typological confusion regarding its stone tools, was renamed Romanello-Azillien or Romanellian. This type of problems was later solved. It was proved that the civilization existed not only within this particular shelter but also in the open-air site at Ostrovul Banului. An important fact: it lasted over 2500 years and it is the first one which, once established here, evolved and developed continuously for over 2.5 million years, descending in the same time with the water level, from the caves located on the upper terraces of the river gorge, to the open spaces on the river bank. The phenomenon was possible due to the climatic changes - the exit from a cold climate and the passage to the warmer Holocene one. Only the settlement at Cuina Turcului provided over 30000 flint or other microlithic rocks, a rich inventory of bone, horn or tooth pieces, garments, cult, religious and artistic objects, bearing the geometric patterns characteristic to the post-glacial European art. Through these discoveries and also through the ones from the following civilization, named Schela Cladovei-Lepenski Vir, during the 7th-6th millenniums, the Danube valley, in the Iron Gates region, integrated in the area renowned for the most important civilizations of the Ancient World. The population here descends from the Crô-Magnon man - who, as the findings from Cioclovina and Baia de Fier caves have shown, inhabited them since the Upper Palaeolithic. These discoveries were quickly integrated in the speciality textbooks in the major university centres in the world.

Artificially created caves and shelters (anthropic)

The anthropic caves take an important and rather new place in the history of our country. They occurred as consequence human habitations during the Dacian, Roman, or even medieval times and are located mainly in Dobrogea and some areas of the Carpathian arch. We should mention first the cave at Limanu, with an extremely complicated plan, but also with a series of rooms of various sizes and functionalities, rooms that had been dug into the rock, with ceilings supported by walls with no mortar, and stone columns, housing black paint representations of a naive character. The cave was identified as being the Ceiris (Keiris) of the ancient literature. Of a similar importance are the caves at Dumbrăveni and Basarabi-Murfatlar. They were created to offer shelter to local Christian communities during Barbarian invasions and Christian prosecutions. Some of them contained burials, cult chambers, Christian art representations.

A different group is formed by the caves in Buzăului Mountains, whose exploration started in 1881 owing to Alexandru Odobescu. He started - as we have already shown - a Questionnaire - addressed to all the intellectuals in villages or towns throughout the country (within the political-administrative organization of the time) aiming to provide information on the existing archaeological remains. The answer did not fail to appear and it proved that in this mountain-area there were a series of caves and shelters artificially created by humans. The research undertaken by the scientist, joined also by the Swiss painter Trenck and other lovers of country's historical past- established that they belonged to the isihast orthodox trend. It was flourishing during that 16th-20th centuries and it rooted in past traditions. The monks dug their places to pray, away from the every day life so they could do it peacefully. The chambers were used as churches, hermitages, cells, metochs, resting places populated by crosses or icons. The research that followed showed that they were visited on different occasions by some of the voivodes, their wives or by princesses, who came to confess and wash off their sins, in moments of heavy tries. We would like to mention only some of them: the New and Old Agaton, Iosif Church, Dionisie Hermitage (also called "Torcătorul"), Căsoaia cave, etc. There are also caves dug by the outlaws or by the remains of defeated armies - the one of Alexandru Ipsilanti. Some of them were close to healing waters - Bozioru or Fisici - renowned even nowadays for the cure of various diseases. Great personalities of the Romanian political life went there: Ion Ghica, Nicolae Bălcescu.

A large part of the caves were destroyed as a consequence of earthquakes originating in the

Vrancea region. This is why at times they had to be "rebuilt" or restored. It is not unusual to find on the inside or outside walls, biblical texts or texts of an important historical value, written in Romanian but in Slavonic characters; there are also magical, Christian or lay signs. This particular type of caves is still visited, owing to its hidden and secluded character, housing a special dimension of the Romanian spirituality.

The rocky formations-rocky walls were always a point of attraction for the population inhabiting those areas, due to their beauty and sheltering character. Special are the ones in Hășdatelor Valley, at Cheile Turzii, near Petreștii de Jos. Some others are located on Carașului Valley, Ildia, county of Caraș-Severin, placed around some old churches or monasteries from the 12th-14th centuries, or there are similar ones at Mraconia, in the Cazanele Mici region on the Danube, now covered by waters, where a 15th-19th centuries monastery existed, studied by the historian Nicolae Stoica from Hațeg. Some of the representations in the caves no longer exist. The still existing ones are painted in red, showing sketched saints, surrounded by hollows or representing simple vegetal or animal patterns.

Stone, sand and clay quarries

The historical age brought a new use for the values represented by cliffs and various rocks, seen then as raw materials for temples, fortresses, civilian or religious palaces, roads, etc. The qualities of some rocks when turned into objects of art were rediscovered too. For these particular types of activities a new place of work is invented - the quarry. Their number is impressing in our country, going back to the Dacian, Roman, Greek-Roman, medieval, modern and contemporary times. We are only dealing here with the ones important during the historical periods or the ones knowing a continuous use up to present days. Among them we especially mention the ones at Cernavodă, Babadag, the ones next to Tomis Callatis, the Roman forts at Drobeta, Orșova, Mehadia, Apulum, Potaissa or Basarabi-Murfatlar. On their walls we found at times representations of the workers' gods, or the ones of the free people or the slaves in the area. Such a cave is at Cernavodă, housing a relief of Hercules Sexanus. Some other ones - e.g. Basarabi-Murfatlar - house figures represented in a naive-natural way or a Christian one. The walls of some of the quarries still preserve the traces of the ancient techniques and methods of exploitation, thus turning them into real historical monuments. The raw materials extracted from there were used as bartering objects with the populations in the area or were the main raw material for the local urban settlements. In those quarries where workshops existed, lived artists who inscribed the stone, sarcophagus manufacturers, embellishing their works with representations of gods or important personalities. Some of the art works were special orders. And from here emerges the value of those caves as centres of influence for the neighbouring populations.

Next to certain caves there were functional chambers used to deposit some of the artwork and tools or just serving as a room for the guardian. From their usage appear the necessity of making their inventory, of knowing the purpose they were created for and the necessity for protecting and conserving them.

Less known to the large public is the quarry as a source for the stone used in tool processing. We mainly refer to those that served for obtaining flint, obsidian, rock crystal, quartz or rocks of a lesser value and utility. Their study represents an important work-field for the specialists dealing with the evolution of the stone tools from Palaeolithic, Mesolithic, Bronze or Iron Age.

A totally neglected chapter for a while concerned the role-played by the clay and sand quarries. To us they were always a "gift of God", the same as the air and the water. It was forgotten that every human settlement had a pit, a bank of a river from where the inhabitants, without any pay or tax could take clay freely, according to their needs and traditions. The clay, the same as the wood was a raw material for all constructions. This is

why we can consider the whole prehistoric and historic Romanian civilization as one of wood and clay. We should not forget that each village had next to it a well, a meadow or a forest, if it was not really in the middle of one of the last two. We do not aim now to provide more information on the raw materials. We only used the case as an example. The number of this type of quarries is as large as the number of the settlements themselves, if it does not surpass them.

Salt mines

The situation is slightly different when it comes to other types of raw materials, such as metals and salt, located far away from habitations, but among which some are absolutely necessary to life. In the everyday language they are called "ocne", "băi" or simply salt mines. They were extremely important for people's lives, for the productive historical dynamics. Progress in this field of activity is connected to the dynamics of invention. From the very beginning the mines generated the uneven development of settlements, the local bartering and then the one with remote areas - the trade. These were the foundations for the communication roads - on land or water, then came the market places, their protection, regulations and customs that were later transformed into real laws. In the area of these mines, new human relations emerged, forming civilian formations developing into pre-stately and stately forms of political organization, leading to an ultimate extent to the cores of industries - manufactures first - and then extending to the size of present-day industrial giants.

The exploitation of these centres ascended from Prehistory to the Metal Ages culminating during the Second Iron Age of the Dacian La Tène type with the organized excavations from Ocnele Mari in Oltenia, along the Olt valley, Ocna Dejului, Ilișua, Uioara. Historical sources mentioned them in the order of their appearance and importance, as playing an important role in the historical toponymy and the historical literature.

The exploitation of metals

Other resources of the Romanian soil are the precious metals: gold and silver but also the useful ones: copper, iron, lead, antimony, etc. Their slower or more intense exploitation still gives a measure for the economic and political-administrative development of the human communities from given areas. The accidentally found gold and silver objects give us an image of their real importance at a certain historical moment. It was noticed that during the Dacian State they provided the economic force that stimulated the productive and trading activities. The generalization of a production system based on the ethno-cultural aspirations stimulated the envy of the neighbours, leading to a conflict between the ethnic economic force and the surrounding ones. The publication of these type of information - as poor as it may be - would lead to a better and more correct understanding of the part played by the mining resources during the Dacian kingdom and the Roman occupation, of the causes that lead to the migrations, of the role played by the neo-Romanian people and the Romanian states during the Middle Ages.

A real understanding of the problem is complex, as the development of mining also meant a development of the extraction and processing techniques of the metals. Tightly linked to this is the appearance of mints, money exchange and their role in the development of the economic potentials. The process had also socio-economic implications creating new relations among economic ethno-cultural groups up to the modern times. A connection between workers, mines and territory appears this way. Side activities take place, influencing the state policy during the Dacian, Roman, mediaeval, modern or contemporary times, based on the existent and characteristic relations of each age and territory. During the modern age they led to the formation of capital, to the birth of economic societies or just

groups of such societies. This process cannot be understood unless we have a fair good knowledge of the mining activities from each era.

Our understanding was made a lot easier with the discovery of the waxed plates from Roșia Montană-Alburnus Major dating back to Roman times where a lot of information concerning the activity and techniques is given. We found out about the working process and the technical means. The archaeological research inside this mine provided a lot of important data on the basic mining installations of the beginnings and their perfections throughout the centuries. Following the research, wooden frameworks for the protection of the miners were found at Buciumurile, county of Hunedoara. We also know about the grinding stones for the ore, which together with tools: hammers, pick-axes, shovels, drills, needles, offer a relatively complete image over the stage of development of the production. Inside some mines torches for illuminating were discovered, some of them artistically ornate, real masterpieces. The same archaeological excavations offered information on the transportation system or the working force engaged into carrying the baskets, handled by slaves, women or children. Ever since Roman times waterpower was used, taking advantage of the slopes and creating reservoirs or basins for the ore wash. In Antiquity the wooden mechanism powered by water that crashed the ore was invented. Throughout all the historical ages the sheep hide was used for collecting the fine gold particles. Once the gold obtained, it was melted in Kaolin vases. Gradually work in gold mines specialized and professions connected to digging mines, processing the refined product, its administration and trade appeared. We know about specialized workers since Roman times, coming from areas with mining tradition within the Roman Empire, workers who were colonized in Dacia exactly in order to favour the development of such economic branches. They were called 'pirustae' and were coming from the Thracian-Illyrian and Iberian provinces.

During the mediaeval and modern times the colonies from Transylvania are well known, populated with specialized workers brought from Alsace, Flanders, Bohemia, Slovakia or other parts of Europe. In Wallachia and Moldavia the famous "zlătari" Gypsies extremely good in the branch existed. Of course that in the mining areas or areas with gold or silver sands these type of specialized communities continued to exist.

An important place was hold by copper and other useful metals like the antimony, tin, bronze allies. There were of course lead or mercury exploitations, which, although they hold second place in importance, gained a top place in the processing technologies for the activities and industries whose development they helped. On the extent and part played by the cooper mining in our country talk the bronze treasures found in Transylvania and all the other provinces, the deposits of tools, weapons, ornaments, some of them manufactured with great art, the same as the gold ones, bringing the expression of the artistic craft of specialists on the Romanian land. Such are the ones from Hinova, Pietroasele, Coțofenești Băiceni, București-Herăstrău. To these we may add all the various pieces discovered during the archaeological excavation in all the cultures on Romanian land.

Iron mining was one of the majors mining fields. It originated in the First Iron Age and went through an increasing development during the Antiquity - the Dacian and Roman periods. Dating to these times are well known the mines from Ghelar and Teliuc in Hunedoara, Gilău and Cașolț in central Transylvania, Berzovia in Banat, Baia de Fier and Polovragi in Oltenia etc. Archaeological excavations brought to light deposits of iron objects whose functionality and shape did not change up to present day, attesting the continuity of the past traditions. Axes, hatchets, rakes, ploughs and other agricultural tools are known, as well as specialized instruments used for mining, wood processing - all these tools were recovered from manufacturing workshops. During the Dacian period a great uniformity and cultural development was noticed during the times of Burebista and Decebal. It would be pointless to continue further on our presentation on the role played by metals in the development of the Romanian society.

A moment of stagnation was reached with the migrations, after the Roman retreat from Dacia, during the rule of Aurelianus and until the creation of the neo-Latin pre-stately

political formations. The period is marked by a decrease in the number of the mining areas and technologies of metal processing. Under the given circumstances in most cases the deposits poor in oxides from the river gravels or the accumulations of FeO from limestone were used. The phenomenon generalized to the whole area of former Dacia excepting the areas with strong traditions where the mining was still exploited on broad daylight. The recent archaeological excavations from Vadu Săpat, Târgșor, Dridu, Coțofeni, Bucureștii-Noi - Străulești, Chitila, Dulceanca, Iulia, Altân Tepe, Hlincea, Buhalnița, brought new proofs in this direction. In the above mentioned sites iron slag, pieces of melted metal, primitive ovens for reducing the poor ore were uncovered. This would explain the adaptation of the population to the given life conditions.

A rebirth of the iron mining appeared as a consequence of the re-discovery of old deposits and also finding of new ones. We can take as examples: the resuming of mining activities at Teliuc, Ghelari and other sites where iron was exploited during the Roman-Dacian period. An example for new deposits and the usage of new perfected technical and administrative methods for the iron ore is the case of Cladova, county of Arad, where around the new discovered ores appeared, dug into the rock, workshops with a complex activity, workshops supported by the local voivodes. The area of the settlement is protected by earthen walls specific to the moment of creation of the new medieval states. In the same period with the development of the iron processing workshops, the extraction and processing in situ of useful materials - copper, lead, silver commenced.

The understanding of the mining process is connected during the Antiquity to a familiarity to the sources of raw materials as well as the forms of the relief. We must clearly see that our ancestors had a very clear image over these potentials due to their direct link maintained mainly through shepherding. Based on their observations they could find out about the properties of certain rocks whose qualities they could only presume useful for the future.

During the Bronze and first Iron Age it is remarkable the fact that the areas known so far as having the ores, the gold sands and the mines were also the ones with a high frequency of treasures - made up of objects of gold, silver or bronze. Their presence exactly in those areas is by no means accidental. Around them, the archaeological excavations exposed the workshops that manufactured them. Knowing about them makes us understand easier that their shapes and decorations reflect in the same time the ideas, the rites and religious rituals of the communities they belonged to, as well as their economic force and tradition. Starting with the 18th and 19th centuries these types of problems raised the interest of specialists, resulting in quality and quantity analyses of the chemical compounds of the deposits, trying to determine the percentages of rare or useful metals. During the most recent period of time this activity intensified taking as a goal the scattering of this type of objects in the area, function to the ore composition in the mines they came from. The results backed up the hypothesis of the historians, archaeologists and ethnologists who presumed that in the Carpathian area one or more centres of technical and inventive dynamics existed, influencing the development and advance of the civilizations on the continent, that there existed influences and pressures exerted by the neighbouring populations. They generated the search for a cultural, ideological and technological transfer exchange connection with other centres of the Ancient World from Caucasus, Near East, Mediterranean Basin, Central and Western Europe.

The development of mining was correlated with other features of the human civilization on the continent, being directly linked to the warming of the climate during the Postglacial, having a clear direction from the south to the centre and north of the continent. Within this process, advancing very slowly as a historical dimension, a series of new adaptations and assimilations took place, based on the knowledge of the area, of the traditions and local experiences occurring within the pre-existent populations, but following tight the demographic increase and the evolution of the microclimate. It is worth mentioning the part played by the Danube valley - an European diagonal - through which the expansion and the contact reverberations with these traditions took place. Within this context the river played a role comparable to that on the Nile, the Euphrates, of the fertile coasts of the Euro-Asian

continent. We underline that an important role as a channel for the diffusion process on the European continent was held by the coasts of the Mediterranean and Black seas. Between these two were permanent links through the main watercourses, surrounding the mountain ranges.

Specialized workers created the objects, the weapons and the ornaments as an expression for the traditions, ideas and techniques of past historical ages. Closely related appeared the coin minting. It is the coins in museums - in the country and elsewhere - that are the pride of the metal processing.

The part played by caves, quarries, salt mines and mines in the specialized literature are underlined also by the historical toponymy. It is not accidental the appearance and existence of settlements that took their names from this economic activities, tracing their origins to prehistoric times and becoming throughout history centres of tradition, art, architecture and technique. Among them we would like to mention names known to us all: Peștiana cave, Cioclovina cave, Muierii cave, Gaura cu Muscă, Gaura Hoanca, Outlaws cave, Bolii cave, Cremenea, Cremeniș, Piatra, Pietroasele, Piatra Neamț, Piatra Frecăței, Piatra Olt, Sălătruc, Râmnicul Sărat, Râmnicul Vâlcea, Ocnele Mari, Ocna Sibiu, Ocna Mureș, Baia, Baia Mare, Baia de Criș, Baia de Aramă, Baia de Fier, Băile Herculane, Germisara, Altân Tepe etc. Together with historical toponyms like Târgu Jiu, Târgu Mureș, Cetate, Cetatea Albă, Cetatea de Baltă, Biserica Albă, with other toponyms of local interest and anthroponyms they give us an almost complete image of the historical becoming of the ethnic Romanian area, with all its manifestations and historical development, throughout the present or past borders of the country. We should consider these realities as given by the historical nature not by politics and especially not by present day politics.

This book can be considered as documentation of an archaeological, historical, historical-geographical or anthro-historical value. Consulting it we find indubitable proofs for a continuous occupation of our historical and geographical space. We consider it only a beginning that needs to be continued, completed and followed by specialists, through an action of the specialized institutions: museums, Direction of the Museums, Ministries of Culture, Education, Science and Technology. Promoting a law that would protect the historical monuments and the archaeological sites is a must, also is the propaganda, the usage of all means for monuments protection, restoration and conservation. An ethnical historical being is inconceivable without ancestors, parents and traditions, without monuments or a historical and geographical cradle, without the perspective of a future. Attention towards these realities is not a given thing of the present politics. It is a duty of each historian from all countries, all ethnics and all times to make known and defend the origins and the historical existence.

Conclusions

Caves, mines, quarries, salt mines, are sources never exhausted for the stimulation of scientific research, of art creations - lay or religious. They offer both criteria and arguments for the conservation, restoration and recreation of aspirations and achievements of past historical times of humankind. They reflect the restlessness and the desire for new of the human spirit; they give a reason to the human existence.

The mines offer also true masterpieces of nature, discovered by humans in the same time with the ores. Objects of collections themselves - they are treasures of great interest for the visitors of museums. They are also sources of inspiration for the artists of future times.

Dr. Vasile Boroneanț

Translated by Adina Boroneanț

Peșteri naturale

Peștera Ciurului - Izbuc

Jud. Alba, sat Casa de Piatră, comuna Arieșeni.

Localizare: Munții Pădurea Craiului, Bazinul Crișului Negru, versantul stâng al Sohodolului.

Aceasta e o peșteră naturală, frecventată de om, având o singură intrare, cu lungimea maximă de 1.030 m. O parte din peșteră a fost descoperită de M. Bleahu și J. Bordea în 1955. Ulterior a fost cercetată în special de I. Viehmann, care a descoperit o faună cavernicolă și pași umani impregnați pe podeaua peșterii. În ziua de 11 noiembrie 1965, la 500 m de la intrare în „Sala pașilor”, au fost descoperiți peste 280 de pași umani impregnați în solul argilos. Pașii erau fosilizați pe podeaua peșterii, împreună cu amprente încălecate ale labelor de urs de peșteră. În fundul unui diverticul s-au găsit bulgări de argilă făcuți de urși și zgârieturi de labe pe pereți. Pașii aparțin unei familii compuse dintr-un bărbat, care avea o înălțime de 1,74 m, o femeie cu o înălțime probabilă de 1,57 m și un copil de 9 - 14 ani. Au fost atribuiți unei populații din neolitic sau epoca bronzului. S-a găsit și o piesă dentară de urs cu o incizie, care o aseamănă cu o figură umană.

Ciurului - Izbuc - Urme ale pașilor omului paleolitic, impregnați pe podeua peșterii

Date: neolitic, epoca bronzului.

1. I. Viehmann, *Traces of the cave bears life*, Travaux de l'Institut de Speologie „Emile Racovitza” 26, 1987, p. 73 - 79.
2. Cantemir Rîșcuția, Irina Rîșcuția, *Etude anthropologique des empreintes humaines de la Grotte Ciurului Izbuc*, în *Livre du Centenaire Emile Racovitza*, 1868 - 1968, 1970, p. 530 - 533.

Peștera Ghețarul de la Scărișoara

Jud. Alba, sat - comuna Scărișoara.

Localizare: Munții Bihorului, bazinul închis Ocoalele, la cumpăna apelor dintre bazinul Ocoalele și bazinul Gârda Seacă.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, menționată prima dată în 1847. De atunci numeroși speologi (K. F. Peters, A. Schmidl, Alexandru Borza, E. G. Racoviță, V. Pușcariu) se ocupă de ea. Prezintă două deschideri, altitudine absolută de 1165 m, relativă de 409 m, lungimea totală de 700 m. În avenul adânc de 50 m există un ghețar cu diametrul de 50 m. Intrarea se face printr-o boltă prin care pătrunde lumina în toată peștera care este compusă din: Sala Mare, Sala Mică, Biserica Veche. În Sala Mare și Biserica Mare se află stalagmite de gheață. În Palatul Sânzienelor pot fi observate stalactite și stalagmite de calcar. Prezintă și două prăpastii ce au accesul întrerupt. Pe marginea estică se află amenajate scări de lemn pentru accesul la ghețarul peren, în care s-a găsit un schelet de *Capra ibex* și rare dovezi de locuire din epocă preistorică și istorică. Peștera este monument al naturii, vizitabil numai cu aviz special de la Institutul de Speologie.

Date: paleolitic, epoca modernă.

1. A. Schmidl, *Das Bihar Gebirge an den Grenze von Ungarn und Siebenbürgen*, Wien, 1963.
2. T. Rusu, G. Racoviță, D. Coman, *Contribution a l'étude du Complexe Karstique de Scărișoara*, *Annales de Speologie* 25, 1970, p. 383 - 408.
3. Marcian Bleahu, V. Decu, Ștefan Negrea, C.

Pleșa, I. Povară, I. Viehmann, *Peșteri din România*, București, 1976.

4. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 3448 / 8.

Peștera Ghețarul de la Vârtop

(*Peștera Minunată, Ghețarul de la Casa de Piatră*)

Jud. Alba, sat Casa de Piatră, comuna Arieșeni.

Localizare: Munții Bihorului, bazinul Someșului Cald, zona de platouri între Valea Ponorului și Valea Firii, Valea Ponorului, versantul stâng.

Peștera Ghețarul de la Vârtop - Urme ale pașilor omului impregnați pe podeaua peșterii

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu altitudinea absolută de 310 m, relativă de 210 m, lungimea totală de 96 m. A fost cercetată de I. Bucur, Iulia Racovițan în mai 1974. I. Viehmann a identificat amprente izolate de pași umani imprimați pe solul paleolitic din pre-musterian și acoperiți cu calcit. Pașii au fost identificați într-un diverticul blocat de un lac interior, cu țurțuri de gheață în

partea sa terminală. Piciorul avea o lungime de 223 mm și o lățime de 111 mm. Individul putea să fi avut o înălțime de 1,56 m. Zona în care s-au găsit pașii a fost cândva o intrare, care s-a blocat în vechime. Datările depunerilor din calcit după metoda U-Th, făcute de Stein Erik Lauritzen, indică o vârstă de 80000 ani (cf. I. Viehmann) într-o etapă pre-musteriană din paleoliticul inferior, cultura acheuleană. Este cea mai veche amprentă de pas uman din România, descoperită până acum. Ampretele sunt comparabile cu cele de la Laetoli, Tanzania, datând de acum 3600000 ani. Peștera este închisă acum cu un grilaj de fier. O amprentă a fost detașată de la locul său și transportată la Institutul de Speologie „Emil Racoviță” din Cluj, ca obiect de patrimoniu.

Date: paleolitic.

1. Marcian Bleahu, I. Viehmann, *Ghețarul de la Vârtop*, *Ocotirea Naturii* 7, 1963.
2. I. Viehmann, G. Racoviță, *Cantemir Rîșcuția, Découvertes trasologiques conservant la présence de l'homme et de l'ours de caverne dans la Grotte Ciurului Izbuț de Monts Pădurea Craiului*, în *Livre du Centenaire Emile Racovitza, 1868-1968*, 1970.
3. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 3415 / 3.
4. I. Viehmann, I. Bucur, I. Racovițan, *Urme de picioare ale omului preistoric în peșterile din România*, *Carst*, Anuarul Clubului de Speologie CEPROMIN, Cluj, 1982, p. 2, 37 - 43.
2. I. Viehmann, S. E. Lauritzen, B. P. Onac, *The Vârtop footprint and his radiometric age*, *Karst. waters*, *Instit. Spec. Publ.* 2, 1997, p. 170 - 172

Peștera Lucia

(*Peștera Lucia Mare, Peștera Feciorilor, Peștera Lucia Mică, Peștera Fetelor*)

Jud. Alba, sat Sohodol, comuna Albac.

Localizare: Munții Metaliferi, carstul din calcarele dintre Crișul Alb și Arieșul Mic, Valea Arieșului, versantul drept.

Este o peșteră naturală cu posibilă locuire paleolitică, cu altitudinea absolută de 700 m, relativă de 100 m, lungimea totală de 202 m. Peștera naturală prezintă câte o deschidere pentru fiecare sală. Săpături arheologice au fost efec-

tuată de Z. Szilardy, înainte de 1905, reluate de Márton Roska, înainte de 1912. Z. Szilardy menționa descoperirea dovezilor de locuire paleolitică, dar Márton Roska, în săpăturile efectuate, nu găsește decât straturi răvășite de săpăturile vechi. Poate a greșit localizarea, datorită confundării acestei peșteri cu una de la Câmpani. Se recomandă reluarea săpăturilor.

Materialele arheologice se află în Muzeul Județean de Etnografie și al Regimentului de Graniță din Caransebeș, sub inv. 11726.

Datare: paleolitic.

1. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 3100 / 29.
2. B. Jungbert, *Repertoriul localităților cu descoperiri paleolitice din Transilvania (IV)*, Acta Musei Napocensis 22-23, 1985 - 1986, p. 392.

Peștera Bocșuța

Jud. Alba, sat Vălișoara, comuna Livezile.

Localizare: Munții Trascăului, bazinul Mureșului, carstul din Cheile Aiudului, Valea Vălișoara (probabil versantul stâng).

Este o peșteră naturală locuită de om. Márton Roska, în *Repertorium*, menționează urme de locuire din paleoliticul mijlociu, musterian și faună fosilă cu *Ursus spelaeus* și ceramică din epoca bronzului, toate fără poziție stratigrafică. Ar putea fi aceeași peșteră cu aceea ce poartă denumirea „Peștera de la Bogză”, din *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România* (3.224 p. 10).

Materialele se află în colecția Liceului Bethlen din Aiud cu nr. de inventar 2275 - 2296.

Datare: paleolitic, epoca bronzului.

1. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982.
2. B. Jungbert, *Repertoriul localităților cu descoperiri paleolitice din Transilvania (IV)*, Acta Musei Napocensis 22-23, 1985 - 1986, p. 398.

Peștera Pocala

(Peștera Pucula)

Jud. Alba, sat Vălișoara, comuna Livezile.

Localizare: Munții Trascăului, bazinul Mureșului, carstul din Cheile Aiudului, Valea Vălișoara.

Reprezintă o peșteră locuită de om. Peștera este identificată de B. Jungbert, după harta publicată de H. Müller-Karpe și după informațiile publicate de H. Schroller în *Vorgeschichte Vorschungen*, 8, 1933, p. 74, nr. 29. Din aceste informații rezultă că în ea au fost găsite dovezi de locuire din neolitic și eneolitic. H. Müller-Karpe scrie că în ea s-au dat de „urme paleolitice”.

Datare: paleolitic, neolitic, eneolitic.

1. Hermann Müller-Karpe, *Handbuch der Vorgeschichte*, I, München, 1968, p. 150.
2. B. Jungbert, *Repertoriul localităților cu descoperiri paleolitice din Transilvania (IV)*, Acta Musei Napocensis 22-23, 1985 - 1986, p. 398.

Peștera (lui) Sinesie

Jud. Arad, sat Căprioara, comuna Săvârșin.

Localizare: Munții Poiana Ruscă, carstul de la Căprioara, malul stâng al Mureșului, bazinul Văii Căprioarișca.

Reprezintă o peșteră naturală locuită vremelnic de om, cu o altitudine relativă de 60 m și o singură intrare. A fost vizitată de căutătorii de comori. Cercetări de suprafață au fost efectuate între 1976 - 1977, de Vasile Boroneanț, care a identificat în interior fragmente ceramice neolitice, câteva piese de silex, oase de animale, precum și fragmente ceramice de epocă medievală. Este necesară efectuarea unor sondaje pentru stabilirea succesiunii stratigrafice.

Datare: neolitic, epoca medievală.

1. G. Halasi, *Fenomene endocarstice în calcarele de la Căprioara (Valea Mureșului)*, Buletinul Cercului de Speologie „Emil Racoviță” 5, 1977 - 1978, p. 111 - 122.

2. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 3024 / 3.

Peștera cu Monezi

(M. Roska)

Jud. Arad, sat Căprioara, comuna Săvârșin.

Localizare: Munții Poiana Ruscă, carstul de la Căprioara, malul stâng al Mureșului.

În această peșteră s-au făcut descoperiri monetare.

Datare: probabil epoca medievală.

1. Márton Roska, *Repertorium*, Cluj, 1942, p. 232, 316, fig. 22.

Peștera Gaura Scrofii

(Scroafei)

Jud. Arad, sat Căprioara, comuna Săvârșin.

Localizare: Munții Poiana Ruscă, carstul de la Căprioara, malul stâng al Mureșului, zona Văii Dienes.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu o altitudine relativă de 45 m și o singură deschidere. Cercetată, între 1976 - 1977, de Vasile Boroneanț și de speologii amatori de la Clubul de Speologie din Arad, și Lipova, între care Vanc Filip. Au fost recoltate de la suprafață materiale ceramice atipice ce ar putea aparține neoliticului, cultura Vinča - Turdaș și din perioada de tranziție la epoca bronzului, cultura Coțofeni. Au fost observate și vetre de foc. Peștera a fost răscolită parțial de căutătorii de comori. Se impune o verificare a depunerilor prin sondaje de specialitate.

Datare: neolitic, perioada de tranziție de la neolitic la epoca bronzului.

1. G. Halasi, *Fenomene endocarstice în calcarele de la Căprioara (Valea Mureșului)*, Buletinul Cercului de Speologie „Emil Racoviță” 5, 1977 - 1978, p. 111 - 122.

2. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 3021 / 2.

Peștera lui Adi

Jud. Arad, sat Căprioara, comuna Săvârșin.

Localizare: Munții Poiana Ruscă, carstul de la Căprioara, versantul stâng al Mureșului - Valea Fundata.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu altitudinea relativă de 50 m și lungime totală de 58, 5 m. Cercetări de teren au fost efectuate de Vasile Boroneanț, între anii 1976 - 1977, și în anii următori de către speologul amator Vanc Filip, membru al Clubului de Speologi Amatori din Lipova și Arad, și de alții. S-au identificat fragmente de faună fosilă cu *Ursus spelaeus*, câteva piese de silex care ar putea aparține paleoliticului superior, materiale ceramice neolitice, probabil Vinča - Turdaș și medievale, secolele XVI - XIX. Se impune continuarea săpăturilor de către specialiștii arheologi.

Datare: paleolitic, neolitic, epoca medievală.

1. Bodrog Milleker, *Deimagyaroszag regiseg ete lelei*, 1, Timișoara, 1897, p. 28, 43.

2. G. Halasi, *Fenomene endocarstice în calcarele de la Căprioara (Valea Mureșului)*, Buletinul Cercului de Speologie „Emil Racoviță” 5, 1977 - 1978, p. 111 - 112 (informații de la Filip Vanc).

3. Cercul de Speologie Ziridava, Arad, *Asupra paleoliticului și neoliticului din Peștera lui Adi din Padina Mare (Jud. Arad)*, Buletinul Informativ 4, 1980, p. 33 - 37.

4. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 3022 / 6.

Peștera Hoanca Boului

(Peștera Coului sau Peștera Lilieilor)

Jud. Arad, sat Moneasa, comuna Moneasa.

Localizare: Munții Codru-Moma, carstul din bazinul Văii Moneasa, pe versantul stâng al pârâului Moneasa. În dreapta șoselei, la intrarea în localitate. Carstul din Valea Crișului Alb.

Reprezintă o peșteră naturală, locuită de om, cu o altitudine absolută de 380 m, relativă de 100 m, lungime de 103 m. Prezintă două intrări ce dau într-o sală cu multe prăbușituri, răscolită de căutătorii de comori. Primele cercetări au fost efectuate de Gy. Czaran și Márton Roska în 1925. S-a executat un sondaj, ocazie cu care s-au descoperit sub stratul „eneolitic” câteva piese din silex care au fost atribuite paleoliticului mijlociu, respectiv cultura musteriană, precum și oase de *Ursus spelaeus*, un silex atipic și ceramică din epoca eneolitică. În 1965, Vasile Boroneanț constată existența ceramicii din epoca bronzului, precum și faună fosilă și un silex paleolitic. Materialele provenind din săpăturile lui Márton Roska se află la Muzeul Județean din Arad - o parte - și la Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei din Cluj - cealaltă parte.

Date: paleolitic, eneolitic, epoca bronzului.

1. Márton Roska, Rapport préliminaire sur les fouilles archéologiques de l'année 1924, Dacia 2, 1925.

2. Márton Roska, *Tezaurus Antiquitatum Transilvanicarum*, Praehistorica 1, Cluj, 1942.

3. C.S. Nicolăescu-Plopșor, *Le paléolithique en Roumanie*, Dacia 5-6, 1935-1936 (1938).

3. Cristian Goran, Catalogul Sistematic al Peșterilor din România, 1981, București, 1982, 3601 / 29.

Peștera nr. 1 din Piatra cu Lapte

Jud. Arad, stațiunea Moneasa, comuna Moneasa.

Localizare: Munții Codru-Moma, Valea Crișului Alb, carstul din bazinul Văii Moneasa, versantul drept.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu o altitudine absolută de 325 m, relativă 25 m și lungime totală 9 m, cu o singură deschidere. În peșteră au fost identificate dovezi de locuire din eneolitic.

Date: eneolitic.

1. G. Halasi, *Noi contribuții la cunoașterea carstului Monesei*, Aragonit, Arad, 1978, 1 / 60 - 64.

2. B. Jungbert, Repertoriul localităților cu descoperiri paleolitice din Transilvania (III), Acta

Musei Napocensis 19, 1982, p. 543.

3. Cristian Goran, Catalogul Sistematic al Peșterilor din România, 1981, București, 1982, 1601, p. 10.

Peștera nr. 2 din Piatra cu Lapte

Jud. Arad, stațiunea Moneasa, comuna Moneasa.

Localizare: Munții Codru-Moma, Valea Crișului Alb, carstul din bazinul Văii Moneasa, versantul drept.

În această peșteră este menționată existența unor fragmente ceramice din eneolitic.

Date: eneolitic.

1. G. Halasi, *Noi contribuții la cunoașterea carstului Monesei*, Aragonit, Arad, 1978, 1 / 60 - 64.

2. B. Jungbert, B., Repertoriul localităților cu descoperiri paleolitice din Transilvania (III), Acta Musei Napocensis 19, 1982, p. 53.

3. Cristian Goran, Catalogul Sistematic al Peșterilor din România, 1981, București, 1982, 360 / 11.

Peștera Piatra cu Lapte

(Peștera Mare de la Piatra cu Lapte)

Jud. Arad, stațiunea Moneasa, comuna Moneasa.

Localizare: Munții Codru-Moma, Valea Crișului Alb, carstul din bazinul Văii Moneasa, versantul drept.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu o altitudine absolută 310 m, relativă 15 m, lungimea totală 28 m, care prezintă trei intrări. În peșteră au fost găsite oseminte de *Ursus spelaeus*, *Canis lupus* și *Hyaena spelaea*. Locuiri medievale, posibil și din paleolitic. Se impune reluarea cercetărilor de către arheologi.

Date: paleolitic, eneolitic, epoca medievală.

1. G. Halasi, *Noi contribuții la cunoașterea carstului Monesei*, Aragonit, Arad, 1978, 1 / 60 - 64.

2. B. Jungbert, Repertoriul localităților cu descoperiri paleolitice din Transilvania, Acta

Musei Napocensis 19, 1982, p. 543.

3. Cristian Goran, Catalogul Sistematic al Peșterilor din România, 1981, București, 1982, 3601 / 9.

Peșteră Pusta Călățele

(Peștera lui Potriva, Peștera din Ponorul Văii Muierii, Peștera Călățea, Peștera de la Pusta Călățea)

Jud. Bihor, sat Călățea, comuna Aștileu.

Localizare: Munții Pădurea Craiului, platourile carstice și bazinele închise dintre Valea Crișului Negru și cea a Crișului Repede, Valea Mnierei, în marginea dinspre Aștileu a localității Călățea.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu o altitudine absolută 370 m, relativă 0 m și lungime totală 1200 m. Portalul de la intrare are 20 m lățime și reprezintă ponorul Văii Mnierei. O intrare se pierde într-o galerie largă, și apoi un lac. În ramificația din dreapta s-au colectat faună cu *Ursus spelaeus*, oseminte de *Homo sapiens*, ceramică de vârstă eneolitică.

Materialul din cercetări se află în Muzeul Țării Crișurilor din Oradea.

Datare: eneolitic.

1. R. Jeannel, Emil Racoviță, *Enumeration des Grottes visitées 1918 - 1927*, Biospeologica, première serie, 1929, p. 154.

2. ***, Repertoriul monumentelor din județul Bihor, Oradea, 1974, p. 333.

3. Cristian Goran, Catalogul Sistematic al Peșterilor din România, 1981, București, 1982, 3710 / 1.

Peștera Cugliș

Jud. Bihor, sat Răcaș, comuna Dobrești.

Localizare: Munții Pădurea Craiului, carstul din bazinul Crișului Negru, Valea Vida, afluentul Valea Blajului, versantul stâng.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu o altitudine absolută 420 m, lungimea totală 52 m. Speologii au găsit în 1958, oase umane fragmentare și mărgelile din sticlă, datate în secolele III -

IV p.Chr. (informație Nicolae Chidioșan).

Datare: epoca daco-romană.

1. ***, Repertoriul monumentelor naturii, arheologice, istorice, etnografice, de arhitectură și artă din județul Bihor, Oradea, 1974, p. 22.

1. Marcian Bleahu, V. Decu, Ștefan Negrea, C. Pleșa, I. Povară, I. Viehmann, *Peșteri din România*, București, 1976.

3. Cristian Goran, Catalogul Sistematic al Peșterilor din România, 1981, București, 1982, 370 / 76.

Peștera Ponorul de la Călățea

Jud. Bihor, sat Călățea, comuna Aștileu.

Localizare: Munții Pădurea Craiului, carstul din Valea Crișului Repede.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu o altitudine absolută 370 m și o lungime totală 1200 m, având o singură intrare. Peștera prezintă mai multe etaje. Cercetările de teren efectuate de Márton Roska și I. Emödi au pus în evidență materiale ceramice Coțofeni, vetre de foc, morminte cu inventar din epoca bronzului timpuriu, grupul Roșia - Gălășeni, fragmente ceramice hall-stattiene împreună cu o piesă din bronz și ceramică din secolele VIII - X. Peștera e greu accesibilă.

Datare: perioada de tranziție de la neolitic la epoca bronzului, epoca bronzului timpuriu, Hallstatt, secolele VIII - X.

1. ***, Repertoriul monumentelor naturii, arheologice, istorice, etnografice, de arhitectură și artă din județul Bihor, Oradea, 1974, 280 / 53.

2. Petre Roman, *Die Frühbronzezeit in Karpatenbecken und in den Nachbargebieten*, Budapest - Velem, 1977; Budapest, 1981; p. 165; SCIVA 35, 1984, 3, p. 268.

3. Cristian Goran, Catalogul Sistematic al Peșterilor din România, 1981, București, 1982, 3710 / 1.

4. Ioan Emödi, *Asupra epocii bronzului în Bihor*, Thraco-Dacica 6, 1985, 1-2, p. 135.

Peștera Igrîța

(Peștera Igrîț, Peștera Igrețu)

Jud. Bihor, comuna suburbană Peștera, oraș Aleșd.

Localizare: Munții Pădurea Craiului,

carstul din Valea Crișului Repede, versantul stâng, în apropierea localității.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om. Are două intrări. Lungimea este de 717 m și altitudinea de 328 m. Are aspect de labirint. La intrare și în galerii Márton Roska a efectuat săpături în patru secțiuni (tranșee) în 1924. Uneltele din cuarț, din silex și os găsite au fost atribuite culturilor aurignacian și musterian. La săpături a participat și Henri Breuil. Faună cu *Ursus spelaeus*. Este necesară revizuirea stratigrafiei și a întregului material rezultat.

Datare: paleolitic.

1. Márton Roska, *Recherches préhistoriques pendant l'année 1924*, Dacia 1, 1924.
2. Henri Breuil, *Stations paléolithiques en Transilvanie*, Buletinul Societății de Științe din Cluj 2, 1925.
3. C.S. Nicolăescu-Plopșor, *Le paléolithique en Roumanie*, Dacia 5-6, 1935-1936 (1938).
4. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 3727 / 9.

Peștera Izbândiș

Jud. Bihor, sat - comuna Șuncuiuș.

Localizare: Munții Pădurea Craiului, carstul din defileul Crișului Repede, versantul stâng între Bucea și Vadul Crișului, Valea Izbândiș, versantul drept, la sud de comuna Șuncuiuș.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu două intrări (intrarea principală sub izbuc) și lungime totală 240 m. Cercetări arheologice au fost efectuate de I. Emödi în sala mică de la intrare, în formă de sac. Materialul arheologic găsit la suprafață constă în ceramică, unelte de os, așchii de cuarț, bolovani de râu, unii parțial șlefuiți, mărgelile de os perforate precum și oase de căprioară, cerb, urs, mistreț, lup, capră, oaie, bou, cal, castor, iepure și pește. Se menționează prezența a 20 de vârfuri de os, sule, străpungătoare. Descoperirile aparțin grupului Roșia - Gălășeni.

Datare: epoca bronzului timpuriu.

1. L. Vălenaș, Gheorghe Drâmba, *Cercetări de speologie fizică în Munții Pădurea Craiului*, Nymphaea 6, Oradea, 1978, p. 279 - 328.
3. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al*

Peșterilor din România, 1981, București, 1982, 3726 / 47.

2. Ioan Emödi, *Asupra începutului epocii bronzului în Bihor*, *Thraco-Dacica* 6, 1985, 1-2, p. 128 - 134.

Peștera lui Cotuna

(*Peștera lui Toader a lui Cotuna, Peștera Leșiane, Peștera II din Valea Mișidului, Biro Lajos Höhle, Rablobarlang, Misidvölgyi-Rablobarlang, Koko barlang, Banbakai Felsobarlang*)

Jud. Bihor, sat - comuna Șuncuiuș.

Localizare: Munții Pădurea Craiului, carstul din bazinul Crișului Repede, Valea Mișidului, afluentul Valea Lunclilor, la 30 m deasupra intrării în Peștera Moanei, la 6 - 7 km de confluența Văii Mișidului cu Crișul Repede.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu altitudinea absolută de 538 m relativă de 96 m și lungime a totală 56 m cu o singură intrare, ce duce într-o galerie ascendentă. Faună fosilă cu *Ursus spelaeus*. I. Emödi precizează că de aici provin fragmente ceramice hallstattiene. Materialele se află în colecțiile Muzeului Țării Crișurilor din Oradea.

Datare: Hallstatt.

1. Ioan Emödi, *Repertoriul monumentelor din județul Bihor*, Oradea, 1974, p. 74, 387.
2. Marcian Bleahu, V. Decu, Ștefan Negrea, C. Pleșa, I. Povară, I. Viehmann, *Peșteri din România*, București, 1976, p. 81 - 82.
3. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 3724 / 2.

Peștera Mișidului

(*Peștera din Valea Mișidului, Misidvölgyi-Macske barlang, Banlacai Alsobarlang, ketszejubarlang, Peștera Moarei*)

Jud. Bihor, sat - comuna Șuncuiuș.

Localizare: Munții Pădurea Craiului, carstul din bazinul Crișului Repede, Valea Mișidului, afluentul Valea Luncilor, 4,7 km de la confluența cu Valea Crișului.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu altitudinea absolută de 500 m, relativă de 50 m și lungimea totală de 1.170 m. Peșteră orizontală, activă, este străbătută de un râu subteran, descrisă în 1929 de R. Jeannel și Valeriu Pușcariu. Prezintă două intrări. Materiale arheologice au fost identificate probabil de I. Emödi, împreună cu un inventar funerar între care un colier din chihlimbar de la începutul primei epoci a fierului (Hallstatt) și un vas dacic împreună cu monedă emisă la Dyrhachion, sec. II - I a.Chr.

Datare: Hallstatt, La Tène dacic.

1. Ioan Emödi, Repertoriul monumentelor din județul Bihor, Oradea, 1974.
2. Marcian Bleahu, V. Decu, Ștefan Negrea, C. Pleșa, I. Povară, I. Viehmann, *Peșteri din România*, București, 1976, p. 80 - 81.
3. Cristian Goran, Catalogul Sistematic al Peșterilor din România, 1981, București, 1982, 3724 / 2.

Peștera Napîștileu

(Peștera Mică din Gura Mișidului)

Jud. Bihor, sat - comuna Șuncuiuș.

Localizare: Munții Pădurea Craiului, carstul din bazinul Crișului Negru, între Bucea și Vadul Crișului, versantul stâng, Dealul Homorăș, la 75 m în aval de Peștera Ungurului.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu o altitudine absolută de 316 m, relativă 11 m și lungimea totală de 195 m, având o singură intrare ce duce într-o galerie ușor ascendentă, cu faună din pleistocenul superior: *Ursus spelaeus*, *Gyps fulvus* etc. și fragmente ceramice din neolitic, eneolitic, Hallstatt, dacice.

Materialele descoperite se află în colecția I. Emödi.

Datare: neolitic, eneolitic, Hallstatt, epoca dacică.

1. Cristian Goran, Catalogul Sistematic al Peșterilor din România, 1981, București, 1982, 3726 / 34

2. ***, Repertoriul monumentelor din județul Bihor, Oradea, 1974, p. 387.

Peștera Piatra Corbului

Jud. Bihor, sat Bălnaca, comuna Șuncuiuș.

Localizare: Munții Pădurea Craiului, Defileul Crișului Repede între Bucea și Vadul Crișului.

În 1924, Márton Roska efectuează cercetări arheologice în peștera ce se învecinează cu două adăposturi sub stâncă. Săpăturile nu au dat rezultatele scontate.

Datare: nedefinită.

1. Márton Roska, Recherches préhistoriques pendant l'année 1924, Dacia 1, 1924.

Peștera Piatra Morii

Jud. Bihor, sat Bălnaca, comuna Șuncuiuș.

Localizare: Munții Pădurea Craiului, carstul din Valea Crișului Repede, bazinul Crișului Repede, între Bucea și Vadul Crișului, versantul stâng.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om. Materialele ceramice descoperite sunt din epoca bronzului și prima epocă a fierului.

Datare: epoca bronzului, Hallstatt.

1. Márton Roska, *Repertorium*, Cluj, 1942, p. 35.
2. ***, Repertoriul monumentelor din județul Bihor, Oradea, 1974, p. 11.

Peștera Piatra Roșie

(Vărăskoibarläng, Peștera Roșie)

Jud. Bihor, sat Bălnaca, comuna Șuncuiuș.

Localizare: Munții Pădurea Craiului, carstul din Valea Crișului Repede, bazinul Crișului Repede, versantul drept între Bucea și Vadul Crișului, în apropierea satului.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu o altitudine absolută 420 m, relativă 135 m și o lungime totală 25 m. Aici au fost găsite mai multe piese de bronz, între care două seceri hallstatiene.

Datare: Hallstatt.

1. Márton Roska, *Repertorium*, Cluj, 1942, p. 35.
2. R. Jeannel, Emil Racoviță, *Enumeration des Grottes visitées 1918 - 1927*, Biospeologica 54, 1959, p. 427.
3. ***, Repertoriul monumentelor din județul Bihor, 1974, p. 10, 326.
4. G. Halasi, *Descrierea peșterilor din defileul de la Vadu Crișului (Munții Pădurea Craiului)*, Buletinul Informativ al Comisiei Centrale de Speologie Sportivă 4, Oradea, 1980, p. 123 - 154.
5. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 3725 / 26.

Peștera Ungurului

(*Peșterile Ungurești, Peștera de la Bălnaca, Peștera de la Bolhac, Magyarok barlang*)

Jud. Bihor, sat Bălnaca, comuna Șuncuiuș.

Localizare: Munții Pădurea Craiului, carstul din bazinul Crișului Repede, pârâul Ungurului, malul stâng, în amonte de confluența cu Valea Mișidului.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu o altitudine absolută de 307 m, relativă de 1 m și o lungime totală de 564 m. Are un portal de 22 m înălțime, lung de 30 m. Peștera este ascendentă, cercetată în 1942 de H. Kessler și de Emödi după 1970, care găsesc ceramică neolitică, piese de bronz și ceramică din prima epocă a fierului.

Materialele descoperite se află în colecția I. Emödi, care le-a descoperit.

Datare: neolitic, Hallstatt.

1. H. Kessler, *A Varsonkolyosi es az esküllői forrásbarlang*, Turistak Lapja 54, Budapest, 1942, p. 6 - 7.
2. ***, Repertoriul monumentelor din județul Bihor, Oradea, 1974, p. 386 - 387.
3. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 2726 / 30.

Peștera Zmeilor de la Onceasa

(*Huda Oncesei, Huda Vencesei, Sarkanybarlang*)

Jud. Bihor, sat - comuna Budureasa.

Localizare: Munții Bihor, Masivul Vlădeasa, Valea Someșului Cald, carstul din bazinul Văii Ponorului, afluent pe stânga, versantul drept al Ponorului, 1 km de Poiana Onceasa.

Reprezintă o peșteră naturală locuită probabil de om, cu altitudinea absolută de 1300 m, relativă de 220 m, lungimea totală de 340 m, intrarea triunghiulară de 3,50 m înălțime, 7,50 m lățime, descendentă, duce în sala Domului și apoi în Galeria Nordică, orizontală. S-a găsit faună fosilă cu mult *Ursus spelaeus*, *Hyena spelaea* etc. La începutul secolului al XX-lea Gy. Primics presupune locuire paleolitică. Márton Roska, menționează de aici o piesă de calcar cristalin cu urme de șlefuire, ce se află în Muzeul Național de Istorie al Transilvaniei din Cluj, cu nr. de inventar 8.036. H. Müller Karpe în „*Handbuch der Vorgeschichte*” 1968, 150, 2730 menționează existența paleoliticului, fără citarea sursei. Până la reluarea săpăturilor în peșteră, locuirea paleolitică rămâne în discuție. Maria Mottl localizează peștera în perimetrul localității Pietroasa, jud. Bihor (la sud de Budureasa). Se impun săpături sistematice pentru rezolvarea problemei existenței în peșteră a locuirii paleolitice. Fauna se găsește în muzeele din Oradea, Cluj și Institutul de Speologie „Emil Racoviță” București, Institutul Geologic din Budapesta și în diverse colecții din Viena.

Datare: paleolitic.

1. A. Koch, *Erdelyi Muzeum Evkönive*, 1, 1876, 5, p. 162.
2. Márton Roska, *Repertorium*, Cluj, 1942, p. 45.
3. Marcián Bleahu, V. Decu, Ștefan Negrea, C. Pleșa, I. Povară, I. Viehmann, *Peșteri din România*, București, 1976, p. 135.

4. B. Jungbert, Repertoriul localităților cu descoperiri paleolitice din Transilvania, Acta Musei Napocensis 15, 1978, p. 8.

5. Cristian Goran, Catalogul Sistematic al Peșterilor din România, 1981, București, 1982, 3414 / 1.

Peștera Dâmbul Colibii

(Peștera II din Dâmbul Colibii)

Jud. Bihor, sat - comuna Câmpani.

Localizare: Munții Pădurea Craiului, carstul din bazinul Crișului Negru, Valea Sighiștel, versantul stâng.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu altitudinea absolută de 470 m, relativă de 45 m și o lungime totală de 114 m, deschidere înaltă și ogivală. Materialul ceramic, aparținând culturii Criș, a fost descoperit în 1957 de către Institutul de Speologie din Cluj și donat de C. Pleșa, cercetător la Institutul de Speologie din Cluj.

Date: neolitic.

1. Nicolae Vlăsa, O contribuție la problema legăturilor culturii Tisa cu alte culturi neolitice din Transilvania, SCIV 12, 1961, 1, p.17.

2 Cristian Goran, Catalogul Sistematic al Peșterilor din România, 1981, București, 1982, 3425 / 75.

Peștera Măgura Sighiștel

Jud. Bihor, sat - comuna Câmpani.

Localizare: Munții Bihor, bazinul Crișului Alb, carstul din Valea Sighiștel.

Elena Terzea descoperă urme de locuire umană în sondajul de 2,5 x 2 m efectuat în 1958 - 1960, care a mers până la 2,10 m adâncime. În peșteră există următoarea succesiune stratigrafică: stratul I între 0,10 - 0,15 m grosime, negru brun, vetre de foc, probabil medievale și moderne; stratul II, negru - cenușiu cu urme de foc, cu o grosime 0,30 m și ceramică aparținând culturii Coțofeni, faună contemporană; stratul III, galben deschis, de 10 - 15 cm grosime, cu piese de silex atribuite paleoliticului superior fără precizări culturale, faună cu *Canis lupus*, *Ursus arctos*, *Ursus spelaeus*, *Cervus sp.* Sunt incluse și rozătoare mărunte: *Sorex araneus*, *Sorex biharicus*, specie nouă,

Talpa europea, *Muscardinus avellanaris*, *Apodemus silvaticus*, *Microtus nivalis*, *Microtus agrestis* etc. Vârsta indicată este din a doua jumătate a interstadiului Würm vechi - Würm mijlociu; stratul IV, brun-gălbui, bogat în pietre unghiulare, steril arheologic, climat stepic; stratul V, argilă brun roșcată, cu piese de silex ce pot fi atribuite musterianului din paleoliticul mijlociu și faună dominată de *Microtus arvalis*, *Microtus agrestis*, *Ursus spelaeus* alături de *Crocota spelaea*, *Panthera spelaea*, *Capra ibex* etc. Fauna indică vârsta interstadiului Würm I - Würm II.

Date: paleolitic, perioada de tranziție de la neolitic la epoca bronzului, epoca medievală, epoca modernă

1. Elena Terzea, *La faune de mamifères quaternaires de la grotte Măgura d' Sighiștel (Bihor, România)*, Travaux de l'Institut de Speologie „Emile Racovitza” 9, 1970, p. 203 - 204.

2. Cristian Goran, Catalogul Sistematic al Peșterilor din România, 1981, București, 1982, 3425 / 20.

Peștera Țibucoaia

Jud. Bihor, sat - comuna Câmpani.

Localizare: Munții Bihor, Valea Crișului Alb, carstul din bazinul Văii Sighiștel, versantul drept, în apropierea Peșterii Măgura.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu o altitudinea absolută de 445 m, relativă 75 m, lungimea totală de 74 m, care prezintă trei deschideri. Săpăturile efectuate între 1958 - 1960, de Elena Terzea, au dus la descoperirea unor depuneri, care încep la debutul interstadiului Würm I - Würm II, în care se află piese litice raportabile paleoliticului mijlociu - musterian și paleoliticului superior, nedeterminat cultural. Se impune reluarea săpăturilor pentru a se putea stabili succesiunea culturală și datarea.

Date: paleolitic.

1. Elena Terzea, *Rémarques sur la morphologie dentaire et la repartition de Microtus nivalis Martins, dans le Pléistocène de Roumanie*, Travaux de l'Institut de Speologie „Emile Racovitza” 12, 1973.

2. Cristian Goran, Catalogul Sistematic al Peșterilor din România, 1981, București, 1982, 3425 / 141.

Peștera Fânațe

(*Funacsai barlang; Fonohazi barlang*)

Jud. Bihor, sat desființat Câmpanii de Sus, comuna Câmpani.

Localizare: Munții Bihorului, Valea Crișului Negru, afluentul Crișu-Băița, carstul din Valea Bulzului, versantul stâng.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu o altitudine absolută de 450 m, lungimea totală de 450 m, având trei deschideri. Deschiderea principală este orientată spre vest, spațioasă, înaltă de 4 m, lată de 9 m, care duce într-o singură galerie orizontală. Este una dintre cele mai vechi peșteri descrise din toată țara. În 1772 este vizitată de Elek Nedetzky, care îi face o descriere în limba latină, pe care o publică la Viena, în 1774, descriere folosită și de A. Schmidt în 1863, și de Jeannel și de Emil Racoviță în 1929, care o și vizitează. A fost o minune a naturii, acum este distrusă de vizitatori, de exploatarea vechi de guano și de căutătorii de comori. Este afumată din cauza focurilor aprinse în ea și a iluminărilor de făclii. A fost foarte bogată în faună cavernicolă, în special cu *Ursus spelaeus* și colipterele *Duralius parovecus*, arahnidul *Nesticus fodinarum* și pseudoscorpionul *Neo bistum brevipes*. Vasile Boroneanț, care o vizitează în 1976, găsește la intrare, printre grămezile de pământ scoase de căutătorii de comori, fragmente ceramice din epoca bronzului, medievale și moderne.

Datare: epoca bronzului, probabil epoca dacică, epoca medievală, epoca modernă.

1. Marcian Bleahu, V. Decu, Ștefan Negrea, C. Pleșa, I. Povară, I. Viehmann, *Peșteri din România*, București, 1976, p. 108.
2. L. Vălenaș, Marcian Bleahu, P. Bujor, G. Halași, *Inventarul speologic al Munților Bihor*, *Nymphaea* 5, Oradea, 1977, p. 209 - 335.
3. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 3423 / 17.

Peștera Baiului

Jud. Bihor, sat Lorău, comuna Bratca.

Localizare: Munții Bihorului, Valea

Crișului Negru, carstul din Valea Bulzului, versantul stâng.

Materiale paleolitice, datate în mustertian, au fost descoperite de Márton Roska în 1930. Alte fragmente aparțin culturii Tisa sau Bükk. Cele din perioada de tranziție la epoca bronzului aparțin culturii Coțofeni. Ceramica medievală este bine reprezentată, datându-se în secolele IX - XI.

Datare: paleolitic, neolitic, perioada de tranziție de la neolitic la epoca bronzului, epoca medievală, secolele IX - XI.

1. D. Ignat, *Repertoriul descoperirilor neolitice din Bihor*, *Crisia* 3, Oradea.
2. Márton Roska, *Repertorium*, Cluj, 1942, p. 141.

Peștera Boului

Jud. Bihor, sat Lorău, comuna Bratca.

Localizare: Depresiunea Vadului pe un afluent (Baiul) al Crișului Repede, vis-à-vis de Bratca.

Fără descriere sau localizare precisă. În 1924, Márton Roska, Henri Breuil și R. Jeannel vizitează peștera. Cu această ocazie, Henri Breuil identifică la suprafață fragmente ceramice eneolitice, iar în profunzime câteva așchii paleolitice de silex și oseminte de *Ursus spelaeus*, pe care le-a și publicat.

Datare: paleolitic, neolitic.

1. Henri Breuil, *Notes de voyage paléolithique en Europe Centrale*, *Anthropologie*, 1925, p. 33 - 35.
2. Márton Roska, *Recherches préhistoriques pendant l'année 1924*, *Dacia* 1, 1924.
3. C.S. Nicolăescu-Plopșor, *Le paléolithique en Roumanie*, *Dacia* 5-6, 1935 - 1936 (1938).

Peștera Meziad

(*Höhle von Mezged, Mezséd Videke*)

Jud. Bihor, sat Meziad, comuna Remetea.

Localizare: Munții Pădurea Craiului, carstul din bazinul Crișului Negru, Valea Meziadului, afluentul Valea Peșterii, versantul stâng, la nord-est de localitate.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, gigantică, cu o intrare semicirculară de 16 m înălțime, 10 m lățime, altitudinea absolută de 397 m și cu alte două intrări mai mici. Lungimea totală este de 4750 m. Este dispusă pe două etaje, în cea mai mare parte fosile, pe o mică parte activă. Importantă pentru speogeneză și evoluție carstică este fauna actuală și fosilă (*Ursus spelaeus*), resturi de *Homo sapiens* (probabil din paleolitic și neolitic). În 1972, cu ocazia unor amenajări turistice, au fost descoperite fragmente ceramice neolitice, cultura Tisa și din epocă dacică timpurie. Peștera este ocrotită, închisă. Este vizitabilă cu ghid, lămpi de miner și echipament special.

Datare: paleolitic, neolitic, La Tène dacic.

1. A. Schmidl, Das Bihar - Gebirge an der Grenze von Ungarn und Siebenbürgen, Verlag Förster und Barthelms, Wien, 1863.
2. Cantemir Rîșcuția, P. Firu, *Resturi scheletice umane din Peștera de la Meziad*, Comunicări de Geologie-Geografie, Societatea de Științe Naturale și Geografie, București, 1957 - 1959, p. 67 - 71.
3. Marcian Bleahu, V. Decu, Ștefan Negrea, C. Pleșa, I. Povară, I. Viehmann, *Peșteri din România*, București, 1976, p. 96 - 98.
4. D. Ignat, Repertoriul descoperirilor neolitice din Bihor, *Crisia* 3, Oradea, 1978.
5. Cristian Goran, Catalogul Sistematic al Peșterilor din România, 1981, București, 1982, 3700 / 1.

Peștera din Dealul Vârseci de la Pietroasa

(*Peștera din Curu Dealului, Peștera Păcii, Peștera Pacific*)

Jud. Bihor, sat - comuna Pietroasa.

Localizare: Munții Bihor, Valea Crișului Negru, carstul din bazinul Crișului Pietros, în Valea Seacă, versantul stâng, afluent pe stânga al Văii Galbene, în apropierea Platoului Padiș.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu altitudinea absolută de 705 m, relativă de 50 m, cu lungimea totală de 440 m și o intrare circulară înaltă de 14 m, 15 m lățime, cu o galerie puternic ascendentă. Această peșteră a fost descrisă de I. Czárán în 1903. În re-

peratoriul județului Bihor este menționată cu câte o locuire din epoca paleolitică și neolitică. Se impun cercetări de verificare.

Datare: paleolitic, neolitic.

1. Cristian Goran, Catalogul Sistematic al Peșterilor din România, 1981, București, 1982, 3741, p. 1.
2. B. Jungbert, Repertoriul localităților cu descoperiri paleolitice din Transilvania (III), Acta Musei Napocensis 19, 1982, p. 553 - 554.
3. Marcian Bleahu, V. Decu, Ștefan Negrea, C. Pleșa, I. Povară, I. Viehmann, *Peșteri din România*, București, 1976, p. 131 - 132.

Peștera Cubleș de la Racăș

(*Peștera Cugliș, Cobleșd, Grotte du Cirque de Kolataier Hoters, Kubladi barlang, Vidareti barlang, Kobles der Höhle, Antrum ad Colota, Gross-Höhle, după C. Goran*)

Jud. Bihor, sat Racăș, comuna Aștileu.

Localizare: Munții Pădurea Craiului, bazinul Crișului Negru, carstul din bazinul Văii Vida. Culmea Roșiorului, Dealul Pietrarului.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu altitudinea absolută de 350 m și lungimea totală peste 350 m. După pătrunderea în vestibul, printr-o intrare lenticulară, înaltă de 1,80 m și largă de 14 m, se pătrunde în două galerii: de nord și sud-sud-est. Lumina pătrunde până la capătul coridorului principal de acces. Peștera a fost închisă cu un zid, prevăzut probabil cu poartă, pentru protecție. A fost cercetată de Fridwaldski în 1861, de R. Jeannel în 1923, E. G. Racoviță și P. A. Chappuis în 1929 și G. Boettger în 1940. Prima descriere aparține lui V. Vogl în 1920. Săpăturile, făcute probabil de cei ce au cercetat-o sau de căutătorii de comori, se află în trei puncte. Începând din 1963 a fost cercetată de echipa Marcian Bleahu și colaboratorii. Paleontologul T. Jurcsak afirma, după material paleontologic că ar putea fi una dintre cele mai importante stațiuni faunistice din Bihor, existând faună cu *Ursus spelaeus*, între care și

probabile unelte de os. Se impune o cercetare arheologică și studierea materialului de os din Muzeul Țării Crișurilor din Oradea.

Datare: paleolitic.

1. Marcian Bleahu, V. Decu, Ștefan Negrea, C. Pleșa, I. Povară, I. Viehmann, *Peșteri din România*, București, 1976, p. 89 - 91.
2. B. Jungbert, Repertoriul localităților cu descoperiri paleolitice din Transilvania (III), Acta Musei Napocensis 19, 1982, p. 555.
3. Cristian Goran, Catalogul Sistematic al Peșterilor din România, 1981, București, 1982, 3707 / 76.

Peștera Izbucl Topliței

Jud. Bihor, sat Râpa, comuna Tinca.

Localizare: Munții Pădurea Craiului, Valea Crișului Negru, carstul din bazinul văii Albioara - Sohodol - Runcșor, Valea Topliței.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu o altitudine 250 m și o lungime totală de 120 m. Prezintă o singură intrare, cu orientare spre est. Cercetată cu ajutorul scafandrilor autonom în 1982 de T. Borodan, G. Halași, F. Pantea și G. Birtalan. Aceștia, traversând sifoanele de la intrare, au descoperit în sala mare ceramică și schelete umane. Cercetările reluate în același an de speologii Cristian Lascu și Șerban Sârbu, confirmă descoperirile, identificând și o vatră de foc într-o galerie închisă din vechime. Osemintele umane aparțin unor morminte de inhumație păstrate *in situ* (M 2, 3), celelalte fiind deranjate. Altele se află într-o nișă în perete. În jurul scheletelor se află 15 vase întregi, măregele, unelte de silex, două topoare de bronz de tip Baniabic, ca parte din inventarul funerar. Un vas s-a găsit și în râul subteran. Materialul aparține grupului Călăștea - Gălășeni al culturii Nagyrév. Se presupune existența în peșteră a unui altar de cult. Se impune cercetarea sistematică a peșterii.

Datare: epoca bronzului.

1. Cristian Goran, Catalogul Sistematic al Peșterilor din România, 1981, București, 1982, 3704 / 1.
2. Ioan Emödi, Contribuții la cunoașterea începutului epocii bronzului din nord-vestul

Transilvaniei, Thraco-Dacica 6, 1985.

3. G. Halași, Ioan Emödi, *Descoperiri arheologice în peștera de la Izbucl Topliței*, SCIVA 36, 1985, 3, p. 232 - 234.

Peștera Vacii

(Peștera Vacii din Cheile Albioarei, Peștera Vacii de la Țarină)

Jud. Bihor, sat - comuna Roșia.

Localizare: Munții Pădurea Craiului, carstul din bazinul Crișului Negru, Cheile Albioarei, versantul drept, în fața Peșterii Uricioșilor.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu altitudinea relativă de 40 m, lungimea totală de 158 m și având o intrare cu înălțimea de 8 m, lărgimea de 25 m. Din sala mare (25 x 8 m), provin materialele ceramice din epoca bronzului timpuriu (grupul Roșia - Gălășeni) și La Tène (?), oase de animale, între care și de *Ursus arctos*. Complex cultic funerar (după I. Emödi).

Datare: epoca bronzului timpuriu.

1. Roman, P., Die Frühbronzezeit in Karpatenbecken und in den Nachbargebieten, Budapest-Velem, 1977.
2. ***, Repertoriul monumentelor naturii, arheologice, istorice, etnografice, de arhitectură și artă din județul Bihor, Oradea, 1974, p. 373.
3. Cristian Goran, Catalogul Sistematic al Peșterilor din România, 1981, București, 1982, 3704 / 3.
4. Roman, P., Die Frühbronzezeit in Karpatenbecken und in den Nachbargebieten, SCIVA, 35, 1984, 3 / 268.
5. Emödi, I., *Asupra începutului epocii bronzului în Bihor*, Thraco Dacica, VI, 1985, 1 - 2 / 123 - 144.

Peștera Măgura Bihorului

(Szegyesdbarlang, Erzherzog Joseph barlang; Grotte d'Archiduc Joseph, Joseph főherceg-barlang; Măgurai barlang)

Jud. Bihor, sat Sighiștel, comuna Câmpani.

Localizare: Munții Bihor, carstul din

bazinul Crișului Negru, Valea Sighiștelului, versantul drept, 4,2 km amonte de localitate.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu o altitudine absolută de 550 m, relativă de 55 m și o lungime totală 1885 m, având o intrare orientată spre sud-vest, semicirculară, înaltă de 6 m și lată de 10 m. Peștera este orizontală, fosilă, suspendată, are patru sectoare și este importantă prin speogeneză. Prezintă bogăție concreționară, faună fosilă cu *Ursus spelaeus* și o specie de rozătoare unică - *Sorex biharicus* găsite în Galeria Urșilor, în compania unui inventar de silex din paleoliticul mijlociu, musterian și ceramică din perioada de tranziție la epoca bronzului, cultura Coțofeni. Rezervația carstică Sighiștel este monument al naturii.

Datare: paleolitic, perioada de tranziție de la neolitic la epoca bronzului.

1. K. Sigmeth, *Die Spuren des Höhlenberens*, Notes sur les cavernes de Hongrie, Memoires de la Société de Speologie 3, 1898.
2. Elena Terzea, *Particularități morfologice ale ursului de peșteră și răspândirea sa pe teritoriul României*, Lucrările Institutului de Speologie „Emil Racoviță” 5, 1966, p. 195 - 231.
3. Elena Terzea, *La faune de Mammiferes cuaternaires de la grotte Măgura Sighiștel (Bihor)*, Travaux de l'Institut de Speologie „Emil Racovitză” 9, 1969, p. 201 - 230.
4. ***., *Repertoriul Monumentelor naturii, arheologice, istorice, etnografice, de arhitectură și artă din județul Bihor, Oradea, 1974*, p. 380 - 382.
5. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România, 1981*, București, 1982, 3425 / 20.

Peștera de la Sub Piatră

Jud. Bihor, sat Subpiatră, comuna Tețchea.

Localizare: Munții Pădurea Craiului, carstul din bazinul Crișului Repede, în aval de Vadul Crișului, versantul stâng, în apropierea satului, sub coasta dealului.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu o altitudine absolută 280 m și o lungime totală 65 m, având o singură intrare circulară, orientată spre nord-vest, care duce într-o galerie mică. I. Emödi identifică fragmente ceramice pictate

aparținând culturii Tisa și un vas din cultura Baden. Din nivelele inferioare ale peșterii provine faună cu *Ursus spelaeus*, *Crocota spelaea*, *Bos primigenius* etc. Peștera merită să fie cercetată pentru că este printre puținele cu asemenea faună, care nu putea fi acolo decât adusă de om.

Datare: neolitic, perioada de tranziție de la neolitic la epoca bronzului.

1. Ioan Emödi, cf. *Repertoriul monumentelor naturii, arheologice, istorice, etnografice, de arhitectură și artă din județul Bihor, Oradea, 1974*, p. 71.
2. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România, 1981*, București, 1982, 3727 / 12.

Peștera de la Uileacu de Beiuș

Jud. Bihor, sat - comuna Uileacu de Beiuș.

Localizare: Munții Codru-Moma, carstul din Valea Crișului Negru, versantul drept, la nord de localitate, în aval de Beiuș.

Reprezintă o peșteră mică, necercetată sistematic. De aici provin fragmente ceramice nedatate (după menționarea lui T. Jurcsak, care a întocmit fișa). Se impune cercetarea prin săpături.

Datare: neprecizată.

1. ***., *Repertoriul monumentelor naturii, arheologice, istorice, etnografice, de arhitectură și artă din județul Bihor, Oradea, 1974*, p. 392.

Peștera Astupată

Jud. Bihor, sat - comuna Vadu Crișului (sau Șuncuiuș).

Localizare: Munții Pădurea Craiului, carstul din Valea Crișului Repede, versantul stâng, între Bucea și Vadu Crișului, sub dealul Ceretului.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, la nivelul primei terase de eroziune. O peșteră în care s-au descoperit fragmente ceramice neolitice, probabil cultura Tisa. Gura peșterii a fost colmatată. Poate fi cercetată prin săpături.

Datare: neolitic.

1. ***, *Repertoriul monumentelor naturii, arheologice, istorice, etnografice, de arhitectură și artă din județul Bihor, Oradea, 1974, p. 394.*

Peștera Devențului I, II, III

Jud. Bihor, sat - comuna Vadu Crișului.

Localizare: Munții Pădurea Craiului, carstul din Valea Crișului Repede, versantul stâng, între Bucea și Vadu Crișului, Peștera Vadu Crișului.

Peștera reprezintă în fapt trei peșteri, care comunică între ele, Devenț I - II - III, care au fost locuite de om. Altitudinea absolută, relativă, lungimea au valorile: Devenț I - 360 m, 80 m, 38 m; Devenț II - 365 m, 85 m, 34 m; Devenț III - 370 m, 90 m, 157 m în partea de nord-vest. I. T. Kormos a descoperit în 1913, în Peștera III, faună din pleistocen și piese de silex, ce au fost atribuite paleoliticului. În 1940, Maria Mottl a efectuat și ea aici săpături, într-o secțiune cu suprafața de 40 m², identificând faună cu *Hyaena spelaea*, *Ursus arctos* etc., un răzuitor pe lamă de silex (calcedonie) și câteva așchii din dentiție de urs de peșteră atribuite activității umane. Pe valea Crișului Repede, între localitățile Vadul Crișului și Șuncuiuș, în zona carstului, se află 8 - 9 peșteri. Ele sunt catalogate de speologi în volumul consacrat, cu numerele cuprinse de la 3.726 între p. 60 - 68. Numai cele cu nr. 66 - 68 au fost prezentate aici.

Datare: paleolitic, neolitic, perioada de tranziție de la neolitic la epoca bronzului.

1. T. Kormos, *Barlangkutatas*, 3, 1915, 3 - 4, p. 153 - 163.
2. Márton Roska, *Repertorium*, Cluj, 1942, p. 273.
3. Nicolae Vlăsa, *O contribuție la problema legăturilor Culturii Tisa cu alte culturi din Transilvania*, SCIV 12, 1961, 1, p. 17 - 24.
4. Marcian Bleahu, V. Decu, Ștefan Negrea, C. Pleșa, I. Povară, I. Viehmann, *Peșteri din România*, București, 1976.
5. G. Halasi, *Descrierea peșterilor din defileul de la Vadu Crișului (Munții Pădurea Craiului)*, Buletinul Informativ al Comisiei Centrale de Speologie Sportivă, 4, 1980, p. 123 - 154.
6. ***, *Repertoriul monumentelor naturii,*

arheologice, istorice, etnografice, de arhitectură și artă din județul Bihor, Oradea, 1974, 1981.

7. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România, 1981, București, 1982, 3726 / 66 - 68.*

Peștera Travertin

(Peștera Umedă, Peștera Pivniței)

Jud. Bihor, sat - comuna Vadu Crișului (sau Șuncuiuș).

Localizare: Munții Pădurea Craiului, carstul din Valea Crișului Repede, versantul stâng, între Bucea și Vadu Crișului, sub dealul Ceretului, foarte aproape de albia Crișului.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu altitudinea absolută de 295 m, relativă de 20 m, lungimea totală de 4,5 m și o deschidere largă ascendentă. La intrare, T. Kormos a executat un sondaj arheologic, din care au rezultat materiale și faună, fără alte precizări.

Datare: nedefinită.

1. T. Kormos, 1913 - *ban Vegzett asatasaim eredmenyei, Feldtani Int. evkonyvei*, Budapest, 1913, p. 532 - 534.
2. ***, *Repertoriul monumentelor naturii, arheologice, istorice, etnografice, de arhitectură și artă din județul Bihor, Oradea, 1974, p. 393.*
3. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România, 1981, București, 1982, 3726 / 59.*

Peștera Vadul Crișului

(Peștera cu apă, Vizes barlang, Mav barlang, Wasserfall Höhle, Revi barlang, Peștera de la Vad)

Jud. Bihor, sat - comuna Vadu Crișului (sau Șuncuiuș).

Localizare: Munții Pădurea Craiului, carstul din Valea Crișului Repede, versantul stâng, între Bucea și Vadu Crișului, în vecinătatea Peșterii Devenț.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu altitudinea absolută de 305 m, relativă de 20 m și o lungimea totală de 1000 m, având o intrare înaltă de 3,05 m, lată de 5 m și un coridor ce duce la un pod peste lac, la o încăpere sferică denumită „Globul pământesc”. Desco-

perită în 1903, G. Czaran publică un ghid al peșterii. Cercetată și de Márton Roska între cele două războaie mondiale, iar în 1952 de H. Kessler și de alți cercetători care, pe lângă o bogată faună de troglobionte, menționează ceramică neolitică de tip Tisa și din epoca bronzului. Materialele sunt analoge celor din peșterile Devent II, III din apropiere. Peștera prezintă amenajări pentru vizitare turistică și este închisă cu o poartă de fier. Este electricată și se vizitează cu ghid.

Date: neolitic, epoca bronzului.

1. Márton Roska, *Repertorium*, Cluj, 1942, p. 28.
2. ***, *Repertoriul monumentelor naturii, arheologice, istorice, etnografice, de arhitectură și artă din județul Bihor*, Oradea, 1974.
3. Marcian Bleahu, V. Decu, Ștefan Negrea, C. Pleșa, I. Povară, I. Viehmann, *Peșteri din România*, București, 1976.
4. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 3726 / 61.

Peștera Vereș

(Peștera nr. 6, Peștera lui Boțoc - posibil)

Jud. Bihor, sat - comuna Vadu Crișului (sau Șuncuiuș).

Localizare: Munții Pădurea Craiului, Valea Crișului Repede, carstul din Valea Crișului, versantul drept, Dealul Fețelor.

Reprezintă o peșteră naturală locuită, probabil, ocazional de om. Cercetările arheologice, efectuate de T. Kormos și Maria Mottl au scos la iveală piese aurignaciene, atribuite interstadiului Würm I - II din paleoliticul superior.

Date: paleolitic.

1. B. Jungbert, *Repertoriul localităților cu descoperiri paleolitice din Transilvania (IV)*, Acta Musei Napocensis 22-23, 1985 - 1986, p. 397.

Peștera Ripiceni

(Peștera de la Stâncă Ripiceni Canal)

Jud. Botoșani, sat - comuna Ripiceni.

Localizare: Bazinul Prutului, malul

stâng, pe versantul de sud al dealului, la vest de situl arheologic Ripiceni Izvor, în nordul comunei, 1 km nord de fosta fabrică de zahăr, în aval de nodul hidrotehnic Stâncă Costești.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu o orientare vest - est, și o altitudine absolută de 150 m, 40 m deasupra nivelului Prutului. Peștera s-a dezvoltat pe o fisură în calcar. Prin săpăturile arheologice, dintre 1924 - 1926, s-a urmărit reconstituirea stratigrafiei depunerilor. S-a constatat că partea din profunzime a peșterii era goală, fără nici un depozit, din cauza blocării cu pietre din prăbușirile din interior. Partea de deasupra prezintă șapte straturi, numerotate I - VII: stratul I, inferior, grosime 1,22 m, aurignacian superior, cu lame tipice, gratoare pe lame și rabot, burine, sule de os, faună fără *Ursus spelaeus* dar cu *Felis spelaea*, *Bos primigenius*, *Bos priscus*, etc.; stratul II, steril arheologic gros de 9,82 m; stratul III, inferior, grosime 1,50 m, aurignacian V, cu lame retușate abrupt și vârfuri La Gravette, gratoare pe capete de lame și carenate, burine, străpungătoare de os, spatule din os și corn de cerb; faună fără *Ursus Spelaeus* dar cu *Equus caballus fossilis*, *Hyaena spelaea*, *Cervus elaphus*, etc.; stratul IV, steril arheologic, grosime 0,90 m; stratul V, mijlociu, aurignacian superior, cu gratoare pe lame, gratoare-burine, gratoare-străpungătoare, burine, vârfuri foliacee, vârfuri retușate abrupt, străpungătoare din os, târnăcop-ciocan din corn de cerb, un pandantiv dintr-o mandibulă de câine sau vulpe; stratul VI, steril arheologic, grosime 1,45 m; stratul VII, magdalenian, grosime 0,85 m, cu lame denticulate, microlitice, gratoare pe lame mai mici, burine, vârfuri microlitice retușate abrupt, etc. Deasupra acestora există un strat în care au fost găsite fragmente ceramice contemporane celor din stațiunea de la Ripiceni Izvor.

Peștera a fost distrusă de cariera de calcar, care s-a instalat acolo în 1902.

Date: paleolitic, eneolitic.

1. I. Simionescu, N. N. Moroșan, *Une station aurignacienne en Moldavie*, Buletinul Secției de Științe al Academiei Române 3, 1926.
2. N. N. Moroșanu, *La station paléolithique de Grotte de Stâncă Ripiceni, Dacia* 5-6, 1935 - 1936 (1938).

3. C.S. Nicolăescu-Plopșor, *La paléolithique en Roumanie*, Dacia 5-6, 1935-1936 (1938).
4. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România, 1981*, București, 1982, 7000 / 1.
5. Alexandru Păunescu, *Ripiceni-Izvor, Paleolitic și mezolitic*, Studiu monografic, București, 1993.

Peștera cu Gamele - Cheile Râșnoavei

Jud. Brașov, oraș Râșnov

Localizare: Masivul Postăvaru, carstul din bazinul Ghimbășel, Valea Râșnoavei pe versantul opus peșterii Gura Cheii.

Cercetări de teren au fost efectuate de o echipă a Clubului de Arheospeologie a Universității „Valachia” din Târgoviște, condusă de Marin Cârциumar, în 1995. Sondajul este de 1 x 1 m; între 1,30 - 1,40 m adâncime s-a identificat un nivel de locuire cu oase sparte intenționat și faună cu *Ursus spelaeus*; între 1,40 - 1,50 m s-a găsit o piesă de cuarțit. Lucrări în curs de desfășurare.

Date: paleolitic.

1. Marin Cârциumar, Romică Pavel, R. Dincă, *Un sondaj din Peștera cu Gamele - Cheile Râșnoavei*, Lucrările Simpozionului de Arheologie, Târgoviște, 23 - 25 noiembrie 1995, p. 27 - 28.

Peștera Gura Cheii

(Peștera din Cheile Râșnoavei)

Jud. Brașov, oraș Râșnov.

Localizare: Țara Bârsei, Masivul Postăvaru, bazinul Ghimbășel, carstul din Cheile Râșnoavei, versantul drept, 8 km sud-sud-est de Râșnov, 200 m de la intrarea în chei.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu altitudinea relativă 5 m, lungimea totală 13 m, având o intrare de 4 m lățime, iar galeria sală are o orientare spre sud-vest, lumina pătrunzând spre fund; peștera este caldă, uscată, fără curenți. Peșteră a fost vizitată de F. Podek în 1925, A. Prox între 1934 - 1935. S-au identificat urme de locuire din neolitic, cultura Criș și Ariușd - Cucuteni și din epoca bronzului, cultura Tei. În 1959, C. S. Nicolăescu-Plopșor, Alexan-

dru Păunescu, I. Pop, Alexandra Bolomey, efectuează o săpătură de 12 x 2 m în lungul axului peșterii și constată: pe stâncă, între 0,28 - 0,78 m, o depunere roșcată, care închide o lentilă gălbui roșcată cu material clastic steril; un strat gălbui închis cu material clastic rulat: 0,45 - 0,63 m, paleolitic mijlociu, cultura mustermană, cu unelte din cuarțit, silex și alte roci, așchii, vârfuri prelucrate - Würm, faună cu *Ursus spelaeus*, *Vulpes vulpes*, *Cervus elaphus*; alt strat gălbui cu lentile cu material clastic mixt (mare și mărunț) rulat steril; strat gălbui cu locuire din paleoliticul superior, cultură aurignaciană, între 0,10 - 0,18 m cu lame, așchii, răzuitoare etc., de caracter microlitic din silex; Würm I - Würm II, cu aproximativ aceeași faună, dar cu *Capra ibex*; strat galben închis cu pietre rulate, steril: 0,15 - 0,30 m; strat galben închis, nisipos între 0,25 - 0,62 m, paleolitic superior, gravettian (Kostenkian final), cu lame, burine, vârfuri La Gravette, răzuitoare, etc. din silex, Würm III, cu faună *Vulpes vulpes*, *Capra ibex*, *Cervus elaphus*, *Canis lupus*, *Equus caballus*, *Sus scrofa*; strat gălbui brun nisipos la 0,80 m, steril; strat negru cenușiu, post paleolitic, care spre fund conține o depunere din epoca bronzului, cu ceramică, unelte de os, atribuit culturii Tei - Schneckenberg, în amestec cu fragmente neolitice Criș și Ariușd - Cucuteni și o depunere modernă, de secolul al XIX-lea.

Date: paleolitic, neolitic, epoca bronzului, epoca modernă.

1. Frantz Podek, *Die Höhlen des Schulergebirges*, Jahrbuch des Burzerländer Sächsischen Museums 1, Jahrgang, Kronstadt, p. 45.
2. Alfred Prox, *Die Tei-Kultur im Burzerland Sächsischen Museums*, 4, 1940, 1 - 4, p. 85, 92 - 94.
3. C.S. Nicolăescu-Plopșor, I. Pop, Alexandru Păunescu, *Săpăturile din peștera Gura Cheii - Râșnov*, Materiale 8, 1962.
4. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România, 1981*, București, 1982, 1230 / 7.

Peștera din Valea Coacăzei

(Gaura Sbârcioarei)

Jud. Brașov, sat Peștera, comuna

Moeciuc.

Localizare: Carstul din culoarul Rucăr-Bran, Țara Bârsei, Valea Coacăzei, versantul stâng, la hotarul dintre comunele Măgura, Moeciuc și Șirnea.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu altitudinea relativă de 20 m și lungime de 40 - 50 m, având două deschideri. Primele săpături au fost făcute de A. Prox și apoi de către C.S. Nicolăescu-Plopșor, Dardu Nicolăescu-Plopșor, I. Pop, Cantemir Rîșcuția, în 1958. A. Prox semnalează prezența culturii aurignaciene. În 1958 se atesta următoarea situație stratigrafică de bază:

1. strat roșu închis cu pietriș și pietre rulate, steril arheologic urmat apoi de
2. stratul gălbui-roșcat, mustertian de sfârșit; depunere lentiliformă sterilă arheologic;
3. stratul brun-roșcat cu pietre rulate, steril arheologic;
4. stratul galben deschis cu pietre colțuroase, cultura aurignaciană;
5. stratul galben-roșcat fin, steril arheologic; depunere recentă, sterilă arheologic.

Faună neselectată pe straturi; conține și *Ursus spelaeus*.

Datare: paleolitic.

1. Alfred Prox, *Die Höhle in der Valea Coacăzei bei Törzburg*, Mitteilungen des Burzenänder Sächsischen Museum 3, Brașov, 1938, p. 1 - 2.
2. C.S. Nicolăescu-Plopșor, Dardu Nicolăescu-Plopșor, I. Pop, Cantemir Rîșcuția, *Cercetări paleolitice în peșterile din Țara Bârsei*, Materiale 7, 1959.
3. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 1271, p. 5.

Peștera Mare

(Peștera Mare din satul Peștera, Peștera cu Liliaci, Peștera Bădichii, Peștera Moeciuc de Jos)

Jud. Brașov, sat Peștera, comuna Moeciuc.

Localizare: Carstul din culoarul Rucăr-Bran, Țara Bârsei, Valea cu Calea, versantul drept.

Reprezintă o peșteră naturală, locuită de om, cu altitudinea absolută de 950 m și lungimea de 162 m. Săpături arheologice au fost efectuate între 1957 - 1958 de către C.S. Nicolăescu-Plopșor și Dardu Nicolăescu-Plopșor, I. Pop, Cantemir Rîșcuția, care au constatat că peste patul stâncos al peșterii se află următoarea succesiune:

1. strat cu unelte din cuarțit, silix și roci silicoase aparținând mustertianului;
2. strat cu pietre mari, colțuroase, din aurignacian, întrerupt de depuneri lentiliforme, strat care în partea supe-rioară conține dovezi de locuire din gravettian.

Ultima depunere este recentă și conține dovezi de locuire din neolitic, prima epocă a fierului, secolele III - IV și secolele XV - XVI, secolul al XVII-lea, fără ca acestea să poată fi delimitate stratigrafic. Fauna din locuirea mustertiană este reprezentată de: *Ursus spelaeus*, *Hyaena spelaea*, *Capra ibex*, iar cea din aurignacian de *Hyaena spelaea* etc. Pe baza faunei și sedimentologic C.S. Nicolăescu-Plopșor încadrează climatic locuirea mustertiană în Würm I - II iar pe cea aurignaciană și gravettiană în Würm III.

Datare: paleolitic, neolitic, Hallstatt, epoca daco-romană, epoca medievală.

1. C.S. Nicolăescu-Plopșor, *Săpăturile de la Peștera*, Materiale 6, 1959, p. 25 - 29.
2. C.S. Nicolăescu-Plopșor, Dardu Nicolăescu-Plopșor, I. Pop, Cantemir Rîșcuția, *Cercetări paleolitice în peșterile din Țara Bârsei*, Materiale 7, 1961, p. 15 - 18.
3. Alexandru Păunescu, *Evoluția uneltelor și armelor de piatră cioplită descoperite pe teritoriul României*, București, 1970.
4. Marcián Bleahu, V. Decu, Ștefan Negrea, C. Pleșa, I. Povară, I. Viehmann, *Peșteri din România*, București, 1976, p. 367 - 368.
5. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 1271 / 4.

Peștera Mică din satul Peștera

Jud. Brașov, sat Peștera, comuna Moeciuc.

Localizare: Carstul din culoarul Rucăr-Bran, Țara Bârsei, „Valea cu

Calea", versantul drept.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om. Sondajul arheologic a fost efectuat în 1957. În materialele nepublicate, se menționează doar, un rest fosil uman (fragment de femur) de *Homo sapiens fossilis*.

Datare: paleolitic.

1. C.S. Nicolăescu-Plopșor, Dardu Nicolăescu-Plopșor, I. Pop, Cantemir Rîșcuția, *Cercetări paleolitice în peșterile din Țara Bârsei*, Materiale 7, 1958.
2. *** , *Istoria României*, I, 1960.
3. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România, 1981*, București, 1982, 1271 / 3.

Peștera Grota Boilor

(Peștera Boilor)

Jud. Caraș-Severin, sat Sasca Română, comuna Sasca Montană.

Localizare: Munții Locvei, carstul de pe versantul stâng al Cheilor Nerei.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, nedatată. Are două deschideri, cu altitudinea absolută de 220 m, lungimea maximă de 126 m; intrarea principală de 4 m înălțime și o fereastră de 2 m înălțime. Peșteră este uscată vara. Prezintă vetre de foc. Se impun cercetări prin săpături.

Datare: nedefinită.

1. Martin Olariu, Ștefan Cadariu, *Peșteri cu urme de locuire de pe valea Nerei*, Banatica 4, 1977, p. 12

Peștera Hoților

(Gaura Haiducilor, Grota Haiducilor, Gaura Tâlharului, Hercules Hohle, Ramberhohle, Rabobarlang, Rablokberlangyia, Csernavolgy-berlang, Herkulesbarlang)

Jud. Caraș-Severin, comună suburbană Pecinișca, orașul Băile Herculane.

Localizare: Munții Cernei, carstul din Valea Cernei, versantul drept, 600 m amonte de Băile Romane.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de

om, cu o altitudine absolută de 160 m, relativă de 25 m, și o lungime totală de 143 m. Prezintă trei intrări orientate spre est, fiind semiumedă. Cercetările privind științele naturii și arheologice, au fost făcute pe la începutul anului 1895 de către specialiștii din Imperiul Austro-Ungar și continuate de către specialiști români în prima jumătate a secolului XX. Din 1955, C. S. Nicolăescu-Plopșor a început săpături sistematice, împreună cu Cornelii Mateescu, Eugen Comșa, Alexandru Păunescu, Florea Mogoșanu, Petre Roman, N. Bosciu, Elena Terzea, Marin Cărciumaru, care au confirmat concluziile cercetărilor anterioare și au stabilit altele noi.

Se cunoaște acum că peștera a fost locuită de pe la 30000 a.Chr. de vânătorii paleolitici (paleolitic cuarțitic), apoi în epipaleolitic (clisurean - azilian), neolitic final (cultura Sălcuța), perioada de tranziție la epoca bronzului (grupul Herculane - Cheile Turzii - Coțofeni), epoca bronzului (cultura Verbicioara), prima epocă a fierului - Hallstatt, epoca a II-a a fierului, La Tène dacic, romană premedievală, medievală. Analizele de polen efectuate de Marin Cărciumaru au semnalat două încălziri climatice în pleistocenul superior final. Oscilația climatică Herculane I și Herculane II au dus o răcire a climatului (stadiu glaciatic). Peretele de la intrarea principală este un adevărat panou cu iscălituri, începând cu a doua jumătate a secolului al XIX-lea, multe dintre ele făcute în culori. Între acestea sunt și ale unor mari personalități care, tratându-se în stațiune, au vizitat peștera. Peștera a fost amenințată în nenumărate rânduri cu transformarea în restaurant. Este foarte poluată din cauza marelui flux de vizitatori nedirijați și nesupravegheați. Se impun măsuri de protecție.

Datare: paleolitic, epipaleolitic / mezo-litic, neolitic, perioada de tranziție de la neolitic la epoca bronzului, Hallstatt, epoca daco-romană, epoca medievală.

1. Bodrog Milleker, *Délmagyarország régisígyeleti*, 1, Timișoara, 1897, p. 46 - 47.
2. Márton Roska, *Repertorium*, Cluj, 1942, p. 26.
3. C.S. Nicolăescu-Plopșor, Cornelii N. Mateescu, *Șantierul arheologic Cerna - Olt*, SCIV 4, 1955, 3 - 4, p. 391 - 409.

4. C.S. Nicolăescu-Plopșor, Alexandru Păunescu, *Azilianul de la Băile Herculane în lumina noilor cercetări*, SCIV 12, 1961, 2, p. 203 - 213.
5. Petre Roman, *Cultura Coșofeni*, București, 1976.
6. Florea Mogoșanu, *Paleoliticul în Banat*, București, 1978.
7. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România, 1981*, București, 1982, 2146 / 6.

Peștera Gaura Livadiței

(Gaura de pe Rolul Livadiței)

Jud. Caraș-Severin, sat - comuna Coronini (fostă Pescari).

Localizare: Rolul Livadiței, în 120 m în aval de „Gaura cu Muscă”. Carstul din zona Porțile de Fier.

Reprezintă o peșteră naturală, care este compusă dintr-o succesiune de galerii cotite. Galeria vestibulară este uscată, orientată spre sud, lungă de 25 m. În 1972, s-au efectuat săpături arheologice de către Vasile Boroneanț și Elena Terzea. Deschiderea este de 4 x 6, 5 m, iar altitudine relativă de 70 m față de luciul Dunării.

În urma săpăturilor (S I - II) s-a obținut următoarea succesiune de depuneri:

1. un strat compus din două orizonturi argiloase de 0,40 m grosime, steril arheologic;
2. un strat cu trei orizonturi loessoide (2, 3, 4 m) cu material clastic; grosime totală: 0,85 m. Din acestea provine faună fosilă, iar din cel superior (4) dovezi de locuire din paleoliticul mijlociu (cultura musteri-ană), dezvoltată în climat rece Würm II și tot din stratul 4 (paleoliticul mijlociu) provine o falangă I de *Homo sapiens neanderthalensis*;
3. un strat din epoca fierului, cultura Basarabi, gros de 0,15 m;
4. un strat medieval (secolele XIV - XV), gros de 0,05 - 0,07 m.

În stratul hallstattian s-au găsit: ceramică, faună, vetre de foc etc.

Depunerile din Würm III și post-glaciuar, până în jurul anilor 1800 a.Chr. lipsesc deoarece au fost distruse de o spălare a depozitului printr-o activare a peșterii.

Peștera este vizibilă de pe șosea și de pe Dunăre. A fost explorată și cartată parțial de Vasile Boroneanț.

Datare: paleolitic, epoca bronzului, Hallstatt, epoca medievală, secolele XIV - XV.

1. Elena Terzea, *Mamiferele cuaternare din unele peșteri și adăposturi sub stâncă din zona Porțile de Fier*, Grupul de Cercetări Complexe „Porțile de Fier”, Speologia, seria monografică, coordonatori Traian Orghidan, Ștefan Negrea, Academia R.S.R., București, 1979, p. 111 - 114.
2. Vasile Boroneanț, *Descoperiri arheologice în unele peșteri din defileul Porților de Fier*, Grupul de cercetări complexe „Porțile de Fier”, Speologia, seria monografică, coordonatori Traian Orghidan, Ștefan Negrea, Academia R.S.R., București, 1979, p. 142 - 143.

Peștera Gaura Pârșului

(Peștera Sudol IV)

Jud. Caraș-Severin, Cuptoare, localitate componentă a municipiului Reșița.

Localizare: Munții Domanului, Valea Bârzavei, carstul din bazinul Râul Mare, Valea Sudol, Dealul Cârșiei (a nu se confunda cu peșterile Gaura Pârșului de pe valea Baciului).

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu o altitudine absolută 560 m și o lungime totală 30 m, având o singură intrare. Cercetările efectuate de R. Petrovszky, Octavian Popescu și Petru Rogoza au identificat materiale ceramice aparținând neoliticului și secolului al XVIII-lea, fără precizarea culturilor din care fac parte.

Datare: neolitic, perioada de tranziție de la neolitic la epoca bronzului, epoca bronzului, La Tène, epoca medievală.

1. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România, 1981*, București, 1982, 2246 / 12.
2. Petru Rogoza, *Cercetări arheologice în endocarstul din sud-vestul României*, Banatica 9, 1987, p. 361.

Peștera cu Aburi

Jud. Caraș-Severin, oraș Băile Herculane.

Localizare: Munții Cernei, carstul din

Valea Cernei, versantul drept, la est de Vârful Ciorici, în zona faliei „Hercules”.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu altitudinea absolută de 400 m, relativă de 240 m și o lungime totală de 14 m. Intrarea este orientată spre est, având temperatura vaporilor de 52° C.

Este o peșteră caldă, uscată, fosilă. S-au efectuat două sondaje în 1980 - C1 și C2 (fără material arheologic) și în 1981 - C3.

În sondajul C1 din 1980 (0,50 x 1,10 x 1 m) s-a constatat următoarea situație stratigrafică: 0 - 0,20 m steril; 0,20 - 0,40 m strat cultural medieval; 0,40 - 0,50 m strat steril; 0,50 - 0,90 m strat de cultură roman secolele I - II p.Chr., apoi un strat aparținând culturii Coțofeni. În C3 (1 x 0,95 x 0,45 m) s-a confirmat aceeași situație.

Materialul recoltat constă din ceramică, pentru epoca romană s-au găsit și fragmente de cuie din fier.

Datare: perioada de tranziție de la neolitic la epoca bronzului, epoca romană, epoca medievală, epoca modernă.

1. Marcian Bleahu, V. Decu, Ștefan Negrea, C. Pleșa, I. Povară, I. Viehmann, *Peșteri din România*, București, 1976, p. 260.

2. R. Petrovsky, Octavian Popescu, Petru Rogozea, *Peșteri din județul Caraș-Severin*, Banatica 6, 1981, p. 435 - 436.

3. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 2146 / 2.

Peștera Cumont

Jud. Caraș-Severin, oraș Băile Herculane.

Localizare: Munții Mehedinți, carstul din versantul stâng al Cernei, în aval de ogașul „Roșețu”.

Peștera este menționată de către F. Cumont, la sfârșitul secolului al XIX-lea, ca având în ea un relief mithriac din epoca romană (închinat zeului Mithras). Cercetările din secolul XX nu au reușit să identifice relieful.

Datare: epoca romană.

1. F. Cumont, *Textes et monuments relatifs aux mysteres de Mithras*, I-II, Paris, 1896, p. 421.
2. Petru Rogozea, *Cercetări arheologice în endocarstul din sud-vestul României*, Banatica 9, 1987, p. 359.

Peștera de sub Șoim

(Șoimului barlang)

Jud. Caraș-Severin, oraș Băile Herculane.

Localizare: Munții Mehedinți, carstul din versantul stâng al Cernei, în aval de ogașul „Roșețu”.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, având altitudinea absolută de 550 m și este în curs de cercetare. Cercetările arheologice de suprafață au pus în evidență ceramică atipică (probabil preistorică, nedatabilă) și din secolele XV - XVIII.

Datare: epoca preistorică, epoca medievală, secolele XV - XVIII.

1. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 2147 / 2.
2. Petru Rogozea, *Cercetări arheologice în endocarstul din sud-vestul României*, Banatica 9, 1987, p. 353, 359.

Peștera Gaura lui Lasconi

Jud. Caraș-Severin, oraș Băile Herculane.

Localizare: Munții Mehedinți, carstul din versantul stâng al Cernei, în aval de ogașul „Roșețu”.

Reprezintă o peșteră naturală, în curs de cercetare, Petru Rogozea afirmând că aici s-au găsit fragmente ceramice atipice în cercetările arheologice de suprafață.

Datare: neprecizată.

1. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, 2147, București, 1982, p. 4.
2. Petru Rogozea, *Cercetări arheologice în endocarstul din sud-vestul României*, Banatica 9, 1987, p. 353, 359.

Peștera Gaura Ungurului

(Peștera Ungurului)

Jud. Caraș-Severin, oraș Băile Herculane.

Localizare: Suburbia Pecinișca a orașului Băile Herculane, Muntele Domogled, versantul vestic. Între satul Pecinișca și Băile Herculane, pe partea vestică a Văii Săliștea, afluent al Cernei. Carstul din Valea Cernei.

Reprezintă o peșteră naturală cu patru intrări, 249 m lungime; prezintă două etaje luminate difuz. Este o peșteră caldă, având 13 °C în iunie, cu altitudinea de 300 m. Peștera a fost cartată. În 1954, C. S. Nicolăescu-Plopșor a efectuat un sondaj în etajul inferior, într-o galerie înfundată. Peste un strat de pietriș se afla un strat de depuneri din epoca bronzului.

În 1900, L. Mehely face primele mențiuni privind fauna. În 1967 se fac studii sistematice de către L. Botoșăneanu, Alexandrina Negrea și Ștefan Negrea de la Institutul de Speologie „Emil Racoviță” din București. Sondajul efectuat în 1954 ar trebui continuat pentru precizarea culturii materiale.

Datare: epoca bronzului.

1. C.S. Nicolăescu-Plopșor, Corneliu N. Mateescu, *Șantierul arheologic Cerna - Olt*, SCIV 4, 1955, 3 - 4.
2. Marcian Bleahu, V. Decu, Ștefan Negrea, C. Pieșă, I. Povară, I. Viehmann, *Peșteri din România*, București, 1976.
3. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 2147 / 9.

Peștera Hoților

(Gaura cu Apă, Gaura Hoților de sub Cogâltan)

Jud. Caraș-Severin, oraș Băile Herculane.

Localizare: Cheile Cernei, Valea cu Apă, Munții Cernei, în dreptul km. 15, „Vârful Benghii” sau „Cogâltanului”. Carstul din Valea Cernei.

Reprezintă o peșteră naturală, locuită de om, având altitudinea absolută de 430 m, relativă de 300 m; prezintă trei intrări.

Intrarea principală are înălțimea de 3,50 m, iar lățimea de 5 m. Intrarea este uscată, ascendentă, fosilă.

Cercetări arheologice de suprafață au fost efectuate, între 1980 - 1981, de către R. Petrovsky, Octavian Popescu și Petru Rogoza. S-au identificat materiale ceramice aparținând culturii Coțofeni.

Materialele se află la Muzeul din Caransebeș, sub nr. de inv. 11297.

Datare: perioada de tranziție de la neolitic la epoca bronzului.

1. R. Petrovsky, Octavian Popescu, Petru Rogoza, *Peșteri din județul Caraș-Severin*, Cercetări Arheologice 2, 1981.
2. R. Petrovsky, Octavian Popescu, Petru Rogoza, *Peșteri din județul Caraș-Severin*, Banatica 6, 1981, p. 435.
3. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 2144 / 53.

Peștera lui Iorgovan

Jud. Caraș-Severin, oraș Băile Herculane.

Localizare: Munții Cernei, Valea Cernei, versantul stâng, între Văile Jauna și Bidini.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om în neolitic. Petru Rogoza nu furnizează alte informații.

Peștera este în curs de cercetare.

Datare: neolitic.

1. Petru Rogoza, *Cercetări arheologice în endocarstul din sud-vestul României*, Banatica 9, 1987, p. 353, 359

Peștera Mică din Valea Drăstănicului

(Peștera nr. 2 din Valea Drăstănicului)

Jud. Caraș-Severin, oraș Băile Herculane.

Localizare: Munții Cernei, Valea Cernei, versantul stâng între Văile Jauna și Bidini, Valea Drăstănicului. Cabana de la km 14.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu altitudinea absolută de 352 m,

relativă de 52 m, lungimea totală de 10 m, având o intrare. Petru Rogozea arată că cercetările de suprafață atestă materiale arheologice aparținând culturii Coțofeni.

Datare: perioada de tranziție de la neolitic la epoca bronzului.

1. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România, 1981*, București, 1982, 2144 / 56.

2. Petru Rogozea, *Cercetări arheologice în endocarstul din sud-vestul României*, Banatica 9, 1987, p. 352, 359.

Peștera nr. 1

(Bobot - din stânga hidrocentralei)

Jud. Caraș-Severin, oraș Băile Herculane.

Localizare: Munții Mehedinți, carstul din Valea Cernei, versantul stâng (km 9), la baza unui perete stâncos.

Reprezintă o peșteră naturală, locuită de om, cu o singură deschidere, are înălțimea de 25 de m și lățimea de 8 m, lungimea totală de 40 m. Peștera este uscată, fosilă, orizontală.

Au fost efectuate cercetări de teren în anii 1980 - 1981. S-au descoperit la suprafață materiale ceramice specifice culturii Coțofeni. S-a executat un sondaj de 0,60 x 0,50 x 1,00 m, în dreapta sălii centrale, în urma căruia au apărut fragmente ceramice moderne, între 0,40 și 0,70 m adâncime, precum și fragmente ceramice Coțofeni, între 0,70 și 0,90 m. S-au găsit și fragmente ceramice aparținând culturii Baden.

Materialele se găsesc la Muzeul Județean de Etnografie și al Regimentului de Graniță din Caransebeș, inv. nr. 11652, 11653 și 11654.

Datare: perioada de tranziție de la neolitic la epoca bronzului, epoca modernă.

1. R. Petrovsky, Octavian Popescu, Petru Rogozea, *Peșteri din județul Caraș-Severin*, Cercetări Arheologice 2, 1981.

2. R. Petrovsky, Octavian Popescu, Petru Rogozea, *Peșteri din județul Caraș-Severin*, Banatica 6, 1981, p. 436

Peștera nr. 3

(Bobot - din stânga hidrocentralei)

Jud. Caraș-Severin, orașul Băile Herculane.

Localizare: Munții Mehedinți, carstul din Valea Cernei, versantul stâng, 35 - 45 de m în aval de Peștera nr. 1, de la baza peretelui stâncos.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu deschiderea orientată spre nord-est, înaltă de 6 m și lată de 5 m, de formă triunghiulară. Lungimea totală este 70 m. Este o peșteră caldă, fosilă.

Materialele recoltate se găsesc în Expoziția Arheologică Tibiscum, din Caransebeș, inv. nr. 11.651.

Datare: perioada de tranziție de la neolitic la epoca bronzului, epoca modernă.

1. R. Petrovsky, Octavian Popescu, Petru Rogozea, *Peșteri din județul Caraș-Severin*, Cercetări Arheologice 2, 1981.

2. R. Petrovsky, Octavian Popescu, Petru Rogozea, *Peșteri din județul Caraș-Severin*, Banatica 6, 1981, p. 437.

Peștera Oilor

(Valea Drăstănicului)

Jud. Caraș-Severin, oraș Băile Herculane.

Localizare: Munții Cernei, Valea Cernei versantul stâng, între Văile Jaune și Bidini, Valea Drăstănicului. Cabana de la Km 14.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, având altitudinea absolută de 350 m, relativă de 30 m și lungimea totală de 57 m. Are o singură intrare. Peștera a fost cercetată de profesorul S. Petrescu, care cedează materialele găsite lui Petru Rogozea, care precizează că ele aparțin neoliticului, eneoliticului, perioadei de tranziție la epoca bronzului și epocii bronzului.

Datare: neolitic, eneolitic, perioada de tranziție de la neolitic la epoca bronzului, epoca bronzului.

1. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, p. 63, 2144.
2. Petru Rogozea, *Cercetări arheologice în endocarștul din sud-vestul României*, Banatica 9, 1987, p. 352, 359.

Peștera Piatra Băniții

Jud. Caraș-Severin, oraș Băile Herculane.

Localizare: Munții Cernei (Culmea Mehadie), Valea Cernei, versantul drept, între Valea Bidini și Valea Slătinic.

Reprezintă o peșteră naturală locuită probabil scurtă durată, cu lungimea totală 19 m, având o singură intrare. Petru Rogozea afirmă că în această peșteră s-au găsit fragmente ceramice atipice, care nu pot fi atribuite unei anumite perioade sau culturi.

Datare: neprecizată.

1. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 2146 / 9.
2. Petru Rogozea, *Cercetări arheologice în endocarștul din sud-vestul României*, Banatica 9, 1987, p. 353, 359.

Peștera Mare din Șoroniște

(Peștera de la Șoroniște, Gaura Dracului, Peștera de sub Șoroniște, Peștera din Domogled, Peștera Tatarci, Tatarczibarlang, Mehadiabarlang, Tatarczihöhle)

Jud. Caraș-Severin, oraș Băile Herculane.

Localizare: Suburbia Pecinișca a orașului Băile Herculane, Muntele Domogled - peretele vestic, pe malul stâng al Cernei. Între Pecinișca (suburbie a orașului Băile Herculane) și Băile Herculane. Carștul din culoarul mijlociu al Cernei.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om. Se compune dintr-o galerie superioară, din care coboară trei puțuri ce duc spre o sală zisă „cu prăbușituri”; altitudinea absolută este de 750 m, relativă de 600 m, iar lungimea de 153 m. La 30

de m, în puțul nr. 1, în sala „cu prăbușituri”, se află depuneri medievale și faună fosilă, identificate de echipa de cercetare condusă de C.S. Nicolăescu-Plopșor în 1954. Peștera a fost cercetată încă din 1862 de către Fridwalski și alții. La gura puțului nr. 2 a fost instalat un scripete pentru coborâre. Peștera a fost bântuită de căutătorii de comori. În 1962 a fost studiată de către o echipă de la Institutul de Speologie „Emil Racoviță” din București. Explorarea integrală și completarea cartării a fost făcută în 1977 de o echipă a Clubului de speologie „Emil Racoviță” din București, condusă de Ică Giurgiu.

Datare: epoca medievală.

C.S. Nicolăescu-Plopșor, Șantierul arheologic Cerna-Olt, SCIV 4, 1955, 3-4.

L. Botoșăneanu, A. Negrea, Ștefan Negrea, Grottes de Banat explorées de 1960 - 1962, CNRS, Paris, 1967.

Marcian Bleahu, V. Decu, Ștefan Negrea, C. Pleșa, I. Povară, I. Viehmann, Peșteri din România, București, 1976.

Ică Giurgiu, Peștera Mare de la Șoroniște, Buletinul Clubului de speologie „Emil Racoviță” București 5, 1977 - 1978.

Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 2147 / 6.

Grota nr. 1 din Dealul Colțani

Jud. Caraș-Severin, sat Colțan, desfințat, înglobat în orașul Bocșa.

Localizare: Munții Dognecea, carștul din Valea Bârzavei, versantul stâng.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu altitudinea absolută de 197 m, relativă de 23 m, iar lungimea totală de 5,5 m, având o singură intrare. Petru Rogozea menționează prezența fragmentelor ceramice aparținând culturii Coțofeni și altor culturi contemporane. Peștera este afectată de lucrările carierei aflată aici.

Datare: eneolitic, perioada de tranziție de la neolitic la epoca bronzului.

1. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 2551 / 9.

2. Petru Rogozea, *Cercetări arheologice în endocarștul din sud-vestul României*, Banatica 9, 1987, p. 351 - 360.

Grota nr. 2 din Dealul Colțani

Jud. Caraș-Severin, sat Colțan, desființat, înglobat în orașul Bocșa.

Localizare: Munții Dognecea, carstul din Valea Bârzavei, versantul stâng.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu altitudinea de 197 m, relativă de 23 m, și lungimea totală de 7 m, având o singură intrare. Petru Rogozea menționează prezența în peșteră a dovezilor de locuire din eneolitic, fără a se preciza cultura, cât și din perioada de tranziție la epoca bronzului, cultura Coțofeni. Peștera este afectată de lucrările din cariera de piatră.

Datare: eneolitic, perioada de tranziție de la neolitic la epoca bronzului.

1. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 2251 / 10.

2. Petru Rogozea, *Cercetări arheologice în endocarstul din sud-vestul României*, Banatica 9, 1987, p. 351 - 350.

Grota nr. 3 din Dealul Colțani

Jud. Caraș-Severin, sat Colțan, desființat, înglobat în orașul Bocșa.

Localizare: Munții Dognecea, carstul din Valea Bârzavei, versantul stâng.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu altitudinea absolută de 200 m, relativă de 25 m, lungimea totală de 5 m, având o singură intrare. Petru Rogozea menționează fragmente ceramice din eneolitic și din perioada de tranziție la epoca bronzului, cultura Coțofeni. Peștera este afectată de lucrările din cariera de calcar.

Datare: eneolitic, perioada de tranziție de la neolitic la epoca bronzului.

1. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 2251 / 11.

2. Petru Rogozea, *Cercetări arheologice în endocarstul din sud-vestul României*, Banatica 9, 1987, p. 350, 351.

Peștera Stârnîc

(Gaura Pușcata)

Jud. Caraș-Severin, municipiul Reșița.

Localizare: Munții Domanului, carstul din bazinul Domanului, la est de localitate.

Reprezintă o peșteră naturală locuită ocazional de om, cu altitudinea absolută de 370 m, relativă de 130 m, având lungimea maximă de 780 m, cu o singură deschidere. În 1961, cu ocazia unei periegeze, printre piesele provenite din punctul fosilifer din peșteră s-a găsit un străpungător de os (informația provine de la descoperitorul B. Jungbert).

Datare: epoca preistorică.

1. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 2422 / 14.

2. B. Jungbert, *Repertoriul localităților cu descoperiri paleolitice din Transilvania (IV)*, Acta Musei Napocensis 22-23, 1985 - 1986, p. 387.

Peștera Cerbului

(Szarvaşbarlang)

Jud. Caraș-Severin, sat - comuna Carașova.

Localizare: Munții Domanului, versantul drept al Cheilor Carașului.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu o singură intrare, având altitudinea absolută de 504 m, relativă de 115 m și lungimea totală de 223 m. Cercetări au fost efectuate, între 1936 - 1939, de Ernő Bologh (Cluj), care a descoperit faună de peșteră cu *Ursus spelaeus* și câteva piese din cuarțit care ar putea fi unelte aparținând paleoliticului cuarțitic.

Datare: paleolitic.

1. Florea Mogoșanu, *Date cu privire la paleoliticul din județul Caraș-Severin*, Banatica 2, 1973, p. 13.

2. R. Petrovsky, *Contribuții la repertoriul arheologic al localităților județului Caraș-Severin din paleolitic până în secolului al V-lea a. Hr.*, Banatica 3, 1975, p. 365.

3. Marcian Bleahu, V. Decu, Ștefan Negrea, C. Pleșa, I. Povară, I. Viehmann, *Peșteri din România*, București, 1976, p. 178 - 179.

4. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 2240 / 1.

Peștera Cuptoru Porcului

Jud. Caraș-Severin, sat - comuna Carașova.

Localizare: Munții Aninei, carstul din Cheile Carașului, versantul drept, în apropierea Peșterii cu Oase.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu altitudinea absolută de 425 m, lungimea totală de 260 m, având două deschideri, cea principală orientată spre sud. Peștera este caldă, uscată, fosilă. Cercetări arheologice de suprafață, făcute de R. Petrovsky, Octavian Popescu, Petru Rogoza au fost făcute între 1978 și 1981. În 1981 a fost identificată la intrare și în galeria din stânga intrării, ceramică aparținând culturii Coțofeni și medievală, secolele XIV - XV.

Datare: perioada de tranziție de la neolitic la epoca bronzului, epoca medievală.

1. Marcian Bleahu, V. Decu, Ștefan Negrea, C. Pleșa, I. Povară, I. Viehmann, *Peșteri din România*, București, 1976.
2. R. Petrovsky, Octavian Popescu, Petru Rogoza, *Peșteri din județul Caraș-Severin*, Cercetări Arheologice 2, Banatica 6, 1981, p. 430 - 431.
3. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 2240 / 8.

Peștera de sub peștera de după Cârșa

Jud. Caraș-Severin, sat - comuna Carașova.

Localizare: Munții Domanului, carstul din versantul stâng al Văii Carașului și Platoului Socolovăț, în stânga cursului râului, sub Peștera de după Cârșa, prima peșteră la intrarea dinspre sat.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om. Peștera este uscată, cu o singură intrare, având altitudinea absolută de 225 m, relativă 32 m, iar lungimea totală de

736 m. În 1974, Ștefan Cadariu și R. Petrovsky, au efectuat un sondaj în apropiere de peretele stâng, la intrare. Au fost găsite câteva fragmente ceramice cu buza fațetată, aparținând unei străchini din prima epocă a fierului - Hallstatt.

Datare: Hallstatt.

1. R. Petrovsky, *Contribuții la repertoriul arheologic al localităților județului Caraș-Severin din paleolitic până în secolului al V-lea a. Hr.*, Banatica 3, 1975, p. 369.
2. Marcian Bleahu, V. Decu, Ștefan Negrea, C. Pleșa, I. Povară, I. Viehmann, *Peșteri din România*, București, 1976, p. 178 - 179.
3. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 2238 / 5.

Peștera Fugarilor

Jud. Caraș-Severin, sat - comuna Carașova.

Localizare: Munții Banatului, carstul din Cheile Carașului, versantul stâng, pe partea dreaptă a unei „cârșii”.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, având altitudinea absolută de 460 m, relativă de 160 m, iar lungimea totală de 243 m. Prezintă o singură deschidere orientată spre est-sud-est, înaltă de 8 m, cu o lățime de 8 m, în formă de cuptor. Peștera este fosilă, uscată, caldă, ușor ascendentă. Cercetări de teren au fost efectuate de către R. Petrovsky, Octavian Popescu, Petru Rogoza între 1980 - 1981. S-au recoltat materiale ceramice preistorice, de culoarea cărămizii, medievale.

Datare: epoca preistorică, epoca medievală.

1. R. Petrovsky, Octavian Popescu, Petru Rogoza, *Peșteri din județul Caraș-Severin*, Cercetări Arheologice 2, Banatica 6, 1981, p. 432.
2. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 2238 / 25.

Peștera Liliecilor

Jud. Caraș-Severin, sat - comuna Carașova.

Localizare: Munții Domanului, carstul din versantul drept al Cheilor Carașului, pe partea de vest al înălțimii

„Fac”, partea dreaptă a râului Caraș, la 1 km de localitate.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu o singură deschidere, având altitudinea absolută de 226 m, relativă de 15 m, iar lungimea totală de 640 m. Cercetări de suprafață au fost efectuate, în 1974, de către Ștefan Cadariu și R. Petrovsky. Depozitul arheologic a fost spălat recent de apele de infiltrație, în cea mai mare parte. La suprafață s-au găsit numeroase fragmente ceramice datând din neolitic, epoca bronzului, prima epocă a fierului - Hallstatt, fără a se indica cultura din care fac parte, și din epoca medievală timpurie sau târzie. Materialul se află la Muzeul Banatului Montan din Reșița.

Date: neolitic, epoca bronzului, Hallstatt, epoca medievală timpurie și târzie.

1. R. Petrovsky, *Contribuții la repertoriul arheologic al localităților județului Caraș-Severin din paleolitic până în secolul al V-lea a. Hr.*, Banatica 3, 1975, p. 368.

2. Marcian Bleahu, V. Decu, Ștefan Negrea, C. Pleșa, I. Povară, I. Viehmann, *Peșteri din România*, București, 1976, p. 178 - 179.

3. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 2240 / 20.

Peștera Mărghițaș

Jud. Caraș-Severin, sat - comuna Carașova.

Localizare: Munții Banatului, carstul din Valea Carașului, Valea Buhuiului, versantul stâng, la 2,5 km de lacul Mărghițaș.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu altitudinea absolută de 570 m și lungimea totală de 115 m, cu intrarea orientată spre vest-sud-vest, cu înălțimea și lățimea de 5 m. Peșteră este caldă, umedă, fără curenți, fără depozit stratigrafic consistent. Cercetări de suprafață au fost efectuate în 1980 de către Petru Rogoza, R. Petrovsky, Octavian Popescu. S-a găsit ceramică Coțofeni, ornamentată cu linii incizate oblice.

Materialele se află la Muzeul de Istorie Caransebeș, sub inventar nr. 11.295.

Date: perioada de tranziție de la neolitic la epoca bronzului.

1. L. Botoșăneanu, A. Negrea, Ștefan Negrea, *Grottes du Banat explorées de 1960 à 1962*, CNRS, Paris, 1967, p. 27 - 226.

2. R. Petrovsky, Octavian Popescu, Petru Rogoza, *Peșteri din județul Caraș-Severin*, Cercetări arheologice 2, Banatica 6, 1981, p. 433.

3. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 2237 / 8.

Peștera Popovăț

(*Peștera Megiureca, Peștera Popovac*)

Jud. Caraș-Severin, sat - comuna Carașova.

Localizare: Munții Domanului, carstul din versantul drept al Cheilor Carașului, la vest de Muntele Popovăț.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu o singură intrare, având altitudinea absolută de 421 m, relativă de 45 m, iar lungimea totală de 112 m. Cercetările au fost făcute de Erno Bologh, între anii 1936 - 1939, de O. Răuț, între anii 1958 - 1960, și apoi de Gheorghe Lazarovici. În Muzeul Banatului Montan din Reșița se află faună cu *Ursus spelaeus*, considerată de descoperitori ca aparținând paleoliticului. Se impune continuarea cercetării pentru stabilirea stratigrafiei.

Date: paleolitic.

1. R. Petrovsky, *Contribuții la repertoriul arheologic al localităților județului Caraș-Severin din paleolitic până în secolul al V-lea a. Hr.*, Banatica III, 1975.

2. Marcian Bleahu, V. Decu, Ștefan Negrea, C. Pleșa, I. Povară, I. Viehmann, *Peșteri din România*, București, 1976, p. 178 - 179.

3. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 2240 / 2.

Peștera Vraska

(*Vrașkina Pecina, Peștera Vracina*)

Jud. Caraș-Severin, sat - comuna Carașova.

Localizare: Munții Banatului, carstul din Cheile Carașului, versantul stâng al văii.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu altitudinea absolută de 224 m, relativă de 40 m, lungimea totală de 65 m. Are o singură intrare în formă de cuptor, orientată nord - nord-est, înălțimea de 2 m, lățimea de 2,70 m. Peștera este caldă, fosilă, umedă parțial. Un sondaj arheologic a fost efectuat în 1981 de către R. Petrovsky, Octavian Popescu, P. Rogozea. Într-o casetă de 1 x 0,60 x 0,40 m au fost găsite piese din silex (gratoar) din paleoliticul superior, ceramică aparținând culturii Coțofeni și medievală târzie. Materialele se află la Muzeul Județean de Etnografie și al Regimentului de Graniță Caransebeș, sub inventar nr.11633, 11634.

Datare: paleolitic, perioada de tranziție de la neolitic la epoca bronzului, epoca medievală târzie.

1. Ștefan Negrea, A. Negrea, V. Sencu, L. Botoșăneanu, *Grottes du Banat (Roumanie) explorées en 1963*, International Journal of Speology 1, 1965, 4, p. 397 - 440.
2. R. Petrovsky, Octavian Popescu, Petru Rogozea, *Peșteri din județul Caraș-Severin*, Cercetări arheologice 2, Banatica 6, 1981, p. 432.
3. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România, 1981*, București, 1982, 2238 / 10.

Peștera Vârful Înalt

(Peștera Cernavârfu)

Jud. Caraș-Severin, sat Cerna-Vârf, comuna Domașnea.

Localizare: Podișul Mehedinți, calcarele dintre Valea Lucina și pârâul Bălții, „Piatra Erișorii”, în apropiere de poștă și de gara C.F.R.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu o singură intrare, și o lungime totală de 82 m. Materialele au ajuns în Muzeul Regiunii Porțile de Fier din Drobeta-Turnu Severin în împrejurări puțin cunoscute. Fragmentele ceramice se află în Muzeul Regiunii Porțile de Fier din Drobeta-Turnu Severin, număr inv. 2097 - 2101.

Datare: perioada de tranziție de la neolitic la epoca bronzului.

1. Dumitru Berciu, *Catalogul Muzeului arheologic din Turnu Severin*, Materiale 1, 1953, p. 590, 649.
2. R. Petrovsky, *Contribuții la repertoriul arheologic al localităților județului Caraș-Severin din paleolitic până în secolului al V-lea a. Hr.*, Banatica 3, 1975, p. 372.
3. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România, 1981*, București, 1982, 2133 / 11 sau 12.

Peștera Elena

(Peștera de la Trei Cleanțuri)

Jud. Caraș-Severin, sat - comuna Ciclova Montană.

Localizare: Munții Aninei, Valea Carașului, bazinul afluentului Ciclova, Muntele Rol, la sud-est de Oravița.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu altitudinea medie de 350 m, lungimea totală de 92 m, având o singură intrare. Cercetările arheologice se datorează unor cercetători amatori care au sesizat Muzeul Județean de Etnografie și al Regimentului de Graniță din Caransebeș. Muzeul a organizat investigarea peșterilor de către specialiști. Au rezultat fragmente ce-ramice aparținând unor vase dacice și medievale târzii, din secolul al XVIII-lea. Materialul provenit de aici este nepublicat și se află în Muzeul Județean de Etnografie și al Regimentului de Graniță din Caransebeș.

Datare: epoca preistorică, La Tène dacic, epoca medievală.

1. Marcian Bleahu, V. Decu, Ștefan Negrea, C. Pleșa, I. Povară, I. Viehmann, *Peșteri din România*, București, 1976, p. 213 - 214.
2. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România, 1981*, București, 1982, 2234 / 6.
3. Petru Rogozea, *Cercetări arheologice în endocarstul din sud-vestul României*, Banatica 9, 1987, p. 360.

Peștera Lenuța

Jud. Caraș-Severin, sat - comuna Ciclova Montană.

Localizare: Munții Aninei, Valea Carașului, bazinul afluentului Ciclova, Muntele Rol, la sud-est de Oravița.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu altitudinea medie de 350 m și lungimea totală de 105 m, având două intrări. Peștera este în curs de cercetare. În investigațiile de suprafață au fost identificate materiale ceramice preistorice, dacice și din secolul al XVIII-lea, ce se află la Muzeul Județean de Etnografie și al Regimentului de Graniță din Caransebeș.

Datare: epoca preistorică, La Tène dacic, epoca medievală.

1. Marcian Bleahu, V. Decu, Ștefan Negrea, C. Pleșa, I. Povară, I. Viehmann, *Peșteri din România*, București, 1976, p. 213 - 214.

2. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 2234 / 7.

3. Petru Rogozea, *Cercetări arheologice în endocarstul din sud-vestul României*, Banatica 9, 1987, p. 360.

Peștera Bobot

Jud. Caraș-Severin, sat - comuna Cornereva.

Localizare: Munții Almașului, carstul din Valea Bela Reca.

Reprezintă o peșteră naturală locuită ocazional de om. Din cercetările de suprafață ce au fost efectuate au rezultat materiale aparținând perioadei de tranziție la epoca bronzului. Cercetările, sub supravegherea muzeelor din Reșița și Caransebeș, sunt în curs de desfășurare.

Datare: perioada de tranziție de la neolitic la epoca bronzului.

1. Petru Rogozea, *Cercetări arheologice în endocarstul din sud-vestul României*, Banatica 9, 1987, p. 355 - 361.

2. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 2144 / 2.

Peștera din Dealul Ierișorii

(Peștera Cornereva)

Jud. Caraș-Severin, sat - comuna Cornereva.

Localizare: Munții Almașului, carstul din Valea Bela Reca.

Reprezintă o peșteră naturală locuită vremelnic de om. Sunt lucrări în curs de desfășurare ale specialiștilor din muzeele din Reșița și Caransebeș, care au găsit cu ocazia cercetărilor de suprafață materiale ceramice din perioada de tranziție la epoca bronzului.

Datare: perioada de tranziție de la neolitic la epoca bronzului.

1. Petru Rogozea, *Cercetări arheologice în endocarstul din sud-vestul României*, Banatica 9, 1987, p. 355 - 361.

Peștera Nr. 1

(Peștera Mare din Dealul Secaia)

Jud. Caraș-Severin, sat Feneș, comuna Armeniș.

Localizare: Munții Țarcului, Valea Timișului, carstul din bazinul Râul Alb, Valea Deavoia.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu lungimea de 103 m și o singură deschidere. Petru Rogozea a identificat în această peșteră dovezi de locuire din perioada de tranziție la epoca bronzului - cultura Coțofeni și din secolul al XVIII-lea.

Datare: perioada de tranziție de la neolitic la epoca bronzului, epoca medievală.

1. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 2260 / 1.

2. Petru Rogozea, *Cercetări arheologice în endocarstul din sud-vestul României*, Banatica 9, 1987, p. 360.

Peștera cu Apă din Cheile Gârliștei

Jud. Caraș-Severin, sat Gârliște, comuna Gârâna.

Localizare: Munții Aninei, bazinul Bârzavei, carstul din Valea Gârliștei, versantul drept, Dealul Gornica, la 2,5 km de Izvorul Periș.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu altitudinea absolută de 320 m, relativă de 18 m, cu lungimea totală de 930 m, ascendentă, subfosilă. Prezintă o deschidere mare, ogivală, cu o galerie

luminată, înaltă de 9 m, caldă (11,2 - 11,8 °C). Cercetările arheologice au identificat materiale ceramice aparținând culturii Coțofeni, din perioada de tranziție la epoca bronzului. Cercetările sunt în curs de desfășurare.

Date: perioada de tranziție de la neolitic la epoca bronzului.

1. Marcian Bleahu, V. Decu, Ștefan Negrea, C. Pleșa, I. Povară, I. Viehmann, *Peșteri din România*, București, 1976, p. 203 - 205, fig. 78.

2. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România, 1981*, București, 1982, 2236 / 5.

3. Petru Rogozea, *Cercetări arheologice în endocarstul din sud-vestul României*, Banatica 9, 1987, p. 354, 361.

Peștera Gaura lui Ecab - Galați

Jud. Caraș-Severin, sat Gârliște, comuna Gârâna.

Localizare: Munții Aninei, bazinul Bârzavei, carstul din Valea Gârliștei, pârâul Aninei, versantul drept, Dealul Gornia.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu altitudinea absolută de 372 m, relativă de 40 m, cu lungimea totală de 258 m, având trei deschideri.

Din cercetările de teren efectuate rezultă că în interiorul ei s-au găsit materiale ceramice aparținând culturii Coțofeni, din perioada de tranziție la epoca bronzului, primei epoci a fierului - Hallstatt timpuriu A - B și epocii dacice.

Date: perioada de tranziție de la neolitic la epoca bronzului, Hallstatt timpuriu, La Tène dacic.

1. Marcian Bleahu, V. Decu, Ștefan Negrea, C. Pleșa, I. Povară, I. Viehmann, *Peșteri din România*, București, 1976, p. 202.

2. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România, 1981*, București, 1982, 2236 / 4.

3. Petru Rogozea, *Cercetări arheologice în endocarstul din sud-vestul României*, Banatica 9, 1987, p. 361.

Peștera Păzăriște

Jud. Caraș-Severin, sat Gornea, comuna Sichișvița.

Localizare: Carstul din Valea Dunării, din zona Porțile de Fier, Valea Camenița, versantul stâng; în partea de nord a Dealului Păzăriște, la intersecția șoselei Moldova Veche - Orșova, cu drumul ce vine de la Gornea.

Cu ocazia săpăturilor efectuate între 1969 - 1970, pe terasa „Păzăriște”, s-a verificat și s-au făcut investigații asupra carierei de calcar, din partea de nord a terasei. Din discuțiile cu bătrânii satului rezultă că aici a existat o peșteră care a fost distrusă de carieră. În interiorul său erau oase de animale, cremene și cioburi. Pe terasă s-au găsit dovezi de locuire din paleoliticul superior, epoca bronzului, epoca medievală. Peștera a fost distrusă de cariera de piatră în a doua jumătate a secolului al XIX-lea și începutul secolului XX.

Date: paleolitic, epoca bronzului, epoca medievală.

1. Vasile Boroneanț, *Cercetări de teren efectuate în perioada 1969 - 1973*, București, [în manuscris].

2. Vasile Boroneanț, *Paleoliticul superior și epipaleoliticul în zona Porților de Fier*, Teză de doctorat, București, 1982.

Peștera cu Oase

Jud. Caraș-Severin, sat Iabalcea, comuna Carașova.

Localizare: Munții Domanului, carstul din Cheile Carașului, versantul drept, sectorul Comarnic - Țolosu.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu altitudinea absolută de 450 m, relativă 90 m, cu lungimea totală de 28 m și o singură intrare. Din cercetările efectuate de Petru Rogozea, a reieșit că în interiorul său au fost identificate materiale ceramice aparținând culturii Coțofeni din perioada de tranziție la epoca bronzului, Hallstatt-ului A - B și din secolele XV - XVIII, precum și fosile cu *Ursus spelaeus*.

Datare: perioada de tranziție de la neolitic la epoca bronzului, Hallstatt, epoca medievală.

1. Marcian Bleahu, V. Decu, Ștefan Negrea, C. Pleșa, I. Povară, I. Viehmann, *Peșteri din România*, 1976, București, p. 179 - 180.

2. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 2240 / 10.

3. Petru Rogozea, *Cercetări arheologice în endocarștul din sud-vestul României*, Banatica 9, 1987, p. 351, 359.

Peștera cu Puț

Jud. Caraș-Severin, sat Iabalcea, comuna Carașova.

Localizare: Munții Domanului, carștul din Cheile Carașului, versantul drept, sectorul Comarnic-Țolosu.

Reprezintă o peșteră naturală locuită vremelnice de om, cu altitudinea de 450 m, relativă de 90 m, lungimea totală de 68 m. Prin cercetările de suprafață, efectuate de către Petru Rogozea, au fost identificate materiale ceramice din epoca medievală timpurie și din secolele XV - XVIII, precum și faună fosilă.

Datare: epoca medievală.

1. Marcian Bleahu, V. Decu, Ștefan Negrea, C. Pleșa, I. Povară, I. Viehmann, *Peșteri din România*, București, 1976, p. 179 - 180.

2. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 2240 / 23.

3. Petru Rogozea, *Cercetări arheologice în endocarștul din sud-vestul României*, Banatica 9, 1987, p. 251 - 259.

Peștera Cuptorul Ciumei

Jud. Caraș-Severin, sat Iabalcea, comuna Carașova.

Localizare: Munții Domanului, carștul din Cheile Carașului, versantul drept, sectorul Comarnic - Țolosu.

Reprezintă o peșteră naturală locuită vremelnice de om, cu altitudinea absolută de 370 m, relativă de 50 m, cu lungimea totală de 170 m, având trei intrări. În cercetările arheologice de suprafață au fost identificate materiale ceramice din secolele XV - XVIII și faună fosilă.

Datare: epoca medievală târzie.

1. Marcian Bleahu, V. Decu, Ștefan Negrea, C.

Pleșa, I. Povară, I. Viehmann, *Peșteri din România*, București, 1976, p. 179 - 180.

2. Petru Rogozea, *Cercetări arheologice în endocarștul din sud-vestul României*, Banatica 9, 1987, p. 351, 359.

Peștera de sub Pietrele Albe

(Piatra Albă, Peștera K).

Jud. Caraș-Severin, sat Iabalcea, comuna Carașova.

Localizare: Munții Domanului, carștul din Cheile Carașului, versantul drept, sectorul Comarnic - Țolosu.

Reprezintă o peșteră naturală locuită vremelnice de om, cu lungime totală de 19 m. Peștera a fost menționată de către Márton Roska, în repertoriul din 1942. Arheologii nu au identificat peștera cu cea menționată de Márton Roska. În schimb, unii dintre speologi au cercetat-o. Totuși, prezumtiv, peștera ar putea fi identificată cu cea menționată de Márton Roska și are urme de locuire, cu ceramică nedatabilă ca epocă.

Datare: nedefinită.

1. Márton Roska, *Repertorium*, Cluj, 1942, p. 120, 316, nr.73, fig.1.

2. Marcian Bleahu, V. Decu, Ștefan Negrea, C. Pleșa, I. Povară, I. Viehmann, *Peșteri din România*, București, 1967, p. 179 - 180.

3. Petru Rogozea, *Cercetări arheologice în endocarștul din sud-vestul României*, Banatica 9, 1987, p. 347, 351, 359.

Peștera Hotel Grota

Jud. Caraș-Severin, sat Iabalcea, comuna Carașova.

Localizare: Munții Domanului, carștul din versantul stâng al Cheilor Carașului, șipotul Socolovăț, Dealul Jabălu Mare.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu altitudinea absolută de 258 m, relativă de 16 m, lungimea totală de 27,7 m, având o singură intrare. Petru Rogozea menționează în ea prezența ceramicii din secolele XV - XVIII.

Datare: epoca medievală.

1. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România, 1981*, București, 1982, 2238 / 22.
2. Petru Rogoza, *Cercetări arheologice în endocarstul din sud-vestul României*, Banatica 9, 1987, p. 350, 358.

Peștera Omului

Jud. Caraș-Severin, sat Iabalcea, comuna Carașova.

Localizare: Munții Domanului, carstul din Cheile Carașului, versantul drept.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu altitudinea relativă de 60 m, având lungimea totală de 152 m, cu trei intrări. Din cercetările de teren efectuate rezultă că în peșteră au fost găsite fragmente ceramice aparținând culturii Coțofeni din perioada de tranziție la epoca bronzului, dacice - La Tène și din secolele XV - XVIII.

Datare: perioada de tranziție de la neolitic la epoca bronzului, La Tène dacic, epoca medievală.

1. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România, 1981*, București, 1982, 2240 / 28.
2. Petru Rogoza, *Cercetări arheologice în endocarstul din sud-vestul României*, Banatica 9, 1987.

Peștera Racoviță

Jud. Caraș-Severin, sat Iabalcea, comuna Carașova.

Localizare: Munții Aninei, carstul din Cheile Carașului, versantul drept, în fața peșterii Socolovăț, 600 m de confluența Cheilor Comarnicului cu Carașul.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu altitudinea absolută de 345 m, relativă de 10 m, lungimea totală de 350 m, având două intrări orientate spre vest, una sub formă de cuptor și a doua triunghiulară (7,50 m diferență între ele). Până în 1963 - 1966 peștera nu avea nume. Din cauza accesului greu a primit denumirea după numele fondatorului biospeologiei, Emil Racoviță. Cercetări arheologice au fost efectuate de R. Petrovsky, Octavian Popescu, Petru Rogoza, între 1980 - 1981. În galeria principală au fost identificate materiale

ceramice din epoca dacică (un vas întreg) și medievală - secolele XVII - XVIII. Se impun cercetări arheologice prin săpături. Materialul arheologic se află în Muzeul Județean de Etnografie și al Regimen-tului de Graniță din Caransebeș, sub inv. 11293.

Datare: La Tène dacic, epoca medievală.

1. Marcian Bleahu, V. Decu, Ștefan Negrea, C. Pleșa, I. Povară, I. Viehmann, *Peșteri din România*, București, 1976, fig. 70.
2. R. Petrovsky, Octavian Popescu, Petru Rogoza, *Peșteri din județul Caraș-Severin*, Cercetări arheologice 2, Banatica 6, 1981, p. 430.
3. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România, 1981*, București, 1982, 2240 / 4.

Peștera Țapului

Jud. Caraș-Severin, sat Iabalcea, comuna Carașova.

Localizare: Munții Domanului, carstul din Cheile Carașului, versantul drept.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu altitudinea relativă de 60 m lungimea totală de 231 m, având două intrări. A fost cercetată de O. Kadic înainte de primul război mondial, de R. Petrovsky, Ștefan Cadariu, Gheorghe Lazarovici, Florin Medeleț, după 1980. Fauna este fosilă cu *Ursus spelaeus*, dar și recentă. Materialul arheologic găsit confirmă existența unor locuiri din perioada de tranziție la epoca bronzului, cultura Coțofeni, și din epoca dacică, unde unele elemente de structură antropică pot susține existența în peșteră a unui sanctuar dacic. Peștera a fost locuită și în secolele XV - XVIII. Florin Medeleț și Petru Rogoza sunt de părere că în Peștera Țapului există un sanctuar închinat lui Zalmolxis.

Datare: perioada de tranziție de la neolitic la epoca bronzului, La Tène dacic, epoca medievală.

1. O. Kadic, *Balangji, Kozlemenyek*, 1917, p. 107 - 111.
2. Petre Roman, *Cultura Coțofeni în România*, București, 1976, p. 85.
3. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România, 1981*, București, 1982, 2240 / 27.

4. Petru Rogozea, *Cercetări arheologice în endocarstul din sud-vestul României*, Banatica 9, 1987, p. 350.

Peștera 2143/a

(Peștera Oilor de la Bobot)

Jud. Caraș-Severin, sat Ineleț, comuna Cornereva.

Localizare: Munții Cernei, carstul din Valea Cernei, Cheile Bobotului, 150 - 200 m de km 17 spre Godeanu, 26 km față de Băile Herculane.

Peștera este prăbușită parțial, cu două intrări: una orientată spre est și alta spre nord-vest. În 1980, în stânga intrării din est, s-a făcut un sondaj cu mărimea 0,50 x 0,60 x 0,40 m, de către R. Petrovsky, Octavian Popescu și Petru Rogozea. S-au găsit materiale ceramice moderne și un silex din paleoliticul superior (posibil). Se impune cercetarea în continuare. Materialele se află la Muzeul Județean de Etnografie și al Regimentului de Graniță din Caransebeș, sub inventar nr. 11707.

Date: paleolitic superior, epoca modernă.

1. R. Petrovsky, Octavian Popescu, Petru Rogozea, *Peșteri din județul Caraș-Severin*, Cercetări arheologice 2, Banatica 6, 1981.
2. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România, 1981*, București, 1982, 2143 / 2.

Peștera La Găuri

Jud. Caraș-Severin, sat Ineleț, comuna Cornereva.

Localizare: Munții Cernei, carstul din Valea Cernei, Valea „La comandă”. Grota superioară.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu o singură deschidere, înaltă de 10 m, lată de 7 m, având lungimea galeriei principale de 16 m. Peștera este caldă, uscată, fosilă. Cercetările de suprafață au fost efectuate, între 1980 - 1981, de către R. Petrovsky, Octavian Popescu, Petru Rogozea. Au fost găsite materiale ceramice Coțofeni și Vučedol. Materialele se află la Muzeul Județean de Etnografie

și al Regimentului de Graniță din Caransebeș, sub inventar nr. 11280.

Date: perioada de tranziție de la neolitic la epoca bronzului.

1. R. Petrovsky, Octavian Popescu, Petru Rogozea, *Peșteri din județul Caraș-Severin*, Cercetări arheologice 2, Banatica 6, 1981, p. 434.

Peștera nr. 61, Peștera de la Colibituri

(Peștera de la Steiul Roșu)

Jud. Caraș-Severin, sat Ineleț, comuna Cornereva.

Localizare: Munții Cernei, carstul din Valea Cernei, zona Ineleț. Confluența pârâului luta cu Cerna. În amonte de km 21, versantul stâng al pârâului luta.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu altitudinea absolută de 453 m (după o versiune), 340 m (după alta), relativă de 108 m, față de râul Cerna. Intrarea se află spre sud, cu înălțimea de 4 m, lățimea de 8 m, lungimea totală de 80 m. Peștera este orizontală, caldă, fosilă, uscată. Cercetările de suprafață au fost efectuate în 1980 de R. Petrovsky, Octavian Popescu, Petru Rogozea, care au constatat existența unui strat de cultură, chiar la intrarea în galeria din stânga, unde s-au observat trei vetre de foc, multe fragmente ceramice specifice culturii Coțofeni. Se impune efectuarea unor sondaje sau săpături arheologice. Materialele se află la Muzeul Județean de Etnografie și al Regimentului de Graniță Caransebeș, sub inventar nr. 11291.

Date: perioada de tranziție de la neolitic la epoca bronzului.

1. S. Avram, D. Dancău, E. Șerban, *Cercetări speologice în bazinul Cernei*, Lucrările Institutului de Speologie „Emil Racoviță” 3, 1964, p. 131 - 139.
2. R. Petrovsky, Octavian Popescu, Petru Rogozea, *Peșteri din județul Caraș-Severin*, Cercetări arheologice 2, Banatica 6, 1981, p. 433 - 434.
3. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România, 1981*, București, 1982, 2144 / 12.

Peștera din Dealul Colțan

Jud. Caraș-Severin, sat înglobat în orașul Bocșa.

Localizare: Munții Dognecei, carstul din bazinul Bărzavei, versantul stâng.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu altitudinea absolută de 250 m, relativă de 74 m, lungimea totală de 12 m. Peștera este uscată, fosilă, inaccesibilă din cauza blocajului produs de prăbușiri. Începând din 1890, I. Halavats, B. Milleker, Márton Roska, Gheorghe Lazarovici au semnalat existența în peșteră a unei locuiri din perioada de tranziție la epoca bronzului, cultura Coțofeni, contemporană cu locuirea din Grota nr. 2 din Dealul Colțan. Peștera este blocată de prăbușirile produse de exploziile din cariera de piatră din apropiere.

Datare: perioada de tranziție de la neolitic la epoca bronzului.

1. I. Halavats, *Az nemet bogsoni oskori Telepekrol*, AÉ 52.
2. K. Erdelyi, *Wegweiser*, Timișoara, 1895, p. 550.
3. Petre Roman, *Cultura Coțofeni în România*, București, 1976, p. 80.
4. R. Petrovsky, Octavian Popescu, Petru Rogozea, *Peșteri din județul Caraș-Severin*, Cercetări Arheologice 2, Banatica 6, 1981, p. 438.
5. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 2251 / 1.

Peștera Vălee

(*Peștera Vălae*)

Jud. Caraș-Severin, sat Lăpușnicul Mare, comuna Lăpușnicul Mare.

Localizare: Munții Aninei, Valea Nerei, carstul din bazinul Miniș, Văile Lăpușnic, platoul Poiana Roșchiilor, Poiana Vălae lângă Izvorul Vălău, sub abruptul calcaros.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu altitudinea absolută de 730 m, lungimea de 177 m și o intrare ogivală, înaltă de 6 m, care duce într-o galerie cotită, cu diverticole.

Are depozite argiloase în Sala Roșie și în Galeria X. Peștera a fost cercetată de L. Botoșăneanu, A. Negrea și Ștefan Negrea în 1960. A fost sondată de căutătorii de comori. Cercetări arheologice nu s-au făcut decât de arheologii amatori. Arheologul amator D. Bărboni, din Oțelul Roșu, a predat Muzeului Județean de Etnografie și al Regimentului de Graniță din Caransebeș, fragmente ceramice preistorice puțin tipice, faună cu *Ursus spelaeus*. Peștera are zgârieturi de *Ursus spelaeus* pe pereți. Din tradiția orală, datorită poziției și caracterului ascuns, se spune că peștera a servit ca adăpost haiducilor bănățeni și partizanilor după al II-lea război mondial. Este greu de găsit și greu accesibilă din cauza tavanului foarte jos (se merge jumătate de oră târâș).

Datare: epoca preistorică.

1. Marcian Bleahu, V. Decu, Ștefan Negrea, C. Pleșa, I. Povară, I. Viehmann, *Peșteri din România*, București, 1976, p. 225 - 226.
2. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 2232 / 1.
3. Petru Rogozea, *Cercetări arheologice în endocarstul din sud-vestul României*, Banatica 9, 1987, p. 361.

Peștera de sub stâncă Liubcovei

Jud. Caraș-Severin, sat Liubcova, comuna Berzeasca.

Localizare: Carstul din zona Porțile de Fier, sub „Stâncă Liubcovei”.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om. Cercetări de suprafață au fost efectuate de Marian Gumă, care a găsit materiale ceramice din epoca bronzului și din a doua epocă a fierului. Cercetările au fost mai ample și sunt în curs de desfășurare. Peștera a fost distrusă de cariera ce funcționa la capătul stâncii.

Datare: epoca bronzului, La Tène.

1. Petru Rogozea, *Cercetări arheologice în endocarstul din sud-vestul României*, Banatica 9, 1987, p. 374 - 362.
2. Informație Marian Gumă - Muzeul Banatului Montan din Reșița.

Peștera Gaura Haiducească,

(Gaura Turcească)

Jud. Caraș-Severin, sat Padina Matei, comuna Gârnic.

Localizare: Munții Locvei, carstul din Valea Boșneagului - Valea Mare, în marginea satului.

Reprezintă o peșteră naturală locuită ocazional de om, cu altitudinea absolută de 540 m, având o singură deschidere monumentală - înălțimea de 20 m, lățimea de 20 m - care duce într-o sală mare, de 100 m lungime, 60 m lățime, 25 m înălțime; lungimea totală a peșterii este de 372 m. Peștera este caldă, temperatura medie anuală este de 9,5 °C. În galeria largă, spre intrare, Vasile Boroneanț și Petru Rogozea au descoperit fragmente ceramice neolitice.

Datare: neolitic.

1. Marcian Bleahu, V. Decu, Ștefan Negrea, C. Pleșa, I. Povară, I. Viehmann, *Peșteri din România*, București, 1976, p. 339 - 348.

2. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 2223 / 1.

Peștera (Gaura) Chindiei I

(Gaura Mare de pe Rolul Chindiei)

Jud. Caraș-Severin, sat - comuna Coronini (fostă Pescari).

Localizare: Rolul Chindiei, versantul Dunării, între Moldova Veche și Liborajdea, 6 km aval de localitate, 7 m sub ea se află Gaura Chindiei II. Carstul din zona Porțile de Fier.

Reprezintă o peșteră naturală, ascendentă, compusă dintr-o singură galerie de 24 x 14 x 7 m, cu altitudinea relativă de 87 m. În fund, se găsește un diverticul, activ iarna, iar lateral, două deschideri ce conduc probabil spre un etaj fosil. În 1972, s-au efectuat săpături arheologice (S I - III), din care a rezultat următoarea succesiune cultural -stratigrafică:

1. pe stâncă, strat steril arheologic;

2. strat din prima epocă a fierului, care înglobează vetre de foc;

3. strat de epocă recentă, care înglobează vetre de foc, probabil medievale și contemporane. Materialele arheologice găsite aparțineau epocilor dacică și medievală, fără a se putea face observația că aparțin stratigrafic la două epoci diferite;

4. un strat recent de dejecții de capre și vaci, cenușă și cărbune, fragmente ceramice contemporane.

Peștera este lipsită de concrețiuni și a fost cartată. Accesul spre peșteră a fost distrus de lucrările unei cariere de piatră aflate aici. Peștera a servit și mai servește ca adăpost pentru oi și capre. Prezența importanță etnografică și arheologică.

Datare: Hallstatt, La Tène dacic, epoca medievală.

1. Vasile Boroneanț, *Arta rupestră din Peștera Gaura Chindiei, comuna Pescari (Jud. Caraș-Severin)*, Revista Muzeelor și Monumentelor, Monumente Istorice și de Artă 1, 1977.

2. Marcian Bleahu, V. Decu, Ștefan Negrea, C. Pleșa, I. Viehmann, *Peșteri din România*, București, 1976.

3. Vasile Boroneanț, *Descoperiri arheologice în unele peșteri din defileul Porțile de Fier*, Grupul de Cercetări Complexe „Porțile de Fier”, Speologia, seria monografică, coordonatori Traian Orghidan, Ștefan Negrea, Academia R.S.R., București, 1979, p. 140 - 182.

4. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 2222 / 1.

Peștera (Gaura) Chindiei II

(Gaura Mică de pe Rolul Chindiei)

Jud. Caraș-Severin, sat Coronini, comuna Coronini (fostă Pescari).

Localizare: Rolul Chindiei, versantul Dunării, între Moldova Veche și Liborajdea, 6 km aval de localitate. Carstul din zona Porțile de Fier.

Reprezintă o peșteră naturală, compusă dintr-o galerie și două diverticule, dintre care cel din vest activ, din care se scurge un firicel de apă. Deschiderea intrării este de 2,70 x 1,75 m, lungimea de 19 m, lățimea maximă de 8 m, suprafața de 60 m², altitudinea relativă de 80 m. Prezintă formațiuni calcaroase pe peretele de

vest. Săpăturile au fost efectuate între 1973 - 1974 (S I - II). Date stratigrafice:

un strat de argilă roșie cu faună fosilă (*Ursus spelaeus*);

un strat cu multă argilă și material ceramic din Hallstatt, cultura Basarabi;

la suprafață s-au găsit materiale ceramice medievale timpurii.

Pe pereți și pe tavan se află reprezentate desene în culoare roșie.

- mezolitic - neolitic;
- epoca metalelor;
- epoca medievală timpurie (secolele X - XI, după text);
- epoca modernă.

Gaura Chindiei II - Siluete umane și de păsări, schematizate, palmă umană

Date privind arta rupestră (aproximativ 425 de reprezentări):

- motive realizate cu argilă (ocru) roșie; sursa argilei este chiar în peșteră;
- motive ornamentale în stil naturalist schematizat: șarpe, păsări, soare;
- elemente florale (brăduți, crini);
- motive geometrice, unghiulare: pătrate (magice), triunghiuri, cercuri etc.;
- semne, simboluri (de oameni, păsări etc.), cruci bizantine;
- impresiuni de mâini și de degete umane;
- elemente de alfabet chirilic și latin; un text în chirilică în care este pomenit proorocul Isaia.

Datarea reprezentărilor de artă:

Gaura Chindiei II - Reprezentarea Soarelui

Datarea s-a făcut prin analogii și corespunde cronologic cu datările arheologice.

Peștera este cartată. Accesul spre ea este distrus de o carieră de piatră instalată după descoperire.

Peștera a servit ca staul pentru oi și capre. A fost închisă cu gard și poartă din lemn și, ulterior, de către Vasile Boroneanț cu gard și porțiță de fier. A funcționat ca schit în secolele X - XI. Prezintă importanță etnografică, arheologică, artistică și religioasă.

Gaura Chindiei II - Pasăre

Datare: epipaleolitic final - neolitic, Hallstatt, epoca medievală, epoca modernă.

1. Marcian Bleahu, V. Decu, Ștefan Negrea, C. Pleșa, I. Povară, I. Viehmann, *Peșteri din România*, București, 1976.
2. Vasile Boroneanț, *Arta rupestră din Peștera Gaura Chindiei, comuna Pescari (jud. Caraș-Severin)*, Revista Muzeelor și Monumentelor, Monumente Istorice și de Artă 1, 1977.
3. Vasile Boroneanț, *Felsmalereien vom "Eisennen Tor", (S.R. Rumänien)*, Das Altertum 23, 1977, p. 3.
4. Vasile Boroneanț, *Descoperiri arheologice în unele peșteri din defileul Porților de Fier*, Grupul de Cercetări Complexe „Porțile de Fier”, Speologia, seria monografică, coordonatori Traian Orghidan, Ștefan Negrea, Academia R.S.R., București, 1979, p. 140 - 182.
5. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România, 1981*, București, 1982, 2222 / 2.

Peștera Gaura cu Muscă

(*Peștera cu muște, Peștera Coronini, Kolumbacsibarang, Flighenhöle, Grotte de Golubatz*)

Jud. Caraș-Severin, sat - comuna Coronini (fostă Pescari).

Localizare: „Cleaștu Mare”, versantul Dunării, între Moldova Veche și Liborajdea, în aval de „Stânca Babacai”. În față are un izvor cu apă de băut. Carstul din zona Porțile de Fier.

Se compune din două galerii:

1. galeria uscată (etajul superior al peșterii) de 42 m lungime, cu o fereastră naturală;
  2. galeria cu apă (umedă - etajul inferior) cu o lungime de peste 3 km, prin care curge un pârâu subteran cu debit variabil. În interiorul său se află galerii mai mici. La ieșire, există o inflorescență de tufuri calcaroase. Galeria uscată a fost fortificată în timpul războaielor turco-austriece. Fortificația a fost refăcută în mai multe rânduri în secolele XV - XIX. Altitudinea absolută este de 92 m, cea relativă de 28 m.
- Importanță folclorică:** în ea sălășluia balaurul cu mai multe capete ucis de Ion Iorgovan, cu un mai de cărpiniță. Din sângele balaurului a apărut musca columbacă (*Simulium columbacensis*), care ucidea vitele.

Importanță istorică: din fortificație se putea supraveghea circulația navelor și ambarcațiunilor de pe Dunăre. Vis-à-vis, pe malul sârbesc, se află cetatea de la Golubac (Golubacz), iar la 3 km în amonte cetatea de la Coronini (Pescari).

Importanță arheologică: săpături efectuate de Muzeul Banatului din Timișoara, Grupul de Cercetări Complexe „Porțile de Fier”. Zidurile din secolele XV - XVI și XVIII - XIX se mai observă și acum în galeria uscată. Cercetările întreprinse atestă și urme de locuire mai vechi - din Hallstatt - dar nu se mai găsește nimic *in situ*, în nici una din cele două galerii.

Prezintă importanță istorică, arheologică, militară și etno-folclorică.

Apare în gravuri din secolele XVII - XIX.

Datare: Hallstatt, epoca medievală.

1. Aloysio Ferdinand de Marsigli, *La description du Danube*, Haga, 1740.
2. ***, *Donau Album. Malerische Reise vom Regensburg bis Sulina*, A. Hartleben Verlag, Wien, Pest, Leipzig.
3. Alexandru Moisi, *Monografia Clisurii*, Orșova, 1938.
4. Marcian Bleahu, V. Decu, Ștefan Negrea, C. Pleșa, I. Povară, I. Viehmann, *Peșteri din România*, București, 1976.
5. ***, Grupul de Cercetări Complexe „Porțile de Fier”, Speologia, seria monografică, coordonatori Traian Orghidan Ștefan Negrea, Academia R.S.R., București, 1979.
6. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România, 1981*, București, 1982, 2222 / 3.

Peștera Pădurea Sicleni

Jud. Caraș-Severin, sat - comuna Ramna.

Localizare: Munții Areniș (Dealurile Areniș), Valea Bârzavei, carstul din Valea Vornic. Pădurea Sicleni.

Reprezintă o peșteră naturală, locuită de om în neolitic, cercetată de B. Milleker în ultimul deceniu al secolului al XIX-lea și preluată de Márton Roska, când a reluat problema peșterilor din Transilvania cu ocazia întocmirii *Repertoriului*.

Datare: neolitic.

1. B. Milleker, *Délmagyarország regiseg etelelei* 1, Timișoara, 1897, p. 28, 43.
2. Márton Roska, *Repertorium*, Cluj, 1942, p. 26.

Peștera Urieșilor

(Butoara Urieșilor)

Jud. Caraș-Severin, sat Remetea Pogănici, comuna Fârliug.

Localizare: Dealurile Ariniș, carstul din Bazinul Pogăniș, afluent al Timișului, Ogașul Butorii, versantul stâng.

Reprezintă o peșteră naturală locuită vremelnic de către om, cu altitudinea absolută de 170 m, relativă de 20 m, lungimea totală de 6 m și o singură intrare. În această peșteră, Petru Rogoza menționează descoperirea unui topor de piatră găurit din eneolitic.

Date: eneolitic.

1. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 2260 / 1.
2. Petru Rogoza, *Cercetări arheologice în endocarstul din sud-vestul României*, Banatica 9, 1987, p. 360.

Peștera Dubanăț

Jud. Caraș-Severin, sat - comuna Sasca Montană.

Localizare: Carstul din Valea Nerei, Cheile Șușareii.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om. În Muzeul Banatului Montan din Reșița se află o serie de piese arheologice, ce sunt datate din paleolitic până în evul mediu. Ele provin din această peșteră.

Date: paleolitic, neolitic, epoca bronzului, epoca medievală.

1. R. Petrovsky, *Contribuții la repertoriul arheologic al localităților județului Caraș-Severin din paleolitic până în secolul al V-lea a. Hr.*, Banatica 4, 1977, p. 453 LXIV-capitol special - Sasca Montană.

Peștera Colțul Cătăniei

Jud. Caraș-Severin, sat Sasca Română, comuna Sasca Montană.

Localizare: Carstul din Valea Nerei, Valea „Gheorghe”, versantul stâng.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu deschidere spre est, înălțimea de 3 m, lățimea de 5 m, altitudinea relativă

de 100 m, caldă și uscată, orizontală și cu acces dificil. Un sondaj arheologic a fost efectuat de R. Petrovsky, Octavian Popescu, Petru Rogoza. S-a investigat o suprafață de 1 x 1 m, până la adâncimea de 0,60 m. Stratigrafie: 0 - 0,10 m - strat recent feudal, cu fragmente ceramice fără alte precizări; 0,10 - 0,35 m - Hallstatt și cultura Coțofeni; 0,35 - 0,60 m - eneolitic cu resturi de cărbune, ceramică incizată și pliseuri fine; sub 0,60 m - strat steril și material clastic. Se impune un sondaj de verificare spre a se vedea dacă nu are și depuneri mai vechi.

Materialul se află la Muzeul Județean de Etnografie și al Regimentului de Graniță din Caransebeș cu inventar nr. 11.731.

Date: eneolitic, perioada de tranziție de la neolitic la epoca bronzului, epoca bronzului, Hallstatt, epoca medievală.

1. R. Petrovsky, Octavian Popescu, Petru Rogoza, *Peșteri din județul Caraș-Severin*, Cercetări arheologice 2, Banatica 6, 1981, p. 432 - 433.

Peștera Dubova

Jud. Caraș-Severin, sat Sasca Română, comuna Sasca Montană.

Localizare: Carstul din Valea Nerei (Rezervația Cheile Nerei-Beușnița) versantul stâng, „Castanul lui Demian”.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu două intrări; altitudinea absolută de 220 m și relativă de 33 m. Sondaj efectuat de Gheorghe Lazarovici și Ștefan Cadariu în 1972. S-au găsit fragmente ceramice neolitice din epoca medievală și modernă. Materialul ceramic este la Muzeul Banatului Montan din Reșița.

Date: neolitic, epoca medievală, epoca modernă.

1. Marcian Bleahu, V. Decu, Ștefan Negrea, C. Pleșa, I. Povară, I. Viehmann, *Peșteri din România*, București, 1976.
2. Martin Olariu, Ștefan Cadariu, *Peșteri cu urme de locuire de pe Valea Nerei (Sectorul Chei)*, Banatica 4, 1977, p. 17.
3. R. Petrovsky, *Contribuții la repertoriul arheologic al localităților județului Caraș-Severin, din paleolitic până în secolul al V-lea a. Hr.*, Banatica 4, 1977, p. 453.
4. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 2227 / 14.

Peștera Dubovăț

Jud. Caraș-Severin, sat Sasca Română, comuna Sasca Montană.

Localizare: Carstul din Valea Nerei.

Date: epipaleolitic, epoca medievală, secolul al XVIII-lea.

1. Informații furnizate de Gheorghe Lazarovici, care a făcut cercetările în peșteră.

Peștera Gaura Hicleană

Jud. Caraș-Severin, sat Sasca Română, comuna Sasca Montană.

Localizare: Munții Aninei, carstul din Cheile Nerei, versantul drept, în dreapta ogașului „Văii Rele”. Sub „Vârful Ciochii”.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om Cercetările de suprafață au fost efectuate de specialiștii Muzeului Banatului Montan din Reșița, care au scos la iveală materiale ceramice aparținând secolului al XVIII-lea.

Date: epoca medievală.

1. R. Petrovsky, *Contribuții la repertoriul arheologic al localităților județului Caraș-Severin, din paleolitic până în secolul al V-lea a. Hr.*, Studii și comunicări 3, Caransebeș, 1979, p. 250.

2. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 2230 / 3.

3. Rogoza, P., *Cercetări arheologice în endocarstul din peșterile din sud - vestul României*, Banatica, 9, 1987, p. 374 - 362.

Peștera Mare de la Găuri

Jud. Caraș-Severin, sat Sasca Română, comuna Sasca Montană.

Localizare: Munții Locvei, carstul din Cheile Nerei, versantul stâng, în colul Tulburii.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu altitudinea absolută de 280 m, lungimea totală de 18 m, având o singură intrare. Cercetările arheologice de teren au fost efectuate de R. Petrovsky, care a recoltat materiale ceramice eneolitice, din secolele II - IV p.Chr. și medievale din secolele XV - XVIII.

Date: eneolitic, epoca daco-roma-

nă, epoca medievală.

1. R. Petrovsky, *Contribuții la repertoriul arheologic al localităților județului Caraș-Severin din paleolitic până în secolul al V-lea a. Hr.*, Studii și comunicări 3, Caransebeș, 1979, p. 251 - 252.

2. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 2227 / 11.

3. Petru Rogoza, *Cercetări arheologice în endocarstul din peșterile din sud-vestul României*, Banatica 9, 1987, p. 374 - 362.

Peștera Mică de lângă Peștera lui Vât

Jud. Caraș-Severin, sat Sasca Română, comuna Sasca Montană.

Localizare: Munții Locvei, carstul din versantul stâng al Cheilor Nerei, Valea „Padina Ulmului”, 200 m de Valea Seacă.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu o singură deschidere, având altitudinea absolută de 250 m, lungimea totală de 15 m. Sondajul arheologic a fost efectuat de Martin Olariu, Ștefan Cădariu, Gheorghe Lazarovici, I. Neamțu, I. Obelștelescu, D. Țeicu, P. Țeicu. S-au identificat fragmente ceramice medievale, faună cu *Ursus spelaeus*, *Felis lynx*.

Date: epoca medievală.

1. Marcian Bleahu, V. Decu, Ștefan Negrea, C. Pleșa, I. Povară, I. Viehmann, *Peșteri din România*, București, 1976.

2. Martin Olariu, Ștefan Cădariu, *Peșteri cu urme de locuire de pe Valea Nerei (Sectorul Chei)*, Banatica 4, 1977, p. 16 - 17.

3. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 2227 / 9.

Peștera Porcariului

Jud. Caraș-Severin, sat Sasca Română, comuna Sasca Montană.

Localizare: Munții Locvei, carstul din Cheile Nerei, din versantul stâng, Valea „Padina Ulmului”, versantul stâng, confluența cu „Ogașul Pescarului”.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu altitudinea absolută de 240 m, relativă de 50 m, lungimea de 152 m, având intrarea înaltă de 7 m. Fauna

prezintă *Ursus spelaeus*. R. Petrovsky a găsit în 1979 materiale ceramice datând din eneolitic și din secolele XV - XVIII.

Datare: eneolitic, epoca medievală.

1. Marcian Bleahu, V. Decu, Ștefan Negrea, C. Pleșa, I. Povară, I. Viehmann, *Peșteri din România*, București, 1976, p. 232.
2. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România, 1981*, București, 1982, 2227 / 13.
3. Petru Rogoza, *Cercetări arheologice în endocarstul din peșterile din sud-vestul României*, Banatica 9, 1987, p. 347 - 362.

Peștera Rolului

(Adam, Neamțu, Peștera de la Rol, Peștera lui Adam, Duma-Neamțu)

Jud. Caraș-Severin, sat Sasca Română, comuna Sasca Montană.

Localizare: Munții Aninei, carstul din versantul drept al Cheilor în „Cârșia Rolului”, 300 de metri aval de „Cantonul Demian”, pe partea dreaptă a drumului.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu două deschideri; având altitudinea maximă de 190 m și lungimea totală de 32 m. A fost cercetată în 1972, printr-o perieghză, de către Martin Olariu și Ștefan Cadariu. Au fost găsite în interiorul peșterii fragmente ceramice preistorice, feudale și moderne. A locuit în ea haiducul Adam Neamțu.

Datare: neolitic, epoca bronzului, epoca medievală, epoca modernă.

1. Marcian Bleahu, V. Decu, Ștefan Negrea, C. Pleșa, I. Povară, I. Viehmann, *Peșteri din România*, București, 1976, p. 277.
2. Martin Olariu, Ștefan Cadariu, *Peșteri cu urme de locuire de pe Valea Nerei (sectorul Chei)*, Banatica 4, 1977, p. 16.
3. R. Petrovsky, *Contribuții la repertoriul arheologic al localităților județului Caraș-Severin din paleolitic până în secolul al V-lea a.Hr.*, Banatica 4, 1977, p. 245-247, 453 LXV-capitol special.
4. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România, 1981*, București, 1982, 2230 / 4.

Peștera lui Vât

(Peștera lui Țepeneu)

Jud. Caraș-Severin, sat Sasca Română (actuala denumire este Sasca), comuna Sasca Montană.

Localizare: Munții Locvei, carstul din versantul stâng al Cheilor Nerei, Valea „Padina Ulmului”, 200 - 250 m de Valea Seacă.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, are o singură deschidere, având o altitudine absolută de 250 m și o lungime totală de 36 m. Cercetată printr-un sondaj de către Martin Olariu, Ștefan Cadariu, Gheorghe Lazarovici, I. Neamțu, I. Obelștelescu, D. Țeicu, P. Țeicu. S-au identificat fragmente ceramice de epocă medievală, faună cu *Ursus spelaeus*, *Felis lynx* etc.

Datare: epoca medievală.

1. Marcian Bleahu, V. Decu, Ștefan Negrea, C. Pleșa, I. Povară, I. Viehmann, *Peșteri din România*, București, 1976, p. 226 - 230.
2. Martin Olariu, Ștefan Cadariu, *Peșteri cu urme de locuire de pe Valea Nerei (Sectorul Chei)*, Banatica 4, 1977, p. 16 - 17.
3. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România, 1981*, București, 1982, 2227 / 8.

Peștera 2 Mai

Jud. Caraș-Severin, sat Socolari, comuna Ciclova Română.

Localizare: Munții Aninei, carstul din Cheile Carașului, versantul stâng, în dreptul tunelului căii ferate forestiere Reșița - Anina (acum scoasă din uz).

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu altitudinea absolută de 480 m, relativă 100 m, având o deschidere orientată spre sud-est, cu o înălțime și lățime de 5 m și lungimea totală de 700 m. Peștera este orizontală, caldă, uscată, fosilă. Cercetările de suprafață au fost efectuate de R. Petrovsky, Octavian Popescu, Petru Rogoza între 1980 - 1981, cu această ocazie au fost găsite la suprafață materiale ceramice feudale și moderne, oseminte de *Ursus spelaeus*.

Se impune un sondaj arheologic.

Materialele arheologice se află în Muzeul Județean de Etnografie și al Regimentului de Graniță din Caransebeș, sub nr. inv. 11722.

Date: epoca medievală, epoca modernă.

1. R. Petrovsky, Octavian Popescu, Petru Rogozea, *Peșteri din județul Caraș-Severin*, Cercetări Arheologice 2, Banatica 6, 1981, p. 431.
2. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România, 1981*, București, 1982, 2238 / 30.

Peștera nr. 1 de la Socolovăț

Jud. Caraș-Severin, sat Socolari, comuna Ciclova Română.

Localizare: Munții Aninei, carstul din Cheile Carașului, versantul stâng, în apropierea Peșterii Socolovăț

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu altitudinea absolută de 490 m, relativă de 150 m, cu o deschidere orientată spre est, înălțimea de 4 m, lățimea de 3 m și lungimea totală de 1814 m; este uscată, caldă, fosilă. Cercetări de suprafață au fost efectuate de R. Petrovsky, Octavian Popescu, Petru Rogozea; au fost găsite fragmente ceramice, feudale și moderne. Se impune un sondaj de verificare stratigrafică.

Materialele arheologice se află în Muzeul Județean de Etnografie și al Regimentului de Graniță din Caransebeș, sub inv. 11726.

Date: epoca medievală și epoca modernă.

1. R. Petrovsky, Octavian Popescu, Petru Rogozea, *Peșteri din județul Caraș-Severin*, Cercetări Arheologice 2, Caransebeș; Banatica 6, 1981, p. 431 - 432.
2. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România, 1981*, București, 1982, 2238 / 26.

Peștera Socolovăț

(Peștera de la Socolovac)

Jud. Caraș-Severin, sat Socolari, comuna Ciclova Română.

Localizare: Munții Aninei, carstul din versantul stâng al Cheilor Carașului și platoul Socolovăț, la 1,5 km de Peștera 2 Mai.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om. Prezintă în față un perete înalt de 20 m, cu o singură intrare orientată spre est, înaltă de 5 m, lată de 6 - 8 m, ușor orizontală, ușor umedă, cu altitudinea de 535 m, relativă de 215 m, lungimea totală de 130,5 m. Cercetări de suprafață au fost efectuate de R. Petrovsky, Octavian Popescu, Petru Rogozea, între 1980 - 1981; cu această ocazie au fost găsite fragmente ceramice feudale și moderne. Se impune un sondaj arheologic, existând depuneri groase, promițătoare.

Materialul se află în Muzeul Județean de Etnografie și al Regimentului de Graniță din Caransebeș, sub inv. 11721.

Date: epoca medievală, epoca modernă.

1. I. Szentklára, Krasso., 19 / 197, 197, 18, 19.
2. Marcián Bleahu, V. Decu, Ștefan Negrea, C. Pleșa, I. Povară, I. Viehmann, *Peșteri din România*, București, 1976.
3. R. Petrovsky, *Contribuții la repertoriul arheologic al localităților județului Caraș-Severin din paleolitic până în secolul al V-lea a. Hr.*, Banatica 4, 1977, p. 455 - nota 197.
4. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România, 1981*, București, 1982, 2238.

Peștera Someșul Rece

Jud. Cluj, sat - comuna Gilău.

Localizare: Munții Gilău, carstul din bazinul Someșului Rece, versantul drept, la 2 km de Someșul Rece, 6 km de Gilău, în partea superioară a masivului „Cetate”.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu altitudinea absolută de 540 m, relativă 100 m, lungimea de la intrare 9 m, apoi se îngustează. Primele săpături în peșteră le-au făcut căutătorii de comori în secolul trecut căutând „Comoara lui Darie”. În 1891 ei au găsit două cranii întregi de *Capra ibex*. În același an, A. Koch începe săpăturile și găsește în condiții stratigrafice nedefinite, oseminte de *Capra ibex*, *Antilopa*, *Rupicapra*, *Bos sp.*, *Canis sp.*, *Canis vulpis*, *Arctomys bos*, *Cricetus frumentarius*, *Arvicola*

terrestris, multe oase de păsări, unele arse, majoritatea sparte intenționat. În 1914, M. Kormoš determină noi specii descoperite de el și de E. Orosz, dintre care menționăm: *Ocotona microtus*, *Sorex araneus*, *Equus caballus fossilis*, *Megaceros giganteus* etc. K. Lambrecht determină specii de păsări: *Tetrao urogallus* L., *Lagopus mutus* Mart., *Pyrhocorax pyrhocorax* L., fauna (după Kormos) amintește un climat de stepă. A. Koch a găsit o lamă de silex, pe care Henri Breuil o atribuie magdalenianului, o tibie și un humerus de lup găurite, dovezi ale activității deliberate a omului. Materialele postpaleolitice sunt și ele numeroase. La 80 m de această peșteră a fost găsită o altă peșteră, al cărei depozit a fost în întregime cotrobăit de căutătorii de comori. O săpătură făcută cu mare atenție ar putea găsi măcar porțiuni mici *in situ* pentru reconstituirea stratigrafiei.

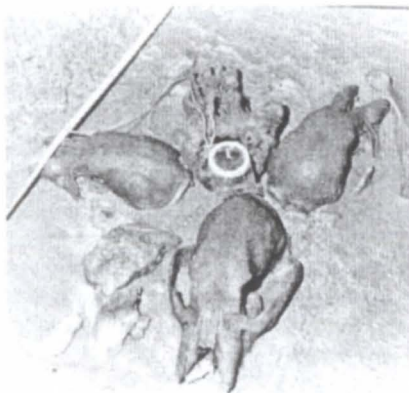
Datare: paleolitic.

1. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 3300 / 1.
2. B. Jungbert, *Repertoriul localităților cu descoperiri paleolitice din Transilvania (IV)*, Acta Muzei Napocensis 22-23, 1985 - 1986, p. 392.

Peștera Rece

Jud. Cluj, sat Răchitele (Onceasa), comuna Mărgău.

Localizare: Munții Bihorului, carstul din bazinul Someșului Cald, între platoul Onceasa, Peștera Zmeilor la nord și Peștera Piatra Altarului.

Peștera Rece - Cranii de urs de peșteră atestând cultul ursului în peșteră

Reprezintă o peșteră naturală uscată, care se presupune că a fost locuită de om, cu o singură intrare, având o altitudine relativă de 40 m și o lungime maximă 70 m. Cercetări speologice, printre care cea din 1987, făcută de Cristian Lascu, Florin Baci, Alexandru Gligor, Șerban Sârbu descoperă numeroase oase și cranii de urs de peșteră (*Ursus spelaeus*), dintre care patru sunt dispuse în formă de cruce, așezate ceafă la ceafă, fapt pus pe seama unui cult al vânătorii ursului de peșteră (musterian - paleolitic mijlociu), acoperite cu un strat de calcit. În urma săpăturilor arheologice au fost constatate următoarele depuneri (groase de 45 cm):

1. la bază - pietriș rulat, suprapus de un nisip cu intercalații de calcit apoi de argilă;
2. în partea superioară - un strat de calcit și oase acoperit de altul cu material clastic;
3. lamele dentare de mamut, considerate ca fiind aduse de *Homo Sapiens neanderthalensis*. Vânărea urșilor era făcută cu ajutorul curselor. Datarea crucei de calcar (în care s-a găsit craniul din suprafața III), făcută de Universitatea din Texas, cu UTH, se situează între 85000 - 75000 ani.

Peștera este considerată ca un loc unde se practica un cult al ursului de peșteră, aparținând religiilor preistorice.

Datare: paleolitic.

1. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 3703 / 4.
2. M. Domșa, C. Popa, *New Bear Remains Discoverd in Romanian Caves*, Anuarul Științific al Societății Ardelene de Speologie, Cluj, 1992, p. 2.
3. Cristian Lascu, F. Baci, M. Gligor, Ș. Sârbu, *Cave Bear Workshop in Peștera Rece, Bihor Mountains, Romania*, Theoretical and Applied Karstology 7, 1994, p. 163 - 172.

Peștera (lui) Binder

Jud. Cluj, sat - comuna Petreștii de Jos.

Localizare: Munții Trascăului, carstul din Cheile Turzii, pâraul Hășdatelor, versantul drept. Spre localitatea Cheia, Rezervația naturală Cheile Turzii.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om. Cercetări au fost efectuate de E. Orosz, înainte de 1934 și de Nicolae Vlăssă între 1966 - 1972. Din acestea rezultă materiale arheologice care aparțin paleoliticului - cultura musteriană, cu unelte din cuarțit, vetre de foc însoțite de faună fosilă cu *Ursus spelaeus*, neoliticului (eneoliticului) - cultura Cheile Turzii - Lumea Nouă, cultura Petrești, perioadei de tranziție la epoca bronzului - cultura Coțofeni, epocii bronzului - cultura Wietenberg și epocii romane (secolele II - III p.Chr.). În *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România* peștera nu are o prezentare completă. Materialele se află la muzeele de istorie din Cluj, Sibiu, Alba Iulia.

Datare: paleolitic, neolitic (eneolitic), perioada de tranziție de la neolitic la epoca bronzului, epoca bronzului, epoca romană.

1. E. Orosz-Orvos, *Termesztudományi*, Ertesítő, Cluj, 1879 - 1948, p. 20.
2. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 3230 / 10.
3. I. H. Crișan, M. Bărbulescu, E. Chirilă, V. Vasiliev, I. Winkler, *Repertoriul arheologic al județului Cluj*, Cluj, 1992, p. 103.

Peștera Șura Baliciei

Jud. Cluj, sat - comuna Petreștii de Jos.

Localizare: Munții Trascăului, carstul din Cheile Turzii, pârâul Hășdatelor, versantul stâng, Rezervația naturală Cheile Turzii.

Reprezintă o peșteră prăbușită. Cercetări de teren au fost făcute probabil de Nicolae Vlăssă. Au fost recoltate materiale dacice de tip La Tène.

Datare: La Tène dacic.

1. I. H. Crișan, M. Bărbulescu, E. Chirilă, V. Vasiliev, I. Winkler, *Repertoriul arheologic al județului Cluj*, Cluj, 1992, p. 104.

Peștera Ascunsă

Jud. Cluj, sat Petreștii de Jos, comuna Petreștii de Jos.

Localizare: Munții Trascăului, carstul din Cheile Turzii, pârâul Hășdatelor, ver-

santul drept. Rezervația naturală Cheile Turzii.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om. Cercetările au fost întreprinse de E. Orosz, Nicolae Vlăssă, Gheorghe Lazarovici, Zoia Kalmar-Maxim, din care au rezultat materiale care aparțin neoliticului - cultura Petrești, perioadei de tranziție la epoca bronzului - cultura Coțofeni și epocii bronzului - cultura Wietenberg.

Materialele se află în colecțiile muzeelor de istorie din Cluj, Sibiu, Alba Iulia. În *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România* nu se află nici un fel de mențiune privind datele principale ale peșterii.

Datare: neolitic, perioada de tranziție de la neolitic la epoca bronzului, epoca bronzului.

1. E. Orosz-Orvos, *Termesztudományi*, Ertesítő, Cluj, 1879 - 1948, p. 20.
2. Márton Roska, *Repertorium*, Cluj, 1942, p. 285.
3. I. H. Crișan, M. Bărbulescu, E. Chirilă, V. Vasiliev, I. Winkler, *Repertoriul arheologic al județului Cluj*, Cluj, 1992, p. 103.
4. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 3230 / 6.

Peștera Călăștur

Jud. Cluj, sat - comuna Petreștii de Jos.

Localizare: Munții Trascăului, carstul din Cheile Turzii, pârâul Hășdatelor, versantul stâng, Rezervația naturală Cheile Turzii.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om. Cercetări au fost făcute de E. Orosz, Márton Roska, Nicolae Vlăssă. Din acestea rezultă materiale arheologice din paleoliticul mijlociu - musterian, neolitic mijlociu și târziu, cultura Cheile Turzii - Lumea Nouă, cultura Petrești, perioada de tranziție la epoca bronzului - orizontul cu ceramică cu torți pastilate și cultura Coțofeni, epoca bronzului - cultura Wietenberg, prima epocă a fierului - Hallstatt C.

Materialele se află în fosta colecție Orvos, Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei din Cluj, Muzeul Național al Unirii din Alba Iulia.

Datare: paleolitic, neolitic, perioada de tranziție de la neolitic la epoca bronzului, epoca bronzului, Hallstatt.

1. E. Orosz-Orvoş, *Termesztudományi, Ertesítő*, Cluj, 1879 - 1948, p. 20.
2. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 3231 / 4.
3. I. H. Crișan, M. Bărbulescu, E. Chirilă, V. Vasiliev, I. Winkler, *Repertoriul arheologic al județului Cluj*, Cluj, 1992, p. 104.

Peștera Cetățeaua Mică

(Peștera Balica Mică, Peștera Mică a lui Balica)

Jud. Cluj, sat - comuna Petreștii de Jos.

Localizare: Munții Trascăului, carstul din Cheile Turzii, pârâul Hășdatelor, versantul stâng. Rezervația naturală Cheile Turzii.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om. Cercetări au fost întreprinse de Nicolae Vlassa, între 1966 - 1972, iar după aceea de Gheorghe Lazarovici, Zoia Kalmar-Maxim etc. Au fost identificate dovezi de locuire aparținând musterianului - paleolitic mijlociu, culturii Petrești - neolitic, culturii Coțofeni - perioada de trecere la epoca bronzului, culturii Wietenberg - epoca bronzului și din secolele XI - XII - epoca medievală timpurie. *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România* nu cuprinde datele principale ale peșterii.

Datare: paleolitic, neolitic, perioada de tranziție de la neolitic la epoca bronzului, epoca bronzului, epoca medievală timpurie.

1. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 3231 / 3.
2. I. H. Crișan, M. Bărbulescu, E. Chirilă, V. Vasiliev, I. Winkler, *Repertoriul arheologic al județului Cluj*, Cluj, 1992, p. 104.

Peștera cu Coloane

Jud. Cluj, sat - comuna Petreștii de Jos.

Localizare: Munții Trascăului, carstul din Cheile Turzii, pârâul Hășdatelor, versantul stâng, Rezervația naturală Cheile Turzii.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om. Cercetări de suprafață au fost efectuate de Márton Roska înainte de al II-lea război mondial și de Nicolae Vlassa între 1966 - 1972. Au fost recoltate materiale ceramice aparținând culturii Coțofeni, din perioada de trecere la epoca bronzului.

Datare: perioada de tranziție de la neolitic la epoca bronzului.

1. I. H. Crișan, M. Bărbulescu, E. Chirilă, V. Vasiliev, I. Winkler, *Repertoriul arheologic al județului Cluj*, Cluj, 1992, p. 104.

Peștera Ficiorilor

Jud. Cluj, sat-comuna Petreștii de Jos.

Localizare: Munții Trascăului, carstul din Cheile Turzii, pârâul Hășdatelor, versantul drept, Rezervația naturală Cheile Turzii.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om. Cercetări au fost efectuate de Nicolae Vlassa între 1966 - 1972, de Gheorghe Lazarovici și Zoia Kalmar-Maxim după 1990, de alți cercetători, speologi și de arheologi amatori. Au rezultat materiale arheologice aparținând culturii Cheile Turzii - Lumea Nouă, culturii Petrești din neolitic, culturii Coțofeni din perioada de tranziție la epoca bronzului, culturii Wietenberg din epoca bronzului și din secolele XI - XII, epoca feudală timpurie. *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România* nu prezintă principalele date privind peștera.

Datare: neolitic, perioada de tranziție de la neolitic la epoca bronzului, epoca bronzului, epoca medievală timpurie.

1. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 3230 / 7.
2. I. H. Crișan, M. Bărbulescu, E. Chirilă, V. Vasiliev, I. Winkler, *Repertoriul arheologic al județului Cluj*, Cluj, 1992, p. 103.

Peștera Hornarilor

Jud. Cluj, sat - comuna Petreștii de Jos.

Localizare: Munții Trascăului, carstul din Cheile Turzii, pârâul Hășdatelor, versantul drept, Rezervația naturală Cheile Turzii.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om. Cercetări arheologice de suprafață au fost întreprinse de Nicolae Vlăsa, între 1966 - 1972, și de către Gheorghe Lazarovici, Zoia Kalmar-Maxim și de alții în ultimul deceniu. S-au găsit dovezi de locuire privind culturile Petrești din neolitic, Coțofeni, din perioada de tranziție la epoca bronzului, Wietenberg din epoca bronzului și din secolele XI - XII epoca medievală timpurie. *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România* nu prezintă principalele informații privind peștera.

Date: neolitic, perioada de tranziție de la neolitic la epoca bronzului, epoca bronzului, epoca medievală timpurie.

1. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România, 1981, București, 1982, 3230 / 8.*
2. I. H. Crișan, M. Bărbulescu, E. Chirilă, V. Vasiliev, I. Winkler, *Repertoriul arheologic al județului Cluj, Cluj, 1992, p. 103.*

Peștera Modoloaie

Jud. Cluj, sat - comuna Petreștii de Jos.

Localizare: Munții Trascăului, carstul din Cheile Turzii, pâraul Hășdatelor, versantul drept, Rezervația naturală Cheile Turzii.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om. Cercetări au fost efectuate de către E. Orosz, Márton Roska, Nicolae Vlăsa (1967 - 1972), precum și de Gheorghe Lazarovici și Zoia Kalmar-Maxim (după 1990). Rezultă materiale care aparțin neoliticului - probabil cultura Petrești, perioadei de tranziție la epoca bronzului - cultura Coțofeni și primei epoci a fierului - sciți. Materialele se află în colecțiile Muzeului Național de Istorie a Transilvaniei din Cluj. În *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România* nu este nici un fel de mențiune privind datele principale ale peșterii.

Date: neolitic, perioada de tranziție de la neolitic la epoca bronzului, Hallstatt târziu.

1. E. Orosz-Orvos, *Termesztudományi, Ertesítő, Cluj, 1879 - 1948, p. 20.*
2. Márton Roska, *Repertorium, Cluj, 1942, p. 285.*
3. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al*

Peșterilor din România, 1981, București, 1982, 3230 / 5.

4. I. H. Crișan, M. Bărbulescu, E. Chirilă, V. Vasiliev, I. Winkler, *Repertoriul arheologic al județului Cluj, Cluj, 1992, p. 103.*

Peștera Morarilor

Jud. Cluj, sat - comuna Petreștii de Jos.

Localizare: Munții Trascăului, carstul din Cheile Turzii, pâraul Hășdatelor, versantul stâng, Rezervația naturală Cheile Turzii.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om. Cercetările au fost efectuate de E. Orosz, la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului XX, continuate de Nicolae Vlăsa, între 1966 - 1972, și de către Gheorghe Lazarovici, Zoia Kalmar-Maxim și alții după 1990. Din aceste cercetări au rezultat materiale arheologice datând din paleolitic - cultura musteriană, din neolitic - cultura Petrești, din perioada de tranziție la epoca bronzului - cultura Coțofeni, din epoca bronzului - cultura Wietenberg, din Hallstatt-ul C și din La Tène - celți și dac și din epoca medievală timpurie, secolele XI - XII. Materialele se află la muzeele de istorie din Cluj, Turda, Alba Iulia și Sibiu. În *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România* nu se află nici o mențiune privind datele principale ale peșterii.

Date: paleolitic, neolitic, perioada de tranziție de la neolitic la epoca bronzului, epoca bronzului, Hallstatt, La Tène, epoca medievală timpurie.

1. E. Orosz-Orvos, *Termesztudományi, Ertesítő, Cluj, 1879 - 1948, p. 20.*
2. I. H. Crișan, M. Bărbulescu, E. Chirilă, V. Vasiliev, I. Winkler, *Repertoriul arheologic al județului Cluj, Cluj, 1992, p. 103.*
3. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România, 1981, București, 1982, 3231 / 2.*

Peștera Pitică

Jud. Cluj, sat - comuna Petreștii de Jos.

Localizare: Munții Trascăului, carstul din Cheile Turzii, pâraul Hășdatelor, versantul drept, Rezervația naturală Cheile Turzii.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om.

Din cercetările efectuate de Márton Roska în perioada interbelică, de Nicolae Vlăssă între 1966 - 1972, de Gheorghe Lazarovici și Zoia Kalmar-Maxim după 1990, au rezultat materiale arheologice aparținând culturii Petrești - neolitic mijlociu, culturii Coțofeni - perioada de tranziție la epoca bronzului și secolelor XI - XII, medieval timpuriu. *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România* nu cuprinde datele principale ale peșterii.

Dată: neolitic, perioada de tranziție de la neolitic la epoca bronzului, epoca medievală timpurie.

1. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 3230 / 1.

2. I. H. Crișan, M. Bărbulescu, E. Chirilă, V. Vasiliev, I. Winkler, *Repertoriul arheologic al județului Cluj*, Cluj, 1992, p. 103.

Peștera prăbușită din Dealul Alb

Jud. Cluj, sat - comuna Petreștii de Jos.

Localizare: Munții Trascăului, carstul din sectorul de la nord de Cheile Arieșului, versantul drept al Cheilor Turzii, în perimetrul carierei de alabastru.

Peștera prăbușită a fost descoperită în 1971, de Nicolae Vlăssă. Profilul prăbușiturii se prezintă ca o pungă de lut pătrunsă într-o fisură a stâncii cu adâncime de 7 și 9 m, în care se observă două niveluri de umplere din paleolitic. Au fost extrase oase, eventual sparte intenționat și trei sau patru vetre de foc. Din vetrele din nivelul inferior și mijlociu au fost dezvelite trei unelte din cultura de prund. Fauna datează din pleistocenul inferior și mijlociu și aparține lui *Elephas antiquus*, *Rhinoceros antiquus* și *Equus stenonius*. Între 1977 - 1978 a efectuat aici săpături B. Jungbert, care presupune că cele două niveluri provin din prăbușirea succesivă a două adăposturi sub stâncă. Acestea nu sunt mai vechi decât interstadiul Riss-Würm sau stadiul Würm I. În stratul superior s-a găsit un nucleu epuizat din calcedonie (silex), un răzuitor pe lamă din bazalt și o așchie de silex. Musterian atipic - stratul inferior nu

a furnizat piese din silex, doar arsură și faună abundentă cu *Rhinoceros antiquitatis*, *Megaloceros giganteus*, *Equus germanicus*, *Hyæna spelæa*, *Spalax sp.*, *Marmota sp.*, *Pantera sp.*, *Lepus cf. europeus*. Se impun cercetări de verificare a stratigrafiei și studierea materialului arheologic menționat.

Dată: paleolitic.

1. B. Jungbert, *Repertoriul localităților cu descoperiri paleolitice din Transilvania (III)*, Acta Musei Napocensis 19, 1982, p. 553.

2. Nicolae Vlăssă, *Monografie arheologică a Cheilor Turzii* [în manuscris].

3. B. Jungbert, *Rezultatele săpăturilor arheologice efectuate în Peștera prăbușită de pe Dealul Alb, Petreștii de Jos* [în manuscris].

Peștera Romboidală

Jud. Cluj, sat - comuna Petreștii de Jos.

Localizare: Munții Trascăului, carstul din Cheile Turzii, pârâul Hășdatelor, versantul drept, Rezervația naturală Cheile Turzii.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om. Cercetările de suprafață au fost efectuate de Nicolae Vlăssă între 1966 - 1972 și după aceea de Gheorghe Lazarovici, Zoia Kalmar-Maxim și alții, care au găsit dovezi de locuire privind musterianul din paleoliticul mijlociu, cultura Petrești din neolitic, cultura Coțofeni din perioada de trecere la epoca bronzului, cultura Wietenberg din epoca bronzului, Hall-statt-ul C și epoca romană. *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România* nu conține datele principale ale peșterii.

Dată: paleolitic, neolitic, perioada de tranziție de la neolitic la epoca bronzului, Hallstatt, epoca romană.

1. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 3230 / 12.

2. I. H. Crișan, M. Bărbulescu, E. Chirilă, V. Vasiliev, I. Winkler, *Repertoriul arheologic al județului Cluj*, Cluj, 1992, p. 103.

Peștera Ruseștilor

Jud. Cluj, sat - comuna Petreștii de Jos.

Localizare: Munții Trascăului, carstul din Cheile Turzii, pârâul Hășdatelor, versantul drept, Rezervația naturală Cheile Turzii.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om. Din cercetările lui E. Orosz de până în 1934, ale lui Nicolae Vlăsa dintre 1966 - 1972, Gheorghe Lazarovici, Zoia Kalmar-Maxim și ale altora, a reieșit că există materiale arheologice ce-au fost atribuite culturii Petrești - neolitic; Coțofeni - perioada de tranziție la epoca bronzului; Wietenberg - epoca bronzului. Materialele se află în muzeele de istorie din Cluj, Sibiu, Alba Iulia etc. În *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România* nu există nici o menționare asupra principalelor date ale peșterii.

Date: neolitic, perioada de tranziție de la neolitic la epoca bronzului, epoca bronzului.

1. E. Orosz-Orvoș, *Termesztudományi, Ertesítő*, Cluj, 1879 - 1948, p. 20.
2. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 3230 / 9.
3. I. H. Crișan, M. Bărbulescu, E. Chirilă, V. Vasiliev, I. Winkler, *Repertoriul arheologic al județului Cluj*, Cluj, 1992, p. 103.

Peștera Ungurească

(*Peștera Caprelor*).

Jud. Cluj, sat-comuna Petreștii de Jos.

Localizare: Munții Trascăului, carstul din Cheile Turzii, pâraul Hășdatelor, versantul drept.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om. Cercetările efectuate de E. Orosz, Nicolae Vlăsa și mai nou de Gheorghe Lazarovici și Zoia Kalmar-Maxim au pus în evidență materiale arheologice din paleolitic - cultura musteriană, neolitic mijlociu - cultura Petrești, perioada de trecere la epoca bronzului - ceramică cu torți pastilate și cultura Coțofeni, epoca bronzului - cultura Wietenberg, prima epocă a fierului - Hallstatt C (o săgeată scitică de bronz cu trei aripioare), epoca romană și secolele XI - XII. Materialele se află în colecțiile muzeelor de istorie din Cluj, Turda, Sibiu - Muzeul Național Brukenthal.

Date: paleolitic, neolitic, perioada de tranziție de la neolitic la epoca bronzului, epoca bronzului, Hallstatt, epoca romană, epoca medievală timpurie.

1. E. Orosz-Orvoș, *Termesztudományi, Ertesítő*, Cluj, 1879 - 1948, p. 20.
2. Márton Roska, *Repertorium*, Cluj, 1942, p. 285.
3. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 3230 / 11.
4. I. H. Crișan, M. Bărbulescu, E. Chirilă, V. Vasiliev, I. Winkler, *Repertoriul arheologic al județului Cluj*, Cluj, 1992, p. 103.

Peștera Cetățeaua Mare

(*Peștera Balica Mare*)

Jud. Cluj, sat - comuna Petreștii de Jos.

Localizare: Munții Trascăului, carstul din Cheile Turzii, pâraul Hășdatelor, versantul drept, între localitățile Petreștii de Jos și Cheia, Rezervația naturală Cheile Turzii.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om. Din cercetările lui E. Orosz, Nicolae Vlăsa și a altor specialiști au rezultat materiale arheologice aparținând paleoliticului - cultura musteriană, neoliticului mijlociu - cultura Cheile Turzii - Lumea Nouă, cultura Petrești, perioadei de tranziție la epoca bronzului - orizontul cu ceramică pastilată și cultura Coțofeni, epocii bronzului - cultura Wietenberg, începutului Evului Mediu etc. În *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România* nu se află nici o mențiune privind datele principale ale peșterii. Materialele se află la muzeele de istorie din Cluj, Alba Iulia, Sibiu.

Date: paleolitic, neolitic, perioada de tranziție de la neolitic la epoca bronzului, epoca bronzului, epoca medievală.

1. E. Orosz-Orvoș, *Termesztudományi, Ertesítő*, Cluj, 1879 - 1948, p. 20.
2. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 3230 / 2.
3. I. H. Crișan, M. Bărbulescu, E. Chirilă, V. Vasiliev, I. Winkler, *Repertoriul arheologic al județului Cluj*, Cluj, 1992, p. 103.

Peștera cu stalactite Gaura Ceazului

(*Cspegovar, Csegezilyuk*)

Jud. Cluj, sat Pietroasa, comuna Moldovinești.

Localizare: Munții Trascăului, versantul sudic al Văii Arieșului.

Reprezintă un depozit compus din seceri și alte obiecte neprecizate, se presupune că au fost găsite în peșteră. Se impune o investigare nouă din cauza dubiilor ce există asupra provenienței descoperirilor, fiind socotite că au fost găsite pe teritoriul localității Râmetea.

Datare: epoca bronzului.

1. Balasz Orban, *A Szekelyföld leirése*, 1-4, Buda, 1869 - 1871, 5, p. 188.
2. Mircea Petrescu Dâmbovița, *Depozite de bronzuri din România*, București, 1977, p. 157.
3. I. H. Crișan, M. Bărbulescu, E. Chirilă, V. Vasiliev, I. Winkler, *Repertoriul arheologic al județului Cluj*, Cluj, 1992, p. 311.

Peștera Oaselor

Jud. Cluj, sat Someșul Rece, comuna Gilău.

Localizare: Munții Gilău, carstul din Valea Someșului Rece, versantul stâng, la sud-vest de localitate.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om. La sfârșitul secolului al XIX-lea, A. Koch a efectuat cercetări, cu această ocazie descoperind în peșteră oseminte fosile de bovidu, lup, vulpe, cricetus, arcolide. Pe unele se observă zgârieturi făcute cu instrumente de silex de la decarnare, care au fost datate în magdalenian sau epipaleolitic. Pe baza unei lamele de silex microlitică C. S. Nicolăescu-Plopșor asemănă desco-perirea cu cele din stratul epipaleolitic de la Băile Herculane. Sunt necesare săpături de verificare.

Datare: paleolitic.

1. A. Koch, *A hidegszamosi csontbarlang ismertetése*, Orvosi es Tomszettani Tudományos Ertésítő 9, Cluj, 1891.
2. C.S. Nicolăescu-Plopșor, *Microlitele de la Băile Herculane*, SCIV 8, 1957, 1 - 4, p. 22.
3. I. H. Crișan, M. Bărbulescu, E. Chirilă, V. Vasiliev, I. Winkler, *Repertoriul arheologic al județului Cluj*, Cluj, 1992, p. 366.

Peștera Șura Mică

Jud. Cluj, sat - comuna Tureni.

Localizare: Munții Apuseni, peșterile din Cheile Turenilor (Turului), deasupra terasei „Poderei”, versantul stâng al Văii Turului (Racului), în vecinătatea toponimului „Tunsu”.

Au fost descoperite materiale ceramice din neolitic mijlociu și din perioada de tranziție la epoca bronzului, cultura Coțofeni. Nu figurează în *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, dar ar putea fi „Hornul de lângă Șura Mare”, menționat în catalog.

Datare: neolitic, perioada de tranziție de la neolitic la epoca bronzului.

1. Gheorghe Lazarovici, Zoia Kalmar-Maxim, *Prospecțiuni și cercetări arheologice de salvare pe teritoriul Municipiului și județului Cluj*, Acta Musei Napocensis 22 - 23, 1985 - 1986, p. 732 - 736.
2. I. H. Crișan, M. Bărbulescu, E. Chirilă, V. Vasiliev, I. Winkler, *Repertoriul arheologic al județului Cluj*, Cluj, 1992, p. 99.

Peștera Amatorilor

Jud. Cluj, sat - comuna Tureni.

Localizare: Munții Apuseni, carstul din Cheile Turenilor, Valea Racului, versantul drept la sud-vest de cariera de la Tureni.

Reprezintă o peșteră naturală, cu o altitudine relativă de 15 m. La 3 - 4 m de la intrare, se văd gropile unor căutători de comori, din care s-au recoltat materiale ceramice hallstattiene și oseminte.

Datare: Hallstatt.

1. Gheorghe Lazarovici, Zoia Kalmar-Maxim, *Prospecțiuni și cercetări arheologice de salvare pe teritoriul Municipiului și județului Cluj*, Acta Musei Napocensis 22 - 23, 1985 - 1986, p. 732 - 736.
2. I. H. Crișan, M. Bărbulescu, E. Chirilă, V. Vasiliev, I. Winkler, *Repertoriul arheologic al județului Cluj*, Cluj, 1992, p. 99.

Peștera Degence

Jud. Cluj, sat - comuna Tureni.

Localizare: Munții Apuseni, peșterile din carstul din Cheile Turului.

Sunt menționați ale prezenței culturii Coțofeni în peșteră, fără a se indica bibliografia.

Datare: perioada de tranziție de la neolitic la epoca bronzului.

1. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România, 1981, București, 1982, 3232.*

2. I. H. Crișan, M. Bărbulescu, E. Chirilă, V. Vasiliev, I. Winkler, *Repertoriul arheologic al județului Cluj, Cluj, 1992, p. 101.*

Peștera lui Negru

(*Peștera Zânelor, Peștera cu Prăbușiri*)

Jud. Cluj, sat - comuna Tureni.

Localizare: Munții Apuseni, carstul din Cheile Turenilor, Valea Racului, versantul stâng, la intrare în chei.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu o altitudine relativă de 74 m și o lungime totală de 13,6 m. Peștera are două intrări.

Datare: nedefinită.

1. Gheorghe Lazarovici, Zoia Kalmar-Maxim, *Prospecțiuni și cercetări arheologice de salvare pe teritoriul Municipiului și județului Cluj, Acta Musei Napocensis 22 - 23, 1985 - 1986, p. 732 - 736.*

2. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România, 1981, București, 1982, 3232 / 4 (Supliment).*

3. I. H. Crișan, M. Bărbulescu, E. Chirilă, V. Vasiliev, I. Winkler, *Repertoriul arheologic al județului Cluj, Cluj, 1992, p. 100.*

Peștera Observator

(*Peștera Ursului, Peștera Pitică*)

Jud. Cluj, sat - comuna Tureni.

Localizare: Munții Apuseni, carstul din Cheile Turenilor, Valea Racului, versantul drept. Zona centrală a cheilor, străjuiește pârâul Chianghe.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, având o intrare, cu o altitudine relativă de 16 m și o lungime maximă 6 m. Are în față o terasă înconjurată de o stâncă. Peștera este uscată și în ea au fost găsite fragmente ceramice atipice.

Datare: nedefinită.

1. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România, 1981, București, 1982, 3232 / 18.*

2. Gheorghe Lazarovici, Zoia Kalmar-Maxim, *Prospecțiuni și cercetări arheologice de salvare pe teritoriul Municipiului și județului Cluj, Acta Musei Napocensis 22 - 23, 1985 - 1986, p. 732 - 736.*

3. I. H. Crișan, M. Bărbulescu, E. Chirilă, V. Vasiliev, I. Winkler, *Repertoriul arheologic al județului Cluj, Cluj, 1992, p. 99.*

Peștera Oilor

Jud. Cluj, sat - comuna Tureni.

Localizare: Munții Apuseni, peșterile din carstul din Cheile Turului, versantul drept.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu altitudinea relativă de 55 m, adâncimea de 12 m, galeria ascendentă și „în capăt”, probabil în fund, se văd urmele săpăturilor făcute de arheologii amatori. Materialele arheologice, ce au fost găsite probabil de amatori, aparțin culturii Coțofeni. Există o nepotrivire cu *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*; probabil speologii și arheologii au lucrat independent, fără să se consulte. Peștera ar trebui să fie menționată între cele din Cheile Turului (Valea Racului, 3232).

Datare: perioada de tranziție de la neolitic la epoca bronzului.

1. Gheorghe Lazarovici, Zoia Kalmar-Maxim, *Prospecțiuni și cercetări arheologice de salvare pe teritoriul Municipiului și județului Cluj, Acta Musei Napocensis 22 - 23, 1985 - 1986, p. 732 - 736.*

2. I. H. Crișan, M. Bărbulescu, E. Chirilă, V. Vasiliev, I. Winkler, *Repertoriul arheologic al județului Cluj, Cluj, 1992, p. 101.*

Peștera Vulturului

Jud. Cluj, sat - comuna Tureni.

Localizare: Munții Apuseni, carstul din Cheile Turenilor, Valea Racului, versantul stâng, în dreptul Podireiului Mic.

Peștera este de tip umed. A fost efectuat un sondaj, unde în prima sa parte au apărut fragmente ceramice din Hallstatt.

Datare: posibil Hallstatt.

1. Gheorghe Lazarovici, Zoia Kalmar-Maxim, *Prospecțiuni și cercetări arheologice de salvare*

pe teritoriul Municipiului și județului Cluj, Acta Musei Napocensis 22 - 23, 1985 - 1986, p. 732 - 736.

2. I. H. Crișan, M. Bărbulescu, E. Chirilă, V. Vasiliev, I. Winkler, *Repertoriul arheologic al județului Cluj*, Cluj, 1992, p. 99.

Peștera Șura Mare

Jud. Cluj, sat Tureni, municipiul Turda.

Localizare: Munții Apuseni, carstul din Cheile Turenilor, Valea Racului (Turului), versantul drept, „Stâlpul Regelui”.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu altitudinea relativă de 82 m și lungimea totală de 8 m, având o singură intrare și tavanul prăbușit. Pe pereți sunt urme de foc; putea fi locuită în paleolitic. Au fost recoltate fragmente ceramice Coțofeni și din prima parte a epocii bronzului.

Datare: perioada de tranziție de la neolitic la epoca bronzului, epoca bronzului.

1. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România, 1981*, București, 1982, 3232 / 6.
2. Gheorghe Lazarovici, Zoia Kalmar-Maxim, *Prospecțiuni și cercetări arheologice de salvare pe teritoriul Municipiului și județului Cluj*, Acta Musei Napocensis 22 - 23, 1985 - 1986, p. 732 - 736.
3. I. H. Crișan, M. Bărbulescu, E. Chirilă, V. Vasiliev, I. Winkler, *Repertoriul arheologic al județului Cluj*, Cluj, 1992, p. 101.

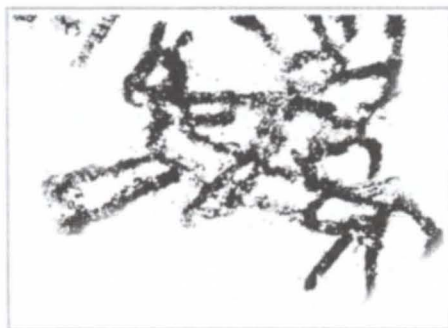
Peștera La Icoane

(Peștera Limanu, Peștera de la Baltă, Peștera Caracicola)

Jud. Constanța, sat - comuna Limanu.

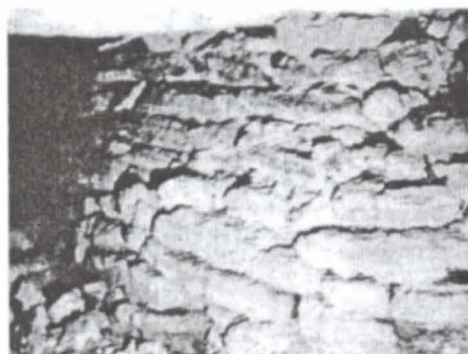
Localizare: Pe malul drept al Văii Mangaliei, la vest de sat.

Reprezintă o peșteră naturală cu amenajare prin cioplire cu dalta în sistem labirint. Cercetată de C. N. Ionescu în 1916, vizitată de A. Chapuis în 1926, de O. Tafrales, în 1927 - 1928. Cercetată între 1958 - 1964 de către speologii Margareta Dumitrescu, Traian Orghidan, Jeana Tanasachi și Maria Georgescu, care cartează galeriile pe un traseu lung de 3200 m. În 1975 o echipă de la Clubul de speologie „Emil Racoviță” din București

Limanu - Călăreț în galop

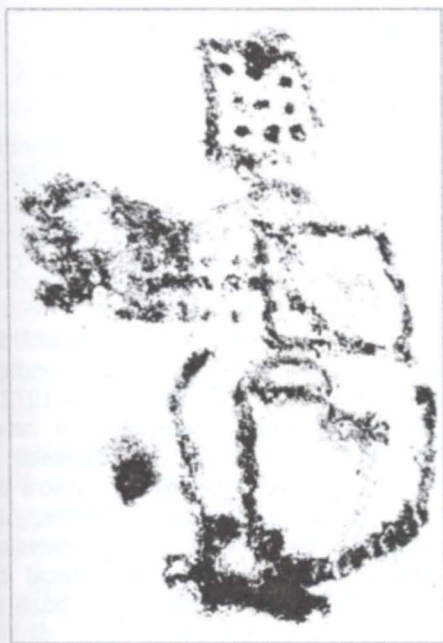
descoperă, cartează și publică încă 200 m de galerii. Sunt, de fapt, trei peșteri cu evoluții separate, dar contemporane și o galerie identificată de Vasile Boroneanț și R. Ciuceanu, cu ocazia săpăturilor dintre 1971 - 1977, rămasă neexplorată total. Are trei părți, denumite sectorul I, II, III. În fiecare dintre ele există dovezi de intervenție și locuire umană. Caracterul de excepție al lucrărilor de aici i-a impresionat pe toți cei care au vizitat-o sau au cercetat-o. Sectorul I cunoaște cele mai numeroase lucrări, făcute după un plan bine stabilit. Ansamblul lucrărilor din Sectorul I are un caracter de labirint. Același gen de lucrări se găsește și în celelalte sectoare. În sectorul III lucrările sunt doar începute și apoi abandonate. Impresionează culoarele lungi de peste 10 m, ce duc spre încăperile de cult, cu altare din rocă cruțată, pe care se află din loc în

Limanu - Zid, probabil dacic, fără tencuială, de susținere a plafonului din zona "Labirintului"

loc fride pentru opaițe, oarecum izolate de partea de nord-est. O problemă aparte o pun încăperile de la sud de zona în care se află lucrările de tip labirint (care se învecinează cu galeriile 20 - 24), între

care se află unele ce au înălțimi cuprinse între numai 0,30 - 0,60 m sau 0,90 - 1,20 m, care sunt mai degrabă finisate decât în fază de excavare și în care nu puteau să se adăpostească decât animale de talie mică și mijlocie. Cele mai încăpătoare au laturi cuprinse între 3 - 7 m și au tavanul susținut de stâlpi din piatră fasonată, zidită. De la tavan până la suprafața terenului se află numai 1 - 1,20 m, altele nici atât. Lucrări de zidărie cu pietre fasonate, nelegate cu mortar, se constată în toate cele trei sectoare și constau din stâlpi, ziduri de închidere a unor galerii sau poate de morminte și pentru alte necesități, cum ar fi de consolidare și susținere a unor tavane. Reprezentările de artă constau din figuri de oameni, de călăreți, de animale și păsări, cruci și motive cruciforme, solare, elemente de alfabet chirilic, semne de orientare etc. Acestea sunt realizate în culoare neagră, cărbune sau cu feștila opaițului. Sunt realizate în manieră realist schematică sau abstractizată. Se află în toate cele trei sectoare (sisteme carstice).

Limanu - Luptător cu scut în poziție șezând

Interesantă este figurarea unor luptători cu scut sau femei costumate, a căror contururi sunt redade prin motive punctiforme. Vasile Boroneanț pune peștera labirint de la Limanu în legătură

cu relatările lui Cassius Dio (L I, 23) privitoare la evenimentele petrecute în Dobrogea între anii 29 - 28 a.Chr., când proconsulul roman M. L. Crasus intervine în conflictul dintre regișorii daci Roles și Dapyx. Roles îi cere ajutorul în conflictul avut cu Dapyx, care, înfrânt, se retrage în peștera Keiris împreună cu resturile armatei sale, cu tot avutul și cu turmele. Romanii îi asediază, le închid intrările pentru a-i obliga prin asfixie să iasă din peșteră. Aceștia, în urma unei trădări, se predau. Peștera, relatează Cassius Dio, „era atât de mare și de puternică încât, după cum spun legendele, până și titanii se refugiază aici după înfrângerea suferită din partea zeilor”. Mărimea peșterii, amenajările din interior pe înălțimi și lărgimi diferite ale spațiilor, numărul mare de deschideri, îndreptătesc această identificare. În ea s-au localizat evenimentele relatate de Cassius Dio. Descoperirile arheologice au pus în evidență în interiorul ei materiale dacice și romane. Acestea sunt argumente care l-au făcut pe Vasile Boroneanț să localizeze peștera Keiris la Limanu. La data la care Vasile Pârvan o localizase peștera Gura Dobrogei, peștera de la Limanu nu era cunoscută din punct de vedere arheologic.

Datare: La Tène, epoca romană, epoca medievală.

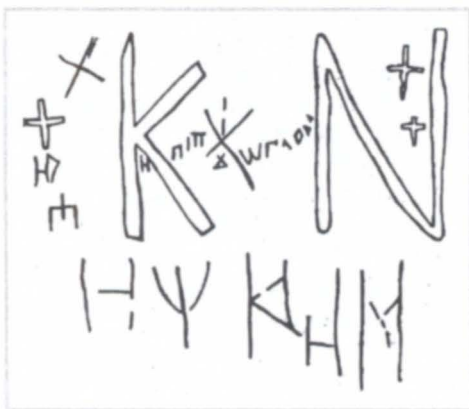
1. C. N. Ionescu, *La grotte de Caracicala (Près de Mangalia, Dobrogea)*, Annales Scientifiques des l'Université de Jassy 13.
2. C. N. Ionescu, *Les Tumuli de Callatis*, Artă și Arheologie 2, 1928.
3. Margareta Dumitrescu, Traian Orghidan, I. Tanasachi, M. Grigorescu, *Contribuții la studiul monografic al Peșterii de la Limanu*, Lucrările Institutului de Speologie „Emil Racoviță” 4, 1965.
4. Ică Giurgiu, Eva Ceară, Costel Boman, *Noi descoperiri în Peștera de la Limanu*, Buletinul Clubului de speologie „Emil Racoviță” București 4, 1976, p. 170-172.
5. Vasile Boroneanț, *Cercetări periegetice între Năvodari și Vama Veche*, Pontica 10, 1977.
6. Vasile Boroneanț, R. Ciuceanu, *Cercetările arheologice din Peștera de la Limanu, jud. Constanța*, Revista Muzeelor și Monumentelor, Monumente istorice și de Artă 2, 1977, p. 12.
7. Vasile Boroneanț, *Labirintul subteran de la Limanu*, Magazin Istoric 13, 1979, p. 5, 146.
8. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 2510 / 1.

Peștera Casian

Jud. Constanța, sat Casian (fost Șeremet), comuna Târgușor.

Localizare: Pe terasa superioară a Văii Casimcea. Masivul calcaros „Amfiteatru”.

Pe peretele din dreapta intrării în peșteră, pe o suprafață netezită, se află incizate inscripții din trei etape diferite. Din prima etapă, în chirilică, se află literele K și N, de talie mare. Din a doua, în fața lor, motive cruciforme și de alfabet tot chirilic. Tot în aceeași manieră, două cruci se înscriu în interiorul literei K. În ultima etapă, în interiorul literei K și între K și N se înscriu două cuvinte cu litere mărunte, tot în chirilică. Inciziile sunt greu lizibile și au ductul diferit pentru fiecare din cele trei etape prezentate. Trebuie cercetată pentru noi observații.

Casian - Inscripție pe peretele exterior

Datare: epoca medievală timpurie, secolul al X-lea

1. E. Alexandrescu, A. Avram, O. Bounegru, C. Chiriac, *Cercetări periegetice în teritoriul Histriei (II)*, Pontica 10-19, 1986.

2. C. Chiriac, *Un monument inedit: Complexul rupestru de la Dumbrăveni (jud. Constanța)*, Pontica 21-22, 1988 - 1989.

Peștera Baba

(Peștera Babei din Valea Cheii)

Jud. Constanța, sat Cheia, comuna Târgușor.

Localizare: Dobrogea Centrală, bazi-nul Mării Negre, carstul din Valea

Casimcea, „La pământul galben”

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu o singură intrare. Are forma de culoar, lungimea de 11,60 și lățimea între 1,90 - 2,45 m. În interiorul ei, Alexandru Păunescu și Nicolae Harțuți au efectuat în 1957 săpături arheologice. S-a constatat existența unui strat de locuire cu două nivele din neolitic, cultura Gumelnița, incluzând și trei nivele de vetre de foc. Grosimea stratului este de 0,60 m; urmează un strat steril arheologic de 0,20 - 0,30 m grosime, un strat de locuire de epocă romană cu ceramică autohtonă și de import (terra sigillata). La suprafață, în pământul umblat, fragmente ceramice medievale.

Datare: neolitic, epoca romană, epoca medievală.

1. C.S. Nicolăescu-Ploșor, Alexandru Păunescu, Nicolae Harțuți, *Cercetări paleolitice în Dobrogea*, Materiale 6, 1959, p. 48.

2. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România, 1981*, București, 1982, 5110 / 6.

Peștera Bursucilor

Jud. Constanța, sat Cheia, comuna Târgușor.

Localizare: Dobrogea centrală, bazinul Dunării, carstul din Valea Casimcea, versantul stâng, la câteva sute de metri amonte de confluența dintre pârâul Cheia cu Valea Casimcea.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu altitudinea relativă 35 m. Sondaje efectuate de Elena Terzea în anii 1972 - 1973, la intrarea în peșteră, în care, începând de la bază, s-a deosebit o depunere de argilă cenușie cu macre de nisip gălbui și cenușiu deschis, un depozit din două nivele de loess, loess cu material clastic și loess amestecat cu blocuri de calcar. În nivelul de bază al loess-ului cu material clastic, dintr-o epocă rece, s-au găsit piese de silex ce ar putea fi din paleoliticul superior - aurignacian și epipaleoliticul (mezoliticul) tardigravettian, faună cu *Canis lupus*, *Vulpes vulpes*, *Ursus spelaeus*, *Crocota spelaea*, *Meles meles*, *Mustela nivalis* etc., specifică Würm-ului. Fauna din

holocen, Dryas I, indică climat silvostepic cu *Microtus arvalis*, *Crocidura leucodon*, *Micromys minutus*. Deasupra, în depunerea recentă se află materiale ceramice ce au fost atribuite culturii Cernavodă I, din eneoliticul târziu.

Datare: paleolitic, epipaleolitic (mezolitic), eneolitic.

1. Elena Terzea, *Les mammifères quaternaires de la grotte „Peștera Bursucilor” et quelques remarques sur les dipodides*, Travaux de l'Institut de Speologie „Emile Racovitza” 13, 1974, p. 111 - 125.

2. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 5110 / 4.

Peștera Cheia

(Peștera Cheia Dobrogea,
Peștera de la Izvor)

Jud. Constanța, sat Cheia, comuna Târgușor.

Localizare: Dobrogea Centrală, bazinul Mării Negre, carstul din Valea Casimcea, pârâul Cheia, (Ghelin-gicului), versantul drept.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu altitudinea de 25 m, lungimea de 15 m, lățimea medie 6 m. Cercetări arheologice de suprafață și săpături au fost efectuate de C. S. Nicolăescu-Plopșor, Alexandru Păunescu și Alexandra Bolomey, Nicolae Harțuchi în 1956 - 1957. În peșteră și la intrare s-a obținut următoarea situație stratigrafică:

1. nivelul musterian 0,60 - 0,85 m grosime;
2. aurignacian (numai în fundul peșterii) 0,04 - 0,20 m grosime;
3. steril arheologic (mijlocul peșterii) 0,06 - 0,17 m grosime;
4. neolitic, în mijlocul peșterii, uneori direct pe musterian;
5. nivelul Hallstattian în secțiunea III în fața peșterii;
6. la gura peșterii și în fundul său pe stâncă (în fundul peșterii o vatră de foc);
7. premedieval, în secțiunea III, în fața peșterii;

8. medieval timpuriu, în secțiunea III, în fața peșterii.

În nivelul musterian, paleolitic mijlociu, în stratul de loess, s-au găsit unelte de silex, vârfuri răzuitoare, așchii, faună cu *Ursus spelæus*, *Equus caballus*, *Rhinoceros antiquitates*, *Hyaena spelæa*, *Cervus elaphus* etc.; în nivelul aurignacian, paleolitic superior, în loess gălbui prăfos, s-au descoperit așchii, lame, un gratoar retușat pe lamă și o faună săracă, cu *Ursus spelæus* și *Sus scrofa*. Nivelul musterian este atribuit stadiului I ori stadiului II al glaciațiunii Würm. Pentru neolitic, ceramica aparține culturilor Gumelnița și Hamangia. Pentru prima oară a fierului (Hallstatt) s-a găsit doar ceramică neagră, incizată, cu decor lustruit. În nivelul dacic s-au dezvelit fragmente dacice și grecești de epocă elenistică (secolul al III-lea a.Chr.), piese din fier, vârf de săgeată de bronz, brățară din sârmă de aramă. În nivelul premedieval s-a găsit ceramică, iar în cel medieval timpuriu, ceramică, vârfuri de săgeată de fier, mărele de sticlă și ametist. Acest ultim nivel este atribuit secolului al X-lea.

Datare: paleolitic, neolitic, La Tène dacic, epoca elenistică, epoca romană, epoca medievală.

1. C.S. Nicolăescu-Plopșor, *Raport preliminar asupra cercetărilor paleolitice din anul 1956*, Materiale 5, 1959, p. 20 - 22.

2. Alexandru Păunescu, *Evoluția uneltelor și armelor de piatră cioplită descoperite pe teritoriul României*, București, 1970, p. 13.

3. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 5110 / 3.

Peștera Soci

Jud. Constanța, sat Cheia, comuna Târgușor.

Localizare: Dobrogea Centrală, bazinul Mării Negre, carstul din Valea Casimcea.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om. Este o peșteră de dimensiune mică, cu lungimea de 5 m și lățimea de 4 m. Se continuă cu un diverticol. Alexandru Păunescu și Nicolae Harțuchi, identifică până la 1,20 m - un strat steril arheologic iar între 1,20 - 3,30 m, un strat aparținând

culturii dacice. Fauna găsită este din aceeași epocă.

Datare: La Tène dacic.

1. C.S. Nicolăescu-Plopșor, Alexandru Păunescu, Nicolae Harțuchi, *Cercetări paleolitice în Dobrogea*, Materiale 6, 1959, p. 48.

Peștera La Adam

Jud. Constanța, sat - comuna Târgușor.

Localizare: „La Adam”, Dobrogea Centrală, bazinul Mării Negre, Valea Casimcea, afluentul Vistorna, versantul drept.

Reprezintă o peșteră naturală, cu cinci intrări, cu altitudinea de 25 m, lungimea totală de 43 m. Cercetările arheologice și paleontologice s-au efectuat de către un colectiv condus de Margareta Dumitrescu în 1962 - 1963. În 1992, Clubul de speologie „Emil Racoviță” din București realizează noi descoperiri de galerii și stabilește lungimea peșterii la 103 m. În 1962 - 1963 s-a recoltat un important material arheologic datând din paleoliticul mijlociu, cultura musteriană, paleoliticul superior, cultura gravettiană, mezolitic, cultura tardenoisiană. S-a avansat, de către P. Samson și C. Rădulescu existența aici și a unui neolitic aceric care nu este susținut de alte descoperiri din Dobrogea și din zonă, în care să fi existat un centru de domesticire a oii (pe baza unui mugure dentar). Materialele arheologice sunt puține, fiind o peșteră mică. S-au descoperit materiale ceramice din neolitic, culturile Hamangia și Gumelnița. Importantă este descoperirea în peșteră a unui altar dedicat cultului oriental al zeului Mithras. Fauna descoperită în peșteră a permis completarea tabloului privind fauna cuaternară din Dobrogea.

Datare: paleolitic, mezolitic, neolitic, epoca daco-romană.

1. Margareta Dumitrescu, P. Samson, Elena Terzea, C. Rădulescu, M. Ghica, *Peștera „La Adam” - Stațiune Pleistocenă*, Lucrările Institutului de Speologie „Emil Racoviță” 1-2, 1962 - 1963, p. 229 - 285.
2. P. Samson, *Études sur le quaternaire dans le monde*, VIII-ème Congres INQA, Paris, 1969, 1970, p. 629 - 636.
3. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 5110 / 13.

4. Bogdan Constantinescu, *Peștera La Adam*, Cercetări Speologice 2, M.T.S., C.N.T.T., 1995, p. 47.

Peștera Liliiecilor de la Gura Dobrogei

Jud. Constanța, sat - comuna Târgușor.

Localizare: Dobrogea Centrală, bazinul Mării Negre, carstul din Valea Casimcea, 7 km sud-sud-est de comuna Târgușor, jumătatea drumului dintre Târgușor la sud-est și Gura Dobrogei.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu altitudinea relativă de 50 m, lungimea totală de 500 m și având trei intrări (A, B, C). La deschiderea principală A, se ajunge pe o pantă de 2 m, ce duce în galeria fosilă care se continuă prin galeria cu ceramică, care are și o intrare separată ce se adâncește într-un aven. Peștera a fost cercetată de Vasile Pârvan în 1912 - 1924, C. S. Nicolăescu-Plopșor și echipa sa între 1956 - 1959 și de către speologii C. Rădulescu și P. Samson între 1976 - 1982, împreună cu arheologul Alexandru Păunescu, în special în avenul de la intrarea B. Din galeria A cu ceramică (în special) provin numeroase materiale arheologice din neolitic - cultura Gumelnița, Hallstatt, La Tène dacic, epoca romană și feudală târzie. Sondajul a mers până la 2 m, fără a se atinge patul peșterii. În galeria B s-au executat două sondaje în care au fost identificate aceleași materiale, cu excepția neoliticului, pentru care s-au găsit materiale și de tip Boian, Hamangia. S-a găsit și ceramică comună de secolul al IV-lea a.Chr. Din avenul de la intrarea B, în stratul cu prăbușiri termoclaste, din partea superioară, amestecată cu un măr galben s-a găsit o asociație faunistică de micromamifere datând din vremea glaciațiunii Mindel. Împreună cu aceasta a fost identificată și o piesă de silex de aspect bifacial, cioplit dintr-o plachetă de formă rectangulară (?) atribuită culturii de prund. În 1991, Clubul de speologie „Emil Racoviță” din București recartează peștera, rezolvând semnele de întrebare existente; rezultă 656 m lungime și 26,2 (-14,2/+12)m denivelare.

Informație istorică: Vasile Pârvan asociază această peșteră cu Peștera Keiris, menționată de Dio Cassius (LI, 23 și următoarele); cu ocazia expediției proconsulului roman Marcus Licinius Crassus la Dunărea de Jos pentru a-i pacifica pe regișorii daci Roles și Dapyx. Evenimentul s-a petrecut între anii 29 - 28 a.Chr., când Roles îi cheamă în ajutor pe romani. Dapyx, înfrânt, se refugiază în peștera Keiris, care era vastă și puternică. Titanii înfrânți de zei s-au refugiat în ea, după cum rezultă din legendă. Vasile Boroneanț localizează peștera la Limanu, unde există numeroase guri de peșteră închise, care ar justifica moartea și predarea dacilor prin înfometare și sete ca urmare a blocării intrărilor, conform textului lui Dio Cassius. În peșteră au fost ascunse și animale.

Date: paleolitic, neolitic, Hallstatt, La Tène, epoca romană, epoca medievală târzie.

1. C. S. Nicolăescu-Plopșor și colaboratorii, *Raport preliminar asupra cercetărilor paleolitice din anul 1956*, Materiale 1, Dobrogea 5, 1959, p. 15 - 22.
2. Vasile Pârvan, *Getica*, București, 1924, p. 89.
3. Marcian Bleahu, V. Decu, Ștefan Negrea, C. Pleșa, I. Povară, I. Viehmann, *Peșteri din România*, București, 1976, p. 405 - 406.
4. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 5110 / 14.
5. Alexandru Păunescu, C. Rădulescu, P. Samson, *Découvertes du paléolithique inférieur en Roumanie*, Travaux de l'Institut de Speologie „Emile Racovitza” 21, 1982, p. 53 - 62.
6. Valentin Țintea, *Peștera Liliiecilor*, Cercetări Speologice 1, M.T.S., C.N.T.T., 1992, p. 11-13.

Peștera Cariera Mică de la Topalu

Jud. Constanța, sat - comuna Topalu.

Localizare: Calcarele de pe malul Dunării dobrogene, la 5 km nord de localitate.

Reprezintă o peșteră naturală în care s-au găsit oseminte fosile de animale cuaternare. N. N. Moroșanu și C. S. Nicolăescu-Plopșor cred că au existat și dovezi de locuire umană. Peștera a fost distrusă de lucrările din carieră.

Date: paleolitic.

1. N. N. Moroșanu, *O stațiune paleolitică în Dobrogea, Topalu*, Academia Română, Memoriile Secțiunii Științifice, seria III, 5, 1928, p. 3.2. C. S. Nicolăescu-Plopșor și colaboratorii, *Raport preliminar asupra cercetărilor paleolitice din anul 1956*, Materiale 5, 1959, p. 15.

Peștera Scrofeni

Jud. Constanța, sat - comuna Topalu.

Localizare: Carierele din calcarele de pe malul drept al Dunării dobrogene, 5 km nord de localitate.

Reprezintă o peșteră naturală locuită probabil de om, în care s-au găsit oseminte de animale fosile cuaternare. N. N. Moroșanu și C. S. Nicolăescu-Plopșor cred că aici au existat și dovezi de locuire umană. Peștera a fost distrusă de carieră.

Date: paleolitic

1. N. N. Moroșanu, *O stațiune paleolitică în Dobrogea, Topalu*, Academia Română, Memoriile Secțiunii Științifice, seria III, 5, 1928, p. 3.2. C. S. Nicolăescu-Plopșor și colaboratorii, *Raport preliminar asupra cercetărilor paleolitice din anul 1956*, Materiale 5, 1959, p. 15.

Peștera Topalu

Jud. Constanța, sat - comuna Topalu.

Localizare: Carierele din calcarele de pe malul drept al Dunării dobrogene, 5 km nord de localitate.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om. Peștera este lungă de peste 8 m și largă de cca. 3 m. N. N. Moroșanu, în 1928, probabil după o cercetare de teren, constată prezența unei bogate faune cu mamut, cal sălbatic, cervidee etc. și a unor piese de silix (cât au putut fi văzute), atribuite aurignacianului. Peștera a fost distrusă după 1928 de lucrările din cariera de piatră.

Date: paleolitic.

1. N. N. Moroșanu, *O stațiune paleolitică în Dobrogea, Topalu*, Academia Română, Memoriile Secțiunii Științifice, seria III, 5, 1928, p. 3.2. C. S. Nicolăescu-Plopșor și colaboratorii, *Raport preliminar asupra cercetărilor paleolitice din anul 1956*, Materiale 5, 1959, p. 15.

Peștera Nr. 1 din Cheile Tătarului

(Peștera Mică din Cheile Tătarului)

Jud. Dâmbovița, sat Dobrești, comuna Moroeni.

Localizare: Munții Bucegi, bazinul lalomiței superioare, Valea Tătarului afluent pe dreapta, versantul stâng, la sud de cabana Padina, Cheile Tătarului.

Reprezintă o peșteră naturală locuită ocazional de om, cu altitudinea absolută de 1548 m, lungimea totală de 125 m, având două intrări, orientate spre sud-est. Prima are înălțimea de 3 m, lățimea de 2,10 m, o a doua este complet colmatată. Peștera a fost identificată de Alexandru Maxim, care face primele identificări de faună. În 1957 Institutul de Studii și Proiectări Energetice, în vederea unui studiu geologic, degajează intrarea principală și cheamă Institutul de Speologie să facă investigații de specialitate. P. Samson și C. Rădulescu, efectuează cinci sondaje (două în Sala Mare și trei în Sala Mică alăturată). Acestea ating adâncimi cuprinse între 1 și 1,65 m, neajungând până la patul peșterii. Un sondaj a fost efectuat și în stânga intrării de către Institutul de Studii și Proiectări Energetice. S-a recoltat faună, iar în sondajul nr. 1, în partea superioară a stratului III, de culoare ocru cenușiu, s-a găsit o piesă din silex atribuită paleoliticului superior și faună cu *Ursus spelaeus*.

Datare: paleolitic.

1. Alexandru Maxim, *Ibex priscus Wold de la Grotte Tătaru dans les Monts Bucegi (Roumanie)*, Buletinul Societății de Științe Cluj 10, 1948, p. 67 - 76.
2. P. Samson, C. Rădulescu, *Cercetări paleontologice în peșterile din Valea Tătarului*, Ocrotirea Naturii 7, 1963, p. 73 - 77.
3. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 1241 / 6.

Peștera nr. 2 din Cheile Tătarului

(Peștera Ursului din Cheile Tătarului)

Jud. Dâmbovița, sat Pucheni, comuna Pietroșița.

Localizare: Munții Bucegi, bazinul lalomiței superioare, carstul Valea Tătarului, afluent pe dreapta, versantul stâng, la sud de Cabana Padina, Cheile Tătarului.

Reprezintă o peșteră naturală locuită ocazional de om, cu altitudinea absolută de 1548 m, lungimea absolută de 100 m. Are o singură intrare (colmatată până în 1957), înălțimea de 1,60 m și lățimea de 4 m. Această peșteră a fost identificată și publicată parțial în 1912 de către C. N. Ionescu. I.S.P.E. eliberează intrarea de dărâmături (1957) și efectuează un sondaj interior. P. Samson și C. Rădulescu execută trei sondaje, care merg până la adâncimea de 0,50 - 2 m, identificând trei straturi. În *Sondajul 1*, în stratul 1, ocru cenușiu, la limita cu stratul 2, brun-roșcat, glomerular, s-a găsit o piesă din silex atribuită misterianului evoluat (paleolitic mijlociu). *Sondajul 2*: în stratul ocru-galben deschis, la 0,45 m adâncime se afla o vatră pe care nu au fost găsite resturi de faună sau de industrie umană, deci nu este databilă. O altă vatră (?) a fost identificată în stratul trei de culoare ocru-galben argilos, la 1,30 m adâncime, cu oase așchiate și piese dentare izolate de *Ursus spelaeus* care nu au fost datate. Se apreciază că ar putea aparține interstadiului Gottweig din stadiile Würm-ului. Dată fiind înălțimea mare, peștera ar fi putut fi acoperită de ghețari.

Datare: paleolitic.

1. C. N. Ionescu, *Faune des grottes dans les Carpates de Roumanie*, Annales scientifiques de l'Université Jassy 8, 1912, 3, p. 242 - 243.
2. P. Samson, C. Rădulescu, *Cercetări paleontologice în peșterile din Valea Tătarului*, Ocrotirea Naturii 7, 1963, p. 77 - 83.
3. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 1241 / 5.

Peștera Muierii de la Baia de Fier

(Peștera Muierii I)

Jud. Gorj, sat - comuna Baia de Fier.

Localizare: Cheile Galbenului, bazinul Oltețului, versantul culmii Garba, în sud-estul Munților Parâng, la 2 km în nordul localității, pe partea dreaptă a râului Galbenul.

Figuri umane din Peșterile Gorjului

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu lungimea de 3566 m și altitudinea de 45 m. Prezintă patru nivele de formare, deci există interes speogenetic. Nivelul 2, superior și nivelul 3, inferior prezintă interes general.

Date arheologice: C. S. Nicolăescu-Plopșor a efectuat săpături arheologice în 1929, lucrări pe care le-a reluat, împreună cu colaboratorii, între 1951 - 1955, la gura peșterii, în galeria principală și în galeria sud - nord, (pornind de la patul peșterii până la suprafață). Prezintă schița stratigrafică obținută în galeria principală, în săpăturile din 1953 - 1955, unde s-a atins adâncimea maximă de - 6,90 m. Su-prafața cea mai mare a profilului este ocupată de depunerile aluvionare, care coboară până la - 3,40 m:

1. între 3,40 și 1,60 m se găsește locuirea din paleoliticul mijlociu, cu unelte din cuarț, silex și alte roci aparținând paleoliticului cuarțitic, însoțite de faună de *Ursus spaeleus*;

2. de la 1,60 la 1,20 m stratul aparținând paleoliticului superior, cu unelte din silex și faună cu *Ursus spaeleus*;

3. de la 1,20 la 0,80 m strat steril arheologic;

4. între 0,80 și 0,30 m strat argilos, „sigiliul peșterii”, care marchează sfârșitul glaciației și începutul perioadei actuale (holocenului);

5. între 0,30 și 0 m se află stratul post-paleolitic. În acest strat nu s-a obținut o succesiune cultural-stratigrafică riguroasă dar în el se întâlnesc, în succesiune cronologică firească, dovezi de locuire aparținând culturilor Criș (neolitic timpuriu), Coțofeni (perioada de tranziție spre epoca bronzului), Glina (epoca bronzului), epocilor dacică și medievală târzie.

O corelare între secțiunile întreprinse nu s-a făcut decât pentru paleoliticul mijlociu, stabilindu-se că aparține mus-terianului I și II.

Date antropologice: în săpăturile din anul 1952 s-a găsit un craniu fragmentar și o mandibulă de *Homo sapiens - Cro Magnon*.

Peștera este electrificată, vizitabilă.

Datate: paleolitic, neolitic, perioada de tranziție de la neolitic la epoca bronzului, epoca bronzului, Hallstatt, La Tène dacic, epoca medievală.

1. C.S. Nicolăescu-Plopșor, *Le paléolithique en Roumanie*, Dacia 5-6, 1935 - 1936 (1938).
2. Constantin Daicoviciu, G. Ferenczi, Ștefan Bodor, C.S. Nicolăescu-Plopșor, Nicolae Gostar, M. Detin, P. Duka, *Date preliminare asupra rezultatelor paleoantropologice de la Peștera Muierilor, Baia de Fier; Șantierul Grădiștea Muncelului*, SCIV 4, 1953, 1 - 2, p. 195 - 209.
3. C.S. Nicolăescu-Plopșor, *Raport preliminar asupra cercetărilor de paleontologie umană de la Baia de Fier din 1951*, Probleme de antropologie, 1, 1954.
4. C.S. Nicolăescu-Plopșor, *Șantierul arheologic Baia de Fier*, Materiale 3, 1957.
5. Marcian Bleahu, V. Decu, Ștefan Negrea, C. Pleșa, I. Povară, I. Viehmann, *Peșteri din România*, București, 1976.
6. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 2051/ 1.

Peștera Muierilor

Jud. Gorj, sat - comuna Baia de Fier.

Localizare: Carstul din versantul drept al Cheilor Oltețului. Partea de nord a comunei, pe partea dreaptă a râului Galben.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om. În 1924, C.S. Nicolăescu-Plopșor identifică la intrarea în peșteră câteva desene rupestre, în culoare neagră, reprezentând personaje umane în manieră schematică, pe care le atribuie neoliticului.

Se impune verificarea stării de conservare, inclusiv a măsurilor de protecție. Nu are evidențe complete în *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*.

Datare: neolitic.

1. C.S. Nicolăescu-Plopșor, *Desenuri paleolitice în Oltenia*, Arhivele Olteniei 5, 1926, p. 23.
2. C.S. Nicolăescu-Plopșor, *Travaux sur les peintures rupestres d'Oltenie*, Arhivele Olteniei 7, 1928, p. 28.
3. I. Nițulescu, *Baia de Fier*, Monografie, Ed. Litera, București, 1972.
4. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 2050 / 21.

Peștera Pârcălabului

Jud. Gorj, sat - comuna Baia de Fier.

Localizare: Cheile Galbenului. Munții Parâng, carstul din bazinul râului Galben, la nord de sat.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om. Cercetată de C. S. Nicolăescu-Plopșor între 1924 - 1926, acesta a descoperit la intrarea în peșteră câteva desene rupestre, în culoare neagră, ce reprezentau figuri umane adoratoare ale Soarelui, ithyphalice, motive solare, datate de el în neo-eneolitic. De aceste descoperiri s-au ocupat și alții, între care abatele Henri Breuil, care a susținut datarea lui Plopșor.

În 1926, dr. Alexandru Savopol a efectuat o analiză microchimică a colorilor folosite, stabilind că sunt realizate cu cărbune (vezi articolul din Arhivele Olteniei 23, 1926, 131 - 134).

Peștera Pârcălabului - Dansatori

Datare: neolitic, epoca bronzului.

1. C.S. Nicolăescu-Plopșor, *Travaux sur les peintures rupestres d'Oltenie*, Arhivele Olteniei 7, 1928, 35, p. 37 - 48.
2. Ion Andrieșescu, *Artele în timpurile preistorice la noi*, Arta și tehnica grafică 4 - 5, București, 1939, p. 25 - 50.
3. C.S. Nicolăescu-Plopșor, *Sur L'Art rupestre de l'Oltenie*, Jahrbuch für praehistorische und ethnographische Kunst (JPEK) 22, 1966 - 1969.
4. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 2051 / 3.
5. Marin Cârциumar, *Mărturiile ale artei rupestre în România*, București, 1987.

Peștera Bălțișoara

Jud. Gorj, sat Bălțișoara, comuna Runcu.

Localizare: Munții Vâlcan, rama sudică, carstul din bazinul Bistrița, „Valea Tânără”, versantul stâng al Dealului Cornetu, la 500 m nord-est de localitatea Bălțișoara.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu altitudinea absolută de 400 m, relativă de 20 m, orientată spre sud-est, lungimea totală de 12 m, lățimea maximă de 6 m. Un sondaj arheologic a fost efectuat în 1992 de Marin Cârциumar, Carol Căpiță, Corneliu Beldiman, S. B. Mertens. Au fost identificate șase niveluri sedimentare, ce se succed până la adâncimea de 1,10 m, fără a se atinge patul peșterii. La suprafață, în stratul de culoare închisă, cu multă cenușă și cărbune, o intercalare a unui strat gălbui, apoi o succesiune de lut roșcat și galben, o crustă fero-manganică, iar între 0,95 - 1,10 m un strat roșu închis cu acumulări de fero-mangan aparținând musterianului. La baza sa câteva piese din

diorit și andezit cioplite de om, între care un vârf și un raclor. S-au efectuat analize de polen preliminar.

Date: paleolitic.

1. Marin Cărciumaru, Carol Căpiță, Corneliu Beldiman, G. Calotiu, S. B. Mertens, *Cercetări arheologice în endocarstul din Bazinul Săhodolului și Bistriței (Munții Vâlcan)* [în manuscris].

2. Cristin Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România, 1981*, București, 1982, 2115 / 29.

Peștera Cioarei

Jud. Gorj, sat Boroșteni, comuna Pestișani.

Localizare: Munții Vâlcan, în carstul din Valea Bistriței, bazinul Jiului de Vest, versantul stâng al pârâului Bistricioara, la 500 m în nord-vestul localității Boroșteni.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu altitudinea relativă de 30 m, lungimea de 17,60 m, lățimi cuprinse între 2,70 - 6,50 m și înălțimea între 1,10 - 2,50 m. Săpături arheologice au fost efectuate de C.S. Nicolăescu-Plopșor și Corneliu N. Mateescu în 1954. Din 1973 cercetările au fost reluate de Marin Cărciumaru pentru a se efectua analize de polen. Între 1979 - 1988 au fost continuate de Maria Bitiri și de Marin Cărciumaru. În 1990 Marin Cărciumaru efectuează o verificare stratigrafică, iar din 1992 lucrările au fost reluate de Marin Cărciumaru în colaborare cu M. Otte, de la Universitatea din Liège, M. Patou și P. Auguste de la Centrul Național de Cercetări Științifice din Paris. Din punct de vedere stratigrafic se distinge o succesiune bogată de depuneri, majoritatea fără importanță arheologică, notate de la A la P, pe o adâncime de 4,50 m. Cele ce conțin vestigii arheologice sunt E, H, J, G și F care se situează în paleoliticul mijlociu, mustertian cuarțitic carpatic, au vârste cuprinse între 54000 și 47200 B.P. (după analizele cu C^{14}). Paleoliticul superior este prezent în stratul 4 și aparține aurignacianului după C. S. Nicolăescu-Plopșor sau gravettianului, după Marin Cărciumaru și este datat, tot cu C^{14} , între 25900 și 23570 B.P. Ambele locuiri paleolitice sunt relativ

sărace în dovezi de locuire, între care pentru mustertian se remarcă recipiente din stalactite pentru păstrat ocrul roșu, iar pentru gravettian un colier din dinți de faună de peșteră. Este peștera pentru care s-au făcut cele mai moderne cercetări interdisciplinare: datări cu C^{14} , investigații granulometrice, carbonați humus, petrografice, faunistice, paleontologice. În ultima depunere - P se află locuirile din neolitic, prima epocă a fierului (Hallstatt) și medievale, secolele XIV - XVII, și chiar contemporane. Din punct de vedere climatic Marin Cărciumaru a identificat prezența interglaciului Riss-Würm, pe care l-a denumit Interglaciul Boroșteni, cunoscut în Europa de Nord sub denumirea de „I. Eem”, în Câmpia Rusă „I. Mikulino”, „I. Ipswich” în Marea Britanie și „Sangomon” în America de Nord. Este cuprins între adâncimile 4,25 - 3,65 m. Interglaciului Boroșteni îi urmează glaciațiunea Würm.

Date: paleolitic, neolitic, Hallstatt, epo-ca medievală.

1. C. S. Nicolăescu-Plopșor, Corneliu N. Mateescu, *Șantierul arheologic Cerna - Olt*, SCIV 6, 1955, 3 - 4.

2. Marin Cărciumaru, *Mediul geografic în pleistocenul superior și culturile paleolitice din România*, București, 1980.

3. Marin Cărciumaru, M. Ulrix Closset, *Paléoenvironnement et adaptation culturelle des neanderthaliens de la Grotte Cioarei à Boroșteni (Roumanie)*, Nature et Culture. Actes du colloque de Liège, 1993.

4. Marin Cărciumaru, M. Otte, M. Ulrix Closset, M., *Sequences pleistocène à la Peștera Cioarei (Grotte de Corbeaux) à Boroșteni en Oltenie*, Préhistoire Européenne 7, 1995.

Peștera Vulpiei

Jud. Gorj, sat Boroșteni, comuna Pestișani.

Localizare: Munții Vâlcan, carstul din Valea Bistrei, bazinul Jiului de Vest, versantul stâng al pârâului Bistricioara, 1 km în aval de Peștera Cioarei, sub stânca „Piatra Boroșteni”.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, altitudinea absolută este de 400 m, relativă 60 m, orientată vest-sud-vest, lățimea de 3,30 m, înălțimea de 1,45 m. Sondajul a fost efectuat de Emilian Alexandrescu în 1986. Săpăturile au fost

făcute în 1986 de către Emilian Alexandrescu, Corneliu Beldiman, Marin Cârциumar, S. B. Mertens. S-a identificat următoarea succesiune stratigrafică: 0 - 0,66 m adâncime un strat brun-roșcat, din secolele XVII - XVIII și secolul al XIX-lea; 0,66 - 1,70 m un strat brun-roșcat lutos, cultura Basarabi - Hallstatt și La Tène dacic; 1,70 - 1,80 m un strat brun-roșcat lutos, umed, steril arheologic; 1,80 - 2,70 m un strat brun-roșcat cu bucăți de calcar de mici dimensiuni, cultura Coțofeni, din perioada de tranziție de la neolitic la epoca bronzului; 2,70 - 3,05 m un strat gălbui-roșcat, steril arheologic.

Datare: perioada de tranziție de la neolitic la epoca bronzului, Hallstatt, La Tène dacic, epoca medievală.

1. Emilian Alexandrescu, Corneliu Beldiman, Marin Cârциumar, S. B. Mertens, *Cercetări arheologice în endocarstul din sudul Munților Vâlcan*, Cercetări Arheologice 9, 1994.

Peștera Cloșani

(Peștera Mare de la Cloșani,
Peștera lui Tudor Vladimirescu)

Jud. Gorj, sat Cloșani, comuna Padeș.

Localizare: Munții Mehedințului. Carstul de pe Valea Motrului Mare.

Reprezintă o peșteră naturală parțial amenajată. Locuită de om și în epoca modernă.

Are o singură intrare, altitudinea absolută de 433 m, relativă de 73 m, lungimea totală de 1100 m, temperatură medie în profunzime de 11,3 °C. Publicată de C. N. Ionescu în 1913, cercetată și de P. A. Chappuis și A. Winkler în 1951, de M. Ghica în 1959, de V. Decu și Marciian Bleahu în 1967. Prezintă mare importanță geo și bio-speologică. În ea este organizat un laborator pentru înregistrarea mareelor terestre de către Observatorul Astronomic din București.

Datare: epoca modernă.

1. A. Decu, V. Decu, Marciian Bleahu, *Grottes de l'Olténie explorées de 1959 à 1962*, CNRS, Paris, p. 229 - 392.
2. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 2120 / 34.

Peștera din Runc

(Peștera de la Cernădia)

Jud. Gorj, sat Cernădia, comuna Baia de Fier.

Localizare: Carstul din Bazinul Oltețului, Cheile Galbenului, „Cernăzioara”, în dreapta pârâului Peșterii, la 2 km est de sat.

Runc - Figură de cal

Este o peșteră naturală. A fost cercetată de C. S. Nicolăescu-Plopșor și Alexandra Bolomey în 1955, în cadrul șantierului Baia de Fier. Prezintă o singură încăpere de tip sală, largă de 8 m, lungă de 25 m, cu dărâmături ale pereților. Nu s-au făcut săpături. Se impun investigații noi.

Datare: neprecizată.

1. C. S. Nicolăescu-Plopșor, Alexandra Bolomey, *Șantierul arheologic Baia de Fier*, Materiale 3, 1957.

Peștera Dâlma Peșterii

Jud. Gorj, sat Dobrița, comuna Runcu.

Localizare: Munții Vâlcan, carstul din Bazinul Sușița, versantul drept al văii Igirosu, afluent al Sușiței Reci, 4,5 km nord de satul Dobrița.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu altitudinea absolută de 650 m, relativă de 85 m, lungimea totală de 14 m, lățimea între 3 și 4 m, înălțimea de 5,5 m. Este uscată. Peștera a fost identificată de C. S. Nicolăescu-Plopșor și Corneliu N. Mateescu în 1954. Sondajul a fost efectuat la 5 m de la intrarea de est. Emilian Alexandrescu, Corneliu Beldiman, Marin Cârциumar, S. B. Mertens în 1991 constată următoarea situație stratigrafică: 0 - 0,40 adâncime, strat de culoare brun închis, fragmente ceramice din secolele XVIII - XIX, arsură,

cenușă; 0,40 - 1,10 m, în nivelul brun roșcat, fragmente ceramice aparținând culturii Coțofeni iar între 0,70 - 0,80 m, o vatră de foc, arsură, cărbune, cenușă. Analize polinice preliminare.

Date: perioada de tranziție de la neolitic la epoca bronzului, epoca medievală.

1. C.S. Nicolăescu-Plopșor, Corneliu N. Mateescu, *Șantierul arheologic Cerna - Olt*, SCIV 6, 1955, 3 - 4, p. 34.
2. Emilian Alexandrescu, Corneliu Beldiman, Marin Cârclumar, S. B. Mertens, *Cercetări arheologice în endocarstul din sudul Munților Vâlcan*, *Cercetări Arheologice* 9, 1993, p. 31 - 32.
3. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România, 1981*, București, 1982, 2113 / 39.

Peștera din Valea Deleșului

Jud. Gorj, sat Dobrița, comuna Runcu.

Localizare: Munții Vâlcanului, bazinul Jiului, carstul din Valea Sușitei.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om. A fost cercetată de C. S. Nicolăescu-Plopșor în 1921. În sondajul efectuat s-au găsit fragmente ceramice aparținând culturii Coțofeni și oase de *Ursus spelaeus*. Posibil să fie la Cristian Goran, în *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, sub alt nume. Se impun cercetări noi.

Date: perioada de tranziție de la neolitic la epoca bronzului.

1. C.S. Nicolăescu-Plopșor, Corneliu N. Mateescu, *Șantierul arheologic Cerna - Olt*, SCIV 6, 1955, 3 - 4, p.39.

Peștera Polovragi

(Peștera lui Pahomie)

Jud. Gorj, sat - comuna Polovragi.

Localizare: Munții Căpățanei, carstul din Cheile Oltețului, versantul stâng, 2 km de mănăstirea Polovragi, la 200 m de la intrarea în chei pe șoseaua Râmnicu Vâlcea - Târgu Jiu. Carstul din Cheile Oltețului.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu altitudinea absolută de 670 m,

relativă de 75 m, lungimea de 9171 m, cu două deschideri. Are o galerie principală orizontală din care se desprind culoare laterale mici, colmatate cu aluviuni. Galeria are trei sectoare. A fost investigată de numeroși cercetători români și străini, publicată de Silvia Iancu și Ilie Ion în 1961. În cercetările de teren efectuate de Vasile Boroneanț, între 1965 - 1967, în galeria principală, la intrare, au fost descoperite fragmente ceramice dacice.

Date: neolitic, eneolitic, La Tène dacic.

1. Alexandru Vlahuță, *România pitorească*, București, 1901.
2. C. Moisil, *Privire asupra antichităților preistorice ale României*, *Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice*, 1910, p. 119.
3. Constantin Daicoviciu, Ștefan Ferenczi, C. S. Nicolăescu-Plopșor și colaboratorii, *Șantierul Grădiștea Muncelului*, SCIV, 1953, 1 - 2, p. 195 - 209.
4. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România, 1981*, București, 1982, 2048 / 6.

Peștera Pârleazului

(Pârlazului)

Jud. Gorj, sat - comuna Runcu.

Localizare: Munții Vâlcan, carstul din Cheile Runcului, bazinul Sohodol, versantul stâng al râului Sohodol, 170 m deasupra Cheilor.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, puternic descendentă, cu altitudinea absolută de 530 m, relativă de 190 m. În perioada 1983 - 1985, o echipă de la Clubul de speologie „Emil Racoviță” din București, condusă de Cornel Belecchiu, a făcut noi descoperiri, stabilind lungimea peșterii la 1060,5 m și denivelarea la 28 (-25/+3)m. Prezintă trei intrări. Se bifurcă imediat după intrarea principală. Din cercetările din 1954, efectuate de C. S. Nicolăescu-Plopșor și Corneliu N. Mateescu, a rezultat ceramică aparținând La Tène-ului dacic.

Date: La Tène dacic.

1. C.S. Nicolăescu-Plopșor, Corneliu N. Mateescu, C.N., *Șantierul arheologic Cerna - Olt*, SCIV 6, 1955, 3 - 4.
2. Marcian Bleahu, V. Decu, Ștefan Negrea, C. Pleșa, I. Povară, I. Viehmann, *Peșteri din România*, București, 1976.

3. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România, 1981*, București, 1982, 2114 / 7.

4. Cornel Belecciu, *Cheile Sohodolului - 3 ani de explorare*, Supliment al Buletinului Clubului de speologie „Emil Racoviță” București 10, 1986.

Peștera Pătrunsă

Jud. Gorj, sat - comuna Runcu.

Localizare: Munții Vâlcan, ramura sudică, carstul din bazinul Sohodol, Valea Sohodol, versantul drept.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu altitudinea absolută de 460 m și cea relativă de 30 m. Explorările realizate de Clubul de speologie „Emil Racoviță” din București au dus la descoperiri care au stabilit lungimea la 310 m și denivelarea la 36,5 (-22/+14,5) m. Prezintă o singură intrare orientată spre sud-est, 12 m lățime, 10 m înălțime. În fundul peșterii se află un lac adânc de 2 m. Sondajul arheologic, de 2 x 15 m, efectuat în 1992 a ajuns până la 180 m adâncime, nu a atins stânca și a constatat următoarea succesiune culturală: 1. sub depunerea recentă de la suprafață, la 0,20 - 0,40 m, s-au găsit materiale ceramice și resturi de faună din secolele XIX - XX; în unitatea stratigrafică 3. la 0,30 m s-a găsit un fragment ceramic hallstattian. Între 0,40 - 0,50 m, unitatea stratigrafică 4. în nivelul arheologic II a scos la iveală materiale arheologice și resturi faunistice a-parținând culturii Coțofeni. În unitatea stratigrafică de până la 1,90 m nu s-au constatat urme de locuire omenească. Au fost făcute analize polinice.

Datare: perioada de tranziție de la neolitic la epoca bronzului, Hallstatt, epoca modernă, epoca contemporană.

1. C. S. Nicolăescu-Plopșor, Corneliu N. Mateescu, *Șantierul arheologic Cerna - Olt*, SCIV 6, 1955, 3 - 4, p. 393 - 394.

2. Marin Cărciumaru, Carol Căpiță, Corneliu Beldiman, G. Calotoiu, S. B. Mertens, *Cercetări arheologice în endocarstul din Bazinul Sohodolului și Bistriței (Munții Vâlcan)* [în manuscris].

3. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România, 1981*, București, 1982, 2114 / 4.

4. Cornel Belecciu, *peșterile din zona Pătrunsă - Prajele*, Buletin Speologic, F.R.T.A., C.C.S.S. 11, 1987, p. 211-215.

Peștera - adăpostul sub stâncă - nr. 40

(după T. Orghidan și C. Goran - Merești)

Jud. Harghita, sat - comuna Merești.

Localizare: Munții Perșani, Valea Oltului Superior, carstul din Cheile Vârghișului, versantul stâng, 15 m aval de podul nr.7.

Peștera este un adăpost natural, locuit de om, cu altitudinea relativă de 7 m, lungimea totală de 8 m, cu o deschidere largă de 9 m, înaltă de 2,20 m. Peștera este orientată spre sud, adâncă de 5 m. Este luminată în întregime și expusă variațiilor temperaturii și agenților atmosferici. A fost cercetată în 1957 de Traian Orghidan și Margareta Dumitrescu, care au recoltat de la suprafață oseminte de *Vulpes vulpes*, *Ursus arctos*, *Lepus europaeus*, de animale domestice: oaie, capră, porc, bou și rozătoare, numeroase fragmente ceramice medievale din secolele XII - XIII și din secolul al XIX-lea. Se impune cercetarea peșterii prin sondaje și studierea materialului arheologic recoltat.

Datare: epoca medievală, epoca modernă.

1. Traian Orghidan, Margareta Dumitrescu, *Studiu monografic al complexului carstic din defileul Vârghișului*, Lucrările Institutului de Speologie „Emil Racoviță” 1-2, 1962 - 1963, p. 154.

2. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România, 1981*, București, 1982, 1200 / 40.

Peștera Almașului

(Almaser Höhle)

Jud. Harghita, sat - comuna Merești.

Localizare: Munții Perșani, Valea Oltului Superior, carstul din Cheile Vârghișului.

Nikolaus Boroffka menționează că în peșteră s-ar afla materiale arheologice aparținând culturii Wietenberg, (fig. 91, 8 și pl. VI.). Gabriel Rustoiu preia această informație.

Datare: epoca bronzului.

1. Nikolaus Boroffka, *Die Wietenberg-Kultur. Ein Beitrag zur Erforschung der Bronzezeit in Südosteuropa*, Bonn, 1994.

2. G. Rustoiu, *Tipologia capetelor de băț aparținând culturilor bronzului mijlociu din România*, Buletinul Cercurilor Științifice Studentești, Arheologie-Istorie 1, Alba Iulia, 1995, p. 70.

Peștera Mare Merești

(Peștera 4 după Podek, Peștera Merești, Orban Balaza, Peștera din Stânca Minunilor, Peștera Kölik, Csudalokbi Barlang, Peștera de la Homorod-Almaș, Peștera 14 din Cheile Vârghișului după T. Orghidan și C. Goran)

Jud. Harghita, sat - comuna Merești.

Localizare: Munții Perșani, Valea Oltului Superior, carstul din Cheile Vârghișului, versantul stâng. Podul nr. 11 în abruptul „Stâncii Minunilor”, „Csiudola-Kö”.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu altitudinea relativă de 18 m, lungimea totală de 1578 m. Peștera este orizontală, caldă, cu temperaturi între 9,5 – 100 °C. Peștera are 4 deschideri; deschiderea principală prezintă o boltă arcuită înaltă de 6 m, largă de 12 m, orientată spre nord-vest, acces pe scară de lemn. Asupra temperaturii din peșteră s-au făcut observații care privesc posibilitatea locuirii de către om. La 20 ianuarie 1957, afară erau -20 °C, în Sala de la Intrare -30 °C și stalagmite de gheață, iar în fund 9,5 °C. La 20 septembrie, la intrare erau 14 °C, în fund 100 °C. Lumina pătrunde în sala A, care este umedă; se simte circulația curenților. Marcian Bleahu și colaboratorii săi împart peștera în trei unități: 1. complexul de săli și galerii de la intrare; 2. galeria principală terminată cu Sala Mare; 3. galeria de legătură. Figurează printre peșterile despre care s-a scris mult încă din secolul al XVIII-lea. O primă descriere îi face J. Fridwalsky în *Mineralogia Magni Principatus Transsilvaniae* în 1767, apoi Josef Benkö, în 1780, Istvan Fekete în 1835, care îi dă și o schiță parțială și Orban Balazs în 1868. Publicarea

exhaustivă o fac Traian Orghidan și Margareta Dumitrescu, în 1964. Deschiderea principală, având 6 m înălțime și 12 m lățime, prezintă resturi de ziduri înălțate pentru protecția populației ce se ascundea în ea din fața năvălitorilor. Este orientată spre nord-vest, la fel și una din deschiderile secundare de la același nivel, care este suspendată deasupra văii. În deschiderea principală se intră printr-o scară de lemn făcută poate de austrieci în timpul primului război mondial, când au exploatat guano. Din peșteră provine o unealtă din os de *Ursus spelaeus*, care a intrat în colecția lui A. Koch, apreciată de Henri Breuil ca având trăsături mus-teriene, iar Márton Roska o încadrează în diluviu pleistocen (superior). Ion Nestor apreciază vag că provine dintr-o peșteră de la Merești iar C. S. Nicolăescu-Plopșor nu se pronunță asupra peșterii. Materialele se află în Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei din Cluj. Oase de *Ursus spelaeus* și *Felis leo* se află în muzeele din Brașov și Sibiu. În peșterile din zonă Maria Mottl a efectuat săpături (două secțiuni 2 x 2,5 m și 3 x 3 m), precizând că a găsit materiale aparținând musterianului și aurignacianului, pe care le publică sumar, fără ilustrație. Să-păturile s-au făcut în culoarul central și s-a găsit o vatră paleolitică cu oseminte, dar fără piese de silex; în Sala Mare s-au găsit fragmente ceramice din perioada de tranziție la epoca bronzului, cultura Coțofeni. În cercetările din 1957, Traian Orghidan și Margareta Dumitrescu iden-tifică și determină o foarte bogată faună de nevertebrate, specii rare de tro-globionte, lilieci, faună fosilă și actuală cu *Bos taurus*, *Capra hircus*, *Ovis aries*, *Vulpes vulpes*, *Sus scrofa*, *Equus caballus*, *Ursus spelaeus*; s-au recoltat de la suprafață fragmente ceramice hall-stattiene. În carstul din bazinul Vârghiș se află 110 peșteri, ce se grupează în patru nivele de eroziune. În unele dintre ele au fost identificate și dovezi de locuire nedatabile. Se impun săpături de verificare.

Datare: paleolitic, perioada de tranziție de la neolitic la epoca bronzului, Hallstatt, epoca medievală.

1. Márton Roska, *Recherches préhistoriques pendant l'année 1924*, Dacia 1, 1924, p. 297 - 312.

2. C.S. Nicolăescu-Plopșor, *Le paléolithique en Roumanie, Dacia*, 5-6, 1935-1936 (1938), p. 43, 73.

3. Marcian Bleahu, V. Decu, Ștefan Negrea, C. Pleșa, I. Povară, I. Viehmann, *Peșteri din România*, București, 1976, p. 381 - 386.

4. G. Ferenczi, I. Ferenczi, *Observații de topografie arheologică în partea superioară a Depresiunii Homoroadelor (jud. Harghita) între anii 1957 - 1978, (Raport preliminar)*, Acta Musei Napocensis 16, 1979, p. 411 - 430.

5. B. Jungbert, *Repertoriul localităților cu descoperiri paleolitice din Transilvania(II)*, Acta Musei Napocensis 16, 1979, p. 407 - 408.

6. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 1200 / 14.

1. Traian Orghidan, Margareta Dumitrescu, *Studiu monografic al complexului carstic din defileul Vârghișului*, Lucrările Institutului de Speologie „Emil Racoviță” 1-2, 1962 - 1963, p. 87 - 90.

2. Marcian Bleahu, V. Decu, Ștefan Negrea, C. Pleșa, I. Povară, I. Viehmann, *Peșteri din România*, 1976, București, p. 386 - 387.

3. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 1200 / 1.

Peștera nr. 1 de la Merești

(după T. Orghidan, C. Goran)

Jud. Harghita, sat - comuna Merești.

Localizare: Munții Perșani, Valea Oltului Superior, carstul din Cheile Vârghișului, versantul stâng, 30 m în aval de Podul nr.7, deasupra Peșterii nr. 34.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu altitudinea relativă 15 m, lungimea totală de 96 m, având o singură deschidere, înaltă de 4 m, largă de 6 m, arcuită. Peșteră este orizontală, orientată sud-vest - nord-est, împărțită în trei unități (A, B, C), caldă, umedă. Lumina pătrunde numai în unitatea A, până la 30 m. A fost răscolită de căutătorii de comori. S-au executat de către Traian Orghidan și Margareta Dumitrescu, în 1957, două careuri (sondaje) la 15 m de intrare. Stratigrafic, situația este următoarea: până la 15 m humus recent cu ceramică din secolul al XIX-lea; stratul de argilă între 12 - 20 cm, multă ceramică Hallstatt și La Tène; între 20 - 30 cm o argilă roșcată cu unelte din silex, neolitice; între 30 - 50 cm argilă cu bolovani rulați, faună cu *Ursus spelaeus*, *Ursus arctos*, *Rupicapra rupicapra*, *Cervus elaphus*, *Bos taurus*, *Rangifer tarandus*; sub 60 cm strat steril cu grosimea de 1 m și grohotiș de peșteră. Determinările materialelor s-au făcut de către Ion Nestor (fig. 15).

Datare: neolitic, Hallstatt, La Tène, epoca modernă.

Peștera nr. 10 de la Merești

(după T. Orghidan - Peștera nr. 5, după F. Podek - Bronzhöhle, Peștera nr. 11 după C. Goran)

Jud. Harghita, sat - comuna Merești.

Localizare: Munții Perșani, Valea Oltului Superior, carstul din Cheile Vârghișului, versantul stâng, 60 m amonte de Podul nr. 11.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu altitudinea relativă de 3 m, lungimea totală de 20 m, o deschidere înaltă de 2,5 m și largă de 1,5 m. Galeria este lungă, caldă, orientată sud-vest - nord-est și lumina pătrunde 8 m. Sunt prezenți curenți sensibili în fundul peșterii. Descoperiri: în sălița de dincolo de intrare s-au găsit resturi faunistice în timpul săpăturilor făcute de Maria Mottl, în 1942 - 1943, constând din *Ursus spelaeus*, *Rupicapra rupicapra*, *Canis lupus*, valve de scoici *Unio*. În cercetările efectuate în 1957, de echipa Traian Orghidan și Margareta Dumitrescu s-au mai identificat *Ursus arctos*, *Bos taurus*, *Capra hircus*, *Vulpes vulpes*, *Microtus nivalis*, *Clethrionomys*, chiroptere etc. și oseminte de *Homo sapiens*: o vertebră dorsală, fragmentară, maxilar stâng de copil cu dentiție definitivă, oase metacarpene. Maria Mottl a găsit fragmente ceramice și piese de bronz din epoca bronzului.

Datare: epoca bronzului (posibil și din epoci anterioare).

1. Maria Mottl, *Magyar Allami Földtani Intézet Evi Jelentése*, 1943, 1950, evrol 2, p. 465 - 472, 477 - 485, cf. B. Jungbert.

2. Traian Orghidan, Margareta Dumitrescu, *Studiu monografic al complexului carstic din defileul Vârghișului*, Lucrările Institutului de

Speologie „Emil Racoviță” 1-2, 1962 - 1963, p. 229 - 285.

3. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România, 1981*, București, 1982, 1200 / 11.

Peștera nr. 13 de la Merești

(după T. Orghidan - Peștera nr.16, Peștera Tătarilor, Peștera nr.13, Gaura Tătarilor, Tatarlik după C. Goran, Peștera nr. 27, Tatarlikbarlang după F. Haas, J. Karoly)

Jud. Harghita, sat - comuna Merești.

Localizare: Munții Perșani, Valea Oltului Superior, carstul din Cheile Vârghișului, versantul drept, 60 m în amonte de Podul nr.11. Exact deasupra Peșterii Calului nr. 8, 35 m deasupra talvegului.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu altitudinea relativă de 50 m, lungimea de 62 m, cu două deschideri, cea principală are înălțimea de 3 m. Este o peșteră tip tunel dublu împărțită în galeriile A și B. Săpături au fost efectuate de Maria Mottl între 1942 - 1943. Nu s-au găsit urme de locuire paleolitică dar probabil sunt din alte epoci. Materialele publicate de Maria Mottl nu le-am putut găsi (informația preluată după B. Jungbert). În 1957, Traian Orghidan și Margareta Dumitrescu efectuează un sondaj în galeria A și identifică oseminte de animale domestice, fragmente ceramice preistorice. În anul 1969, Lucian Roșu, G. Ferenczi, A. Zrinyi și I. Konya au făcut din nou săpături. S-au găsit: un răzuitor din paleoliticul mijlociu - musterian și câteva așchii de opal din paleoliticul superior - aurignacian. Materialul nepublicat se află în Muzeul Secuiesc al Ciucului din Harghita. Se impune studiarea materialului ceramic de la Institutul de Speologie și noi săpături.

Datate: paleolitic, postpaleolitic, epoca medievală.

1. Traian Orghidan, Margareta Dumitrescu, *Studiu monografic al complexului carstic din defileul Vârghișului*, Lucrările Institutului de Speologie „Emil Racoviță” 1-2, 1962 - 1963, p.

110 - 111.

2. Marcian Bleahu, V. Decu, Ștefan Negrea, C. Pleșa, I. Povară, I. Viehmann, *Peșteri din România*, București, 1976, p. 381 - 382.

3. B. Jungbert, *Repertoriul localităților cu descoperiri paleolitice din Transilvania (II)*, Acta Musei Napocensis 16, 1979, p. 408.

4. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România, 1981*, București, 1982, 1200 / 13.

Peștera nr. 16 de la Merești

(după T. Orghidan, C. Goran)

Jud. Harghita, sat - comuna Merești.

Localizare: Munții Perșani, Valea Oltului Superior, carstul din Cheile Vârghișului, versantul drept, 15 m în amonte de Podul nr.7.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu altitudinea relativă de 4 m, lungimea totală de 36 m, două deschideri. Deschiderea principală are 3m înălțime și 6 m lărgime, arcuită, orientată spre nord-vest, cea de a doua înfundată. Peștera are formă de U, împărțită în galeriile A și B. Este caldă, cu o temperatură de 18°C, curenți slabi, lumina pătrunde doar în galeria A. La suprafață Traian Orghidan și Margareta Dumitrescu au identificat oase de oaie, porc și urs și numeroase fragmente ceramice aparținând culturii Coțofeni, determinate de Ion Nestor. Se recomandă efectuarea unor sondaje arheologice.

Datate: perioada de tranziție de la neolitic la epoca bronzului.

1. Traian Orghidan, Margareta Dumitrescu, *Studiu monografic al complexului carstic din defileul Vârghișului*, Lucrările Institutului de Speologie „Emil Racoviță” 1-2, 1962 - 1963, p. 119 - 120.

2. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România, 1981*, București, 1982, 1200 / 16.

Peștera nr. 18 de la Merești

(după T. Orghidan, C. Goran,

Peștera Urșilor, Medve barlang, Peștera Ursului, fără număr la F. Podek)

Jud. Harghita, sat - comuna Merești.

Localizare: Munții Perșani, Valea Oltului Superior, carstul din Cheile Vârghișului, versantul drept. În aval de Podul nr. 10.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu altitudinea relativă de 107 m, lungimea totală de 70 m. Prezintă trei deschideri: două orientate spre est-nord-est și a treia spre nord. Intrarea principală este de 1,60 m înălțime și largă de 1,50 m. Peșteră orizontală, caldă, este împărțită de Traian Orghidan în unitățile A, B, C, D, E. Descoperiri: primul sondaj l-a efectuat I. Gabor, profesor din Brașov și H. Kessler, care în perioada interbelică a făcut prima cartare. În sala principală A este și sondajul de 2 x 1 m al Mariei Mottl, efectuat în 1942 - 1943, care a identificat faună fosilă cu *Sus scrofa*, *Bos taurus*, *Equus caballus*, *Cervus elaphus*, *Ursus spelaeus*, *Rupicapra rupicapra*, *Alces alces*, *Vulpes vupes*, *Canis lupus*, *Rangifer tarandus*, *Lagopus mutus*. În cercetările din 1957, ale echipei Traian Orghidan și Margareta Dumitrescu, li s-au mai adăugat *Megaceros severtzovi* și o bogată faună de nevertebrate. Maria Mottl a găsit și un silex, pe care îl atribuie aurignacianului din paleoliticul superior, ceramică din neolitic, cultură neprecizată și epoca medievală. Se impune studierea materialului ceramic pentru precizarea culturală și investigarea prin sondaje sau săpături arheologice.

Datare: paleolitic, neolitic, epoca medievală.

1. Maria Mottl, *Magyar Allami Földtani Interzet Evi Jelentese*, 1943, 1950, evrol 2, p. 465 - 472, 477 - 485.
2. Traian Orghidan, Margareta Dumitrescu, *Studiu monografic al complexului carstic din defileul Vârghișului*, Lucrările Institutului de Speologie „Emil Racoviță” 1-2, 1962 - 1963, p. 123 - 124.
3. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 1200 / 18.

Peștera nr. 2 de la Merești

(după T. Orghidan, C. Goran, Peștera nr. 20 după F. Podek și M. Mottl)

Jud. Harghita, sat - comuna Merești.

Localizare: Munții Perșani, Valea Oltului Superior, carstul din Cheile Vârghișului, versantul drept, în dreptul podului nr. 8, la 3 m sub peștera 41.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu altitudinea relativă de 6 m și lungimea de 18 m. Prezintă și o deschidere boltită înaltă de 1,80 m, 5 m lățime, orientată spre nord-est, cu o singură sală caldă, cu o temperatură de 19,5 °C vara la intrare, umedă, curenți de aer slabi, luminată total difuz. Săpăturile au fost efectuate de Maria Mottl în 1942 - 1943. Nu s-au găsit urme de locuire paleolitică dar probabil sunt din alte epoci. Lucrările publicate de Maria Mottl nu le-am putut consulta, dar informațiile sunt preluate după B. Jungbert. Sunt menționate oseminte de *Rupicapra rupicapra*, *Capra ibex*, *Canis lupus*, *Rangifer tarandus*.

Datare: nedefinită.

1. Traian Orghidan, Margareta Dumitrescu, *Studiu monografic al complexului carstic din defileul Vârghișului*, Lucrările Institutului de Speologie „Emil Racoviță” 1-2, 1962 - 1963, p. 224-285.
2. Marcian Bleahu, V. Decu, Ștefan Negrea, C. Pleșa, I. Povară, I. Viehmann, *Peșteri din România*, București, 1976, p. 381 - 382.
3. B. Jungbert, Repertoriul localităților cu descoperiri paleolitice din Transilvania (II), Acta Musei Napocensis 16, 1979, p. 408.
4. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 1200 / 2.

Peștera nr. 20 de la Merești

(după T. Orghidan și C. Goran, Peștera lui Ianos Gabor)

Jud. Harghita, sat - comuna Merești.

Localizare: Munții Perșani, Valea Oltului Superior, carstul din Cheile Vârghișului, versantul drept. Între podurile nr. 8 și nr.9.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu altitudinea relativă de 77 m, lungimea totală de 160 m și o singură intrare, boltită, înaltă de 4 m, largă de 8 m, cu deschidere spre nord-nord-est. Are forma unui meandru și a fost împărțită de Traian Orghidan în sectoarele A - F, caldă, cu o temperatură de 14 °C în august, curenți imperceptibili, luminată difuz pe 40 m. Cercetările au fost efectuate de Traian Orghidan și Margareta Dumitrescu în 1957. Pe podeaua peșterii se află foarte multă ceramică. În sala mare de la intrarea A s-au efectuat trei sondaje din care s-a recoltat faună subfossilă și actuală, fragmente ceramice neolitice, nedeterminate cultural și din epoca a doua a fierului La Tène dacic. Se impune un sondaj și studierea ceramicii aflate la Institutul de Speologie „Emil Racoviță” din București.

Datare: neolitic, La Tène dacic.

1. Traian Orghidan, Margareta Dumitrescu, *Studiu monografic al complexului carstic din defileul Vârghișului*, Lucrările Institutului de Speologie „Emil Racoviță” 1-2, 1962 - 1963, p. 125 - 128.
2. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 1200 / 20.

Peștera nr. 21 de la Merești

(după M. Mottl, T. Orghidan, C. Goran)

Jud. Harghita, sat - comuna Merești.

Localizare: Munții Perșani, Valea Oltului Superior, carstul din Cheile Vârghișului, versantul stâng, 2 m amonte de podul 5 (amonte de podul 2).

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu aspect de adăpost sub stâncă, cu altitudinea relativă de 6 m, lungimea totală de 16 m și o deschidere înaltă de 3 m, largă de 6 m, orientată spre vest, ascendentă, cu temperatura în fund 14

°C, umiditate 85%, curenți imperceptibili. În peșteră, Maria Mottl a făcut în 1942 - 1943 săpături. Nu s-au găsit dovezi de locuire paleolitică dar sunt posibile cele din alte epoci. Informația a fost luată după B. Jungbert. Lumina pătrunde până în fundul galeriei. În 1952 - 1957 Traian Orghidan și Margareta Dumitrescu efectuează cercetări de suprafață și identifică resturi scheletice de *Capra hircus*, *Ovis aries*, *Arvicola terrestris* și porțiuni dintr-un craniu de *Homo sapiens*.

Datare: nedefinită.

1. Traian Orghidan, Margareta Dumitrescu, *Studiu monografic al complexului carstic din defileul Vârghișului*, Lucrările Institutului de Speologie „Emil Racoviță” 1-2, 1962 - 1963, p. 128-129.
2. Marcián Bleahu, V. Decu, Ștefan Negrea, C. Pleșa, I. Povară, I. Viehmann, *Peșteri din România*, București, 1976, p. 381 - 382.
3. B. Jungbert, *Repertoriul localităților cu descoperiri paleolitice din Transilvania (II)*, Acta Musei Napocensis 16, 1979, p. 408.
4. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 1200 / 21.

Peștera nr. 23 de la Merești

(după T. Orghidan, Nr. 28 după Haaz Ferenc, J. Karoly. Peștera 23 după C. Goran [posibil])

Jud. Harghita, sat - comuna Merești.

Localizare: Munții Perșani, Valea Oltului Superior, carstul din Cheile Vârghișului, versantul drept, aval de Peștera Mare în peretele de nord limitat de conul de grohotiș, pod 11.

Reprezintă o peșteră naturală locuită vremelnic de om, cu altitudinea relativă de 4 m, cu lungimea totală de 11 m, la intrare înălțime de 1,70 m, lărgimea de 5 m. Se coboară în peșteră printr-o galerie scundă, de lungime de 2 m, înaltă de 0,70 m, largă de 2 m, care duce într-o săliță de 8 m lungime și de 5 m lărgime. Curenții de aer sunt slabi, umiditatea este 100% și cu o temperatură de 22 °C în august, lumina pătrunde până în fundul peșterii. A fost cercetată în 1958 de Traian Orghidan și Margareta Dumitrescu. Menționăm că fauna este recentă: mistrețul, oaia,

vulpea, ursul, rozătoarele. Din cercetările de suprafață au rezultat câteva fragmente ceramice dacice La Tène și multe medievale.

Datare: La Tène dacic, epoca medievală.

1. Traian Orghidan, Margareta Dumitrescu, *Studiu monografic al complexului carstic din defileul Vârghișului*, Lucrările Institutului de Speologie „Emil Racoviță” 1-2, 1962 - 1963, p. 128 - 129.
2. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România, 1981*, București, 1982, 1200.

Peștera nr. 27 de la Merești

(după T. Orghidan și C. Goran; nr. 26, după M. Mottl)

Jud. Harghita, sat - comuna Merești.

Localizare: Munții Perșani, Valea Oltului Superior, carstul din Cheile Vârghișului, versantul drept, sub un perete de stâncă înalt de 10 m, la 30 m amonte de podul nr.10.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu altitudinea relativă de 20 m, lungimea totală de 25 m, având o deschidere ogivală, înaltă de 4 m, largă de 6 m, ce duce într-o sală largă, orizontală, caldă, cu curenți slabi, lumina pătrunde difuz până spre fund. A fost cercetată de Maria Mottl între 1942 - 1943. Sub stratul postpaleolitic a fost găsit un fragment de unealtă de calcedonie, de culoare brună, oase de *Ursus spelaeus*, *Rangifer tarandus*, *Lagopus mutus*. În 1957 Traian Orghidan și Margareta Dumitrescu, efectuează noi cercetări de suprafață, identificând numeroase fragmente ceramice neolitice (?). De asemenea s-a găsit un colț de *Canis lupus perforat* (poate fi paleolitic), bogate oseminte de *Sus scrofa*, *Capreolus capreolus*, *Bos taurus*, *Capra hircus*. Se impune studierea materialului ceramic descoperit de Traian Orghidan și Margareta Dumitrescu și efectuarea unor sondaje pentru introducerea descoperirii în circuitul național.

Datare: paleolitic, neolitic.

1. Traian Orghidan, Margareta Dumitrescu, *Studiu monografic al complexului carstic din*

defileul Vârghișului, Lucrările Institutului de Speologie „Emil Racoviță” 1-2, 1962 - 1963, p. 229 - 285.

2. B. Jungbert, *Repertoriul localităților cu descoperiri paleolitice din Transilvania (II)*, Acta Musei Napocensis 16, 1979, p. 408.

3. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România, 1981*, București, 1982, 1200.

Peștera nr. 3 de la Merești

(după T. Orghidan, C. Goran, nr. 9 după F. Karoly, M. Mottl)

Jud. Harghita, sat - comuna Merești.

Localizare: Munții Perșani, Valea Oltului Superior, carstul din Cheile Vârghișului, versantul stâng, la 5 m aval de podul nr.8.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu altitudinea relativă de 84 m, înaltă de 3 m, cu lărgimea de 6 m, continuată cu o galerie cu lungime totală de 16 m. Intrarea este înaltă de 3 m, largă de 6 m orientată spre sud, constituie mai mult un adăpost sub stâncă. Podeaua, în dreptul gurii, se prelungește în exterior cu o platformă lată de 2 m, care se extinde în lungul peretelui vestic. Temperatura la intrare 14 °C vara, umiditate medie, lipsită de curenți. Maria Mottl, în 1941 - 1942, sub stratul neolitic cu grosime 0,50 m, găsește lamele de silex și un nucleu de calcedonie atribuite paleoliticului superior, cultura magdaleniană și oase de animale cu *Ursus spelaeus*, iar la suprafață fragmente ceramice La Tène. În 1957 Traian Orghidan și Margareta Dumitrescu efectuează cercetări de suprafață și găsesc oase de *Ursus spelaeus* și numeroase fragmente ceramice La Tène datate de Ion Nestor.

Datare: paleolitic, neolitic, Hallstatt, La Tène.

1. Marcián Bleahu, V. Decu, Ștefan Negrea, C. Pleșa, I. Povară, I. Viehmann, *Peșteri din România*, București, 1976, p. 381 - 386.
2. B. Jungbert, *Repertoriul localităților cu descoperiri paleolitice din Transilvania (II)*, Acta Musei Napocensis 16, 1979, p. 408.
3. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România, 1981*, București, 1982, 1200 / 3.

Peștera nr. 33 de la Merești

(după T. Orghidan și C. Goran)

Jud. Harghita, sat - comuna Merești.

Localizare: Munții Perșani, Valea Oltului Superior, carstul din Cheile Vârghișului, versantul drept, în aval de podul 12, suspendată la 30 m deasupra Văii Vârghișului.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu altitudinea relativă de 30 m, lungimea totală de 98 m, are două intrări. Deschiderea accesibilă în arc are înălțimea de 3 m și lățimea de 6 m; constă într-un tunel în unghi orientat spre nord-nord-vest, spre peretele stâncos, abrupt al văii în care se disting galeriile A, B, C, D, E, calde, cu temperatura de 16 °C vara, la intrare; umedă, lumină difuză ce străbate în întregime peștera cu excepția galeriei E, întunecată complet. Curenții o străbat acceptabil dinspre ambele deschideri. În peșteră, Maria Mottl, probabil și alți cercetători maghiari, în timpul cedării Ardealului de Nord, între 1942 - 1943, au efectuat sondaje în galeriile B și C din care rezultă că grosimea stratului de argilă nu este mare. Din sondaje și de pe cuprinsul galeriilor au fost recoltate multe fragmente ceramice și o bogată faună: urs, bou, oaie; micromamifere ca : *Glis glis*, *Clethrionomys glareolus*, *Apodemus sylvaticus*, *Muscardinus avelanarius*. La capătul culoarului secundar D, s-a găsit un opaiț. Pentru stabilirea succesiunii de locuire post glaciară este necesară studierea ceramicii găsite de Traian Orghidan și Margareta Dumitrescu și efectuarea de noi săpături.

Datare: epoca romană, probabil și din alte epoci.

1. Maria Mottl, *Magyar Allami Földtani Interzet Evi Jelentese*, 1943, 1950, evrol 2, p. 465 - 472, 477 - 485.
2. Traian Orghidan, Margareta Dumitrescu, *Studiu monografic al complexului carstic din defileul Vârghișului*, Lucrările Institutului de Speologie „Emil Racoviță” 1-2, 1962 - 1963, p. 140 - 142.
3. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România, 1981*, București, 1982, 1200 / 33.

Peștera nr. 34 de la Merești

(după T. Orghidan, C. Goran)

Jud. Harghita, sat - comuna Merești.

Localizare: Munții Perșani, Valea Oltului Superior, carstul din Cheile Vârghișului, versantul stâng, suspendată în peretele cu Peștera nr. 1, în aval de podul 7.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu altitudinea relativă de 23 m, lungimea totală de 37 m. Are patru deschideri, trei orientate spre sud-sud-vest și a patra spre nord-nord-vest. Se urcă pe o scară de 5 m, ascendentă la intrare și apoi orizontală. Deschiderea principală, largă de 8 m, caldă, umedă, având curenți accentuați la deschidere, este luminată până în fund. În 1957, Traian Orghidan și Margareta Dumitrescu au descoperit în cercetările de suprafață în apropierea intrării, ceramică asupra datării căreia nu se pot face precizări. Materialele ceramice găsite în peșteră trebuie studiate și publicate. De asemenea se impune efectuarea de sondaje arheologice.

Datare: nedefinită.

1. Traian Orghidan, Margareta Dumitrescu, *Studiu monografic al complexului carstic din defileul Vârghișului*, Lucrările Institutului de Speologie „Emil Racoviță” 1-2, 1962 - 1963, p. 143 - 144.
2. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România, 1981*, București, 1982, 1200 / 34.

Peștera nr. 36 de la Merești

(după T. Orghidan, C. Goran)

Jud. Harghita, sat - comuna Merești.

Localizare: Munții Perșani, Valea Oltului Superior, carstul din Cheile Vârghișului, în aval de Peștera Mare, deasupra conului de grohotiș, Podul nr. 11.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu altitudinea de 85 m, lungimea totală de 170 m, are trei deschideri. Prin deschiderea nr. 1, înaltă de 2 m și largă

de 3 m, se pătrunde în sala A a peșterii. Deschiderea nr. 2 dă în sala C, iar deschiderea 3 în sala F. Prezintă sălile A, B, C, D, E, F, G, H, I, J, reci, cu temperatura de 2 °C în medie în sălile E și F, stalagmite de gheață, umiditate scăzută 85%, curenți de aer accentuați, lumina pătrunde până la culoarele secundare în care este întuneric. Cercetarea de suprafață a fost făcută de Traian Orghidan și Margareta Dumitrescu în 1958. În mai multe săli se află fragmente ceramice nedeterminate; în culoarul D se află un zid nedatat. Este necesară studierea fragmentelor ceramice, recoltate de Traian Orghidan și Margareta Dumitrescu și de asemenea noi investigații și de caracter arheologic pentru stabilirea vechimii zidului și lămurirea problemelor de stratigrafie.

Date: nedefinită.

1. Traian Orghidan, Margareta Dumitrescu, *Studiu monografic al complexului carstic din defileul Vârghișului*, Lucrările Institutului de Speologie „Emil Racoviță” 1-2, 1962 - 1963, p. 147 - 150.
2. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România, 1981*, București, 1982, 1200 / 36.

Peștera nr. 37 de la Merești

(după T. Orghidan, C. Goran)

Jud. Harghita, sat - comuna Merești.

Localizare: Munții Perșani, Valea Oltului Superior, carstul din Cheile Vârghișului, versantul drept, 30 m aval de confluența cu afluentul Pârâul Pietrei.

Reprezintă o peșteră naturală locuită cel puțin vremelnice de om, cu altitudinea relativă de 30 m, lungimea totală de 20 m, cu o deschidere înaltă de 2 m, largă de 5 m, orientată spre nord. Deschiderea duce într-o galerie împărțită în: 1. partea ascendentă, ușor strangulată; 2. partea care se lărgeste, rece la gură și mai caldă în fund, umedă, fără curenți de aer. Este luminată aproape total. Cercetări de suprafață s-au făcut de către Traian Orghidan și Margareta Dumitrescu, în 1958. În peșteră nu au fost identificate fragmente ceramice dar au fost găsite

oseminte de vulpe, capră, oaie, rozătoare, acest fapt neexcluzând existența și a altor dovezi de locuire umană. Se impune un sondaj arheologic.

Date: nedefinită.

1. Traian Orghidan, Margareta Dumitrescu, *Studiu monografic al complexului carstic din defileul Vârghișului*, Lucrările Institutului de Speologie „Emil Racoviță” 1-2, 1962 - 1963, p. 229 - 285.
2. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România, 1981*, București, 1982, 1200 / 37.

Peștera nr. 39 de la Merești

(după T. Orghidan, C. Goran)

Jud. Harghita, sat - comuna Merești.

Localizare: Munții Perșani, Valea Oltului Superior, carstul din Cheile Vârghișului, versantul drept, în amonte de podul nr.8.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu altitudinea relativă de 8 m și lungimea totală de 25 m. Prezintă o deschidere înaltă de 0,70 m, lungă de 3 m, din care se pătrunde într-o galerie largă, rece, fără curenți, iluminare difuză în toată peștera. Cercetări s-au făcut de către Traian Orghidan și Margareta Dumitrescu. La suprafață au fost găsite fragmente ceramice medievale, moderne și contemporane. Se impune studierea materialelor ceramice descoperite și efectuarea unor sondaje.

Date: epoca medievală, epoca modernă, epoca contemporană.

1. Traian Orghidan, Margareta Dumitrescu, *Studiu monografic al complexului carstic din defileul Vârghișului*, Lucrările Institutului de Speologie „Emil Racoviță” 1-2, 1962 - 1963, p. 153 - 154.
2. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România, 1981*, București, 1982, 1200 / 39.

Peștera nr. 5 de la Merești

(după T. Orghidan, C. Goran)

Jud. Harghita, sat - comuna Merești.

Localizare: Munții Perșani, Valea Ol-tului Superior, carstul din Cheile Vârghișului, versantul drept, în amonte de podul nr.9.

Reprezintă o peșteră naturală locuită vremelnice de om, cu altitudinea relativă de 19 m, lungimea totală de 90 m, cu trei deschideri. Intrarea principală (nr. 3) prezintă o arcadă înaltă de 4 m, largă de 5 m. Peștera este compusă din galeriile A, B, C, D; caldă, cu temperatura de 18 °C vara, umedă, curenți la trecerea din galeria A la B, lumina pătrunde până la jumătatea peșterii (galeria F). Din sondele efectuate de Traian Orghidan și Margareta Dumitrescu au rezultat numeroase materiale ceramice, neidentificate ca epocă. Se impune studierea materialului ceramic găsit, publicarea sa și eventual efectuarea de noi săpături.

Datate: nedefinită.

1. Traian Orghidan, Margareta Dumitrescu, *Studiu monografic al complexului carstic din defileul Vârghișului*, Lucrările Institutului de Speologie „Emil Racoviță” 1-2, 1962 - 1963, p.95-96.
2. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 1200 / 5.

Peștera nr. 9 de la Merești din Cheile Vârghișului

(Peștera cu Lubliniț după T. Orghidan, C. Goran)

Jud. Harghita, sat - comuna Merești.

Localizare: Munții Perșani, Valea Ol-tului Superior, carstul din Cheile Vârghișului, versantul drept, în aval de podul nr. 7.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu altitudinea absolută de 557 m, relativă de 72 m, lungimea totală de 500 m, cu o singură intrare înaltă de 1,30 m, lată de 3 m, ce dă într-un sistem de galerii și diaclaze (D1- D4). Peștera este caldă la intrare, umedă, lipsită de curenți. Între 1957 -1958, Traian Orghidan și Margareta Dumitrescu efectuează cercetări de suprafață și sonde în galeriile

A, B și D găsind fosile de *Ursus spelaeus*, *Canis lupus fossilis*, rozătoare fosile și actuale, numeroase fragmente ceramice neolitice și mai recente, nestudiate. Se impune studiul ceramicii găsite și efectuarea unor săpături sistematice.

Datate: neolitic, probabil și alte epoci

1. Traian Orghidan, Margareta Dumitrescu, *Studiu monografic al complexului carstic din defileul Vârghișului*, Lucrările Institutului de Speologie „Emil Racoviță” 1-2, 1962 - 1963, p. 229 - 285.
2. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 1200 / 9.

Peștera nr. 9 de la Merești

(după T. Orghidan, C. Goran)

Jud. Harghita, sat - comuna Merești.

Localizare: Munții Perșani, Valea Ol-tului Superior, carstul din Cheile Vârghișului, versantul drept, 15 m amonte de podul nr. 9, sub baza piciorului de stâncă, la 6 m de peștera nr. 7.

Reprezintă o peșteră naturală locuită vremelnice de om, cu altitudinea relativă de 4 m, lungimea totală de 10 m. O singură intrare înaltă de 1,20 m, largă de 2 m, orientată spre nord. Are o singură sală mică cu acces târâș. Temperatura acceptabilă, vara este de 12 °C, umedă, fără curenți de aer. Lumina pătrunde în toată peștera. La suprafața Traian Orghidan și Margareta Dumitrescu au identificat fragmente din cinci schelete umane de *Homo sapiens* de vârstă istorică, oseminte de capră, oaie, rozătoare mici.

Datate: post Hallstatt.

1. Traian Orghidan, Margareta Dumitrescu, *Studiu monografic al complexului carstic din defileul Vârghișului*, Lucrările Institutului de Speologie „Emil Racoviță” 1-2, 1962 - 1963, p. 96 - 97.
2. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 1200 / 6.

Peștera nr. 26 de la Merești

(după T. Orghidan și C. Goran)

Jud. Harghita, sat - comuna Merești.

Localizare: Munții Perșani, Valea Oltului Superior, carstul din Cheile Vârghișului, versantul drept, în amonte de Podul nr.9.

Reprezintă o peșteră naturală locuită vremelnic de om, cu altitudinea de 15 m, lungimea totală de 10 m, o intrare înaltă de 1,30 m, largă de 4 m, orientată spre nord-est, ce dă într-o galerie mică, înaltă de numai 0,50 - 1,40 m, caldă, având temperatura de 20 °C vara, curenți foarte slabi, luminată aproape total. Cercetări de suprafață au fost efectuate în 1957. S-au recoltat fragmente ceramice medievale târzii și moderne. Se recomandă cercetarea prin sondaje și studierea materialelor ceramice găsite de echipa din Institutul de Speologie „Emil Racoviță” din București.

Datare: epoca medievală, epoca modernă.

1. Traian Orghidan, Margareta Dumitrescu, *Studiu monografic al complexului carstic din defileul Vârghișului*, Lucrările Institutului de Speologie „Emil Racoviță” 1-2, 1962 - 1963, p. 133 - 134.
2. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România, 1981*, București, 1982, 1200 / 26 .

Peștera nr. 4 de la Merești

(după T. Orghidan, C. Goran)

Jud. Harghita, sat - comuna Merești.

Localizare: Munții Perșani, Valea Oltului Superior, carstul din Cheile Vârghișului, versantul stâng, la 13 m de Podul nr. 8.

Reprezintă o peșteră naturală locuită vremelnic de om, cu altitudinea relativă de 14 m, lungimea totală de 6 m, cu o singură intrare, înaltă de 3 m, largă de 1 m, orientată pe direcția sud-vest. Peștera este caldă, lipsită de curenți, lumina pătrunde difuz până în fundul peșterii. În urma cercetărilor efectuate de Traian

Orghidan și Margareta Dumitrescu, în 1957, la suprafață au fost găsite fragmente ceramice din epoca bronzului și prima epocă a fierului - Hallstatt, după determinările lui Ion Nestor. O vertebră umană dorsală a fost atribuită de Olga Necrasov lui *Homo sapiens*.

Datare: epoca bronzului, Hallstatt.

1. Traian Orghidan, Margareta Dumitrescu, *Studiu monografic al complexului carstic din defileul Vârghișului*, Lucrările Institutului de Speologie „Emil Racoviță” 1-2, 1962 - 1963, p. 93 - 94.
2. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România, 1981*, București, 1982, 1200 / 4.

Peștera nr. 8 de la Merești

(după T. Orghidan, C. Goran, Peștera nr. 18, după Jodek sau Peștera Calului, Huda Calului, Lolik)

Jud. Harghita, sat - comuna Merești.

Localizare: Munții Perșani, Valea Oltului Superior, carstul din Cheile Vârghișului, versantul drept, în aval de Podul nr. 10.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu altitudinea absolută de 600 m, relativă de 6 m, lungimea totală de 220 m, cu două deschideri, deschiderea principală înaltă de 6,5 m, lățimea de 10 m. În două galerii, A și B, s-au făcut sondaje. Primele informații despre peșteră le-a furnizat O. Balazs, în 1868. În 1911, F. Podek face primele sondaje. Tot în 1911, F. Haaz și K. Jodál o cercetează și ei, apoi între 1957 - 1958, Traian Orghidan și Margareta Dumitrescu îi fac schița completă și efectuează în galeria A, de la intrare, trei sondaje; din ele și de la suprafață au recoltat materiale ceramice neolitice și recente, faună cu *Ursus spelaeus*, *Vulpes vulpes* și *Cervus elaphus*. Cercetări au fost efectuate între 1942 - 1943, și de Maria Mottl (informație preluată după B. Jungbert). În 1969, Lucian Roșu, G. Ferenczi, A. Zrinyi, I. Konya, au efectuat săpături în peșteră găsind o vatră de foc pe care erau lame, gratoare, așchii de

opal, andezit etc. S-au găsit și oase de *Ursus spelaeus* și de ierbivore. Au fost găsite și materiale ceramice, neolitice și medievale în galeria B. Se impune reluarea săpăturilor.

Datare: paleolitic, neolitic, epoca medievală.

1. Traian Orghidan, Margareta Dumitrescu, *Studiu monografic al complexului carstic din defileul Vârghișului*, Lucrările Institutului de Speologie „Emil Racoviță” 1-2, 1962 - 1963, p. 228 - 285.
2. Marcian Bleahu, V. Decu, Ștefan Negrea, C. Pleșa, I. Povară, I. Viehmann, *Peșteri din România*, 1976, p. 381 - 382.
3. B. Jungbert, *Repertoriul localităților cu descoperiri paleolitice din Transilvania (II)*, Acta Musei Napocensis 16, 1979, p. 408 - 409.
4. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 1200 / 8.

Peștera Meda

(Peștera nr. 1 din Piatra Șuncuiușului)

Jud. Hunedoara, sat - comuna Balșa.

Localizare: Munții Metaliferi, bazinul Mureșului, carstul din Valea Geoaiului, Valea Balșa.

Reprezintă o peșteră naturală locuită probabil de om, cu altitudinea absolută de 420 m, relativă de 60 m, lungimea totală de 18 m, cu o singură intrare. I. Mallasz a lansat o știre rămasă neconfirmată, că în peșteră ar fi găsit „mai multe oase aparținând omului diluvial”. Se impune o cercetare în teren pentru a se verifica probabilitatea existenței unei locuiri.

Datare: nedeterminată.

1. Ștefan Gaal, *Publicațiile Muzeului Județean Hunedoara*, 1928, p. 3 - 4, nota nr. 1.
2. B. Jungbert, *Repertoriul localităților cu descoperiri paleolitice din Transilvania (II)*, Acta Musei Napocensis 16, 1979, p. 406 - 407.

3. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 3140 / 1.

Găurile alăturate din Dealul lui Cocoș

Jud. Hunedoara, sat - comuna Beriu.

Localizare: Carstul din bazinul Orăștie (Beriu), culmea „Vârtoapele”, Dealul lui Cocoș - proprietatea Hârban Mihăilă.

Reprezintă trei peșteri naturale alăturate astupate cu piatră, argilă, hâbuc. Un sondaj a fost efectuat de Constantin Daicoviciu și colaboratorii săi (C. S. Nicolăescu-Plopșor), fără a se atinge stânca. Ar putea fi o confuzie cu peșterile din Culmea Vârtoapelor.

Datare: La Tène dacic.

1. Constantin Daicoviciu și colaboratorii, *Șantierul Grădiștea Muncelului*, SCIV 4, 1953, p. 188.
2. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 2062 / 2 - 3.

Peștera Luncani

(vezi și Peștera Cioclovina Uscată)

Jud. Hunedoara, sat - comuna Boșorod.

Localizare: Munții Sebeșului, carstul din bazinul Ponorici - Luncani, afluent al Mureșului.

S-a susținut în mod eronat că Márton Roska ar fi descoperit în această peșteră piese din paleolitic, culturile mustermană și aurignaciană.

Datare: nedeterminată.

1. B. Jungbert, *Repertoriul localităților cu descoperiri paleolitice din Transilvania (II)*, Acta Musei Napocensis 16, 1979, p. 406.
2. Lucian Roșu, Vasile Boroneanț, *Treptele antropogenezei*, Mic dicționar al oamenilor fosili, București, 1987, p. 46.

Peștera Cioclovina cu apă

(Peștera Ponorici-Cioclovina cu Apă)

Jud. Hunedoara, sat Cioclovina, comuna Boșorod.

Localizare: Munții Sebeșului, bazinul Ponoricii, Valea Luncașilor, versantul vestic al Văii Ponorici, 10 metri deasupra ponoarelor, 6 km sud de Peștera Cocoșului.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu două deschideri și galerii etajate, cu lungimea de 7916 m, cu altitudinea de 860 m. A fost explorată și cartată de Clubul de speologie „Emil Racoviță” București. Într-o galerie mică, la 10 m deasupra galeriei principale, la capătul dinspre prăpastie s-a găsit un bogat tezaur constând din 6000 de piese din bronz (phalere, tutuli, ampyxuri, lunule, saltaleone etc.), 1500 de mărgelile din pastă de sticlă albastră, 1000 de mărgelile de chihlimbar, 500 mărgelile de faianță, două psalii din corn de cerb provenind de la un harnașament de paradă. Tipologic, piesele de harnașament hallstattiene sunt specifice așa-zisului tip Cincu - Suseni. Peștera face parte din același sistem cu peștera Cioclovina Uscată. Cercetarea se impune a fi continuată.

Date: Hallstatt.

1. Eugen Comșa, *Le dépôt en bronze de Cioclovina (Carpathes Meridionales)*, Acta Archaeologica Carpatica 8, 1964, 1 - 2, p. 169 - 174.
2. Marcian Bleahu, V. Decu, Ștefan Negrea, C. Pleșa, I. Povară, I. Viehmann, *Peșteri din România*, București, 1976.
3. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România, 1981*, București, 1982, 2063 / 7.
4. **, *Buletinul Clubului de speologie „Emil Racoviță” București* 4, 1976, p. 242; 14, 1996, p.9.

Peștera Cioclovina

(Cioclovina uscată)

Jud. Hunedoara, sat Cioclovina, comuna Boșorod.

Localizare: Carțul din Valea Luncașilor, versantul drept. Munții Se-

beșului, masivul „Dâlma Ponoriciului”, pe Valea Streiului, afluent al Mureșului.

Peștera Cioclovina - Intrarea cioplită de om

Reprezintă o peșteră naturală, locuită de om, are lungimea de 2054 m, altitudinea de 775 m și prezintă două intrări. Săpături arheologice și cercetări de teren au fost întreprinse, între 1911 - 1922, de către Márton Roska. Situația stratigrafică este incertă în prezent, datorită intensei exploatări de guano efectuate de germani în timpul primului război mondial. Peștera a fost explorată pe rând de Clubul de speologie „Emil Racoviță” din București și de Clubul de speologie „Proteus” din Hunedoara. Pentru speologi Peștera Cioclovina uscată face parte din același sistem carstic cu Peștera Cioclovina cu apă.

Date arheologice: din lucrările publicate de Márton Roska și din materialele recuperate din peșteră rezultă existența dovezilor de locuire din paleoliticul mijlociu, cultura musteriană, și paleoliticul superior, cultura aurignaciană, ambele depuneri fiind însoțite de faună fosilă. Săpăturile au fost reluate între anii 1953 - 1954 de C. S. Nicolăescu-Plopșor, Corneliu N. Mateescu și Lucian Roșu, rezultând și materiale din vremea culturii Coțofeni.

Date antropologice: din stratul de locuire

corespunzător aurignacianului provine un craniu uman, descoperire care a făcut obiectul unei comunicări prezentate de Márton Roska și D. M. Teodorescu în 1923. A fost dat spre cercetare lui F. Rainer și I. Simionescu. Aceștia l-au publicat în 1923, atrăgând atenția și stabilind că aparține unei femei de 30 - 40 de ani, fiind caracteristic „omului de Cro - Magnon”. Au fost făcute analogii cu *Homo sapiens* de la Predmost II din Boemia. Craniul se găsește în colecția de paleontologie a Facultății de Geografie Geologie din cadrul Universității din București. Înainte de 1911, învățătorul Töry Gyözö din Călan împreună cu șeful de gară Ioan Lager au descoperit, în Sala Mare, un prim craniu, ulterior pierdut. Piesa a fost găsită la 2 m adâncime, sub crusta stalagmică din sectorul 1. Inciziile constatate de Márton Roska pe pereții peșterii sunt considerate de Henri Breuil și C. S. Nicolăescu-Plopșor ca fiind produse de animale.

Datare: paleolitic, perioada de tranziție de la neolitic la epoca bronzului.

1. Márton Roska, *Cercetări arheologice în Munții Hunedoarei*, 2, Cluj, 1923.
2. Henri Breuil, *Stations paléolithiques en Transilvanie*, Buletinul Societății de Științe - Cluj 2, 1925, p. 4.
3. C.S. Nicolăescu-Plopșor, *Desenuri paleolitice în Oltenia*, Arhivele Olteniei 5, 1926, p. 23.
4. C.S. Nicolăescu-Plopșor, *Le paléolithique en Roumanie*, Dacia 5-6, 1935 - 1936 (1938).
5. F. Rainer, I. Simionescu, *Sur le premier crâne de l'homme paléolithique trouvé en Roumanie*, Anuarul Academiei Române, Memoriile Secției de Științe 3, 1942, 17.
6. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 2063 / 8.

Peștera Șura de Jos

(Șura de Jos de la Măgura Băiței)

Jud. Hunedoara, sat Crăciunești, comuna Băița.

Localizare: Munții Metaliferi, bazinul Crișului Alb, carstul din Valea Căianului, Dealul Măgura Băiței, la nord de Deva.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om. Prezintă două intrări, cu o lungime

de 24 m, altitudinea absolută de 550 m, relativă de 115 m. În 1924, Márton Roska, execută săpături care ajung până la adâncimea de 0,90 m după cum urmează: 0 - 0,20 m strat eneolitic, 0,20 - 0,50 m paleolitic, un gratoar din jasp, atribuit aurignacian-ului mijlociu, fauna este cu *Ursus spelaeus*, 0,50 - 0,60 m, steril, 0,60 - 0,90 m strat cu așchii cioplite și cărbune, nedatat. Este necesară revizuirea stratigrafică și tehnoculturală.

Datare: paleolitic, eneolitic.

1. Márton Roska, *Recherches préhistoriques pendant l'année 1924*, Dacia 1, 1924.
2. Henri Breuil, *Notes de voyage paléolithique en Europe Centrale*, Anthropologie, 1925, p. 33 -35.
3. C.S. Nicolăescu-Plopșor, *Le paléolithique en Roumanie*, Dacia 5-6, 1935 - 1936 (1938).
4. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 3122 / 3.

Peștera Balogu

Jud. Hunedoara, sat Crăciunești, comuna Băița.

Localizare: Munții Metaliferi, bazinul Crișului Alb, carstul din Valea Căianului, Măgura Feredeului, la nord de Deva.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om. Prezintă trei intrări. Are o lungime de 180 m, cu altitudinea absolută de 450 m, relativă de 150 m. În 1924 Márton Roska efectuează săpături arheologice, care merg până la adâncimea de 0,55 m, după cum urmează: 0 - 0,15 m, humus recent cu ceramică eneolitică, 0,15 - 0,55 m argilă nisipoasă brun roșiatică, cu cărbune și faună cu *Ursus spelaeus*. În Muzeul Civilizației Dacice și Romane din Deva se află o colecție de materiale ceramice din această peșteră. Este necesară revizuirea stratigrafică și tehnoculturală a materialului.

Datare: paleolitic, eneolitic.

1. Márton Roska, *Recherches préhistoriques pendant l'année 1924*, Dacia 1, 1924.
2. Henri Breuil, *Notes de voyage paléolithique en Europe Centrale*, Anthropologie, 1925, p. 33 -35.
3. C.S. Nicolăescu-Plopșor, *Le paléolithique en Roumanie*, Dacia 5-6, 1935 - 1936 (1938).
4. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 3121 / 1.

Peștera Groapa Lupului

(Gaura Lupului)

Jud. Hunedoara, sat Crăciunești, comuna Băița.

Localizare: Munții Metaliferi, bazinul Crișului Alb, carstul din Valea Căianului, „Măgura Feredeului”, la nord de orașul Deva.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om. Are o singură intrare, lungimea de 19 m, altitudinea absolută de 450 m, relativă de 210 m. În 1924 Márton Roska, efectuează săpături care ating adâncimea de 0,60 m. Situația este următoarea: 0 - 0,05 m humus, ceramică modernă, 0,05 - 0,50 m argilă gălbuie, unelte de cuarț, paleolitic. Fauna este prezentă cu *Ursus spelaeus*. Este necesară revizuirea stratigrafică și tehnologică a materialelor rezultate.

Date: paleolitic, epoca modernă.

1. Márton Roska, *Recherches préhistoriques pendant l'année 1924*, Dacia 1, 1924.
2. Henri Breuil, *Notes de voyage paléolithique en Europe Centrale*, Anthropologie, 1925, p. 33 -35.
3. C.S. Nicolăescu-Plopșor, *Le paléolithique en Roumanie*, Dacia 5-6, 1935 - 1936 (1938).
4. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 3121 / 2.

Coridorul din Piatra Muntenilor

(Peștera Nr. 1 din Piatra Muntenilor)

Jud. Hunedoara, sat Federi, comuna Pui.

Localizare: Munții Sebeșului, bazinul Ohaba (afluent al Streiului), Dealul Piatra Muntenilor lângă Gaura Coșului.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, de forma unui tunel (coridor) lung de 8,5 m pe direcția sud-est - nord-vest. În 1924, Márton Roska efectuează la intrarea dinspre sud-est un sondaj arheologic de 2,50 x 1 m, de 1,80 m adâncime. În stratul de argilă roșie s-au găsit câteva racloare de caracter musterian și urme de cărbune. La suprafață, fragmente ceramice daco-romane.

Se impune revizuirea stratigrafiei, depunerilor și utilajelor din silex, a datelor tehnologic-tipologice.

Date: paleolitic, eneolitic, epoca daco-romană, epoca medievală.

1. Márton Roska, *Recherches préhistoriques pendant l'année 1924*, Dacia 1, 1924.
2. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 2064 / 7.

Peștera cu apă termală Geoagiu Băi - Germisara

Jud. Hunedoara, sat Geoagiu Băi, comuna Geoagiu.

Germisara - Plăcuță de aur descoperită în izvor

Localizare: Munții Metaliferi, Masivul Pleșa, carstul din bazinul Geoagiu, în localitatea balneară Geoagiu Băi, în zona vestigiilor arheologice.

Reprezintă o peșteră naturală amenajată parțial de om. Se prezintă sub forma unei adâncituri în stâncă în care se prelinge un izvor termal. Cercetările arheologice efectuate de Muzeul Civilizației Dacice și Romane din Deva după 1980, au pus în evidență noi dovezi despre una dintre cele mai importante stațiuni romane termale din țară, exploatate încă din epoca daco-romană, aducând dovezi noi

privind romanizarea și simbioza daco-romană. Impun în primul rând noile plăcuțe de aur descoperite, monede, materiale arheologice. Din stațiune provin inscripții cu versuri dedicate reginei apelor „Nympha regina undarum”, monede descoperite în izvor. În jurul său, în exterior, s-au organizat conducte și construcții în care se făceau tratamente.

Datare: epoca dacică, epoca daco-romană, epoca medievală.

1. CIL III 940 - 941, 1393 - 1402, 7882.
2. Dumitru Tudor, *Orașe, târguri și sate în Dacia Romană*, 1968, p. 130 - 137.
3. Mihail Macrea, *Viața în Dacia Romană*, București, 1969, p. 60, 81, 637.
4. A. Rusu, E. Pescaru, *Politique ediltaire dans les provinces de l'Empire Romain*, Cluj - Napoca, 1993, p. 201 - 214.
5. ***, *Germisara (Geoagiu Băii), județul Hunedoara*, *Cronica Cercetărilor Arheologice*, Campania 1996, a XXXI-a Sesiune Națională de Rapoarte Arheologice, coordonator Cornelia Stoica, cImeC, București, 1997, p. 36 - 38.

Peștera Cocoșului

(Gaura Cocoșului, de la Federi)

Jud. Hunedoara, sat Federi, comuna Pui.

Localizare: Munții Sebeșului, bazinul Ohaba (afluent al Streiului), Dealul Piatra Muntenilor, în fața peșterilor de la „Coasta Vacii”, la vest de localitatea Federi.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om. Prezintă o intrare și o sală mare cu o fereastră, cu lungimea de 12 m. Săpăturile arheologice au fost efectuate de Márton Roska în 1924. S-a săpat până 0,60 m adâncime (secțiune de 2 x 1 m), s-a găsit ceramică daco-romană, unelte din silix, cuarțit și calcar cristalin, atribuite cu probabilitate paleoliticului cu aceleași caracteristici ca cele de la Cioclovina, faună probabil cu *Ursus spelaeus*. Se impune revizuirea cercetării și verificarea datelor tehnolo-tipologice.

Datare: paleolitic (probabil), La Tène dacic, epoca romană.

1. Márton Roska, *Recherches préhistoriques pendant l'année 1924*, Dacia 1, 1924.
2. C.S. Nicolăescu-Plopșor, Corneliu N. Mateescu, *Șantierul arheologic Cerna - Olt*, SCIV 6, 1955, 3 - 4.

3. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 2064 / 1.

Peștera Nr. 1 de la Coasta Vacii de la Federi

Jud. Hunedoara, sat Federi, comuna Pui.

Localizare: Munții Sebeșului, bazinul Ohaba, sub înălțimea Fruntea Mare.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu altitudinea de 700 m. Săpături arheologice au fost efectuate de Márton Roska în 1924 (fără descriere, dar cu o schiță). Peștera constă dintr-o sală larg deschisă care se termină într-un diverticul cu orientarea spre nord-vest. Situația stratigrafică: până la 0,30 m, depunere cu materiale din secolele X - XI ; 0,30 - 0,90 m ceramică eneolitică; 0,90 - 1,80 m ceramică eneolitică dar și piese din paleoliticul mijlociu, cultura musteriană, industrie lamelară cu gratoare atipice din cuarț, faună cu *Ursus spelaeus*. Se impune dacă este posibil, o reluare a cercetării cu metode moderne de lucru și multidisciplinare.

Datare: paleolitic, eneolitic, epoca medievală.

1. Márton Roska, *Recherches préhistoriques pendant l'année 1924*, Dacia 1, 1924.
2. C.S. Nicolăescu-Plopșor, Corneliu N. Mateescu, *Șantierul arheologic Cerna - Olt*, SCIV 6, 1955, p.3-4.
3. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 2064 / 4.

Peștera Nr. 2 de la Coasta Vacii de la Federi

Jud. Hunedoara, sat Federi, comuna Pui.

Localizare: Munții Sebeșului, bazinul Ohaba sub înălțimea Fruntea Mare, sub Peștera nr. 1.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu altitudinea de 700 m. În 1924, Márton Roska efectuează săpături (nu-i face o descriere). Din schița prezentată rezultă o peșteră mică orientată cu intrarea spre sud-est. În partea de vest prezintă o fereastră naturală. Săpăturile

s-au desfășurat pe două treimi din peșteră, fără descriere stratigrafică, dar cu precizarea că în stratul de argilă gros de 30 m s-a găsit un atelier de cioplire a pietrei din paleoliticul mijlociu, cultură musteriană, cu toporașe de mână din calcar cristalin. Se impune reluarea săpăturii pentru investigare cu metode noi pentru apreciere tipologică și datare.

Datare: paleolitic.

1. Márton Roska, *Recherches préhistoriques pendant l'année 1924*, Dacia 1, 1924.
2. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 2064 / 5.

Peștera nr. 3 de la Coasta Vacii de la Federi

Jud. Hunedoara, sat Federi, comuna Pui.

Localizare: Munții Sebeșului, bazinul Ohaba, sub înălțimea Fruntea Mare, în stânga Peșterii nr. 2.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu altitudinea de 700 m. Nu prezintă descriere, dar din schiță rezultă că avea deschiderea spre est. Intrarea dă într-o sală mică, care comunică printr-un scurt culoar cu o altă sală cam de aceeași mărime, care se termină cu un diverticul lung și îngust în partea de vest. Săpăturile s-au practicat în toată sala de la intrare, în culoare și până la jumătatea celei de a doua săli. În stratul de argilă roșie existau câteva unelte din paleoliticul mijlociu, cultura musteriană, fragmente dispersate de cărbune. La suprafață s-au descoperit fragmente ceramice provenind din două vase de epocă romană. Fauna este cu *Ursus spelaeus*. Se impune reluarea cercetărilor pentru datare și încadrare culturală mai precisă.

Datare: paleolitic, epoca romană.

1. Márton Roska, *Recherches préhistoriques pendant l'année 1924*, Dacia 1, 1924.
2. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 2064 / 6.

Peștera 1 din Culmea Vârtoapelor

(Peștera 1 din Peretele Platoului

Vârtop, La Găuri (Bodii)

Jud. Hunedoara, sat Grădiștea de Munte, comuna Orăștioara de Sus.

Localizare: Peștera 1 din Culmea Vârtoapelor, Munții Sebeș-Șureanu, bazinul Mureșului Mijlociu, afluentul Beriu, râul Grădiștea. Pe platoul calcaros Vârtoapele la sud, între Valea Rea și Valea Anineș, la sud de Dealul lui Cocoș, la 30 m de drum.

Culmea Vârtoapelor - Intrarea în Peștera nr. 1

Reprezintă o peșteră naturală cu patru intrări. Altitudinea absolută este de 880 m; peștera este fosilă, cu stalactite, scurgeri parietale de lapte de peșteră. Lungimea inițială este 22 m. A fost cartată de Valer Trușă în 1959, iar în 1981 o echipă de la Clubul de speologie „Emil Racoviță” din București a jonționat această peșteră cu peștera din sud, denumită Peștera nr. 2 din Culmea Vârtoapelor. Are acum 5 intrări, o lungime de 42 m și o denivelare de 7 m. Peștera a fost identificată în 1847 de doctorul Andrei Fodor; D.M. Teodorescu și Márton Roska, în 1923 semnalează și ei peștera ca fiind locuită. În 1951, Constantin Daicoviciu și Al. Ferenczi o menționează (cel din urmă o și vizitează). În 1953, C.S. Nicolăescu-Plopșor reia cercetările în zonă. El menționează că a fost locuită în anii primului război mondial și efectuează un sondaj, de 1 x 1 m - prima secțiune și de 1,70 x 1,70 m - cea de a doua. În a doua secțiune nu s-a ajuns până la stâncă și în ea s-au găsit câteva fragmente ceramice dacice. În 1981 speologul Ică Giurgiu efectuează un

sondaj adânc de 1,50 m (1 x 1 dimensiuni), fără a atinge stâncă. În 1989, cu aprobarea Facultății de Istorie din București efectuează cercetări mai ample - o secțiune de 3,75 x 1,25 m. Nu s-a ajuns la stâncă. S-a constatat la suprafață un strat vegetal, sub acesta un strat brun închis cu ceramică, melci, cărbune etc. deranjat de o groapă (probabil, secțiunea lui C.S. Nicolăescu-Plopșor din 1953), altul tot brun închis, cu câteva oase; sub acesta un strat gălbui albicios cu nisip și pietriș, steril arheologic. Ceramica găsită aparține secolului I a.Chr. și I p.Chr., de aceeași vârstă cu cea găsită de Vasile Boroneanț în Peștera Limanu din Dobrogea și la Schela Cladovei sau cu cea găsită de C.S. Nicolăescu-Plopșor la Gura Dobrogei. Este probabil că la intrare se afla un zid de piatră. Detaliile de interior ale așezării rocilor sugerează o intervenție a omului. În 1999 peștera a fost cercetată de Ică Giurgiu, V. Boroneanț, prin care se atestă vechimea locuirii și se recoltează faună pentru determinare. Peștera poate fi cea la care se referă Strabon în Geografia sa cu mențiunea că preotul dac Deceneu practica în ea un cult religios. Deasupra, pe platou, toți cei care au vizitat peșterile au găsit ceramică dacică și alte materiale arheologice.

Date: La Tène dacic, epoca romană.

1. D. M. Teodorescu, Márton Roska, *Cercetări arheologice în Munții Hunedoarei*, Cartea Românească, Cluj, 1923.
2. V. Trușă, *Carstul de la Grădiștea de Munte*, Analele Universității „C.I. Parhon”, seria Geologie-Geografie, 1959.
3. Constantin Daicoviciu, Alexandru Ferenczi, *Așezări dacice din Munții Orăștiei*, Cercetări de Istorie veche, București, 1951.
4. Constantin Daicoviciu, Alexandru Ferenczi, Alexandru Bodor, C.S. Nicolăescu-Plopșor, Nicolae Gostar, D. Radu, M. Detiu, P. Duka, *Șantierul Grădiștea Muncelului*, SCIV 4, 1953, 1 - 2, p. 188.
5. I. Giurgiu, G. Silvășanu, M. Codescu, G. Miclăuș, *Noi explorări în Masivul Vârtoape*, Buletin Speologic Informativ 6, FRTA, CCSS, București, 1982, p. 133 - 142.
6. G. Jugănar, I. Giurgiu, *Peștera 1 din Culmea Virtoapelor (M. Sebeș)*, Buletinul Clubului de speologie „Emil Racoviță” București 13, 1990, p.14 - 28.
7. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România, 1981*, București, 1982, 3405 / 12 - 13.

Peștera Curată de la Nandru

(Peștera de Jos)

Jud. Hunedoara, sat Nandru, comuna Peștișul Mic.

Localizare: Munții Poiana Ruscă, pe Valea Mureșului, versantul stâng, pe Valea Roatei, versantul drept, la vest de sat. Carstul din Valea Mureșului.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu altitudinea absolută de 300 m, relativă de 18 m, lungimea de 60 m. Prin deschiderea în formă de tunel, lungă de aproximativ 12 m, orientată spre est, se pătrunde într-o galerie-sală lungă de 8 m și lată de 18 m. Săpături arheologice au fost efectuate de Zsofia von Torma în 1877, de alți amatori de arheologie. În 1955 - 1956, C. S. Nicolăescu-Plopșor a cercetat prin săpături peștera împreună cu echipa sa. S-a constatat existența a două straturi de locuire, primul din paleolitic mijlociu - mustertian II b, gros de cca. 0,30 m și mustertian II a, gros de 0,85 m - cu unelte (în special din cuarțit), faună cu *Ursus spelaeus*; urmează un strat steril arheologic, gros de 0,23 m, apoi stratul mustertian I, gros de 1,20 m, care conținea unelte din cuarțit și silex, faună cu: *Ursus spelaeus*, *Hiena spelaea*, *Rhinoceros antiquitatis*; stratul post-paleolitic a fost rășluit de Zsofia von Torma, din el s-au mai păstrat doar 0,55 m. În partea sa superioară (fără alte detalii), s-au descoperit materiale ceramice aparținând culturii Criș (ne-olitic); în cea mijlocie din perioada de tranziție la epoca bronzului, cultura Coțofeni. Deasupra s-au găsit materiale medievale din secolul al XIV-lea. Recent, din peșteră Alexandru Păunescu a pre-levat probe pentru analize cu C¹⁴.

Date: paleolitic mijlociu, neolitic, perioada de tranziție de la neolitic la epoca bronzului, epoca medievală, secolul al XIV-lea.

1. Márton Roska, *Die Sammlung Zsofia von Torma*, Cluj, 1941.
2. C.S. Nicolăescu-Plopșor, Alexandru Păunescu, *Șantierul arheologic Nandru*, Materiale 3, 1957.

3. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România, 1981*, București, 1982, 2277 / 1.

Peștera Spurcată de la Nandru

(Peștera de Sus)

Jud. Hunedoara, sat Nandru, comuna Peștișul Mic.

Localizare: Munții Poiana Ruscă, Valea Mureșului, versantul stâng, pe Valea Roatei, versantul drept, la 179 m amonte de Peștera Curată. Carstil din valea Mureșului.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu altitudinea absolută de 305 m, relativă de 26 m, lungimea este de 20 m, cu două intrări. Are forma cotită, mai largă în jumătatea cu intrarea mare. Intrarea mică este blocată. Săpături arheologice s-au efectuat de Zsofia von Torma în 1877, de J. Mallasz după primul război mondial. Între 1955 – 1956, C.S. Nicolăescu-Plopșor și echipa sa efectuează săpături sistematice, constatând evacuarea părții superioare a depunerilor post-paleolitice de către cercetările mai vechi. În ceea ce s-a mai păstrat s-a găsit:

1. la suprafață un strat amestecat cu materiale datând din paleolitic, neolitic (cultura Criș), perioada de tranziție la epoca bronzului (cultura Coțofeni) și din epoca medievală;
2. sub acest strat, pe alocuri s-a mai păstrat nealterat stratul neolitic Criș-Starčevo, probabil din două faze din etapa mijlocie a acestei culturi, dar diferite de etapa din Peștera Curată;
3. un strat steril brun-roșcat;
4. un strat aparținând paleoliticului superior;
5. un strat datat în paleolitic mijlociu, musterian II mijlociu după Alexandru Păunescu, paleolitic cuarțitic după Florea Mogoșanu, musterian cuarțitic vechi după Vasile Boroneanț, din Würm I - Würm II - interstadiul Nandru, după Marin Cârțumaru.

J. Mallasz precizează că Zsofia von

Torma a golit întreg aluviul (post-paleolitic) pe care l-a aruncat păstrând diluviul. Recent, din peșteră Alexandru Păunescu a prelevat probe pentru analize cu C^{14} .

Datare: paleolitic, neolitic, perioada de tranziție de la neolitic la epoca bronzului, epoca medievală.

1. J. Mallasz, *Á solutreen első biztos megallopitasa Erdelyban*, Dolgozatok Széged 9-10, 1933 - 1934.
2. Márton Roska, *Die Sammlung Zsofia von Torma*, Cluj, 1941.
3. C.S. Nicolăescu-Plopșor, Alexandru Păunescu, Alexandra Bolomey, *Șantierul arheologic Nandru*, Materiale 3, 1957.
4. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România, 1981*, București, 1982, 2277 / 2.
5. Vasile Boroneanț, *L'Acheuléen supérieur de Cladova (Roumanie) et la question du paléolithique quartzitique*, Anthropologie 29, Brno, 1991.

Peștera Bordul Mare de la Ohaba Ponor

(Hohle von Ohaba Ponor, Peștera Ponorici - Cioclovina cu Apă)

Jud. Hunedoara, sat Ohaba Ponor, comuna Pui.

Localizare: Bordul Mare, Munții Sebeșului, Valea Mureșului Mijlociu, bazinul Streiului, sectorul Ponorici - Luncani.

Reprezintă o peșteră naturală cu două intrări, cu altitudinea de 695 m, lungimea de 22 m. Cercetările în această peșteră au început înainte de primul război mondial de către I. Mallasz, director al Muzeului din Deva, și de către Márton Roska, continuată de acesta din urmă și între cele două războaie mondiale; reluate de C.S. Nicolăescu-Plopșor și echipa sa, între 1954 – 1955, cercetările au pus în evidență existența unor depuneri arheologice în care pe lângă unelte de silex și os s-a identificat o bogată faună și trei falange atribuite lui *Homo sapiens*. Stratigrafic, situația se prezintă astfel: la bază se află un strat steril arheologic, urmează un strat datat

În musterianul II, un alt strat steril urmat de stratul musterian III, cu șapte nivele de locuire, apoi musterianul IV cu două nivele, toate din paleoliticul mijlociu și deasupra un strat aparținând culturii aurignaciene din paleoliticul superior. Urmează un ultim strat steril și stratul de locuire paleolitică din care, fără a avea poziție stratigrafică detașată, s-au recoltat materiale aparținând culturii Criș din neoliticul vechi, culturii Coțofeni din perioada de tranziție la epoca bronzului, epocii dacice și celei medievale. Recent, Al. Păunescu a recoltat probe pentru datări cu C¹⁴.

Date: paleolitic, neolitic, perioada de tranziție de la neolitic la epoca bronzului, La Tène dacic, epoca medievală.

1. Márton Roska, *Paleoliticul Ardealului*, AIJR 14, 1930, p. 99 - 112.
2. I. Gaal, *Ujabb Ember es emlocs antleletek Mousterilebol*, Korlemenjek 3, 1943, 1.
3. C. S. Nicolăescu-Plopșor, și colaboratorii, *Șantierul Arheologic Cerna - Olt*, SCIV 6, 1955, 3 - 4, p. 129.
4. C. S. Nicolăescu-Plopșor, N. Haș, Alexandru Păunescu, Alexandra Bolomey, *Materiale* 3, 1957, p. 13 - 49.
5. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 2063 / 7.

Peștera din Ponorici

(Gura Ponorici, Peștera Cioclovina cu Apă - Ponorici, după C. Goran)

Jud. Hunedoara, sat Ponor, comuna Boșorod.

Localizare: Munții Sebeșului, Valea Streiului, afluent pe stânga al Mu-reșului, pâraul Ponorici, versantul stâng, Valea Luncanilor, Gura Ponorici.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu altitudinea absolută de 1018 m, două deschideri, lungimea totală de 7916 m. Peștera face parte din sistemul carstic Cioclovina și este de fapt intrarea superioară în acest sistem. În cercetările efectuate de Márton Roska s-au identificat oase sparte intenționat, pe care acesta le atribuie paleoliticului dar și ceramică din epoca bronzului fără stabilirea culturii.

Date: paleolitic, epoca bronzului.

1. Márton Roska, *Rapport préliminaire sur les fouilles archéologiques de l'année 1925*, Dacia 2, 1925.
2. B. Jungbert, *Repertoriul localităților cu descoperiri paleolitice din Transilvania (IV)*, Acta Musei Napocensis 19, 1982.
3. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 2063 / 7.

Peștera lui Cocolbea

(Gaura lui Cocolbea)

Jud. Hunedoara, sat Ponor, comuna Pui.

Localizare: Munții Sebeșului, bazinul Ohaba, Valea Opriței, Dealul Piatra lui Cocolbea, la 2 km nord-est de sat.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu o singură deschidere (4,5 x 20 m), orientată spre vest. Are două etaje, cel inferior, din care curge un șipot și etajul superior, unde, la gură, M. Mallasz a descoperit fragmente ceramice eneolitice. În 1924, Márton Roska efectuează un sondaj arheologic dar nu a găsit dovezi de locuire umană. Se impune verificarea stratigrafiei.

Date: eneolitic.

1. Márton Roska, *Rapport préliminaire sur les fouilles archéologiques de l'année 1925*, Dacia 2, 1925.
2. Marcian Bleahu, V. Decu, Ștefan Negrea, C. Pleșa, I. Povară, I. Viehmann, *Peșteri din România*, București, 1976.
3. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 2064 / 30.

Peștera Piatra Poienii

(Peștera de la Pietriș, Peștera de sub Șeletru, Gaura Poienii)

Jud. Hunedoara, sat Ponor, comuna Pui.

Localizare: Munții Sebeșului, bazinul Streiului, versantul stâng, în amonte de localitatea Baru.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu altitudinea absolută de 1132 m. Este invadată de apă. Numai treimea de la intrare este locuibilă. Aici, în 1925, Márton Roska a executat săpături și a

găsit oase sparte intenționat. Alături, în partea dreaptă a peșterii, se află un adăpost sub stâncă, unde se crede că sunt necesare săpături. Se impune continuarea săpăturilor, aceasta fiind și recomandarea lui Márton Roska.

Datare: probabil paleolitic.

1. Márton Roska, *Rapport préliminaire sur les fouilles archéologiques de l'année 1925*, Dacia 2, 1925.
2. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România, 1981*, București, 1982, 2066 / 24.

Peștera Ponor

(probabil Peștera Gaura Poienii, peștera de la Pietriș, Peștera de sub Șalitr, Peștera din Piatra Poienii)

Jud. Hunedoara, sat Ponor, comuna Pui.

Localizare: Munții Sebeșului, Valea Streiului, afluent pe stânga al Mureșului, pârâul Ohaba, masivul calcaros „Piatra Poienii”.

Reprezintă o peșteră naturală locuită probabil de om, cu altitudinea absolută de 1132 m. Márton Roska a efectuat în 1935 săpături arheologice, identificând oase de *Ursus spelaeus*; unele oase de animale prezintă posibile dovezi de spargere intenționată. Márton Roska atrage atenția și asupra unor adăposturi naturale din apropiere. Se impune efectuarea unor investigații de teren și sondaje, atât în peșteră, cât și în adăposturile naturale menționate.

Datare: probabil paleolitic.

1. Márton Roska, *Rapport préliminaire sur les fouilles archéologiques de l'année 1925*, Dacia 2, 1925, p. 412 - 413.
2. B. Jungbert, *Repertoriul localităților cu descoperiri paleolitice din Transilvania (III)*, Acta Musei Napocensis 19, 1982, p. 554.

Peștera Avenul cu incizii de la Gaura Cizmii

Jud. Hunedoara, sat Ribicioara, comuna Ribița.

Localizare: Munții Metaliferi, carstul

dintre Crișul Alb și Arieșul Mic, masivul „Grohot”, Cheile Ribicioarei.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu altitudinea absolută de 410 m, relativă de 80 m, lungimea totală de 69 m. Prezintă două deschideri, una spre est, pe platou, și alta în vale, în Cheile Ribicioarei. Deschiderea principală are în față un prag săpat de 0,80 m și la contactul cu avenul altul de 1 m. Galeria de la intrare este de 14 m lungime și între 2 - 3 m înălțime, cade în avenul de 29 m adâncime care se termină în etajul inferior. A fost găsită de clubul de speologie „Zărand” din Brad. În 1975, M. Nedopaca și ceilalți membri împreună cu Cantemir Rîșcuția, Irina Rîșcuția și Vasile Boroneanț cercetează galeria și avenul. În 1976 se constată că în galeria din față, pe peretele de sud, se află incizate, probabil cu un cui de metal (legat cu sfoară de altul care servea drept ax a cărui găuri de fixare se observă în perete), cercuri realizate prin rotație, numărul lor, întregi, neterminate sau nereușite ridicându-se la 13-14. Linia este trasată fin, prin învârtire repetată (de aici imprecizia și aspectul de exercițiu repetat). Alături de ele există incizată stângaci o figurină umană schematizată ce prezintă un cerc reprezentând capul. Pe stânca podelei din etajul inferior se aflau întinse un schelet uman și resturi dintr-un schelet de *Ursus spelaeus*, care au fost prelevate și predate spre studiu lui Cantemir Rîșcuția. Marin Cărciumaru, care vizitează ulterior peștera, publică desenele în 1988. Considerăm, după linia desenului și fragmentele de ceramică ce s-au recoltat din galerie, că desenele pot fi din epoca medievală târzie, secolele XVI - XVIII. Scheletul uman și oasele de *Ursus spelaeus* din etajul inferior pot fi din paleolitic. Urmează publicarea lor cu noi interpretări.

Datare: paleolitic, epoca medievală.

1. Cristian Goran, *Repertoriul Sistematic al Peșterilor din România*, București, 1982, 3113 / 4.
2. L. Vălenaș, Marcián Bleahu, B. Barjan, G. Halasi, *Gravurile rupestre din Peștera Cizmii, Documente recent descoperite și informații arheologice*, București, 1988, p. 3 - 13.
3. Cantemir Rîșcuția, Irina Rîșcuția, Vasile Boroneanț, P. Chirilă, M. Nedopaca, *Descoperirile din Peștera Cizmii de la Ribicioara, comuna Ribița, jud. Hunedoara*, [în manuscris].

Peștera Topolnița

(Gaura lui Ciocârdie, Gaura Feții, Găurinți, Peștera Napului, Peștera Prosăcul, Peștera Sohodol, Peștera Topolnița I și II, Peștera Tunelul de la Marga, Complexul subteran Topolnița)

Jud. Mehedinți, sat - comuna Cireșu.

Localizare: Podișul Mehedinți, Cheile Topolniței, Dealul Prosăcului, la est de localitatea Cireșu. Carstul din Valea Topolniței.

Reprezintă o peșteră naturală, locuită parțial de om, cu altitudinea absolută de 434 m; relativă de 84 m. Prezintă cinci deschideri și are o lungime totală de 20500 m. Peștera este gigantică, cu o rețea de galerii dispusă pe patru etaje: două fosile, unul subfossil și altul activ, ca urmare a acțiunii apei din trei pârâuri: Topolnița, Găurinți și Ponorăț, prin Gaura Prosăcului. Peștera a fost semnalată în 1880 de V. Dumitrescu; se ocupă de ea Gheorghe Murgoci în 1898, N. Densușianu în 1913 și I. Vintilescu în 1941, în 1961, V. Decu; i se vor alătura Marcian Bleahu, I. Povară și G. Diaconu în 1974. A fost împărțită de speologi în mai multe sectoare (explorarea este neterminată). Mai important din punct de vedere arheologic este sectorul „Peștera femeii”, din care se ajunge în „Culoarul Liliecilor” și apoi în „Culoarul Vetrelor”, unde au fost identificate vetre de foc ce datează din neolitic, din epoca dacică și din cea medievală. Împreună cu acestea se aflau și materiale ceramice sau piese de metal. Cercetări arheologice s-au făcut și în exterior, de către colectivul Muzeului Regiunii „Porților de Fier” din Drobeta-Turnu Severin, de către C.S. Nicolăescu-Plopșor și Lucian Roșu, care au efectuat săpături la Cireșu, dezvelind cuptoarele de redus minereul de fier de epocă dacică. La cercetări au mai participat E. Bujor, Vasile Boroneanț și alții. În mai multe locuri în peșteră, a fost identificată și faună fosilă (*Ursus spelaeus*). Este una dintre cele mai frumoase și mai importante peșteri din lume. Peștera este protejată și închisă circuitului turistic. A fost pusă sub controlul și administrația

Muzeului Regiunii „Porților de Fier” din Drobeta-Turnu Severin. În prezent este în administrarea Comisiei Monumentelor Naturii. Comunică hidrologic cu Peștera lui Epuran. Peștera a suferit unele amenajări: peste puntea naturală, din interior, prăbușită acum, s-a construit un pod metalic, iar intrarea principală, de pe partea dreaptă a pârâului Topolnița, este închisă cu poartă de metal. Vizitarea se face controlat.

Datare: neolitic, Hallstatt, epoca dacică, epoca medievală.

1. G. M. Murgoci, *Calcare și fenomene de eroziune în Carpații Meridionali*, Buletinul Societății de Științe 7, 1898, p. 1.

2. V. Decu, Marcian Bleahu, *Grottes d'Oltenie explorées de 1959 à 1962*, în *Recherches sur les grottes du Banat et Oltenie, Roumanie 1959 - 1962*, CNRS, Paris, 1967.

Peștera lui Epuran

Jud. Mehedinți, sat Jupânești, comuna Cireșu.

Localizare: Podișul Mehedinți, carstul din Valea Topolniței, pe versantul stâng al râului Ponorăț, la 600 m sud-est de satul Jupânești.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu altitudinea absolută de 415 m, altitudinea relativă de 16 m, lungimea de 3604 m. Are o singură deschidere cu două etaje: unul fosil și altul activ. În 1962 C.S. Nicolăescu-Plopșor execută săpături arheologice lângă peretele unei stânci, la Jupânești, dar la câțiva ani, se prăbușește gura unei peșteri obturate. Peștera a putut fi explorată în anii următori de specialiștii de la Muzeul Regiunii „Porțile de Fier” din Drobeta-Turnu Severin și de colectivul care a efectuat săpături la Cireșu condus de Lucian Roșu sub îndrumarea lui C.S. Nicolăescu-Plopșor și apoi de speologi. Colegul C. Lascu identifică ceramică incrustată cu culoare albă aparținând culturii Kostolač și unelte din os și piatră. Peștera este în curs de explorare și are legătură cu Peștera Topolnița la nivelul etajului activ. Este închisă cu grilaj de fier.

Piese se află la Muzeul Județean de Etnografie și al Regimentului de Graniță Caransebeș, sub inventar nr. 11291, și la

Institutul de Speologie „Emil Racoviță”
din București.

Datare: epoca medievală.

1. Marcian Bleahu, V. Decu, Ștefan Negrea, C. Pleșa, I. Povară, I. Viehmann, *Peșteri din România*, 1976, p. 307 - 308.
2. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 2136 / 1.

Peștera Climente I, Peștera Climente, Gaura lui Climente

Jud. Mehedinți, sat - comuna Dubova.

Climente I - Intrarea în peșteră

Localizare: Munții Almăjului, bazinul Dunării, zona Porților de Fier, „Preluca lui Climente”, „Ciucaru Mare”.

Reprezintă o peșteră naturală cu o singură deschidere, cu o sală orizontală și o galerie orizontală ascendentă, cu altitudinea absolută de 178 m, relativă de 130 m, lungimea totală de 70 m, orientată sud-sud-est - nord-nord-vest. A fost identificată de Vasile Boroneanț în 1964, care a efectuat săpături în 1965 și în 1968 - 1969. Cu această ocazie au fost scoase la iveală o bogată faună domestică și de peșteră din perioada preistorică și numeroase materiale

arheologice, aflate într-o succesiune stratigrafică, după cum urmează: pe stânca alterată, din perioada când peștera era activă, la sfârșitul interglaciului Riss - Würm și Würmul de început se suprapun nisipuri și prundiș, apoi primele depuneri argiloase în care se află prima etapă de locuire săracă, din paleoliticul mijlociu, cultura mustertiană, apoi două depuneri sterile arheologic dar nu și faunistic, locuirea corespunzătoare paleoliticului cuarțitic, din paleoliticul mijlociu final și din paleoliticul superior, apoi după o altă depunere sterilă o locuire protoclisuriană (epigravettiană) din mileniul XVI - XI (14000 - 11000) a.Chr. După o depunere loessoidă sterilă de la sfârșitul glaciațiunii Würm, urmează o locuire din timpul neoliticului timpuriu, cultura Criș. În același tip de depunere urmează o locuire din vremea culturii Coțofeni din perioada de trecere spre epoca bronzului. Din epoca bronzului se evidențiază materiale și ceramică aparținând culturii Verbicioara, din prima epocă a fierului - Hallstatt, grupul cultural Susani - Mediaș. Acesta din urmă nu are un nivel de locuire bogat. Nivelurile de locuire sunt marcate prin vetre de foc cu arsură și cenușă, însoțite de ceramică. Ultima locuire, de la suprafață, se află într-un pământ negru-cenușiu și aparține epocii medievale, secolele XVII - XVIII, în acest strat s-au găsit și monede. La suprafață se găsește guano de animale domestice și liliac, vetre de foc din secolele XIX - XX. Peștera adăpostește în vreme de iarnă și vară animale domestice care cresc nesupravegheate. Pentru paleoliticul mijlociu final și pentru paleoliticul superior de început s-au găsit unelte predominant din cuarțit dar și din silex sau alte roci, iar pentru post-clisurian un bogat inventar de unelte din silex, în care domină vârfulurile de săgeată de un tip specific acestei locuiri. Oasele de animale studiate de Alexandra Bolomey și Elena Terzea fac dovada că până în post-clisurian (epigravettian) se vâna în principal *Ursus spelaeus*. În tardiglaciul în timpul culturii protoclisurian se vâna *Capra ibex* (capra neagră) și *Rupicapra rupicapra* (capra de stâncă), *Ursus arctos* (ursul brun), *Vulpes vulpes*, *Cervus elaphus* etc. Lista animalelor vâdate pentru ambele perioade este mult

mai bogată. Începând cu neoliticul, alături de animalele sălbatice apar și capra sau oaia ca animale domestice. Alături de aceste animale de talie mare sau mijlocie, a apărut și faună mărunță cu *Micro tusarvalis* în timpul paleoliticului cu climat foarte sever, împădurit, cu *Microtus gregalis*, *Lagurus lagurus*, *Cricetulus migratorus*, *Sicista subtilis*, *Ochatona pusilla*. Din cauza creșterii nivelului apei în lacul de acumulare a Hidrocentralei Porțile de Fier I, la peșteră se poate ajunge numai venind cu barca până la „Preluca lui Climente” sau coborând pe frângii peretele abrupt al „Ciucarului Mare”.

Climente I - Unelte din quartz, silex și os

Datare: paleolitic, mezolitic, neolitic, perioada de tranziție de la neolitic la epoca bronzului, Hallstatt, epoca medievală, epoca modernă, epoca contemporană.

1. Vasile Boroneanț, *Descoperiri gravetiene în Peștera lui Climente*, Revista Muzeelor 6, 1968.

2. Vasile Boroneanț, *Descoperiri arheologice în unele peșteri din Defileul Dunării*, Grupul de Cercetări Complexe „Porțile de Fier”, Speologia, seria monografică, coordonatori Traian Orghidan, Ștefan Negrea, Academia R.S.R., București, 1979, p. 140 - 182.

3. Alexandrina Negrea, Ștefan Negrea, *Peșterile din Defileul Dunării și fauna terestră*, Grupul de Cercetări Complexe „Porțile de Fier”, Speologia, seria monografică, coordonatori Traian Orghidan, Ștefan Negrea, Academia R.S.R., București, 1979, p. 30 - 75.

4. Elena Terzea, *Mamiferele cuaternare din unele peșteri și adăposturi sub stâncă din zona Porțile de Fier*, Grupul de Cercetări Complexe „Porțile de Fier”, Speologia, seria monografică, coordonatori Traian Orghidan, Ștefan Negrea, Academia R.S.R., București, 1979, p. 105 - 139.

5. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 2211 / 7.

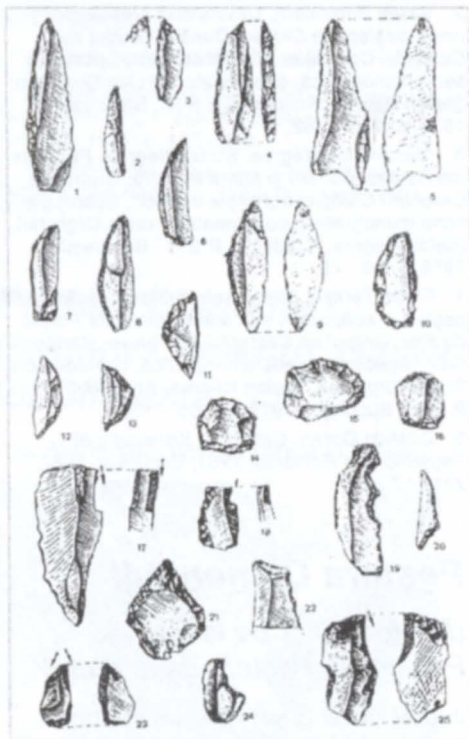
Peștera Climente II

(Peștera nr. 1 de la Gaura Ponicevei, Peștera de la drum)

Jud. Mehedinți, sat - comuna Dubova.

Localizare: Munții Almăjului, bazinul Dunării, zona Porțile de Fier, „Preluca lui Climente - Ciucaru Mare”.

Reprezintă o peșteră naturală, cu o singură intrare, cu o miniterasă de stâncă. Prezintă o orientare ascendentă, cu altitudinea absolută de 60 m, relativă de 12 m, lungimea totală de 47 m. Peștera a fost identificată în 1964 de C.S. Nicolăescu-Plopșor și Vasile Boroneanț. În 1968 Alexandrina și Ștefan Negrea îi fac cartarea și studiază fauna. Săpături sistematice efectuează Vasile Boroneanț în 1968 - 1969. Cu această ocazie s-a întâlnit următoarea situație stratigrafică: pe terasa din față și la intrare, depozit de epocă holocenă, în galeria interioară ascendentă, o depunere loessoid-argiloasă, în stânca erodată din perioada activă în marmite cu acumulări de pietriș și nisip depuse când Dunărea curgea la acest nivel. Peste aceasta se găsește o depunere de loess la intrare și argiloasă

Climente II - Unelte din silex

În galeria interioară. La intrare, deasupra pietrișului este o depunere îngustă, sterilă arheologic dar cu faună cu *Ursus spelaeus*. Apoi urmează un nivel de locuire corespunzător proto-clisurianului, urmat de clisurian. Este așezarea în care se atestă succesiunea directă din protoclisurian a clisurianului. S-au descoperit pentru acestea peste 2000 de unelte și arme din silex, între care se impun vârful de săgeată, precum și vârful de suliță din os și alte obiecte, ca harpoane, podoabe și câteva piese ornamentate geometric. În interior, în acest strat cultural, s-a găsit și un schelet uman presărat cu ocră roșu și piese de dentiție. Locuirea de aici este parțial contemporană cu cea clisuriană de la Cuina Turcului, de la aproximativ 75 m depărtare est de peșteră. Peste această depunere, la intrare se află materiale ceramice aparținând culturii Coțofeni, unele ornamentate cu motive cu boabe de linte în conviețuire cu elemente culturale de tip Kostolač. Urmează locuirea din prima epocă a fierului - Hallstatt, atestată de ceramica aparținând grupului cultural Susani - Mediaș. Într-o depunere foarte subțire, la baza stratului

negricios se află materiale ceramice și monede din vremea împăratului Dioclețian, din vremea lui Constantinus II și apoi materiale ceramice din secolele XI - XIII, ceramică și monede datate ca fiind din vremea lui Ferdinand I al Ungariei și Cristian, din timpul Imperiului Romano-German, precum și austriece dintre 1782 - 1835. Cercetările au fost deosebit de grele din cauza deranjamentelor produse de căutătorii de comori de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului XX. În urma creșterii nivelului în lacul de acumulare al Hidrocentralei Porțile de Fier, peștera nu mai are acces decât pe apă, cu barca. Are partea de la intrare acoperită de apa lacului de acumulare.

Datare: paleolitic, epipaleolitic (mezolitic), perioada de tranziție de la neolitic la epoca bronzului, Hallstatt, epoca daco-romană, epoca medievală, epoca modernă.

1. Vasile Boroneanț, *Descoperiri arheologice în unele peșteri din Defileul Dunării*, Grupul de Cercetări Complexe „Porțile de Fier”, Speologia, seria monografică, coordonatori Traian Orghidan, Ștefan Negrea, Academia R.S.R., București, 1979, p. 140 - 182.
2. Alexandrina Negrea, Ștefan Negrea, *Peșterile din Defileul Porțile de Fier*, Grupul de Cercetări Complexe „Porțile de Fier”, Speologia, seria monografică, coordonatori Traian Orghidan, Ștefan Negrea, Academia R.S.R., București, 1979, p. 30 - 75.
3. Elena Terzea, *Mamiferele cuaternare din unele peșteri și adăposturi sub stâncă din zona Porțile de Fier*, Grupul de Cercetări Complexe „Porțile de Fier”, Speologia, seria monografică, coordonatori Traian Orghidan, Ștefan Negrea, Academia R.S.R., București, 1979, p. 30 - 75.
4. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 2211 / 4.
5. Vasile Boroneanț, *Paleoliticul superior și epipaleoliticul din Zona Porțile de Fier*, [în manuscris].

Peștera Cuina Turcului

(Peștera din Potcapina Turcului, Peștera de la Curba Periculoasă, Peștera de la Gura Ponicovei)

Jud. Mehedinți, sat - comuna Dubova.

Localizare: „Ciucarul Mare”, „Cazanele Mari” în partea de vest a adăpostului natural Cuina Turcului, între „Moara Dracului” și „Proluca Turcului”.

Reprezintă o peșteră naturală, cu suprafața 58 m², umedă, activă (în anotimpul ploios), cu altitudinea absolută de 62 m. În fața peșterii, în adăpostul natural Cuina Turcului, Vasile Boroneanț și Ștefan Roman au efectuat în 1965 un sondaj arheologic din care a rezultat:

1. între adâncimile 0,20 - 0,60 un strat de locuire din perioada de tranziție la epoca bronzului (culturile Coțofeni, Kostolač și Vučedol);
2. între adâncimile 0,60 - 1 m, strat de locuire neolitică. Săpătura s-a oprit la această adâncime.

Materialul este contemporan cu cel găsit în săpăturile din adăpostul propriu-zis de la Cuina Turcului (vezi adăpostul Cuina Turcului, Peștera din Cuina Turcului). În prezent se află inundată de apele lacului de acumulare a hidrocentralei Porțile de Fier, fiind situată sub cota 72 m.

Datare: neolitic, perioada de tranziție de la neolitic la epoca bronzului.

1. Vasile Boroneanț, *Cultura Kostolač de la Cuina Turcului*, SCIV 17, 1966, p. 2.
2. Vasile Boroneanț, *Cercetări arheologice în unele peșteri din zona Porțile de Fier*, Grupul de Cercetări Complexe „Porțile de Fier”, Speologia, seria monografică, coordonatori Traian Orghidan, Ștefan Negrea, Academia R.S.R., București, 1979.
3. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România, 1981*, București, 1982, 2211 / 5.

Peștera Fluturilor

(Gaura Fluturilor, Gaura de la Șălitrari)

Jud. Mehedinți, sat - comuna Dubova.

Localizare: Carstul din zona Porțile de Fier, Cheile Ponicevei, „Ciucarul Mare”, malul stâng al văii râului Poniceva deasupra Peșterii Poniceva.

Reprezintă o peșteră naturală locuită și exploatată de om. Constă dintr-o cavitate, cu un cotlon care se prelungește printr-o galerie îngustă în masivul „Ciucarul Mare”. Înălțimea la gură este de 1,80 m, lățimea este de 1,90 m, lungimea este de 158 m, altitudinea este de 190 m. A fost cercetată de Vasile Boroneanț între 1964 - 1965. La intrare s-a găsit faună fosilă și subfosilă, fragmente

ceramice din Hallstatt, medievale (secolul al XVII-lea) și moderne, vetre de foc. Nu s-au făcut săpături. Importanța este istorico-economică. În evul mediu și în epoca modernă se exploata azotatul de potasiu pentru fabricarea prafului (iarba) de pușcă. Informațiile provin de la locuitorii din Dubova (Guran Nicolae, Răduță Antonie etc.). Una dintre denumiri se trage de la exploatarea zăcămintului de guano bogat în azotat de potasiu denumit în zonă „Silitră” („șalitra” în sârbo-croată).

Datare: Hallstatt, epoca medievală, epoca modernă.

1. Marcian Bleahu, V. Decu, Ștefan Negrea, C. Pleșa, I. Povară, I. Viehmann, *Peșteri din România*, București, 1976.
2. ***, Grupul de Cercetări Complexe „Porțile de Fier”, Speologia, seria monografică, coordonatori Traian Orghidan, Ștefan Negrea, Academia R.S.R., București, 1979.
3. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România, 1981*, București, 1982, 2211 / 6.

Peștera lui Carafil

(Gaura lui Cărăfil)

Jud. Mehedinți, sat - comuna Dubova.

Localizare: Carstul din Zona Porțile de Fier, Cheile Ponicevei, Ciucarul Mare, versantul stâng al văii Râului Poniceva, deasupra Peșterii Poniceva.

Reprezintă o peșteră naturală locuită probabil temporar. Prezintă o intrare cu aspect de adăpost, cu trei cotloane, care se prelungesc spre est, cu lungimea de 51 m. A fost vizitată de Vasile Boroneanț, între 1964 - 1968. La suprafață se observau câteva fragmente ceramice din vremea culturii Coțofeni, medievale din secolul al XVII-lea și moderne, amestecate cu cenușă, cărbune și dejecții de capră și oaie.

Datare: perioada de tranziție de la neolitic la epoca bronzului, epoca medievală, epoca modernă.

1. Marcian Bleahu, V. Decu, Ștefan Negrea, C. Pleșa, I. Povară, I. Viehmann, *Peșteri din România*, București, 1976.
2. Vasile Boroneanț, *Cercetări arheologice din unele peșteri din zona Porțile de Fier*, Grupul de Cercetări Complexe „Porțile de Fier”, Speologia, seria monografică, coordonatori Traian Orghidan, Ștefan Negrea, Academia R.S.R., București, 1979.

3. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 2211 / 7.

Peștera Poniceva

(*Peștera de la Gura Ponicevei, Gaura Ponicevei, Peștera de la Gura Apei, Peștera Liliiecilor, Peștera Polilecilor*)

Jud. Mehedinți, sat - comuna Dubova.

Localizare: Cheile Ponicevei. Între Cheile Ponicevei și Dunăre, la est de șoseaua Orșova - Moldova Veche. Carstil din zona Porțile de Fier, „Cazanele Mari”.

Poniceva - Intrarea în peșteră

Lungimea este de 1666 m (I - 537 m, II - 381 m, III - 447 m, IV - 301 m), cu altitudinea absolută (la intrarea în „Galeria Liliiecilor”) de 68 m; altitudinea relativă de 116 m. Reprezintă o peșteră naturală locuită de om. Se compune din patru (I - IV) părți, denumite de speologi „sisteme”: I - Galeria activă de tip tunel, care traversează masivul calcaros „Ciucarul Mare” de la vest la est, prin care curge în Dunăre pârâul Poniceva. Are lungimea de cca. 400 m, iar înălțimea de până la 36 m. II - „Galeria Concreționată” este accesibilă din prima, pe un urcuș în pantă

de 36 m care se termină în „fund de sac”. În unele cotloane, din zona sălii coloanelor s-au descoperit fragmente ceramice din prima epocă a fierului. III - „Galeria Liliiecilor” și Sala Mare - accesibile printr-o deschidere proprie ce constituie etajul superior în evoluția peșterii. Pe aici pătrunde lumina și curenții care vin dinspre chei. Se comunică cu Sala Mare și prin aceasta cu sistemul I (Galeria activă), IV - Galeria cu argilă. Are acces prin Sala Mare (sistemul III). Apare ca un balcon (stil labirint) al Sălii Mari, cu aspect monumental.

Date arheologice: „Galeria Liliiecilor” și Sala Mare prezintă interes arheologic și istoric. Vasile Boroneanț a efectuat între 1965 și 1968 cercetări în Galeria Liliiecilor, în urma acestora a rezultat că această galerie a fost locuită în paleolitic, neolitic (cultura Criș), perioada de tranziție la epoca bronzului (culturile Coțofeni și Kostolač), epoca bronzului (cultura Vučedol), prima epocă a fierului (faza Ostrovul Banului) și în secolul al XVI-lea. Galeria a fost puternic afectată de gropile căutătorilor de comori și de exploatarea de guano. Fragmente ceramice din prima epocă a fierului au fost găsite și în „Galeria Concreționată”.

Date istorico-economice: În perioada 1900 - 1914, în timpul când zona a făcut parte din Imperiul Austro-Ungar, din Sala Mare și din Galeria cu Argilă se exploata guano. În acest scop, în interiorul și exteriorul peșterii s-au făcut anumite amenajări. La data la care Vasile Boroneanț a efectuat primele descinderi în peșteră (1965 - 1968), împreună cu C. S. Nicolăescu-Plopșor și în colaborare cu sătenii din Dubova s-au constatat următoarele amenajări:

în exterior: pe peretele (abrupt) de sud al Cheilor Ponicevei, cu acces spre „Poiana Popii” de pe podul natural al Ponicevei spre Plavișevița, se afla o scară de lemn din stejar masiv cu o platformă săpată în stâncă, la mijloc, de pe care se accedea pe o a doua scară, la fel cu prima, care era fixată tot pe o platformă de stâncă, care avea la capăt o potecă ce ducea spre peșteră. La intrare, în exterior, se afla o altă scară, tot din lemn masiv pe care se urca în peșteră.

În interior: la intrare se amenajase o protecție cu traverse din lemn de stejar pentru evitarea degradării intrării. Trepte de stejar masiv urcau și pe peretele de acces spre galerie, pe unde se putea circula în perioada de vară, când râul scădea sau seca. În Sala Mare, în partea de est, în fața nișei cu guano se afla o scară de acces din lemn de brad (prepeleac) pe care se urca la galerii, pentru recoltarea zăcământului de guano. Sus în nișă se găsea o protecție din lemn de brad. Guano ambalat în cutii speciale era transportat la pontonul de la Plavișevița, iar de acolo, cu șlepul pe Dunăre. Primul război mondial a întrerupt exploatarea zăcământului de guano și a celui de silitră. O altă scară din lemn de stejar asigura urcușul și coborâșul în galeria tunel spre Sala Mare. După unele informații din partea localnicilor, guano era exploatat și pentru extragerea ierbii de pușcă.

Datare: paleolitic, neolitic, perioada de tranziție de la neolitic la epoca bronzului, epoca bronzului, Hallstatt, La Tène, epoca medievală, epoca modernă.

1. Vasile Boroneanț, Constanța Boroneanț, *Cercetări arheologice în Cazanele Mari*, Revista Muzeelor 2, 1965, 4.
2. Ștefan Negrea, Alexandrina Negrea, *Peșterile din Defileul Dunării*, Lucrările Institutului de Speologie „Emil Racoviță” 8, 1969.
3. Vasile Boroneanț, *Cercetări arheologice în unele peșteri din zona Porțile de Fier*, Grupul de Cercetări Complexe „Porțile de Fier”, Speologia, seria monografică, coordonatori Traian Orghidan, Ștefan Negrea, Academia R.S.R., București, 1979.
4. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 2211 / 4.

Peștera Veterani

(Peștera lui Maovă, Peștera de sub Pânza Curii, Veterani barlang, Veterani Höhle, Piscabara, Peth)

Jud. Mehedinți, sat - comuna Dubova (fostă Plavișevița).

Localizare: „Cazanele Mari”, „Ciucarul

Mare”, sub peretele denumit „Pânza Curii”, la 500 m aval de Peștera Ponicoava. Carstul din zona Porților de Fier.

Veterani - Gravură după A. Kunike

Veterani - Ruinele zidului de protecție de epocă romană și medievală

Reprezintă o peșteră naturală, fosilă, amenajată de om.

Date generale: se compune dintr-un culoar scund (galerie de acces) de 19,50 m, care dă într-o sală mare, lată de 28 m, lungă de 37 m și înaltă de 17 m; cu o galerie vestică, lungă de 14 m, cu două rupturi de pantă; o galerie-tunel (tunel de presiune) de 3,50 m spre nord, cu o mică acumulare de apă, cu altitudinea absolută de 73 m, relativă de 25m.

Date arheologice: cercetări efectuate de

echipa C. S. Nicolăescu-Plopșor, M. Davidescu, Ștefan Roman și Vasile Boroneanț în anii 1964, 1965, 1966 - 1967, de Florea Mogoșanu 1969, iar în 1968 de echipa Dinu V. Rosetti, Nubar Harpanțumian și Vasile Boroneanț. În 1968 - 1969, Dinu V. Rosetti face săpături în zona fortificată și în așezarea civilă din fața peșterii, iar Vasile Boroneanț în malul Dunării, dincolo de fortificație. În peșteră, s-au efectuat săpături în galeria de acces de la intrare, în sala mare, și în galeria-tunel din fundul peșterii. S-a constatat că peștera a fost locuită în: paleolitic, epipaleolitic (cultura clisureană), mezolitic, neolitic (cultura Starčevo - Criș), perioada de trecere spre epoca bronzului (cultura Coțofeni), Hallstatt (cultura Basarabi), epoca dacică, epoca daco-romană (secolele I - IV p.Chr.), epoca bizantină și medievală (secolele XI - XVIII) și epoca modernă (secolul al XIX-lea). O succesiune stratigrafică nederanjată nu s-a găsit deoarece în sala mare nu s-a putut finaliza săpătura din lipsa luminii și a unor benzi transportoare care să permită evacuarea pământului cercetat. În galeria de la intrare s-a ajuns până la adâncimea de 4,20 m, la stâncă, constatându-se că locuirile vechi au fost distruse de gropile de morminte comune, din epocile medievală și modernă și de căutătorii de comori. În epoca romană s-a fortificat intrarea în peșteră cu zid de cărămidă, la fel procedându-se cu intrarea în Galeria Mare. S-a consolidat peretele vestic. În interior, în Sala Mare s-a săpat o fântână de formă circulară cu pereții tencuiți cu var hidraulic. În ea se capta apa din izvorul ce venea din galeria-tunel. S-a deschis o fereastră în peretele de est, prin care se făcea și aerisirea și s-a amenajat platforma centrală cu acces în trepte, spre fereastra care se afla la 4 m înălțime. Între materialele găsite - în afară de ceramică și monede - s-a găsit și un altar votiv, cu inscripție distrusă în epoca medievală. Vasile Boroneanț crede că în galeria de la intrare, protejată cu zid de cărămidă din epoca romană, și zid despărțitor, a existat un altar mithriac care a fost distrus de înmormântările din vremea în care peștera a fost transformată în cazarmă. Pe cărămizi se afla ștampila D.R.P., Dierna (castrul) fiind probabil

garnizoana de care au depins lucrările de fortificare, lucrări care au fost refăcute probabil în secolele XIII - XV, dar mai cu seamă în secolul al XVII-lea (1692), de către generalul Veterani, de la care își trage denumirea. Săpăturile lui Dinu V. Rosetti au scos la iveală o fortificație din piatră, cu două perechi de ziduri de incintă, care închidea intrarea până la Dunăre. De-o parte și de alta se găsea așezarea civilă, iar în aval, pe un pînten de stâncă, în malul Dunării, era biserica din secolele XII - XIII, pavată cu cărămidă romană. Accesul spre peștera dinspre Dubova era străjuit de fortificația „Mare Cobila”. Deasupra sa, pe „Ciucarul Mare”, era de asemenea o fortificație. Ruinele se văd și acum.

Date și informații istorice: menționată pentru prima dată sub denumirea de „Peth”, într-o scrisoare din 27 septembrie 1439 a regelui Albert al Ungariei către lăncu de Hunedoara, precum și în multe alte documente. Ultima mențiune sub acest nume este din 1522. Cu acest nume o menționează și Nicolaus Olahus în 1738, și hărțile lui Ortelius. Pesty Frigyes (1878) spune că localnicii vlahi o denumesc „Piscabara”. În 1692 este cucerită de către generalul Veterani, care-i reface zidurile, îi întocmește planul și două profile. Peștera este asediată de turci în 1788, dar trupele de aici rezistă eroic sub comanda căpitanului din regimentul de grăniceri Adam Maovăț, de la care se trage și una din denumirile peșterii. A avut un rol militar-strategic și în primul război mondial. Prima descriere și planul fortificației sunt făcute de A.F. de Marsigli, 1740, iar un călător străin, A. Künike realizează o gravură privind intrarea în peșteră.

Este prima peșteră din România și poate prima din lume căreia i s-a făcut o ridicare topografică, realizată sub supravegherea generalului Veterani, în 1692. Atunci se iau primele măsuri de igienizare; pereții sunt spoiți cu var până la 3 m înălțime, instalându-se aici o cazarmă militară pentru 700 de soldați.

Peștera acum este inundată de apa lacului de acumulare până la zidul de la intrare. Zona fortificată din față este în întregime sub apă; vizitarea se poate face doar venind cu barca pe apă.

Peștera se află în perimetrul rezervației naturale ocrotite a Cazanelor Dunării.

Date: paleolitic, epipaleolitic (mezolitic), neolitic, perioada de tranziție de la neolitic la epoca bronzului, Hallstatt, epoca daco-romană, epoca medievală (epoca bizantină), epoca modernă.

1. A. F. Marsigli, *La description du Danube*, Haga, 1740.
2. A. Künike, *Donau Ansichten nach dem Laufe des Donau Strömes*.
3. A. Boleszny, *Die Donaukatarakte. Veteranische Höhle und Festung Peth zwischen Baziaș, Orșova und Turnu Severin*, Orșova, 1874.
4. D. Laitin, *Dunărea între Baziaș și Turnu Severin*, București, 1925.
5. C.S. Nicolăescu-Plopșor, M. Davidescu, Ștefan Roman, Vasile Boroneanț, *Cercetările arheologice de la Cazane*, SCIV, 1965, 2 6.
Nicolae Stoica de Hațeg, *Cronica Banatului*, București, 1969, (ediție îngrijită de D. Mihoc).
7. Marcian Bleahu, V. Decu, Ștefan Negrea, C. Pleșa, I. Povară, I. Viehmann, *Peșteri din România*, București, 1976.
8. Vasile Boroneanț, *Cercetări arheologice în unele peșteri din zona Porțile de Fier*, Grupul de Cercetări Complexe „Porțile de Fier”, Speologia, seria monografică, coordonatori Traian Orghidan, Ștefan Negrea, Academia R.S.R., București, 1979.
9. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 2211 / 2.

Peștera Cuciulat

Jud. Sălaj, sat Cuciulat, comuna Letca.

Localizare: Podișul Someșan, platforma Chioarului, la nord-vest de „Prispa Prisloapelor”, bazinul Someșului, cariera Cuciulat, în apropierea Haltei CFR Cuciulat.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om. Intrarea în peșteră și o parte din ea au fost distruse de carieră. Este dispusă pe trei nivele, care comunică între ele. Partea cea mai interesantă este „Sala cu picturi” în care par a se recunoaște o figură de cal în stil naturalist, o felină, un pui de pasăre, contururi nedefinite. Peștera era cunoscută încă din veacul trecut. Picturile au fost identificate în 1978 de Clubul de speologie „Emil Racoviță” din București, care anunță

descoperirea lui Vasile Boroneanț, solicitându-i colaborarea. În 1979 peștera este cercetată de către o echipă din care face parte și Marin Cărciumaru, care o și publică și o datează din paleoliticul superior. Vasile Boroneanț crede (dacă nu sunt jocuri ale naturii) că reprezentările aparțin epipaleoliticului - mezoliticului, din vremea când figurile în arta rupestră își pierd contururile.

Date: paleolitic (probabil), mezolitic.

1. Adrian Done, *Peștera din Cariera Cuciulat*, Buletinul Clubului de speologie „Emil Racoviță” București 8, 1983, p. 82 - 89.
2. Ică Giurgiu, *Cum se poate câștiga o pereche de cizme*, Buletinul Clubului de speologie „Emil Racoviță” București 8, 1983, p. 116 - 124.
3. *** , *Podișul Someșan*, Buletinul Clubului de speologie „Emil Racoviță” București 8, 1983, p.11 - 81
4. Marin Cărciumaru, *Mărturiile ale artei rupestre în România*, București, 1987.

Peștera cu aven

(Peștera cu trei intrări)

Jud. Timiș, sat Nădrag, comuna Nădrag.

Localizare: Munții Poiana Ruscă, bazinul Timișului, carstul din Valea Nădrag, afluentul Valea Corneț, versantul stâng.

Peștera a fost locuită vremelnic de om. Are altitudinea relativă de 20 m, lungimea totală de 66,5 m. Prezintă trei intrări. În interiorul său A. Oprinescu și Zoia Kalmar-Maxim, au identificat fragmente ceramice din perioada de tranziție la epoca bronzului.

Date: perioada de tranziție de la neolitic la epoca bronzului.

1. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 2272 / 1.
2. Petru Rogozea, *Cercetări arheologice în endocarstul din sud-vestul României*, Banatica 9, 1987, p. 361.

Peștera Buzeica

Jud. Timiș, sat Românești, comuna Tomești.

Localizare: Munții Poiana Ruscă, carstul din bazinul Bega.

Reprezintă o peșteră naturală locuită o-

cazional de om. Lucrări de explorare în curs de derulare de către muzeele din Reșița și Caransebeș.

Datare: epoca preistorică.

1. Petru Rogozea, *Cercetări arheologice în endocarstul din sud-vestul României*, Banatica 9, 1987, p. 355, 361.

Peștera Românești

(*Peștera Mare de la Ferești, Peștera cu Apă, Peștera Românești - Ferești, Rumunyesbarlang, Facsadi - barlang*)

Jud. Timiș, sat Românești, comuna Tomești.

Localizare: Munții Poiana Ruscă, carstul din bazinul Bega, în amonte de Mănăștur, Valea Pustinei, versantul stâng, la 2,2 km înainte de confluența cu pârâul Bega Poienilor. Dealul lui Filip, la sud-est de sat.

Reprezintă o peșteră naturală locuită de om, cu altitudinea absolută de 370 m, relativă de 105 m, lungimea de 1386 m. Intrarea este de 2 x 9,5 m, orizontală, fosilă, caldă. Prezintă trei deschideri. Primele cercetări au fost făcute în 1872, de către T. Orthmayr. Cercetări speologice complexe au fost făcute după 1963. Săpăturile arheologice au fost conduse de M. Moga în 1949. Au fost identificate dovezi de locuire din paleoliticul superior: o vatră de foc pe care erau opt colți de *Ursus spaeleus* și două instrumente din os. Din locuirea neolitică, în afară de ceramica aparținând culturii Tisa (I - II) s-a găsit și o groapă ce a servit ca depozit de cereale (groapă de bucate). Din perioada de tranziție la epoca bronzului provin materiale aparținând grupului cultural Băile Herculane - Cheile Turzii. În 1960, Ion Stratan și Florea Mogoșanu reiau săpăturile, care se opresc la - 3,80 m, fără a atinge patul peșterii. Au nimerit cu secțiunea în săpăturile vechi, identificând doar materiale post-paleolitice.

Datare: paleolitic, neolitic, perioada de tranziție de la neolitic la epoca bronzului.

1. Marius Moga, *Muzeul regional al Banatului*, Revista Muzeelor 1, 1964, 3, p. 295.

2. Petre Roman, *Modificări structurale ale culturilor eneoliticului final în regiunea carpato-danubiană*, Banatica 2, 1973, p. 58.

3. Marcian Bleahu, V. Decu, Ștefan Negrea, C. Pleșa, I. Povară, I. Viehmann, *Peșteri din România*, București, 1976.

4. Marius Moga, O. Radu, *Contribuții la cunoașterea culturii Tisa I în lumina descoperirilor de la Hodoni (1959 - 1960)*, Studii și comunicări de etnografie și istorie 2, Caransebeș, 1977, p. 231, 233, 238.

5. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 2273 / 1.

Peștera Istorică.

(*Peștera nr. 2 a lui Manea Cezar*)

Jud. Gorj, comuna Ciosani

Localizare: Muntii Mehedinti, bazinul Jiului, Malea Motrului

Peșteră naturală locuită de om descoperită în 1975, 37 metri lungime. În ea s-a găsit o piesă din bronz de epocă dacică.

Datare: Epoca fierului.

1. Ica Giurgiu, *Buletinul Clubului de Speologie Emil Racoviță*, 5, 1977-1978, p.102-103.

Peștera Templul Ursitelor

Jud. Brașov, comuna Șinca Veche

Localizare: Munții Țaga, masivul Făgăraș, malul drept al pârâului Șinca, afluent al Oltului.

Două încăperi rupestre săpate de om într-o roca sedimentară nisipoasă. Prezintă aspect de catacombă paleocreștină. Într-o firdă a altarului se află un poligon stelat iar în interiorul său, două litere din alfabetul grecesc, alfa și omega. Monumentul are caracteristica paleocreștină. În absidă este incizată figura lui Hristos.

Datare: sec. IV p. ch.

Gh. Lucian Moldovan, *Misterul templului de la Șinca Veche Brasov*, 2000.

V. Boroneant, *Cercetare de teren în octombrie 2000*, nepublicata

Peșteri antropice (biserici și încăperi rupestre)

Biserica Tăierea Capului Sf. Ioan Botezătorul

Jud. Buzău, sat Aluniș, comuna Colți.

Localizare: Malul stâng al pârâului Aluniș, Culmea Martiriei.

Biserica este săpată în stâncă. Este formată din două încăperi, naos (5,60 x 4,75 m), altar (2,81 x 2,55 m) și un pridvor exterior din lemn. Firidele prezintă patru inscripții în chirilică, cu datările : 1548, 1736, 1745, 1777. O inscripție din nordul altarului (în paleoslavă) pare a fi anterioară secolului al XVI-lea. Sitului îi aparține și chilia cu două încăperi, aflată la 6,5 m de biserică. A suferit transformări ale pereților în mai multe perioade.

Dată: epoca medievală.

1. Alexandru Odobescu, Biblioteca Academiei. Fond Odobescu III, Varia 14, Acte, I-II.
2. P. Chihaia, De la Negru Vodă la Neagoe Basarab, București.
3. ***. *Vestigiiile Rupestre din Munții Buzăului*, coordonator Corneliu Ștefan, Buzău, 1980.

Complexul Aluniș, Culmea Martiriei

Jud. Buzău, sat Aluniș, comuna Colți.

Localizare: Munții Buzăului, bazinul râului Buzău, afluentul Aluniș, Complexul Monahal Aluniș.

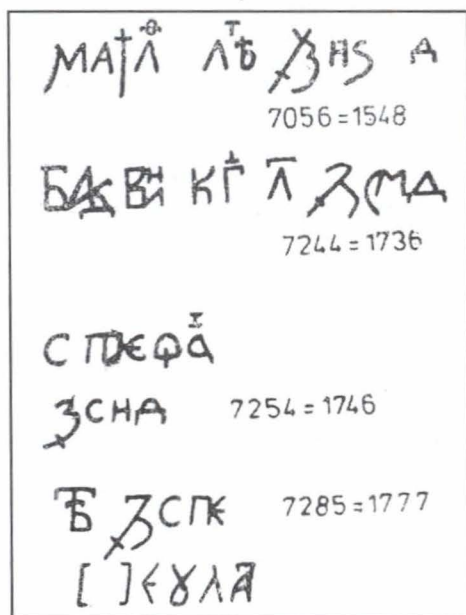
Reprezintă locuri de închinăciune cu semnificație magică, rituală. Pe stâncă, în jurul bisericii, se află locuri de închinăciune la înălțimi diferite. Între acestea se numără:

A1 - încăpere săpată în stâncă pe care a existat cândva o cruce sau o troiță de lemn. Lungimea este de 1,60 m, lățimea de 1,40, înălțimea de 1,75 m și o ușă cu dimensiunea de 0,75 x 1,55 m. După părerea lui Corneliu Ștefan și a lui Vasile Drâmbocanu ar fi o peșteră naturală, care a

putut fi transformată și utilizată ca magazie pentru interesele complexului monahal (poate staul pentru animale).

A2 - încăpere cu lungimea 1 m, lățimea 0,55 m, înălțimea 1,80 m, fără ușă. A putut servi ca loc de adăpostire a unei troițe sau altei piese de cult (icoană posibil).

A3 - încăpere a cărei lungime este de 0,65 m, iar înălțimea de 1,53 m. Nu a putut fi folosită decât pentru montarea unei cruci sau icoane în interiorul său. Nu poate fi observată de la distanță mai mare.

Inscripții din interiorul bisericii

A4 - lucrare abandonată, de formă rectangulară. Prezintă un început de dăltuire cu o deschidere de 0,65 m. Are 3 nișe cu funcționalități necunoscute. Este acoperită cu bolovani prăbușiți de pe înălțimi.

A5 - lucrare monumentală, situată pe vârful stâncii prăbușite de seisme. Păstrează la bază o parte din perețele nordic și vestic.

Toate acestea ar trebui studiate și efectuate noi observații, mai ales asupra execuției lor

și asupra modului de acces la ele. Sunt în relație cu biserica și cu alte repere aflate pe schițele lui H. Trenk, cu observațiile formulate de el și cu cele ale lui P. Chihaia și a altor specialiști sau informatori.

Datare: epoca medievală.

1. Alexandru Odobescu, Biblioteca Academiei, Fond Odobescu III, Varia 14, Acte, I-II.
2. P. Chihaia, De la Negru Vodă la Neagoe Basarab, București.
3. ***, *Vestigiiile Rupestre din Munții Buzăului*, coordonator Corneliu Ștefan, Buzău, 1980.

Peștera lui Iosif

Jud. Buzău, sat Nucu, comuna Bozioru.

Localizare: La 3 km vest de satul Nucu, în peretele abrupt al înălțimii „Crucea Spătarului”.

Reprezintă o singură încăpere (6 x 1,85 x 2 m). Intrarea era spre sud, cu o fereastră, la nord o firidă ce a putut juca rol de altar sau proscomidier. Inițial încăperea a fost mai mică deoarece are o strângulare observabilă pe pereții din interior. În fața intrării a avut un pridvor (în ultima etapă), care se articula cu ajutorul unor adâncituri, scobite în perete printr-un angrenaj de lemn ce o acoperea pieziș. S-a amenajat după ce în exterior s-a produs o acumulare de pantă, prin care s-a putut extinde. Inițial a existat câte un acoperiș în două ape numai în dreptul ușii și ferestrei. În interior prezintă o tencuială aplicată peste peretele cioplit, pe care se aflau incizate semne greu lizibile, în chirilică. Prezența tencuiei poate fi un indiciu de contemporaneitate cu schitul Dionisie. În exterior, tot ca la Dionisie, se află reprezentări incizate, cruciforme și una asemănătoare cu un pește. Este datată din secolul al XIII-lea. Compararea cu arta gotică este puțin plauzibilă. Au fost redată și în acuarelă de pictorul elvețian H. Trenk.

Datare: epoca medievală.

1. Alexandru Odobescu, Biblioteca Academiei, Fond Odobescu, III, 14.
2. ***, *Vestigiiile Rupestre din Munții Buzăului*, coordonator Corneliu Ștefan, Buzău, 1980.
3. Vasile Boroneanț, *Peștera de la Nucu Bozioru, jud. Buzău*, Revista Muzeelor și Monumentelor, Monumente Istorice și de Artă 1, 1988, p. 46 - 60.

Biserica Agatonul Nou - Hram Sf. Ion Zlatotust

Jud. Buzău, sat Nucu, comuna Bozioru.

Localizare: Culmea Spătarului, versantul sudic. Bloc stâncos.

Biserica este săpată în stâncă și are următoarele dimensiuni: altar (2,70 x 0,98 m), naos (3,20 x 2,30 m), pronaos (2,71 x 3,00 m), pridvor și beci (0,51 x 0,65 m). Există trei pomelnice: unul din vremea lui Neagoe Basarab, al doilea din vremea lui Moise Voievod și al treilea din timpul lui Vintilă Voievod și Radu, care au fost scrise cu caractere chirilice (datează din secolele XVI - XVIII). Încăperile sunt legate între ele, au ferestre, nișe, firide pentru strane, lăcașuri pentru amenajări exterioare, to-bogan etc. A fost avariata parțial din cauza seismelor. Se mai păstrează până la înălțimi diferite zidurile, podelele și beciul în întregime.

Biserica Agaton - acuarelă după H. Trenk - 1871

Datare: epoca medievală.

1. Alexandru Odobescu, Biblioteca Academiei, Fond Odobescu III, Varia 14, Acte, I-II.
2. P. Chihaia, De la Negru Vodă la Neagoe Basarab, București.
3. ***, *Vestigiiile Rupestre din Munții Buzăului*, coordonator Corneliu Ștefan, Buzău, 1980.

Peștera Casa Hoților

Jud. Buzău, sat Nenciulești, comuna Merei.

Localizare: În culmea stâncoasă „Piatra Hoților”, în apropierea locului numit „Fântâna Româneștilor”.

Săpat în stâncă de către om, compus dintr-un coridor de acces de 11 m, căruia i se alăturau trei camere de câte 3 m lungime (după Bazil Iorgulescu, în interior s-au găsit puști cu țevă lungă și aprinzătoare de cremene, aici ascunzându-se seimenii după bătălia de la Sărata din 1656). Peștera a fost distrusă de către lucrătorii carierei când s-a construit șoseaua Sărata Monteoru - Haleș, între 1937 - 1939. Între stivele de piatră rămase din fosta carieră, în 1980 se mai puteau vedea fragmente cu urme de cioplire. Cătușul Cihoiu, în perimetrul căruia se afla peștera, a fost dezafectat în 1977.

Date: epoca medievală, secolele XVI - XVII.

1. Alexandru Odobescu, Biblioteca Academiei, Fond Odobescu, Varia 14, Acte, I-II.
2. ***, *Vestigiiile Rupestre din Munții Buzăului*, coordonator Corneliu Ștefan, Buzău, 1980
3. Vasile Boroneanț, *Peștera de la Nucu Bozioru, jud. Buzău*, Revista Muzeelor și Monumentelor, Monumente Istorice și de Artă 1 1988, p. 46 - 60.

Peștera Vârful Cămaruței

Jud. Buzău, sat Begu, comuna Pânăta.

Localizare: Vârful Cămării, la nord-vest de sat (cca. 2 km). Probabil schit.

Reprezintă o cameră săpată de om. A avut o ieșire spre nord. Din răspunsurile la chestionarul Odobescu, rezultă că ar fi fost locuită pe vremea tătarilor. A dispărut din cauza cutremurelor.

Date: neprecizată, probabil epoca medievală, secolele XVI - XVII.

1. Alexandru Odobescu, Biblioteca Academiei, Fond Odobescu, Varia 14, Acte, I-II.
2. ***, *Vestigiiile Rupestre din Munții Buzăului*, coordonator Corneliu Ștefan, Buzău, 1980.
3. Vasile Boroneanț, *Peștera de la Nucu Bozioru, jud. Buzău*, Revista Muzeelor și Monumentelor, Monumente Istorice și de Artă 1, 1988, p. 46 - 60.

Peștera Căsoaia

Jud. Buzău, sat - comuna Brăești.

Localizare: Piscul de vest al „Văii lui Șerb”, pe malul drept al pârâului Bălăneasa, la 2,5 km nord-vest de prima casă din satul Brăești.

Schitul prezintă o încăpăre de 1,10 x 1,20 x 4 m și o intrare înaltă de 1,60 m. Are și un

etaj superior tip galerie, în diametru de 0,62 m, cu o lungime de 8 m, parțial obturată. Pe pereți se află incizate cruci de Malta și însemnări în chirilică.

Date: epoca medievală, secolele XVI - XVII.

1. Alexandru Odobescu, Biblioteca Academiei, Fond Odobescu, Varia 14, Acte, I-II.
2. ***, *Vestigiiile Rupestre din Munții Buzăului*, coordonator Corneliu Ștefan, Buzău, 1980
3. Vasile Boroneanț, *Peștera de la Nucu Bozioru, jud. Buzău*, Revista Muzeelor și Monumentelor, Monumente Istorice și de Artă 1, 1988, p. 46 - 60.

Peștera Agatonul Vechi

(Darâmătura)

Jud. Buzău, sat Nucu, comuna Bozioru.

Localizare: Culmea Spătarului, lângă prăpastie.

Constă din trei încăperi, uși, firide săpate într-un mator de eroziune al flișului zonei. Poartă același hram cu Agatonul Nou. A funcționat după dezafectarea acestuia în secolul al XVI-lea. Nu se mai observă bine contururile zidurilor și podelele încăperilor. Se păstrează lăcașurile amenajărilor din exterior făcute din lemn.

Date: epoca medievală, secolele XVI - XVII.

1. Alexandru Odobescu, Biblioteca Academiei, Fond Odobescu, Varia 14, Acte, I-II.
2. ***, *Vestigiiile Rupestre din Munții Buzăului*, coordonator Corneliu Ștefan, Buzău, 1980.
3. Vasile Boroneanț, *Peștera de la Nucu Bozioru, jud. Buzău*, Revista Muzeelor și Monumentelor, Monumente Istorice și de Artă 1, 1988, p. 46 - 60.

Peștera antropică Malul cu Gaură

Jud. Buzău, sat Bălănești, comuna Cozieni.

Probabil schit amenajat într-o galerie lungă, săpată de om. Bazil Iorgulescu susține că a servit drept refugiu pentru eteriștii fugari. S-a prăbușit în iulie 1950, producând un zgomot puternic, care a fost perceput în satele din jur.

Date: epoca medievală, secolele XVI - XVII.

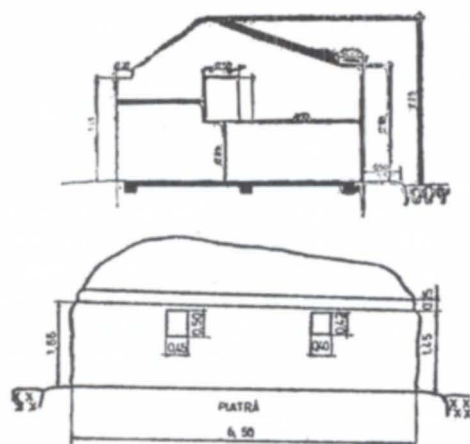
1. Alexandru Odobescu, Biblioteca Academiei, Fond Odobescu, Varia 14, Acte, I-II.
2. ***, *Vestiگیile Rupestre din Munții Buzăului*, coordonator Corneliu Ștefan, Buzău, 1980
3. Vasile Boroneanț, *Peștera de la Nucu Bozioru*, jud. Buzău, Revista Muzeelor și Monumentelor, Monumente Istorice și de Artă 1, 1988, p. 46 - 60.

Peștera Fundătura

(Chinovia)

Jud. Buzău, sat Nucu, comuna Bozioru.

Localizare: La poalele înălțimii „Crucea Spătarului”, la 2 km de satul Nucu (în pădure).

Peretele estic și planul bisericuței

Bisericuța este săpată într-un bloc paralelipedic prăbușit de pe culme, fixat pe o muchie, parțial îngropat în sol, de aspectul unei căsuțe. Miezul a fost scobit și transformat într-o încăpăre cu latura lungă de 5,73 m, lățimea între 2,10 - 2,40 m, înălțimea de 1,90 m; având tavanul boltit. Acoperișul în două ape, știrbit, a fost acoperit de șindrilă. La capătul de vest al laturii lungi se află deschiderea ușii; pe latura lungă de sud are două ferestre, iar pe latura de est doar o fereastră. Pe pereți sunt incizii chirilice. Este pomenită în documente între 1678 - 1783, a fost vizitată de V. A. Urechea, este menționată de Alexandru Odobescu în urma răspunsurilor la chestionar. În 1872 este vizitată de Bazil Iorgulescu. A avut construcții de lemn în jur. Din cercetările arheologice care au fost efectuate a rezultat ceramică din secolele XVI - XVIII și un gros polonez din 1504.

Datare: epoca medievală, secolele XVI - XVIII.

1. Alexandru Odobescu, Biblioteca Academiei, Fond Odobescu, Varia 14, Acte, I-II.
2. ***, *Vestiگیile Rupestre din Munții Buzăului*, coordonator Corneliu Ștefan, Buzău, 1980.
3. Vasile Boroneanț, *Peștera de la Nucu Bozioru*, jud. Buzău, Revista Muzeelor și Monumentelor, Monumente Istorice și de Artă 1, 1988, p. 46 - 60.

Peștera Bucătăria

Jud. Buzău, sat Nucu, comuna Bozioru.

Localizare: Versantul de nord-vest al culmii „Crucea Spătarului”, la 7 km nord de localitatea Nucu.

Schitul a fost construit în secolul al XVII-lea, este săpat în stâncă, lungimea minimă este de 4,50 m, lățimea de 30 m, înălțimea de 2,50 m. Era mai mare, dar peretele din față s-a prăbușit. În interior se află un altar de piatră. Pe inscripția păstrată se pot citi anii 1742, 1775 și 1830.

Datare: epoca medievală, secolele XVI - XVII.

1. Alexandru Odobescu, Biblioteca Academiei, Fond Odobescu, Varia 14, Acte, I-II.
2. ***, *Vestiگیile Rupestre din Munții Buzăului*, coordonator Corneliu Ștefan, Buzău, 1980
3. Vasile Boroneanț, *Peștera de la Nucu Bozioru*, jud. Buzău, Revista Muzeelor și Monumentelor, Monumente Istorice și de Artă 1, 1988, p. 46 - 60.

Peștera Ghereta

Jud. Buzău, sat Nucu, comuna Bozioru.

Localizare: Versantul de nord al înălțimii „Piatra Șoimului”, în peretele abrupt din spre Valea Ruginoasa.

Reprezintă un schit cu încăpărea de 2 x 1,5 x 2,5 m. Pe peretele sudic sunt nișe și fride pentru grinzi ce susțineau un pridvor de lemn, spre care se urca pe scări săpate în piatră. Partea din față este prăbușită parțial, din cauza seismelor. A depins, cu siguranță, de biserica mănăstirii Agaton.

Datare: epoca medievală, secolele XVI - XVII.

1. Alexandru Odobescu, Biblioteca Academiei, Fond Odobescu, Varia 14, Acte, I-II.
2. ***, *Vestiگیile Rupestre din Munții Buzăului*, coordonator Corneliu Ștefan, Buzău, 1980.
3. Vasile Boroneanț, *Peștera de la Nucu Bozioru*,

jud. Buzău, Revista Muzeelor și Monumentelor,
Monumente Istorice și de Artă 1, 1988, p. 46 - 60.

Peștera lui Dionisie Torcătorul

Jud. Buzău, sat Nucu, comuna Bozioru.

Localizare: La 2 km de satul Nucu (martor de eroziune cu aspectul unui cap de om, „Piatra peșterii”), sub „Crucea Spătarului”.

Schitul este săpat în această stâncă, cu acces numai pe scară de lemn (pe partea sudică), fixată în lăcașuri săpate anume. Încăperea, de formă dreptunghiulară, neregulată, se află la 3 m față de platforma de nord, 64 x 3,55 m pe latura sudică și 1,88 m pe latura nordică. Pe peretele estic sunt două ferestre. Pe partea de vest sunt nișe pentru pat și masă. În epoca târzie a suferit modificări ale suprafeței, prin lărgirea intrării, prin cioplire cu dalta, totodată folosindu-se și alte unelte de cioplire. A fost locuită inițial fără ca pereții să fi fost acoperiți cu tencuiala roșcată, aplicată ulterior. Din această etapă se văd fragmente de text cu caracter chirilic și zgrafitat (anul 1796). Pe pereții stâncii, sub scara de acces, sunt incizate figuri umane din două ovale ce se suprapun (cel de deasupra este mai mare), care ar putea fi mai vechi decât schitul, apropiindu-se prin modul de execuție de cele preistorice.

Intrarea cu scara de acces

Datare: epoca medievală, secolele XVI - XVII.

1. Alexandru Odobescu, Biblioteca Academiei, Fond Odobescu, Varia 14, Acte, I-II.
2. ***, *Vestigiiile Rupestre din Munții Buzăului*, coordonator Corneliu Ștefan, Buzău, 1980.
3. Vasile Boroneanț, *Peștera de la Nucu Bozioru*, jud. Buzău, Revista Muzeelor și Monumentelor, Monumente Istorice și de Artă 1, 1988, p. 46 - 60.

Peștera Piatra Îngăurită

(Arseniile)

Jud. Buzău, sat Nucu, comuna Bozioru.

Localizare: În masivul stâncos „Arseniile” (cu mai multe vârfuri), la 8 km nord-vest de satul Nucu.

Schitul este cu o încăpere de 3,45 x 2,90 x 3,30 m, cu intrarea în peretele sudic. În peretele estic sunt trei ferestre, tavanul este boltit (a putut avea doi piloni la mijloc, după P. Chihaia). Pe pereții sunt inscripții în chirilică și lăcașuri pentru grinzi. A avut, probabil, un pridvor de lemn. Pe altarul improvizat se află o cruce latină. A fost săpată în secolul al XVI-lea și a dăinuit și în secolul al XVII-lea. Peretele estic este parțial prăbușit, conform schiței lui H. Trenk.

Datare: epoca medievală, secolele XVI - XVII.

1. Alexandru Odobescu, Biblioteca Academiei, Fond Odobescu, Varia 14, Acte, I-II.
2. ***, *Vestigiiile Rupestre din Munții Buzăului*, coordonator Corneliu Ștefan, Buzău, 1980.
3. Vasile Boroneanț, *Peștera de la Nucu Bozioru*, jud. Buzău, Revista Muzeelor și Monumentelor, Monumente Istorice și de Artă 1, 1988, p. 46 - 60.

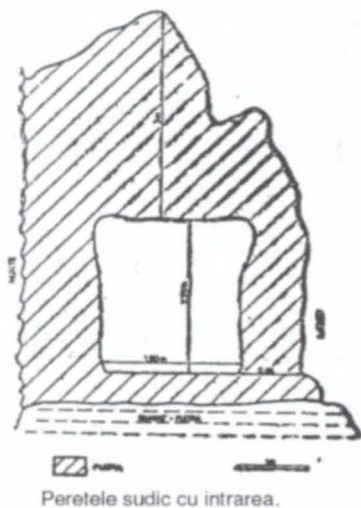
Peștera Piatra Îngăurită

Jud. Buzău, sat Ruginoasa, comuna Brăești.

Localizare: La 1,5 km nord-est de localitatea Ruginoasa.

Probabil schit care a fost amenajat într-o peșteră naturală. Dimensiunile peșterii, săpată de om, sunt: 7,50 x 5,30 x 3,25 m. Pereții prezintă urme de cioplire cu dalta și urmele unor vetre de foc. Intrarea este parțial prăbușită. Monumentul trebuie revăzut.

Datare: neprecizată, probabil epoca medievală, secolele XVI - XVII.

Peretele sudic cu intrarea.

Localizare: La 200 m deasupra satului (800 m nord-vest de locuința Ilenei Mateescu).

Are forma ovală, cu diametrul lung de 1,27 m și cel scurt 1,25 m, înălțimea la ușă de 1,54 m, lățimea intrării este de 0,90 m. Are două trepte la intrare, săpate în piatră: prima, cu înălțimea de 0,70 m și lățimea de 0,35 m, iar a doua are 0,73 m înălțime și 0,60 m lățime. Trebuie reluată cercetarea.

Datare: neprecizată, probabil epoca medievală, secolele XVI - XVII.

1. Alexandru Odobescu, Biblioteca Academiei, Fond Odobescu, Varia 14, Acte, I - II.
2. ***, *Vestigiiile Rupestre din Munții Buzăului*, coordonator Corneliu Ștefan, Buzău, 1980.
3. Vasile Boroneanț, *Peștera de la Nucu Bozioru, jud. Buzău*, Revista Muzeelor și Monumentelor, Monumente Istorice și de Artă 1, 1988, p. 46 - 60.

1. Alexandru Odobescu, Biblioteca Academiei, Fond Odobescu, Varia 14, Acte, I - II.

2. ***, *Vestigiiile Rupestre din Munții Buzăului*, coordonator Corneliu Ștefan, Buzău, 1980

3. Vasile Boroneanț, *Peștera de la Nucu Bozioru, jud. Buzău*, Revista Muzeelor și Monumentelor, Monumente Istorice și de Artă 1, 1988, p. 46 - 60.

Peștera Policiori

(La Policiori)

Jud. Buzău, sat Ruginoasa, comuna Brăești.

Localizare: La 150 m sud de școala primară din satul Ruginoasa, pe malul drept al pârâului Pârscovelul.

Schitul este alcătuit din două încăperi suprapuse, cu urme vizibile de dăltuire într-o peșteră naturală. Are trepte la intrare. Treapta din față are lățimea de 2 m. Informația este incompletă. Trebuie cercetată în viitor.

Datare: epoca medievală, secolele XVI - XVII.

1. Alexandru Odobescu, Biblioteca Academiei, Fond Odobescu, Varia 14, Acte, I - II.

2. ***, *Vestigiiile Rupestre din Munții Buzăului*, coordonator Corneliu Ștefan, Buzău, 1980.

3. Vasile Boroneanț, *Peștera de la Nucu Bozioru, jud. Buzău*, Revista Muzeelor și Monumentelor, Monumente Istorice și de Artă 1, 1988, p. 46 - 60.

Peștera Ușa Pietrei

Jud. Buzău, sat Ruginoasa, comuna Brăești.

Piatra Rotăriei

(Firida de la Piatra Rotăriei)

Jud. Buzău, sat - comuna Cătina.

Localizare: Munții Buzăului, bazinul râului Buzău, malul stâng al pârâului Stemnic, la 2 km vest de satul Cătina.

Piatra Rotăriei - treptele de acces

Platforma de piatră are forma circulară, cu diametrul de 7,50 m, la 22 m altitudine față de firul apei. Accesul se face pe 12 trepte săpate în stâncă. La bază se află un adăpost natural săpat și el sub stâncă cu adâncimea de 1,45 m, lățimea de 0,95 m și înălțimea de 0,51 m. Trebuie căutate noi criterii de datare și raportate la celelalte lucrări din zonă.

Datare: neprecizată, probabil epoca medievală, secolele XVI - XVII.

1. Alexandru Odobescu, Biblioteca Academiei, Fond Odobescu III, Varia 14, Acte, I - II.
2. Bazil Iorgulescu, Dicționar Geografic, Statistic, Economic și Istoric al jud. Buzău, București, 1892.
3. ***, *Vestigiiile Rupestre din Munții Buzăului*, coordonator Corneliu Ștefan, Buzău, 1980.
4. Vasile Boroneanț, *Peștera de la Nucu Bozioru*, jud. Buzău, Revista Muzeelor și Monumentelor, Monumente Istorice și de Artă 1, 1988, p. 46 - 60.

Peștera Înșelăției

(Piatra Înșelăției)

Jud. Buzău, sat Nehoiașu, comuna Nehoiu.

Localizare: La 1,5 km distanță de cătunul Jetu, între pâraul Siriul și lunca Pripor.

Schitul este probabil amenajat într-o fostă peșteră naturală. Amenajarea s-a făcut prin cioplire cu dalta. Dimensiunile sunt: 4,5 x 2,5 x 2,80 m. Accesul se face printr-un coridor cu dimensiunile de 3,60 x 0,50 x 0,45 m, cu deschiderea în formă de triunghi, aceasta având 1,95 m. Intrarea este blocată parțial de o stâncă prăbușită. Pe peretele vestic puteau fi văzute până la prăbușire semne ca niște vârfuri de cuțit și găuri săpate de om pentru a fi atârinate obiecte sau pentru fixat un prici. Este amenințată cu prăbușirea, de aceea trebuie văzută în primă urgență. Ca observație, poate fi văzută mai ușor din masivul vecin Cheița.

Date: epoca medievală, secolele XVI - XVII.

1. Alexandru Odobescu, Biblioteca Academiei, Fond Odobescu, III, p. 14.
2. ***, *Vestigiiile Rupestre din Munții Buzăului*, coordonator Corneliu Ștefan, Buzău, 1980.
3. Vasile Boroneanț, *Peștera de la Nucu Bozioru*, jud. Buzău, Revista Muzeelor și Monumentelor, Monumente Istorice și de Artă 1, 1988, p. 46 - 60.

Peștera Fundu Peșterii

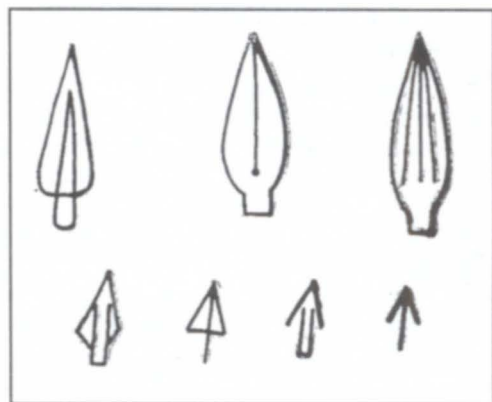
(Schitul Porfiru)

Jud. Buzău, sat Nucu, comuna Bozioru.

Localizare: La 2 km vest de localitatea Nucu, 250 m sub Biserica Fundătura, la 150 m de „Dionisie Torcătorul”.

Schitul este într-un adăpost natural provenit din prăbușirea unui bloc stâncos, alături de peretele abrupt al extremității estice a culmii

„Crucea Spătarului”. Are formă de triunghi. În interior pereții sunt neregulați, cu adâncituri dreptunghiulare sau neregulate scobite pentru fixarea unui prici. La exterior, deasupra intrării, la intersecția stâncilor, prezintă o scobitură în unghi pentru încadrarea unui acoperiș în două ape. Podeaua este din pământ. Adâncimea (înălțimea) este de 6,5 m. Intrarea, la nivelul solului are 1,5 m lățime, înălțimea de 2 m și 9 m la intrare. A fost locuită în perioade diferite: epoca bronzului - cultura Monteoru, începutul primei epoci a fierului (Hallstatt) și în Evul Mediu. Pentru epoca bronzului este un unicat în țara noastră prin reprezentările de vârfuri de sulită înmănușate sau nu, prin vârfurile de lance, de săgeți, pumnale etc. În Evul Mediu au fost incizate cruci bizantine și latine, notări în chirilică cu nume de persoane și anii 1683, 1734, 176?, motive stelate cu 6 raze, motive palmare etc. - toate de inspirație și tradiție creștină. A fost locuită de un călugăr.

Fundu Peșterii - Reprezentări de pumnale, vârfuri de lance și de săgeți

Date: epoca bronzului, Hallstatt, epoca medievală.

1. Alexandru Odobescu, Biblioteca Academiei, Fond Odobescu, III, p. 14.
2. ***, *Vestigiiile Rupestre din Munții Buzăului*, coordonator Corneliu Ștefan, Buzău, 1980.
3. Vasile Boroneanț, *Peștera de la Nucu Bozioru*, jud. Buzău, Revista Muzeelor și Monumentelor, Monumente Istorice și de Artă 1, 1988, p. 46 - 60.

Peștera de la Culmea Pietrei

Jud. Buzău, sat Ruginoasa, comuna Brăești.

Localizare: La jumătatea drumului dintre punctele „La Oală” și „Vârful Vulturilor”.

Schit cu profunzimea de 12 m, lățimea de 5,50 m și înălțimea de 3,50 m. În interior lipsesc dovezile de datare, dar pe pereții exteriori ai stâncilor în care este săpată se poate citi anul 7022 (1414) în litere chirilice. Peștera a fost redescoperită în 1975 și are intrarea parțial prăbușită.

Datare: epoca medievală, secolul al XV-lea.

1. Alexandru Odobescu, Biblioteca Academiei, Fond Odobescu, III, 14.
2. ***, *Vestigiiile Rupestre din Munții Buzăului*, coordonator Corneliu Ștefan, Buzău, 1980.
3. Vasile Boroneanț, *Peștera de la Nucu Bozioru, jud. Buzău*, Revista Muzeelor și Monumentelor, Monumente Istorice și de Artă 1, 1988, p. 46 - 60.

Chilia Aluniș

Jud. Buzău, sat - comuna Colți.

Localizare: Deasupra chiliei bisericii „Tăierea Capului Sf. Ioan Botezătorul”.

Chilia este formată din două încăperi: o cameră de zi de 2,66 m x 2,41 m x 1,80 m, care prezintă o sobă cu horn și ferestre, și o bucătărie-dormitor de 3,20 x 3 x 1,80 m, având o sobă oarbă și prici din piatră. A servit drept locuință preotului de la biserica „Tăierea Capului Sf. Ioan Botezătorul”, cu care este în relație de contemporaneitate. Pe perețele de nord al primei încăperi se află o firidă de 0,28 x 0,43 m, iar deasupra sa se află incizată o cruce de Malta. Pe perețele despărțitor se află o altă firidă, de 0,30 x 0,45 m ornamentată deasupra, cu un motiv în acoladă. Comunicarea între cele două încăperi se face printr-o deschidere de 1,35 x 0,50 m. Deschiderea este alterată de vreme. În încăperea a doua, în perețele de est se află o fereastră de 0,20 x 0,30 m și deasupra ei incizii cu litere chirilice. Pot fi citite antroponimele: Radu, Simion, Stoica, Ștefan.

Datare: epoca medievală, secolele XVI - XVII.

1. P. Chihaiia, De la Negru Vodă la Neagoe Basarab, București, 1976.
2. ***, *Vestigiiile Rupestre din Munții Buzăului*, coordonator Corneliu Ștefan, Buzău, 1980.
3. Vasile Boroneanț, *Peștera de la Nucu Bozioru, jud. Buzău*, Revista Muzeelor și Monumentelor, Monumente Istorice și de Artă 1, 1988, p. 46 - 60.

Peștera Gaura Tătarilor

Jud. Buzău, sat Mlăjet, oraș Nehoiu.

Localizare: „Vârful Pietrei” (1 km față de satul Mlăjet).

Schitul este amenajat într-o peșteră naturală. Prezintă, spre exterior, două intrări suprapuse, de forma unui adăpost sub stâncă. Cea de jos are 0,55 x 0,70 m și cea de sus 0,60 x 0,75 m. Încăperea din interior are baza sub formă de triunghi cu lungimea de 5,40 m, distanța dintre pereți este cuprinsă între 1,70 - 0,60 m, iar înălțimea de 2,20 m. Probabil a avut mai multe încăperi, după descrierile preotului învățător I. Popescu din Mlăjet și după cum rezultă din scrisoarea trimisă lui Alexandru Odobescu, în 1871, din răspunsul la chestionar semnat de același preot și de lordache Diaconescu din Silicel, menționat de Bazil Iorgulescu în dicționarul său. Pe pereți a avut semne incizate, care acum par a fi neidentificabile dar care, după părerile celor care le-au văzut în 1871, par a fi avut forma unor vârfuluri de săgeți. Monumentul a fost afectat de seisme și de agenți exteriori, care au mai șters din semne. Trebuie investigată din nou în primă urgență.

Datare: epoca medievală.

1. Alexandru Odobescu, Biblioteca Academiei, Fond Odobescu, Varia 14, Acte, I - II.
2. ***, *Vestigiiile Rupestre din Munții Buzăului*, coordonator Corneliu Ștefan, Buzău, 1980.
3. Vasile Boroneanț, *Peștera de la Nucu Bozioru, jud. Buzău*, Revista Muzeelor și Monumentelor, Monumente Istorice și de Artă 1, 1988, p. 46 - 60.

Complexul Dumbrăveni (Biserița Dumbrăveni, Peștera Atrium)

Jud. Constanța, sat Dumbrăveni, comuna Independența.

Localizare: Terasa (Canaraua) Fetei, la 2 km sud-est de sat, între Dumbrăveni și Olteni, pe malul de nord al râului Cear.

Este săpată într-o terasă din calcar carbonifer. Biserica este rupestră și are alte încăperi, ce datează din epocă medievală, secolele X - XI. Monumentele ce urmează a fi prezentate se află dispuse pe 2 nivele. La nivelul superior se află biserița, un atrium, absidă (ED), nișele pentru opaițe. Din dreptul absidei por-nește către est un culoar

de 35 m lungime, care în prima jumătate este paralel cu biserița, apoi urmează un traseu de forma literei „Z”. Din culoar, la 0,45 m, se accede în altarul care se deschide spre exterior. Prin el pătrunde o rază de lumină. Pe culoar, la 4 m vest de prima cotitură se află o groapă iar la 2 m est, alta. Gropile au lățimea de 0,60 m, la capătul de vest, în rest se află alt tunel și lăcașele celor trei morminte. Din nivelul inferior se mai păstrează numai contururile unei alte biserici cu altar, naos și alte încăperi. În exterior, în față, se mai păstrează un zid de piatră nefasonată, distrus în mare parte, al cărui rol nu a fost lămurit. Este ulterior fazei de funcționare a complexului. Din complex mai face parte asiza de pietre mari, fasonate, legate între ele cu pământ. Poate reprezenta traseul unui zid de incintă. Acesta se află pe malul drept (sudic) al pârâului și este observabil pe o distanță de 10 m. Biserița are același plan ca Biserița B1 de la Murfatlar. În fundul încăperii de sub atrium și în absidă se află incizată o inscripție, care poate fi comparată cu cea din Peștera de la Casian, de pe valea râului Casimcea. Din investigațiile arheologice efectuate s-a tras concluzia că întreg complexul a fost distrus de foc. Nu s-au găsit materiale arheologice care să asigure da-tarea decât în zona asizei de pietre de pe malul sudic, de unde provin fragmente ceramice de tip Dridu, din secolele X - XI. Din cauza prăbușirii peretelui exterior al terasei, este greu de stabilit cum și pe unde se intra în complexul rupestru.

Încăperile mortuare (cavou): la nord de atrium și de capătul de vest al galeriei culoar, se află o altă adâncitură rectangulară boltită, care prezintă în nord trei încăperi (cripte) săpate în stâncă, la 0,70 - 0,80 m deasupra podelei, orientate est - vest, după cum urmează: Mormântul 1 - cu dimensiunile 1,90 x 0,75 m, Mormântul 2 - cu dimensiunile 0,23 x 0,50 m, Mormântul 3 - cu dimensiunile 2,20 x 0,50 m. S-a constatat că au fost profanate. În dreptul atriumului, la nivelul de călcare inferior, la capătul de vest al fațadei complexului se constată un zid de piatră nefasonat, lipit cu pământ. Poate fi posterior fațadei și primei faze de funcționare a întregului complex. Descoperitorii consideră că ar putea fi un zid de consolidare făcut după prăbușire. În surpătură, sub atrium, în podea se află o

inscripție greu de descifrat, ale cărei semne pot fi comparate cu cele de pe fundul vaselor de tip Dridu. Sunt rune sau semne de tipul răboajelor.

Datare: epoca medievală, secolele X - XI.

1. Costel Chiriac, Un monument inedit: Complexul Rupestru de la Dumbrăveni, Pontica, 1988, p. 21 - 22.
2. Cristian Goran, Catalogul Sistematic al Peșterilor din România, 1981, București, 1982, 5205 / 9.

Peștera Dumbrăveni Cripțe

(M 1, M 2, M 3)

Jud. Constanța, sat Dumbrăveni, comuna Independența.

Localizare: Terasa (Canaraua) Fetei, la 2 km sud-est de sat, între Dumbrăveni și Olteni, pe malul de nord al râului Ceair.

Cripțele au fiecare câte o încăpere rectangulară boltită, cioplită în stâncă, în partea de nord mormintele sunt la nord de „atrium” și la vest de „galeria-culoar”.

Datare: epoca medievală.

Complexul rupestru de la Murfatlar

(fost Basarabi)

Jud. Constanța, sat - comuna Murfatlar.

Localizare: Dealul Tibișir, la nord-vest de sat.

Complex de monumente rupestre datat în secolele X - XI. Este atestat de o inscripție slavonă veche, datată în anul 922, și de o alta în limba greacă, din 982. Se compune din masivul de cretă denumit Peninsula (în care se află cioplite șase biserițe: E3, E5, B1- B4), camere mortuare (C1, C2), galerii (G1- G5), cariera de cretă în perimetrul căreia se află cele trei terase de exploatare cu urmele foselor de extracție, cimitirul și o biseriță zidită, păstrată parțial. Complexul a funcționat cu probabilitate pe durata construirii zidului de pe coama „valului de piatră” și a castrelor în care au fost cantonate unitățile militare. În complexul ru-

pestru a locuit personalul de cult, care asigura asistența religioasă a celor ce au lucrat în obiectivele menționate. Pe pereții carierei, bisericilor și celorlalte încăperi s-au identificat incizii cu caracter religios, laic, artistic, elemente de alfabet chirilic, grecesc, runic.

Basarabi - Figură de orant în veșminte de epocă

Datare: epoca medievală.

1. Ion Barnea, Virgil Bilciurescu, *Șantierul arheologic Basarabi*, Materiale 6, 1959, p. 543 - 562.
2. Ion Barnea, Ștefan Ștefănescu, *Din Istoria Dobrogei*, III, Ed. Academiei, București, 1971, p. 180 - 233.
3. P. Bogdan, *Grafitile de la Basarabi*, Materiale 6, 1959, p. 562 - 563.
4. G. Mihăilă, *Inscripții slavone vechi de la Basarabi (regiunea Dobrogea)*, Studii și Cercetări de Lingvistică 15, 1964, p. 40.

Galeriile G1- G5

Jud. Constanța, sat - comuna Murfatlar (fost Basarabi).

Localizare: Complexul de monumente rupestre, Dealul Tibișir, la nord-vest de sat.

Sunt săpate în stânca de calcar. Accesul se face printr-o intrare cu ușă ce duce spre cele 5 galerii (G1- G5), ușor boltite, cu dimensiuni cuprinse între 2,50 - 7 m lungime, 0,50 - 0,90 m lărgime, 1 - 1,30 m lățime, și care comunică între ele. Au fost folosite ca loc de înmormântare. Intrarea din G1 a fost blocată cu calupuri de cretă. Pe pereții încăperilor se află incizate cruci,

elemente de alfabet chirilic, un text în grecește și alte reprezentări.

Datare: epoca medievală, secolele X - XI.

Basarabi - Incizii cu figuri de animale

1. Ion Barnea, Virgil Bilciurescu *Șantierul arheologic Basarabi*, Materiale 6, 1959, p. 543 - 562.
2. Ion Barnea, Ștefan Ștefănescu, *Din Istoria Dobrogei*, III, Ed. Academiei, București, 1971, p. 180 - 233.
3. P. Bogdan, *Grafitile de la Basarabi*, Materiale 6, 1959, p. 562 - 563.
4. G. Mihăilă, *Inscripții slavone vechi de la Basarabi (regiunea Dobrogea)*, Studii și cercetări de lingvistică 15, 1964, p. 40.

Biserica Basarabi B1

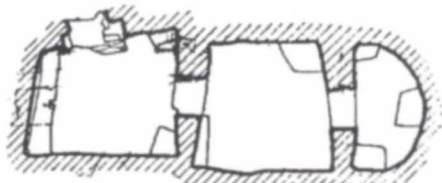
Jud. Constanța, sat - comuna Murfatlar.

Localizare: Masivul „Peninsula” din Dealul Tibișir, la extremitatea de sud-vest a complexului rupestre, la est de Masivul „Peninsula”.

Este formată din altar absidal, naos și pronaos. Se află în dreapta unui perete aproape vertical; în ea se pătrunde printr-o deschidere arcuită de 1,45 x 0,60 - 0,70 m. Altarul este de 1,05 x 1,75 m, lipit de peretele absidal; în mijlocul său, se află

ristolul din stâncă cruțată, de 0,80 x 0,53 x 0,42 m. Naosul, un patruleter cu laturile de 2 m, are în colțul din stânga o măsuță cruțată cu latura de 0,88 m și în stânga sa se află un soclu cruțat, de 0,20 - 1,15 m. Pronaosul este de 2,20 x 1,60 m. O bancă joasă se află pe latura sa de vest, iar în colțurile de nord-est și sud-vest câte un postament cruțat. Deschiderea de la intrare este singura prin care pătrunde lumina în biserică. Comunicarea între încăperi se face prin deschideri arcuite. Peste tot, dar mai ales în altar, se află fisuri care au fost umplute cu ocră galben. Pe perețele de sud al pronaosului se disting figuri de cai, de iepuri, un călăreț, iar în stânga sus două inscripții și un text în slava veche, în traducere „datori suntem”. Sus, în dreapta intrării, este incizat anul 6500 (922), data când probabil s-a săpat lăcașul. În exterior, peste tot sunt incizate semne: cruce, elemente de alfabet chirilic și runic, la fel și pe glafurile dintre încăperi. Pavimentul și pragurile sunt puțin tocite dovadă că biserica a slujit puțin timp drept lăcaș de cult.

Basarabi - Bisericuța B1

Datare: epoca medievală, secolele X - XI.

1. Ion Barnea, Virgil Bilciurescu *Șantierul arheologic Basarabi*, Materiale 6, 1959, p. 562 - 563.
2. Ion Barnea, Ștefan Ștefănescu, *Din istoria Dobrogei*, III, București, 1971, p. 180 - 233.

Bisericuța Basarabi B2

Jud. Constanța, sat - comuna Murfatlar.

Localizare: Masivul „Peninsula” din Dealul Tibișir, la extremitatea de sud-vest a complexului rupestru.

Este săpată în stâncă. Prezintă un altar absidal, naos, pronaos. Altarul este înalt de 1,22 x 1,05 m. Lipit de perețele absidal esteristolul distrus din vechime cu dalta, ca și postamentul, (scaunul) din colțul de sud-

vest. Naosul are 2,20 x 1,10 m și este despărțit de altar printr-un perete cruțat (balustradă), gros de 0,35 m. În colțurile dinspre altar se află două postamente distruse și acestea cu dalta sau cu un târnăcop în epocă. Din pronaos se păstrează doar o lungime de 1,12 - 1,35 m deoarece perețele de nord-vest a dispărut în timp. Comunică cu naosul prin trei deschideri, din care s-au păstrat pragurile. Pe pereții din dreapta altarului se află incizat un țintar, sub el doi cai în mers, iar între ei tot un cal cu desen neterminat. De asemenea pe perețele naosului se află incizat tot un țintar. Pe fragmentele de blocuri provenind din naos sau pronaos se vede incizat un pom cu cruce, fragmente de text în chirilică; din acestea se poate citi: „Noi am scris”. Pe altul se vede un șoim, un pește, o cizmă etc. Se află mai jos cu 1,50 m - 2 m decât pragul biseriței 1. Intrarea nu a putut fi determinată cu precizie, deoarece perețele de nord-est a dispărut aproape în întregime.

Datare: epoca medievală, secolele X - XI.

1. Ion Barnea, Virgil Bilciurescu *Șantierul arheologic Basarabi*, Materiale 6, 1959, p. 562 - 563.
2. Ion Barnea, Ștefan Ștefănescu, *Din istoria Dobrogei*, III, București, 1971, p. 180 - 233.

Bisericuța Basarabi B3

Jud. Constanța, sat - comuna Murfatlar.

Localizare: Masivul „Peninsula” din Dealul Tibișir, la extremitatea de sud-vest a complexului rupestru, la vest de bisericuța 2.

Bisericuța este săpată în stâncă de cretă, sub B2. Este un paraclis funerar care continuă spre vest cu câteva morminte. Se compune din altar și naos. Altarul este sub forma unei abside cu diametrul de 2,05 m și înălțimea de 2,05 m. Este singura dintre biserițele de la Basarabi care nu areristolul lipit de absidă și are câte trei adâncituri dreptunghiulare pentru spălări liturgice. În față, incizată adânc, se află o cruce mai mare și altele mai mici. O deschidere la mijlocul peretelui face legătura cu naosul, care are 2,50 x 2 x 2,10 m. Pe latura lungă din nord, prăbușită, nu a putut fi identificată probabila intrare. Pereții lungi ai naosului erau împodobiți cu cruce de tot

felul, cai, călăreți, halebarde, cizme, figuri geometrice, rune. Pe peretele de est se observă vreo 50 de cruci incizate de forme și mărimi diferite. Pavimentul a fost și el împodobit, dar cu motive din linii paralele. Tavanul și peretele de la intrarea în naos s-au prăbușit.

Datare: epoca medievală, secolele X - XI.

1. Ion Barnea, Virgil Bilciurescu *Șantierul arheologic Basarabi*, Materiale 6, 1959, p. 562 - 563.
2. Ion Barnea, Ștefan Ștefănescu, *Din istoria Dobrogei*, III, București, 1971, p. 180 - 233.

Biseriçuța Basarabi B4

Jud. Constanța, sat - comuna Murfatlar.

Localizare: Masivul „Peninsula” din Dealul Tibișir, la extremitatea de sud-vest a complexului rupestru, sub biseriçuța 3.

Biseriçuța este săpată în stânca de cretă, sub B3. Are intrarea cioplită în peretele de nord al platformei „Peninsula”. Deschiderea este arcuită, cu dimensiunile 1,70 x 0,60 x 0,80. Dimensiunea cea mai mare a bisericii este de 7 x 3,50 m. Este alcătuită din altar, naos, pronaos, cavou. Altarul se prezintă ca o treaptă ceva mai sus decât naosul. Are trei intrări în arcade, susținute de stâlpi în patru muchii, realizate în creta cruțată. Ornamentarea poate fi observată deasupra intrărilor și constă din câte două șanțulețe umplute cu mortar de cretă, vopsite pe deasupra în culoare roșatică luată din carieră și dintr-o bandă de culoare roșie executată în aceeași manieră. Are trei pristoluri cruțate și un postament mic (scaun). Naosul, ușor boltit, este susținut de trei stâlpi mari, în patru muchii și de pereți laterali. La 1 m de altar se află un prag cruțat - amvonul. El desparte sala de restul naosului. Pronaosul este dreptunghiular, boltit lateral, separat de naos prin doi stâlpi cu profil rectangular, cruțați. Un stâlp se află pe mijloc, iar alți doi stâlpi sunt zidiți lângă pereții lungi din cărămidă. Cărămizile sunt cioplite din cretă. Cavoul are formă dreptunghiulară, comunică cu naosul printr-o mică deschidere practică în peretele de vest, ce conținea oase umane răvășite. Pe peretele din stânga intrării se află incizat un personaj uman în genunchi. Pereții și stâlpii din încăperi sunt ornamentați cu cruci, diferite ca formă și mărime. Alături se află

figura unui sfânt îmbrăcat cu odăjdii, iar deasupra o inscripție runică. Pe partea de vest a stâlpului central se află incizat un porumbel sculptat în stânca de cretă. Pe peretele de est al naosului întâlnim figuri de cai, balauri împlețiți, schița unei biserici, un desen în labirint. Inscripțiile sunt cu caractere runice și chirilice. Se păstrează și un text în grecește. Alte inscripții sunt în limba slavă și au putut fi citite câteva nume ca al clericului Damian, al feudalului local Simeon, al unui jupan Gheorghe. Interesant este textul în limba greacă, în care este indicat anul 6490, respectiv 982. Este cea mai mare și mai importantă dintre bisericuțele de la Basarabi. Se impune prin arhitectură, ornamentare, bogăția și importanța informațiilor furnizate. Citirea textelor slavone a fost făcută de către P. Damian și C. Mihăilă.

Datare: epoca medievală, secolele X - XI.

1. Ion Barnea, Virgil Bilciurescu *Șantierul arheologic Basarabi*, Materiale 6, 1959, p. 562 - 563.
2. Ion Barnea, Ștefan Ștefănescu, *Din istoria Dobrogei*, III, București, 1971, p. 180 - 233.
3. P. Bogdan, *Grafițele de la Basarabi*, Materiale 6, 1959, p. 562 - 563.
4. G. Mihăilă, *Inscripții slavone vechi de la Basarabi (regiunea Dobrogea)*, Studii și Cercetări de lingvistică 10, 1964, p. 40.

Biseriçuța Basarabi E5

Jud. Constanța, sat - comuna Murfatlar.

Localizare: Masivul „Peninsula” din Dealul Tibișir, la extremitatea de sud-vest a complexului rupestru, la est de E3.

Este compusă din altar și naos ce se înscriu într-un patruleter neregulat. Încăperile sunt separate între ele printr-un perete cruțat (balustradă), păstrat numai în partea inferioară. Latura patruleterului este de 3 m iar înălțimea încăperilor de 2,20 m. Comunicarea între cele două încăperi se făcea printr-o deschidere cruțată, boltită. Intrarea era în peretele de nord, din aceasta pornesc cinci galerii ușor boltite ce comunică între ele, cu dimensiuni cuprinse între 2,5 - 7 m lungime, 0,5 - 0,9 m lățime și 1 - 1,3 m înălțime. În ele s-au făcut înmormântări. Și în paviment se afla groapa unui mormânt. Alte firide sau deschideri au fost blocate în diferite perioade. În stânga

intrării se afla un sfânt nimbă, cruci și un text runic incizat. Și pe pereții de sud și vest se află incizate cruci, precum și doi balauri din motive împletite. Probabil a avut pereții vopsiți cu o culoare roșiatică, acum observându-se mai bine pe peretele de nord. A avut probabil, inițial, o altă funcționalitate și a fost transformată în bisericuță după prăbușirea lui E3.

Datare: epoca medievală, secolele X - XI.

1. Ion Barnea, Virgil Bilciurescu *Șantierul arheologic Basarabi*, Materiale 6, 1959, p. 562 - 563.

2. Ion Barnea, Ștefan Ștefănescu, *Din istoria Dobrogei*, III, București, 1971, p. 180 - 233.

Camera - Încăperea funerară C 1

Jud. Constanța, sat - comuna Murfatlar

Localizare: Complexul de monumente rupestre situat pe Dealul Tibișir, la nord-vest de sat. Este amplasat cu 5 m mai jos decât platforma „Peninsula”.

Încăperea are un prag de 0,25 x 0,35 m. Intrarea este arcuită, de 1,45 x 0,80 x 0,30 m. Tavanul este cioplit neregulat, cu o nișă în dreapta intrării, la 0,90 m înălțime față de paviment, de 1,25 x 0,65 m, cu adâncime de 0,35 - 0,45 m. De o parte și de alta a sa se află două găuri, probabil pentru o cortină (perdea). În colțurile de est și de sud se află câte un postament circular de circa 0,10 m. În paviment se află o groapă circulară care a fost umplută cu sfărâmături de cretă, care au fost depuse în epocă. Peste groapă se aflau două schelete îngropate creștinește, culcate, acoperite cu un strat de măt, fără urme de sicriu. Pe măt, sub schelete, au putut fi observate urme de pânză. Pe pereți se află incizii, semne cuneiforme, câini, cai, păsări, balauri împlețiți, figuri geometrice, două cizme, rune. Pe latura de est se află un cap uman cu ochi pieziși, de mongol. În dreapta intrării se observă o figură umană schematizată, în mișcare. Încăperea comunică cu C2 printr-o intrare care are în față o cruce sculptată. În fața intrării este o firidă. Intrarea a fost zidită cu bolovani din mortar.

Datare: epoca medievală, secolele X - XI

1. Ion Barnea, Virgil Bilciurescu, *Șantierul arheologic Basarabi*, Materiale 6, 1959, p. 542 - 562

2. Ion Barnea, Ștefan Ștefănescu, *Din istoria Dobrogei*, III, București, 1971, p. 180 - 233.

3. P. Bogdan, *Grafitile de la Basarabi*, Materiale 6, 1959, p. 562 - 563.

4. G. Mihăilă, *Inscripții slavone vechi de la Basarabi (regiunea Dobrogea)*, Studii și Cercetări de lingvistică 10, 1964, p. 40.

Camera - Încăperea funerară C2

Jud. Constanța, sat - comuna Murfatlar.

Localizare: Complexul de monumente rupestre de pe Dealul Tibișir, la nord-vest de sat.

Intrarea se face printr-o deschidere arcuită de 1,05 x 0,60 m și comunică cu C1. Are pavimentul cu 0,20 m mai sus decât C1. Forma este de patruleter neregulat de 1,50 x 1,30 și cu înălțimea maximă de 1,20 m. Pe paviment se afla un schelet uman, probabil un preot, prost conservat. Încăperea este neornamentată cu excepția unei figuri de balaur incizată în stânga intrării. Intrarea a fost blocată cu bolovani de cretă nelegați cu mortar.

Datare: epoca medievală, secolele X - XI.

1. Ion Barnea, Virgil Bilciurescu, *Șantierul arheologic Basarabi*, Materiale 6, 1959, p. 543 - 562

2. Ion Barnea, Ștefan Ștefănescu, *Din istoria Dobrogei*, III, București, 1971, p. 180 - 233.

3. P. Bogdan, *Grafitile de la Basarabi*, Materiale 6, 1959, p. 562 - 563.

4. G. Mihăilă, *Inscripții slavone vechi de la Basarabi (regiunea Dobrogea)*, Studii și Cercetări de lingvistică 10, 1964, p. 40.

Cariera Basarabi - Murfatlar - Cimitirul

Jud. Constanța, sat - comuna Murfatlar.

Localizare: Complexul de monumente rupestre de pe Dealul Tibișir, la nord-vest de sat.

Este în strânsă legătură cu bisericuțele B3 - B4. Conține 9 morminte săpate în umplutura carierei, în relație de contemporaneitate. În loc de sicrie aveau câte o gardină din lespezi de cretă de formă dreptunghiulară, care aveau funcție de cărămidă, după obiceiul romanilor. Deasupra gardinei mormântului au fost așezate

lespezi tot din cretă, așezate pe lat. Ele închideau mormântul. Erau acoperite cu țărână neagră adusă din afara carierei. La picioarele unui mormânt se afla în poziție verticală o cruce cioplită dintr-un bloc de cretă. Celelalte 11 morminte se aflau în galeriile 1 - 5, în încăperile adiacente biserițelor și în camerele mortuare.

Datare: epoca medievală, secolele X - XI.

1. Ion Barnea, Virgil Bilciurescu, *Șantierul arheologic Basarabi*, Materiale 6, 1959, p. 543 - 562
2. Ion Barnea, Ștefan Ștefănescu, *Din istoria Dobrogei*, III, București, 1971, p. 180 - 233.
3. P. Bogdan, *Grafitile de la Basarabi*, Materiale 6, 1959, p. 562 - 563.
4. G. Mihăilă, *Inscripții slavone vechi de la Basarabi (regiunea Dobrogea)*, Studii și Cercetări de Lingvistică 10, 1964, p. 40.

Peștera antropică de lângă cariera Cheia

Jud. Cluj, sat Cheia, comuna Mihai Viteazu (comună suburbană a municipiului Turda).

Localizare: Dealurile Feleacului, Valea Arieșului, în apropierea Cheilor Turzii.

În apropierea carierei de piatră din epoca romană s-a identificat o peșteră săpată de om, în care se află o nișă pentru depozitarea uneltelor.

Datare: epoca romană.

1. Mihail Macrea, *Viața în Dacia Romană*, București, 1969, p. 308.

Peștera Cheia

Jud. Cluj, sat Cheia, comuna Mihai Viteazu (comună suburbană a municipiului Turda).

Localizare: Dealurile Feleacului, Valea Arieșului, în apropierea Cheilor Turzii.

Peșteră săpată de om. Se exploata cuarț terțiar, în apropierea carierei de piatră. Se află într-o încăpere (peșteră) făcută pentru muncitorii de la carieră, cu o nișă săpată în interiorul său pentru păstrarea uneltelor.

Datare: epoca romană.

1. Mihail Macrea, *Viața în Dacia Romană*, București, 1969, p. 308.

Peștera Diana

(Izvorul Dianei)

Jud. Caraș-Severin, oraș Băile Herculane.

Localizare: Carstul din Valea Cernei, malul drept al Cernei, în aval de primul pod peste Cerna.

Reprezintă o peșteră naturală amenajată. Are o încăpere lungă de 24 m din care, pe 14 m de la intrare, a fost transformată în izvor termal cu aspect utilitar monumental, când Banatul a fost sub stăpânire austriacă. Are altitudinea absolută de 154 m și relativă de 7 m. Din izvorul său amenajat, vizitatorii pot coborî pe niște scări ca să bea apa cu proprietăți terapeutice. Era cunoscut în epoca romană și, probabil, dacică.

Datare: epoca daco-romană, epoca modernă.

1. Marcian Bleahu, V. Decu, Ștefan Negrea, C. Pleșa, I. Povară, I. Viehmann, *Peșteri din România*, București, 1976.
2. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 2146 / 7.

Peștera Higea

(Peștera Hercules)

Jud. Caraș-Severin, oraș Băile Herculane.

Localizare: Cheile Cernei, lângă „Izvorul lui Hercule”, malul drept al Cernei, în aval de „Băile Romane”. Carstul din Valea Cernei.

Reprezintă o peșteră naturală cu amenajări din epoca romană și modernă. Are o încăpere de 18 m lungime, în fața căreia se aflau altare cu inscripții în limba latină, din vremea împăraților Antoninus Pius, Caracalla, Marcus Aurelius și mama sa, Faustina etc. Acestea se află în legătură cu prezența a două guri de peșteră, din care izvorăsc ape termale exploatare din antichitate.

Datare: epoca romană, epoca modernă.

1. A. Künike, *Donau Ansichten nach dem Laufe des Donau Strömes*.
2. Marcian Bleahu, V. Decu, Ștefan Negrea, C. Pleșa, I. Povară, I. Viehmann, *Peșteri din România*, București, 1976.

Încăperea săpată în stâncă Creaca -Ticlar

Jud. Sălaj, sat - comuna Creaca.

Localizare: Depresiunea Sălaj - Agrij, Valea Someșului, afluentul Agrij, lângă cariera Ticlar.

Reprezintă o peșteră săpată de om. În peretele carierei este săpată o încăpere care, după părerea lui Mihail Macrea, a servit ca locuință pentru supravegherea carierei. Nu deținem date despre dimensiunea sa. Se impune cartarea și înregistrarea dimensiunilor, precum și datarea.

Datare: epoca romană.

1. Mihail Macrea, *Viața în Dacia Romană*, București, 1969, p. 308.

Peștera Creaca

(*Piatra Lată*)

Jud. Sălaj, sat - comuna Creaca.

Localizare: Depresiunea Sălaj - Agrij, Valea Someșului, afluentul Agrij, în apropierea carierei.

Reprezintă o peșteră săpată de om. În apropierea carierei de piatră, în legătură cu exploatarea carierei, s-a săpat în stâncă de către administrația romană a carierei, o încăpere (nișă) pentru depozitarea uneltelor, folosită în secolele II - III. Se impune cartarea și înregistrarea parametrilor și a unor date cronologice.

Datare: epoca romană.

1. Mihail Macrea, *Viața în Dacia Romană*, București, 1969, p. 308.

Avene

Avenul Betfia

(Huda Bradii)

Jud. Bihor, sat Betfia, comuna Sănmartin
(comună suburbană a municipiului Oradea).

Localizare: Munții Pădurea Craiului, carstul din bazinul Crișului Repede, Valea Hidișel, afluentul Valea Peța, Dealul Șomleu.

Avenul locuit, probabil, de om, are altitudinea absolută de 300 m, lungimea totală de 264 m. A fost descoperit de pietrarul Marta Teodor, poreclit Brada, în 1896, prin dinamitarea părții superioare. A fost obturat după epoca neolitică. Partea cu depozitul arheologic a fost distrusă de lucrările din carieră. S-a păstrat un topor (daltă) de piatră șlefuită din neolitic, descoperit la ramificația cu exteriorul. Partea superioară a avenului a fost distrusă în 1896 și în anii care au urmat. Materialul arheologic se află în colecția Muzeului Țării Crișurilor din Oradea.

Datare: neolitic.

1. F. Ardos Lukacs *Ödön barlang es geysir csatorna*, Oradea, 1914.
2. Elena Terzea, T. Jurcsak, *Asupra unui nou punct fosilifer descoperit la Betfia*, *Lucrările Institutului de Speologie* 6, 1967, p. 163 - 209.
3. T. Jurcsak, *Avenul de la Betfia*, Comunicare la simpozionul de carstologie, Oradea, 1973.
4. ***, *Repertoriul monumentelor din județul Bihor*, Oradea, 1974, p. 327 - 328.

Avenul Gălășeni

Jud. Bihor, sat Gălășeni, comuna Măgești.

Localizare: Munții Pădurea Craiului, carstul din Valea Crișului Repede, Valea Debeleii, în peretele lateral al unei doline, la 1,5 km de „Izbucul Morii”.

Reprezintă un aven locuit de om. Se pătrunde printr-un horn ce coboară în colțul

estic al unei săli de 8 x 10 m, printr-o denivelare de 10 m. Cercetările au fost întreprinse de I. Emödi. Materialul aflat la suprafață este compus din ceramică, unelte din cuarț, unelte de os (oase de cerb, bou, capră, cal și porc), vatră de foc, cenușă și cărbune. Materialul aparține grupului cultural Roșia - Gălășeni din epoca timpurie a bronzului. S-a interpretat că peștera a fost folosită ca loc de cult.

Datare: epoca bronzului timpuriu.

1. Ioan Emödi, *Asupra începutului epocii bronzului în Bihor*, *Thracodacica* 6, 1985, 1 - 2, p. 123 - 128.

Avenul Varniței

(Gaura ascunsă sau Gaura cu podrum)

Jud. Caraș-Severin, sat - comuna Coronini (fostă Pescari).

Localizare: Carstul din zona Porților de Fier, versantul Dunării între Moldova Veche și Liborajdea, rolul de la Varnițe, în stânga sălașului lui Gheorghe Bughici.

Deschiderea la intrare este de 1 x 0,70 m. Are forma unui puț adânc de 4 m, care spre fund se lărgeste, având o suprafață de 7 x 4m, care se ramifică și continuă lateral prin două diverticule (canale) descendente, parțial colmatate. De pe fundul său, în 1973 -1974, au fost recoltate resturi de faună recentă și fosilă, fragmente ceramice databile în prima epocă a fierului, epoca medievală și cea modernă. Nu a fost publicat până acum. Accesul spre aven, ca și spre izvorul din fața sa, este blocat de către o carieră de piatră instalată aici.

Datare: Hallstatt, epoca medievală.

1. Vasile Boroneanț, *Descoperiri arheologice din unele peșteri din Defileul Dunării*, Grupul de cercetări complexe „Porțile de Fier”, *Speologia*, seria monografică, coordonatori Traian Orghidan, Ștefan Negrea, Academia R.S.R., București, 1979.

Adăposturi sub stâncă

Adăpostul sub stâncă Coasta Luchii

Jud. Bihor, sat - comuna Bratca.

Localizare: Carstul din Valea Crișului Repede, versantul drept.

Reprezintă un adăpost sub stâncă locuit de om. Uneltele de silex aparțin paleoliticului mijlociu, precum și o așchie de obsidiană. Descoperirea aparține lui Márton Roska și a fost atribuită mustermanului.

Datare: paleolitic.

1. Márton Roska, *L'industrie moustérienne de Bratca*, Folia Arheologica 1 - 2, Repertorium, 2-6, Budapesta, 1946, p. 22 - 23.

Adăpostul din peretele Izbucului de la Fânațe

(Peștera II)

Jud. Bihor, sat Câmpanii de Sus, comuna Câmpani.

Localizare: Munții Bihor, Valea Crișului Negru, afluentul Crișu-Băița, versantul drept, carstul din bazinul Văii Bulzului, „La Fânațe”.

Adăpostul este natural, frecventat sporadic de om, cu altitudinea absolută de 500 m, lungimea totală de 6 m, înălțimea de 1,70 m, lățimea de 7 m. Se află într-un perete stâncos în versantul sudic, cauzat de prăbușirea unei foste peșteri. Din ea s-a păstrat doar partea din fund și un diverticul. A fost cercetată de Vasile Boroneanț, în urma sesizării făcute de Ernest Oberländer, în 1976. În dreapta adăpostului se află două figuri umane incizate schematic, una reprezentând un personaj cu părul dat peste cap și alta unul feminin, probabil o gravidă, îmbrăcată în fustă și cămașă. La suprafață se aflau și fragmente ceramice feudale. Nu s-au făcut sondaje sau săpături de către arheologi.

Monument al artei preistorice.

Datare: epoca metalelor (epoca bronzului - epoca fierului).

1. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 3423 / 10. Deși pe marcajul său exterior scrie 3423 / 9 S, probabil de la publicarea catalogului s-au produs schimbări de numerotare.
2. Vasile Boroneanț, *Peștera de la Nucu Bozioru (județul Buzău)*, Revista Muzeelor și Monumentelor, Monumente Istorice și de Artă 1, 1988, p. 55, 59.
3. L. Vălenaș, M. Bleahu, P. Bujor, G. Halași, *Inventarul speologic al Munților Bihor*, Nymphaea 5, Oradea, 1977, p. 209 - 335.

Adăpostul Mare dintre Peștera Roșie și Peștera cu Apă

Jud. Bihor, sat - comuna Vadu Crișului (sau Șuncuiuș).

Localizare: Munții Pădurea Craiului, carstul din Valea Crișului Repede, între Bucea și Vadu Crișului, versantul drept, în apropierea satului.

Reprezintă un adăpost natural sub stâncă, sub un perete înalt, locuit de om, cu altitudinea absolută de 345 m, altitudinea relativă de 45 m, lungimea totală de 12 m. De aici au fost recoltate fragmente ceramice neolitice. Se impune o cercetare prin sondaj arheologic.

Datare: neolitic.

1. ***, Repertoriul monumentelor din județul Bihor, Oradea, 1974, p. 394 - 395.
2. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 3725 / 18.

Adăpostul sub stâncă Între Stânci

Jud. Cluj, sat - comuna Tureni.

Localizare: Munții Apuseni, carstul din Cheile Turenilor, versantul stâng, între „Rotogol” și „Poderei”.

Mici adăposturi sub stâncă se află la baza unor stânci înalte. Din ele, în cercetările de teren efectuate de Gheorghe Lazarovici, Zoia Kalmar-Maxim și alții, s-au adunat materiale ceramice aparținând culturii Coțofeni.

Date: perioada de tranziție de la neolitic la epoca bronzului.

1. I. H. Crișan, M. Bărbulescu, E. Chirilă, V. Vasilev, I. Winkler, *Repertoriul arheologic al județului Cluj*, 1992, p. 100.

Adăpostul sub stâncă Peștera Oilor

Jud. Gorj, cătunul Curpenul Vaidei, comuna Stănești.

Localizare: Munții Vâlcan, rama sudică, carstul din bazinul Sușița, Valea Sușița Verde, versantul stâng, 20 km de Târgu Jiu, la câteva sute de metri de la ieșirea din Curpenul; câțiva zeci de metri deasupra șoselei.

Reprezintă un adăpost natural locuit de om, cu altitudinea relativă de 25 m, cu deschidere spre vest, înălțimea de 2 - 4 m, lățimea la intrare de 30 m. C. S. Nicolăescu-Plopșor semnaleză prezența în interiorul său a unui desen animalier, în culoare neagră, pe care îl datează în paleolitic. Reprezintă un animal cornut în mișcare, galopând. Desenul a fost alterat din vechime, stilul naturalist. Desenul a fost extras din perete și expus în Muzeul Olteniei din Craiova. Săpături arheologice nu s-au făcut. În 1929, C.S. Nicolăescu-Plopșor reușește să facă o analiză chimică a culorii negre cu care a fost realizat desenul. Piesa extrasă din perete a fost dusă la Paris în 1928 și a fost văzută de abatele Henri Breuil.

Date: paleolitic sau mezolitic.

1. C.S. Nicolăescu-Plopșor, *Un desen paleolitic în Oltenia*, Arhivele Olteniei 8, 1929, p. 93 - 95.
2. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 2113 / 7.

Adăpostul sub stâncă Peștera Frumoasă

Jud. Gorj, sat Vaidei, comuna Stănești.

Localizare: Munții Vâlcan, rama sudică,

carstul din bazinul Sușița, Valea Sușița Verde, versantul drept, Muntele Borzi.

Reprezintă un adăpost natural locuit de om, care se continuă prin patru mici galerii. Deschiderea are lungimea de 22 m, adâncimea de 6 m, înălțimea de 4 m. Prezintă lungimea totală de 95 m, altitudinea relativă de 101 m. A fost cercetată de speologii I. Vintilescu, Traian Constantinescu și G. Diaconu, care în 1969, identifică în depunerile de la suprafață fragmente ceramice și un vas Coțofeni. În 1991 este vizitată și de către colectivul arheologic compus din Emilian Alexandrescu, Comeliu Beldiman, Marin Cărciu-maru, S. B. Mertens.

Date: perioada de tranziție de la neolitic la epoca bronzului.

1. I. Vintilescu, T. Constantinescu, G. Diaconu, *Grottes phenomenes carstiques et situation hydrologique dans la Valée de la Sușița Verde (Mont du Vâlcan)*, Travaux de l'Institut de Speologie „E. Racovitza” 9, București, 1970, p. 165 - 168.
2. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 2113 / 9.
3. Emilian Alexandrescu, Corneliu Beldiman, Marin Cărciumaru, S.B. Mertens, *Cercetări arheologice în endocarstul din sudul Munților Vâlcan*, *Cercetări Arheologice* 9, București, 1993, p. 34.

Adăpostul sub stâncă Piatra lui Gotar

Jud. Hunedoara, sat - comuna Geoagiu.

Localizare: Munții Metaliferi, Masivul Pleșa, carstul din bazinul Văii Geoagiului, dealul Nătău, la locul numit „Piatra lui Gotar”.

Sub stâncă numită „Piatra lui Gotar” se află un adăpost lung de 70 - 80 m, înalt de 5 - 7 m, în care sunt două încăperi, de forma unor peșteri larg deschise. În 1876, când s-a construit o criptă pentru contele Kun Kocsard, au fost găsite materiale aparținând culturilor Coțofeni și Wietenberg. În 1982, M. Castaian efectuează cercetări de teren, identificând noi materiale ceramice aparținând fazei a treia a culturii Wietenberg. Se impun cercetări arheologice pentru stabilirea stratigrafiei și a succesiunii culturale.

Date: perioada de tranziție de la neolitic la epoca bronzului, epoca bronzului.

1. Márton Roska, A Torma Zsófia Gyujtemeny - oz Erdelyi Nemzeti Museum Eremes Regisegetaraban, Cluj, p. 24.

2. M. Castaian, *Contribuții la repertoriul arheologic al zonei Orăștie*, Buletinul cercetărilor științifice studențești, arheologie-istorie 1, Alba Iulia, 1995, p. 41 - 43.

Adăpostul lui Climente

(Potcapina lui Climente)

Jud. Mehedinți, sat - comuna Dubova.

Localizare: Ciucarul Mare, Cazanele Mari, pe „Proluca lui Climente”, în amonte de Peștera Ponicoava și la 120 m deasupra Peșterii Climente II, sub Peștera Climente I.

Adăpost natural (potcapină) lung de 70 m, adânc de 16 m, înalt de peste 20 m, altitudinea de 170 m. Au fost efectuate săpături arheologice între anii 1968 - 1969, de către Vasile Boroneanț. S-a săpat până la 4,55 m adâncime, fără a se ajunge la stâncă. Depuneri bogate în material clastic, au fost între 4,55 - 1 m, cu faună de peșteră. La 4,15 m, au fost găsite dovezi de locuire din paleolitic, între 0,90 - 0,60 m există un strat de locuire din epoca bronzului, cultura Verbicioara; între 0,60 - 0,55 m, un nivel de locuire din prima epocă a fierului (Hallstatt); între 0,55 - 0,30 m, un strat de locuire din secolele XIV - XV, cu vetre de foc, ceramică și monede; între 0,30 - 0,10 m, un strat de locuire din secolele XVII - XVIII, cu vetre de foc și ceramică; între 0,10 m și nivelul actual, a fost găsit un strat recent cu vetre de foc și ceramică.

Datare: paleolitic, epoca bronzului, Hallstatt, epoca medievală.

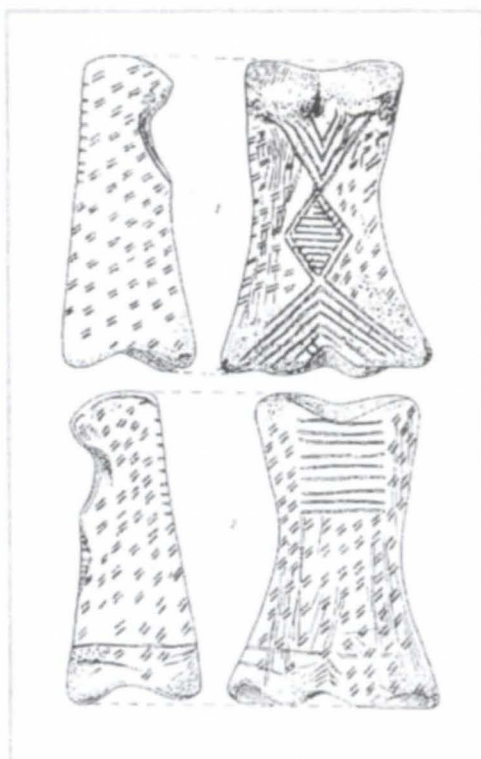
1. Vasile Boroneanț, *Descoperiri arheologice în unele peșteri din Defileul Dunării*, Grupul de Cercetări Complexe „Porțile de Fier”, Speologia, seria monografică, coordonatori Traian Orghidan, Ștefan Negrea, Academia, R.S.R., București, 1979.

Adăpostul sub stâncă Cuina Turcului

(Potcapina Cuina Turcului)

Jud. Mehedinți, sat - comuna Dubova.

Localizare: Ciucarul Mare, Cazanele Mari, între „Moara Dracului” și „Proluca Turcului”.

Falangă de cal salbatic ornamentată geometric cu schematizare umană

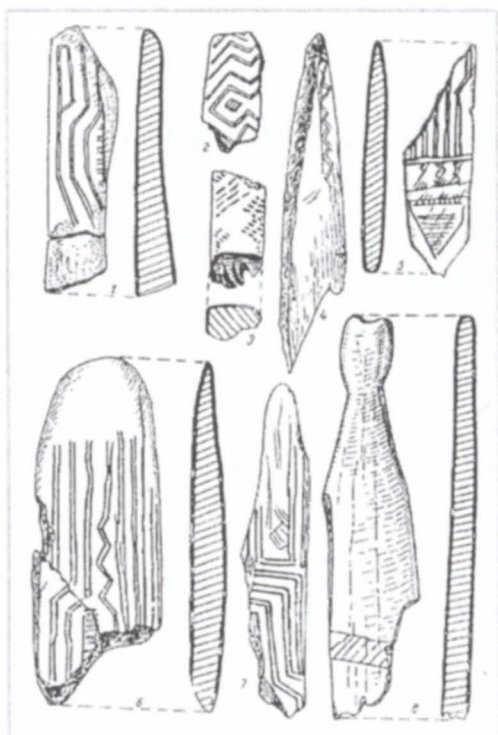
Reprezintă un adăpost natural săpat de apele fluviului în pleistocen, lung de 40 m, înalt de 25 m; ascunde sub cosorogul său două formațiuni carstice: adăpostul propriu-zis și peștera din Cuina Turcului. Adăpostul propriu-zis are o profunzime de 10 m, altitudinea absolută de 60 m, relativă de 12 m. Săpăturile arheologice au fost începute în 1964 de C. S. Nicolăescu-Plopșor, M. Davidescu, Ștefan Roman și Vasile Boroneanț și continuate în 1965 - 1969 de Alexandru Păunescu.

1. **Crono-Stratigrafie:** strat steril arheologic, argila stă pe stâncă sau pe lentile de nisip, grosimea este între 0,10 - 0,70 m; strat loessoid, cu o grosime între 0,10 - 0,60 m, bogat în material clastic, compus din două nivele epipaleolitice (I, II), clisurian (romanello-azilian), separate între ele printr-un strat steril. Nivelul I se datează în mileniile XI - X a. Chr. Nivelul II se subdivide în „a” și „b”, date în mileniile XI - VIII a. Chr., separate pe alocuri de strat steril; peste locuirea epipaleolitică se suprapune un alt nivel steril bogat în material clastic (grosime între 0,10 - 0,50 m); stratul următor, gros de 1,15 - 2,05 m, aparține neoliticului vechi - cultura

Starčevo - Criș și este compus din 3 nivele (I - III) datate în mileniile VI - V a.Chr.; urmează un strat aparținând perioadei de tranziție de la neolitic la epoca bronzului, în care se află materiale culturale de tip Coțofeni, Kostolac și Vučedol, și care are o grosime între 0,45 - 0,90 m; stratul din prima epocă a fierului (Hallstatt) are grosimea între 0,10 - 0,15 m și este datat în secolul al VII-lea a.Chr.; peste acesta se suprapun depuneri subțiri, care uneori nu au putut fi constatate pe întreaga suprafață cercetată, aparținând epocii dacice și dacoromane (secolele I a.Chr. - IV p.Chr.), epocii bizantine și epocii medievale (secolele XII - XIII și secolele XVIII - XIX).

II. *Considerații speciale privind epipaleoliticul de la Cuina Turcului*: 1. *Prelucrarea pietrei* (industria) este specifică unui facies epigravettian denumit clisurian, înrudit romanellianului, valaurguianului și azilianului. Este caracterizat prin prelucrarea așchilor prin retușare abruptă printre care se impun gratoarele subcirculare, circulare, unguiforme, vârful de săgeți, piesele semilunare etc. 2. *Arta și podoabele*. În stratul de locuire epipaleolitic s-au descoperit cele dintâi obiecte de artă (artă mobilă) din țară, de caracter geometric-abstract specifice epocii postglaciare. În nivelul I inferior geometrismul este mai accentuat, mai aglomerat, dominat de motive romboidale și meandrice. În nivelul al II-lea, acestea se descompun în elemente unghiulare sau din linii întretăiate (motiv în rețea) sau benzi simple, hașurate. Alături de acestea, de arme, de unelte din os, apar resturi de schelete umane, precum și cele mai vechi obiecte de podoabă (pandantive, mărgelile etc.), din aceleași materii prime sau din cochilii de melci. Se domesticește câinele, se intensifică pescuitul, culesul, recoltatul. Datările cu C^{14} indică pentru nivelul I 10100 ± 120 a.Chr.; 10600 ± 120 a.Chr. și 8175 ± 200 a.Chr. pentru nivelul II. Ansamblul arheologic de aici se compune din adăpostul Cuina Turcului (abri) și peștera din Cuina Turcului. Potcapina Cuina Turcului este egală cu „adăpost”, (în tradiția etno-folclorică Bucătăria Turcului). Tavanul său acoperit de funingine ascunde această denumire, dar stratul de funingine poate data încă din epipaleolitic (mezolitic, neolitic etc.).

În prezent este acoperită de apele lacului de acumulare de la Porțile de Fier I, aflată sub cota de inundație de 70 m.

Obiecte din os ornate geometric din primul start de locuire

Datate: epipaleolitic, neolitic, perioada de tranziție de la neolitic la epoca bronzului, Hallstatt, epoca dacoromană, epoca bizantină, epoca medie-vală.

1. C.S. Nicolăescu-Plopșor, M. Davidescu, Ștefan Roman, Vasile Boroneanț, *Cercetările arheologice de la Cazane*, SCIV 2, 1965.
2. Vasile Boroneanț, *Découvertes d'objets d'art paléolithique dans la zone des Portes de Fer du Danube*, Rivista di Science Preistoriche 24, 1969, p. 2.
3. Alexandru Păunescu, *Epipaleoliticul de la Cuina Turcului*, Dubova, jud. Mehedinți, SCIV 1, 1970.
4. Alexandru Păunescu, *Cercetările arheologice de la Cuina Turcului*, Dubova (jud. Mehedinți), Tibiscus 5, 1978.
5. ***, *Grupul de Cercetări Complexe „Porțile de Fier”*, Speologia, seria monografică, coordonatori Traian Orghidan, Ștefan Negrea, Academia R.S.R., București, 1979.
6. Cristian Goran, *Catalogul Sistematic al Peșterilor din România*, 1981, București, 1982, 2211 / 5.

Stâncării

Stâncile Piatra Peșterii

Jud. Alba, sat - comuna Meteș.

Localizare: „Piatra Peșterii”, bazinul Ampoiului, afluent al Mureșului, malul stâng al Văii Albinei.

Pe platoul de pe malul stâng al Văii Albinei se află stânci denudate. Pe vârful celei mai impozante dintre ele se află o locuire mărginită pe trei părți de pereți abrupti, ce ies la iveală doar dinspre nord. Săpăturile efectuate de către Nicolae Ciugudean, între 1994 - 1996, au scos în evidență locuințe pe structuri de pământ ars cu amprente lemnelor pe care au fost clădite și lutuite, atribuite culturii Coțofeni.

Datare: perioada de tranziție de la neolitic la epoca bronzului.

1. Horia Ciugudean, în *Cronica Cercetărilor Arheologice, Campania 1996, a XXXI-a Sesiune Națională de Rapoarte Arheologice*, coordonator Cornelia Stoica, ClMeC, București, 1997.

Stânca cu desene rupestre în culoare roșie de la Ilidia-Vicinic

(Cleanțul lui Ion Sârbu)

Jud. Caraș-Severin, sat Ilidia, comuna Ciclova Română.

Localizare: Munții Aninei, bazinul râului Nera, afluentul Vicinic, pe partea dreaptă, sus spre izvoare; la sud-vest de vatra satului.

Pe stâncile de la vest de biserica din secolele XIII - XIV, Vasile Boroneanț identifică, în urma unor informații din partea localnicilor, obținute cu ocazia unor cercetări de teren efectuate în zonă, în anii 1965 -1969, desene rupestre în culoare roșie. Pe versantul drept al pârâului Vicinic se află o stâncă înaltă de până la 100 m, care coboară sub forma unor creste erodate, spre pârâu, până la 8 m altitudine. Pe peretele stâncii, la această înălțime se află trei grupuri de desene rupestre. Primul

grup este alcătuit din trei personaje masculine cu aureolă de sfânt, armură și arme. Deasupra capului, în poziție înclinată dinspre stânga spre dreapta, se află două motive vegetale ce sugerează ramuri de măsline. Al doilea grup este format din 18 personaje umane stilizate, cu mâini și picioare din linii frânte. Ele se desfășoară pe panta joasă, ce coboară spre râu. Al treilea este constituit tot din trei personaje. Se insistă asupra armurii și armelor lipsind motivele vegetale. Între grupul doi și trei se află un cap de pasăre, cocoș sau vultur. Deasupra acestora, la cca. 40 m, se află o pată mare de culoare roșie - oxid de fier. Pe marginea de sud și vest a terasei râului, pe sub deal se observă ruinele unei zidiri. Din datele culese de la localnici și din detaliile terenului se impune concluzia că în acest loc liniștit, unde se află acum o stupină, a fost un schit. Între timp, desenele au fost observate și de colectivul de arheologi de la muzeele din Reșița și Cluj (I. Uzum, Eugen Iaroslavski și Gheorghe Lazarovici), care au făcut săpături în perimetrul comunei. Apreciem că reprezentările rupestre aparțin secolelor XI - XIV (eventual anterior acestora), perioadă în care în zonă era biserică în arealul localității, pe Dealul Albița. Pe vale și în amonte se află câteva peșteri necercetate.

Datare: epoca medievală.

1. I. Uzum, Gheorghe Lazarovici, *Așezarea medievală Ilidia în lumina izvoarelor scrise și a cercetărilor arheologice*, Banatica 1, 1971, p. 161.
2. Vasile Boroneanț, *Cercetări de teren privind picturile rupestre de pe stâncile de la Ilidia, Caraș-Severin*, [în manuscris].
3. Eugen Iaroslavsky, Gheorghe Lazarovici, *Vestigii arheologice din Bazinul Carașului*, Acta Musei Napocensis 16, 1979, p. 447 - 464.

Stânca de la Trecători

Jud. Cluj, sat Micești, comuna Tureni.

Localizare: Munții Trascăului, bazinul Arieșului, la intersecția pârâului Micuș cu pârâul Peana, lângă umărul stâng al barajului.

Din informațiile furnizate de Gheorghe Lazarovici, Zoia Kalmar-Maxim, D. Alicu, Sorin Cociș, se cunoaște o stâncă pe care se află gravate semne în formă de cerc, în jur pietre deranjate de căutătorii de comori. Pe terasă, în stânga Văii Micușului „între lac și drum”, s-au găsit fragmente ceramice de epoca bronzului și medievale.

Datare: perioada de tranziție de la neolitic la epoca bronzului, epoca bronzului, epoca medievală.

1. I. H. Crișan, M. Bărbulescu, E. Chirilă, V. Vasilev, I. Winkler, *Repertoriul arheologic al județului Cluj*, Cluj, 1992, cf. notei 4 - 14 informațiile sunt furnizate de Gheorghe Lazarovici, Zoia Kalmar-Maxim, D. Alicu, Sorin Cociș.

Stâncăriile de la Poderei

Jud. Cluj, sat - comuna Tureni.

Localizare: Munții Apuseni, carstul din Cheile Turenilor, versantul drept, la jumătatea înălțimii cheilor.

Stâncării orientate spre sud, rocă cu detrite ce alunecă pe pante. S-au făcut săpături în 1985 - 1988 de către Gheorghe Lazarovici și Zoia Kalmar-Maxim, de pe urma cărora au rezultat materiale arheologice aparținând neoliticului mijlociu - complexul Cluj - Cheile Turzii - Lumea Nouă, ceramică pictată, unelte; din epoca neolitică - cultura Petrești, neoliticului final de tip Tisapolgar Românești (Tisa II), cea mai bine reprezentată cu ceramică, locuințe, etc.; perioadei de tranziție la epoca bronzului - cultura Coțofeni, ceramică, arme, unelte, locuințe; prima epocă a fierului - ceramică etc.; a doua epocă a fierului, La Tène - ceramică, unelte, arme, zgură, fragmente de creuzete de la topitul fierului; fragmente ceramice de epocă romană târzie, secolele III - IV; premedievală timpurie cu ceramică sporadică, secolele V - VII. Din secolele VII - IX și XI - XII multă ceramică în locuințe.

Materialele găsite se află la Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei din Cluj.

Datare: neolitic, perioada de tranziție de la neolitic la epoca bronzului, Hallstatt, La Tène, epoca romană, epoca premedievală, epoca medievală, secolele XI - XII.

1. Gheorghe Lazarovici, Zoia Kalmar-Maxim, *Prospecțiuni și cercetări arheologice de salvare pe teritoriul Municipiului și județului Cluj*, Acta Musei

Napocensis 22-23, 1985 - 1986, p. 732 -752.

2. I. H. Crișan, M. Bărbulescu, E. Chirilă, V. Vasilev, I. Winkler, *Repertoriul arheologic al județului Cluj*, Cluj, 1992.

Stâncile de deasupra Izvorului de la Tureni

Jud. Cluj, sat - comuna Tureni.

Localizare: Munții Apuseni, carstul din Cheile Turenilor (Turului), versantul drept, în fața morii (lui Mocanu), la intrarea în chei.

Din adăposturile de sub stânci, de sub peretele din versantul stâng de la intrarea în chei Nicolae Vlăsa, Gheorghe Lazarovici, Zoia Kalmar-Maxim și alții au găsit materiale ceramice aparținând culturii Coțofeni, bronzului timpuriu și din epoca medievală.

Datare: perioada de tranziție de la neolitic la epoca bronzului, epoca bronzului, epoca medievală.

1. I. H. Crișan, M. Bărbulescu, E. Chirilă, V. Vasilev, I. Winkler, *Repertoriul arheologic al județului Cluj*, Cluj, 1992, p. 100.

Inscripțiile rupestre din complexul natural „Amfiteatru” de la Casian (inscripții în limba greacă)

Jud. Constanța, sat - comuna Casian (fostă Șeremet).

Localizare: Dobrogea Centrală, bazinul Mării Negre, carstul din Valea Casimcea.

Au existat două traduceri: „Marginile Casienilor și spelunca” și „Marginile Casianilor și speluncilor”, după Vasile Pârvan. Inscripția se găsește la hotarul dintre cele două localități Casian și Spelunca după Nicolae Gostar. Prima inscripție, pe o stâncă imensă, netezită, este dispusă pe două rânduri, iar a doua, ca o „gigantică bancă de odihnit” tot pe două rânduri. Vasile Pârvan publică o hartă a zonei cu amplasarea celor două inscripții și un desen al celei de a doua, precum și o fotografie a primei inscripții. Vasile Pârvan și Radu Vulpe atribuie inscripția ca amintind de un loc de venerare a lui Zeus Casianus (al speluncilor).

Datare: epoca romană, secolele II - III p.Chr.

1. Vasile Pârvan, *Descoperiri nouă în Scythia Minor*, Analele Academiei Române 2, Memoriile Secției Istorice 35, 1913.
2. Radu Vulpe, în *Epigraphica, Travaux dédiés au XVII-ème Congrès d'épigraphie greque et latine* (Constanța, 9 - 15 Septembre 1977), Bucarest, 1977.
3. Nicolae Gostar, *Etudes épigraphiques (IV)*, Dacia N.S.24, 1980.

Steiu de la Polovragi

Jud. Gorj, sat - comuna Polovragi.

Localizare: Munții Vâlcan, carstul din Valea Oltețului, Cheile Oltețului, partea stângă a râului, lângă Peștera Boierilor. Cheile Oltețului.

Pe partea stângă, cum mergi spre Peștera Boierilor, se află un mare stei, drept ca un perete, puțin aplecat spre vale, fiind astfel „ferit de ploii”. Sunt reprezentate în culoare neagră (cărbune) figuri umane schematizate și, în aceeași manieră naivă, un călăreț, motive serpentiforme, cruciforme, un disc solar etc.

Datare: neo - eneolitic.

1. C.S. Nicolăescu-Plopșor, *Desenurile rupestre de la Polovragi - Gorj*, Arhivele Olteniei 8, 1929, 41 - 42, p. 96 - 98.
2. C.S. Nicolăescu-Plopșor, *Sur L'Art rupestre de l'Oltenie*, Jahrbuch für Prähistorische und Ethnographische Kunst (IPEK) 22, Berlin, 1966 - 1969.
3. Ioan Andrieșescu, *Artele în timpurile preistorice la noi*, Arta și tehnica grafică 4-5, 1939, p. 25 - 30.
4. Marin Cârțumaru, *Mărturii ale artei rupestre în România*, București, 1987.

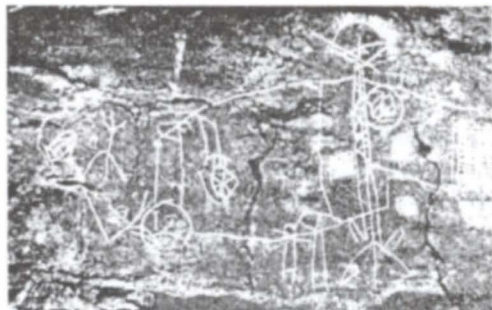
Gravurile de pe pereții stâncoși din Cheile Sohodolului de la Runcu

Jud. Gorj, sat - comuna Runcu.

Localizare: Munții Vâlcan, bazinul Jiului, carstul din Valea Sohodol, 500 - 600 m de marginea comunei Runcu, de la DN 67 Târgu Jiu - Tismana pe drumul ce duce spre localitatea și cabana Runcu.

Pe pereții stâncoși din Cheile Sohodolului există două desene rupestre realizate, după părerea lui C. S. Nicolăescu-Plopșor, care le-a identificat, cu instrument metalic. Unul reamintește de alte reprezentări de epocă și

redă stângaci, probabil un car, personaj uman, poate cu familia și animalele ce-l însoțesc într-un periplu de epocă, o localizare, poate a casei și alte elemente antropice și din mediu. Nici C. S. Nicolăescu-Plopșor și nici noi, cei de acum, nu-l putem decifra, deși descoperirile recente ne oferă exemple de stil și încadrare cronologică. Ele sunt foarte tipice și își au analogii concludente la Val Camonica în Italia.

Runc - Peisaj și car de pe stânci

Datare: epoca bronzului sau Hallstatt.

1. C.S. Nicolăescu-Plopșor, *L'Art rupestre carpatho-balcanique*, L'Anthropologie 40, 1931, p. 125; comunicare la XV-lea Congrès International d'anthropologie et archéologie préhistorique de Coimbra, Portugal.
2. C.S. Nicolăescu-Plopșor, *Sur l'Art rupestre de l'Oltenie*, Jahrbuch für Prähistorische und Ethnographische Kunst (IPEK) 22, Berlin, 1966 - 1969, Pl.26.

Stâncile cu incizii de la Ditrău

Jud. Harghita, sat - comuna Ditrău.

Localizare: depresiunea Gheorghieni. În partea de sud-vest a Munților Giurgeu. Platoul de deasupra pâraului Putna, afluent al râului Bistricioara (Pasul Ditrău -Tulgheș).

Pe Dealul Tászokteto, în anul 1913, au fost identificate 11 blocuri de stâncă, care poartă pe ele incizate semne enigmatice. Ele au fost publicate de I. Kovacs în 1914. Descoperirile sunt publicate de către G. Bacó în 1962 când, pe unele dintre ele le consideră ca aparținând proto bulgarilor (secolele VIII - X). În 1968 tot acesta reia discuția considerându-le pe o parte dintre ele ca aparținând neoliticului, cultura Vinča

- Turdaș. Discuția este reluată de către Vladimir Dumitrescu, care le consideră ca aparținând probabil neoliticului. Vasile Boroneanț crede că ele aparțin unei tradiții care poate fi mai veche decât neoliticul și s-a menținut și în epocă istorică în spațiul nostru geografic, cunoscând o prezență în toată epoca metalelor, atestată de descoperirea acelorasi semne pe ceramică sau obiecte din epocă dacică și a fost preluată de scrierea pe răboaje, ajungând până în contemporaneitate. Sunt schematizări ale siluetei umane, semne cruciforme, triunghiuri, motive stelate etc.

Datare: neolitic, epoca bronzului, Hallstatt, epoca modernă, epoca contemporană.

1. I. Kovacs, *Tászoktető Sziklakarcolatok*, Dolgozatok Cluj 5, 1914, p. 229 - 276.
2. G. Bako, *Încă o mărturie cu privire la dominația primului stat bulgar la nord de Dunăre*, SCIV 13, 1962, 2, p. 461 - 465.
3. G. Bako, *Reprezentări neolitice la Ditrău*, SCIV 19, 1968, 4, p. 649 - 653.
4. Vladimir Dumitrescu, *Arta preistorică în România*, București, 1974, p. 484 - 485.

Reprezintă o stâncă de calcar pe un plai; are cu înălțimea de 80 cm și perimetrul de 2,5 - 3 m. Pe ea se află o inscripție în limba română cu caractere chirilice. Textul, pe fața sudică este următorul „Eu Tudor Vladimirescu sluger, vătaf de plai ot Preșna adeverez că Stan Badâi ot Băsești i Ioan Enășescu”; pe fața nordică „Eu Iancu Bădă am scris din porunca i învățul dl. ” și pe lateral, de sus în jos „Hotarul București ot Băsești”. Textul s-a scris pe vremea când Tudor Vladimirescu era vătaf al plaiului Cloșani, în anul 1820.

Bolovanul se află acum în Muzeul Regiunii Porțile de Fier din Drobeta-Turnu Severin.

Datare: epoca medievală.

1. N. Cărbunaru, T. Anastasescu, *Un document epigrafic relativ la activitatea lui Tudor Vladimirescu „Bolovanul din comuna Balta, jud. Mehedinți”*, Drobeta 1, 1974, p. 267 - 271.

Stâncă de la Balta, Mehedinți

(Bolovanul de hotar)

Jud. Mehedinți, sat - comuna Balta.

Localizare: Podișul Mehedinți, micro-bazinul râului Topolnița. La 6 km sud de sat, 150 - 200 m est de „Crucea lui Bădăi”, pe drumul Turnu-Severin - Baia de Aramă

Mine

Mina de aur Almașu Mare

Jud. Alba, sat - comuna Almașu Mare.

Localizare: Munții Metaliferi, pe platoul dintre izvoarele Crișului și Ampoiului, Dealul Bojenița.

G. Téglás descoperă o mină de aur în deceniul al nouălea al veacului trecut, cu galerii exploatare ce porneau din vârful dealului printr-o deschidere largă de 12 m. Pentru spargerea stâncii s-a folosit și stropirea cu apă și oțet, după procedeul descris de Plinius. În afară de galeria romană, în 1550 s-a deschis mina „Fața Băii”, care decade în secolul al XVII-lea. În 1727 se deschide galeria Sigismund, care din lipsă de aerisire a fost abandonată. În secolul al XVIII-lea a fost deschisă mina „Toți Sfinții”. Aceste mine se pare că au fost închise între 1699 - 1753.

Datare: epoca romană, epoca medievală, epoca modernă.

G. Téglás, *Tanulmanyok a romaiaiak daciai aranybanyaszatarol*, AÉ 8, Budapest, 1893, p. 133 - 137.

Mihail Macrea, *Viața în Dacia Romană*, București, 1969, p. 302.

3. Nicolae Maghiar, Ștefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, București, 1970, p. 56 - 57, 70, 164 - 165.

Exploatarea auriferă și de cupru Bucium

Jud. Alba, sat - comuna Bucium (Buciumile).

Localizare: Munții Metaliferi, Valea Arișului, Muntele Breaza și Corabia.

Exploatarea se făcea prin folosirea torenților de apă printr-un canal („carregus”), care pornea din Muntele Breaza și Corabia colectând rezervoare de apă unde se acumula nisipul aurifer, de unde era separat după metodele în uz din epocă. În Dealul Vulcoi - „Caraba” și la „Boteș” au existat mai multe mine în epoca romană care aveau la intrare 2 m înălțime și 150 m

lățime; gurile se îngustau spre fund. După cucerire, împăratul Traian a adus aici o colonie de dalmati. Exploatarea se făcea la suprafață sau în subteran. În secolele XVII - XVIII, exploatarea era întreprinsă de români. În epoca medievală și modernă exploatarea a continuat în mina „Petru și Pavel”, în care N. Maghiar descoperă în 1930 un butuc de roată hidraulică, doage de la un ciubăr și un troc.

Datare: epoca romană, epoca medievală, epoca modernă.

1. G. Téglás, *Tanulmanyok a romaiaiak daciai aranybanyaszatarol*, AÉ 8, Budapest, 1899, p. 38 - 40.

2. Mihail Macrea, *Viața în Dacia Romană*, București, 1969, p. 302.

3. Nicolae Maghiar, Ștefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, București, 1970, p. 53, 56, 70, 87, 186, 193.

Mina Rimetea

Jud. Alba, sat - comuna Rimetea.

Localizare: Munții Trascăului, bazinul Mureșului, Valea Aiudului.

Mihail Macrea respinge informația că la Rimetea se exploata fier în epoca romană. Exploatarea fierului aici pare să fi început în evul mediu. S. Köleseri menționează că scoaterea minereului din mină se făcea cu roaba (cf. N. Maghiar și Ștefan Olteanu, loc. cit.). În secolele V - I a.Chr. la Rimetea era o fortificație dacică.

Datare: epoca medievală.

1. V. Christescu, în *Istoria României*, I, București, 1960, p. 403.

2. S. Köleseri, *Auraria Romano - Dacica*, Bratislava, 1780.

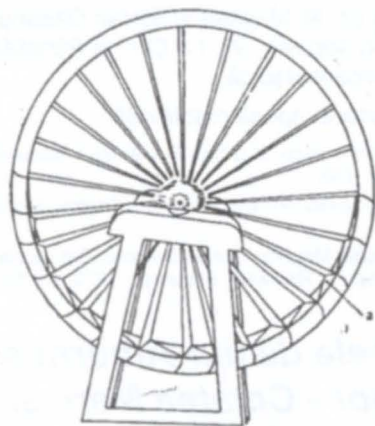
3. Nicolae Maghiar, Ștefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, București, 1970, p. 151.

Minele de aur Alburnus Major - Cetatea Mare și Cetatea Mică

Jud. Alba, sat - comuna Roșia Montană.

Localizare: Munții Metaliferi, Valea Arișului, dealurile Cetatea Mare și Cetatea Mică.

Galerii săpate în stâncă erau exploatate după metoda descrisă de Plinius, lăsând în urmă stâlpi de susținere. Exploatarea se făcea pe galerii înguste, iar transportul se făcea de către copii (de exemplu: Passa, o sclavă cumpărată de dalmatul Maximus a lui Boto de la pirustul Dasius al lui Verzo din Kavieretium cu 205 denari și băiatul Apalaustus, cumpărat de dalmatianul Dasius Brenus cu 600 de denari). După ocuparea Daciei de către Traian, au fost colonizați piruștii - muncitori minieri specializați. În această colonie minieră romanii au întreprins cele mai mari lucrări. Vestigiile se văd pe dealurile Cetatea Mare și Cetatea Mică și în subteran, în galeriile exploataților particulare și oficiale Sfânta Cruce din Orlea. Pe la 1764 funcționa și mina din Cârnicul Mare, iar pe la 1793 erau 225 de șteampuri. În 1933 statul român a organizat exploatarea la suprafață și în subteran, iar în 1938 producția s-a ridicat la 100 kg; alte mine în perimetrul comunei se mai află și în Dealul Găuri și „Lety”. În 1854, în galeria „Sf. Ladislau” și minele Sf. Simion și Ferdinand din Ohaba s-au găsit tăblițe cerate. Comuna se numea Vicus Pirustarum. În tăblițe sunt menționate nume de mineri aduși din Iliria și Dalmația. Ei erau mici arendași și mai ales liberiți, sclavi publici. Locul de extracție se numea „loci putei”. Alți mineri erau traco-iliri, panoni. Numele lor rezultă și din inscripțiile descoperite. Pe la 1764 se deschide și mina Cârnicul Mare din această localitate.

Roată cu cupe (epoca romană), găsită la Rosia Montană.

Datare: epoca romană, epoca medievală, epoca modernă.

1. CIL III, 1260 - 1277, 7820 - 7831.
2. Mihail Macrea, *Viața în Dacia Romană*, București, 1969, p. 302.
3. Dumitru Tudor, *Orașe, târguri și sate în Dacia Romană*, 1969, p. 194 - 204.
4. Nicolae Maghiar, Ștefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, București, 1970, p. 54, 58, 112, 184, 187, 276.

Mina de cupru, argint și fier Rădnuța

(Răgnuța)

Jud. Arad, cătun Rădnuța, comuna Lipova.

Localizare: Munții Zarandului, Valea Rădnuța, afluent al Mureșului, urcarea pe Valea Mănăstirii Radna.

Cercetări de teren au fost efectuate de Vasile Boroneanț după 1967. Au fost preluate și informațiile din arhiva fostei primării a localității Radna, a orașului Lipova, oferite de secretarul primăriei, Tiberiu Moștărescu. Se presupune că exploatarea a început cel puțin din secolele XI - XII și că minereul a fost redus și prelucrat la Cladova. În epoca modernă și contemporană exploatarea s-a făcut cu intermitențe, datorită sărăciei zăcămintului și a evenimentelor istorice.

Datare: epoca medievală, epoca modernă, epoca contemporană.

1. Vasile Boroneanț, Gheorghe Pascu Hurezan, *Reședința voievodală de la Cladova, județul Arad. Documente recent descoperite și informații arheologice*, ASSP, București, 1984, p. 66.

Mina de cupru și fier Arăneag

Jud. Arad, sat Arăneag, comuna Târnova.

Localizare: Pârâul Fântânilor și Valea Băilor, Munții Zarandului, Masivul Highiș, bazinul Crișului Alb, Valea Arăneag.

Pe pârâul Fântânilor se cunosc zăcăminte de cupru, exploatate în epoca medievală. Nu se mai cunosc vechile guri de exploatare, iar pe Valea Băilor (Minelor) se află guri vechi de exploatare minieră, care au funcționat cu intermitențe până la primul război mondial.

Date: epoca medievală, epoca modernă, epoca contemporană, secolele XVIII - XIX, XX.

1. Viorel Brana, *Zăcămintele metalifere ale subsolului românesc*, București, 1958, p. 93 - 95.
2. ***, *R.S.R. Atlas Geologic jud. Arad*, ediția a II-a, București, 1984.
3. Vasile Boroneanț, Gheorghe Pascu Hurezan, P. Hügél, *Cercetări privind exploatarea miniere de la Cladova (com. Păuliș, jud. Arad) din partea de SV a Masivului Highiș*, Comunicare științifică la Aniversarea a 125 de ani a Muzeului Banatului, 24 - 26 sept. 1997, *Analele Banatului* 6, 1998, p. 381 - 389.

Mina de cupru Cladova - Valea Cersca

Jud. Arad, sat Cladova, comuna Păuliș.

Localizare: Valea Cersca, Munții Zărandului, Masivul Highiș, bazinul Mureșului, afluentul Cladovei.

Mina Cersca - Fundul galeriei

Pe pârâul Cersca, afluent al Văii Cladovei, în malul stâng, dinspre nord, se află o gură de mină. Galeria este lungă de aproximativ 35 - 40 m. Cercetările s-au făcut în etape: între 1953 - 1954, 1967 - 1968, de către

Vasile Boroneanț și, în 1997, de către acesta împreună cu Gheorghe Pascu Hurezan și P. Hügél, în intenția de a găsi sursa de minereu pentru atelierele de prelucrare a fierului și cuprului din așezarea de la Cladova, reședință a voievodatului cu același nume. Existența zăcămintelor în zonă este confirmată și de cercetarea geologică.

Date: epoca medievală, secolele XIII - XVI.

1. Dan Giușcă, *Observații asupra mineralizațiilor cuprifere din Masivul Highiș (reg. Arad)*, *Analele Universității „C. I. Parhon”, seria Științele Naturii* 16, 1957, p. 161 - 165.
2. Vasile Boroneanț, Gheorghe Pascu Hurezan, P. Hügél, *Cercetări privind exploatarea miniere de la Cladova (com. Păuliș, jud. Arad) din partea de SV a Masivului Highiș*, Comunicare științifică la Aniversarea a 125 de ani a Muzeului Banatului, 24 - 26 sept. 1997, *Analele Banatului* 6, 1998, p. 381 - 389.

Mina de cupru Dud

Jud. Arad, sat Dud, comuna Târnova.

Localizare: Valea Lugoș, Munții Zărand, Masiv Highiș.

Pe pârâul Lugoș se află o exploatare minieră, abandonată înainte de sfârșitul primului război mondial.

Date: epoca medievală, epoca modernă.

1. Viorel Brana, *Zăcămintele metalifere ale subsolului românesc*, București, 1958, p. 93 - 97.
2. ***, *R.S.R. Atlas Geologic jud. Arad*, ediția a II-a, București, 1984, p. 380.
3. Vasile Boroneanț, Gheorghe Pascu Hurezan, P. Hügél, *Cercetări privind exploatarea miniere de la Cladova (com. Păuliș, jud. Arad) din partea de SV a Masivului Highiș*, Comunicare științifică la Aniversarea a 125 de ani a Muzeului Banatului, 24 - 26 sept. 1997, *Analele Banatului* 6, 1998, p. 381 - 389.

Mina de cupru și fier Milova

Jud. Arad, sat Milova, comuna Conop.

Localizare: Valea Milovei, Munții Zărandului, Masivul Highiș, bazinul Mureșului, Valea Milovei, afluent pe malul drept.

Pe pârâul Milova, în malul pârâului, există exploatarea de cupru, argint, fier, iar un puț se află chiar în luncă. Se presupune că

exploatarea principală se află în adâncime și că zăcămintul se întinde pe ambele maluri. Minele au fost în exploatare acum câteva secole. Nu se poate spune când a început exploatarea, dar se știe că a fost întreruptă în timpul celui de-al doilea război mondial și reluată după 1957, în urma sesizării lui Viorel Brana. În apropiere a existat și o topitorie și bolovani de zgură (urși), blocuri de zgură amestecată cu fontă cenușie. Pe vale a existat și o cale ferată industrială și un baraj pentru spălarea minereului. Lucrările au fost întrerupte după 1970. Cercetări de teren au fost făcute în 1997 de Vasile Boroneanț, Gheorghe Pascu Hurezan și P. Hugel, care au mai găsit zăcăminte în perimetrul localității, pe pârâul Cazacul Mic, pârâul lui Marc și pe piciorul Dealului Gornie Polie. Informații preliminare au fost furnizate de inginerul N. Pop, de la Compania Națională Metale Rare din București.

Datare: epoca medievală, epoca modernă, epoca contemporană.

1. Dan Giușcă, *Observații asupra mineralizațiilor cuprifere din Masivul Highiş (reg. Arad)*, Analele Universității „C.I. Parhon”, seria Științele Naturii 16, București, 1957, p. 161 - 165.
2. Viorel Brana, *Zăcămintele metalifere ale subsolului românesc*, București, 1958, p. 93 - 95.
3. Vasile Boroneanț, Gheorghe Pascu Hurezan, P. Hugel, *Exploatarea mineralizațiilor de sulfuri polimetalice din zona masivului Highiş*, Comunicare la Aniversarea a 125 de ani a Muzeului Banatului, 24 - 26 sept. 1997, Analele Banatului (în pregătire).

Mina Bocșa

Jud. Caraș-Severin, oraș Bocșa.

Localizare: Munții Dognecei, Valea Bârzavei, punctul „Cracul de Aur”.

Mihail Macrea crede că la Bocșa, în punctul „Cracul de Aur”, se exploata tot fier, nu aur, așa cum se susține. Exploatarea fierului a fost preluată, în 1854, de mari societăți; la Bocșa, acționa STEG - Staatseisenbahn - gesellschaft.

Datare: epoca romană, epoca medievală, epoca modernă.

1. Mihail Macrea, *Viața în Dacia Romană*, București, 1969, p. 305.
2. Nicolae Maghiar, Ștefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, București, 1970, p. 209 - 210.

Mina de aur Bolvașnița

Jud. Caraș-Severin, sat - comuna Bolvașnița.

Localizare: Munții Cernei, Valea Mehadii, afluentul Bolvașnița, 5 km în amonte de castrul Mehadia.

Din această mină se exploata aur.

Datare: epoca romană.

1. Mihail Macrea, *Viața în Dacia Romană*, București, 1969, p. 303.

Mina de aur Borlova

Jud. Caraș-Severin, sat Borlova, comuna Turnu Ruieni.

Localizare: Munții Țarcului, Valea Timișului, afluentul Sebeș.

Din această mină se exploata aur.

Datare: epoca romană.

1. Mihail Macrea, *Viața în Dacia Romană*, București, 1969, p. 303.

Mina de cupru Ciclova

Jud. Caraș-Severin, sat Ciclova, comuna Ciclova Română.

Localizare: Munții Aninei, bazinul Carașului, Valea Ciclovei.

Zăcămintul cu minereu de cupru era probabil cunoscut din epoca bronzului sau romană. Explorarea sistematică începe după intrarea Banatului în stăpânirea habsburgică, la 1718. Exploatarea începe chiar în 1719. Topirea minereului se făcea într-un atelier de la Oravița. În secolele XVIII - XIX și XX mina a continuat să fie exploatată. După 1854, societatea austriacă STEG a modernizat activitatea acestei mine și a altora din Transilvania și Banat.

Datare: epoca medievală, epoca modernă.

1. Nicolae Maghiar, Ștefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, București, 1970, p. 192, 208.
2. R. Grăf, V. Zaberca, Informații despre mineritul și metalurgia bătăneană de la mijlocul veacului XIX-lea, Banatica 10, 1990, p. 297.

Mina Ciclova Română

Jud. Caraș-Severin, sat - comuna Ciclova Română.

Localizare: Munții Aninei, Valea Ciclovei.

Se exploata fier. După 1854, societatea austriacă STEG (Staatseisenbahn Gesellschaft) modernizează exploatarea minei, împreună cu alte mine din Banat și Transilvania.

Datare: epoca romană, epoca medievală.

1. Mihail Macrea, *Viața în Dacia Romană*, București, 1969, p. 305.
2. Nicolae Maghiar, Ștefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, București, 1970, p. 192, 208.

Mina Ohaba Bistra

(Ferdinadsberg)

Jud. Caraș-Severin, comuna Bistra.

Localizare: Munții Poiana Ruscă, bazinul râului Bistra, afluent al Timișului.

Reprezintă o mină de fier, cunoscută din vechime și dată în exploatare după 1718, când Banatul a fost anexat Imperiului Habsburgic. După 1795 se știe că la Oțelul Roșu se aflau și ateliere de topit minereul, care după 1823 au fost vândute „Societății Unite Bistra-Rușchița” în a cărei administrație se aflau și mine de cupru și plumb. A fost folosită în scopuri militare. Împreună cu fierul se extrăgea, ca producție secundară, cuprul și plumbul.

Datare: epoca medievală, epoca modernă.

1. R. Grăf, V. Zaberca, Informații despre mineritul și metalurgia bănățeană de la mijlocul veacului al XIX-lea, *Banatica* 10, 1990, p. 297 - 309.
2. Nicolae Maghiar, Ștefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, București, 1970, p. 229.

Mina de aur, argint, cupru, plumb și fier Dognecea

Jud. Caraș-Severin, sat - comuna Dognecea.

Localizare: Munții Dognecea, Valea Dognecea, afluent al Carașului.

Mină în care se exploata aur, argint, cupru, plumb și fier. Către sfârșitul secolului al XVIII-lea, Ignaz von Born relatează despre minele de fier de la Dognecea. După 1854, exploatarea minelor intră în administrarea consorțiului STEG. Era una dintre cele mai productive mine din Banat. În 1973, V. Wollmann a publicat noi documente, hărți de orizont, de exploatare, montane și geologice, hărți generale ale teritoriilor de la suprafață, date asupra producției pe baza unor informații provenite din arhivele Cehoslovaciei.

Datare: epoca romană, epoca medievală, epoca modernă, epoca contemporană.

1. Ignaz von Born, *Voyage mineralogique fait en Hongrie et en Transilvanie*, Paris, 1870.
2. Mihail Macrea, *Viața în Dacia Romană*, București 1969, p. 304.
3. Nicolae Maghiar, Ștefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, București, 1970, p. 102, 209.
4. V. Wollmann, Hărți privind exploatarea miniere de la Dognecea în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, *Banatica* 2, 1973, p. 187 - 198.

Mina de aur Maidan

Jud. Caraș-Severin, sat Maidan (vechea denumire a satului Brădișoru de Jos), comuna Oravița.

Localizare: Munții Aninei, bazinul Carașului.

Mină în care se exploata aur și probabil alte metale.

Datare: epoca romană, epoca medievală.

1. Mihail Macrea, *Viața în Dacia Romană*, București, 1969, p. 303.

Mina Marga

Jud. Caraș-Severin, sat-comuna Marga.

Localizare: Muntele Mic, Valea Timișului, Valea Bistrei.

Mină în care se exploata aur, probabil și alte metale.

Datare: epoca romană.

1. Mihail Macrea, *Viața în Dacia Romană*, București, 1969, p. 303.

Mina de aur, argint, cupru, plumb și fier Moldova Nouă

Jud. Caraș-Severin, sat Moldova Veche, oraș Moldova Nouă

Localizare: Munții Locvei, Valea Boșneag, clisura Dunării.

Pe valea Boșneagului se află și acum în exploatare zăcăminte de pirită-sulfură dublă de fier și cupru, cunoscute încă din epoca bronzului. Se extrăgeau de aici încă din epoca romană, probabil și dacică, cupru, fier și argint. Nu este întâmplătoare descoperirea în zonă a numeroase obiecte de bronz, din epoca bronzului, fierului, dacică, romană și medievală. Se exploata aur, argint, cupru, plumb, fier. Exploatarea se relansează după 1854, când societatea austriacă STEG preia în administrare mina. Expertizele efectuate în 1869 stabilesc că la acea dată minele, denumite „Florinda” și „Suvarov”, erau în exploatare.

Datare: epoca romană, epoca medievală, epoca modernă, epoca contemporană.

1. Mihail Macrea, *Viața în Dacia Romană*, București, 1969, p. 305.
2. L. Vajda, Cu privire la pătrunderea capitalului austriac în industria minieră și siderurgică a Transilvaniei între 1848 - 1867, *Studia Universitatis „Babeș-Bolyai”* 2, Cluj, 1965, p. 63 și următoarele.
3. L. Vajda, Începuturile revoluției industriale în mineritul și metalurgia din Transilvania, *Anuarul Institutului de Istorie*, Cluj, 1967, p. 176 - 178.
4. Nicolae Maghiar, Ștefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, București, 1970, p. 58, 209, 229.

Mina de aur Nera

Jud. Caraș-Severin, sat Nera (nu figurează în *Indicatorul localităților din România*, probabil satul Slatina Nera, comuna Sasca Montană).

Localizare: Munții Locvei, Valea Nerei.

În această mină se exploata aur și probabil alte metale în epoca dacică și medievală.

Datare: epoca dacică, epoca medievală.

1. Mihail Macrea, *Viața în Dacia Romană*, București, 1969, p. 303.

Mina de fier și plumb Rușchița

(*Ruskiza*)

Jud. Caraș-Severin, sat Rușchița, comuna Rusca Montană.

Localizare: Munții Poiana Ruscă, bazinul Văii Bistra, afluent al Timișului.

Reprezintă o mină de fier, cunoscută din vechime și dată în exploatare după 1718, când Banatul a fost anexat Coroanei habsburgice, a cărei mână de lucru era asigurată de către populația ce locuia în zona regimentelor grănicerești bănățene. După 1795, prelucrarea minereului se făcea în atelierele de topitorie de la Ferdinandsberg (Oțelu Roșu). După 1857, când exploatarea a trecut în administrarea societății STEG la Rușchița, se extrăgea și prelucra și plumb, existând topitorii pentru aceste metale. Aceasta figurează printre minele cărora M. Castel, în 1869, le face expertiză chimică.

Datare: epoca medievală, epoca modernă.

1. L. Vajda, Cu privire la pătrunderea capitalului austriac în industria minieră și siderurgică a Transilvaniei între 1848 - 1867, *Studia Universitatis „Babeș-Bolyai”* 2, Cluj, 1965, p. 70.
1. R. Grăf, V. Zaberca, Informații despre mineritul și metalurgia bănățeană de la mijlocul secolului al XIX-lea, *Banatica* 10, 1990, p. 297 - 309.
3. Nicolae Maghiar, Ștefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, București, 1970, p. 229.

Mina de aur, cupru, plumb și fier Sasca Română

Jud. Caraș-Severin, sat Sasca (vechea denumire) sau Sasca Română, comuna Sasca Montană.

Localizare: Munții Locvei, Valea Nerei.

La Sasca Română se exploata minereu de aur, argint, cupru, plumb și fier. Mina a continuat să funcționeze și în secolele XVI - XIX. În secolul al XIX-lea se deschid noi mine între Sasca și Driei Sasca sau minele Riter și Sfântul Gheorghe, din care se extrăgea nichel, iar în 1842 galeria Multak.

Datare: epoca romană, epoca medievală.

1. Mihail Macrea, *Viața în Dacia Romană*, București, 1969, p. 305.
2. Nicolae Maghiar, Ștefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, 1970, p. 59, 229.

Mina de aur Slatina

Jud. Caraș-Severin, sat Slatina (Slatina-Timiș), comuna Slatina-Timiș.

Localizare: Munții Semenici, Valea Timișului, Valea Slatina.

Din această mină se exploata aur, probabil și alte metale.

Datare: epoca romană, epoca medievală.

1. Mihail Macrea, *Viața în Dacia Romană*, București, 1969, p. 303.

Mina de aur, argint, cupru și plumb Surducu Mare

Jud. Caraș-Severin, sat Surducu Mare, comuna Forotic.

Localizare: Munții Dognecea, Valea Carașului, afluentul Corneret.

Din această mină se exploata aur, argint, cupru, plumb.

Datare: epoca romană.

1. Mihail Macrea, *Viața în Dacia Romană*, București, 1969, p. 304.

Mina de fier Tincova

Jud. Caraș-Severin, sat Tincova, comuna Sacu.

Localizare: Munții Poiana Ruscă, Valea Timișului.

Mină din care se exploata fier.

Datare: epoca romană.

1. Mihail Macrea, *Viața în Dacia Romană*, București, 1969, p. 305.

Mina de aur, argint, cupru, plumb și fier Vărad

Jud. Caraș-Severin, sat Vărad, comuna Coronini (fostă Pescari).

Localizare: Clisura Dunării, nordul localității Valea Vărad.

Cercetări de teren au fost efectuate de Vasile Boroneanț în perioada 1973 - 1975, în zona vechilor mine, despre care populația locală spune că erau exploatare de turci și în sub ocupația austriacă. S-au recoltat de la suprafață probe de minereu (cuprită), din zona vechilor exploatare, unde se observă urme de cuptoare, locuințe, ceramică. Cuprita recoltată de la suprafață, microscopic se prezintă la fel cu cea găsită în situri arheologice (ex.: la Schela Cladovei, Turnu-Severin). Se exploata aur, argint, aramă și fier. În apropierea minei de pe Valea Văradului sunt descrise cimitire din vremea romanilor. De aici par a proveni obiectele ce au aparținut unui miner și care au fost descoperite în 1848, când s-a construit șoseaua.

Datare: epoca preistorică, epoca dacică, epoca romană, epoca medievală.

1. S. Köleseri, *Auraria Romano - Dacica*, Sibiu, 1767, p. 245.
2. Nicolae Maghiar, Ștefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, București, 1970, p. 60.

Mina Băișoara

Jud. Cluj, sat - comuna Băișoara.

Localizare: Bazinul Mureșului, Valea Arieșului, afluentul pârâul Ierții, în vestul localității Băișoara.

Din cercetările mai vechi făcute de I. Téglás, G. Téglás, din cele mai noi ale lui Ștefan Ferenczi, A. Sântimbrianu și V. Wollmann și din informația istorică se cunoaște că nu au fost exploatare ale aurului în epoca romană. De aici provin, totuși, obiecte ce au servit la extragerea și prelucrarea aurului (ciocane, târnăcoape de fier, pivă de pisat minereu, opaițe de lut romane), aflate în Muzeul Orășenesc din Aiud. În secolele XV - XVI, în zonă se foloseau două tehnologii de exploatare a aurului, prin spălarea nisipului aurifer și din mine. Se știe că în acea vreme, exploatarea aurului de la Băișoara era supusă și controlată de domeniul cetății Șiria și că, în vremea lui Matei Corvin, se topea minereu de două ori pe lună.

Materialele se află la Muzeul Orășenesc din Aiud, sub inventar nr. 511. 555. 558.

Datare: epoca romană.

1. Dumitru Tudor, *Orașe, târguri și sate în Dacia Romană*, București, 1968, p. 202.
2. Nicolae Maghiar, Ștefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, București, 1970, p. 53, 125.
3. I. H. Crișan, M. Bărbulescu, E. Chirilă, V. Vasilev, I. Winkler, *Repertoriul arheologic al județului Cluj*, Cluj, 1992, p. 51.

Peștera - mină „La Poduri“

Jud. Cluj, sat Ocoliuș Mare (Ocoliuș - denumire veche), comuna Ocoliuș.

Localizare: Bazinul Mureșului, Valea Arieșului, pârâul Ocoliuș, versantul stâng, la nord-est de localitate.

În punctul „La Poduri” se află o peșteră care a funcționat ca mină într-o epocă neprecizată.

Datare: nedefinită.

1. I. H. Crișan, M. Bărbulescu, E. Chirilă, V. Vasilev, I. Winkler, *Repertoriul arheologic al județului Cluj*, Cluj, 1992, p. 292.

Mina de aur Surduc

Jud. Cluj, sat Surduc, comuna Iara.

Localizare: Muntele Mare, Valea Arieșului, afluentul Iara.

În hotarul localității, din izvoarele istorice de epocă, rezultă existența exploatării aurului prin spălare.

Datare: epoca romană.

1. Tabula Imperii Romani, L 314, 107.

Mina Crișcior

Jud. Hunedoara, sat - comuna Crișcior, municipiul Brad.

Localizare: Munții Metaliferi, Valea Crișului Alb, lângă Brad.

Pentru exploatarea minieră de aici se cunosc urme în Valea Arzului, de unde provine o piuă de fier de mare dimensiune, folosită la zdrobirea minereului.

Datare: epoca romană, epoca medievală.

1. G. Gross, *Chronik der archeologischen Funde Siebenbürgens*, AVSL, 1876, p. 65.

2. Dumitru Tudor, *Orașe, târguri și sate în Dacia Romană*, București, 1968, p. 192.

Mina de fier Teliucul Inferior

(Teliucul de Jos)

Jud. Hunedoara, sat - comuna Teliucul Inferior.

Localizare: Munții Poiana Ruscă, Valea Cerna, afluent pe stânga al Mureșului.

Reprezintă o exploatare la suprafață. Dintr-o inscripție descoperită aici sunt cunoscuți doi „conductores ferrariarum” (arendăși) pe nume G. Gaur(ius) Gaurianus Sacerdos Col(oniae) Apul(ensis) și Fl(avius) Satericus Au(gur) Col(oniae) Sam(izegetusae), care fac o închinare împăratului Marcus Aurelius Antoninus și probabil făceau parte dintr-o „societas”. Se presupune că de la începutul secolului al III-lea p.Chr. exploatarea fierului era administrată direct de procuratorii imperiali. Într-un abataj (cameră) de 6 m lungime, 4,5 m lățime, 3 m înălțime, s-a descoperit o inscripție săpată cu dalta și ciocanul. Uneltele găsite chiar în mină se află în Muzeul Civilizației Dacice și Romane din Deva. În altă mină, în câmpul „Iuliana”, s-a găsit o rangă de fier romană. În 1905 s-a găsit câmpul minier „Carolina”. Cuptoarele de redus minereu erau pe malul Cernei. Între 1848 - 1867 mina este în administrația Societății Anonime de Mine și Furnale Brașov. În contemporaneitate exploatările au fost modernizate.

Datare: epoca romană, epoca medievală, epoca modernă, epoca contemporană.

1. L. Vajda, Cu privire la pătrunderea capitalului austriac în industria minieră și siderurgică a Transilvaniei între 1848 - 1867, *Studia Universitatis „Babeș-Bolyai”* 2, 1965, p. 71.
2. R. Grăf, V. Zaberca, *Villa rustica și necropola daco-romană de la Cincși*, Acta Musei Napocensis 2, 1965, p. 163 - 193.
3. Mihail Macrea, *Viața în Dacia Romană*, București, 1969, p. 304.
4. Nicolae Maghiar, Ștefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, București, 1970, p. 48, 109, 212, 274.

Exploatările de fier Mânerău

Jud. Hunedoara, fost sat Mânerău, municipiul Hunedoara.

Localizare: Munții Poiana Ruscă, Valea Cernei, afluent al Mureșului.

Dumitru Tudor menționează existența unei exploatări rurale a fierului. În localitate este atestată și o villa rustica.

Datare: epoca romană.

1. Dumitru Tudor, *Orașe, târguri și sate în Dacia Romană*, București, 1968, p. 113.

Mina de aur Petroșani

Jud. Hunedoara, municipiul Petroșani.

Localizare: Munții Vulcan, Valea Jiului.

În *Tabula Imperii Romani* se află menționată și această localitate. Aici se spăla nisipul aurifer. Într-una din spălătoriile de aici s-a descoperit bustul lui Ares. Între anii 1930 - 1940 exploatarea a devenit mai intensă, lucrându-se în subteran cu instalații moderne în mina Jereapan (Totoș).

Datare: epoca romană.

1. Localitate menționată în *Tabula Imperii Romani*.
2. Nicolae Maghiar, Ștefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, București, 1970, p. 60.

Mina de aur Ruda - Brad

Jud. Hunedoara, sat Brad, încorporat în municipiul Brad.

Localizare: Munții Metaliferi, Valea Crișului Alb.

Prezintă două galerii: una lungă de 150 m și alta de 650 m, ambele cu înălțimea de 1 m și lățimea de 0,60 - 0,70 m. Transportul minereului sfărâmat se făcea, din cauza îngustimii galeriei, cu copii. Informația se păstrează pe tăblițele cerate de la Alburnus. Pe teren se pot vedea și acum urmele exploatării sub denumirea „Treptele Romane”. În secolul al XVI-lea s-ar putea să fi fost încadrată printre exploatările de la Brad. În 1558, când mina producea puțin, a fost vizitată de baronul Felician, la ordinul lui Ștefan Bathory. În 1791, minele sunt preluate în stare de funcționare proastă de Baronul Zeyk și contele Toldalagi, sub

denumirea de asociația minieră „Ruda 12 Apostoli” și „Zdrahoț-Sf. Ioan”. În 1948, s-au săpat două noi galerii. În 1848, după revoluție, minele încetează exploatarea. Se redeschid la sfârșitul secolului al XIX-lea.

Datare: epoca romană, epoca medievală, epoca modernă.

1. CIL III, tabulae ceratae VI și VII.
2. Dolgozatok az Erdelyi, Némzeti Múzeum Erem-es Regisegtaraból, Cluj, 1916, p. 68, fig. 15.
3. Mihail Macrea, *Viața în Dacia Romană*, București, 1969, p. 302.
4. Nicolae Maghiar, Ștefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, București, 1970, p. 53, 160, 188.

Mina Alun

Jud. Hunedoara, sat Alun, comuna Bunila.

Localizare: Munții Poiana Ruscă, Valea Cernei, afluent al Mureșului, pe malul stâng, în apropiere de Ghelari.

Din această mină se exploata fier.

Datare: epoca romană, epoca medievală.

1. *Tabula Imperii Romani*, S-V.
2. Mihail Macrea, *Viața în Dacia Romană*, București, 1969, p. 305.

Mina de aur Băița

Jud. Hunedoara, sat - comuna Băița.

Localizare: Munții Metaliferi, bazinul Mureșului.

Mină în care s-a lucrat după sistemul galeriilor. La Măgura Băiței, în punctul de colectare a minereului, s-au găsit piulițe și pietre pentru măcinat roca. Materialele se află la Muzeul Civilizației Dacice și Romane din Deva.

Datare: epoca romană.

1. Téglás, G., *AE* 3, 1883, p. 145.
2. Dumitru Tudor, *Orașe, târguri și sate în Dacia Romană*, București, 1968, p. 191.

Mina de aur Băița - Crăciunești

Jud. Hunedoara, sat - comuna Băița.

Localizare: Munții Metaliferi, Valea Mureșului, pârâul Băița.

Mine cu exploatare subterană, cu galerii

Înalte de 2 m, largi de 0,56 - 0,65 m. Pentru scoaterea apei acumulate în galerii se folosea roata dublă din lemn, găsită în mină, de același tip cu cea folosită în această epocă, în Spania. Exploatarea se făcea după metoda descrisă de Plinius, prin încălzirea stâncii și stropirea cu apă 36 - 40 de ore. Separarea se făcea după sfărâmarea stâncii cu ciocanul, prin folosirea unei substanțe numite „tasca-nium”.

Datare: epoca romană, epoca medievală.

1. G. Téglás, Tanulmányok a romaiak daciai aranybányaszatarol, Budapest, 1889, p. 38 - 40.
2. Mihail Macrea, *Viața în Dacia Romană*, București, 1969, p. 302.

Minele de aur Căraciu

(Măgura Căraciu)

Jud. Hunedoara, sat Căraciu, comuna Baia de Criș.

Localizare: Munții Metaliferi, Valea Crișului Alb, Dealul Măgura.

Pe Dealul Măgura de la Căraciu, V. Stanciu semnaleză în lungul Văii Crișului Alb așezări de mineri și locuri de muncă în galeriile ce se țin lanț, în care s-au găsit și obiecte arheologice. În „Valea Șteampurilor” se pot vedea mormane de nisip și pietriș rezultate din spălarea aurului. Arheologul Dorin Popescu vorbește despre o „teorie a spălatului aurului și o teorie a mineritului” în preistorie. Pentru „forarea” minereului citează pe Márton Roska, care amintește de un ciocan de piatră (diorit) găsit în această mină. Ciocanele de piatră de tipul celui găsit la Căraci sunt cunoscute din epoca bronzului.

Datare: epoca romană.

1. V. Stanciu, *Aurul Daciei și Imperiul Roman*, Timișoara, 1942, p. 33.
2. Márton Roska, *Repertorium*, Cluj, 1942, p. 117.
3. Dorin Popescu, Cercetări arheologice în Transilvania (IV). Prelucrarea aurului înainte de cucerirea romană, *Materiale* 2, 1956, p. 197.
4. Dumitru Tudor, *Orașe, târguri și sate în Dacia Romană*, București, 1968, p. 193.

Minele de aur Câinele de Sus

(Câinelul de Sus)

Jud. Hunedoara, sat Câinele de Sus, comuna Băița.

Localizare: Munții Metaliferi, bazinul Mureșului.

G. Téglás menționează vestigiile ale minelor pe toate dealurile din jur și în așezarea din vatra actualului sat. Aceste mine fac parte dintre exploatarea romane de mai mică importanță, printre care se mai numără cele de la Câinele Trestia, Ruda, Măgura-Caraci, Dealul Ungurului, Fericioua, Poiana Techeruc.

Datare: epoca romană.

1. G. Téglás, *A Hunyadimegyei Törtelmies, Régészeti Tarsulat Evkonyve* 1, 1967.
2. Dumitru Tudor, *Orașe, târguri și sate în Dacia Romană*, București, 1968, p. 192.
3. Nicolae Maghiar, Ștefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, București, 1970, p. 53.

Mina Teliuc

Jud. Hunedoara, sat component Cinciș-Cerna, comuna Teliucul inferior.

Localizare: Munții Poiana Ruscă, Valea Cerna, afluent al Mureșului.

În vecinătatea minelor de la Teliucul inferior, la Cinciș, s-a descoperit o construcție funerară cu inventar funerar mineresc, de factură daco-romană. În vecinătatea minelor de la Teliucul Inferior la Cinciș s-a descoperit o construcție funerară aparținând unui proprietar sau arendaș roman și o necropolă datând din secolele III - IV p.Chr. În necropolă și în cele 17 morminte erau depuse intenționat bucăți de minereu de fier alături de ceramică, podoabe, opaițe etc., în intenția de a se proba profesia celor înmormântați. Muncitorii decedați proveneau cu siguranță și din minele de la Teliuc.

Datare: epoca romană, epoca medievală.

1. V. Christescu, *Viața economică a Daciei Romane*, Pitești, 1929, p. 30 - 35.

2. R. Grăf, V. Zaberca, *Villa rustica și necropola daco-romană de la Cinciș*, Acta Musei Napocensis 2, 1965, p. 163 - 193.
3. Dumitru Protase, Problema continuității în Dacia în lumina arheologiei și numismaticii, București, 1966.
4. Nicolae Maghiar, Ștefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, București, 1970, p. 51.

Minele de aur Crăciunești

Jud. Hunedoara, sat Crăciunești, comuna Băița.

Localizare: Munții Metaliferi, Valea Mureșului, afluentul Geoagiu.

Dumitru Tudor, menționându-l pe M. Palfy (A. Földtani Intezet Evkonive, XVIII, 1910, 290) afirmă că minele de la Crăciunești, menționate în unele documente, nu sunt prea bine cunoscute. Pot fi aceleași cu mina Băița-Crăciunești.

Datare: epoca romană.

1. Dumitru Tudor, *Orașe, târguri și sate în Dacia Romană*, București, 1968, p. 191.

Mina de aur Fizeș

Jud. Hunedoara, sat Fizeș, comuna Băița.

Localizare: Munții Metaliferi, bazinul Mureșului, Valea Brănișca între dealurile Cornet și Sfredel, aproape de Băița.

În apropiere de Băița, între dealurile Cornet și Sfredel, K. Papp semnaleză în 1906 urmele unor mine și așezări romane despre care se crede că depindeau de cele de la Băița. Aici era o colonie romană.

Datare: epocă romană.

1. K. Papp, în *Banyaszati es Kahaszati Lapok* 39, Budapest, 1906, p. 161, 472.
2. Dumitru Tudor, *Orașe, târguri și sate în Dacia Romană*, București, 1968, p. 191.
3. Nicolae Maghiar, Ștefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, București, 1970, p. 53.

Mina Ghelari

Jud. Hunedoara, sat Ghelari, comuna Ghelari.

Localizare: Munții Poiana Ruscă, Valea Cernei, afluent pe stânga al Mureșului.

Din această mină se exploata fier. În epoca romană au fost identificate gropi, abataje subterane, iar în ele unelte de minerit. Mărimea lucrărilor nu a putut fi delimitată din cauza exploatărilor mult mai intense din evul mediu care le-au distrus pe cele vechi, din secolele V - IX, X - XIV, XV - XVIII. S. Fridwalski arată că pe la 1767 mina funcționa. Înainte de 1861 galeriile subterane sunt părăsite. Din acest an începe exploatarea la suprafață și pe orizontul I iar din 1881 se deschid orizonturile II, III, IV. Mina principală se află la 760 m altitudine și a fost exploatată în subteran până în 1863. În 1893 s-a început exploatarea spre vest a minei „Mihai”, iar în 1896 a început exploatarea minei „Lucaciu Ladislau”. În 1901, sub aceasta, sub orizontul „Lucaci”, a început exploatarea galeriei „Franz Iosif”, care a fost legată cu orizontul III, din mina veche. În 1907, a început exploatarea minei „Carol” care producea 110.000 q minereu de fier. După 1920, Ghelariul și Teliucul erau singurele mine care asigurau producția la furnalele Călan și Hunedoara.

Datare: epoca romană, epoca medievală, epoca modernă, epoca contemporană.

1. Tabula Imperii Romani, S-V.
2. Mihail Macrea, *Viața în Dacia Romană*, București, 1969, p. 305.

Mina de aur Hărțăgani

Jud. Hunedoara, sat Hărțăgani, comuna Băița.

Localizare: Munții Metaliferi, bazinul Crișului Alb.

Dumitru Tudor preia informația de la cercetătorul maghiar G. Tégylás. Din această mină se exploata aur. Între minele menționate de S. Köleseri se afla și mina Hărțăgani, care funcționa încă la 1717.

Datare: epoca romană.

1. S. Köleseri, *Auraria Romano - Dacica*, Bratislava, 1780.
2. G. Tégylás, *A Hunyodmegyey Történelmi es, Régészeti Tarsulat Evkonyve* 1, 1906, p. 165.
3. Dumitru Tudor, *Orașe, târguri și sate în Dacia Romană*, București, 1968, p. 192.
4. Nicolae Maghiar, Ștefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, București, 1970, p. 162.

Mina Hondol

Jud. Hunedoara, sat Hondol, comuna Certeju de Sus.

Localizare: Munții Metaliferi, bazinul Mureșului, Valea Geoagiului.

Dumitru Tudor menționează faptul că M. Macarovici (Revista Științifică „Vasile Asachi” Iași, nr. XXXIII, 1946, p. 233) vorbește despre urmele unor exploatări miniere de aur pe colina Coronda, în hotarul localității.

Datare: epoca romană.

1. Dumitru Tudor, *Orașe, târguri și sate în Dacia Romană*, București, 1968, p. 191.

Mina de aur Iscroni

Jud. Hunedoara, sat Iscroni, comuna Aninoasa.

Localizare: Munții Vulcan, Valea Jiului.

Mina este menționată în *Tabula Imperii Romani*.

Datare: epoca romană.

1. Mihail Macrea, *Viața în Dacia Romană*, București, 1969, p. 303.

Mina de aur Măgura - Toplița

Jud. Hunedoara, sat Măgura-Toplița, comuna Certeju de Sus.

Localizare: Munții Metaliferi, bazinul Mureșului, Valea Geoagiului.

După informațiile din *Repertoriul Arheologic al României* (nepublicat), Dumitru Tudor menționează mine de aur în hotarul satului. Pe locul lor s-a găsit o urnă funerară romană.

Datare: epoca romană.

1. Dumitru Tudor, *Orașe, târguri și sate în Dacia Romană*, București, 1968, p. 191.

Exploatarea de fier Peștișu Mare

Jud. Hunedoara, sat Peștișu Mare, municipiul Hunedoara.

Localizare: Munții Poiana Ruscă, Valea Cernei, afluent al Mureșului.

În epoca romană se exploata fierul în așezări rurale, din care provin materiale ceramice, obiecte de artă, inscripții. În sit, acestea au fost găsite printre dărămăturile locuințelor de epocă.

Datare: epoca romană.

1. Dumitru Tudor, *Orașe, târguri și sate în Dacia Romană*, București, 1968, p. 113.

Exploatarea de fier Peștișu Mic

Jud. Hunedoara, sat Peștișul Mic, municipiul Hunedoara.

Localizare: Munții Poiana Ruscă, Valea Cernei, afluent al Mureșului.

Din informația bibliografică istorică privind secolele XIX - XX rezultă că la Peștișul Mic se exploata fierul. Pe Valea Bicheului s-au găsit urme de construcții romane, monede, ceramică și două inscripții.

Datare: epoca romană, epoca modernă epoca contemporană.

1. CIL, III, 1409 - 1410.

2. Dumitru Tudor, *Orașe, târguri și sate în Dacia Romană*, București, 1968, p. 113.

Mina Ribița

Jud. Hunedoara, sat - comuna Ribița.

Localizare: Munții Metaliferi, Valea Crișului Alb.

La Ribița, S. Rakoczi semnaleză în 1906 că în perimetrul localității s-au găsit doar urmele exploatării miniere săpate în stâncă și nisipuri aurifere. Dumitru Tudor preia informația.

Datare: epoca romană, epoca medievală.

1. S. Rakoczi, în *Banyaszeti es Kohaszeti Lapok* 39, Budapest, 1906, p. 478.

2. Dumitru Tudor, *Orașe, târguri și sate în Dacia Romană*, București, 1968, p. 193.

Mina Săcărâmb

Jud. Hunedoara, sat Săcărâmb, comuna Certeju de Sus.

Mina este încă în exploatare.

Date: epoca romană, epoca medievală, epoca modernă, epoca contemporană.

1. Mihail Macrea, *Viața în Dacia Romană*, București, 1969, p. 304.
2. Nicolae Maghiar, Ștefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, București, 1970.
3. *** , *Atlasul Campex Porțile de Fier*, Ed. Academiei, București, 1978.

Mina de cupru Tisovița

Jud. Mehedinți, sat Tisovița, comuna Dubova (fostă Plavișevița).

Localizare: Munții Almașului, Valea Dunării, Pârâul Tisovița.

Se exploata cupru în epoca romană. Mina era în funcție și după 1718 când este colonizată cu boemi (pemi).

Date: epoca romană, epoca medievală.

1. S. Köleseri, *Auraria Romano - Dacica*, Bratislava, 1780, p. 162.
2. Mihail Macrea, *Viața în Dacia Romană*, București, 1969, p. 304.

Mina de fier Criciova

Jud. Timiș, sat - comuna Criciova.

Localizare: Munții Poiana Ruscă, Valea Timișului.

Din această mină se exploata fier.

Date: epoca romană.

1. Mihail Macrea, *Viața în Dacia Romană*, București, 1969, p. 305.

Mina de cupru și fier Covăsânț

(Baia lui Kiran)

Jud. Arad, sat - comuna Covăsânț.

Localizare: Munții Zarandului, Masivul Highiș, bazinul Mureșului.

În perimetrul comunei Covăsânț, în Dealul Cioaca Băii se află o exploatare de cupru, la zi, cu mici galerii, puțin adânci. În aval, pe pantă, se află o haldă mare de steril. Filonul este la suprafață, ușor observabil.

Date: epoca medievală.

1. Dan Giușcă, *Observații asupra mineralizațiilor cuprifere din Masivul Highiș (reg. Arad)*, Analele Universității „C.I. Parhon”, seria Științele Naturii 16, București, 1957, p. 161 - 165.
2. Viorel Brana, *Zăcămintele metalifere ale subsolului românesc*, București, 1958, p. 93 - 95.
3. Vasile Boroneanț, Gheorghe Pascu Hurezan, P. Hügel, *Cercetări privind exploatarea miniere de la Cladova (com. Păuliș, jud. Arad) din partea de SV a Masivului Highiș*, Comunicare științifică la Aniversarea a 125 de ani a Muzeului Banatului, 24 - 26 sept. 1997, Analele Banatului 6, 1998, p. 381 - 389.

Mina din Valea Liliilor de la Covăsânț

Jud. Arad, sat - comuna Covăsânț.

Localizare: Munții Zarandului, Masivul Highiș, bazinul Mureșului.

Zăcămintul are o gură de exploatare pe malul drept al pârâului Liliilor. Galeria este îngustă, adâncă de 20 - 25 m. Minele au fost în exploatare, probabil în secolele XIII - XVII. În literatura istorică, la Covăsânț, se consemnează existența unui cnezat. Existența unor zăcămintele în zonă este confirmată de studiile făcute de geologi.

Date: epoca medievală.

1. Dan Giușcă, *Observații asupra mineralizațiilor cuprifere din Masivul Highiș (reg. Arad)*, Analele Universității „C.I. Parhon”, seria Științele Naturii 16, București, 1957, p. 161 - 165 .
2. Viorel Brana, *Zăcămintele metalifere ale subsolului românesc*, București, 1958, p. 93 - 95.
3. Vasile Boroneanț, Gheorghe Pascu Hurezan, Peter Hügel, *Cercetări privind exploatarea miniere de la Cladova (com. Păuliș, jud. Arad) din partea de SV a Masivului Highiș*, Comunicare științifică la Aniversarea a 125 de ani a Muzeului Banatului, 24 - 26 sept. 1997, Analele Banatului 6, 1998, p. 381 - 389.

Mina de cupru, fier și plumb Șoimuș

Jud. Arad, sat Șoimuș, oraș Lipova.

Localizare: Munții Zarandului, Masivul Highiș, bazinul Mureșului, afluent pe dreapta.

Cercetările efectuate în 1997 atestă că pe pârâul liliilor, după ce se desparte de drumul ce merge spre Arăneag, pe partea dreaptă a drumului și pe partea stângă a văii, se

află o mină părăsită. La suprafață se văd zidurile ce au aparținut unei construcții de suprafață din piatră și beton și două puțuri tot din piatră și beton care se adâncesc, iar azi sunt acoperite de vegetație. În limbajul localnicilor locul este cunoscut ca „La zidul de la mină”. Mina a fost în exploatare înainte de primul război mondial și după 1947 și închisă în 1970. O altă gură de mină se află la 2 km mai sus, pe aceeași vale, dar pe malul drept. Aici se observă o galerie orizontală, cu intrarea betonată și armată cu bărne de lemn. Acum aceasta este părăsită. Alături este o haldă mare de steril. Din informații orale, se pare că s-ar mai găsi o altă gură de mină în amonte, la 9,7 km. Informațiile preliminare ne-au fost furnizate de N. Pop de la Compania Națională Metale Rare București, care ne-a indicat și locul minelor. Mina a funcționat cu probabilitate și în secolele XI - XIV.

Datare: epoca medievală, epoca modernă, epoca contemporană.

1. Ilie Mircea, Alcătuirea geologică a pământului României, București, 1956.
2. Dan Giușcă, *Observații asupra mineralizațiilor cuprifere din Masivul Highiș (reg. Arad)*, Analele Universității „C.I. Parhon”, seria Științele Naturii 16, București, 1957, p. 161 - 165.
3. Viorel Brana, *Zăcămintele metalifere ale subsolului românesc*, București, 1958, p. 93 - 95.
4. Vasile Boroneanț, Gheorghe Pascu Hurezan, Peter. Hügel, *Cercetări privind exploatarea minieră de la Cladova (com. Păuliș, jud. Arad) din partea de SV a Masivului Highiș*, Comunicare științifică la Aniversarea a 125 de ani a Muzeului Banatului, 24 - 26 sept. 1997, Analele Banatului 6, 1998, p. 381 - 389.

Mina de fier, plumb, cupru, argint, aur, arseniu, antimoniu de la Ogradena Veche

Jud. Mehedinți, sat desființat Ogradena Veche, comuna Eșelnița.

Localizare: Munții Almăjului, Valea Dunării, afluentul Mraconia.

Cunoscută din vechime, pusă din nou în exploatare după 1718, când Banatul intră sub administrarea Coroanei imperiale habsburgice. Se cunoșteau două câmpuri, exploatate prin galerii. În 1856 o mare inundație distruge șteampul și flotația. Mina se află în zona de influență a cetății de la Veterani (Peth).

Datare: epoca medievală, epoca modernă.

1. R. Grăf, V. Zaberca, Informații despre minierul și metalurgia bănățeană de la mijlocul veacului al XIX-lea, Banatica 10, 1990, p. 297 - 309.

Carriere

Cariera Ampoița

Jud. Alba, sat Ampoița, comuna Meteș.

Localizare: Munții Trascăului, bazinul Mureșului, Valea Ampoița, afluent al Ampoiului, în apropiere de Ampelum.

Din această carieră se exploata calcar probabil pentru construcțiile din Ampelum.

Datare: epoca romană.

1. Mihail Macrea, *Viața în Dacia Romană*, București, 1969, p. 308.

Cariera Baia

Jud. Alba, sat - comuna Livezile (fostă Cacova).

Localizare: Munții Trascăului, bazinul Mureșului, valea râului Aiud, Dealul Baia.

În 1994, Horia Ciugudean identifică în malul carierei de calcar, probabil din epoca modernă, un bordei aparținând etapei a III-a a culturii Coțofeni. Efectuând un sondaj pe terasa de deasupra dealului, a constatat existența unei așezări întregi, în care ceramica Coțofeni este împreună cu aceea de tip Cernavoda II.

Datare: perioada de tranziție de la neolitic la epoca bronzului.

1. Horia Ciugudean, *Baia, Comuna Livezile (fostă Cacova)*, Jud. Alba, Cronică Cercetărilor Arheologice, Campania 1994, p. 7.

Cariera Cărarea Morii

Jud. Alba, sat Șeușa, comuna Ciugud.

Localizare: „Cărarea Morii”, bazinul Mureșului.

În 1996, în buza carierei, un colectiv al Universității „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia - Centrul de Cercetări Pre și Protoistorice au efectuat taluzări ale peretelui carierei. Materialele arheologice au pus în evidență o succesiune stratigrafică, care datează, în ordine cronologică din neolitic,

cultura Criș, epoca bronzului, Hallstatt, a doua epocă a fierului (La Tène dacic), suprapuse de o locuință romană de tip Villa rustica.

Datare: neolitic, epoca bronzului, Hallstatt, La Tène dacic, epoca romană, epoca medievală.

1. Universitatea 1 Decembrie 1918, Alba Iulia, Șeușa, „La Cariera Morii”, Cronică Cercetărilor Arheologice, Campania 1996, a XXXI-a Sesiune Națională de Rapoarte Arheologice, coordonator Cornelia Stoica, CI-MeC, București, 1997, p. 60.

Cariera Geoagiu

(Germisara)

Jud. Alba, sat - comuna Geoagiu.

Localizare: Munții Metaliferi, bazinul Mureșului, Valea Geoagiului.

Din această carieră se exploata calcar.

Datare: epoca romană.

1. Mihail Macrea, *Viața în Dacia Romană*, București, 1969, p. 308.

Cariera Ighiu

Jud. Alba, sat - comuna Ighiu.

Localizare: Munții Trascăului, bazinul Mureșului, Valea Ighiu, afluent al Ampoiului.

În această exploatare a calcarului era folosită mâna de lucru locală. Decedații erau înmormântați în necropola tumulară din vecinătate.

Datare: epoca romană.

1. Mihail Macrea, *Viața în Dacia Romană*, București, 1969, p. 308.

Cariera Cladova

Jud. Arad, sat Cladova, comuna Păuliș.

Localizare: Munții Zărandului, Valea Mureșului inferior.

În săpăturile arheologice care au fost efectuate de echipa coordonată de Vasile Boroneanț, în perioada 1976 - 1998, în buza carierei s-au identificat straturi de locuire datând din paleoliticul inferior final acheulean, paleoliticul cuarțitic, epoca bronzului, cultura Coțofeni, cultura Baden, cultura Periam-Pecica, Hallstatt, cultura Basarabi, epoca dacică, secolele II - I a.Chr., epoca daco-romană, secolele II - IV p.Chr., epoca medievală, secolele XI - XVII (cetate de pământ, ateliere de redus minereu de cupru, fier, plumb, cimitir). În atelierul nr. 3, în 1983 s-a descoperit inelul sigilar de argint de fabricație locală aparținând principelui Transilvaniei Pousa (1237 - 1240).

Cariera Cladova - dealul Cetățuica

Datare: paleolitic, epoca bronzului, Hallstatt, epoca daco-romană, epoca medievală.

1. Vasile Boroneanț, Gheorghe Pascu Hurezan, *Cetatea Cladova. Reședința voievodului Transilvaniei Pousa*, Ziridava 15-16, 1987, p. 75 - 84.

Carierile de nisip și pietriș Ghioroc - Balastieră

Jud. Arad, sat - comuna Ghioroc.

Localizare: Poalele Munților Zărandului, zona de contact cu Câmpia de Vest, în partea de sud-vest și vest a localității, dincolo de calea ferată Arad - București.

Despărțite de linia trenului electric și șoseaua Ghioroc - Arad se află două cariere de pietriș și prundiș (1.2), exploatate de după 1880 până în 1996, în suprafață de câteva zeci de hectare. Din partea de nord a carierei nr. 2, spre Cuvin, Vasile Boroneanț a identificat materiale ceramice

din epoca daco-romană, secolele III - IV p. Chr. Din ambele cariere provin și fragmente de faună pleistocenă (mamut). Materialele se află în colecțiile Muzeului Județean din Arad, predate de conducerea carierei.

Datare: epoca preistorică, epoca daco-romană.

1. Informații se află în arhiva Muzeului Județean - Arad, furnizate de Vasile Boroneanț, de D. Demșa și G. Iuga de la Muzeul Județean - Arad.
2. G. Iuga, Răspândirea proboscidiienilor fosili în Câmpia Aradului, Armonii naturale, Arad, 1998, p. 189.

Cariera Albești

Jud. Argeș, sat Albești (localitate probabil dispărută), comuna Rucăr.

Localizare: Între Munții Piatra Craiului și Munții Leaota, culoarul Rucăr - Bran, Valea Dâmboviței, în fața pasului Rucăr.

Din această carieră se exploata calcar.

Datare: epoca romană.

1. Mihail Macrea, *Viața în Dacia Romană*, București, 1969, p. 308.

Cariera de sub cascada din fața peșterii Pișnița

Jud. Bihor, sat Peștera, comuna Aștileu.

Localizare: Munții Pădurea Craiului, carstul din Valea Crișului Repede, versantul stâng, între Bucea și Vadu Crișului, Valea Izbândiș.

Cariera este de tuf. Sub cascada din fața peșterii cu apă „Pișnița”, I. Emödi descoperă fragmente ceramice aparținând grupului cultural Roșia - Gălășeni.

Datare: epoca bronzului timpuriu.

1. Ioan Emödi, *Asupra începutului epocii bronzului în Bihor*, Thraco-Dacica 6, 1985, 1-2, p. 135.

Cariera de balast Izbândiș

Jud. Bihor, sat - comuna Șuncuiș.

Localizare: Munții Pădurea Craiului, carstul din defileul Crișului Repede, versantul stâng, între Bucea și Vadu Crișului, Valea Izbândiș, versantul drept, sub Peștera Izbândiș.

Reprezintă material ceramic aparținând

grupului cultural Roșia - Gălășeni, găsit pe panta din fața carierei de balast de către I. Emödi, cu ocazia cercetărilor în peștera Izbândiș, aflată deasupra carierei.

Datare: epoca bronzului timpuriu.

1. Ioan Emödi, *Asupra începutului epocii bronzului în Bihor*, *Thraco-Dacica* 6, 1985, 1-2, p. 132.

Cariera Ionești

Jud. Brașov, sat Ionești, comuna Cața.

Localizare: Dealul Dugău, bazinul Oltului, Valea Homorodului.

Reprezintă o carieră de cuarțit andezitic. Pe unul din pereții săi au fost observate trei figuri omenești redade rudimentar, asemănătoare celor din alte provincii ale Imperiului roman.

Datare: epoca daco-romană.

1. Mihail Macrea, *Viața în Dacia Romană*, București, 1969, p. 308.

Cariera de tuf calcaros Svinița - Ilișova

Jud. Caraș-Severin, cătun Ilișova, comuna Svinița.

Localizare: Munții Locvei, Valea Dunării.

Deasupra mormântului nr. 1, datând din secolele XII - XIII, s-a găsit o placă rectangulară din tuf calcaros, 1,70 x 1,10 m, tăiată cu fierăstrăul, provenind dintr-un zăcământ încă în exploatare la Ilișova, pe malul fluviului, din care se extrăgea piatră pentru construcția caselor din zonă.

Datare: epoca medievală, epoca modernă.

1. Vasile Boroneanț, *Cimitirul feudal timpuriu de la Svinița*, km. fluvial 1004, *Drobeta* 6, 1985, p. 111 - 118.

Cariera de șist argilos Râpa

Jud. Caraș-Severin, oraș Băile Herculane.

Localizare: Munții Cernei, Valea Cernei.

În zona regimentelor grănicerești din Banat, ca piatră de construcție s-a folosit micașist, gnais, trahit, granit sau calcar. La Băile

Herculane se exploatează un șist argilos care se află intercalat între stratificările de calcar din Valea Cernei.

Datare: epoca medievală, epoca modernă.

1. R. Grăf, V. Zaberca, *Informații despre mineritul și metalurgia bânățeană de la mijlocul veacului XIX-lea*, *Banatica* 10, 1990, p. 308.

Cariera Bucova

Jud. Caraș-Severin, sat Bucova, comuna Bouțar.

Localizare: Valea Timișului, afluentul Eistra.

Din această carieră se exploata calcar, probabil pentru nevoi strategice.

Datare: epoca romană.

1. V. Christescu, *Viața economică a Daciei Romane*, Pitești, 1929, p. 37.

2. Mihail Macrea, *Viața în Dacia Romană*, București, 1969, p. 307.

Cariera Iablania

Jud. Caraș-Severin, sat - comuna Iablania.

Localizare: Munții Almașului, Valea Mehadie, afluent al Cernei, în apropierea castrului de la Mehadia.

De aici se exploata calcar, probabil pentru nevoile castrului din Mehadia.

Datare: epoca romană.

1. Mihail Macrea, *Viața în Dacia Romană*, București, 1969, p. 307.

Cariera Luncavița

Jud. Caraș-Severin, sat - comuna Luncavița.

Localizare: Munții Semenic, culoarul Timiș-Mehadia, afluentul Mehadica.

Reprezintă o carieră de gresie; de aici se extrăgea o gresie fină, moale, albă, care se folosea și se folosește încă la confecționarea de piese decorative de interior. Probabil era folosită și în epoca romană, dar cu siguranță după 1718, când Banatul intră în administrarea austriacă.

Datare: epoca romană (posibil), epoca medievală, epoca modernă.

1. R. Grăf, V. Zaberca, Informații despre minierul și metalurgia bănățeană de la mijlocul veacului XIX-lea, Banatica 10, 1990, p. 308.

Cariera Mehadica

Jud. Caraș-Severin, sat - comuna Mehadica.

Localizare: Munții Semenic, culoarul Timiș-Cerna, Valea Mehadica.

Reprezintă o carieră de gresie în exploatare, cel puțin după 1718, data trecerii Banatului în administrația Imperiului Habsburgic și a înființării regimentelor grănicerești; piatra a fost folosită la lucrările de fortificație și construcțiile din zonă. Gresia alb-gălbuie conține multe scoici, a fost folosită pentru plăci la tocuri de uși, trepte etc. și ca sursă pentru confecționarea de podoabe, măregele, pandantive.

Datare: epoca romană (posibil), epoca medievală, epoca modernă.

1. R. Grăf, V. Zaberca, Informații despre minierul și metalurgia bănățeană de la mijlocul veacului XIX-lea, Banatica 10, 1990, p. 308.

Cariera Măceriș

Jud. Caraș-Severin, sat Măceriș, comuna Lăpușnicul Mare.

Localizare: Munții Almăjului, depresiunea Almăjului, Valea Nerei, în apropiere de Bozovici.

Reprezintă o carieră de tuf calcaros, folosit doar la construcțiile de case din zonă. Piatra poate fi tăiată cu fierăstrăul, pentru cadre de ferestre, acoperiș, pietre de mormânt etc.

Datare: epoca medievală, epoca modernă.

1. R. Grăf, V. Zaberca, Informații despre minierul și metalurgia bănățeană de la mijlocul veacului XIX-lea, Banatica 10, 1990, p. 308.

Cariera Coronini

(Pescari)

Jud. Caraș-Severin, sat - comuna Coronini (fostă Pescari).

Localizare: Munții Locvei, Valea Dunării.

Cu ocazia săpăturilor efectuate la Svinița, la km 1004, s-a descoperit o piatră de mormânt făcută din tuf calcaros. Urmărind sursa de materie primă, s-au identificat la Svinița și Pescari, două cariere, încă în exploatare. La Pescari, în apropierea satului, și la peștera „Gaura cu Muscă” se aflau asemenea zăcăminte. Casele vechi din sat erau construite din acest tuf, care după uscarea, extras din zăcămintul încă umed, este eficient în construcții și izolator de căldură.

Datare: epoca medievală.

1. Vasile Boroneanț, Cimitirul feudal timpuriu de la Svinița, km 1004 fluvial, Drobeta 6, 1985, p. 111.

Cariera Petnic

Jud. Caraș-Severin, sat Petnic, comuna Iablania.

Localizare: Munții Almășului, Valea Mehadiei, afluent al Cernei. În apropierea castrului de la Mehadia.

Cariera a fost exploatată după anul 150, după precizările făcute în primele decenii ale secolului nostru de Alexandru Bărcăcilă

Datare: epoca romană.

1. Mihail Macrea, *Viața în Dacia Romană*, București, 1969, p. 308.

Carierile Rușchița

Jud. Caraș-Severin, sat Rușchița, comuna Rusca Montană.

Rușchița - Sistem de exploatare

Localizare: Munții Poiana Ruscă, ba-

zinul Bistra, afluent al Timișului.

Reprezintă cariere cunoscute din epoca romană, folosite și în cea medievală și modernă. Se exploatează marmură și calcar din cariere diferite.

Date: epoca romană, epoca medievală, epoca modernă.

1. R. Grăf, V. Zaberca, Informații despre minierul și metalurgia bănățeană de la mijlocul veacului XIX-lea, Banatica 10, 1990, p. 297 - 309.

Carierile Rusca Montană

Jud. Caraș-Severin, sat - comuna Rusca Montană.

Localizare: Munții Poiana Ruscă, bazinul Văii Bistra, afluent al Timișului.

Reprezintă cariere cunoscute și exploatare încă din epoca romană. Există câte o carieră de marmură, de calcar, de șisturi, de gresie, folosite la construcții de drumuri, fortificații, opere de artă etc.

Date: epoca romană, epoca medievală, epoca modernă.

1. R. Grăf, V. Zaberca, Informații despre minierul și metalurgia bănățeană de la mijlocul veacului XIX-lea, Banatica 10, 1990, p. 297 - 309.

Cariera Topleț

Jud. Caraș-Severin, sat - comuna Topleț.

Localizare: Munții Almăjului, Valea Cernei, afluent al Dunării; în apropiere se află acum fabrica de ciment.

Reprezintă o carieră de tuf calcaros, care este folosit doar la construcțiile de case din zonă. Poate fi tăiat ușor cu fierăstrăul pentru cadre de uși, ferestre, acoperiș sau pietre de mormânt.

Date: epoca medievală, epoca modernă.

1. R. Grăf, V. Zaberca, Informații despre minierul și metalurgia bănățeană de la mijlocul veacului XIX-lea, Banatica 10, 1990, p. 308.

Cariera Verendin

Jud. Caraș-Severin, sat Verendin, comuna Luncavița.

Localizare: Munții Semenic, culoarul

Timiș-Cerna, Valea Cernei, afluentul Mehadia, în apropierea castrului de la Mehadia.

Reprezintă o carieră de gresie în exploatare, cel puțin după 1718, data înglobării Banatului în Imperiul Habsburgic. Probabil folosită la construcția fortificațiilor și mănăstirii din zonă. Gresia fină albă moale, era și mai este folosită la confecționarea de piese decorative de interior.

Date: epoca romană (posibil), epoca medievală, epoca modernă.

1. R. Grăf, V. Zaberca, Informații despre minierul și metalurgia bănățeană de la mijlocul veacului XIX-lea, Banatica 10, 1990, p. 308.

Cariera Baci

Jud. Cluj, sat - comuna Baci.

Localizare: Dealurile Clujului, bazinul Someșului, Valea Baciului, la vest de Cluj.

În această carieră se exploata piatra pentru construcțiile din Napoca.

Date: epoca romană.

1. Mihail Macrea, *Viața în Dacia Romană*, București, 1969, p. 308.

Cariera Căpușul Mic

Jud. Cluj, sat Căpușul Mic, comuna Căpușul Mare.

Localizare: Munții Gilău, Valea Someșului Repede, afluentul Căpușul, versantul stâng, la est de sat.

Abatele Henri Breuil a găsit în cariera de la intrarea dinspre est a satului mai multe piese de andezit, care se adaugă celor găsite de Márton Roska. C.S. Nicolăescu-Plopșor recunoaște între acestea doar limanda acheuleană, descoperită de Henri Breuil și două toporașe de mână găsite de Márton Roska. Toporașele de mână se află în Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei din Cluj (inv. nr. 293 - 294). De pe teritoriul localității se găsesc, din cercetări de suprafață, un răzuitor semicircular din cuarț și altul oval din silex. Există dubii că în colecția G. Ardoș, piesele descrise de Márton Roska și Henri Breuil să provină din carieră.

Datare: paleolitic.

1. Márton Roska, *Recherches préhistoriques pendant l'année 1924*, Dacia 1, 1924, p. 297, 299, 312.
2. Henri Breuil, *Stations paléolithiques en Transilvanie*, Buletinul Societății de Științe din Cluj 2, 1925, p. 193 - 195.
3. C.S. Nicolăescu-Plopșor, *Le paléolithique en Roumanie*, Dacia 5-6, 1935-1936 (1938), p. 3, 50, 67 - 68, 74, 88 - 90.

Cariera de calcar Malul Roșu

Jud. Cluj, sat - comuna Gilău.

Localizare: Munții Gilău, calcarele de pe Valea Someșului Rece, afluentul Valea Căpușului, versantul drept, în partea de nord a satului.

Reprezintă o carieră de exploatare a calcarului, în uz în epoca romană, secolele II -III p.Chr.; în Dacia Porolissensis exploatarea s-a făcut cu militari și veterani din Ala Siliana, pentru nevoile castrului roman, drumului, așezării civile romane și probabil a fost folosită și în epoca medievală pentru construirea Castelului Rakotzi, secolul al XV-lea.

Datare: epoca romană, epoca medievală.

1. V. Christescu, *Viața economică a Daciei Romane*, Pitești, 1929, p. 42.
2. Mihail Macrea, *Viața în Dacia Romană*, București, 1969, p. 308.
3. I. H. Crișan, M. Bărbulescu, E. Chirilă, V. Vasiliev, I. Winkler, *Repertoriul arheologic al județului Cluj*, Cluj, 1992, p. 222.

Cariera de pietriș Gligorești

Jud. Cluj, sat Gligorești, comuna Luna.

Localizare: Bazinul Mureșului, Valea Arieșului, versantul stâng, în afara satului, în vecinătatea buclei pe care o face Arieșul.

În cercetările făcute de Nicolae Vlăsa, în anul 1951 sau 1952, din peretele tellului afectat de lucrările carierei de pietriș și nisip, acum oprite, au fost recoltate materiale ceramice aparținând, în ordine stratigrafică, neoliticului, perioada de tranziție la epoca bronzului, cultura Coțofeni,

prima epocă a fierului (Hallstatt), țigle și olane romane. Materialele se află în Muzeul Județean Mureș din Târgu Mureș.

Datare: neolitic, perioada de tranziție de la neolitic la epoca bronzului, Hallstatt, epoca romană.

1. Nicolae Vlăsa, *Cercetările arheologice în regiunile Mureș-Autonomă Maghiară*, Acta Musei Napocensis 2, 1965, p. 31 - 32.
2. I. H. Crișan, M. Bărbulescu, E. Chirilă, V. Vasiliev, I. Winkler, *Repertoriul arheologic al județului Cluj*, Cluj, 1992, p. 228 - 229.

Cariera Nadic

Jud. Cluj, sat Inucu, comuna Aghireșu.

Localizare: Munții Gilău, Valea Nadășului, afluentul Someșului Mic.

Nicolae Vlăsa sesizează prezența în carieră a unor materiale ceramice din epoca bronzului.

Datare: epoca bronzului.

1. Nicolae Vlăsa, *Cultura Criș în Transilvania*, Acta Musei Napocensis 3, 1966, p. 17.
2. I. H. Crișan, M. Bărbulescu, E. Chirilă, V. Vasiliev, I. Winkler, *Repertoriul arheologic al județului Cluj*, Cluj, 1992, p. 245.

Cariera Jucu de Sus

Jud. Cluj, sat Jucu de Sus, comuna Jucu.

Localizare: Câmpia Transilvaniei, Valea Someșului Mic.

Din această carieră se exploata calcar.

Datare: epoca romană.

1. Mihail Macrea, *Viața în Dacia Romană*, București, 1969, p. 308.

Cariera de la Moldovinești

Jud. Cluj, sat Podeni, comuna Moldovinești.

Localizare: Munții Trascăului, calcarele de pe versantul sudic al văii Arieșului, la sud-vest de localitate.

Reprezintă o carieră de piatră exploatată în epoca romană.

Datare: epoca romană.

1. Tabula Imperii Romani, L 34, 9i.
2. Dumitru Tudor, *Orașe, târguri și sate în Dacia Romană*, București, 1968, p. 207.
3. Mihail Macrea, *Viața în Dacia Romană*, București, 1969, p. 308.

Cariera de nisip Rădaia

Jud. Cluj, sat Rădaia, comuna Baciuc.

Localizare: Câmpia Transilvaniei, bazinele Someșului Mic, malul stâng.

În 1877 A. Koch a găsit într-o groapă (cariera de nisip) mai multe unelte de silex, steatită și gresie neogenă silicizată împreună cu fragmente de colț de *Elaphus primigenius*, care au ajuns la Muzeul de Istorie a Transilvaniei din Cluj. Au fost descrise de Henri Breuil, care amintește de un nucleu discoidal cu desprinderi de așchii, așchii de silex și așchii ovoidale din cuarț parțial retușate, din premusterian și musterian. Mai târziu aceste descoperiri se înmulțesc cu piese strânse de către I. Tulgady, de pe arătura dintre Nădășel și Rădaia, acolo unde linia ferată taie o movilă, pe care Márton Roska le atribuie musterianului. Tulgady afirmă că aici a fost o așezare musteriană și că A. Koch ar fi găsit multe unelte la Rădaia, care se află la Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei din Cluj. Din rupturile de mal ale Nădășelului s-au recoltat oase fosile din eocen și pleistocen. A. Koch a găsit dinți și resturi de cal, de *Elephas primigenius*, un dinte molar de *Sus scrofa* și cinci tibiai de *Bos sp.*, care se află în Colecția mineralogică a Universității din Cluj. B. Jungbert conchide că ele nu pot fi, așa cum au fost încadrate, în R - W și WI deoarece nu au stratigrafie, sunt atipice și nu există precedent pentru o asemenea încadrare.

Datate: paleolitic.

1. C.S. Nicolăescu-Ploșor, *Le paléolithique en Roumanie*, Dacia 5 - 6, 1935-1936 (1938), p. 43 - 50, 73, 84.
2. Márton Roska, *Repertorium*, Cluj, 1942, p. 285.
3. C.S. Nicolăescu-Ploșor, SCIV, 1956, 1 - 2, p. 28 - 29.
4. Lucian Roșu, *Paleoliticul inferior și mijlociul din Transilvania*, Revista Muzeelor 6, 1969, 5, p. 401.
5. B. Jungbert, *Repertoriul localităților cu descoperiri paleolitice din Transilvania (III)*, Acta Musei Napocensis 19, 1982, p. 555.

Cariera Tureni

Jud. Cluj, sat - comuna Tureni.

Localizare: Munții Apuseni, carstul din Cheile Turenilor (Turului), versantul stâng, la intrare în chei.

În Cheile Turzii, pe malul stâng de la intrare, s-a deschis o carieră de piatră. În pereții ei și pe terasă s-au observat materiale pentru care s-au efectuat cercetări arheologice de salvare, în 1985 și 1986, conduse la început de Tudor Soroceanu și apoi de Gheorghe Lazarovici și Zoia Kalmar-Maxim. S-au efectuat săpături, descoperindu-se 21 de gropi de bordeie, gropi de provizii, gropi-cămară, ceramică, oase și alte materiale aparținând culturii Coțofeni, din perioada de tranziție la epoca bronzului și culturii Wietenberg, din epoca bronzului.

Datate: perioada de tranziție de la neolitic la epoca bronzului, epoca bronzului.

1. Gheorghe Lazarovici, Zoia Kalmar, *Prospecțiuni și cercetări arheologice de salvare pe teritoriul Municipiului și județului Cluj*, Acta Musei Napocensis 22 - 23, 1985 - 1986, p. 730.
2. I. H. Crișan, M. Bărbulescu, E. Chirilă, V. Vasilev, I. Winkler, *Repertoriul arheologic al județului Cluj*, Cluj, 1992, p. 100.

Cariera de piatră Cășeu

Jud. Cluj, sat Urișor, comuna Cășeu.

Localizare: Bazinul Someșului, Valea Uriului, afluentul Urișor.

Reprezintă o carieră care a furnizat piatra necesară construirii castrelor de la Cășeu și Ilișua.

Datate: epoca romană.

1. V. Wollmann, *Sargetia* 10, 1973, p. 112.
2. I. H. Crișan, M. Bărbulescu, E. Chirilă, V. Vasilev, I. Winkler, *Repertoriul arheologic al județului Cluj*, Cluj, 1992, p. 417.

Cariera de la vest de Potaissa

(Piatra Tăiată)

Jud. Cluj, comuna suburbană Săndulești, municipiul Turda.

Localizare: Munții Trascăului, carstul din Cheile Turzii, Valea Hășdatelor, 1,5 km de la intrarea în Cheile Turzii.

Din izvoarele istorice privind epoca romană se cunosc o serie de date privind Potaissa. Din cercetările arheologice efectuate de G. Téglás și Balasz Orban, rezultă că până în

1912 în cariera de piatră de la Turda se mai păstrau o serie de dovezi privind tehnicile și metodele folosite de romani pentru extragerea unor blocuri pătrate, decupate prin șanțuire pe laturi, în care se observau urmele dălților. S-au recoltat materiale arheologice (ceramică, țiglă, opaițe, blocuri de piatră, monede). Cercetările reluate după acea dată, în special cele ale lui M. Bărbulescu, au scos la iveală dovezi noi. Lucrările de cercetare se desfășoară în continuare. Într-un loc neprecizat, din zona carierei, s-a găsit o ceașcă aparținând culturii Coțofeni, din perioada de tranziție la epoca bronzului. Materialul din colecția G. Téglás se află în Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei din Cluj, sub numerele de inventar 5563 - 4, și la Turda, în colecția personală a inginerului geolog F. Tranulis.

Date: perioada de tranziție de la neolitic la epoca bronzului, epoca romană.

1. Balazs Orban, *Torda város es környéke*, Budapest, 1889, 51, p. 399 - 400.
2. V. Christescu, *Viața economică a Daciei Romane*, Pitești, 1929, p. 39 - 42.
3. Mihail Macrea, *Viața în Dacia Romană*, București, 1969, p. 308.
4. M. Bărbulescu, Din istoria militară a Daciei Romane. Legiunea a V-a Macedonica și castrul de la Potaisa I, Cluj, 1987, p. 50, 85 - 86.
5. I. H. Crișan, M. Bărbulescu, E. Chirilă, V. Vasiliev, I. Winkler, *Repertoriul arheologic al județului Cluj*, Cluj, 1992, p. 338 - 341.

Cariera de piatră Săndulești Nord

Jud. Cluj, comuna suburbană Săndulești, municipiul Turda.

Localizare: Munții Trascăului, carstul din Cheile Turzii, Valea Hășdatelor, la nordul localității.

Gheorghe Lazarovici și Zoia Kalmar-Maxim au efectuat cercetări în mai multe rânduri în carieră și au găsit pe un pinten stâncos piese prelucrate din piatră cioplită sau șlefuită.

Date: epoca preistorică.

1. Gheorghe Lazarovici, Zoia Kalmar, *Prospecțiuni și cercetări arheologice și de salvare pe teritoriul municipiului și județului Cluj*, Acta Musei Napocensis 22 - 23, 1985 - 1986, p. 736 - 737.
2. I. H. Crișan, M. Bărbulescu, E. Chirilă, V. Vasiliev, I. Winkler, *Repertoriul arheologic al județului Cluj*, Cluj, 1992, p. 339 - 340.

Cariera de piatră Cernavodă cu Relieful lui Hercules Saxanus

Jud. Constanța, oraș Cernavodă.

Localizare: Malul dobrogean al Dunării, între capătul podului Anghel Saligny și Axiopolis (400 m de la capătul podului), în fața insulei Hinop.

Basarabi - Altarul Bisericii B4.

Au fost întreprinse cercetări de suprafață de către Grigore Florescu în perioada interbelică și săpături între anii 1949 - 1950. S-au efectuat cinci secțiuni (excavațiuni), situate în nordul și estul carierei. În timpul săpăturii s-a constatat că pe stânca carierei, la bază, era un material derocat sau provenit din cioplirea stâncii, din prelucrarea blocurilor detașate. S-au găsit blocuri în diverse stadii de lucru (în vederea detașării), cioplite prin spate. Peste acestea s-a depus pământul alunecat de pe peretele terasei sau adus de vânt. Blocurile în curs de desprindere aveau lungimea de 1,50 m, lățimea 0,65 m, grosimea 0,60 m, în secțiunea (excavațiunea) 4 și între 1,10 - 1,20 m lungime, 0,45 m lățime, 0,43 - 0,45 m grosime, în secțiunea 5. Cele de

dimensiuni mai mari s-a considerat că aparțin secolului al II-lea p.Chr., iar celelalte secolului al III-lea p.Chr. Ceramică găsită în secțiunea 5, puțină la număr, susține datarea aceasta. Relieful lui Hercules Saxanus din secțiunea (excavațiunea) 4, reprezintă o zeitate masculină dezbrăcată, cu înălțimea de 0,62 m, sprijinită în toiagul purtat în mâna stângă, în mâna dreaptă întinsă ține un vas, un kantharos. Pe brațul stâng se află atârând o piele de leu. Întregul relief este realizat stângaci și disproporționat în redarea părților corpului și a ornamentului. Grigore Florescu îl datează în secolul al III-lea p.Chr., în a doua fază de funcționare a carierei. Petre Diaconu, pornind de la aceste stângăcii și de la unele asemănări cu descoperirile din bisericuțele din cariera de piatră de la Basarabi și cu alte lucrări din zonă, contemporane cu cele de la Basarabi, crede că datează din a doua jumătate a secolului al X-lea. O bună parte a carierei a fost distrusă de exploatarea minieră Cernavodă, care aproviziona cu piatră fabrica de ciment. La data efectuării săpăturii, terenul era acoperit cu pământ și deșeuri din exploatarea și fasonarea pietrei.

Date: epoca romană.

1. Grigore Florescu, *Cariera romană de la Cernavodă*, Analele Dobrogei 17, 1936, p. 33 - 46.
2. Grigore Florescu, *Romische Steinbruch bei Cernavoda*, Germania 21, 1937, p. 108 - 113.
3. P. Diaconu, *Cariera de piatră din secolul al X-lea de la Cernavodă*, Recenzii și discuții arheologice 1, Călărași, 1994, p. 43 - 52.

Cariera Murfatlar - Basarabi

Jud. Constanța, sat - comuna Murfatlar.

Localizare: Dealurile Murfatlar, Valea Carasu, în cadrul ansamblului rupestru, la nord-vest de sat.

Se află în partea de nord-vest a Dealului Tibișir, la sud-vest de sat și se întinde pe o suprafață de 200 x 40 m. Blocurile de piatră exploatare în carieră au fost utilizate la construirea zidului de pe coama valului de piatră, pe o distanță nedeterminată. Valul este contemporan cu cariera și datează din timpul lui Vasile al II-lea Bulgaroconul (976 - 1025). Au fost cruțate înadins porțiunile din masivul de cretă. Blocurile de piatră, fac

dovada că au fost exploatare după o tehnologie identică cu cea de la Axiopolis (Cernavoda) din epocă romană, secolele II - III p.Chr., pe principiul platformelor dispuse pe terase de exploatare, de sus în jos. Se tăiau blocuri de 0,80 x 0,40 x 0,25 m la 0,40 m. Cariera se prezintă sub forma unei exploatare cu aspectul unui bazin adânc de până la 0,10 - 0,15 m. Se preferă roca de adâncime mai mare, lipsită de nuclee de cremene. Pentru ușurința exploatareii, munca s-a organizat pornindu-se dinspre poale, având un drum de acces. Cu spăturile de rocă s-a organizat o pantă de acces, de pe o parte pe alta. Pe platforma de exploatare puteau fi mai multe sectoare de lucru, la care se avea acces de pe fiecare platformă, care se micșora cu cât suprafața se adâncea. Se foloseau și faliile naturale ale masivului, păstrându-se pereții verticali. Pentru desprinderea lespezilor se utiliza metoda de săpare cu târnăcopul a unor șanțulețe continue sau paralele, largi de 0,78 m, adânci de 0,10 - 0,15 m. Blocurile desprinse lăsau goluri de forma unor nișe umplute cu sfărâmurile gropilor posterioare. S-au observat trei nivele de terase principale, corespunzătoare a trei momente distincte de activitate. Terasa cea mai înaltă corespunde intrării în bisericuțele B1, E3 și E5. Galeriile G1 - G5 și terasa mijlocie erau la nivelul intrării în B3, marcate prin anexele respective. Terasa ultimă era și cea mai de jos, la nivelul bisericuței B4, mărginită de un zid de bolovani de cretă. Pe baza observațiilor asupra teraselor și a materialelor arheologice rezultate, și prin comparare cu valul de piatră din apropiere, s-a emis ipoteza că durata de funcționare a carierei nu a fost mai mare de o jumătate de secol. Pe pereții verticali au fost identificate cruci gamate compuse, pentagrame, rune sau reprezentări de animale asemănătoare celor de pe pereții mormintelor. Între acestea se impune figura unui cerb sau a unui om, redat în stil naturalist.

Date: epoca medievală, secolele X-XI.

1. Ion Barnea, Virgil Bilciurescu, *Șantierul arheologic Basarabi (reg. Constanța)*, Materiale 6, 1959, p. 562 - 563.
2. P. Bogdan, *Grafitile de la Basarabi*, Materiale 6, 1959.
3. Ion Barnea, Ștefan Ștefănescu, *Din istoria Dobrogei*, III, București, 1971, p. 114 - 118, 180 - 233.

4. G. Mihăilă, *Inscripții slavone vechi de la Basarabi (regiunea Dobrogea)*, Studii și Cercetări de Lingvistică 15, 1964, p. 40.

Cavitățile îngropate din cariera de travertin de la Sândominic

Jud. Harghita, comuna Sândominic

Localizare: Munții Ciucului, bazinul Oltului, carstul din bazinul Ciucului superior, versantul stâng. Extremitatea de sud-vest a localității.

În exploatarea de travertin în care zăcămintele au grosimi de 10 -12 m au fost identificate două cicluri de sedimentare a proceselor carstice care le-au produs. Ciclul al II-lea, la Sândominic, corespunde unei umpleri carstice, ca urmare a unei prăbușiri. Cercetările au fost efectuate în 1967. Reluarea cercetărilor s-a făcut în 1970 și a dus la identificarea existenței unei serii de cavități colmatate total. Stratigrafic, depozitul de umplere, care le înglobează, comportă două nivele. Primul, gros de 0,50 m, argilo-mălos (tip terra rossa), roșu-gălbui, conține faună cu micromamifere, trei piese din cuarț și un fragment de bifacială. Nivelul al II-lea, gros de 1,5 m, mălos, de culoare brună, cu conținut de crioclaste, conține și el faună de micromamifere și două piese litice. Piesele litice ar putea să aibă vârsta depozitului apreciat, după faună, din timpul glaciațiunii Mindel, aparținând unei probabile industrii din paleoliticul inferior. Cercetările au fost efectuate de C. Rădulescu, P. Samson și Alexandru Păunescu.

Datare: paleolitic inferior.

1. P. Samson, C. Rădulescu, *Faunele de mamifere cuaternare din Bazinele Ciuc și Borsec (Jud. Harghita)*, Lucrările Institutului de Speologie „Emil Racoviță” 21, București, 1992, p. 8.
2. C. Rădulescu, P. Samson, *Découvertes du paléolithique inférieur en Roumanie*, Travaux de l'Institut de Speologie „Emil Racoviță” 21, 1992, p. 53 - 62.

Cariera Bejan

Jud. Hunedoara, comuna suburbană Șoimuș, municipiul Deva.

Localizare: Depresiunea Orăștie, Valea

Mureșului, în hotarul „Bejan”.

De aici provine piatra folosită în construcțiile din așezarea de la Micia și din alte localități de pe Valea Mureșului. În secolul al XIX-lea se mai vedeau scobiturile în stâncă produse de activitatea din carieră, iar în dărâmături, blocuri de sarcofage și coloane în diverse etape de prelucrare, capiteluri de coloane, unelte de minerit, râșnițe, urme de construcții și un altar închinat lui Hercules Silvanus de o „Vexillatio I(egionis) XIII G(eminae) Ant(oniniana)”.

Datare: epoca romană.

1. CIL, III, 12565.
2. Mihail Macrea, *Viața în Dacia Romană*, București, 1969, p. 308.

Cariera Călan

Jud. Hunedoara, oraș Călan.

Localizare: Munții Poiana Ruscă, bazinul Mureșului, Valea Streiului.

Din această carieră se exploata calcar. De aici sau din apropiere provine inscripția cu numele cioplitorului „Diogenes I(apidarius)”.

Datare: epoca romană.

1. CIL, III, 7895.
2. Mihail Macrea, *Viața în Dacia Romană*, București, 1969, p. 307.

Cariera Deva - Dealul Pietroasa

Jud. Hunedoara, municipiul Deva.

Localizare: Munții Poiana Ruscă, Valea Mureșului, Valea Cernei, 4 km sud de oraș.

Se exploata cuprit-andezitul care, probabil, s-a folosit la construirea sanctualelor de la Grădiștea Muncelului - Sarmizegetusa Regia.

Datare: epoca dacică, epoca romană.

1. Mihail Macrea, *Viața în Dacia Romană*, București, 1969, p. 308.

Cariera Cărpiniș

Jud. Hunedoara, sat Cărpiniș, oraș Simeria.

Localizare: Depresiunea Orăștie, bazi-

nul Mureșului, Valea Streiului.

Din această carieră se exploata calcar.

Datare: epoca romană.

1. Mihail Macrea, *Viața în Dacia Romană*, București, 1969, p. 307.

Cariera Cârjiți

Jud. Hunedoara, sat Cârjiți, comuna Cârjiți.

Localizare: Valea Mureșului, în lunca Mureșului.

La Cârjiți funcționa o importantă carieră de piatră în coasta dealului Dumbrăvița. Lângă ea se află o așezare romană cu inscripții, zidării, cărămizi. Informația este luată după G. Téglás, I. Marțian și *Repertoriul arheologic al României*, în manuscris (Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, București).

Datare: epoca romană.

1. Dumitru Tudor, *Orașe, târguri și sate în Dacia Romană*, București, 1968, p. 127.

Cariera Peșteana

Jud. Hunedoara, sat Peșteana, comuna Densuș.

Localizare: Depresiunea Hațegului, bazinul Mureșului, Valea Streiului.

De aici se exploata piatră, probabil calcar.

Datare: epoca romană.

Mihail Macrea, *Viața în Dacia Romană*, București, 1969, p. 307.

Cariera Săcel

Jud. Hunedoara, sat Săcel, comuna Sântămărie-Orlea.

Localizare: Depresiunea Hațeg, bazinul Mureșului - Strei, Valea Sibișel.

Din această carieră se exploata piatră.

Datare: epoca romană.

1. Mihail Macrea, *Viața în Dacia Romană*, București, 1969, p. 307.

Cariera Sânta Maria de Piatră

Jud. Hunedoara, sat Sântămăria de Piatră, oraș Călan.

Localizare: Munții Orăștiei, Valea Streiului.

Carieră folosită încă din epoca dacică. În punctul numit Făget s-a exploatat piatră în epoca romană. Informația este luată după G. Téglás, B. Jáno și din *Repertoriul arheologic al României*, nepublicat, aflat la Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan” din București.

Datare: epoca dacică, epoca romană.

1. Dumitru Tudor, *Orașe, târguri și sate în Dacia Romană*, București, 1968, p. 118.

Cariera Strei

Jud. Hunedoara, sat Strei, oraș Călan.

Localizare: Poiana Ruscă, bazinul Mureșului, Valea Streiului.

De aici se exploata piatră, probabil calcar.

Datare: epoca romană.

1. Mihail Macrea, *Viața în Dacia Romană*, 1969, București, p. 307.

Cariera Valea Sîngeorgiului

Jud. Hunedoara, sat Valea Sîngeorgiului, oraș Călan.

Localizare: Munții Poiana Ruscă, bazinul Mureșului, Valea Streiului.

Din această carieră se exploata calcar.

Datare: epoca romană.

1. Mihail Macrea, *Viața în Dacia Romană*, București, 1969, p. 307.

Cariera Bahna

Jud. Mehedinți, sat Bahna, comuna Ilovița.

Localizare: Podișul Mehedinți, Valea Dunării, afluent Bahna, 10 km amonte de castrul Drobeta.

Pietre din carieră au fost folosite la construirea podului și castrului roman de la Drobeta și la alte obiective strategice din zona Porțile de Fier. Calcar cu aspect nisipos, materialul era transportat pe Dunăre, cu plute. Cariera își încetează activitatea pe la anul 150 p.Chr., când începe exploatarea carierei de la Breznița,

de la nord de orașul și castrul Drobeta.

Datare: epoca romană.

1. Mihail Macrea, *Viața în Dacia Romană*, București, 1969, p. 308.
2. M. Davidescu, *Drobeta*, Craiova, 1980, p. 110.

Cariera Breznița

Jud. Mehedinți, sat component Breznița, municipiul Drobeta-Turnu Severin.

Localizare: Podișul Mehedinți, Valea Dunării, la nord de castrul Drobeta, la 10 km.

Carieră de travertin cu nuanțe roșiatice, identificată de Alexandru Bărcăcilă. Cariera își începe activitatea pe la 150 p.Chr. și a durat până la retragerea romană din Dacia. Cu piatra de aici s-au construit cele mai multe dintre clădirile și monumentele castrului Drobeta și din așezarea civilă. Era folosită la cioplirea statuiilor, monumentelor funerare și a inscripțiilor. Tot din carieră se extrăgea piatra pentru cuptoarele de ars var.

Datare: epoca romană.

1. Dumitru Tudor, *Oltenia Romană*, București, 1968, p. 70.
2. Dumitru Tudor, *Orașe, târguri și sate în Dacia Romană*, București, 1968, p. 301.
3. M. Davidescu, *Drobeta*, Craiova, 1980, p. 110 - 111.

Cariera de piatră Gura Văii

Jud. Mehedinți, Gura Văii, localitate componentă a municipiului Drobeta-Turnu Severin.

Localizare: Podișul Mehedinți, Valea Dunării, pârâul Gura Văii, 7 km de Drobeta-Turnu Severin. În fața castrului romano-bizantin și cetății feudale.

Două cariere situate pe pârâul Gura Văii din care s-a exploatat calcar. Din cea din amonte se exploata un calcar alb zaharoid, din care se confecționau piese de piatră șlefuită (topoare, măciuci) în neolitic, statuete, piese de artă etc., în epoca romană. În cariera din aval se exploata calcar dolomitic pentru construcții, în epoca dacoromană, romano-bizantină și medievală. Piatra era folosită și la castrul roman Diana, de pe malul iugoslav, în cetatea romano-

bizantină din vremea lui Iustinian de pe Ostrovul Banului și la construcția cetății feudale din secolele XIV - XVII de pe același ostrov.

Datare: epoca preistorică, epoca dacoromană, epoca romano-bizantină, epoca medievală.

1. Vasile Boroneanț, M. Davidescu - cercetări de teren efectuate în perioada 1946 - 1969, cu ocazia începerii lucrărilor la Hidrocentrala Porțile de Fier I din apropiere.
2. Mihail Macrea, *Viața în Dacia Romană*, București, 1969, p. 308.

Cariera Vârciorova

Jud. Mehedinți, localitate componentă Vârciorova, municipiului Drobeta Turnu-Severin.

Localizare: Podișul Mehedinți, Valea Dunării, 17 km de Drobeta.

Din această carieră se exploata calcar.

Datare: epoca romană.

1. Mihail Macrea, *Viața în Dacia Romană*, București, 1969, p. 308 (informație confirmată de cercetările efectuate de M. Davidescu și Vasile Boroneanț).

Cariera Vodița

Jud. Mehedinți, sat Vodița, municipiul Drobeta-Turnu Severin.

Localizare: Podișul Mehedinți, Valea Dunării, pârâul Vodița, la 12 km de Turnu-Severin.

Identificarea a fost făcută de Alexandru Bărcăcilă. Se exploata piatră pentru castru Drobeta în secolul al II-lea p.Chr. și pentru construirea mănăstirii Vodița în secolul al XIV-lea.

Datare: epoca romană, epoca medievală.

1. Dumitru Tudor, *Oltenia Romană*, București, 1942, p. 156.

Cariera Mraconia

Jud. Mehedinți, sat desființat Ogradena Veche, comuna Eșelnița.

Localizare: Munții Almăjului, Valea Dunării, afluentul Mraconia.

Cariera de calcar este în exploatare cel

puțin din epoca medievală, secolul al XIV-lea. Cu piatra de aici s-a clădit fortificația de la Veterani și Mănăstirea Mraconia din apropiere, datate în secolele XIV - XX, precum și la alte lucrări de fortificație și de amenajare a drumului prin Clisura Dunării în secolul al XVIII-lea. De aici se alimentau cuptoarele de ars var, identificate de cercetările lui Dinu V. Rosetti când, între 1966 - 1968, a efectuat săpături la mănăstire. Cuptoarele mai funcționau și la acea dată.

Datare: epoca medievală, epoca modernă.

1. Nicolae Stoica de Hațeg, *Cronica Banatului*, București, 1969.
2. Dinu V. Rosetti, Așezarea românească din sec. XII - XVIII în cuprinsul cetății regale Peth. Fortificațiile de la Veterani, Drobeta, 1976, p. 147 - 153.
3. R. Grăf, V. Zaberca, Informații despre mineritul și metalurgia bănățeană de la mijlocul veacului XIX-lea, *Banatica* 10, 1990, p. 308.

Cariera de nisip Chețani

Jud. Mureș, sat - comuna Chețani.

Localizare: Bazinul Mureșului superior, între Chețani și Gligorești.

Carieră de nisip și pietriș situată între Chețani și Gligorești în care, cu ocazia lucrărilor în carieră, s-au găsit în 1928, două câni de lut ce au făcut parte probabil dintr-un mormânt. Au fost achiziționate de Muzeul Județean Mureș din Târgu Mureș.

Datare: epoca bronzului.

1. Nicolae Vlăsa, Cercetări arheologice în regiunile Mureș - Autonomă Maghiară și Cluj, *Acta Musei Napocensis* 2, 1965, p. 26.

Cariera de nisip Cipău

Jud. Mureș, sat - comuna Cipău.

Localizare: Bazinul Mureșului, între Târgu Mureș și Luduș, în preajma gării C.F.R.

Cu ocazia unor cercetări de teren efectuate în toamna anului 1957, I. Zrinyi a descoperit într-o carieră din apropierea gării C.F.R. Cipău, materiale ceramice aparținând culturii ceramicii lineare din neolitic timpuriu. Se aflau într-un strat de loess, deasupra stratului de nisip, împreună cu

cărbuni, cenușă și oase de cerb (probabil o locuință). Ornamentarea fragmentelor ceramice este făcută cu motivele denumite „capete de note muzicale”. Primele descoperiri s-au făcut în 1907 și constau din două zăbale de bronz și alte piese de metal apoi, în 1908 și 1914, când au apărut piese ceramice și din metal. Materialele aparțin perioadei de tranziție la epoca bronzului, cultura Coțofeni, epocii bronzului, cultura Noua, primei epoci a fierului - Hallstatt B și C și culturii scitice. Materialele se află în colecțiile muzeelor din Szentes, Sümeg-Kesthely - Ungaria, Cluj și Târgu Mureș.

Datare: neolitic, perioada de tranziție de la neolitic la epoca bronzului, Hallstatt.

1. Nicolae Vlăsa, *Cultura ceramicii lineare în Transilvania*, SCIV 10, 1959, 2, p. 242.
2. Nicolae Vlăsa, *O contribuție la problema epocii scitice în Transilvania: Cimitirul de la Cipău - Gară*, *Acta Musei Regionalis Apulensis*, Studii și comunicări 4, 1961, p. 19 - 46.
3. I. H. Crișan, M. Bărbulescu, E. Chirilă, V. Vasiliev, I. Winkler, *Repertoriul arheologic al județului Cluj*, Cluj, 1992, p. 28.

Cariera Petriș

Jud. Mureș, sat - comuna Cristești.

Localizare: Bazinul Mureșului, versantul stâng, pe terasa din spatele gării C.F.R.

Prin cercetări efectuate de Nicolae Vlăsa în 1952 și E. Zrinyi în 1956 s-au identificat locuințe și materiale arheologice diverse, aparținând culturii Coțofeni și morminte scitice, între care unul cu craniul trepanat. Muzeul Județean Mureș din Târgu Mureș a achiziționat oase de mamut provenind din carieră.

Datare: perioada de tranziție de la neolitic la epoca bronzului, Hallstatt.

1. Nicolae Vlăsa, Cercetări arheologice în regiunile Mureș - Autonomă Maghiară și Cluj, *Acta Musei Napocensis* 2, 1965, p. 19.

Cariera Creaca

(*Piatra Lată*)

Jud. Sălaj, sat - comuna Creaca.

Localizare: Depresiunea Sălaj-Agrij, Valea Someșului, afluentul Agrij.

Se exploata trahitul pentru Porolissum. În prima jumătate a secolul al XIX-lea se

putea vedea, în cariera săpată într-o stâncă, o statuie feminină, probabil o zeitate. În peretele stâncii se afla o nișă săpată de om pentru adăpostirea uneltelor.

Datare: epoca romană.

1. Mihail Macrea, *Viața în Dacia Romană*, București, 1969, p. 308.

Cariera Creaca Ticlar

Jud. Sălaj, sat Creaca, comuna Creaca.

Localizare: Depresiunea Sălaj-Agrij, Valea Someșului, afluentul Agrij.

În carieră se exploata cuarț-dacit. Și aici, în perete, s-a observat o încăpere săpată în stâncă; probabil a funcționat ca locuință a supraveghetorului carierei.

Datare: epoca romană.

1. Mihail Macrea, *Viața în Dacia Romană*, București, 1969, p. 308.

Cariera Pișcolț - Nisipărie

(Homokos domb)

Jud. Satu Mare, sat - comuna Pișcolț.

Localizare: Câmpia Nirului, bazinul Barcăului, la marginea satului, în zona periferică a necropolei celtice.

Săpături de salvare au fost efectuate în 1995 prin trei secțiuni în zona periferică a necropolei celtice. S-au identificat materiale ceramice aparținând culturii Baden final, grupului cultural Hajdúbajos și un mormânt celtic (nr. 208) La Tène C1 final.

Datare: perioada de tranziție de la neolitic la epoca bronzului, epoca bronzului, La Tène.

1. I. Némethi, *Cercetări arheologice cu caracter de salvare la Pișcolț „Lutărie” și „Nisipărie”, jud Satu Mare. Cercetări Arheologice, Campania 1995, A XXX-a Sesiune Națională de Arheologie, Brăila, 1996, p. 89.*

Cariera Ciuperceni

Jud. Teleorman, sat - comuna Ciuperceni.

Localizare: Câmpia Română, Lacul Getic, Valea Dunării, între localitățile Ciuperceni și Traianu, terasa înaltă a Dunării.

În 1975 Vasile Boroneanț identifică în cariera de la Ciuperceni materiale arheologice și faună, organizează în 1977 un simpozion la fața locului și încep săpăturile multidisciplinare cu un colectiv de specialiști din diverse discipline interesate. Cercetările durează până în 1982. Situl devine rezervație națională. Din 1995 cercetările reîncep împreună cu „Laboratorul de paleontologie” al Univer-sității din Liège - Belgia. Pe lângă materialele arheologice aparținând culturii de prund, aurignaciene, paleoliticului superior, s-a identificat o faună inedită, cu specii noi pentru fauna țării și a continentului, de la începutul pleistocenului.

Ciuperceni - Aspecte din timpul lucrărilor arheologice

Datare: paleolitic inferior, paleolitic superior.

1. Vasile Boroneanț, I. Vlad, Elena Terzea, Theodor Neagu, I. Basarab, Marin Cărciumaru, T. Postolache, H. Azvadurov, *Cercetările arheologice și multidisciplinare din Cariera de la Ciuperceni, jud. Teleorman, Materiale, 1982, p. 16.*

2. Elena Terzea, Vasile Boroneanț, *Découvertes d'une faune de mamiphères pliocènes a Ciuperceni (dép. de Teleorman). Remarques sur deux espèces inconnues en Roumanie, Travaux de l'Institut de Speologie „Emile Racovitza” 18, 1979, p. 171 - 184.*

Cariera Dinogetia

Jud. Tulcea, sat Garvăn, comuna Jijila.

Localizare: Malul Dunării, Balta Crapina, în fața Galațiului.

Reprezintă o carieră locală de calcar din care provine roca folosită pentru construcția bisericii medievale timpurie, din secolele XI - XII și clădirilor romano-bizantine din secolele IV - VI. Cariera funcționa încă în secolul nostru, la data când se făceau săpăturile.

Datare: epoca romano-bizantină, epoca medievală.

1. Ion Barnea, Ștefan Ștefănescu, *Din istoria Dobrogei*, III, București, 1971, p. 233.

Cariera Uroi

Jud. Hunedoara, sat Petriș-Uroi, oraș Simeria.

Localizare: Depresiunea Orăștiei, bazi-nul Mureșului, Valea Streiului.

Aici se exploata cuprit-andezit, din care sunt confecționate monumente și inscripții din așezările de pe Valea Mureșului, în special de la Micia.

Datare: epoca romană.

1. Mihail Macrea, *Viața în Dacia Romană*, București, 1969, p. 307.

Nisipăria dintre Marghita și Ghenetea

Jud. Bihor, sat Ghenetea, comuna Vișoara.

Localizare: Bazinul Barcăului, în hotarul satului, în dreapta drumului dintre Marghita și Ghenetea.

În nisipăria de la locul prezentat s-au găsit întâmplător vase întregi lucrate la roată, cu motive ștampilate imitând „terra sigilata”, databile în secolele III - IV, de „tip Blazice”, aparținând dacilor liberi.

Datare: epoca dacică.

1. S. Dumitrescu, Z. Nanasi, *Ceramică descoperită la Ghenetea (jud. Bihor)*, Studii și comunicări, Satu Mare, 1972, p. 227 - 275.
2. ***, *Repertoriul monumentelor din județul Bihor*, Oradea, 1974, p. 36.

Nisipăria Crasna - Pășune

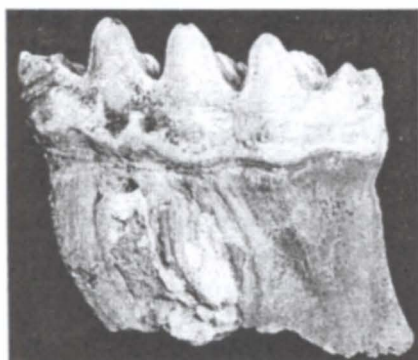
Jud. Satu Mare, sat - comuna Urziceni.

Localizare: Câmpia Ecedului, Valea Crasnei, afluent al Someșului, la 150 m dreapta de la drumul Urziceni -Urziceni Pădure.

În 1984, în punctul „La Pășune”, în marginea nisipăriei, la baza stratului neolitic și peste nisip, suprapus peste cel din a doua epocă a fierului, s-au găsit gropi de locuință cu multă ceramică, oase de animale, piese de silex și obsidiană.

Datare: neolitic, La Tène.

1. I. Némethi, *Descoperiri din neoliticul târziu în Valea Crasnei*, Studii și Comunicări 7-8, Satu Mare, 1986 - 1987, p. 19.

Ciuperceni jud. Teleorman - molar de mastodont

Inel sigilar cu numele Principelui Transilvaniei Pousa descoperit în reședința voivodală de la Cladova Jud. Arad

Lutării

Lutăria din Dealul Miloaia de la Cuvin

Jud. Arad, sat Cuvin, comuna Ghioroc.

Localizare: Munții Zarandului, Podgoria Aradului, partea stângă a drumului, în partea de est a satului, în priporul ce urcă spre vîi și pădure.

Cercetări arheologice de teren efectuate de Vasile Boroneanț în anii 1953, 1967 - 1969. Sunt identificate materiale ceramice și morminte din epoca medievală, secolele XVI - XVIII, în via fostului proprietar, maiorul Stănoiu. Materialele au fost cedate Muzeului Județean din Arad. Tot aici, în 1912, un fost învățător descoperă oase de mamut care probabil au ajuns la Muzeul Național din Budapesta.

Datare: epoca medievală.

1. Vasile Boroneanț - informații culese de la localnici și din monografia comunei, alcătuită în 1941 - 1942 de către notarul I. Popa și învățătorul I. Drecin.

Lutăria Valea Danciului

Jud. Arad, sat Cuvin, comuna Ghioroc.

Localizare: Munții Zarandului, Podgoria Aradului, malul drept al torentului, Valea Danciului, în nord-vestul localității, în baza dealului.

În timpul unor cercetări arheologice în anul 1952, Vasile Boroneanț a descoperit ceramică dacică și un cimitir din secolele XI - XII. Cercetările de teren au continuat și în anii următori, cu ajutorul profesorului de istorie I. Șandru, din comună și cu E. Dörner, de la Muzeul Județean - Arad. Pentru stratul de locuire din epoca dacică, secolele II - I a.Chr., s-au descoperit materiale ceramice - cătuie, urne, castroane. Pentru stratul de locuire următor s-au descoperit materiale ceramice, podoabe, monede, dateabile în secolele XI - XII.

Materialele se află în colecțiile Muzeului Județean - Arad și a școlii generale din comună.

Datare: La Tène, epoca medievală timpurie.

1. Vasile Boroneanț, *Cimitirul din sec. XI - XII de la Cladova, județul Arad*, Ziridava 15-16, 1987, p. 67 - 65.

Lutăria Biharea

Jud. Bihor, sat - comuna Biharea.

Localizare: Valea Crișului Repede, terasa din stânga râului Ceșmeu, în nord-estul localității, în sudul Cetății Biharea.

Lutărie, în care, cu ocazia cercetărilor arheologice dintre anii 1924 - 1925 și din 1954, 1973, a fost identificată ceramică cu mult grafit în pastă, databilă în prima epocă a fierului - Hallstatt C - D, de la sfârșitul secolului al IV-lea și începutul secolului al III-lea a.Chr., aparținând dacilor și celților, materiale arheologice din secolele VII - VIII, aparținând populației românești și slave din secolele IX - XIII. De aici provine o bogată asociație faunistică de vîrstă holocenă.

Datare: Hallstatt, La Tène dacic, secolele VII - VIII, IX - XIII.

1. Mircea Rusu, *Contribuții arheologice la istoricul cetății Biharea*, Anuarul Institutului de Studii Istorice Cluj 3, 1960, p. 18 - 22.

2. S. Dumitrescu, *Sondaajul arheologic din iulie 1973 în cetatea Biharea*, Crisia 4, 1974.

3. ***, *Repertoriul monumentelor din județul Bihor*, Oradea, 1974, p. 328.

Lutăria Vășad

Jud. Bihor, sat Vășad, comuna Curtuișeni.

Localizare: Câmpia Eriului, Valea Eriului, afluentul Ganaș, versantul stîng.

În lutărie s-au făcut descoperiri întâmplătoare. La capătul satului spre Valea Eriului, în malul lutăriei, s-au găsit fragmente cera-

mice aparținând neoliticului mijlociu, cultura Tisa, III. Motivele ornamentale sunt în relief și pictate. Materialele se află în Colecția Școlii Generale nr. 1 Carei, inv. 365 - 366.

Datare: neolitic.

1. I. Némethi, *Descoperiri din neoliticul târziu în Valea Crasnei*, Studii și Comunicări 7-8, Satu Mare, 1986 - 1987, p. 20.

Lutăria Chitila - Fermă

Comună suburbană Chitila, municipiul București.

Localizare: Câmpia Bucureștiului, malul drept al Colentinei, afluent al Dâmboviței.

În 1983 - 1984, în timpul săpăturilor de salvare, Vasile Boroneanț a identificat pe malul înalt al Colentinei gropi de lut acoperite în timp cu pământ, în care s-au găsit materiale ceramice aparținând culturii Tei și aspectului cultural Chitila-Fermă, din prima epocă a fierului. Din vremea Hallstatt-ului, gropile nu au fost exploatate până în 1983.

Datare: epoca bronzului, Hallstatt.

1. Vasile Boroneanț, Chitila Fermă, un aspect cultural al primei epoci a fierului. Date preliminare, *Traco-Dacia* 5, 1984, 1 - 2, p. 156 - 166.

Lutăria Dealul Crucii

Jud. Cluj, sat Gădalîn, comuna Jucu.

Localizare: Bazinul Someșului Mic, în marginea de vest a satului.

Din descoperiri întâmplătoare din anii 1964, 1966, 1969 au rezultat cel puțin patru morminte de inhumație cu caracter scitic. În 1969, Valentin Vasiliiev efectuează un sondaj arheologic. Este dezvelit un mormânt de incineratie. Din aceste descoperiri rezultă prezența unei necropole de tip scitic biritual (de inhumație și incineratie) din secolul al VI-lea a.Chr. cu obiecte de inventar între care: ceramică, pumnal tip akinakes etc.

Datare: Hallstatt.

1. I. H. Crișan, M. Bărbulescu, E. Chirilă, V. Vasiliiev, I. Winkler, *Repertoriul arheologic al județului Cluj*, Cluj, 1992, p. 207.

Lutăria Poiana Frății

Jud. Cluj, sat Poiana Frății, comuna Frata.

Localizare: Câmpia Transilvaniei, bazi-nul Mureșului superior, Valea Morii.

Tudor Soroceanu sesizează prezența materialelor ceramice din epoca bronzului.

Datare: epoca bronzului.

1. Tudor Soroceanu, *Acta Musei Napocensis* 10, 1973, 19 / 499.

Lutăria Schela Cladovei, malul Dunării

Jud. Mehedinți, fosta comună suburbană Schela Cladovei, municipiul Drobeta-Turnu Severin.

Localizare: Valea Dunării, terasa joasă de la marginea sudică a Podișului Mehedinți, în partea sudică a localității.

La sesizarea medicului veterinar din localitate, M. Davidescu identifică materiale neolitice Starčevo - Criș. Între anii 1965, 1967 - 1968, 1982 - 1996 M. Davidescu și Vasile Boroneanț efectuează săpături arheologice de salvare, identificându-se locuiri din mezolitic: cultura Schela Cladovei - Lepenski Vir, neolitic: culturile Starčevo - Criș, Vinča, epoca bronzului: cultura Gârla Mare; prima și a doua epocă a fierului; epoca medievală. Cu ocazia lucrărilor arheologice, s-a constatat că malul a funcționat ca sursă de materie primă pentru amenajarea locuințelor și aprovizionare cu lut pentru modelarea ceramicii.

Datare: epipaleolitic, mezolitic, neolitic, epoca bronzului, epoca dacică, epoca romană, epoca medievală.

1. M. Davidescu, *O așezare de tip Criș la Turnu Severin*, *Revista Muzeelor* 3, 1966, 6, p. 547 - 549.
2. Vasile Boroneanț *Recherches archéologiques sur la Culture Schela Cladovei de la zone des Portes de Fer*, *Dacia N.S.* 17, 1973, p. 5 - 39.

Lutăria Ghenci

Jud. Satu Mare, sat Ghenci, comuna Căuaș.

Localizare: Lutăria Ghenci, bazinul râului Ier.

La 6 m de la drumul de țară Ghenci - Simichieuș, în malul lutăriei, s-au observat în profil gropi cu cenușă, arsură și cu ceramică, piese de harnașament din metal etc. Săpăturile au fost efectuate în 1996 de Némethi Janos.

Datare: Hallstatt, epoca romană, epoca medievală timpurie.

1. I. Nămeti, *Lutăria Ghenci*, Cronică Cercetărilor Arheologice, Campania 1996, a XXXI-a Sesiune Națională de Rapoarte Arheologice, coordonator Cornelia Stoica, cIMEC, București, 1997, p. 20.

Lutăria Pișcolț

Jud. Satu Mare, sat - comuna Pișcolț.

Localizare: Câmpia Nirului, bazinul Barcăului.

Prin săpăturile de salvare efectuate în 1995 s-au identificat materiale arheologice din neoliticul mijlociu, cultura Ciumești, gropi menajere, un cuptor de pâine din secolul al III-lea a.Chr. și un mormânt de înhumare în poziție chircită, fără inventar.

Datare: neolitic, epoca daco-romană.

1. I. Nămeti, *Cercetări arheologice cu caracter de salvare la Pișcolț „Lutărie și Nisipărie”, jud. Satu Mare*, Cercetări Arheologice, Campania 1995, A XXX-a Sesiune Națională de Arheologie, Brăila, 1996, p. 89.

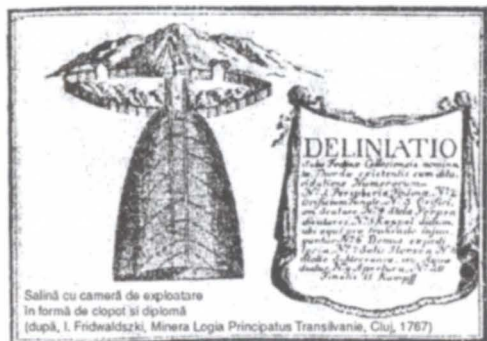
Saline - Mine de sare

Salinele Ocna Mureșului

Jud. Alba, oraș Ocna Mureșului.

Localizare: Podișul Târnavelor, Valea Mureșului.

Tabula Peutingeriană situează localitatea pe drumul imperial de la Brucla (Aiud) la Potaissa (Turda) unde se află o așezare umană, cu exploatare până azi a sării. Extragerea sării reîncepe la sfârșitul evului mediu și în epoca modernă.

Salina Turda - Ocna Mureșului, exploatare "în clopot"

Datare: epoca romană, epoca medievală, epoca modernă.

1. Mihail Macrea, *Viața în Dacia Romană*, București, 1969, p. 307.
2. Nicolae Maghiar, Ștefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, București, 1970, p. 246.

Salinele Războieni-Cetate

(Feldioara)

Jud. Alba, sat Războieni-Cetate, comuna Ocna Mureșului.

Localizare: Câmpia Transilvaniei, bazinul Mureșului.

Așezare romană cu exploatare saliniferă, pe drumul imperial către Potaissa - Turda.

Datare: epoca romană, epoca medievală.

1. Dumitru Tudor, *Orașe, târguri și sate în Dacia Romană*, București, 1968, p. 205.

Salina Uioara

Jud. Alba, sat Uioara, oraș Ocna Mureșului.

Localizare: Câmpia Transilvaniei, bazinul Mureșului.

Așezare romană, cu exploatare de sare pe drumul imperial către Potaissa - Turda. Exploatarea se reia în secolul al XVIII-lea, continuă și în secolele XIX și XX. A fost modernizată în 1928, săpându-se un puț adânc de 140 m, denumit „Mihai”, și un puț de 60 m pentru bazinele de saramură etc.

Datare: epoca romană, epoca medievală, epoca modernă, epoca contemporană.

1. Dumitru Tudor, *Orașe, târguri și sate în Dacia Romană*, București, 1968, p. 205.
2. Nicolae Maghiar, Ștefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, București, 1970, p. 298.

Salina Unirea

Jud. Alba, sat Vereșmart-Vințu de Sus, comuna Unirea

Localizare: Munții Vințului, bazinul Mureșului, Valea Vințului.

Așezare civilă romană pe malul drept al Mureșului a fost identificată de J.F. Neugebauer. Exploatarea s-a făcut și în secolele XVIII și XIX.

Datare: epoca romană, epoca medievală, epoca modernă.

1. J. F. Neugebauer, *Dacien. Aus den Überresten des Klassischen Altertums mit besoners Rücksicht auf Siebenbürgen*, Brașov, 1851, p. 243.
2. Dumitru Tudor, *Orașe, târguri și sate în Dacia Romană*, București, 1968, p. 205 - 206.

Salina Grozești

Jud. Bacău, sat Grozești, vechea denumirea comunei Oituz.

Localizare: Munții Brezunți, valea Trotușului.

Din această salină se exploata sare la suprafață, în sistem carieră.

Datare: epoca daco-romană.

1. Fr. Sulzer, *Geschichte des transalpinischen Daciens*, 1, p. 134, cf. Nicolae Maghiar și Ștefan Olteanu.
2. Nicolae Maghiar, Ștefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, București, 1970, p. 62.

Salina Târgu Ocna

Jud. Bacău, oraș Târgu Ocna.

Localizare: Munții Brezunți, Valea Trotușului.

Din această salină se exploata sare la suprafață, în cariere.

Datare: epoca daco-romană.

1. Nicolae Maghiar, Ștefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, București, 1970, p. 62.

Salina Trotușul

Jud. Bacău, sat Trotuș, comuna Târgu Trotuș.

Localizare: Depresiunea Cașin, cursul inferior al râului Trotuș, afluent al Siretului.

Piedro Deodato, călător străin prin Moldova, menționează că în jurul orașului se găsesc saline din care se extrăgea sare în cantități mari. Era trimisă în toată țara Moldovei, Rusiei și în alte țări. Se transporta pe Dunăre, apoi pe Marea Neagră până la Constantinopol.

Datare: epoca medievală.

1. Nicolae Maghiar, Ștefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, București, 1970, p. 168.

Salina Arpaș

Jud. Bistrița-Năsăud, sat Arpaș, localitate dispărută, comuna probabil Ciceu sau Beclean.

Localizare: Dealurile Ciceului, Valea Someșului.

De aici se exploata sare.

Datare: epoca romană.

1. Nicolae Maghiar, Ștefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, București, 1970, p. 61.

Salina Bața

Jud. Bistrița-Năsăud, sat Bața, comuna Petru Rareș.

Localizare: Dealurile Ciceului, Valea Someșului.

De aici se exploata sare.

Datare: epoca romană.

1. Nicolae Maghiar, Ștefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, București, 1970, p. 61.

Salina Beclean

Jud. Bistrița-Năsăud, comuna Beclean.

Localizare: Dealurile Ciceului, Valea Someșului.

De aici se exploata sare.

Datare: epoca romană.

1. Nicolae Maghiar, Ștefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, București, 1970, p. 61.

Salina Ciceu

Jud. Bistrița-Năsăud, sat Ciceu, localitate dispărută, comuna Ciucei-Giurgești.

Localizare: Dealurile Ciceului, Valea Someșului.

De aici se exploata sare.

Datare: epoca romană.

1. Nicolae Maghiar, Ștefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, București, 1970, p. 61.

Salina Cristur

Jud. Bistrița-Năsăud, sat Cristur, comuna Cristur-Sieni.

Localizare: Depresiunea Bistriței, Valea Someșului.

De aici se exploata sare.

Datare: epoca romană.

1. Nicolae Maghiar, Ștefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, București, 1970, p. 248.

Salina Domnești

Jud. Bistrița-Năsăud, sat Domnești, comuna Mărișelu.

Localizare: Depresiunea Bistriței, Valea Someșului, afluentul Șieu, în apropiere de Sărățel.

La salină exista un actor (intendent) liber pe nume Aelius Atticus.

Datare: epoca romană.

1. V. Christescu, *Viața economică a Daciei Romane*, Pitești, 1929, p. 50, 51.

2. Mihail Macrea, *Viața în Dacia Romană*, București, 1969, p. 306.

Salina Ilișua

Jud. Bistrița-Năsăud, sat Ilișua, comuna Uriu.

Localizare: Dealurile Clujului, Valea Someșului, pe malul afluentului Ilișua.

Este situată la capătul drumului roman ce venea de la Napoca, prin Gherla și Dej. Salina avea importanță economică mare pentru viața așezării civile și a castrului în interiorul căruia se afla și un templu, canabe etc. De aici provin cinci inscripții votive.

Datare: epoca romană, epoca medievală.

1. CIL, III, 787 - 788, 791 - 793

2. V. Christescu, *Viața economică a Daciei Romane*, Pitești, 1929, p. 50.

3. Dumitru Tudor, *Orașe, târguri și sate în Dacia Romană*, București, 1968, p. 263, 264.

Salina Mănăștur

Jud. Bistrița-Năsăud, sat Mănăștur, comuna Petru Rareș.

Localizare: Dealurile Ciceului, Valea Someșului.

De aici se exploata sare.

Datare: epoca romană.

1. Nicolae Maghiar, Ștefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, București, 1970, p. 61.

Salina Reteag

Jud. Bistrița-Năsăud, sat Reteag, comuna Petru Rareș.

Localizare: Dealurile Ciceului, Valea Someșului.

De aici se exploata sare.

Datare: epoca romană.

1. Nicolae Maghiar, Ștefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, București, 1970, p. 61.

Salina Sintereag

Jud. Bistrița-Năsăud, sat - comuna Sintereag.

Localizare: Dealurile Ciceului, Valea Someșului.

De aici se exploata sare.

Datare: epoca romană.

1. Nicolae Maghiar, Ștefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, București, 1970, p. 61.

Salina Tahat

Jud. Bistrița-Năsăud, sat Tahat, localitate dispărută, comuna Sintereag, în apropierea localității.

Localizare: Dealul Cetății, Valea Someșului.

De aici se exploata sare.

Datare: epoca romană.

1. Nicolae Maghiar, Ștefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, București, 1970, p. 61.

Salina de la Ibănești - Botoșani

Jud. Botoșani, sat - comuna Ibănești.

Localizare: Dealurile Ibăneștiului, Valea Jijiei.

Robert Bargrave amintește despre o mină de sare împietrită, în împrejurimile localității, în secolul al XVII-lea.

Datare: epoca medievală.

1. Nicolae Maghiar, Ștefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, București, 1970, p. 168.

Salina Rupea

Jud. Brașov, comuna Rupea.

Localizare: Dealurile Gherghelui, Valea Oltului, afluentul Cașou.

De aici se exploata sare.

Datare: epoca romană.

1. ***, Archiv des Vereins für Siebenbürgische Landeskunde 13, Sibiu (Hermannstadt), 1876, p. 302.

2. V. Christescu, *Viața economică a Daciei Romane*, Pitești, 1929, p. 50.

Salina Crișeu

Jud. Buzău, sat Crișeu, localitate dispărută, oraș Râmnicul Sărat.

Localizare: Dealurile subcarpatice, Valea Râmnicului Sărat.

De aici se exploata sare la suprafața zăcămintului.

Datare: epoca daco-romană.

1. Fr. Sulzer, *Geschichte des transalpinischen Daciens*, I, III, Viena, 1981 - 1782.

2. Nicolae Maghiar, Ștefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, București, 1970, p. 62.

Salina Cojocna

Jud. Cluj, sat - comuna Cojocna.

Localizare: Câmpia Transilvaniei, Someșul Mic, afluentul Gădalin.

De aici se exploata sare. În tot evul mediu ocnele de la Cojocna au fost printre cele mai importante exploatări de sare din Transilvania. În 1780 figura printre cele șase oficii miniere din Transilvania, alături de Turda, Ocna Dejului, Ocna Sibiului, Sic și Praid.

Datare: epoca romană, epoca medievală, epoca modernă, epoca contemporană.

1. Mihail Macrea, *Viața în Dacia Romană*, București, 1969, p. 306.

2. Nicolae Maghiar, Ștefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, București, 1970, p. 130, 166, 194.

Salinele Peta

Jud. Cluj, sat Peta, comuna Apahida.

Localizare: Bazinul Someșului, afluentul Someșul Mic.

În apropierea satului sunt presupuse saline romane.

Datare: epoca romană.

1. *Tabula Imperii Romani*, L, 34, 88, număr de menționare.

2. I. H. Crișan, M. Bărbulescu, E. Chirilă, V. Vasilev, I. Winkler, *Repertoriul arheologic al județului Cluj*, Cluj, 1992, p. 305.

Salina de la Sânpaul

Jud. Cluj, sat - comuna Sânpaul.

Localizare: Dealurile Clujului, bazinul Someșului, afluentul Valea Mare.

De aici se exploata sare. A fost descoperită o inscripție pe un altar închinat lui Sol Invictus de către un „conductor salinarum” (arendăș) pe numele său Iulius Valentinus și de intendentul său, libertul (C) Iulius Omucius.

Datare: epoca romană.

1. Mihail Macrea, *Viața în Dacia Romană*, București, 1969, p. 306.

Salina Sic

Jud. Cluj, sat - comuna Sic.

Localizare: Valea Someșului Mic, Valea Șieului.

Cercetările arheologice au pus în evidență urme ale exploatării sării la Sic, care au continuat și în epoca medievală. Este amintită într-un document din 1291, în care se prevedea acordarea de privilegii pentru exploatarea în folosință înainte și după sărbătoarea Sfântului Martin. Rămâne una dintre minele importante până în epoca modernă.

Datare: epoca romană, epoca medievală, epoca modernă, epoca contemporană.

1. Mihail Macrea, *Viața în Dacia Romană*, București, 1969, p. 306.

2. Nicolae Maghiar, Ștefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, București, 1970, p. 62, 117, 130, 194.

Salinele Ocna Dejului

Jud. Cluj, comuna suburbană Ocna Dejului, municipiul Dej.

Localizare: Bazinul Someșului în amonte de confluența cu Someșul Mic.

Din informația istorică rezultă existența unor exploatări de sare în epoca romană. Cercetările arheologice nu au reușit să le identifice în teren. Un document din 1248 dovedește existența la Ocna Dej a unei gropi de exploatare a sării. Erau exploatare și în secolele XVII - XVIII. În 1780 figura printre cele șase oficii miniere pentru

exploatarea sării. Extragerea continuă și în secolele XIX - XX.

Datare: epoca romană, epoca medievală, epoca modernă, epoca contemporană.

1. I. Marțian, *Repertoriul arheologic pentru Ardeal, Bistrița*, 1920, p. 473.
2. V. Christescu, *Viața economică a Daciei Romane*, Pitești, 1929.
3. Dumitru Tudor, *Orașe, târguri și sate în Dacia Romană*, București, 1968, p. 239.
4. Mihail Macrea, *Viața în Dacia Romană*, București, 1969, p. 307.
5. Nicolae Maghiar, Ștefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, București, 1970, p. 61, 116, 194, 246.

Salinele Ocna Mică

Jud. Dâmbovița, sat Ocna Mică, localitate dispărută sau incorporată în orașul Târgoviște.

Localizare: Subcarpații Ialomiței, bazinul Ialomiței.

Ocna a funcționat între sfârșitul secolului al XVI-lea și sfârșitul secolului al XVII-lea. Un document din 1517 atestă funcționarea minei.

Datare: epoca medievală.

1. ***, *Documente privind istoria României*, Ed. Academiei, București, 1950.
2. Nicolae Maghiar, Ștefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, București, 1970, p. 131, 168.

Salinele Teișani

Jud. Dolj, sat Teișani, localitate dispărută, comuna Ghercești.

Localizare: Dealurile Amaradiei, pe cursul superior al Teslului, afluent al Oltului.

Un document din 22 martie 1683, menționează că se acordă o donație mănăstirii Radu Vodă din București, prin mutarea aici a „ocnei Ghitioara”

Datare: medievală.

1. Nicolae Maghiar, Ștefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, București, 1970, p. 167.

Salinele Săraru

Jud. Dolj, sat Săraru, localitate dispărută, comuna Ghercești.

Localizare: Dealurile Amaradiei, pe cursul superior al Teslului, afluent al Oltului.

În apropierea Ocnei de la Ghitioara se afla Ocna Săraru, menționată pe o notă marginală de pe un document al mănăstirii Horezu din vremea lui Constantin Brâncoveanu, pe la anul 1696.

Datare: epoca medievală.

1. Nicolae Maghiar, Ștefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, București, 1970, p. 167.

Salinele Teișani - Ghitioara

Jud. Dolj, sat Ghitioara, localitate dispărută în apropiere de Ghercești, comuna Ghercești.

Localizare: Dealurile Amaradiei, pe cursul superior al Teslului, afluent al Oltului.

Salină menționată în mai multe documente din secolul al XVII-lea de către domnitorul Șerban Cantacuzino (1682) și de către alți demnitari sau domnitori din aceeași vreme.

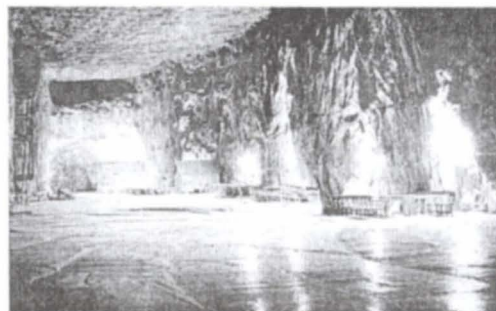
Datare: epoca medievală.

1. Nicolae Maghiar, Ștefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, București, 1970, p. 167.

Salina Praid

Jud. Harghita, sat - comuna Praid.

Localizare: Munții Gurghiuului, bazinul Praid, pâraul Corund, afluent al Târnavei Mici.

Salina Praid - Interior din sala de tratamente medicale

Prima menționare documentară a exploatarei datează din 1405. Exploatarea se intensifică în secolul al XVI-lea la „Ocna de

Sus" și „Ocna de Jos”, „Iosif” etc. Extragerea sării se făcea în camere în formă de clopot, iar ulterior în abataj. După 1914, în exploatarea de la Praid s-a folosit explozibil în proporție de 30%, restul exploatarei efectuându-se cu ciocane. Acum fostele încăperi, în formă de clopot, și abatajele din subsol sunt transformate într-un sanatoriu pentru adulți și copii. În exterior se află amenajări turistice și un ștrand cu apă sărată pentru tratamente.

Datare: epoca medievală, epoca modernă, epoca contemporană.

1. I. Bozac, Școlile de la salinile din Transilvania la sfârșitul secolului al XVIII-lea, Anuarul Institutului de Istorie Cluj 3, 1960, p. 281.
2. Nicolae Maghiar, Ștefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, București, 1970, p. 163, 247.
3. Istvan Horvath, *Istoricul mineritului de la salina Praid*, Praid, 1998.

Salina Șipotele

Jud. Iași, sat - comuna Șipote.

Localizare: Colinele Miletinului, râul Miletin, afluent al Jijiei.

Dintr-un document din 1670 aflat la Arhivele Statului, rezultă că locuitorii satului extrăgeau sarea. Ei se aflau pe moșia mănăstirii Barnovski din Iași.

Biserica a fost ctitorită la 1507 de către părcălabul Luca Arbore.

Datare: epoca medievală.

1. Nicolae Maghiar, Ștefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, București, 1970, p. 163, 247.

Salina Topărăuți

Jud. Iași, sat Topărăuți, localitate dispărută, comuna Șipote (posibil).

Localizare: Colinele Miletinului, râul Miletin, afluent al Jijiei.

Dintr-un document din 1670 aflat la Arhivele statului, rezultă că locuitorii satului extrăgeau sarea. Ei se aflau pe moșia mănăstirii Barnovski din Iași.

Datare: epoca medievală.

1. Nicolae Maghiar, Ștefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, București, 1970, p. 163, 247.

Salina Coștiui - Rona

Jud. Maramureș, sat - comuna Rona de Sus.

Localizare: Depresiunea Maramureș, carstul superior al râului Rona, afluent pe stânga al Tisei (pe granița cu Ucraina).

Este atestată documentar în 1746, reactivată după 1848 și rămâne în exploatare până după primul război mondial. În perioada 1848 - 1914 obține maximum de producție. Există și părerea că exploatarea sării la această ocna ar putea data de dinainte de anul 600.

Datare: epoca medievală, epoca modernă, epoca contemporană.

1. M. Stamatiu, *Istoricul metodelor de exploatare a zăcămintelor de sare din România*, București, 1943, p. 7 - 8.
2. Nicolae Maghiar, Ștefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, București, 1970, p. 166, 246.

Salina Ocna Șugatag

Jud. Maramureș, sat - comuna Ocna Șugatag.

Localizare: Dealurile Ciceului, Valea So-meșului.

De aici se exploata sare.

Datare: epoca romană.

1. Nicolae Maghiar, Ștefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, București, 1970, p. 6.

Salina Rona

Jud. Maramureș, sat Rona, comuna Rona de Sus.

Localizare: Depresiunea Maramureș, carstul superior al râului Rona, afluent pe stânga al Tisei (pe granița cu Ucraina).

Mina de sare apare în exploatare după anul 1848 și durează până după primul război mondial. La baza uneia dintre găurile de mină acum se află un lac cu apă sărată. Mina este abandonată.

Datare: epoca medievală, epoca modernă, epoca contemporană.

1. Nicolae Maghiar, Ștefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, București, 1970, p. 246.

Salina Vișeu

Jud. Maramureș, sat Vișeu (sat dispărut sau integrat în localitatea Vișeu de Jos), comuna Vișeu de Jos.

Localizare: Depresiunea Maramureș, râul Vișeu, afluent al Tisei.

De aici se exploata sare în secolele XVII - XVIII.

Datare: epoca medievală.

1. I. Bozac, Școlile de la salinile din Transilvania la sfârșitul secolului al XVIII-lea, Anuarul Institutului de Istorie Cluj 3, 1960, p. 281.
2. Nicolae Maghiar, Ștefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, București, 1970, p. 166.

Salina Bâșcoi

Jud. Maramureș, localitate neidentificată

Localizare: Depresiunea Maramureș, valea râului Vișeu, afluent al Tisei.

De aici se exploata sare în secolele XVII - XVIII.

Datare: epoca medievală.

1. I. Bozac, Școlile de la salinile din Transilvania la sfârșitul secolului al XVIII-lea, Anuarul Institutului de Istorie Cluj 3, 1960, p. 281.
2. Nicolae Maghiar, Ștefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, București, 1970, p. 166.

Salina Câmpulung la Tisa

Jud. Maramureș, sat - comuna Câmpulung la Tisa.

Localizare: Depresiunea Maramureș, râul Vișeu, afluent al Tisei.

De aici se exploata sare în secolele XVII - XVIII.

Datare: epoca medievală.

Nicolae Maghiar, Ștefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, București, 1970, p.166.

Salina Dragomirești

Jud. Maramureș, sat - comuna Dragomirești

Localizare: Depresiunea Maramureș, bazinul râului Iza.

Se exploata sare în epoca romană. În localitate s-au găsit monede, opaițe etc. de factură romană. După 1796 exploatarea s-a extins și au continuat și în secolul al XIX-lea.

Datare: epoca romană, epoca medievală, epoca modernă.

1. L. Schmidt, *Banyaizati es Kohazsati Laptok*, 1901 (cf. Nicolae Maghiar și Ștefan Olteanu).
2. Nicolae Maghiar, Ștefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, București, 1970, p. 62.

Salina Slatina

Jud. Maramureș, sat probabil Slatina, neidentificat.

Localizare: Depresiunea Maramureș, râul Vișeu, afluent al Tisei.

De aici se exploata sare în secolele XVII - XVIII.

Datare: epoca medievală.

1. I. Bozac, Școlile de la salinile din Transilvania la sfârșitul secolului al XVIII-lea, Anuarul Institutului de Istorie Cluj 3, 1960, p. 281.

Izvoarele sărate de la Lunca

Jud. Neamț, sat Lunca, comuna Vânători-Neamț.

Localizare: Munții Culmea Pieșului, bazinul râului Moldova, afluent al Siretului, pe partea stângă a râului Neamț.

Pe poiana celui mai puternic „izvor de slatină”, Gheorghe Dumitroaia a efectuat săpături arheologice între 1980 - 1987, în zona denumită A - B, identificând o așezare multistrat, din care în urma studierii materialelor rezultate conchide că locuitorii din neoliticul timpuriu, cultura Starčevo - Criș, din neoliticul mijlociu, cultura Precucuteni, din neoliticul final, cultura Cucuteni, consumau apa sărată a izvorului sau extrăgeau sarea din ea prin fierbere. Sarea extrasă o schimbau pe calea trocului cu comunitățile vecine. Se presupune că și populația dacică identificată prin săpăturile efectuate în zona C folosea apa în aceleași scopuri. Descoperirile de la „La Cetățuia” și „La oglinzi” din vecinătate, din anii 1991 - 1993, fac dovada că locuitorii așezărilor din punctele respective foloseau izvoarele sărate în aceleași scopuri.

Datare: neolitic, epoca bronzului, La Tène dacic.

1. Gheorghe Dumitroaia, *Depunerile neo-eneolitice de la Lunca și Oglinzi, județul Neamț*, Memoria Antiquitatis 19, 1994, p. 7, 82.

Salina Telega

Jud. Prahova, sat - comuna Telega.

Localizare: Subcarpații Teleajenului, Dealul Cozminelor, valea Doftanei, afluentul Teleajenului.

Sarea se exploata cel puțin din epoca romană. În documente, salina apare menționată la 16 aprilie 1562, când în localitate se afla o vamă de sare.

Datare: epoca daco-romană, epoca medievală, epoca modernă.

1. Nicolae Maghiar, Ștefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, București, 1970, p. 62.

Salina Băicoi

Jud. Prahova, oraș Băicoi.

Localizare: Subcarpații Prahovei, pe dreapta râului Dâmbu, afluentul Teleajenului.

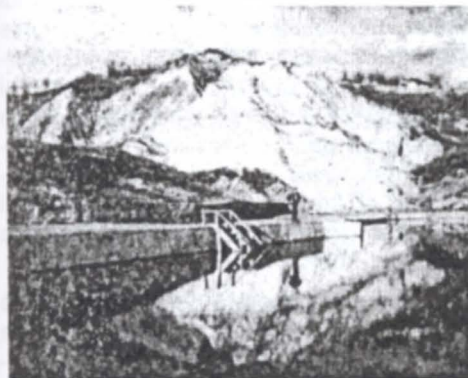
Exploatarea se făcea cel puțin din epoca romană și a continuat și în epoca medievală. Ea s-a intensificat după 1860.

Datare: epoca daco-romană, epoca medievală, epoca modernă.

1. Nicolae Maghiar, Ștefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, București, 1970, p. 248.

Salina Slănic de Prahova

Jud. Prahova, oraș Slănic.

Slănic Prahova - Muntele de sare

Localizare: Subcarpații Prahovei, râul Slănic, afluentul Vărbilău, afluent al Prahovei.

De aici se exploata sarea la suprafață, apoi prin puțuri. După 1865, extracția se făcea în camere în formă de clopot, iar după 1875 exploatarea era sporadică. De exploatare în salina „Sistematică” s-a ocupat inginerul Caracsonyi, între 1860 - 1861.

Datare: epoca daco-romană, epoca medievală, epoca modernă.

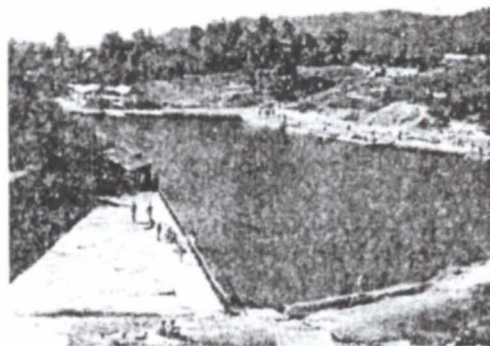
1. Nicolae Maghiar, Ștefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, București, 1970, p. 248.

Salina Baia Baciului

Jud. Prahova, sat Baia Baciului - localitate dispărută, oraș Slănic.

Localizare: Subcarpații Prahovei, râul Slănic, afluentul Vărbilău.

Primele exploatări de sare par să fi apărut după 1864. În această ocnă pare să fi fost prima exploatare industrială de pe valea Slănicului de Prahova. În apropierea fostei ocne se află lacul Baia Baciului cu concentrație de sare de 170 - 300 g / l apă.

Baia Baciului - Lacul din fața salinei

Datare: epoca modernă.

1. Nicolae Maghiar, Ștefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, București, 1970, p. 248.
2. Dan Ghinea, *Enciclopedia geografică a României*, III, București, 1998, p. 147.

Salina Baia Verde

Jud. Prahova, sat Baia Verde - localitate dispărută, oraș Slănic.

Localizare: Subcarpații Prahovei, râul Slănic, afluentul Vărbilău.

Figurează printre primele exploatări de sare de pe Valea Slănicului de Prahova, începute după 1868. În apropiere se află trei lacuri cunoscute sub numele de Baia Verde, cu concentrație de sare de 170 - 300 g/l apă.

Datare: epoca modernă.

1. Nicolae Maghiar, Ștefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, București, 1970, p. 248.
2. Dan Ghinea, *Enciclopedia geografică a României*, III, București, 1998, p. 147.

Salina Rogna

Jud. Sălaj, sat Rogna, comuna Ileana.

Localizare: Culmea Brezei, Valea Soameșului, Măgura Dejului.

De aici se exploata sare. Menționată în *Tabula Imperii Romani*.

Datare: epoca romană.

1. Mihail Macrea, *Viața în Dacia Romană*, București, 1969, p. 307.

Salina Zalău

Jud. Sălaj, oraș Zalău.

Localizare: la poalele munților Mezeș, bazinul râului Zalău.

Exploatarea sării datează din epoca daco-romană.

Datare: epoca daco-romană.

1. Nicolae Maghiar, Ștefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, București, 1970, p. 62.

Salinele Ocnele Mari

Jud. Vâlcea, sat - comuna Ocnele Mari.

Localizare: Valea Oltului, afluentul Olănești.

De aici se exploata sare. Din 1845 metoda veche de exploatare în clopot este înlocuită cu metoda în camere trapezoidale.

Datare: epoca romană, epoca medievală, epoca modernă, epoca contemporană.

1. Mihail Macrea, *Viața în Dacia Romană*, București, 1969, p. 307.
2. Nicolae Maghiar, Ștefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, București, 1970, p. 167, 248.

Salinele Cacica

Jud. Suceava, sat Cacica, comuna Pârtești.

Localizare: Bazinul râului Suceava, afluentul Siretului.

În incinta salinei în exploatare, în epoca modernă, s-au efectuat săpături arheologice, care au pus în evidență, între 1995 - 1996, locuințe cu conductă de aducție a apei sărate, vase de tip brichetaj folosite la fierberea saramurei pentru obținerea sării solide. Alături de acestea s-au găsit și vetre de foc folosite în acest scop din vremea culturii Cucuteni - eneolitic. Exploatarea în epoca modernă începe în 1955.

Datare: eneolitic, epoca modernă, epoca contemporană.

1. Mugur Andronic, Ion Mareș, *Cacica, jud. Suceava*, *Cronica Cercetărilor Arheologice, Campania 1996*, a XXXI-a Sesiune Națională de Rapoarte Arheologice, coordonator Cornelia Stoica, ClMeC, București, 1997, p. 8, pl. XVIII-XI.

Ocnele Mari

Jud. Vâlcea, sat Cașota, comuna Ocnele Mari.

Localizare: Complexul dacic de la Ocnița, Valea Oltului, pâraul Sărat.

Centru administrativ, politic și cultural dezvoltat pe lângă minele de sare, saline cu tradiție din preistorie. În epoca dacică, în a doua jumătate a secolului I a.Chr., zona amplasată pe stâncă prezintă încăperi mari subterane, săpate anume în pereții tencuiți cu lut și de mari dimensiuni. Altele, mai mici, și lucrări de fundații, săpate tot în stâncă, datează din aceeași perioadă. Încăperile mari fac parte, după părerea lui Dumitru Berciu, care a efectuat săpăturile arheologice de aici, între 1960 - 1995, dintr-un palat care a putut avea suprastructură și un etaj, făcute din lemn. Cele mai mici pun și problema dacă nu au avut și altă funcționalitate. În aceste încăperi subterane s-au găsit și fragmente ceramice cu incizii alfabetice grecești sau latine realizate înainte de ardere.

Ocna apare menționată pentru prima dată în Diploma Ioaniților, în 1247, și este cea mai veche menționare documentară medievală de ocnă din Țara Românească.

Acum sarea se extrage prin procedeul disoluției cu ajutorul puțurilor prin presiune și este transportată în conducte la Combinatul Chimic Govora.

Datare: perioada de tranziție de la neolitic la epoca bronzului, epoca bronzului, Hallstatt, LaTène dacic, secolele I a.Chr. - I p.Chr., epoca contemporană.

1. Dumitru Berciu, *Buridava - Puternic centru al Geto-dacilor*, Drobeta 2, 1978, p. 5 - 17.

Salinele Ocna Sibiului

Jud. Sibiu, sat Ocna Sibiu, municipiul Sibiu.

Localizare: Podișul Hârtibaciului, bazinul Târnavelor, Valea Vișa.

De aici se exploata sare. Din secolele XV

- XVI se cunosc două exploatări: Ocna Mare și Ocna Mică, situate pe același deal. Exploatarea a continuat și în secolul al XVII-lea. La 1780, aici funcționa un oficiu pentru exploatarea sării. Erau dificultăți în evacuarea apei și în transport. Mina a funcționat și după 1848.

În urma prăbușirii salinelor vechi, în secolul XIX-lea s-au format lacurile Horea, Cloșca, Crișan, Ocna Pustie, Brâncoveanu etc.

Datare: epoca romană, epoca medievală, epoca modernă, epoca contemporană.

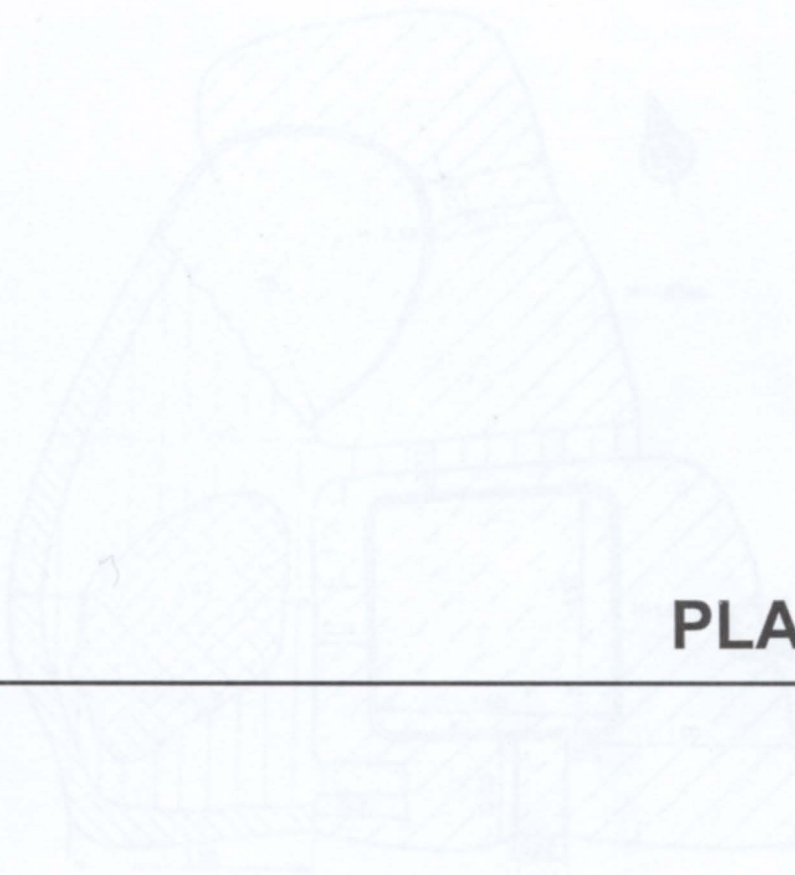
1. Dumitru Tudor, *Oltenia Romană*, ediția a II-a, București, 1958, p. 10.

2. Mihail Macrea, *Viața în Dacia Romană*, București, 1969, p. 306.

3. Nicolae Maghiar, Ștefan Olteanu, *Din istoria mineritului în România*, București, 1970, p. 130, 166, 194, 246.

Planșa nr. 1

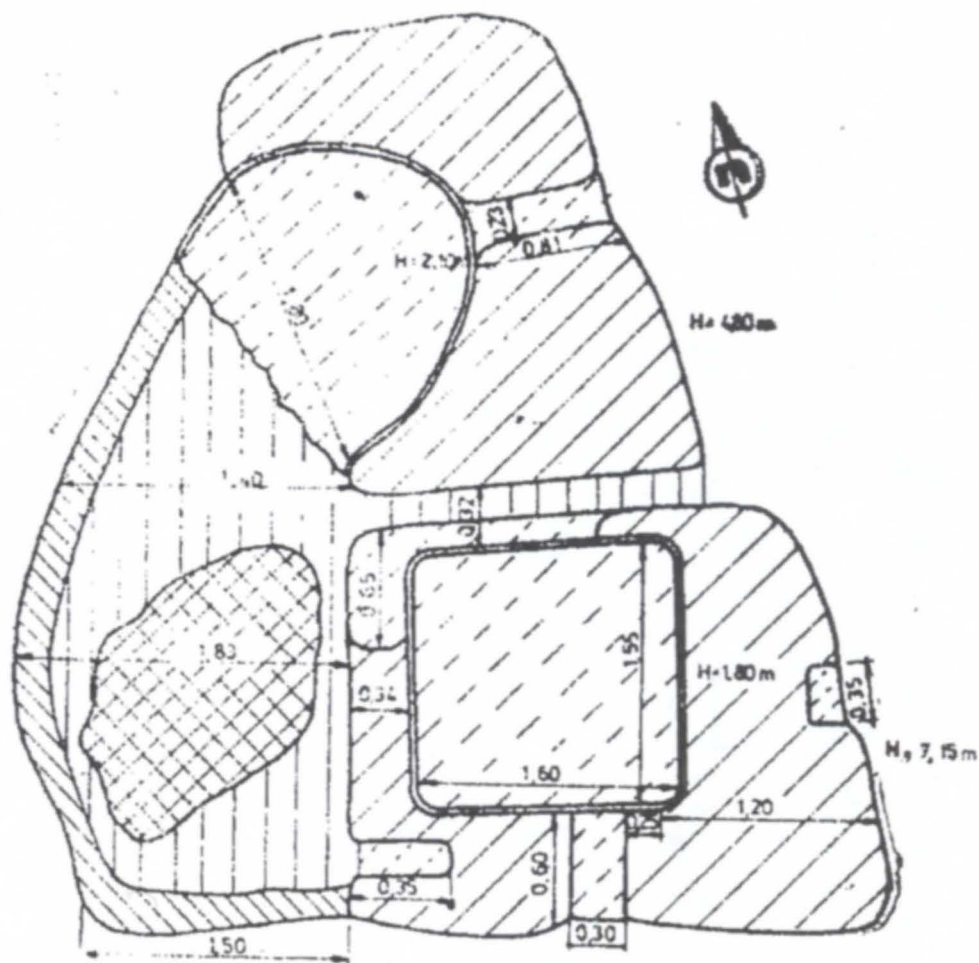

PLANȘE

	Strat. de calcar, argilă și p. nis. p. albă		P. nis. p. albă
	Strat. de calcar și p. nis. p. albă		Strat. de calcar și p. nis. p. albă
	Strat. de calcar		Strat. de calcar și p. nis. p. albă
	Strat. de calcar și p. nis. p. albă		Strat. de calcar și p. nis. p. albă

Divizia de Cercetări Arheologice, Serviciul de Cercetări Arheologice, București

Planșa nr. 1

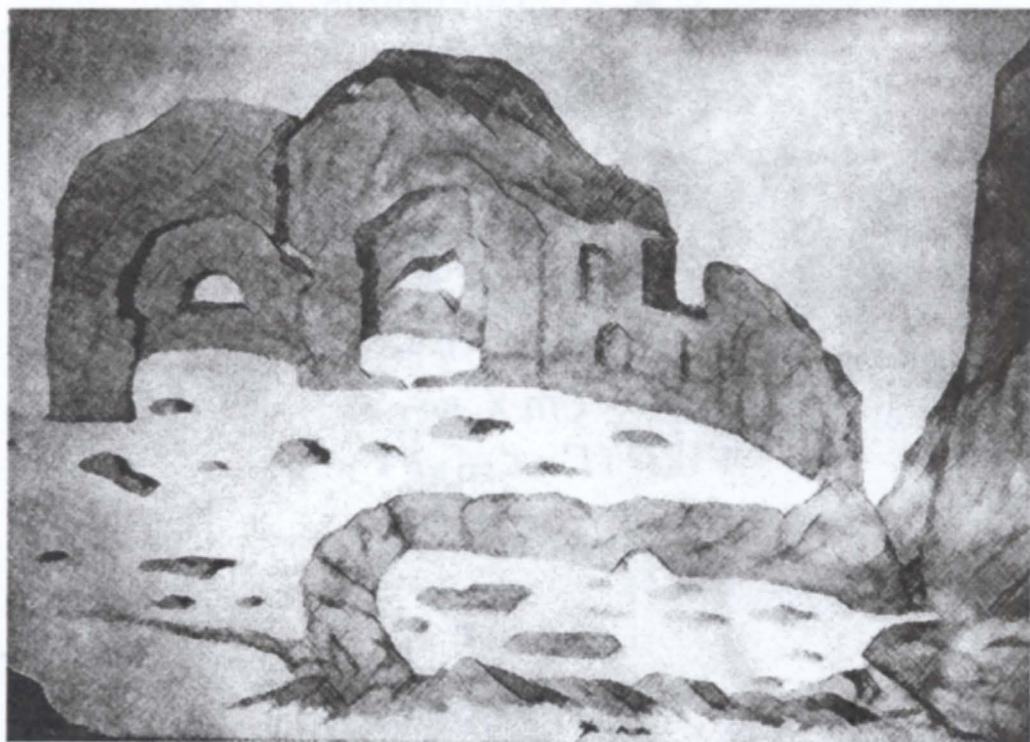

	PĂMÎNT VEGETAL CEPUS PESTE PIATRĂ		PODEA
	PIATRĂ PRĂBUȘITĂ		RUPTURĂ ÎN PODEA
	PIATRĂ		FRAGMENTE DE PERETE PRĂBUȘIT
	FIRIDE, FERESTRE, NIȘE		

Biserica rupestră Agatonul Vechi, planul bazei, după V. Drâmbocanu.

Planșa nr. 3

Agatonul Vechi. Acuarelă după H. Trenk.

Planșa nr. 4

ПОМѢМЪ
 ГНН ѠОІСН
 ВОЕВОДѦ
 ПОМѢМЪ Г
 Н ѠВМДѢ
 КОЕ ВОА О
 ПОМѢМЪ Н Г
 І Ѡ ВЕН ПН
 ЛѦ ВОЕВ
 ОДѦ ПРА
 АѦ Н П О
~~ПОМѢМЪ~~ Г О Н П О ДѦ
 С П Ѧ ВОДѦ
 Г Н С П А Н Л П Н Ѧ
 Г О Ѧ

Inscriptiuni scrise pe peretele unei din Criptele

de la muntele Agaton în fața schitului

S. George.

Antichitate București

+ ПОМѢМЪ Н ПГОЕ ВОЕВОДА

POMENE MONTIS AGATONIS

ПОМѢМЪ Н АРХІСІК ПЪ ЗСІОС

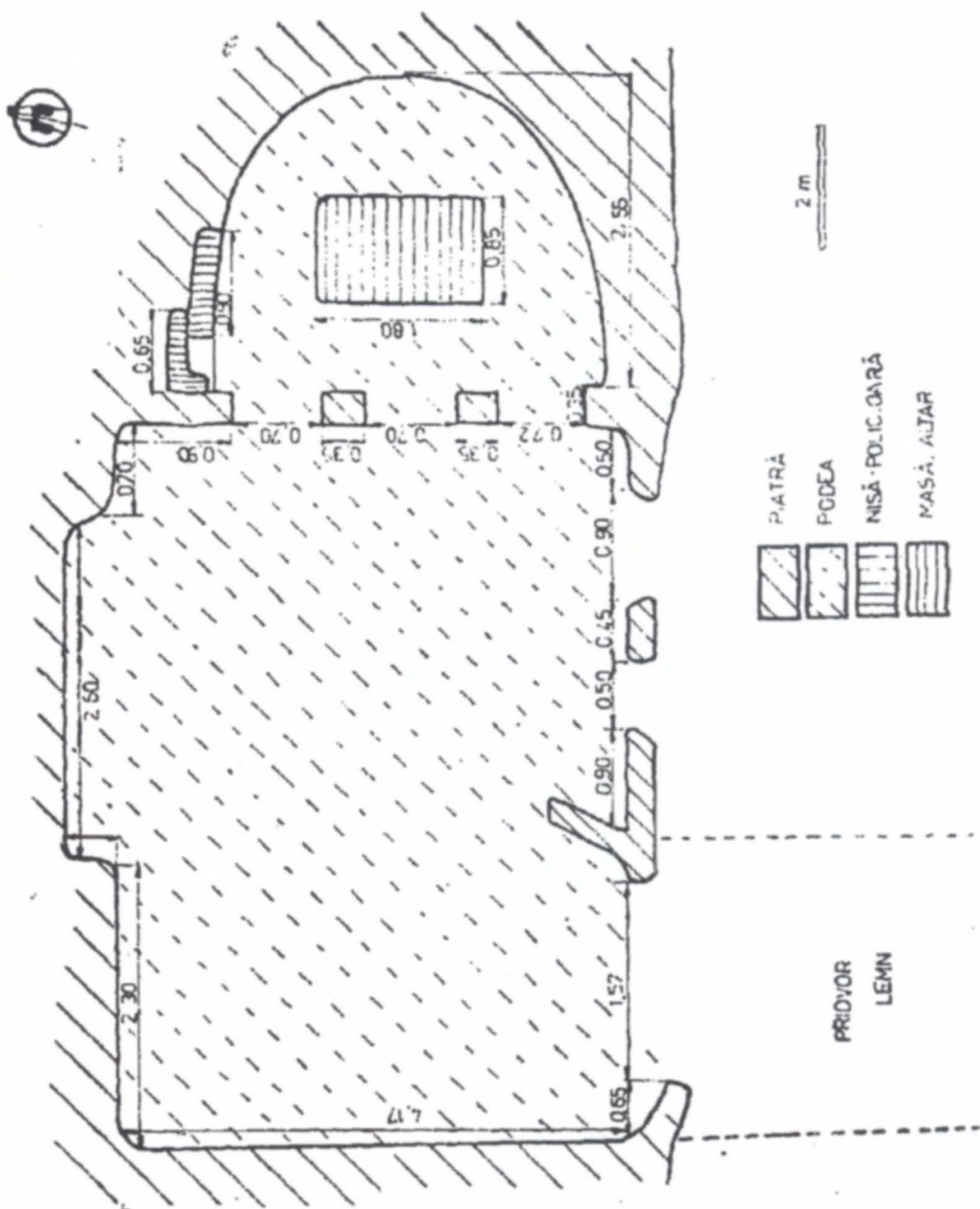
ПОМѢМЪ Н МОНАХІѦ ѠСѠРА

ПОМѢМЪ Н МОИѦ АГАѦ

1871

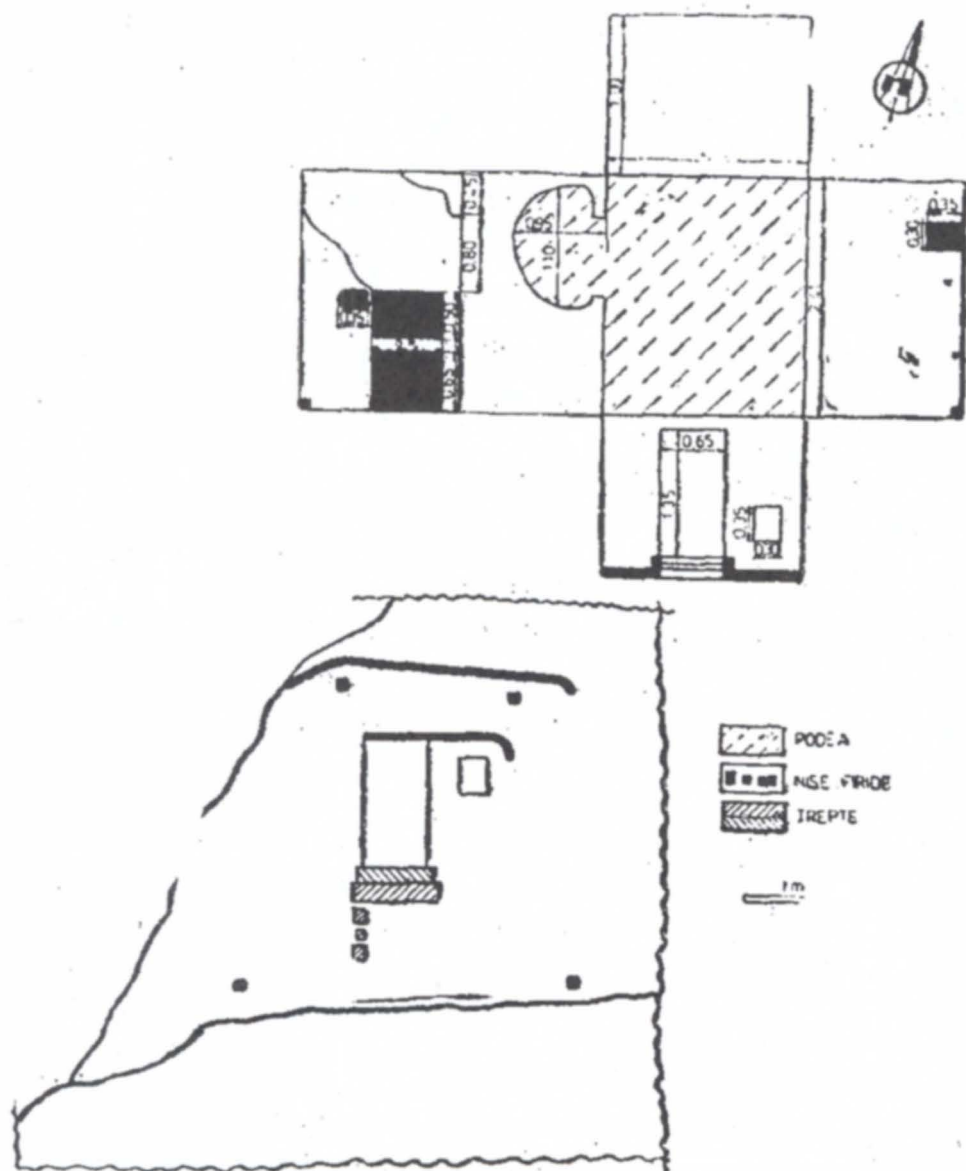
1. Pomelnic din epoca lui Neagoe Basarab din proscomidia schitului Agaton.
2. Pomelnicul de pe altarul schitului Agaton, după Al. Odobescu.

Planșa nr. 5

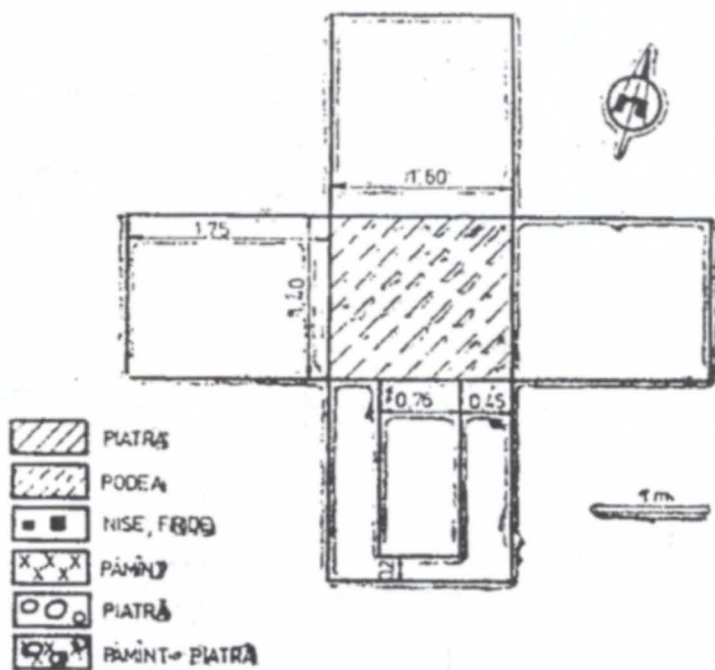
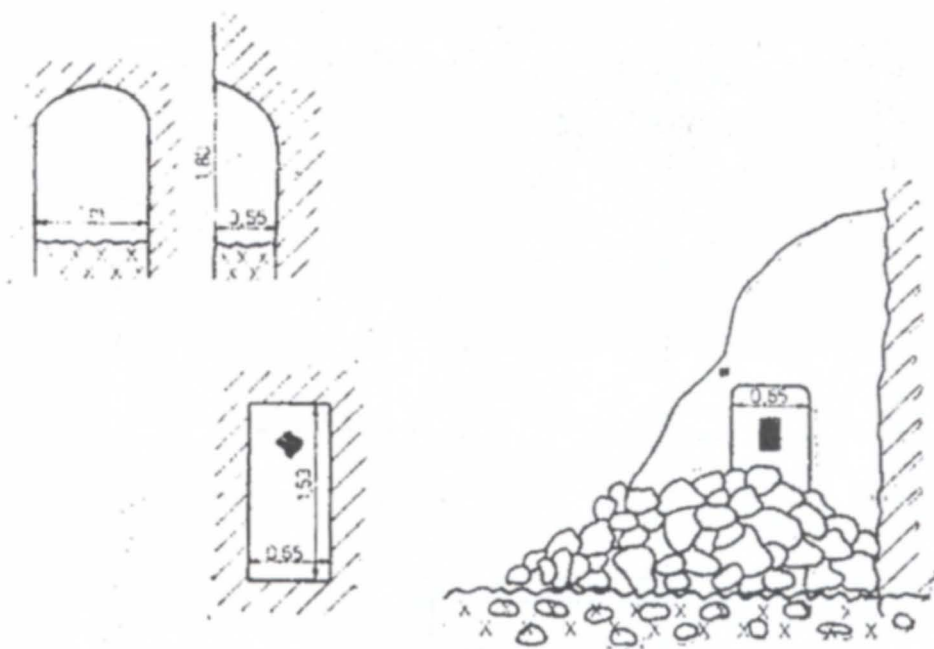
Aluniș, planul bisericii rupestre, după V. Drâmbocanu.

Planșa nr. 6

Aluniș. Locuință rupestră, după V. Drâmbocanu.
Planul bazei și al pereților (sus) și peretele exterior, sudic (jos).

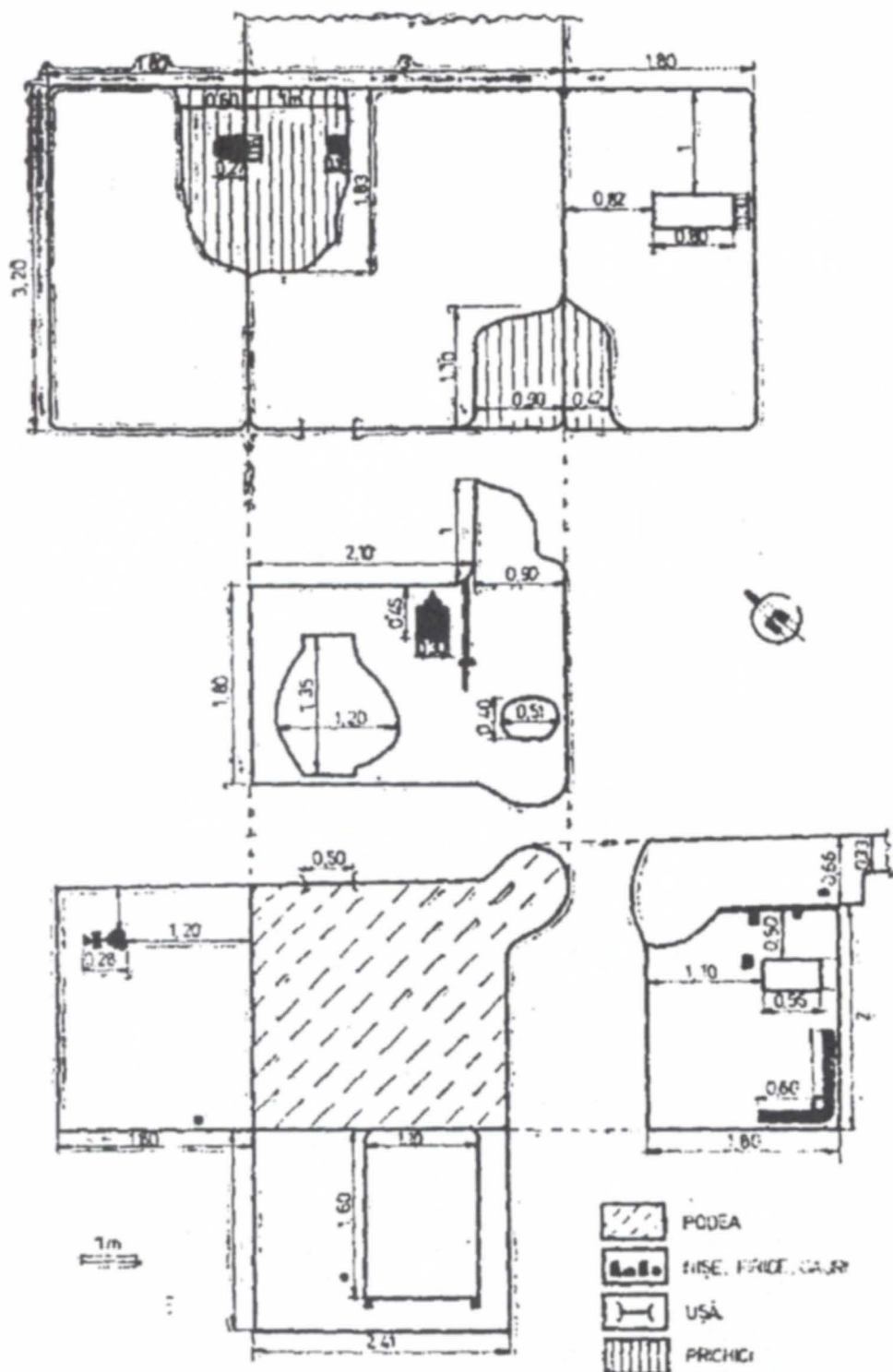
Planșa nr. 7

Aluniș. Planul locuințelor rupestre, după V. Drâmboceanu.
Planul intrării și secțiune în interior (sus), bazei și pereților (jos).

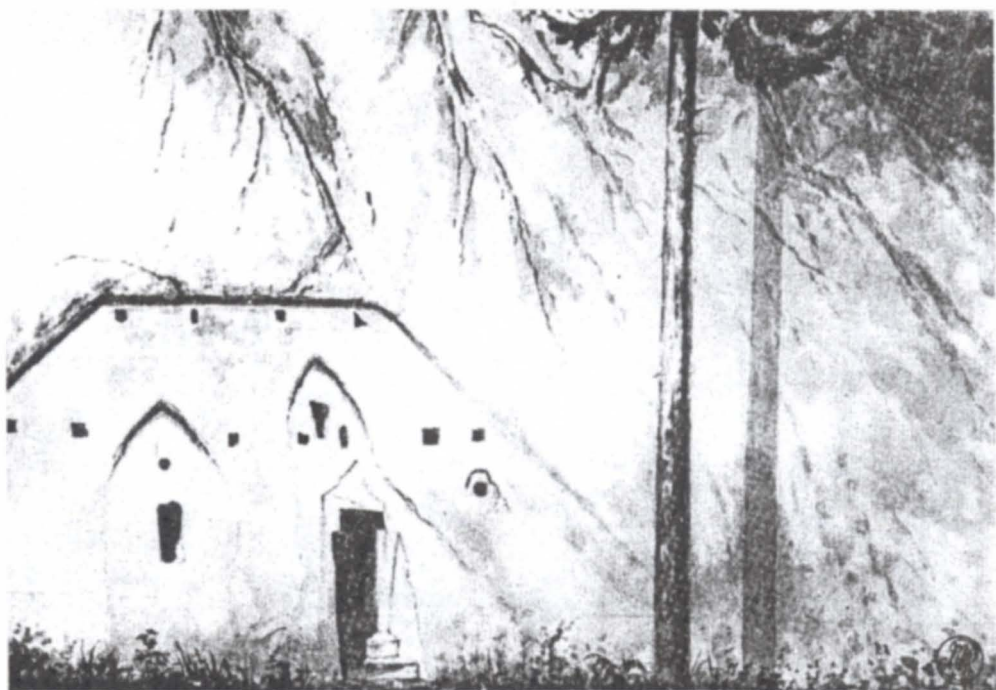
Planșa nr. 8

Aluniș. Biserica rupestră, după V. Drămboceanu.

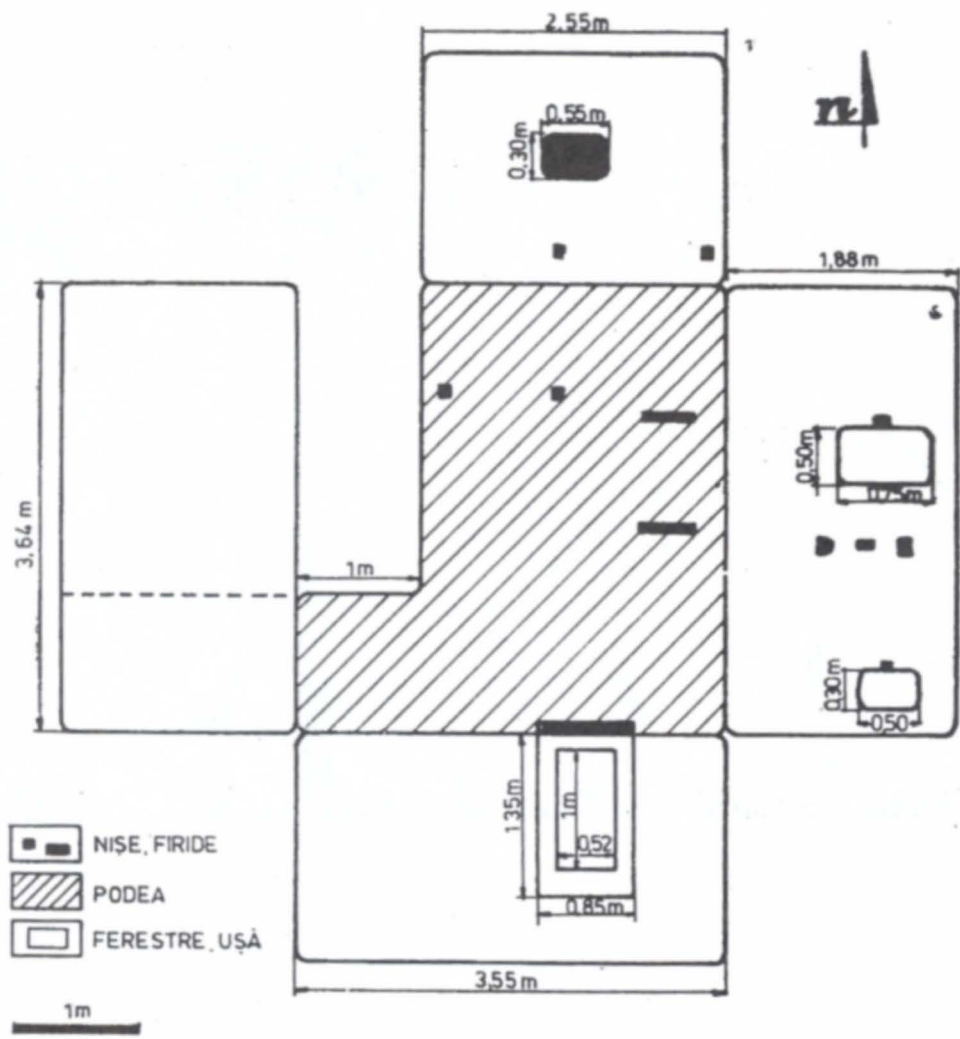
Planul bazei și al pereților, încăperea nr. 2 (sus) și încăperea nr. 1 (jos).
 Peretele despărțitor (mijloc).

Planșa nr. 9

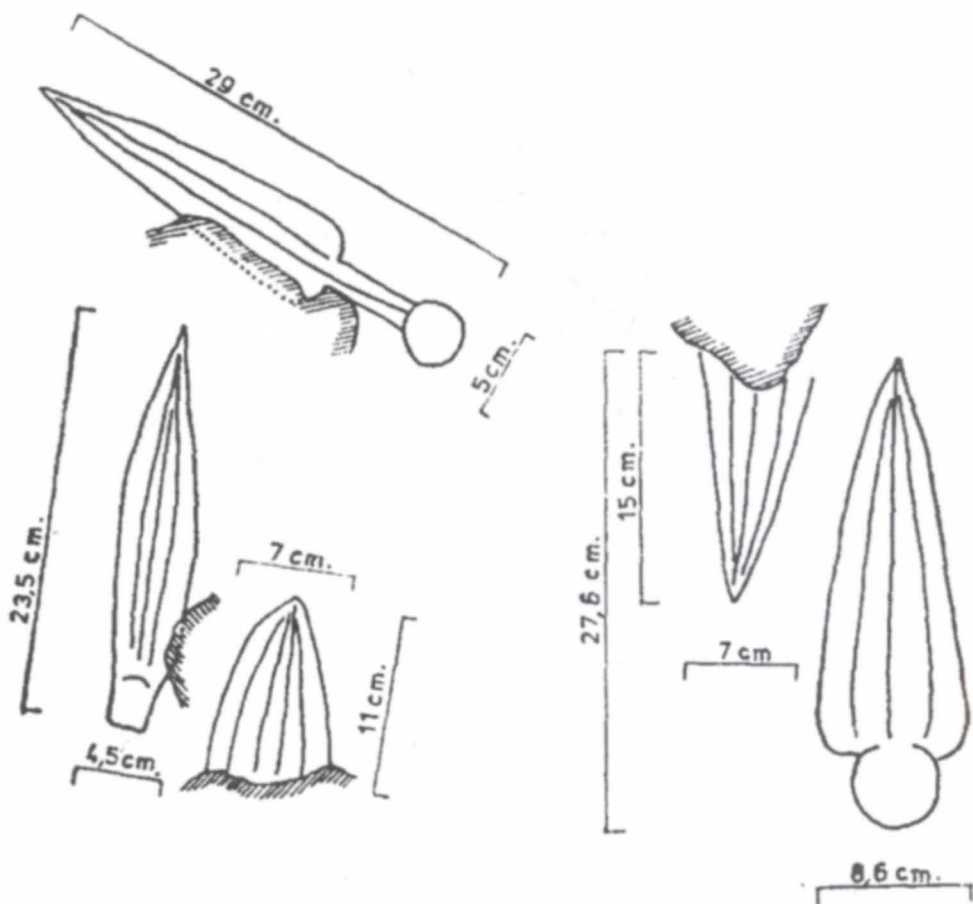
Peștera lui Iosif, acuarelă după H. Trenk.

Planșa nr. 10

Peștera lui Dionisie Torcătorul. Planul bazei și al pereților, după V. Drâmbocanu.

Planșa nr. 11

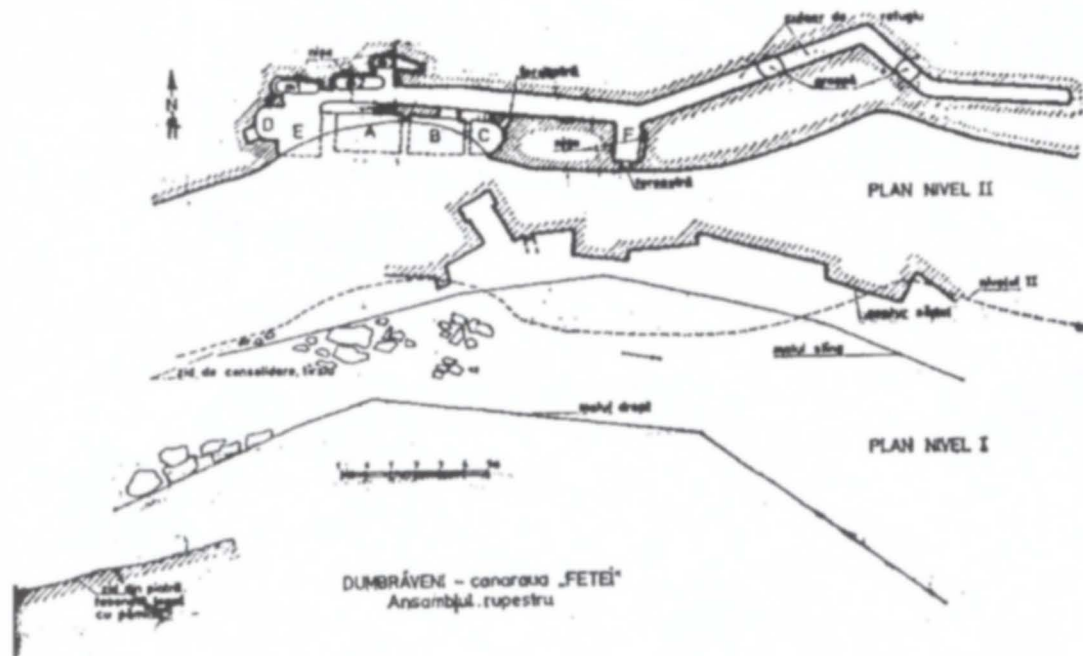
Peștera „Fundul Peșterii” de la Nucu Bozioru - peretele de sus,
după arhitect Silvia Păun și Vasile Boroneanț.
Arme cu indicarea dimensiunilor și a pozițiilor față de verticala peșterii.
Dreapta și stânga, figurări în perete.

Planșa nr. 12

Bisericuța B 4 de la Basarabi:
reprezentări de animale și cavaler.

Planșa nr. 13

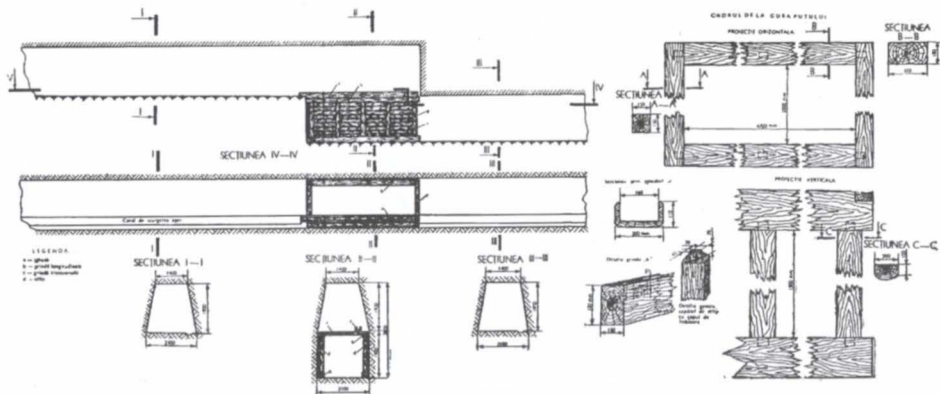
Complexul Rupestru Dumbrăveni - Canaraua Fetei, complexul rupestru, după C. Chiriac.

Planșa nr. 14

Cariera Cernavodă, Hercules Sexanus, după Gr. Florescu.

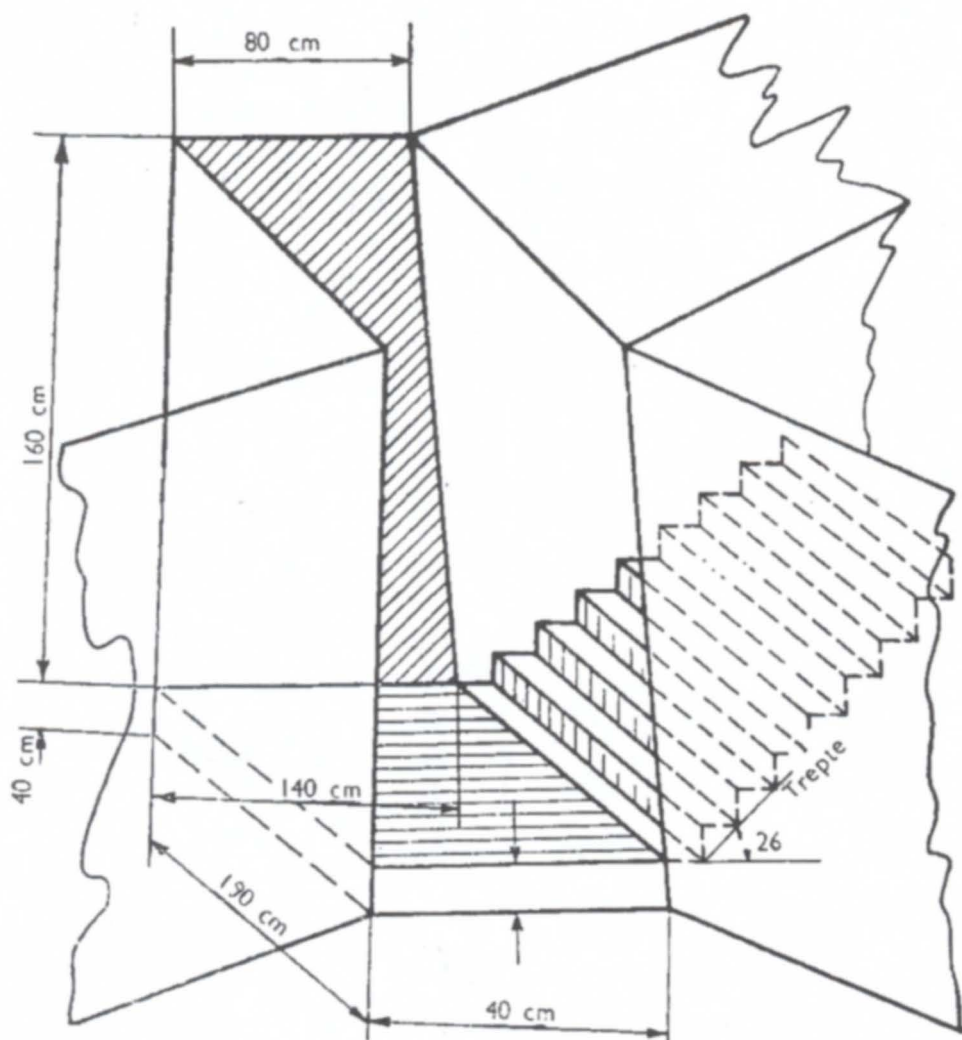
Planșa nr. 15

Sistemul roman de adâncire în rocă tare prin puțuri verticale, după inginer N. Maghiar.

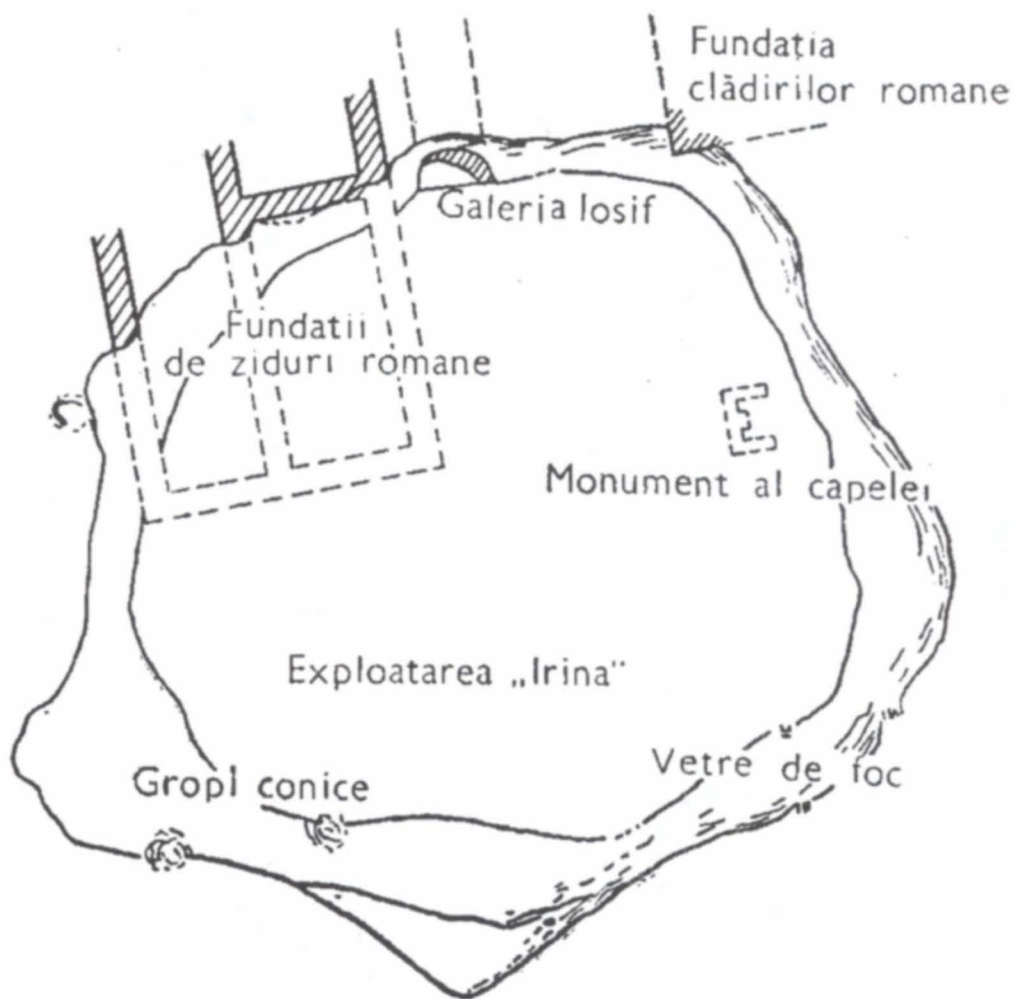

Planșa nr. 16

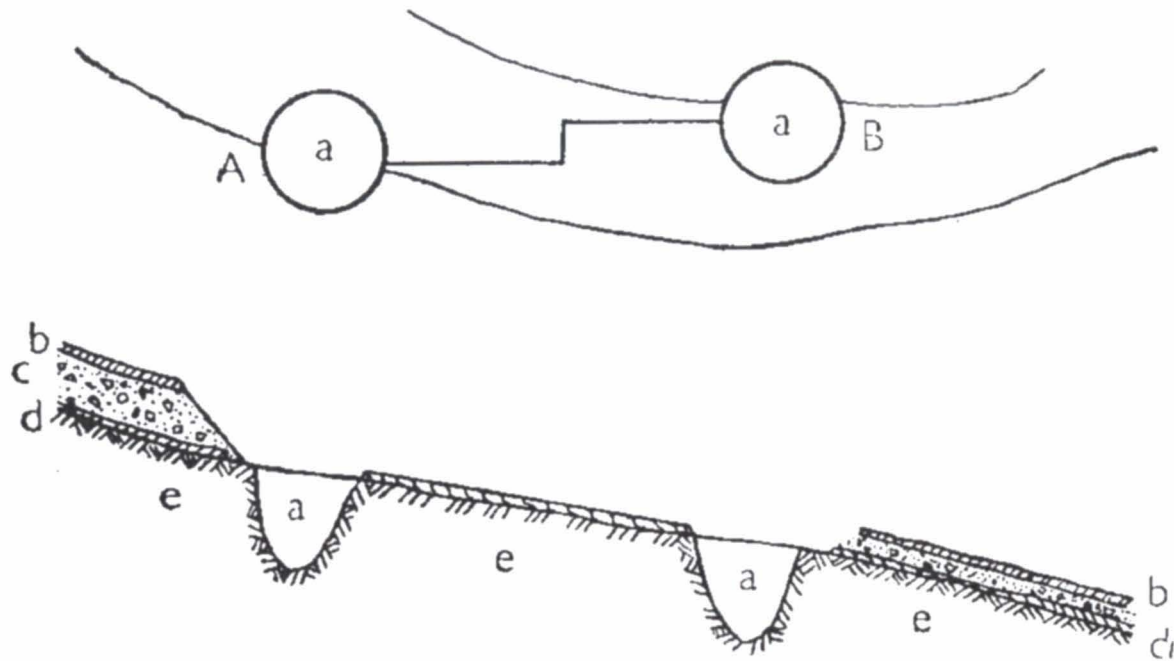

Mina Almaș. Nișa de la baza treptelor romane (sec. II-III, a.Hr.), după N. Maghiar.

Planșa nr. 17

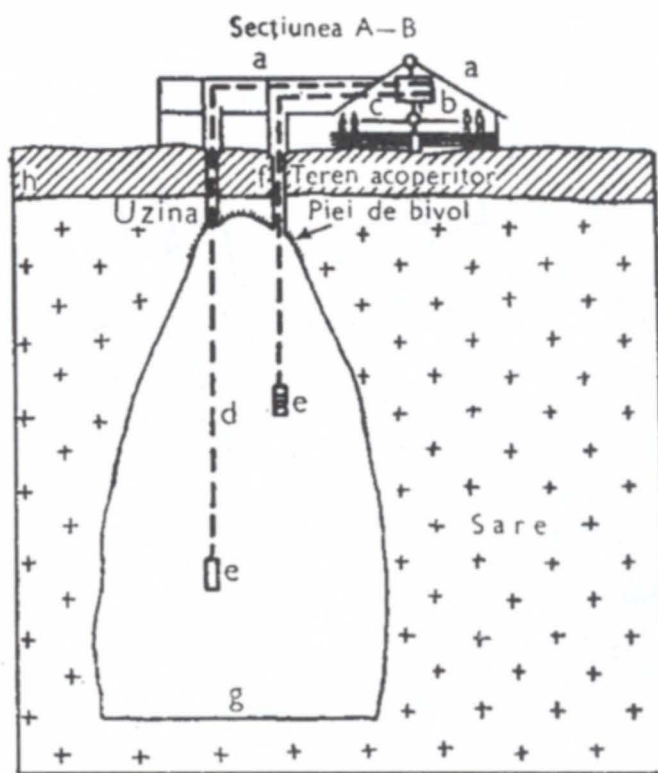

Mina Teliuc, exploatarea la zi „Irina”, după S. Rakoczy.

Mina de fier de la Teliuc. Gropi de exploatare din timpul romanilor, după S. Rakoczy.
a. gropi conice, b. umpluturi noi, c. strat de zgură, d. umpluturi vechi, e. strat de argilă

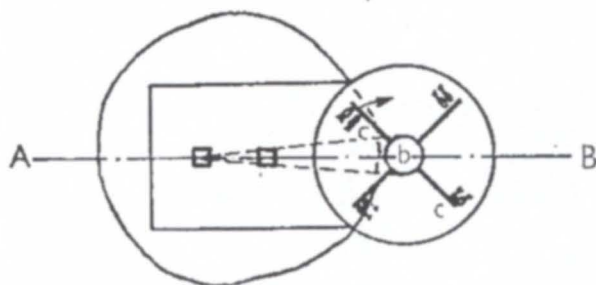
Planșa nr. 19

LEGENDA

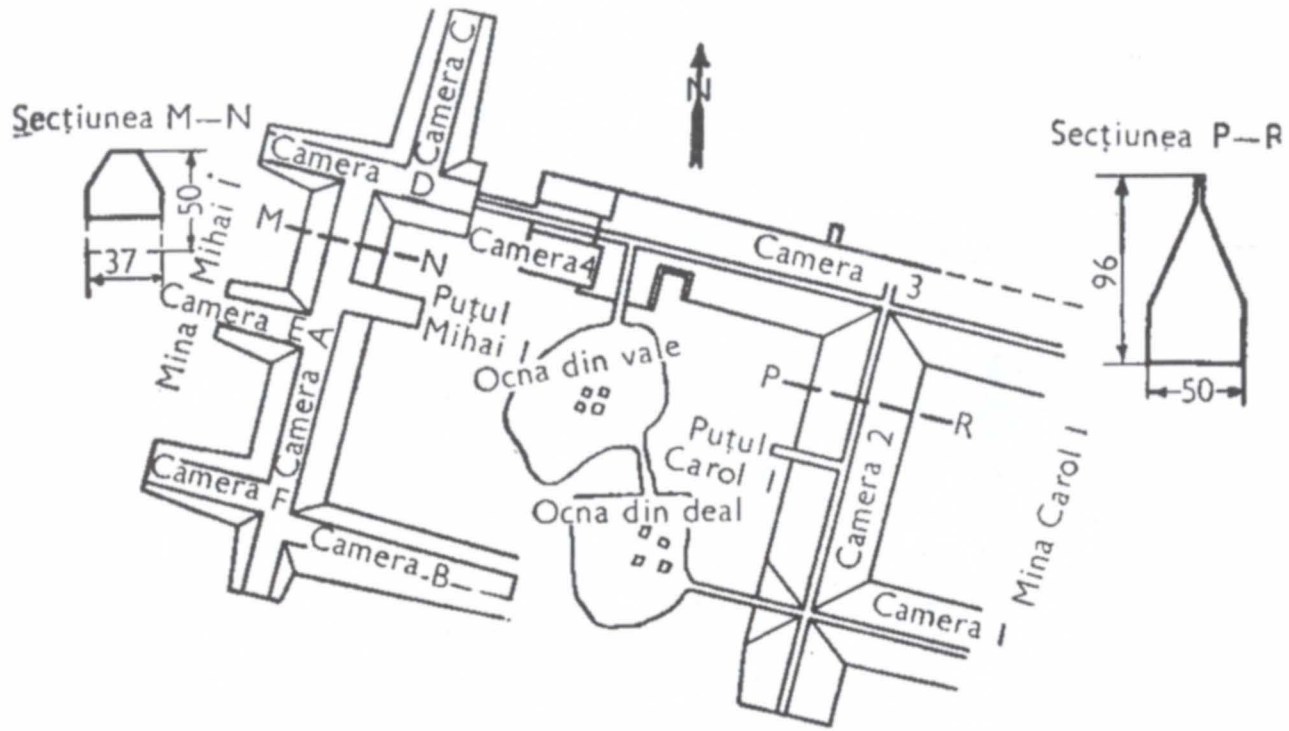
- a = Sopronul cu crivac
- b = Toba crivacului
- c = Caii de la crivac, care învîrteau toba de întăsurare a funiei
- d = Funia
- e = Colivia
- g = Talpa camerei

Vedere în plan

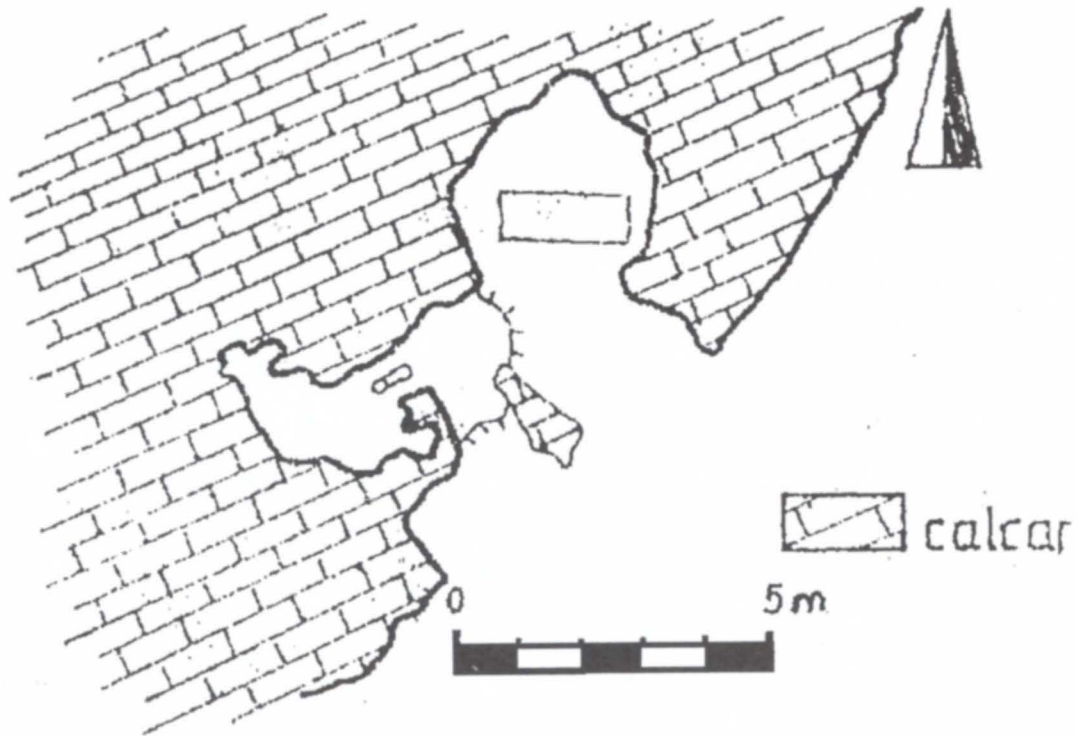
Salina Tg. Ocna. Cameră în formă de clopot și extracție cu crivac, după A. Nemeșiu.

Planșa nr. 20

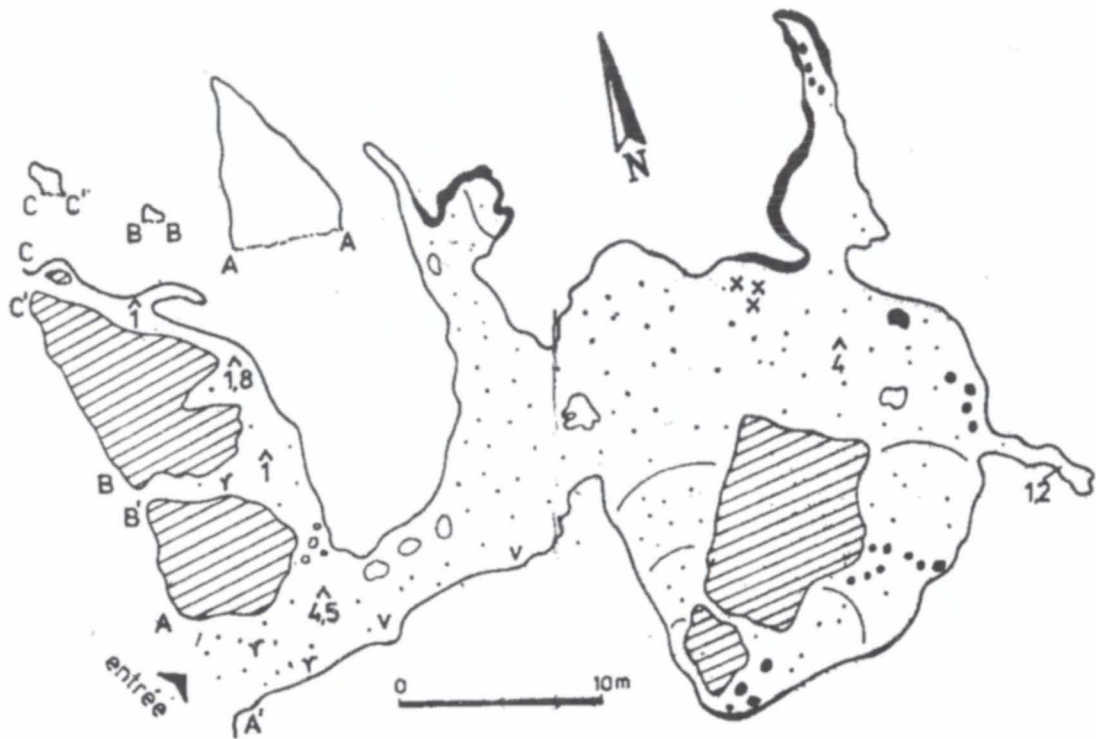

Salina Slănic. Planul de exploatare al minelor vechi și noi, după dr. ing. M. Stamatiu.

Planșa nr. 21

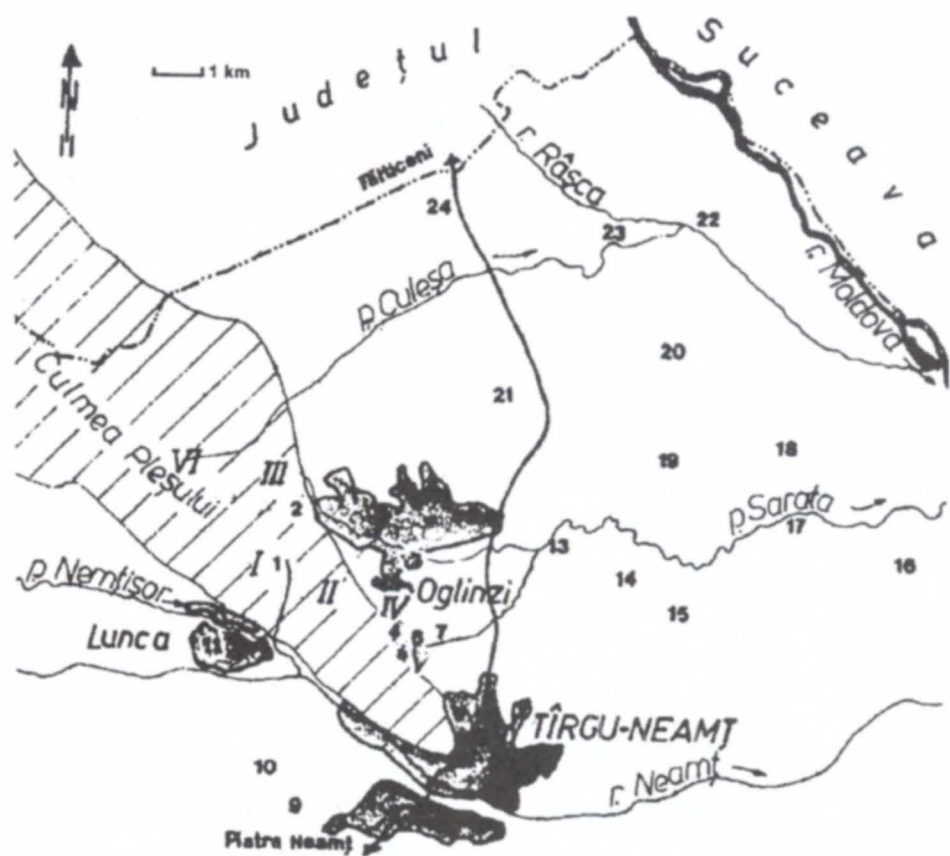

Piatra lui Gotar, după M. Căstăian.

Peștera Omului, după A. Abramovici și alții.

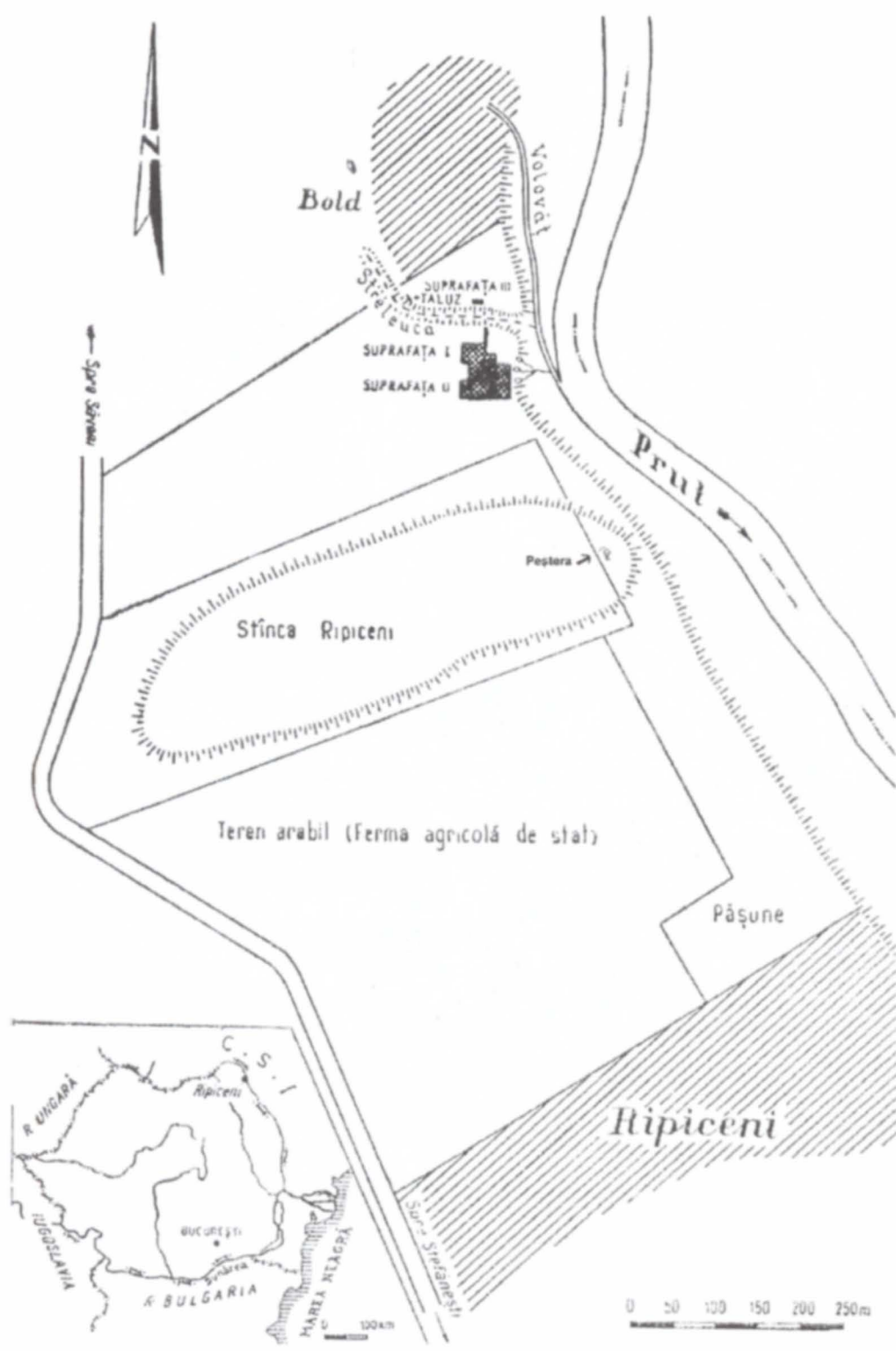
Planșa nr. 23

Izvoarele sărate de la Lunca și Oglinzi - Târgu Neamț, după G. Dumitroaia (folosite în preistorie și epocă dacică).

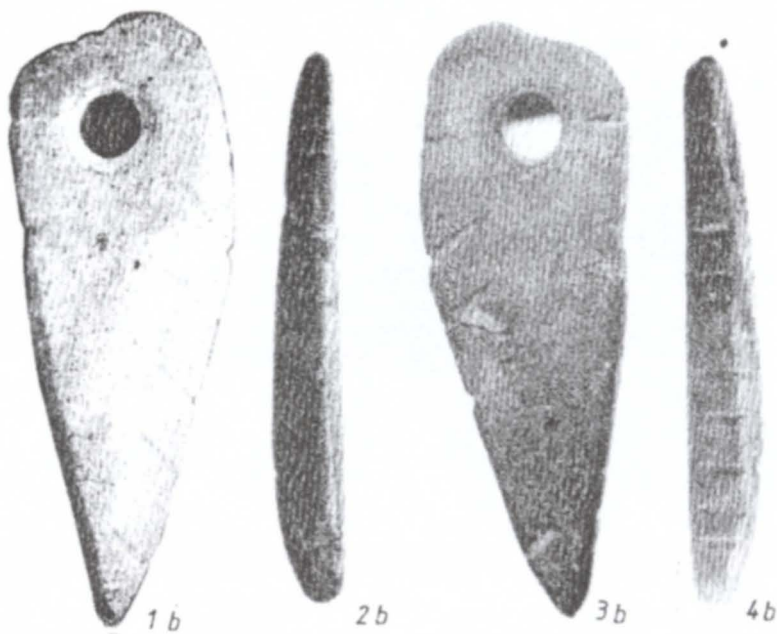
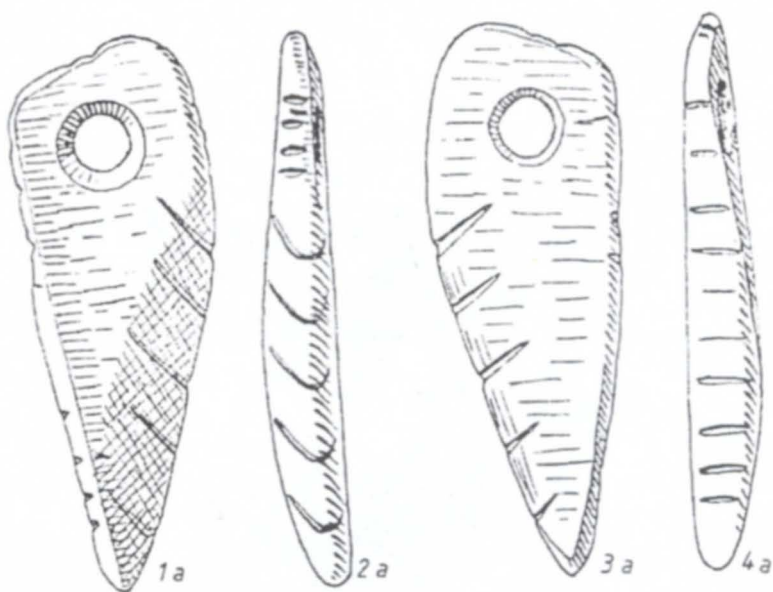

Planșa nr. 24

Peștera Stânca de la Ripiceni, după Al. Păunescu, completată de V. Boroneanț.

Planșa nr. 25

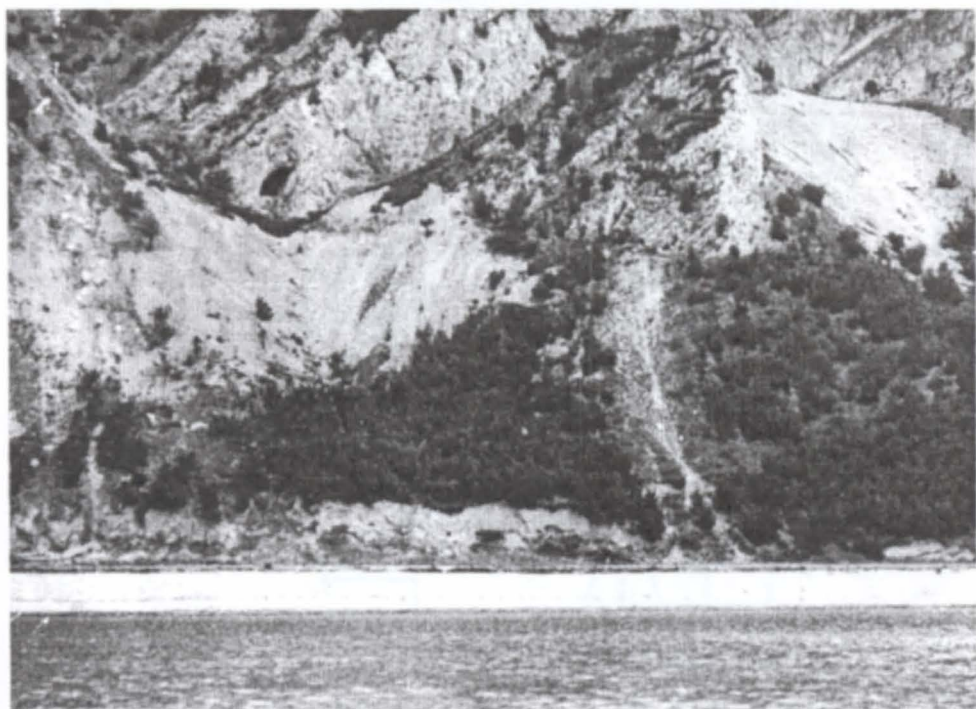
Peștera Boroșteni. Pandantiv, după M. Cărciumaru.
(a. desen; b. fotografie)

Planșa nr. 26

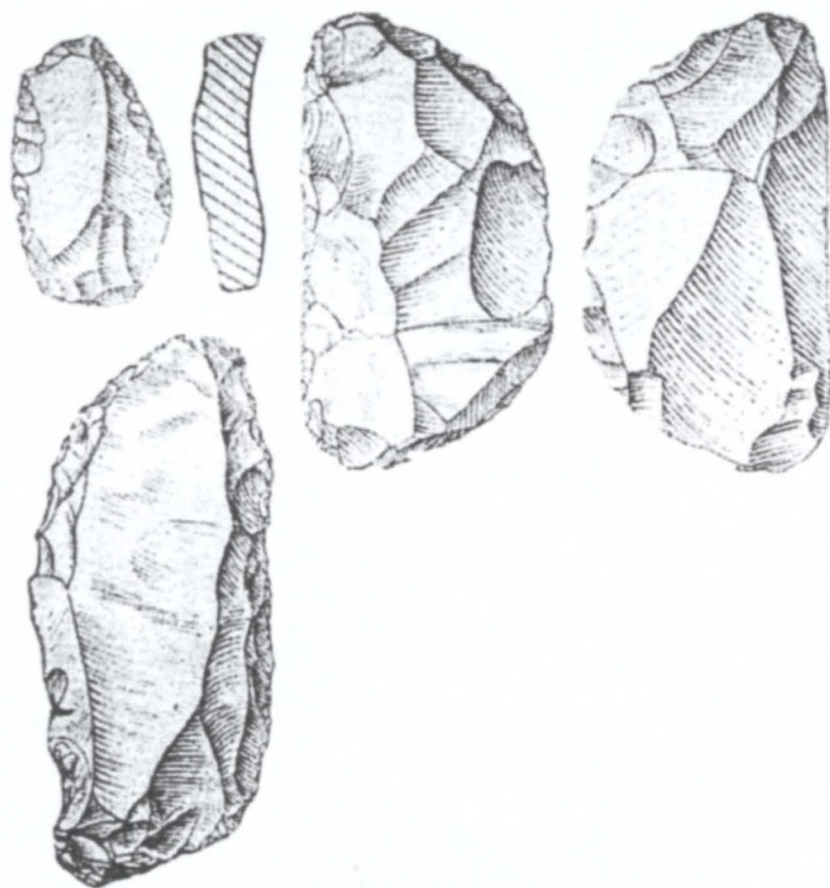
Peștera Gaura cu Muscă, după Șt. Negrea.

Planșa nr. 27

Poarta de la intrarea în Peștera Gaura Chindiei 2 (sus).
Vedere cu amplasarea Peșterii Gaura Livadiței (jos), după V. Boroneanț.

Planșa nr. 28

Unelte de silex din Peștera Livadiței, paleolitic mijlociu, după V. Boroneanț.

Planșa nr. 29

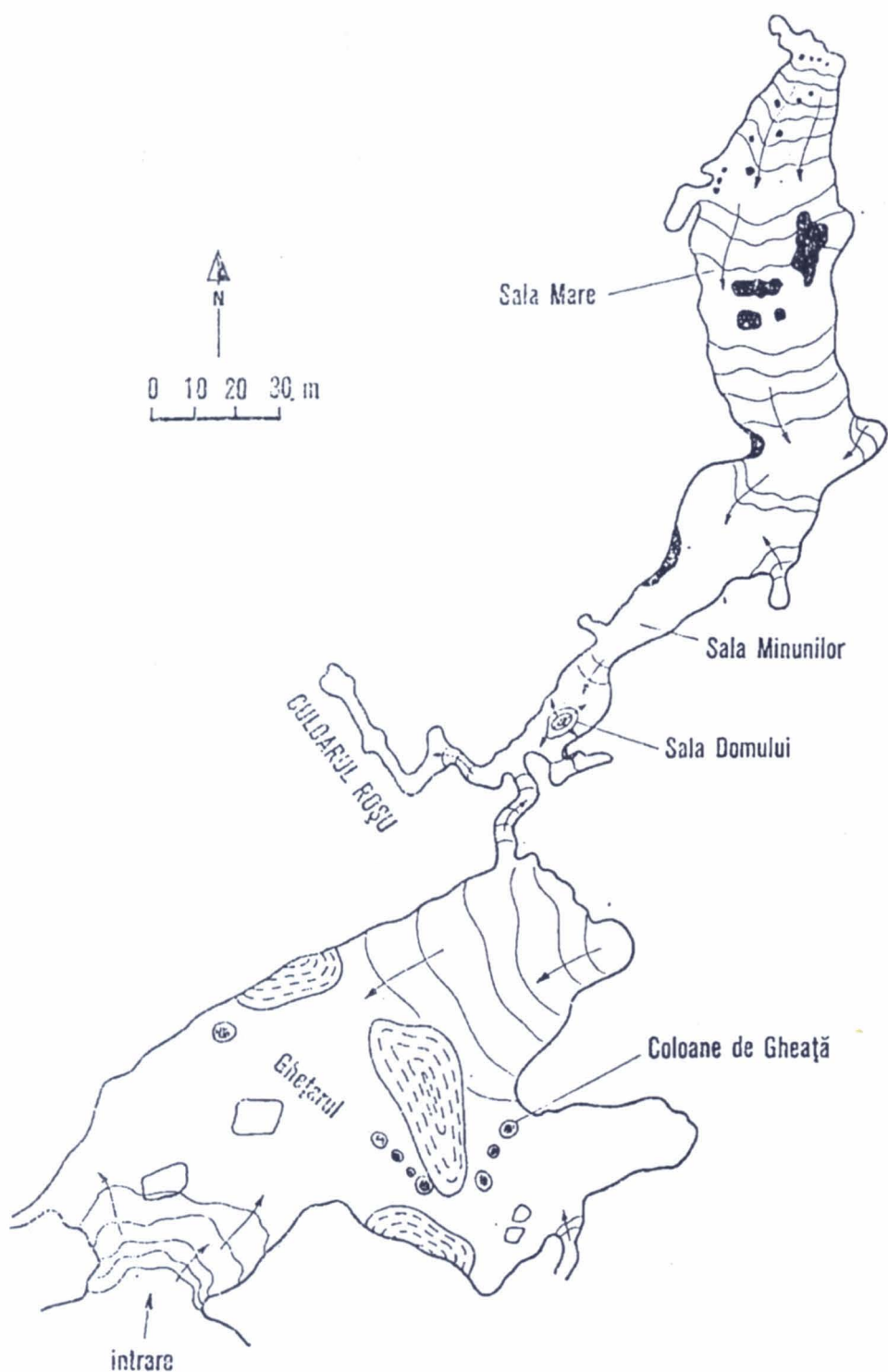
1

2

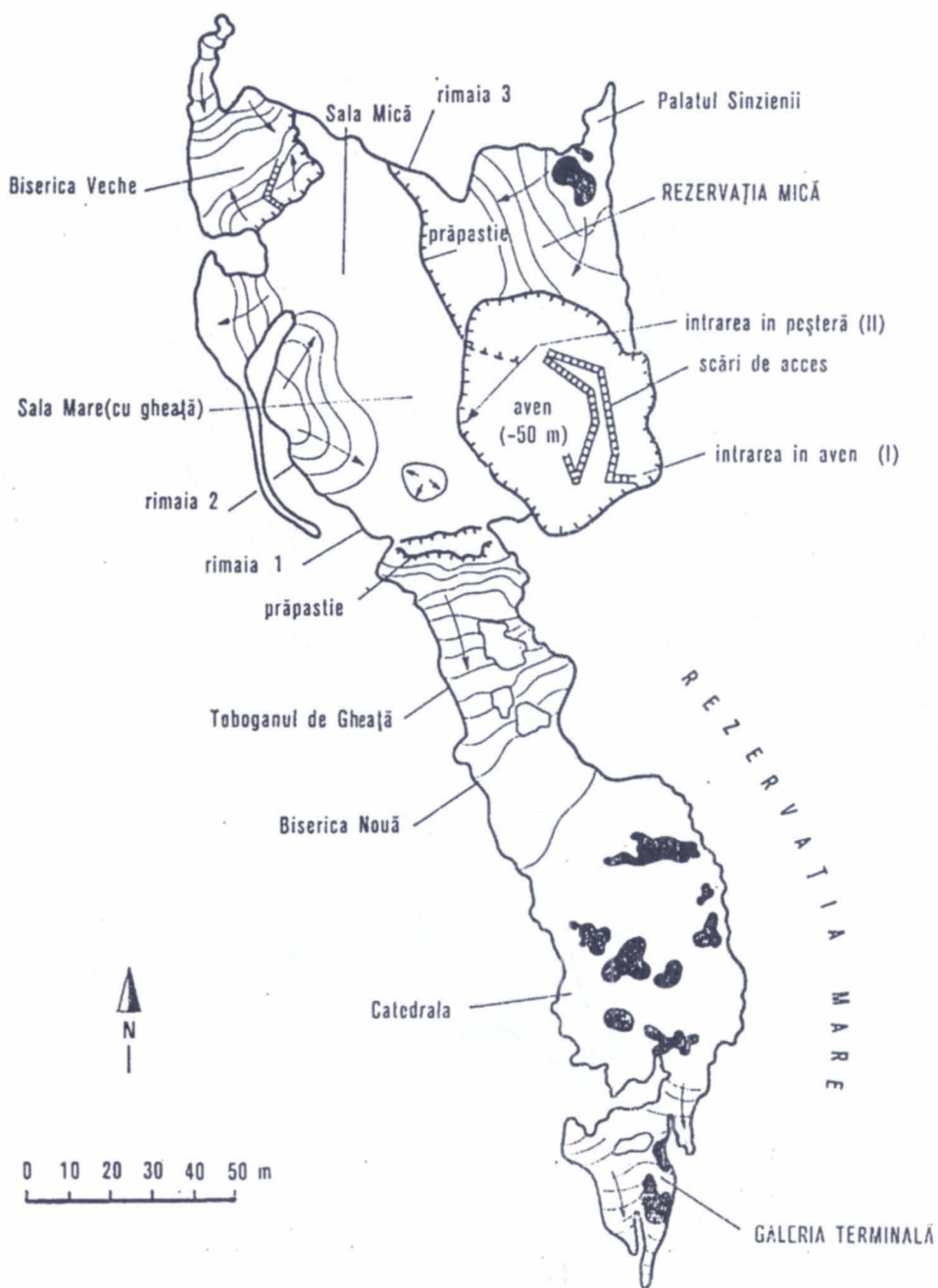
Adăpostul de la Fânațe: reprezentarea unor figuri umane (bărbat și femeie), după V. Boroneanț.

Planșa nr. 30

Peștera Ghețarul de la Vârtop, după M. Bleahu și I. Viehmann.

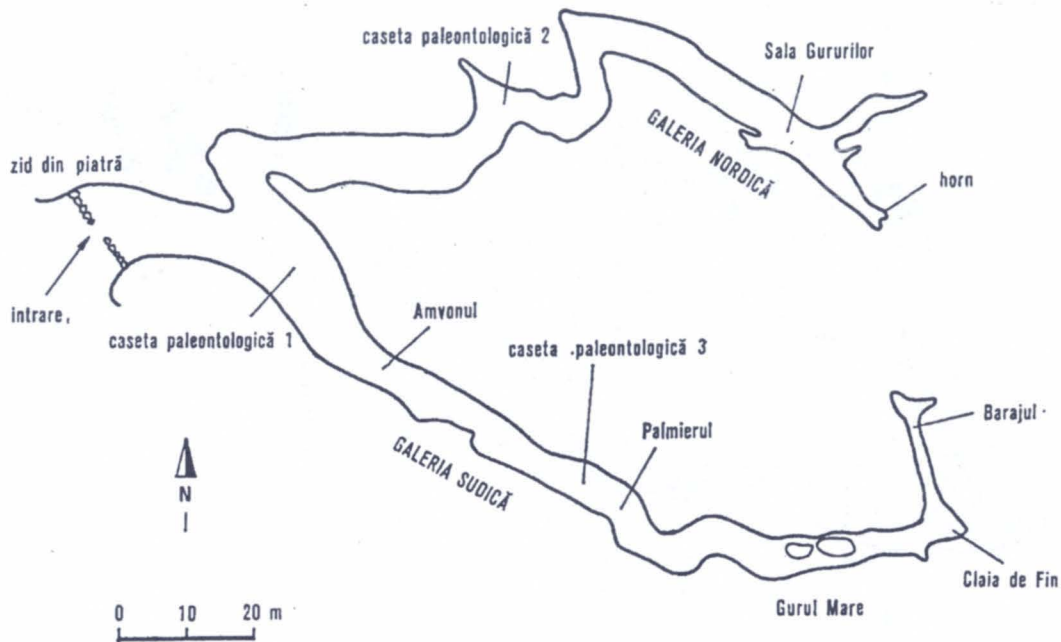
Planșa nr. 31

Peștera Ghețarul Scărișoara, după T. Rusu.

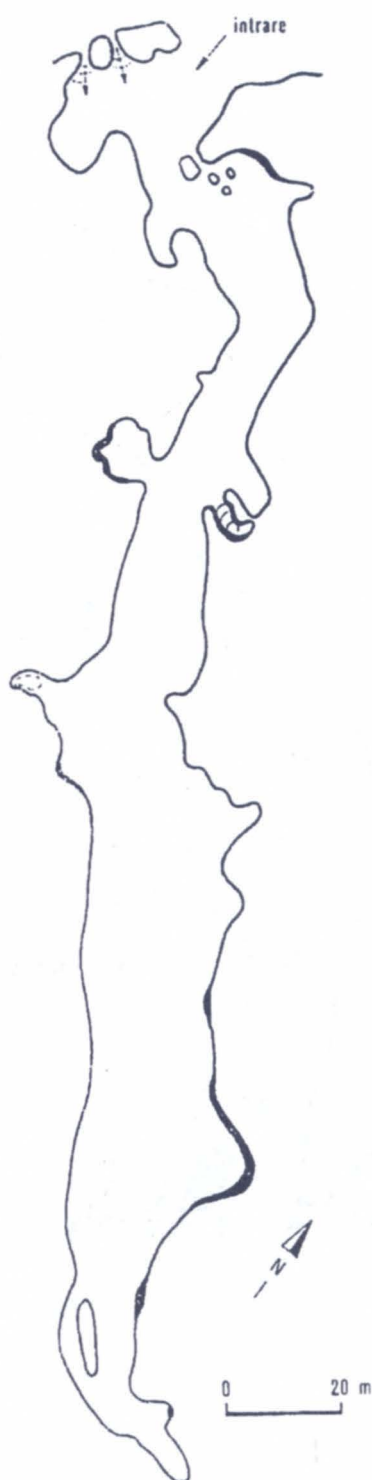

Planșa nr. 32

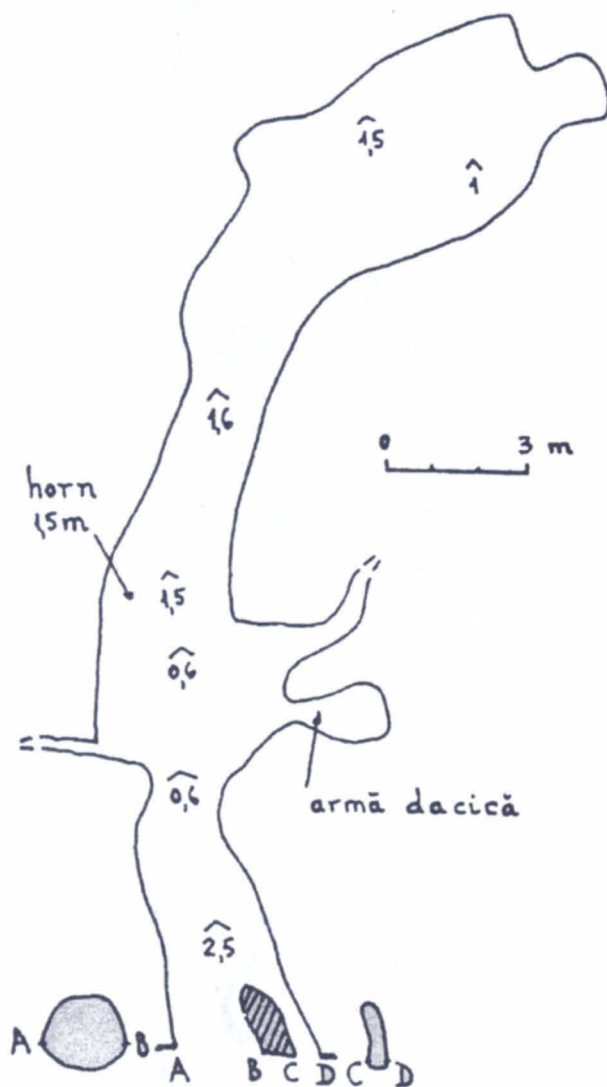
Peștera Cubleș, după C. Pleșa.

Planșa nr. 33

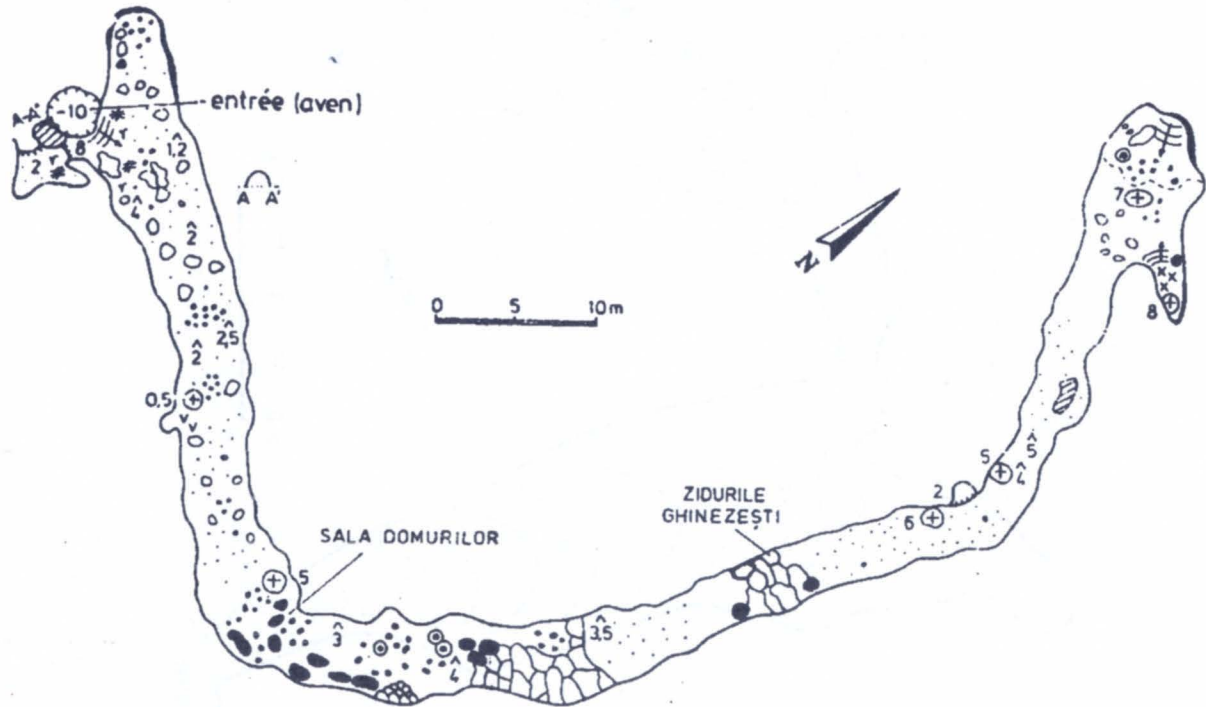
Peștera de la Fânațe, după R. Jeannel și E. G. Racoviță.

Planșa nr. 34

Peștera Istorică (Peștera nr. 2 a lui Cezar Manea),
schiță: Cezar Manea, desen: Ică Giurgiu.

Planşa nr. 35

Peștera Izbul Topliței, după Cr. Lascu și Ș. Sârbu.

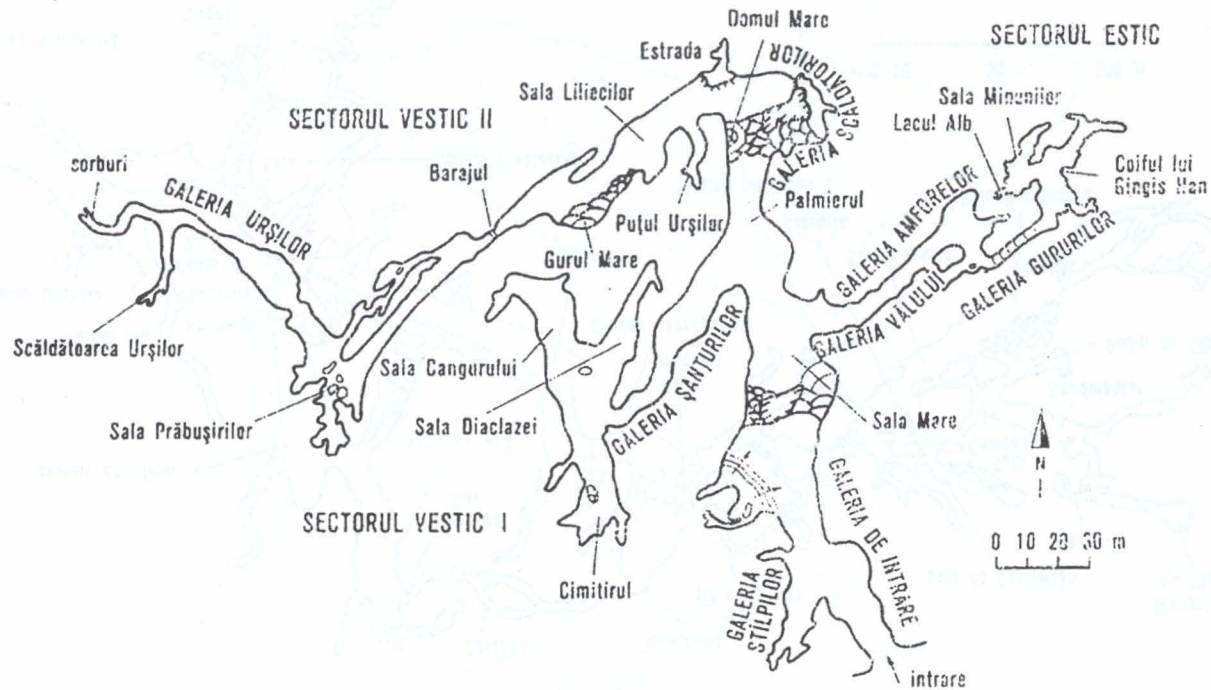
Planșa nr. 36

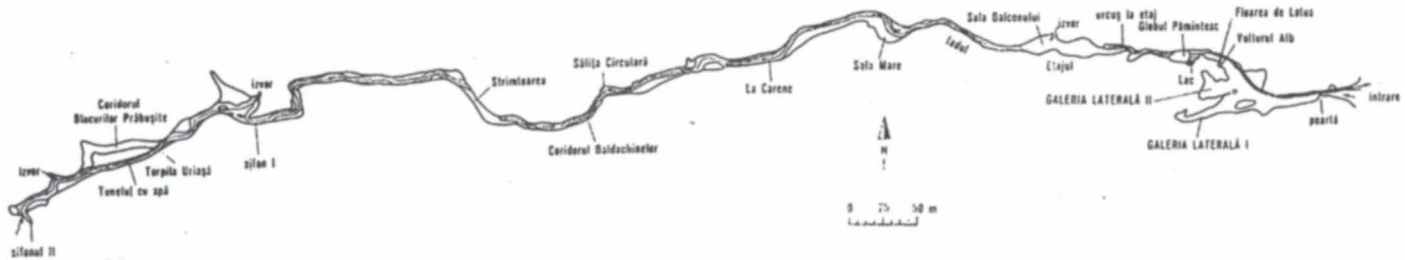
Peștera Zmeilor de la Onceasa, după R. Jeannel și E. G. Racoviță.

Planșa nr. 38

Peștera Măgura Sighiștel, după C. Pleșa.

Peștera de la Vadul Crișului, după I. Viehmann și alții.

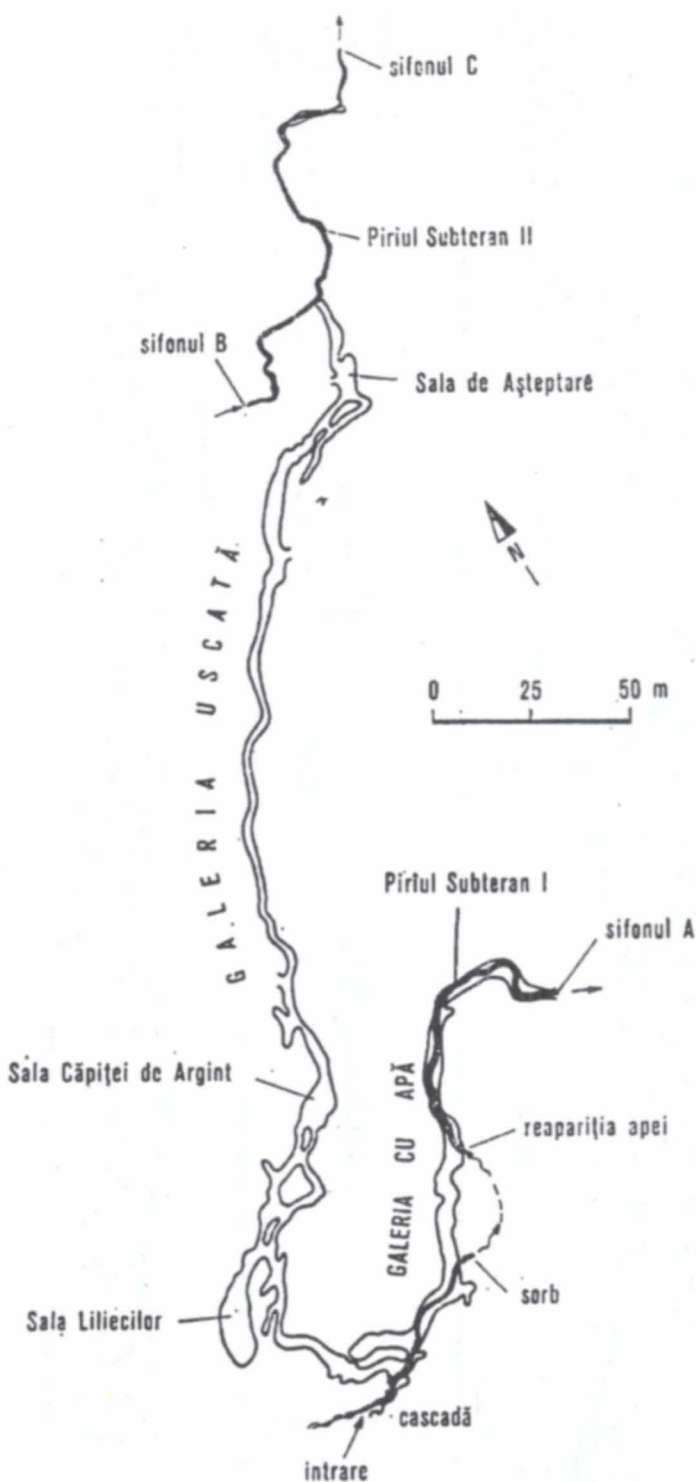

Planșa nr. 40

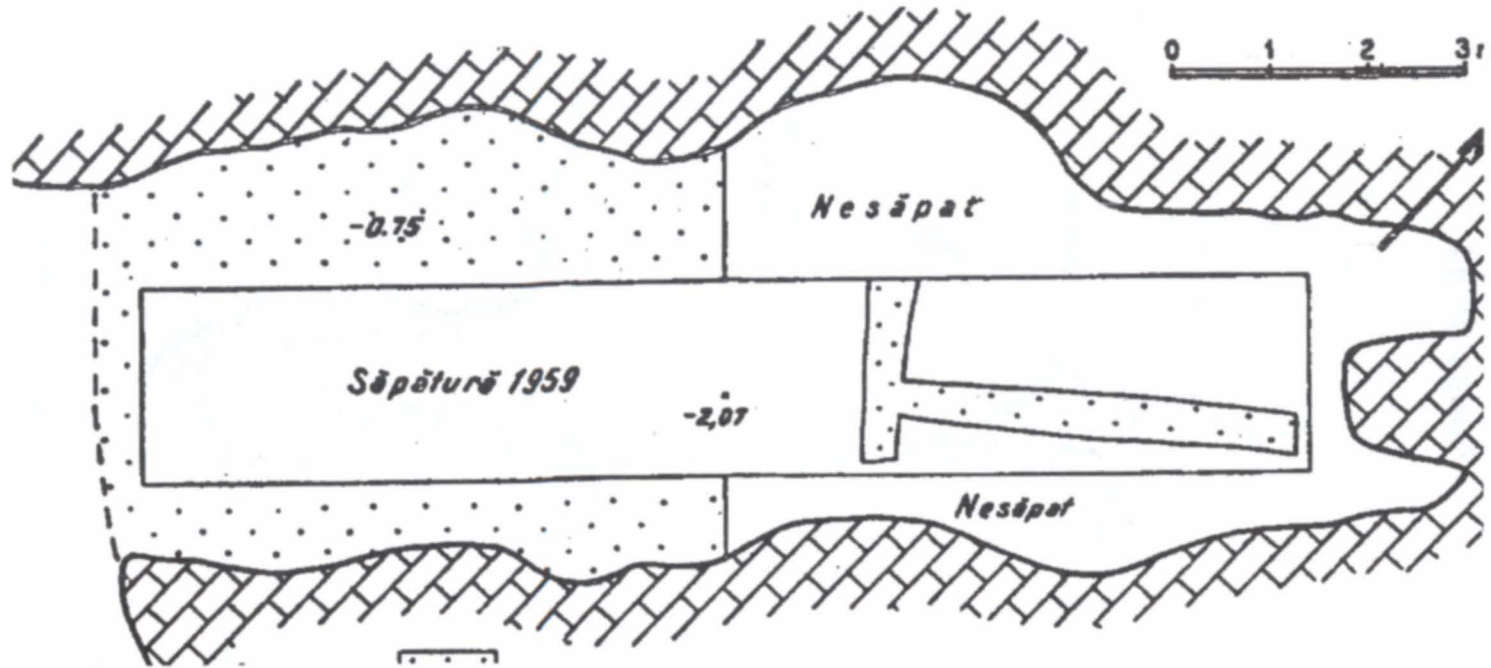
I, II, III, IV: săpături

Planșa nr. 41

Peștera Gălășeni, după C. Pleșa.

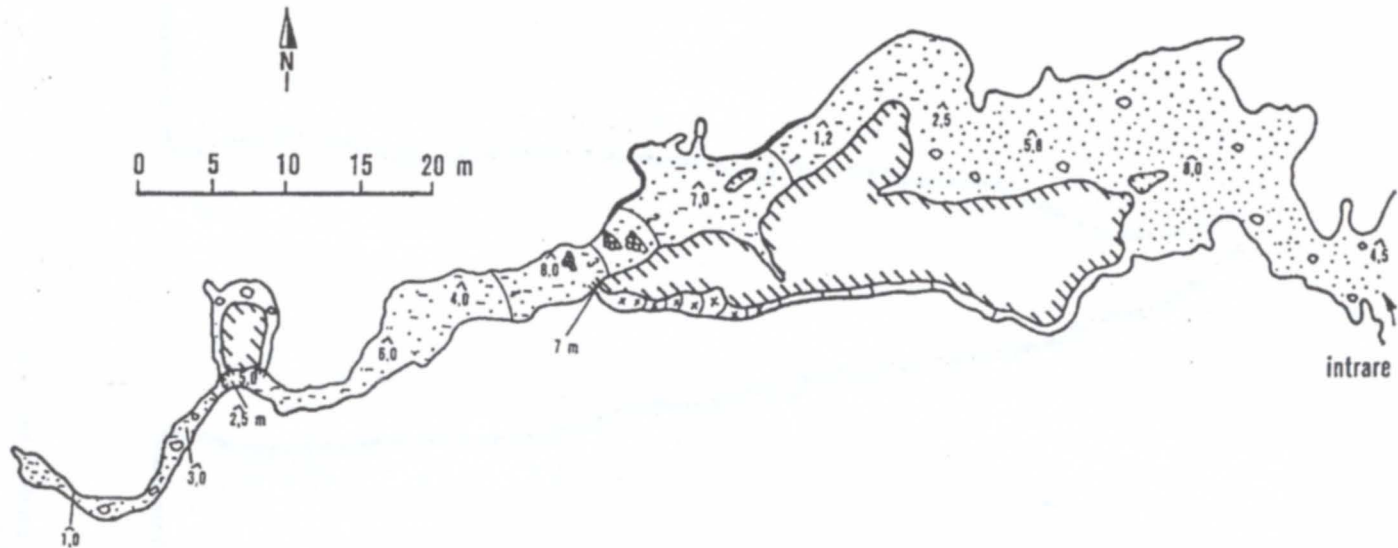
Planșa nr. 42

204

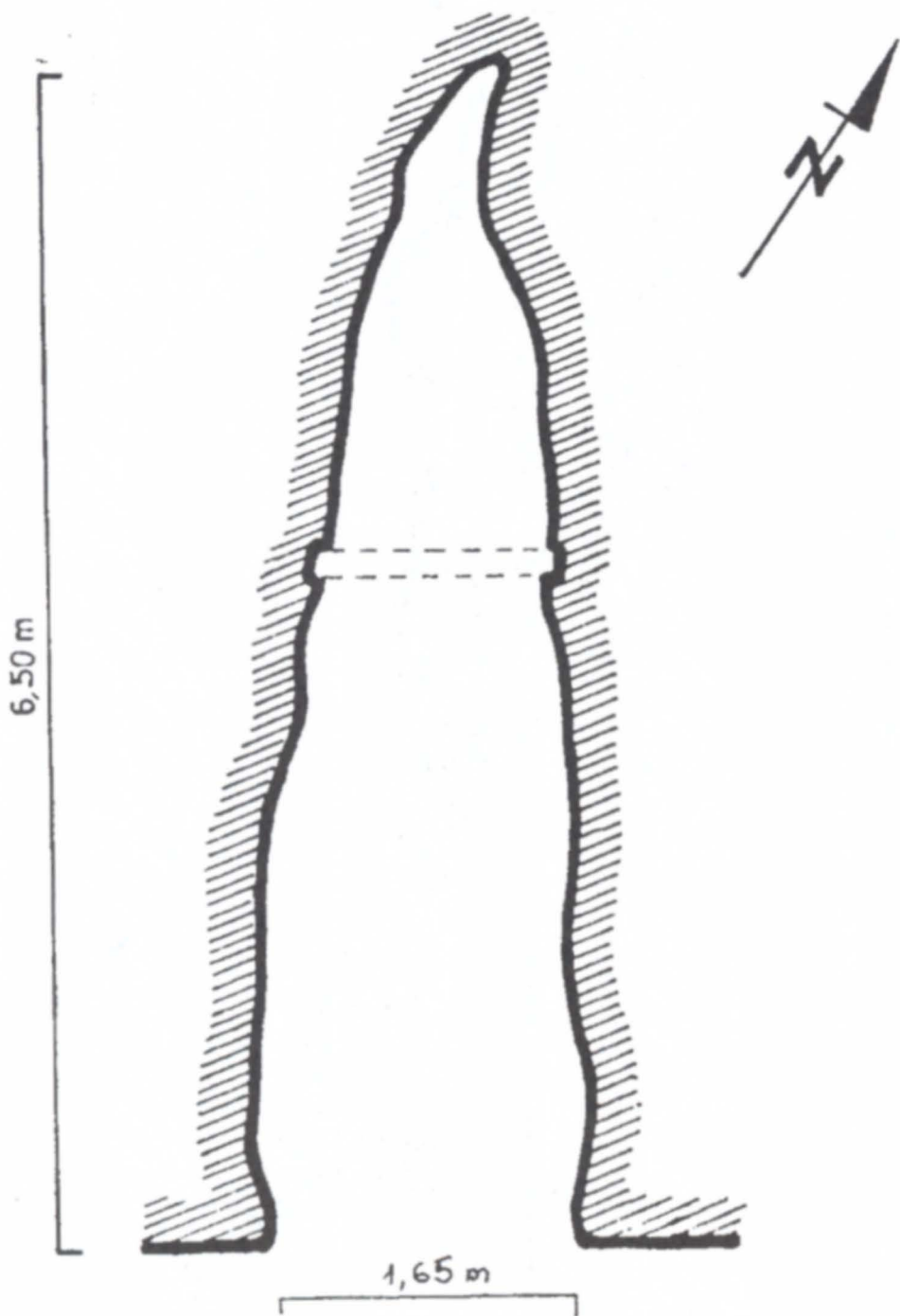
Peștera Gura Cheii de la Izvor, planul săpăturilor, după C. S. Nicolăescu Ploșșor și alții.

Planșa nr. 43

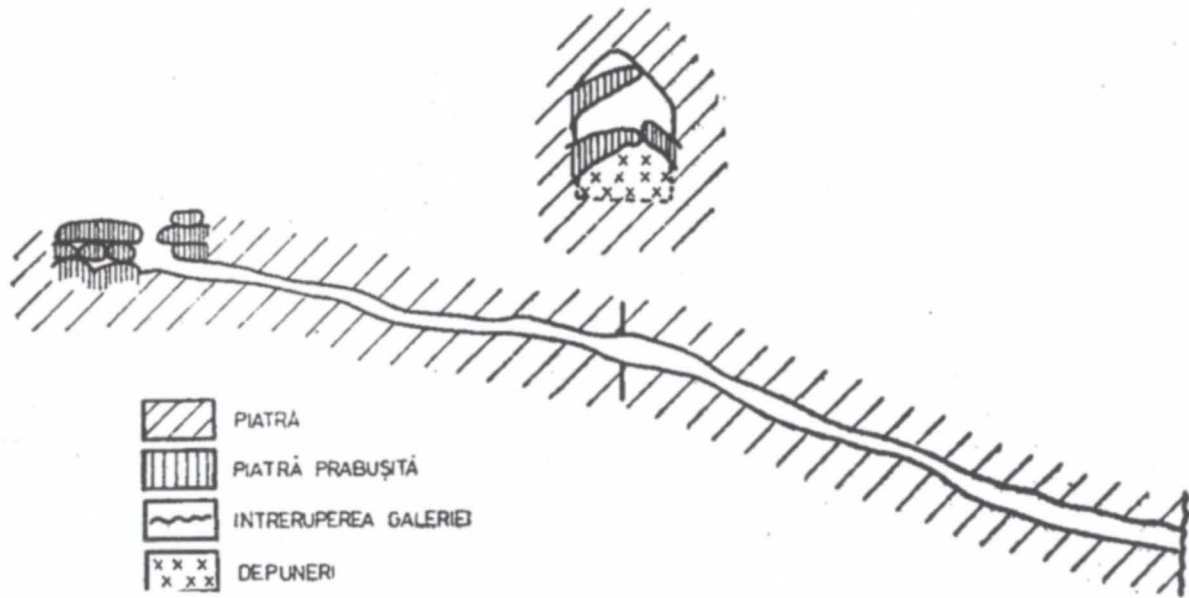
Peștera Mare din satul Peștera, după T. Constantinescu.

Planșa nr. 44

Planul peșterii de la Nucu-Bozioru în care se află reprezentările de artă din epoca bronzului, după V. Drâmbocanu, completată de V. Boroneanț.

Planșa nr. 45

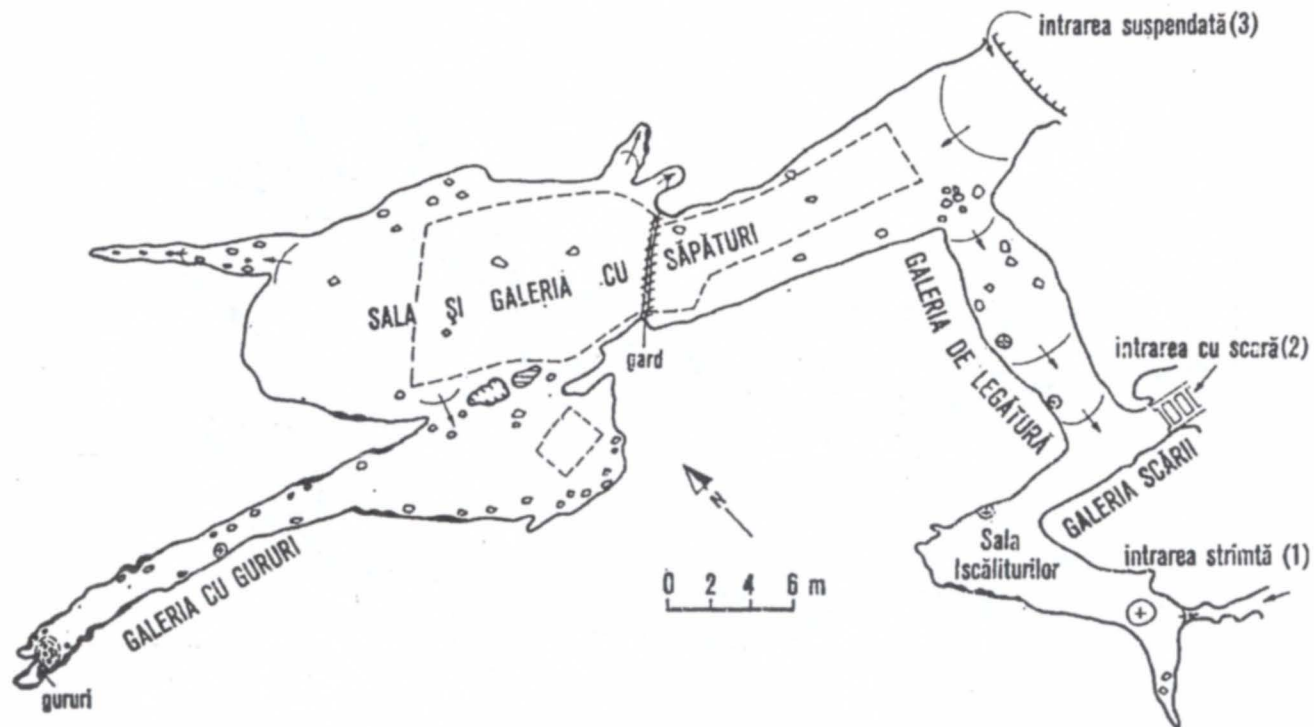
Peștera de la Vârful lui Dragomir, după V. Drâmbocanu.

Planșa nr. 46

Peștera Grotta Boilor, după Șt. Negrea.

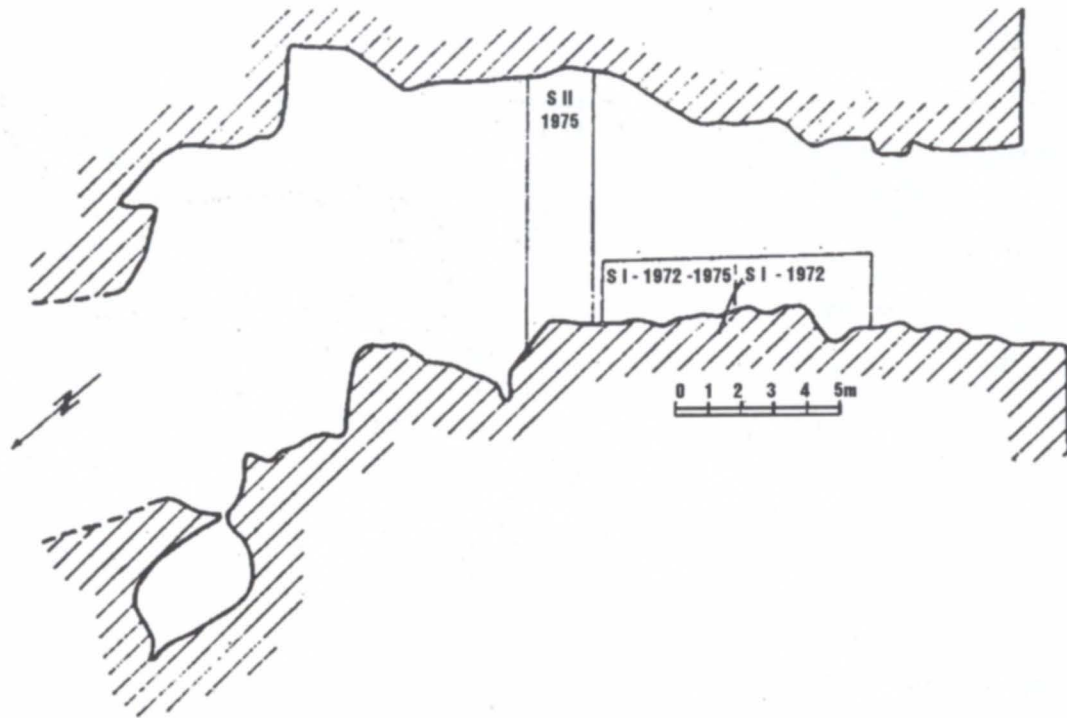
Planșa nr. 47

Peștera Hoților, după Șt. Negrea.

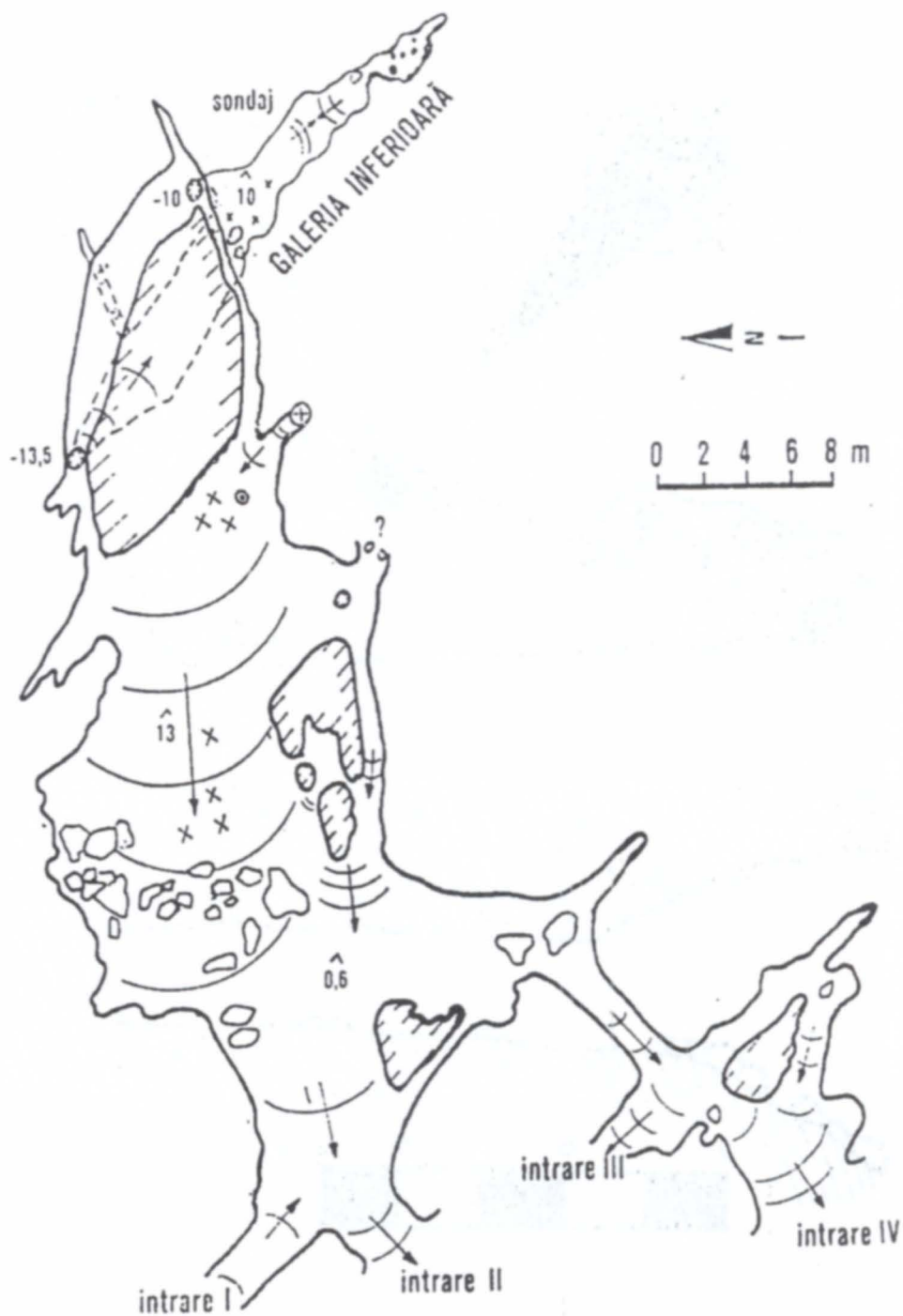

Planșa nr. 48

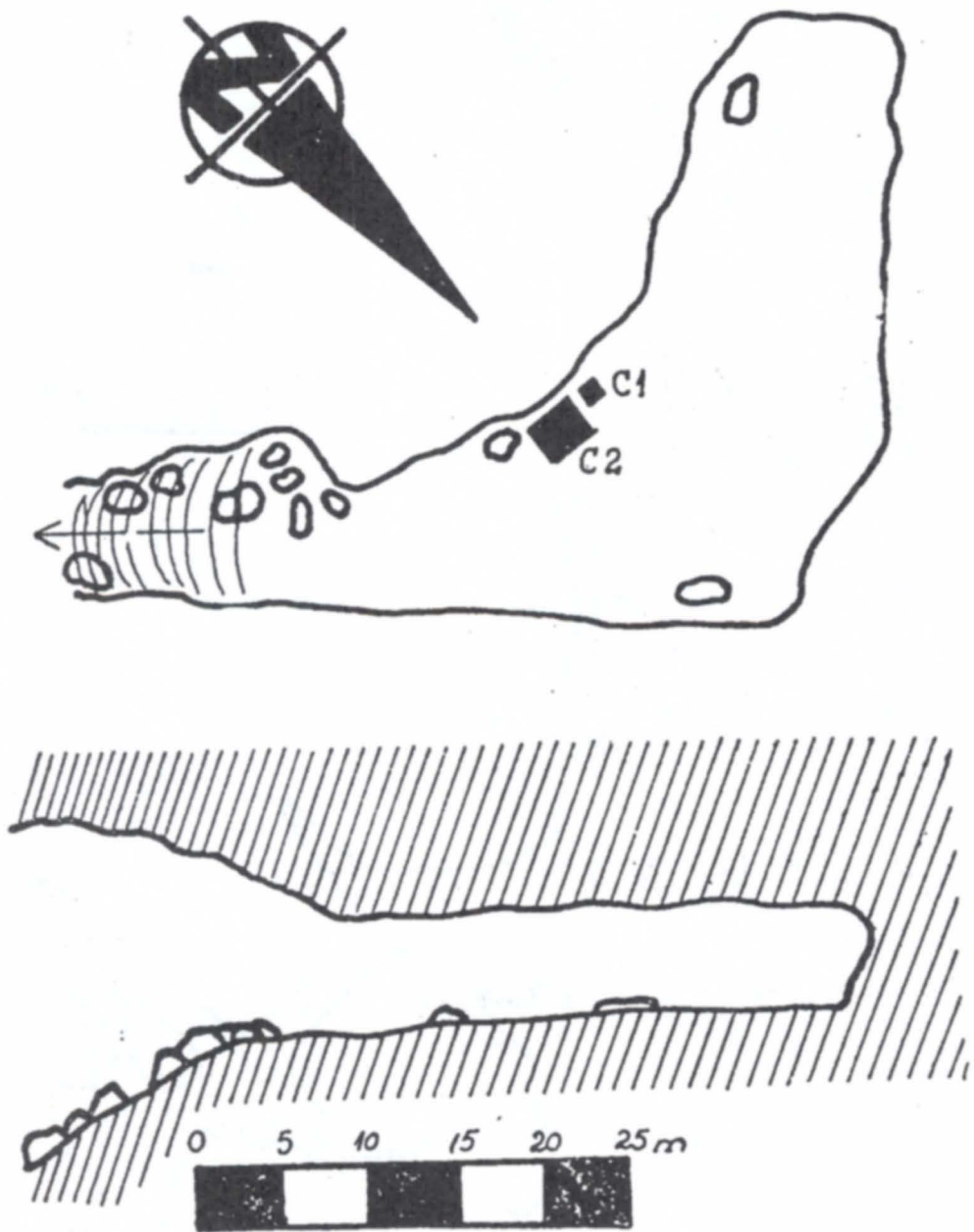
Peștera Livadiței, după V. Boroneanț.

Planșa nr. 49

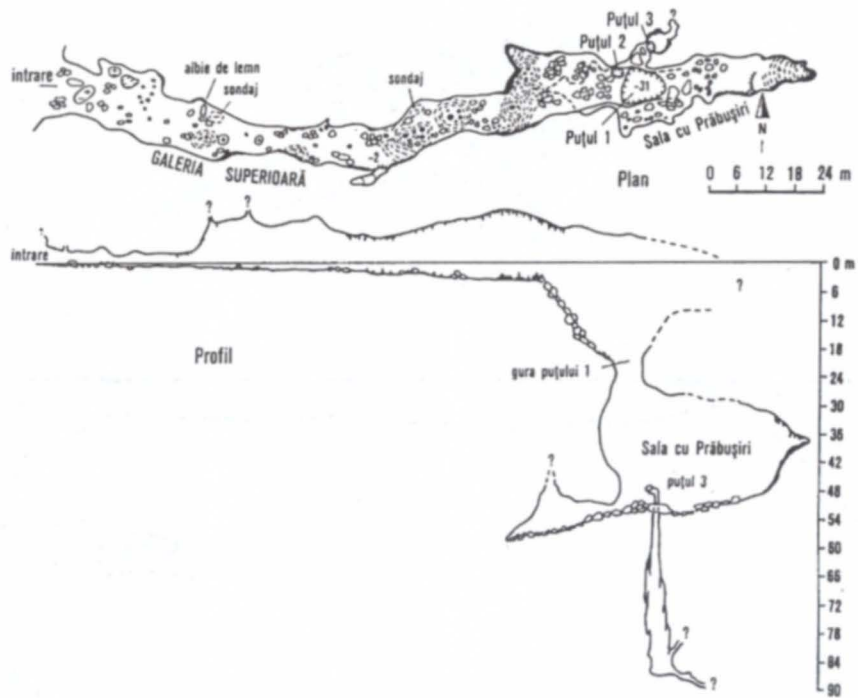
Peștera Gaura Ungurului, după Șt. Negrea.

Planșa nr. 50

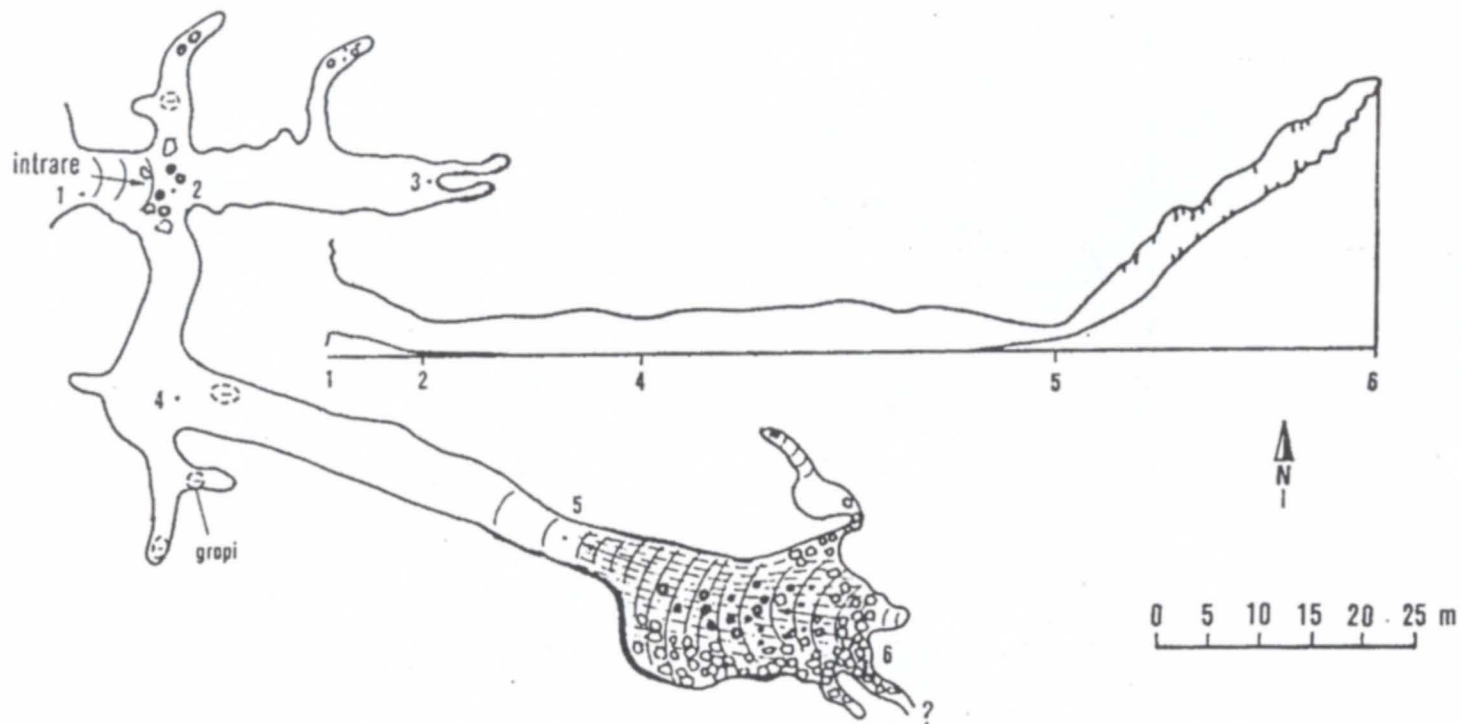
Peștera Oilor, după M. Bleahu și alții.

Planșa nr. 51

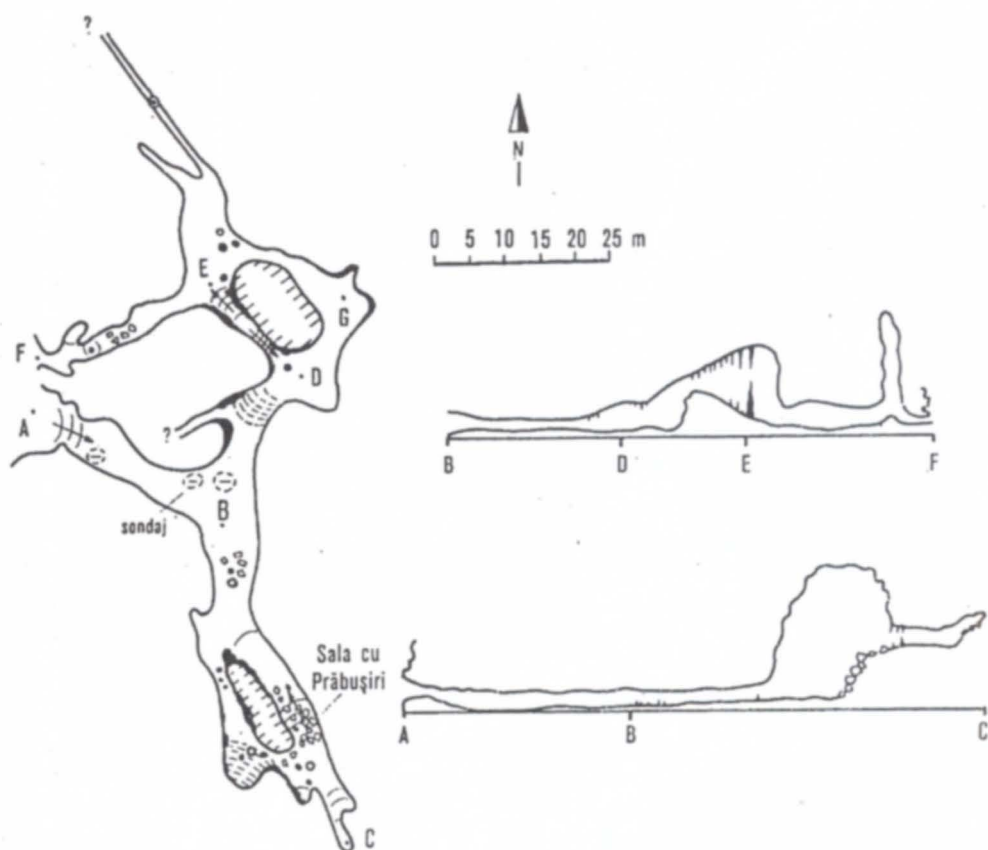
Peștera Mare de la Șoroniște, după I. Povară, completată de Șt. Negrea.

Planșa nr. 52

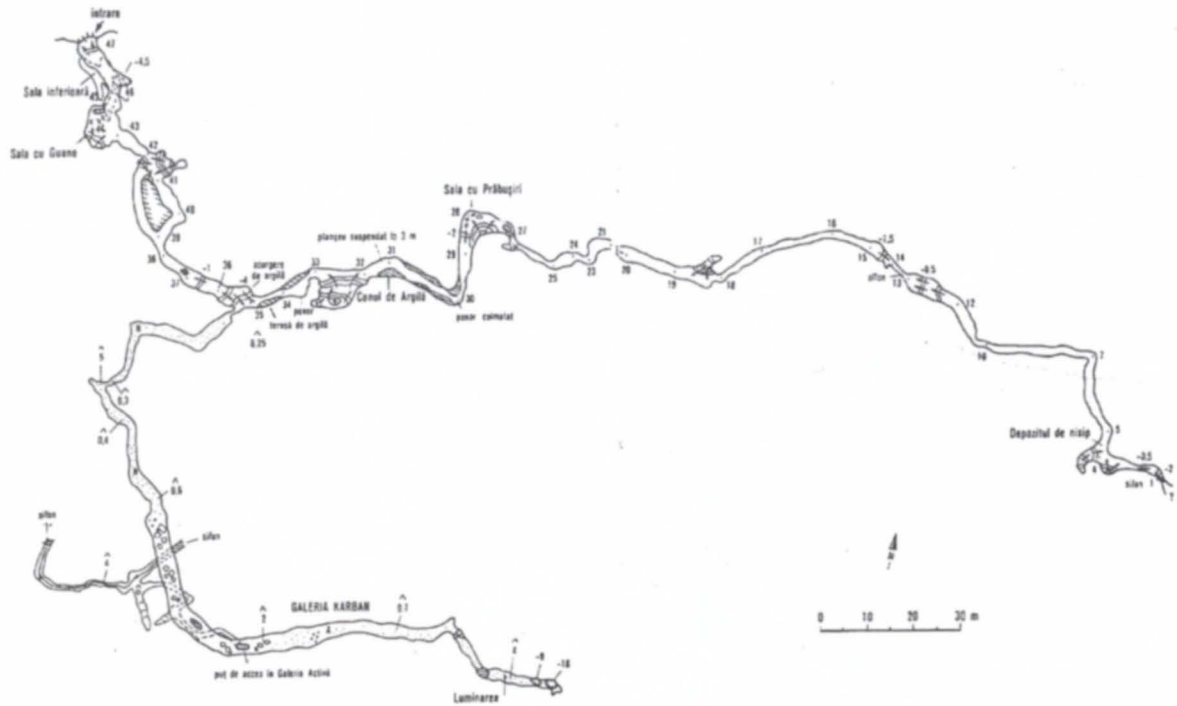
Peștera Cerbului, după E. Balogh, modificată de L. Botoșăneanu, 1967.

Planșa nr. 53

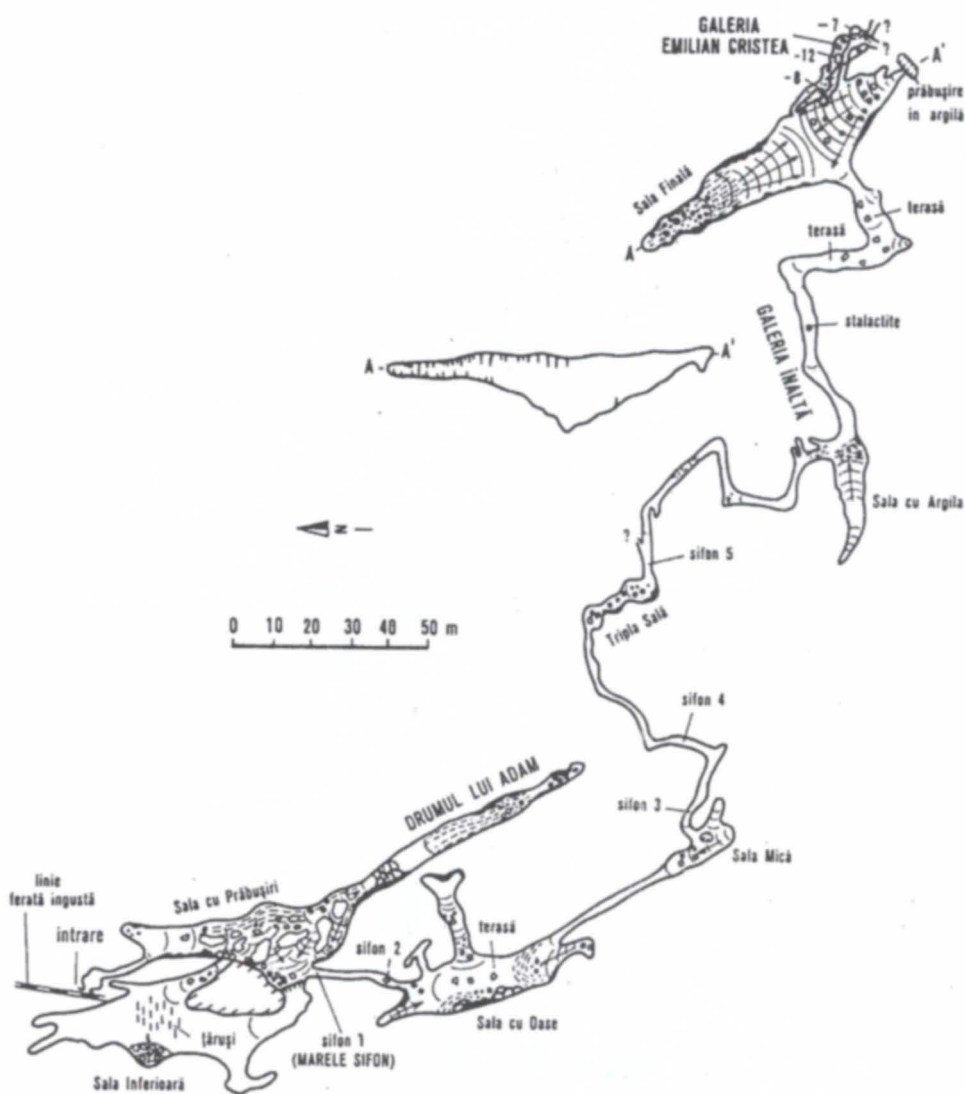
Peștera Cuptorul Porcului, cartată de E. Balogh, modificată de L. Botoșăneanu.

Planșa nr. 54

Peștera de după Cîrșă, cartată de I. Viehmann și V. Pușcariu, completată de G. Karban.

Planșa nr. 55

Peștera Popovăț, după E. Balogh și L. Botoșăneanu, completată de Șt. Negrea.

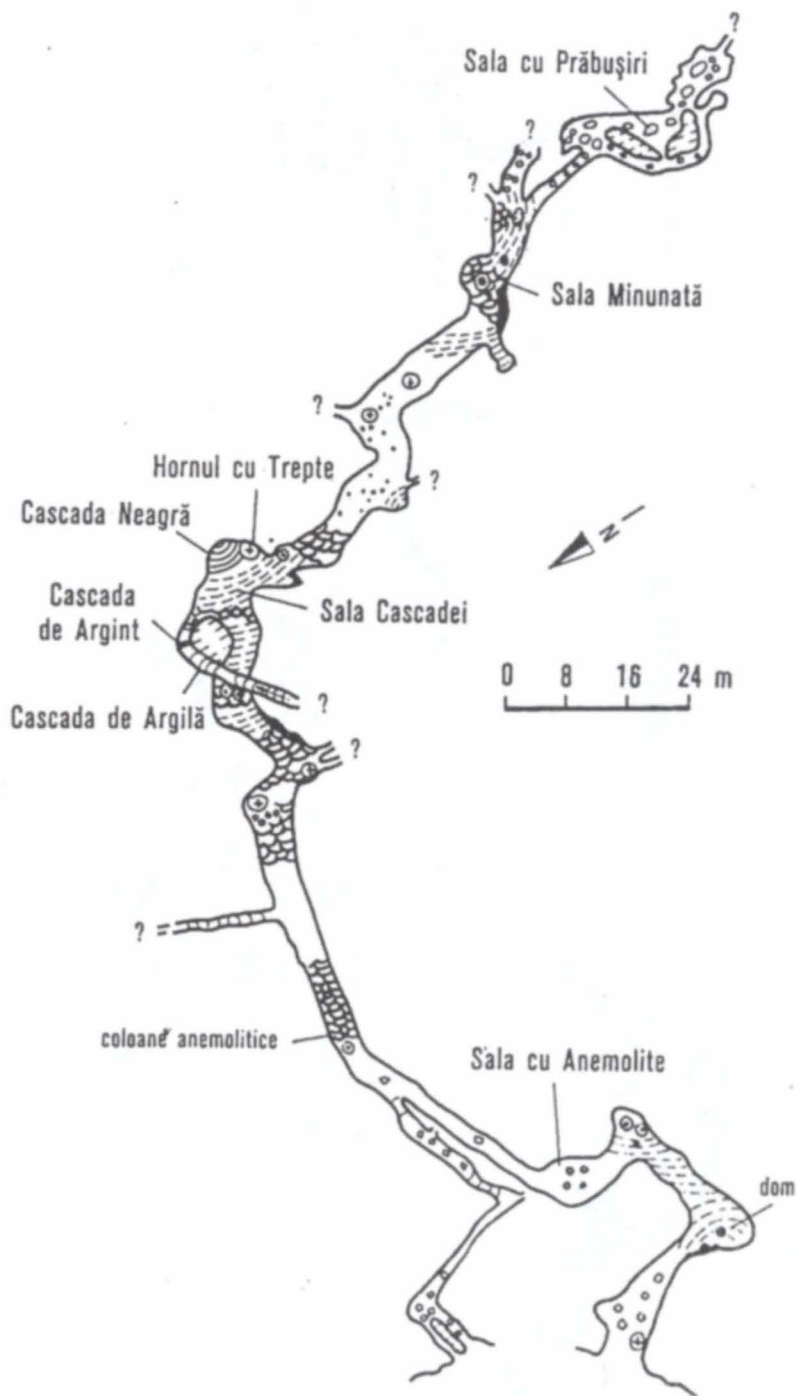

Planșa nr. 56

Peștera Cuptorul Ciunei cartată de G. Karban.

Planșa nr. 57

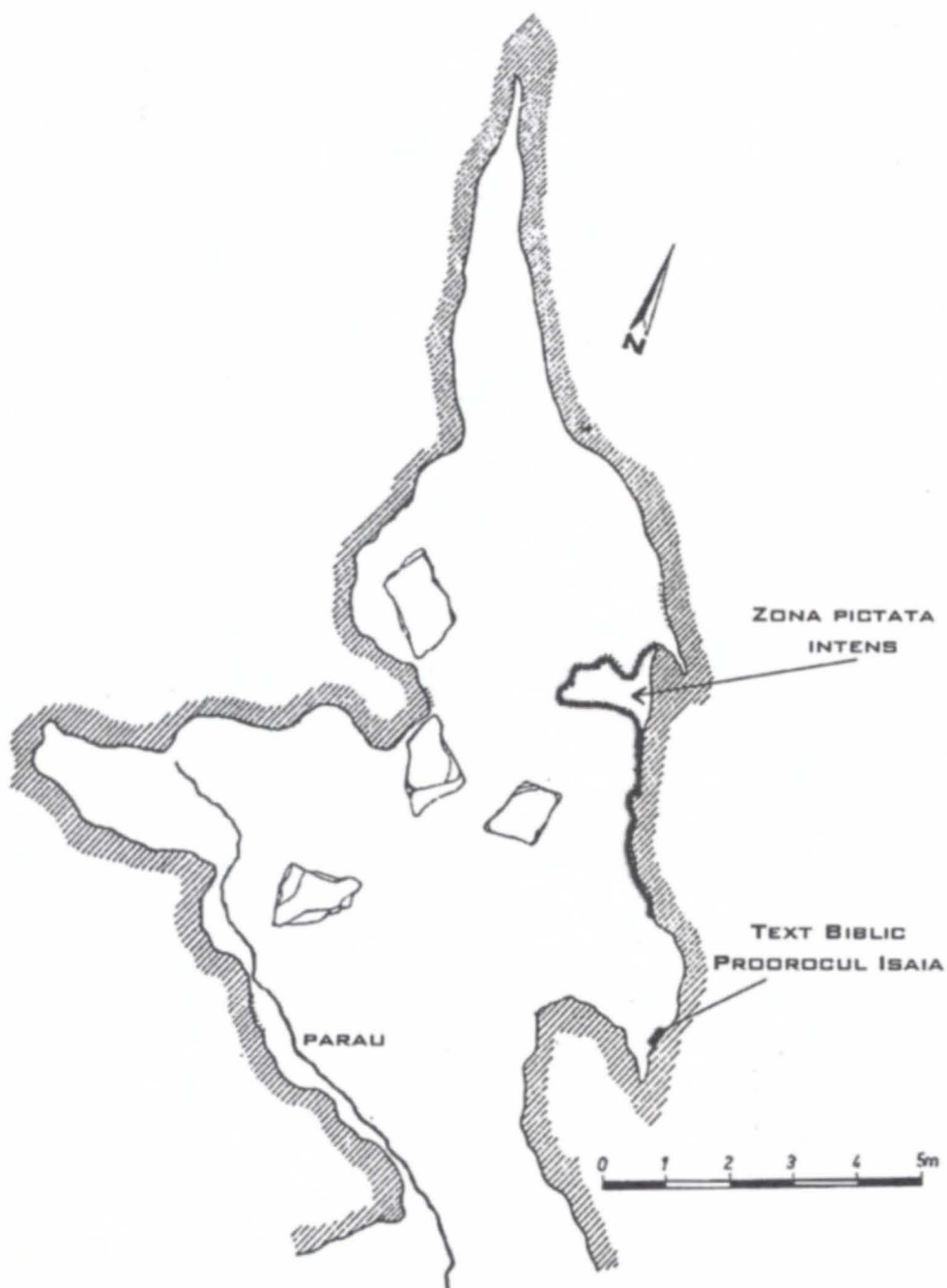
Peștera Racoviță, după V. Sencu.

Peștera Țapului, după A. Abramovici și alții, modificată de Șt. Negrea.

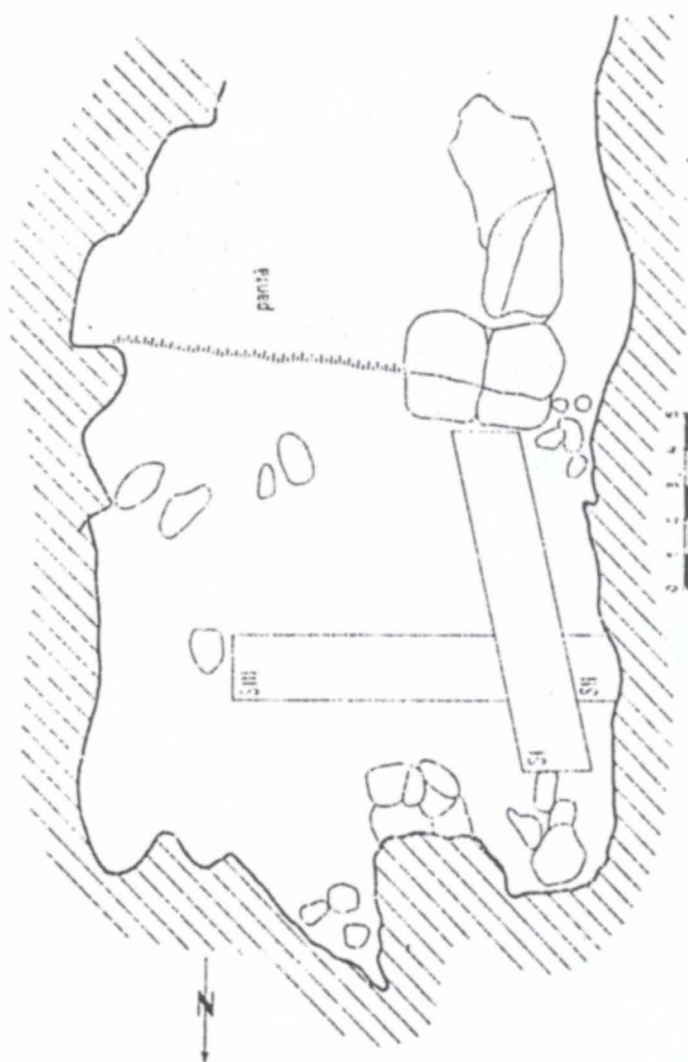

Planșa nr. 60

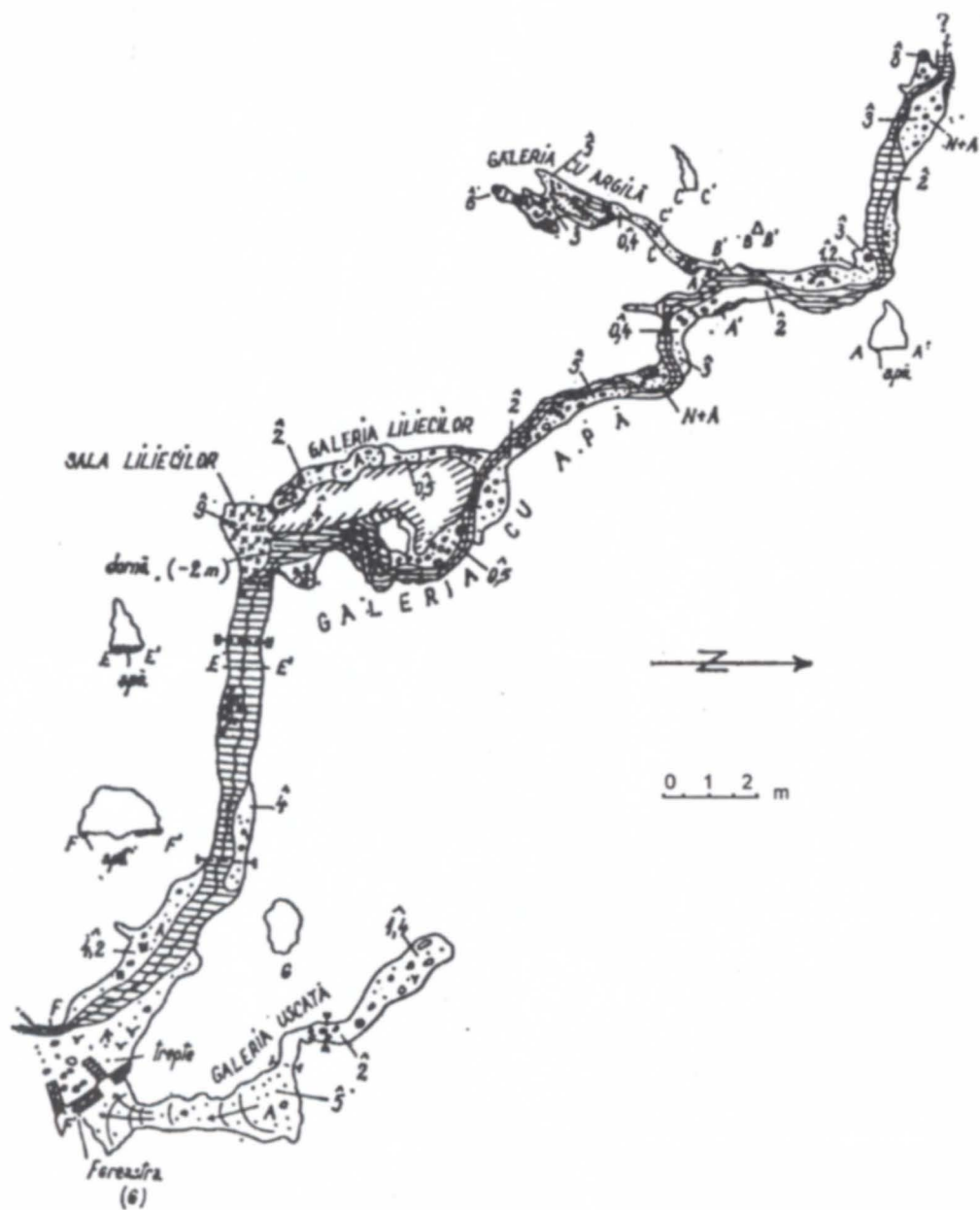
Gaura Chindiei II, după A. Sion, completată de V. Boroneanț.

Planșa nr. 61

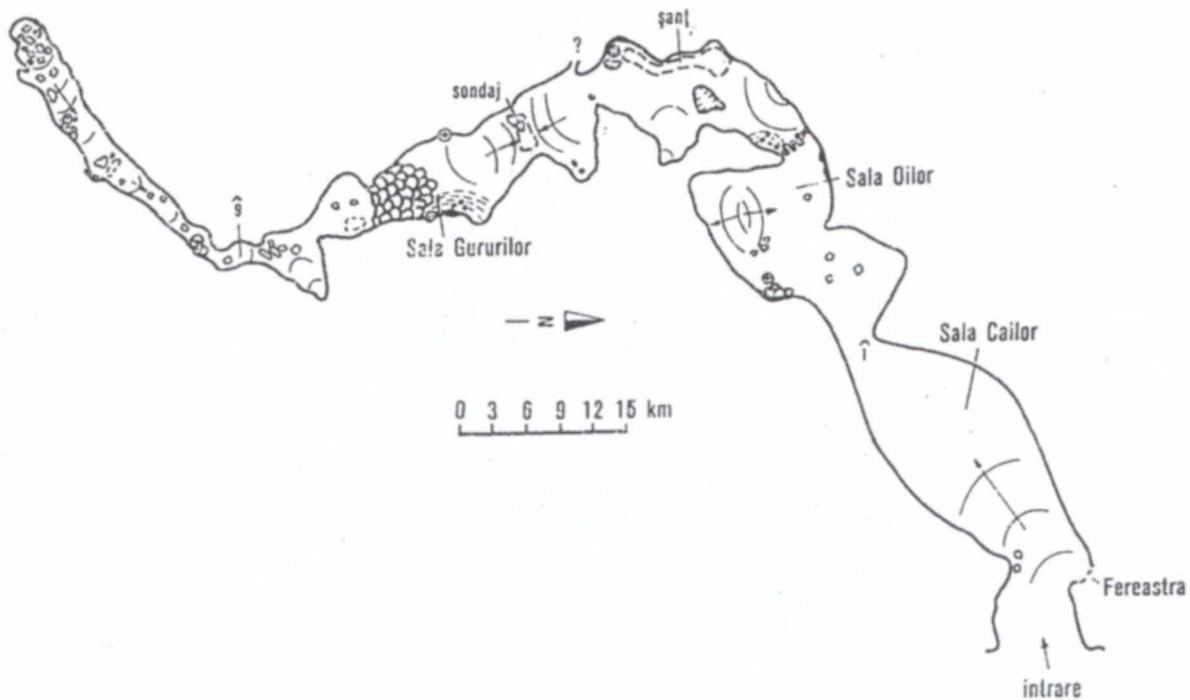
Peștera Chindiei I, după V. Boroneanț.

Planșa nr. 62

Gaura cu Muscă, după Șt. Negrea.

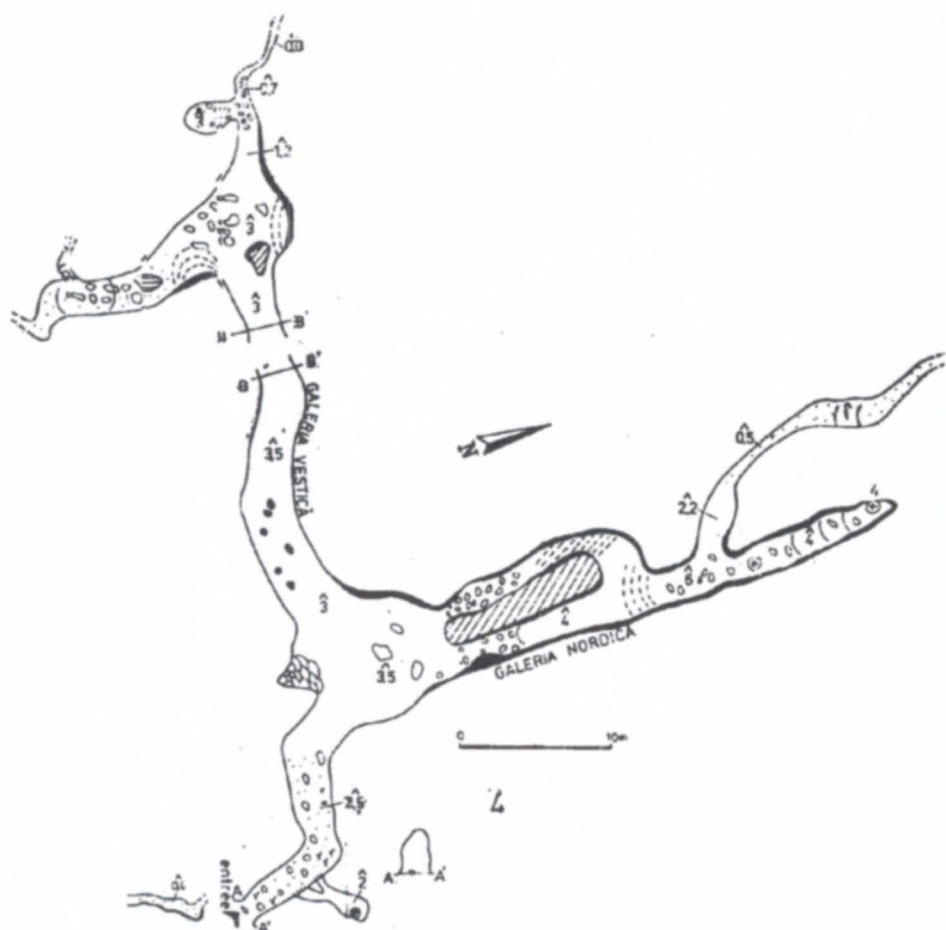
Planșa nr. 63

Peștera (Gaura) Porcariului, după Șt. Negrea și L. Botoșăneanu.

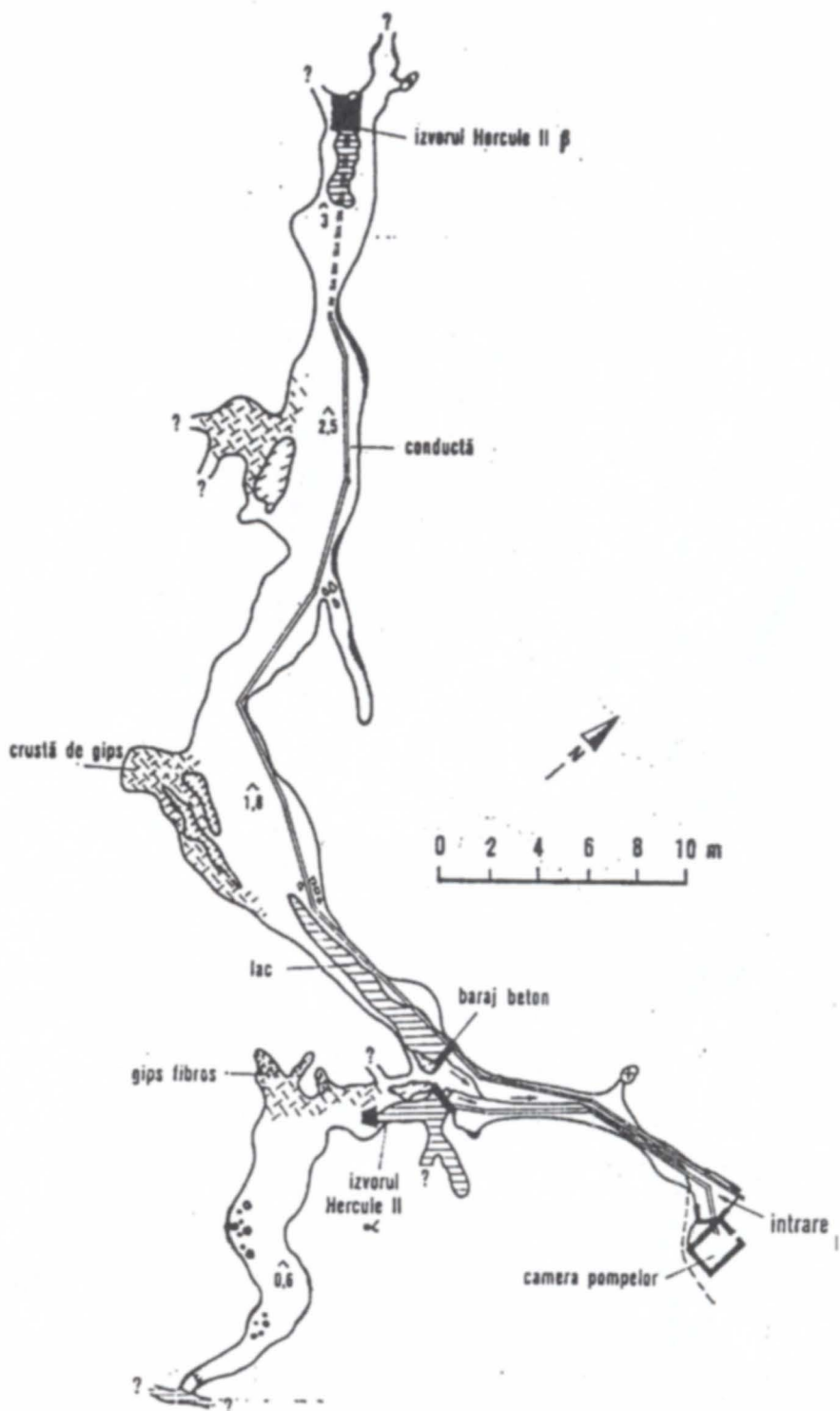

Planșa nr. 64

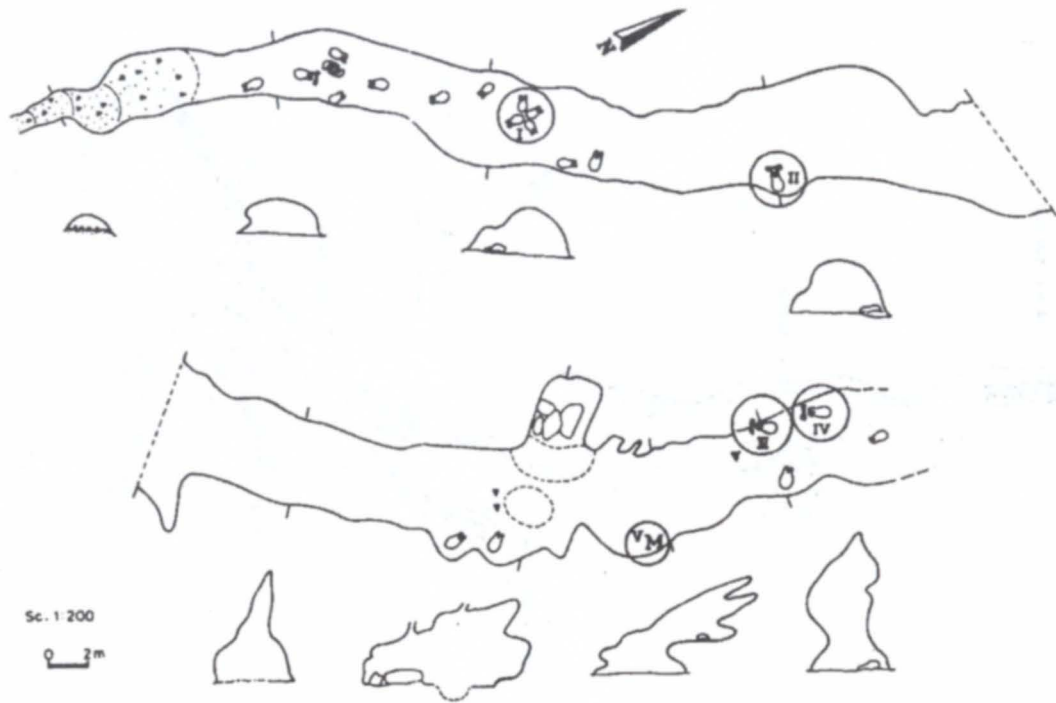
Peștera Socolovăț, după M. Țigla, I. Mezei, I. Hajnal, modificată de Șt. Negrea.

Planșa nr. 65

Peștera de la Despicătură, după I. Povară.

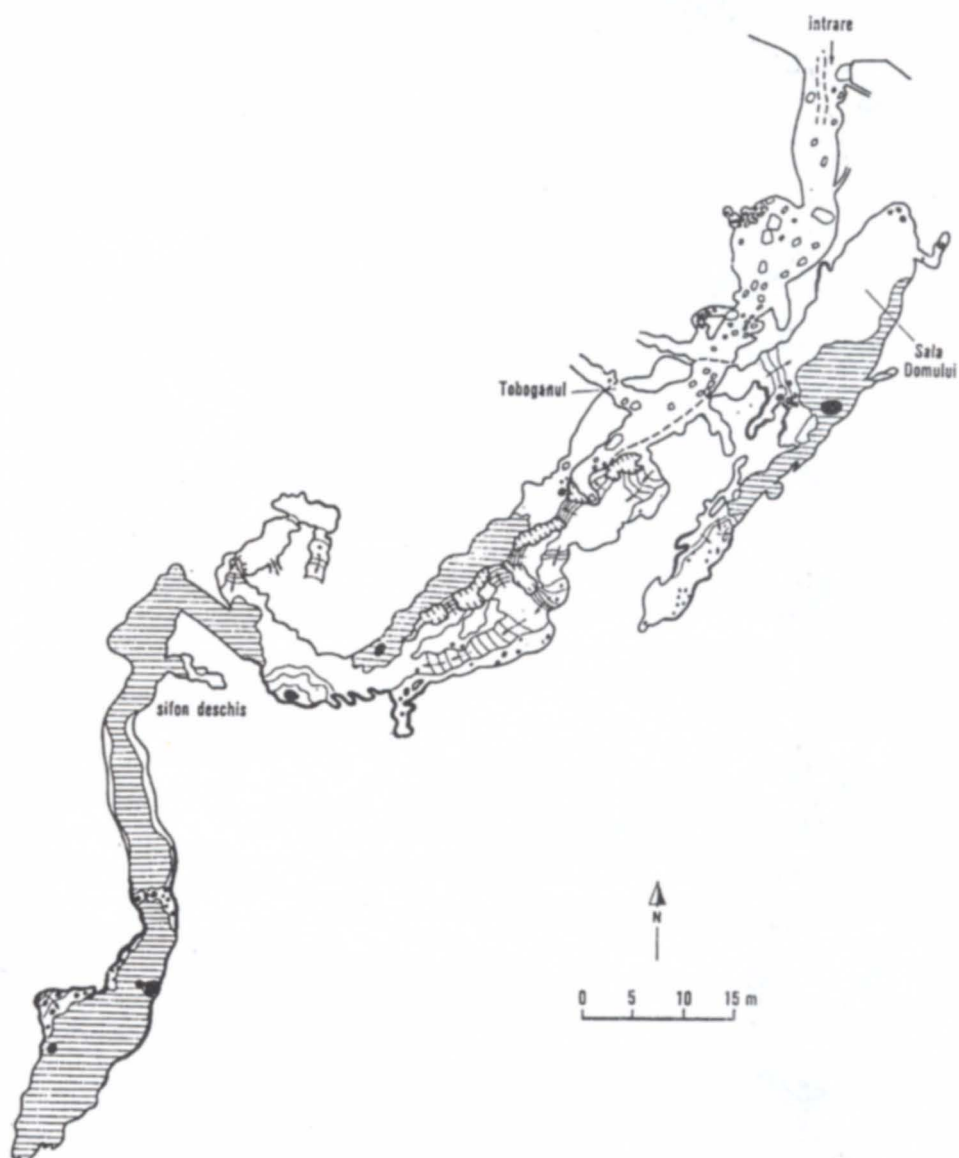
Planșa nr. 66

Sc. 1:200
0 2m

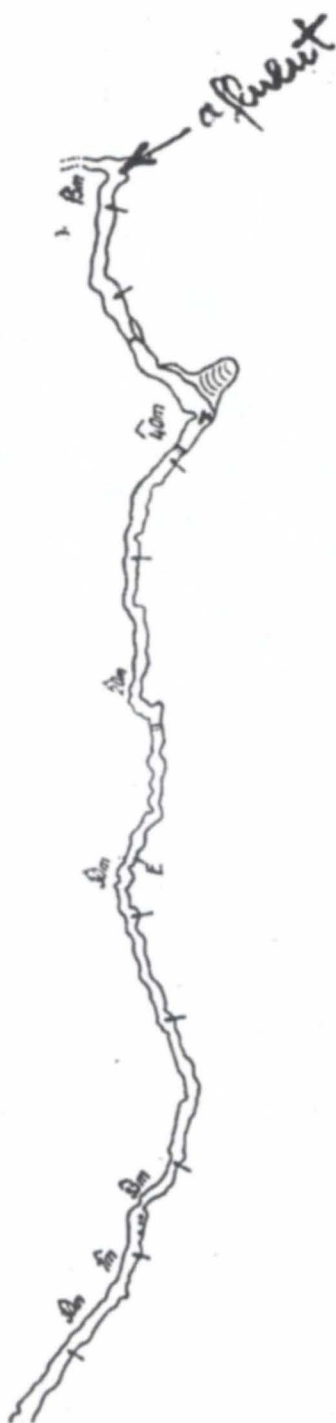
Peștera Rece, după Cr. Lascu și alții.

Planșa nr. 67

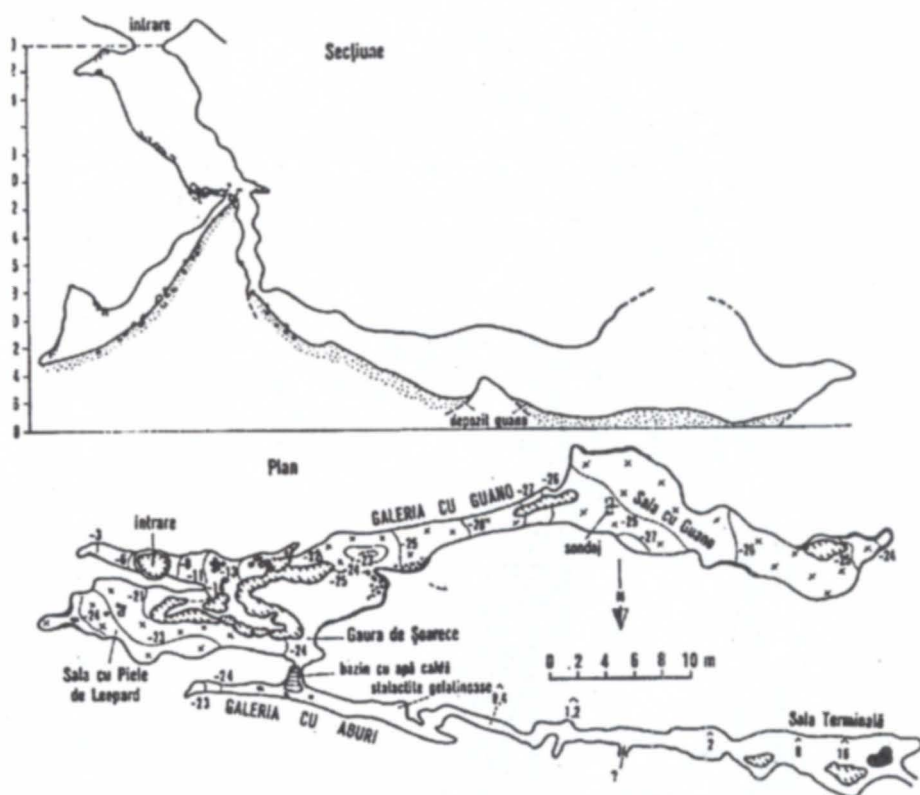
Peștera Oilor, cartată de L. Vălenaș.

Planșa nr. 68

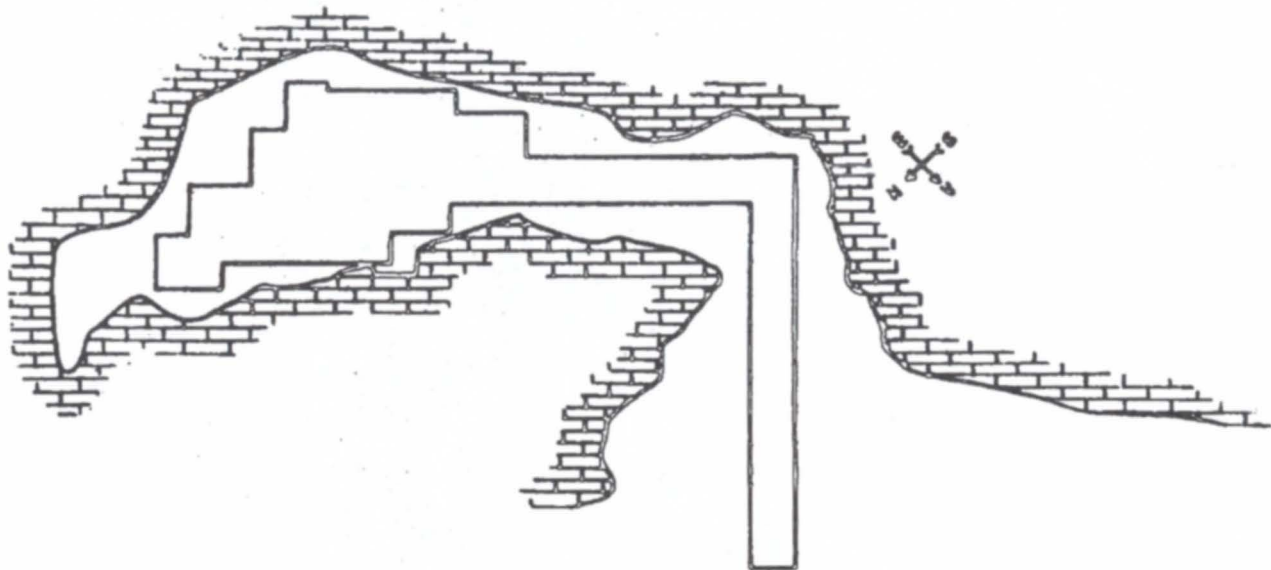
Peștera Șura Mare, cartare M. Dumitrescu, Tr. Ȑrghidan (1963),
completată de echipa Clubului de Speologie Sportivă și a
„Focului Viu”, în anii 1977, 1985, 1986, 1988.

Planșa nr. 69

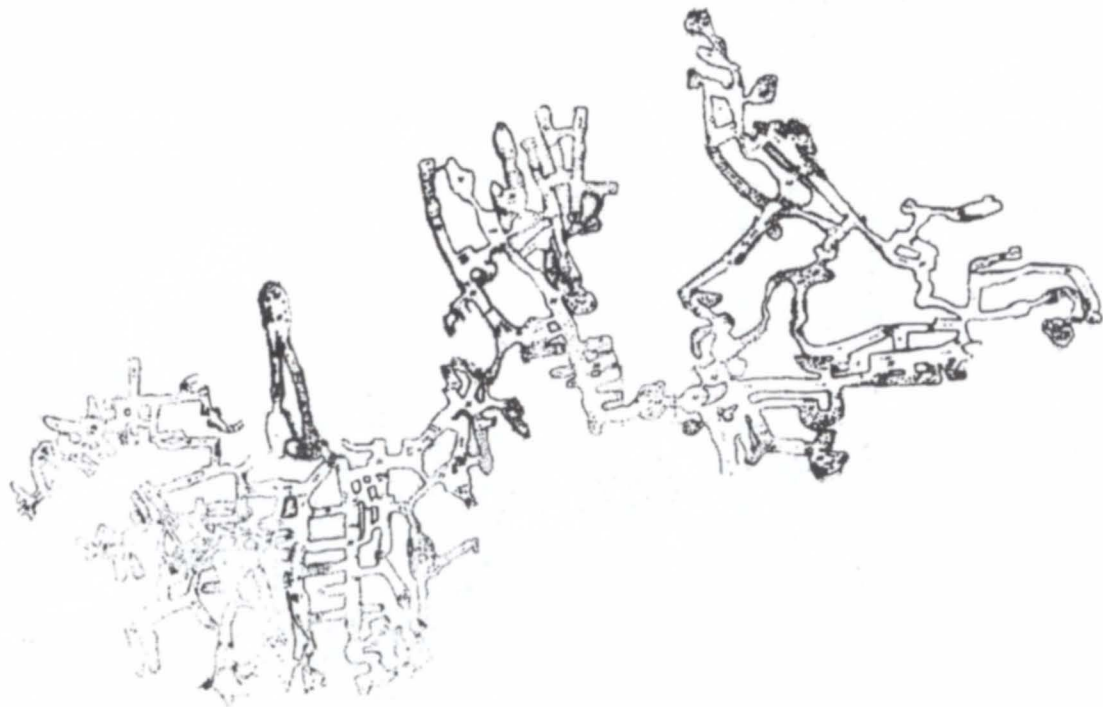
Peștera lui Adam, după I. Povară și alții.

Planșa nr. 70

Peștera Cheia de la Izvor, planul săpăturilor din anii 1956 - 1957, după C. S. Nicolăescu Plopșor și alții.

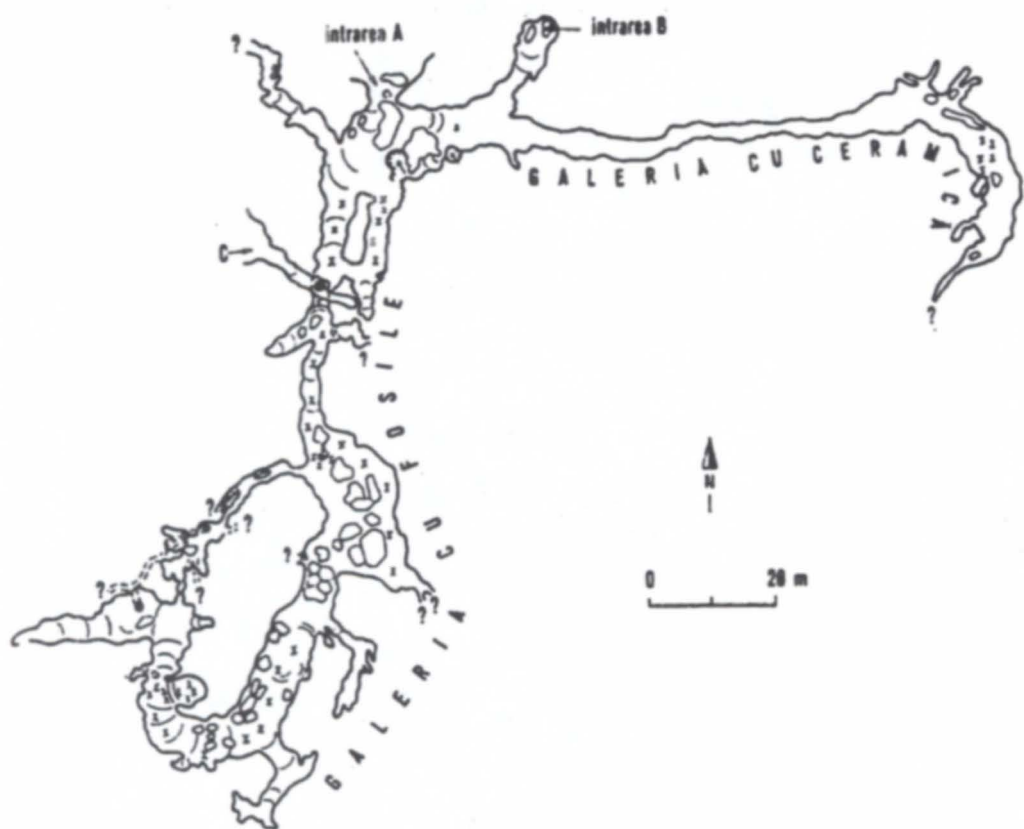
Planșa nr. 71

Peștera Limanu, după M. Dumitrescu și alții.

Planșa nr. 72

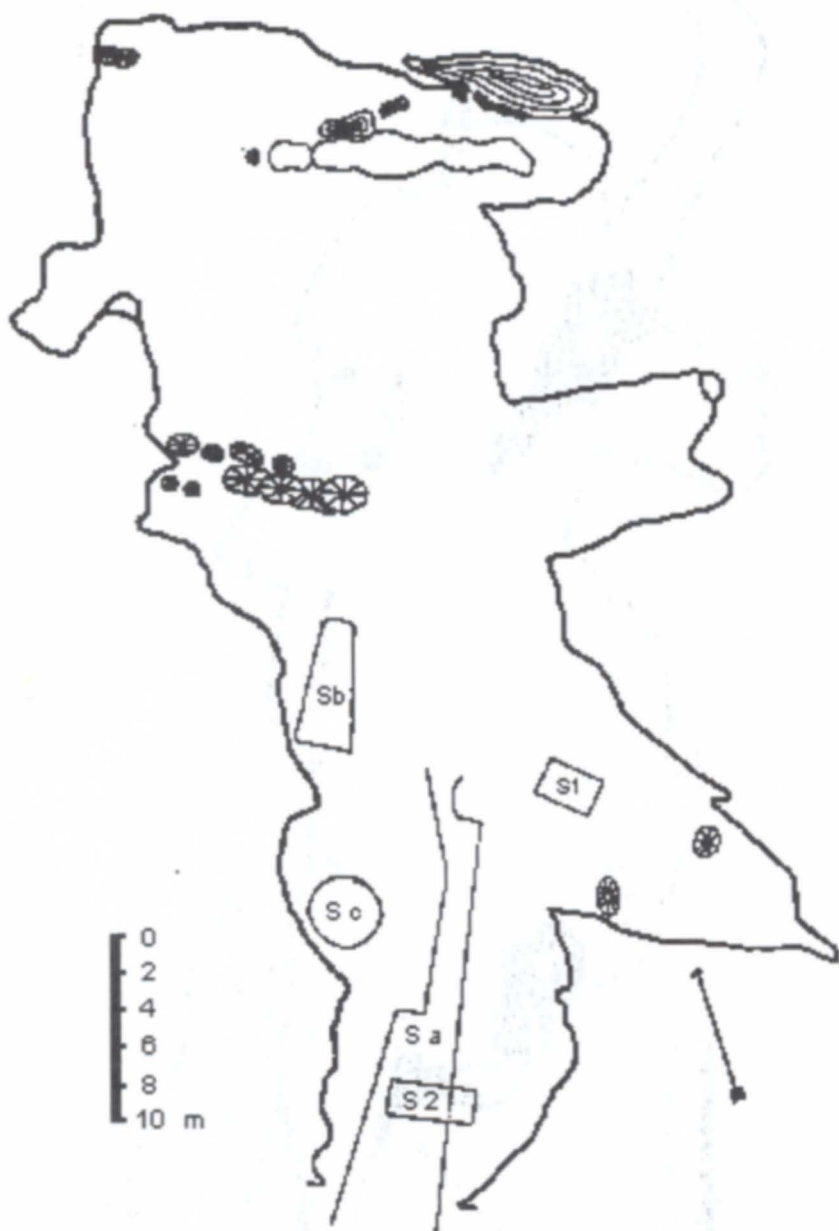
Peștera Liliecilor, după M. Dumitrescu.

Planșa nr. 73

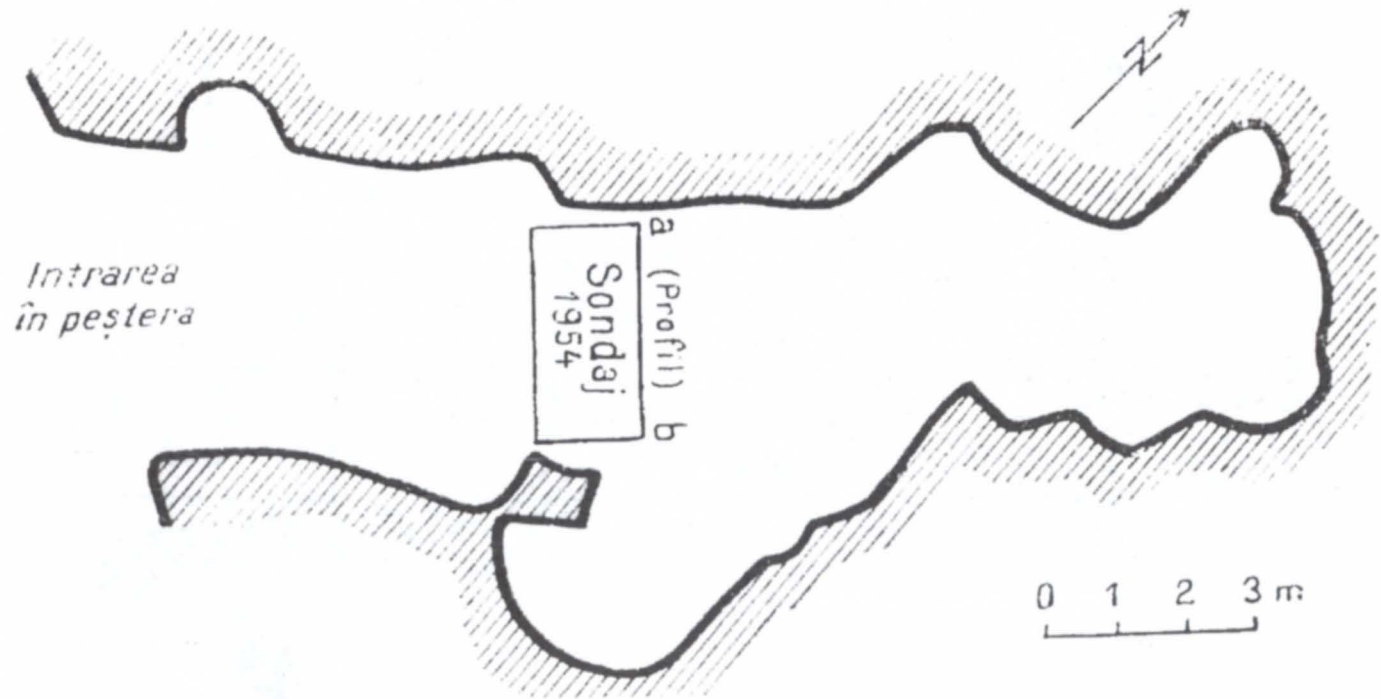
Peștera Tătarului nr. 1, după P. Samson și C. Rădulescu.

Planșa nr. 74

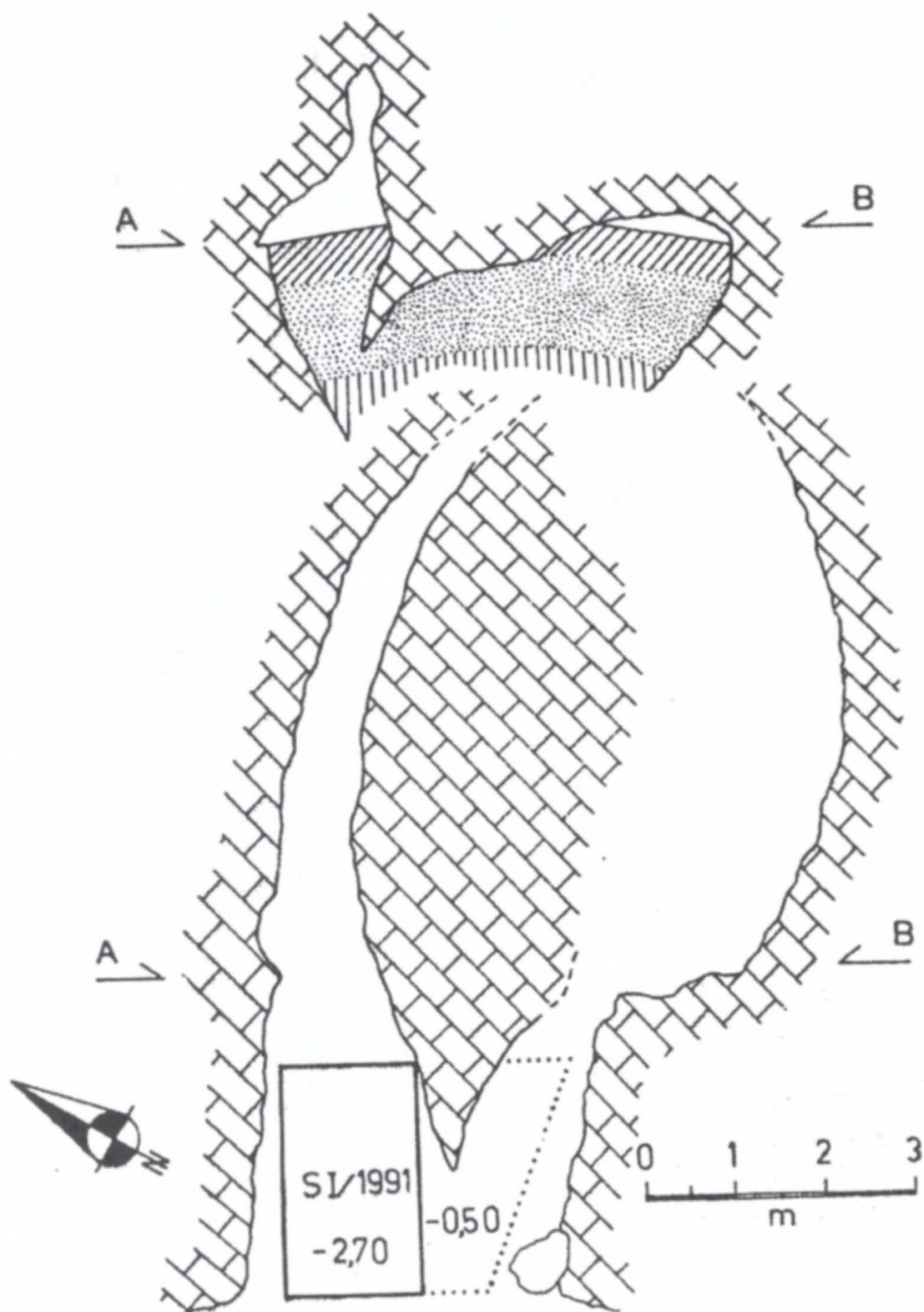
Peștera nr. 2 din Cheile Tătarului, după P. Samson și C. Rădulescu.
S. a-b sondaje I.S.P.E., S. c sondaj existent,
S. 1-2 sondaj executat de P. Samson și C. Rădulescu.

Planșa nr. 75

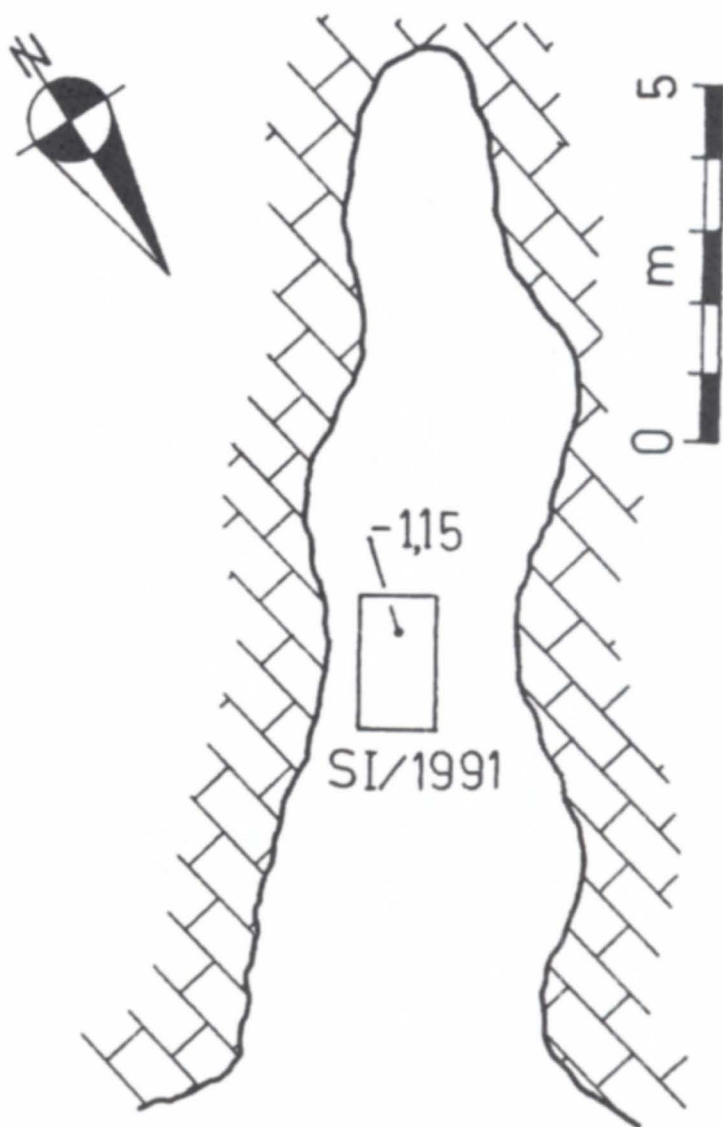
Peștera Boroșteni (Gaura Cioarei). Plan cu suprafața sondată, după C. S. Nicolăescu Plopșor și C. N. Mateescu.

Planșa nr. 76

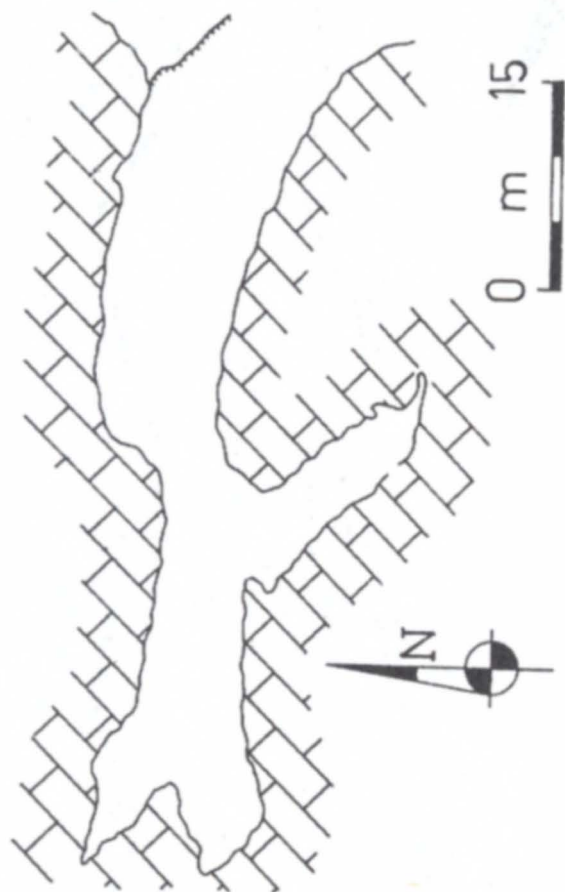
Peștera Vulpilor de la Boroșteni. Plan și profil după Em. Alexandrescu și alții.

Planșa nr. 77

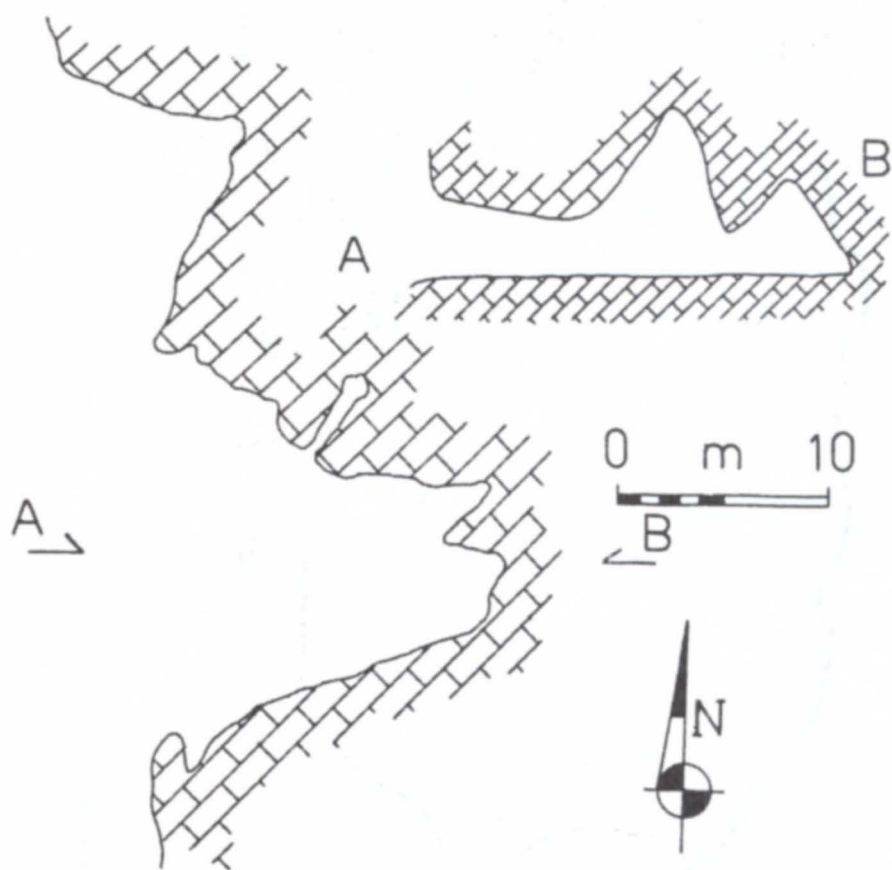
Peștera „Din Dâlma Peșterii”, după Tr. Constantinescu.

Planșa nr. 78

Peștera Pătrunsă, după Tr. Constantinescu.

Planșa nr. 79

Peștera Oilor, plan și profil, după I. Vintilescu și alții.

Planșa nr. 80

Peștera nr. 39 de la Merești, după Tr. Orghidan și Cr. Goran.

Planșa nr. 81

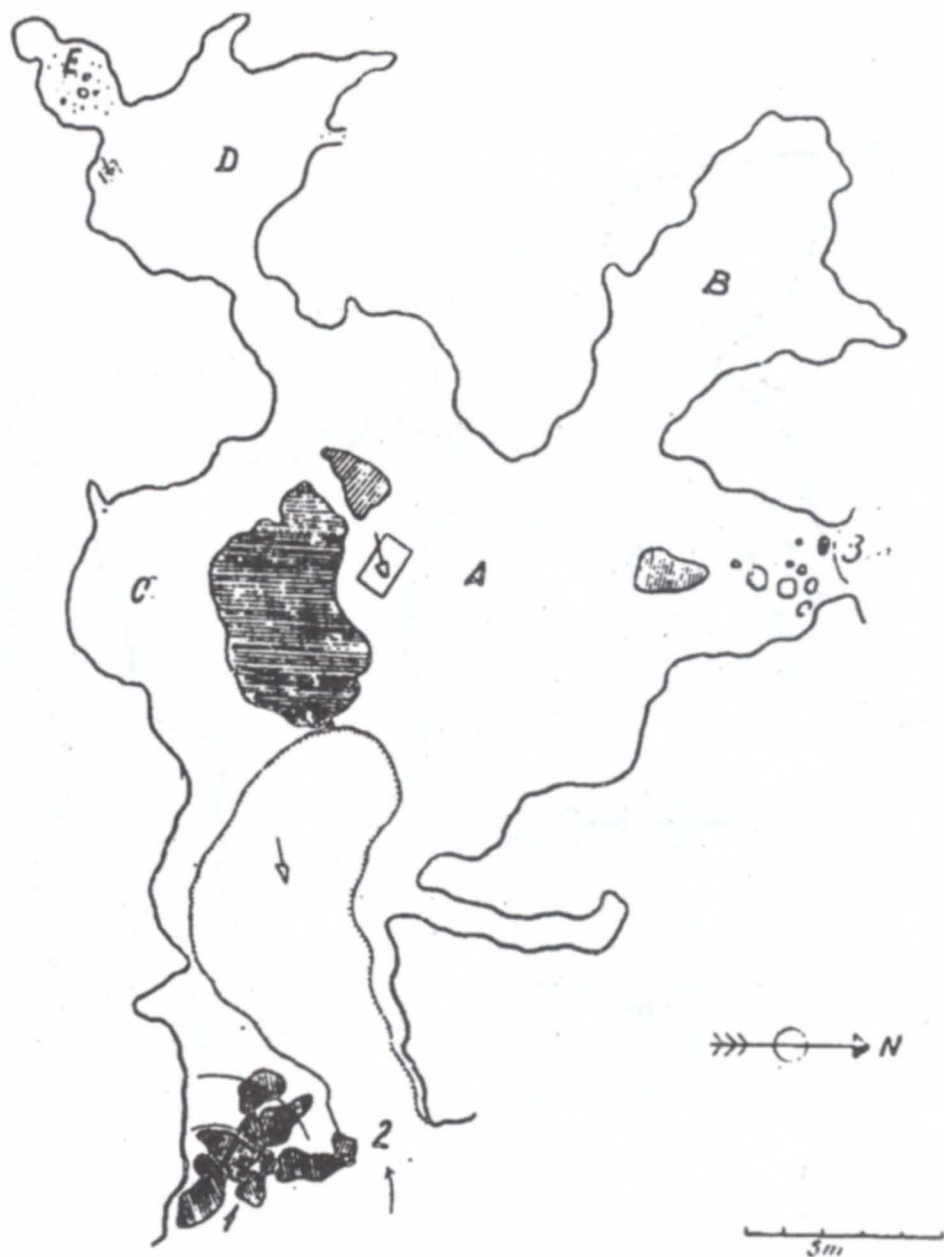
Peștera nr. 20 (Peștera lui Gabor) de la Merești, după Tr. Orghidan și Cr. Goran.

Planșa nr. 82

Peștera nr. 40 de la Merești, după Fr. Podek și M. Mottl.

Planșa nr. 83

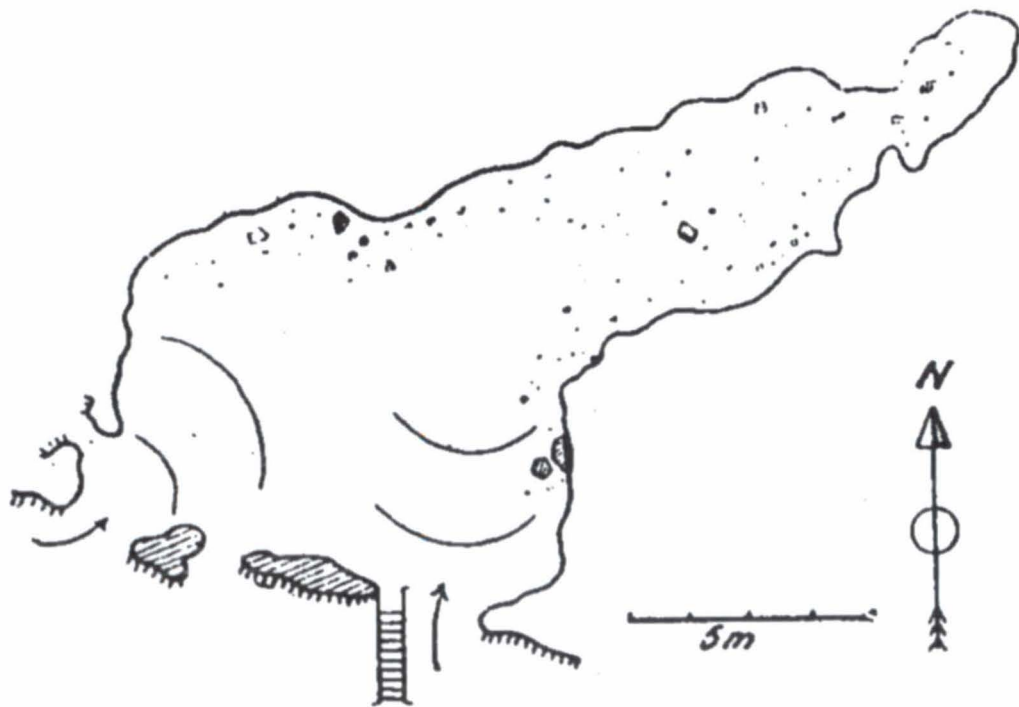

Peștera nr. 18 (Peștera Urșilor) de la Merești, după Tr. Orghidan și Cr. Goran.

Planșa nr. 84

Peștera nr. 24 de la Merești, după Tr. Orghidan și M. Dumitrescu.

Peștera nr. 36 de la Merești, după Tr. Orghidan și Cr. Goran.

Planșa nr. 86

Peștera nr. 23 de la Merești, după Tr. Orghidan și Cr. Goran.

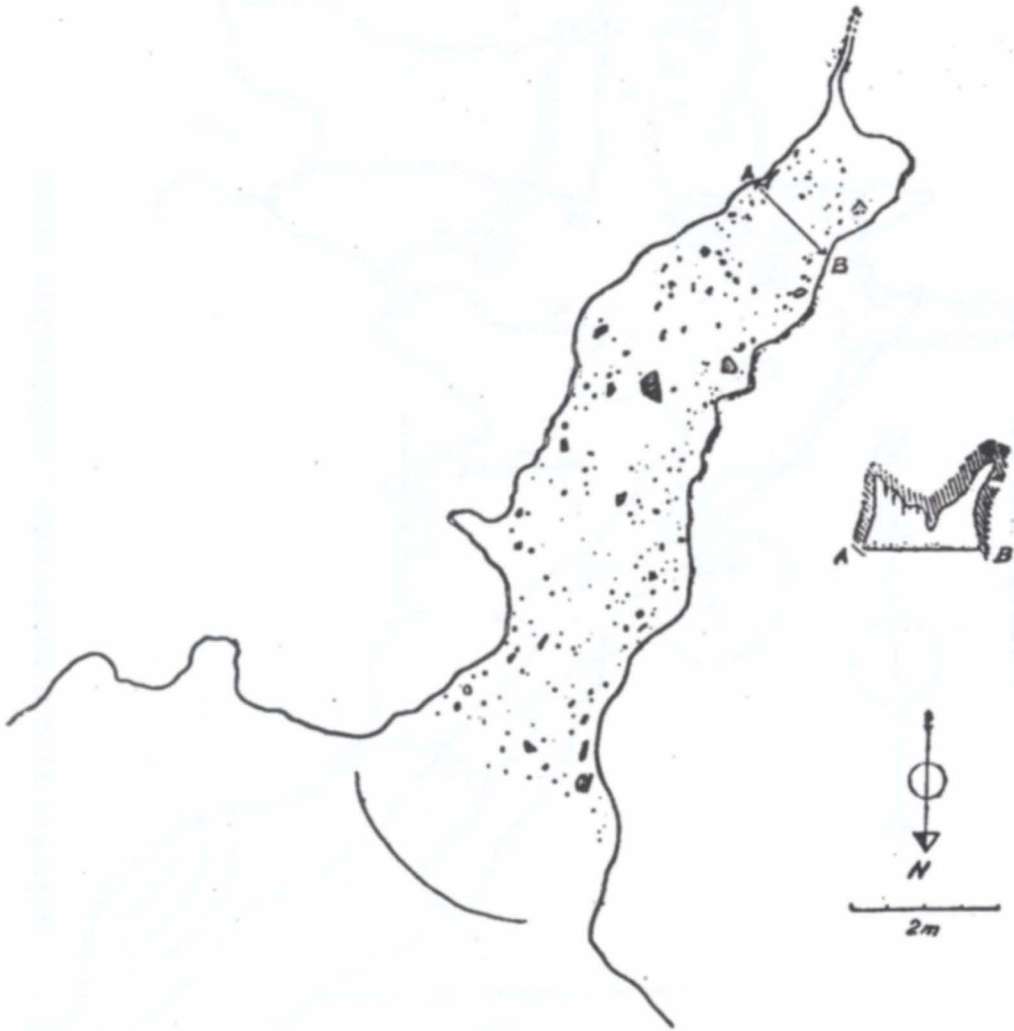
Planșa nr. 87

Peștera nr. 33 de la Merești, după Tr. Orghidan și Cr. Goran.

Planșa nr. 88

Peștera nr. 26 de la Merești, după M. Motil.

Planșa nr. 89

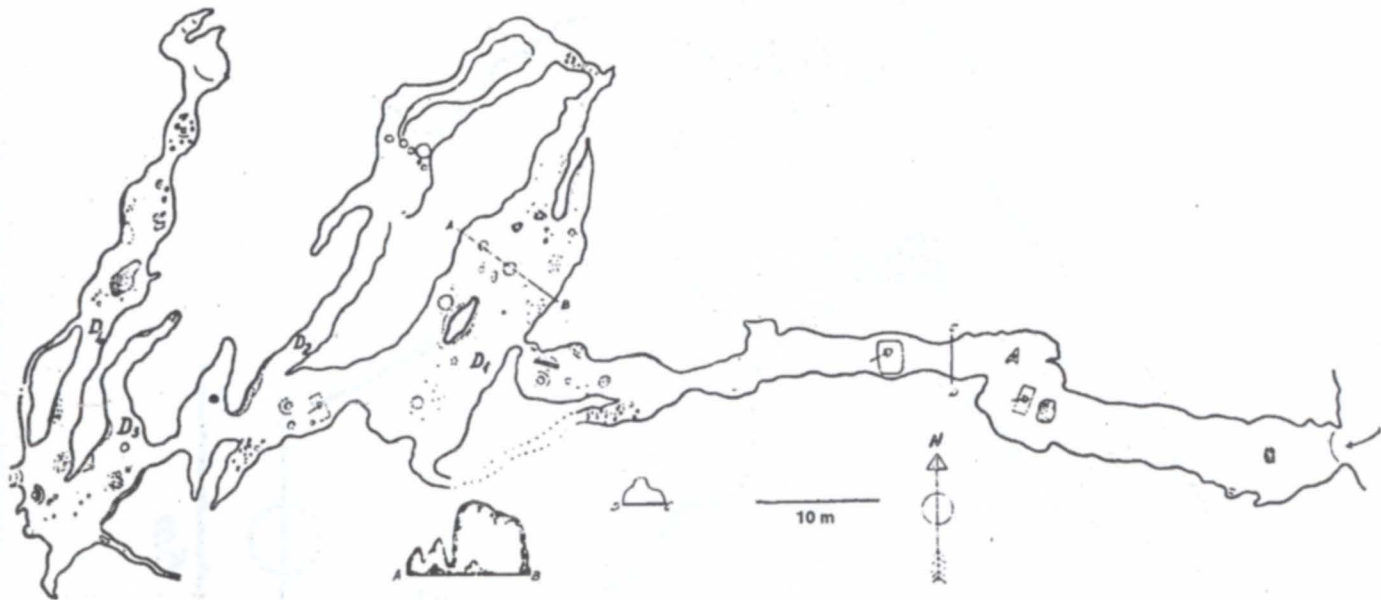

Peștera nr. 36 de la Merești, după Tr. Orghidan și Cr. Goran.

Planșa nr. 90

Peștera nr. 27 de la Merești, după Tr. Orghidan.

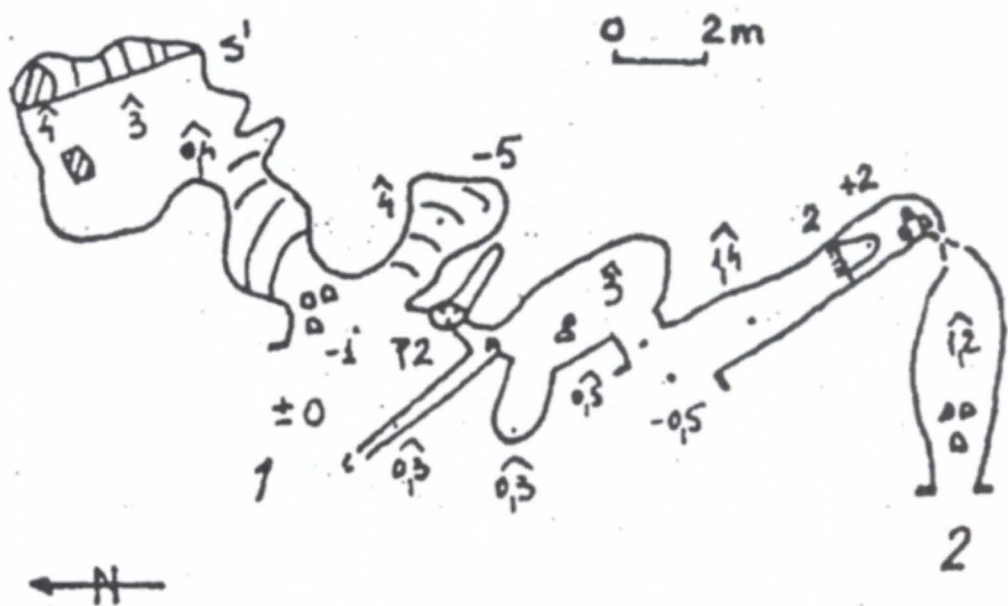
Peștera nr. 9 de la Merești, după Tr. Orghidan și Cr. Goran.

Planșa nr. 92

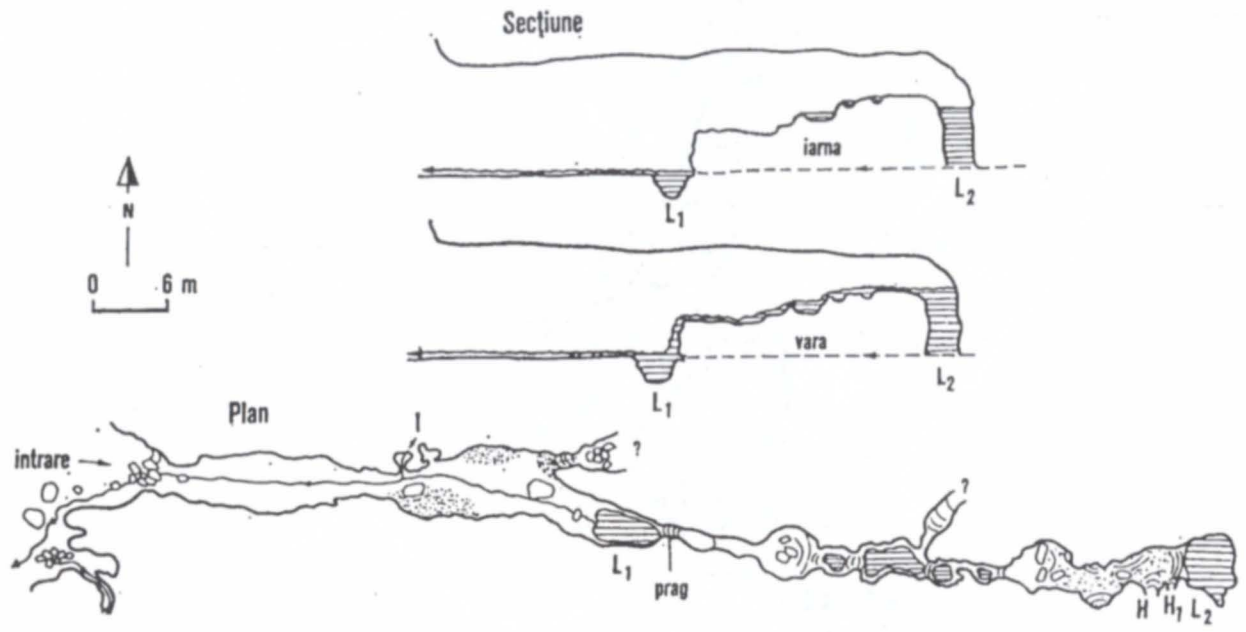
Peștera abri nr. 21 de la Merești, după M. Mottl.

Planșa nr. 93

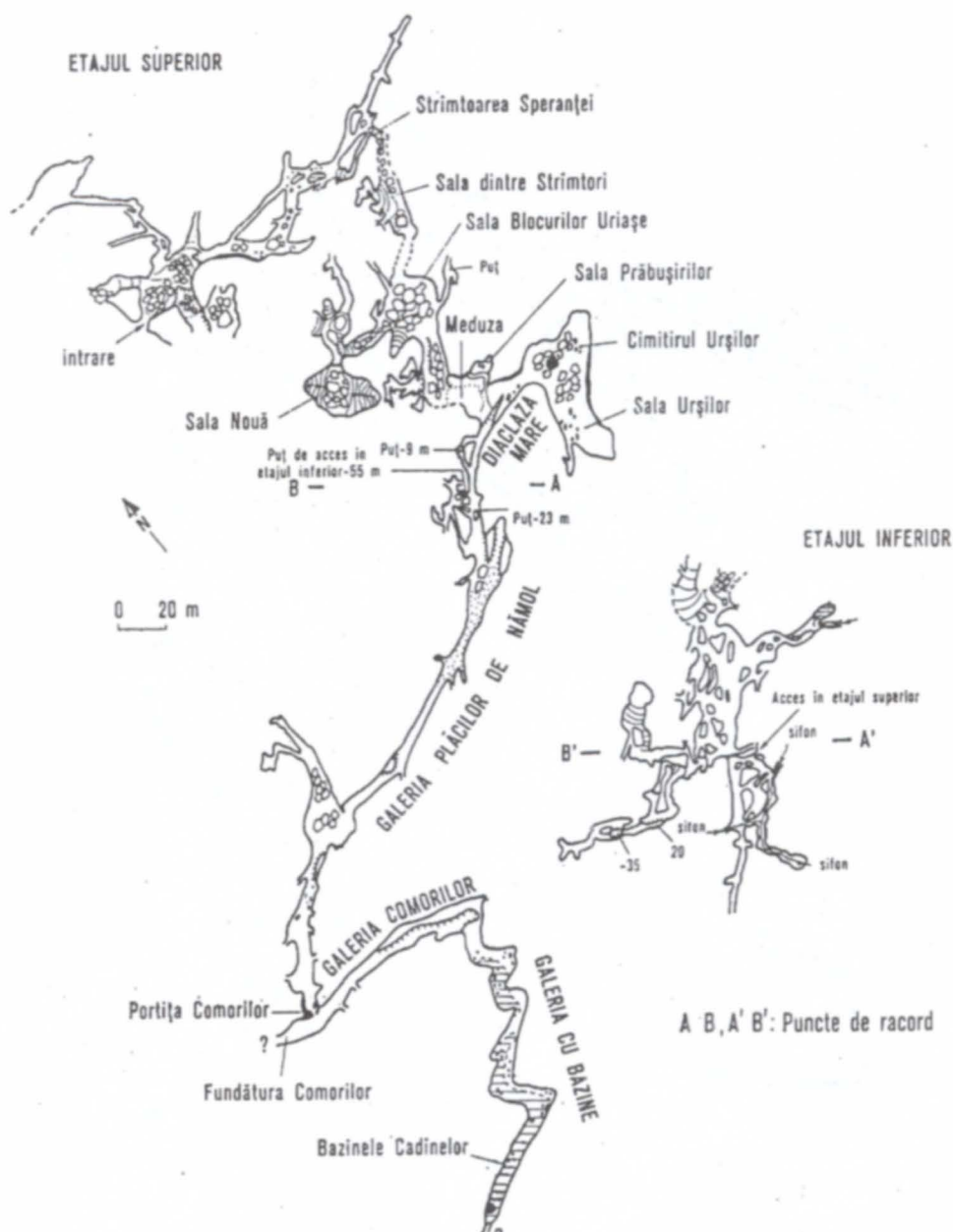
Peșterile 1 și 2 din Culmea Vârtoapelor, după Ică Giurgiu.

Planșa nr. 94

Peștera lui Cocolbea, după M. Dumitrescu și alții.

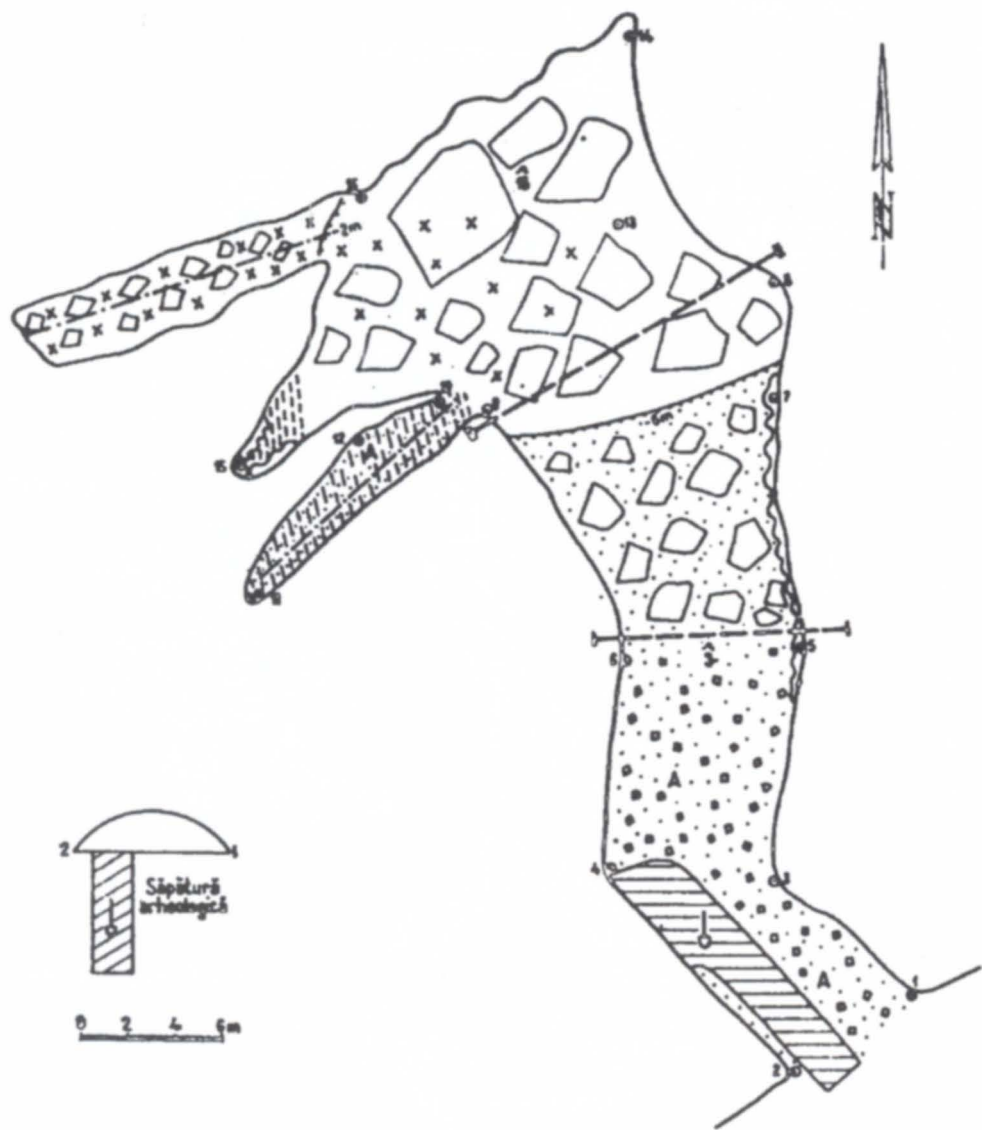
Planșa nr. 95

Peștera lui Epuran, după I. Povară și alții.

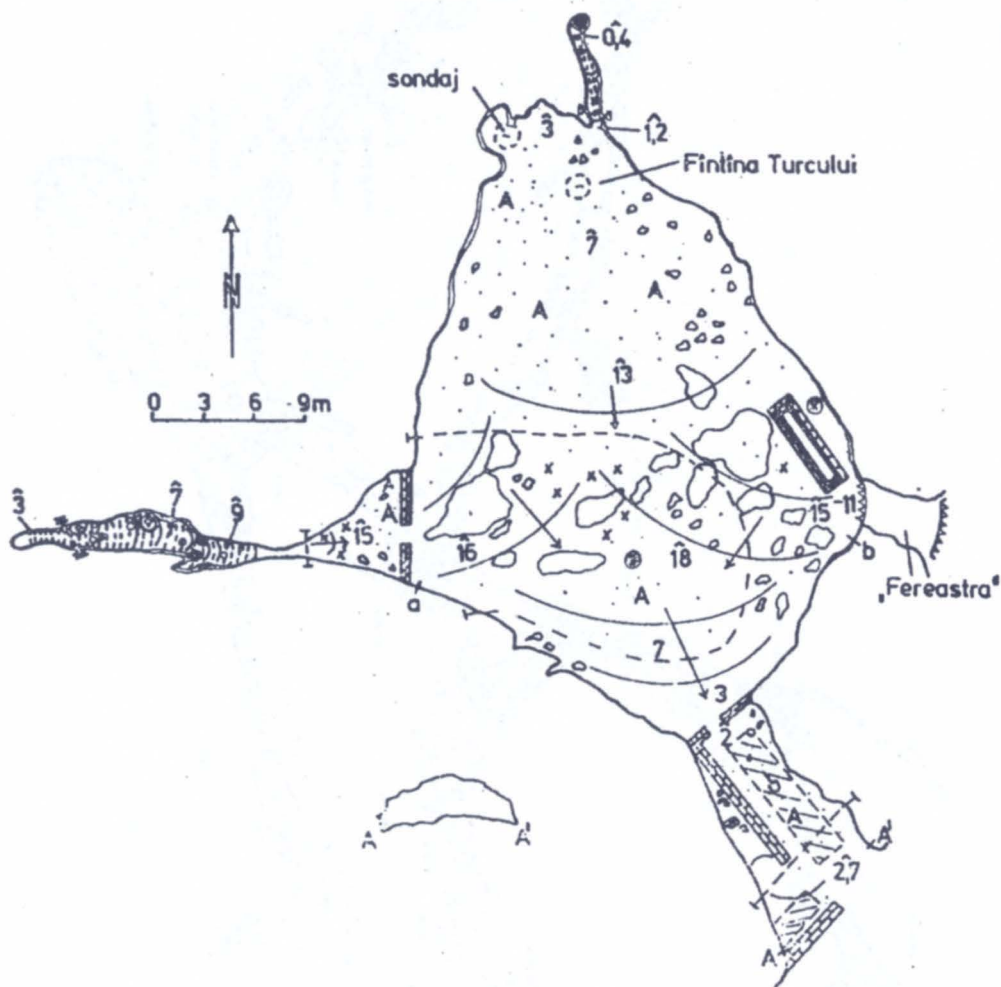
Planșa nr. 96

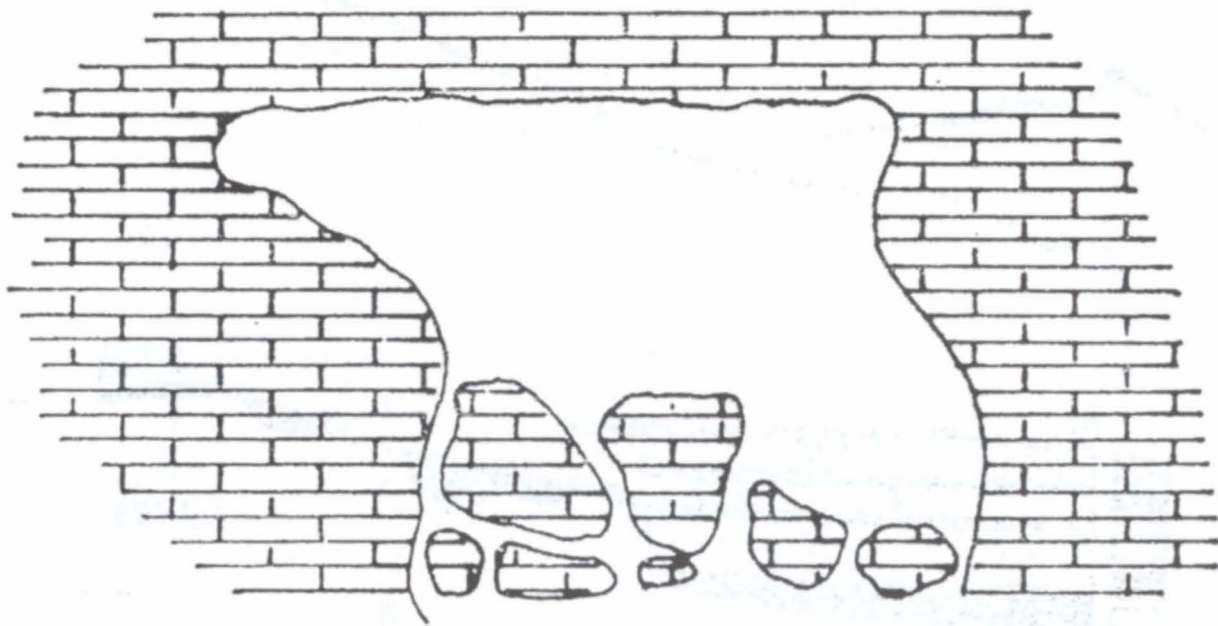
Peștera lui Clemente I, după V. Sencu.

Planșa nr. 98

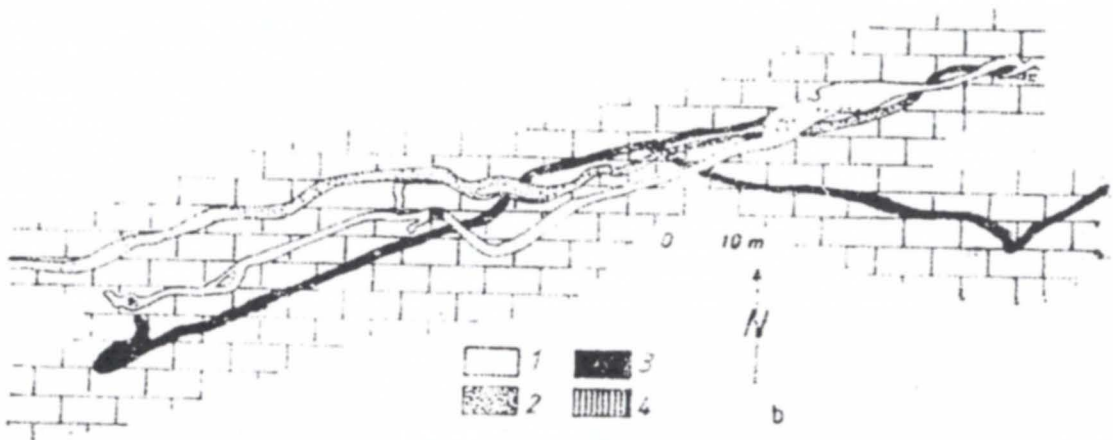
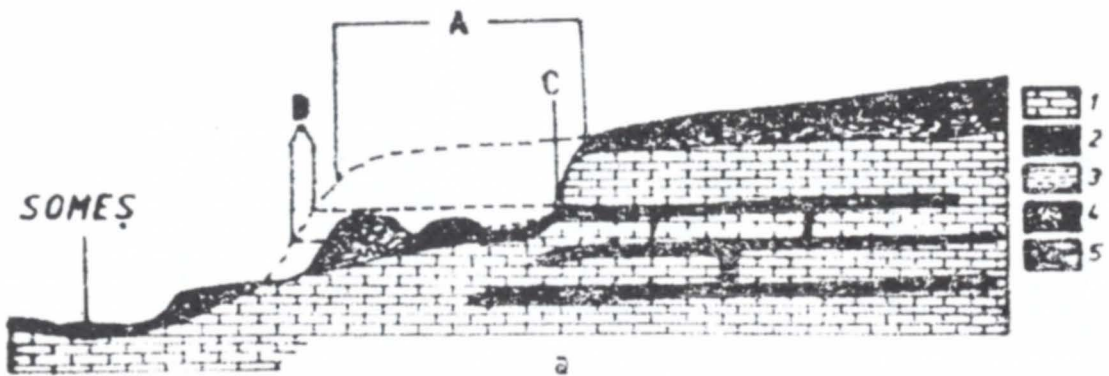

Peștera Veterani, după Șt. Negrea.

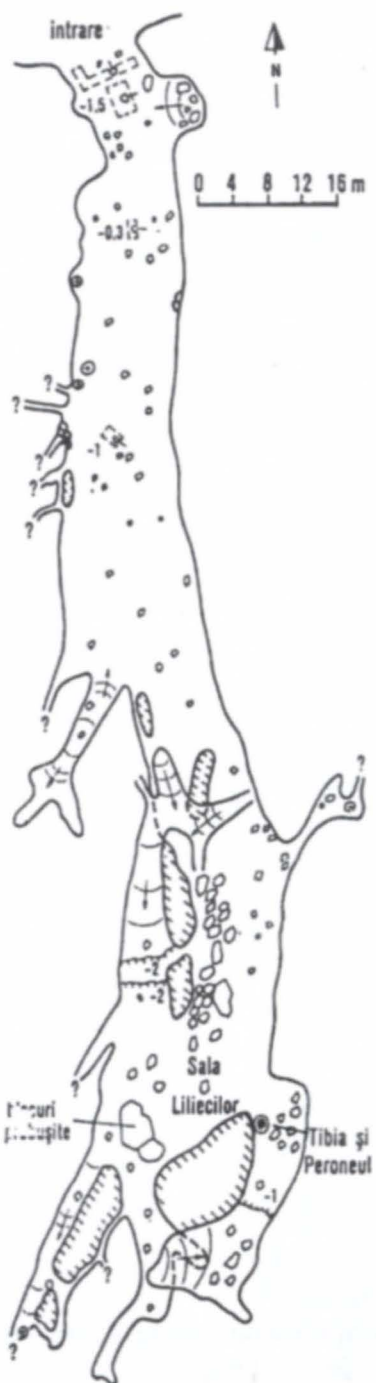
Peștera Cuciulat, după A. Done și alții.

Planșa nr. 100

Peștera Cucuiat, după A. Done și alții.

Planșa nr. 101

Peștera de la Românești, după V. Sencu și Șt. Negrea.

Planșa nr. 102

Județul Alba

- 1 - P. Ciurului Izbuș
- 2 - P. Scărișoara (Ghețaru de la Scărișoara)
- 3 - P. Ghețarul de la Vârtop
- 4 - P. Lucia
- 5 - P. Bocșuța
- 6 - P. Pocala

Planșa nr. 103

7 -Peștera lui Sinesie
8 -Peștera cu Monezi
9. -Peștera Gaura Scroafei

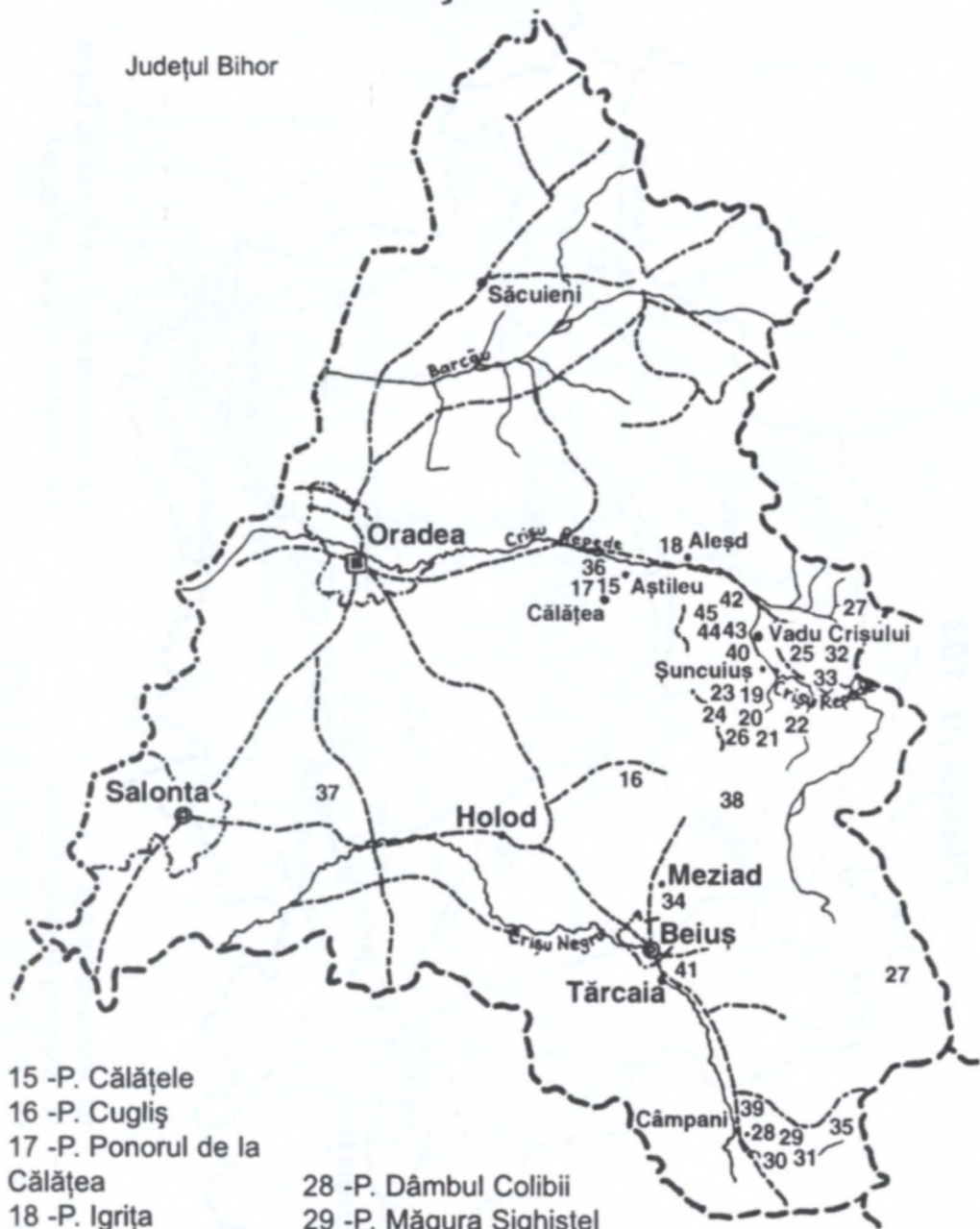
10. -Peștera lui Adi
11. -Peștera Hoanca Boului
12. -Peștera nr. 1 din Piatra cu Lapte

13. -Peștera nr. 2 din Piatra cu Lapte
14 - Peștera Piatra cu Lapte

Planșa nr. 104

Județul Bihor

15 -P. Călățele

16 -P. Cugliș

17 -P. Ponorul de la
Călățea

18 -P. Igrîța

19 -P. Izbândiș

20 -P. Cotuna

21 -P. Mișidului

22 -P. Napiștileu

23 -P. Piatra Corbului

24 -P. Piatra Morii

25 -P. Piatra Roșie

26 -P. Ungurului

27 -P. Zmeilor

28 -P. Dâmbul Colibii

29 -P. Măgura Sighiștel

30 -P. Țibucoaia

31 -P. Fânațe

32 -P. Baiului

33 -P. Boului

34 -P. Meziad

35 -P. din Dealul

Pietroasele

36 -P. Cubleș

37 -P. Izbucul Topliței

38 -P. Vacii

39 -P. Măgura Bihorului

40 -P. de la Subpiatră

41 -P. Uileacu de Beiuș

42 -P. Astupată

43 -P. Devențului, I - II

44 -P. Travertin

45 -P. Vadul Crișului

46 -P. Vereș

Planșa nr. 105

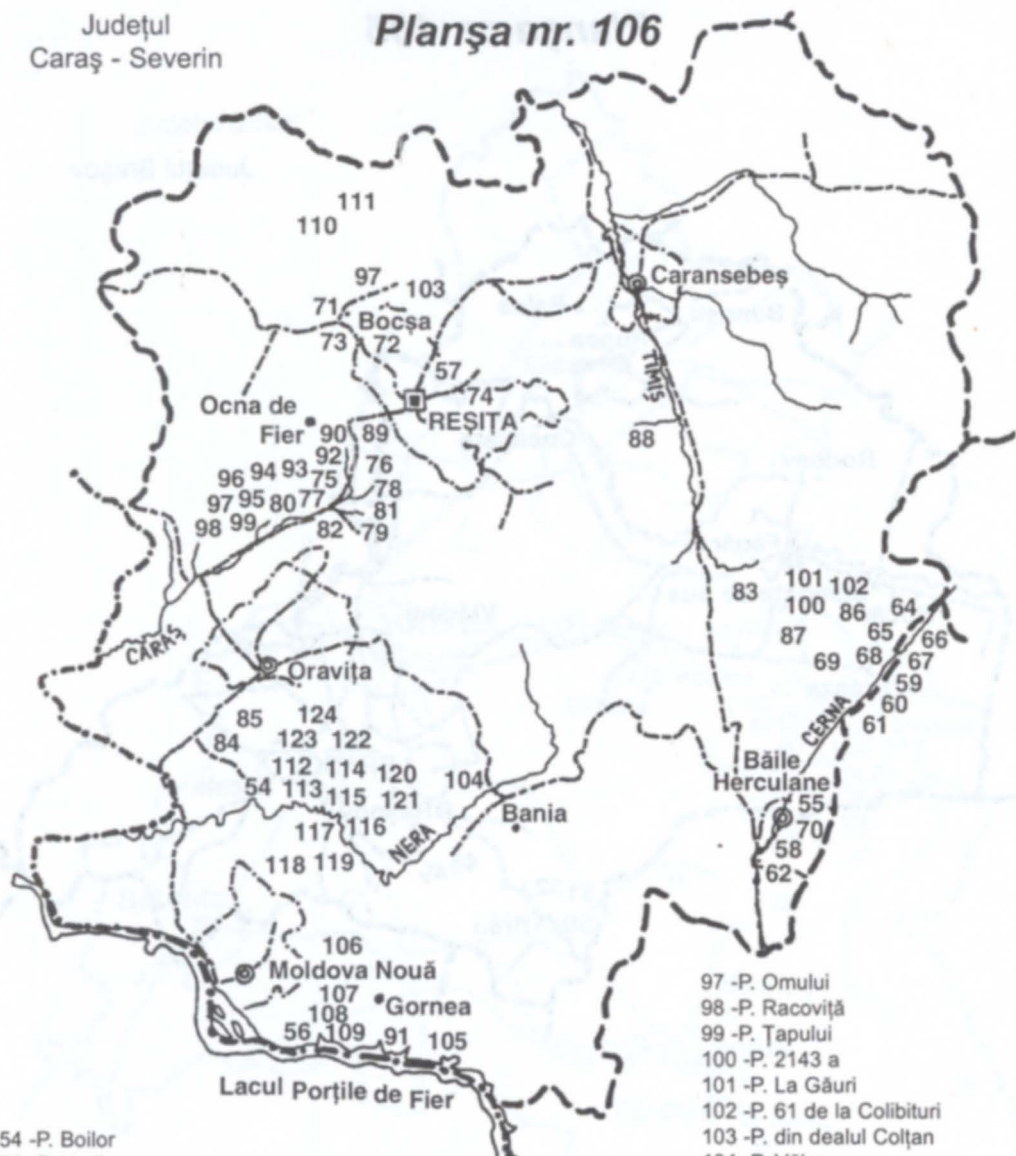
Județul Brașov

- 48 -Peștera cu Gamele
- 49 -Peștera Gura Cheii
- 50 -Peștera Coacăzei
- 51 -Peștera Mare
- 52 -Peștera Mică

Județul
Caraș - Severin

Planșa nr. 106

- 54 -P. Boiler
55 -P. Hoților
56 -P. Livadiței
57 -P. Pârșului
58 -P. cu Aburi
59 -P. Cumont
60 -P. de sub Șoim
61 -P. Gaura lui Lasconi
62 -P. Gaura Ungurului
63 -P. Hoților (cu Apă)
64 -P. lui Iorgovan
65 -P. Mică din V. Drăstinicului
66 -P. nr. 1 din stg. Hidrocentr.
67 -P. nr. 3 de la Bobot
68 -P. Oilor
69 -P. Băniții
70 -P. Mare de la Șoroniște
71 -P. nr. 1 din Dealul Colțani
72 -P. nr. 2 din Dealul Colțani
73 -P. nr. 3 din Dealul Colțani
74 -P. Stârnici
75 -P. Cerbului

- 76 -P. Cuptorul Porcului
77 -P. de sub P. de după Cârșă
78 -P. Fugarilor
79 -P. Liliacilor
80 -P. Mărgărițaș
81 -P. Popovăț
82 -P. Vrașka
83 -P. Vârful Înalt
84 -P. Elena
85 -P. Lenuța
86 -P. Bobot
87 -P. Dealul Ierișori
88 -P. Mare din Dealul Secaia
89 -P. cu Apă din Cheile Gârliștei
90 -P. Gaura lui Ecab
91 -P. Păzăriște
92 -P. cu Oase
93 -P. cu Puț
94 -P. Cuptorul Ciumei
95 -P. de sub Pietrele Albe
96 -P. Hotel Grota

- 97 -P. Omului
98 -P. Racoviță
99 -P. Țapului
100 -P. 2143 a
101 -P. La Găuri
102 -P. 61 de la Colibituri
103 -P. din dealul Colțan
104 -P. Vălae
105 -P. de sub Stânca Liubcovei
106 -P. Gaura Haiducească
107 -P. Gaura Chindiei 1
108 -P. Gaura Chindiei 2
109 -P. Gaura cu Muscă
110 -P. Pădurea Sicleni
111 -P. Urieșilor
112 -P. Dubanăț
113 -P. Colțul Cătănii
114 -P. Dubova
115 -P. Dubăvăț
116 -P. Gaura Hicleană
117 -P. Mere de la Găuri
118 -P. Mică de lângă P. lui Văt
119 -P. Porcarului
120 -P. Rolului
121 -P. lui Văt (Țepeneu)
122 -P. 2 Mai
123 -P. nr. 1 de la Socolovăț
124 -P. Socolovăț

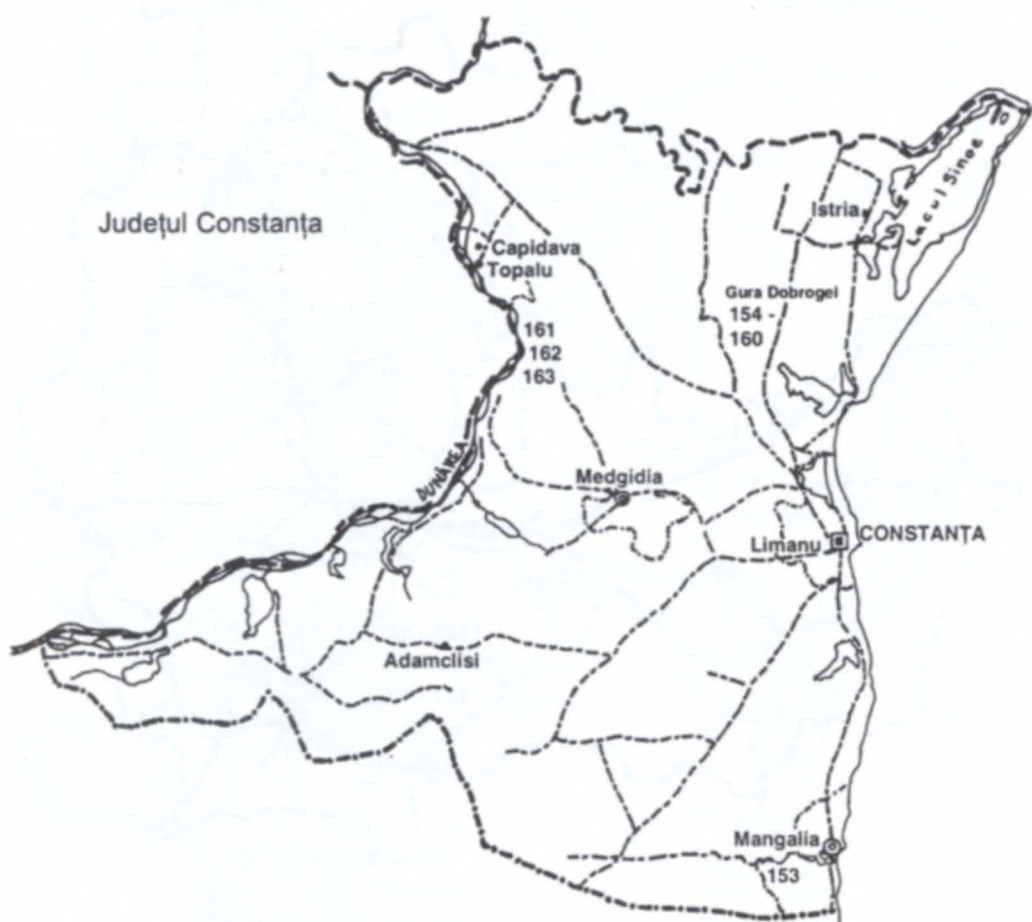
Planșa nr. 107

Județul Cluj

125 -Peștera Someșul Rece	139 -Peștera Romboidală
126 -Peștera Rece	140 -Peștera Ruseștilor
127 -Peștera Bilder	141 -Peștera Ungurească
128 -Peștera Șura Balicii	142 -Peștera Călățeaua Mare
129 -Peștera. Ascunsă	143 -Peștera cu Stalactite
130 -Peștera Călăștur	144 -Peștera Oaselor
131 -Peștera. Călățeaua Mică	145 -Peștera Șura Mică
132 -Peștera cu Coloane	146 -Peștera Amatorilor
133 -Peștera Feciorilor	147 -Peștera Degence
134 -Peștera Hornarilor	148 -Peștera lui Negru
135 -Peștera Modoloaia	149 -Peștera Observator
136 -Peștera Morarilor	150 -Peștera Oilor
137 -Peștera Pitică	151 -Peștera Vulturului
138 -Peștera Prăbușită din Dealul Alb	152 -Peștera Șura Mare

Planșa nr. 108

- 153 - Peștera La Icoane
- 154 - Peștera Casian
- 155 - Peștera Baba
- 156 - Peștera Bursucilor
- 157 - Peștera Cheia
- 158 - Peștera Soci
- 159 - Peștera La Adam
- 160 - Peștera Gura Dobrogei
- 161 - Peștera Cariera Mică
- 162 - Peștera Scrofeni
- 163 - Peștera Topalu

Planșa nr. 109

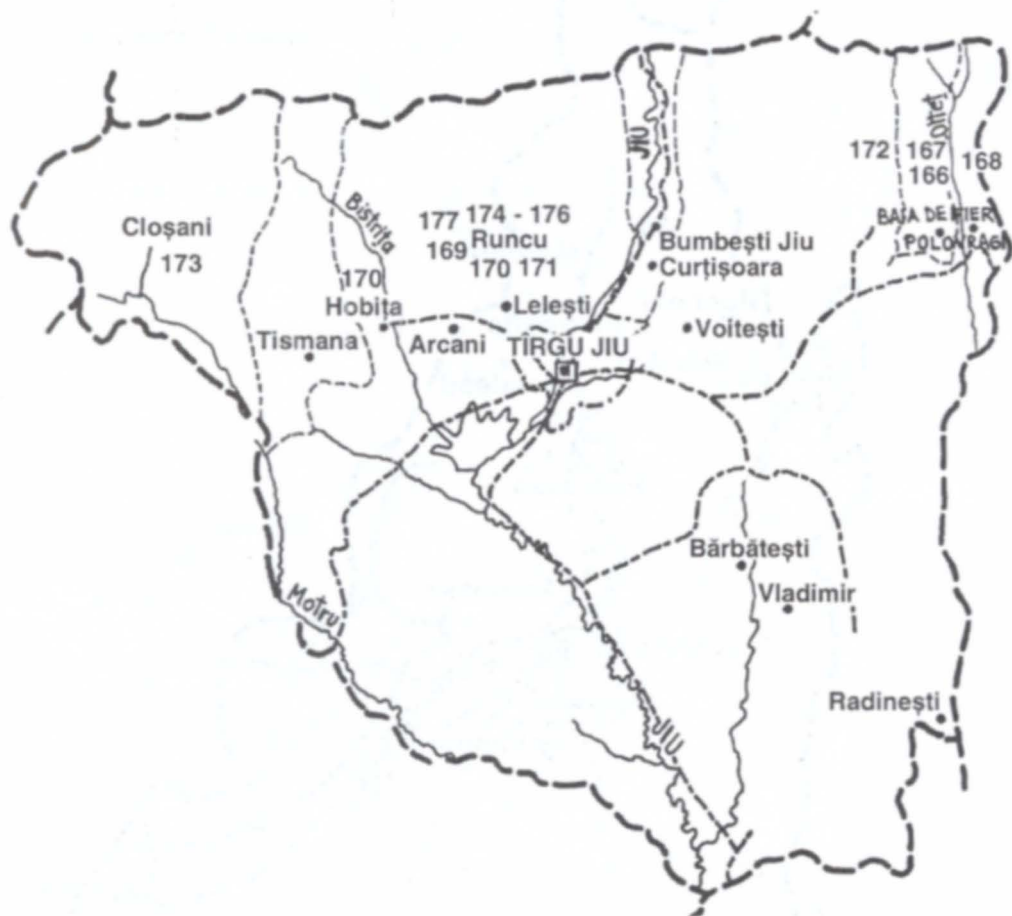

164 - Peștera nr.1 din Cheile Tătarului

165 - Peștera nr.2 din Cheile Tătarului

Planșa nr. 110

Județul Gorj

- 166 - Peștera Muierii
- 167 - Peștera Muierilor
- 168 - Peștera Pârcălabului
- 169 - Peștera Bălțișoara
- 170 - Peștera Cioarei
- 171 - Peștera Vulpiei
- 172 - Peștera din Runc
- 173 - Peștera Cloșani
- 174 - Peștera Dâlma Peșterii
- 175 - Peștera din Valea Delușului
- 176 - Peștera Pârleazului
- 177 - Peștera Pătrunsă
- 178 - Peștera Polovragi

Planșa nr. 111

Județul Harghita

179 -P. Adăpostul sub Stâncă nr. 40

180 -P. Almașului

181 -P. Mare de la Merești

182 -P. nr. 1 de la Merești

183 -P. nr. 10 de la Merești

183 -P. nr. 13 de la Merești

185 -P. nr. 16 de la Merești

186 -P. nr. 18 de la Merești

187 -P. nr. 2 de la Merești

188 -P. nr. 20 de la Merești

189 -P. nr. 21 de la Merești

190 -P. nr. 23 de la Merești

191 -P. nr. 27 de la Merești

192 -P. nr. 3 de la Merești

193 -P. nr.33 de la Merești

194 -P. nr. 34 de la Merești

195 -P. nr. 36 de la Merești

196 -P. nr. 37 de la Merești

197 -P. nr. 39 de la Merești

198 -P. nr. 5 de la Merești

199 -P. nr. 9 din Cheile Vârghișului

200 -P. nr. 9 de la Merești

201 -P. nr. 26 de la Merești

202 -P. nr. 4 de la Merești

203 -P. nr. 8 de la Merești

Planșa nr. 112

- 204 -P. Meda
- 205 -P. Găurile alăturate de la Cocoș
- 206 -P. Luncani
- 207 -P. Cioclovina cu Apă
- 208 -P. Cioclovina
- 209 -P. Șura de Jos
- 210 -P. Balogu
- 211 -P. Groapa Lupului
- 212 -P. Germisara (Geoagiu Băi)
- 213 -P. Coridorul din P. Muntenilor
- 214 -P. Cocoșului

- 215 -P. nr. 1 din Coasta Vacii
- 216 -P. nr. 2 din Coasta Vacii
- 217 -P. nr. 3 din Coasta Vacii
- 218 -P. nr. 1 din Culmea Vârtoapelor
- 219 -P. Curată de la Nandru
- 220 -P. Spurcată de la Nandru
- 221 -P. Bordu Mare
- 222 -P. din Ponorici
- 223 -P. lui Cocolbea
- 224 -P. Piatra din Poieni
- 225 -P. Ponor
- 226 -P. Avenul Cismei

Planșa nr. 113

Județul Mehedinți

- 227 - Peștera Topolnița
- 228 - Peștera lui Epuran
- 229 - Peștera Climente I
- 230 - Peștera Climente II
- 231 - Peștera Cuina Turcului
- 232 - Peștera Fluturilor
- 233 - Peștera lui Carafil
- 234 - Peștera Ponicova
- 235 - Peștera Veterani

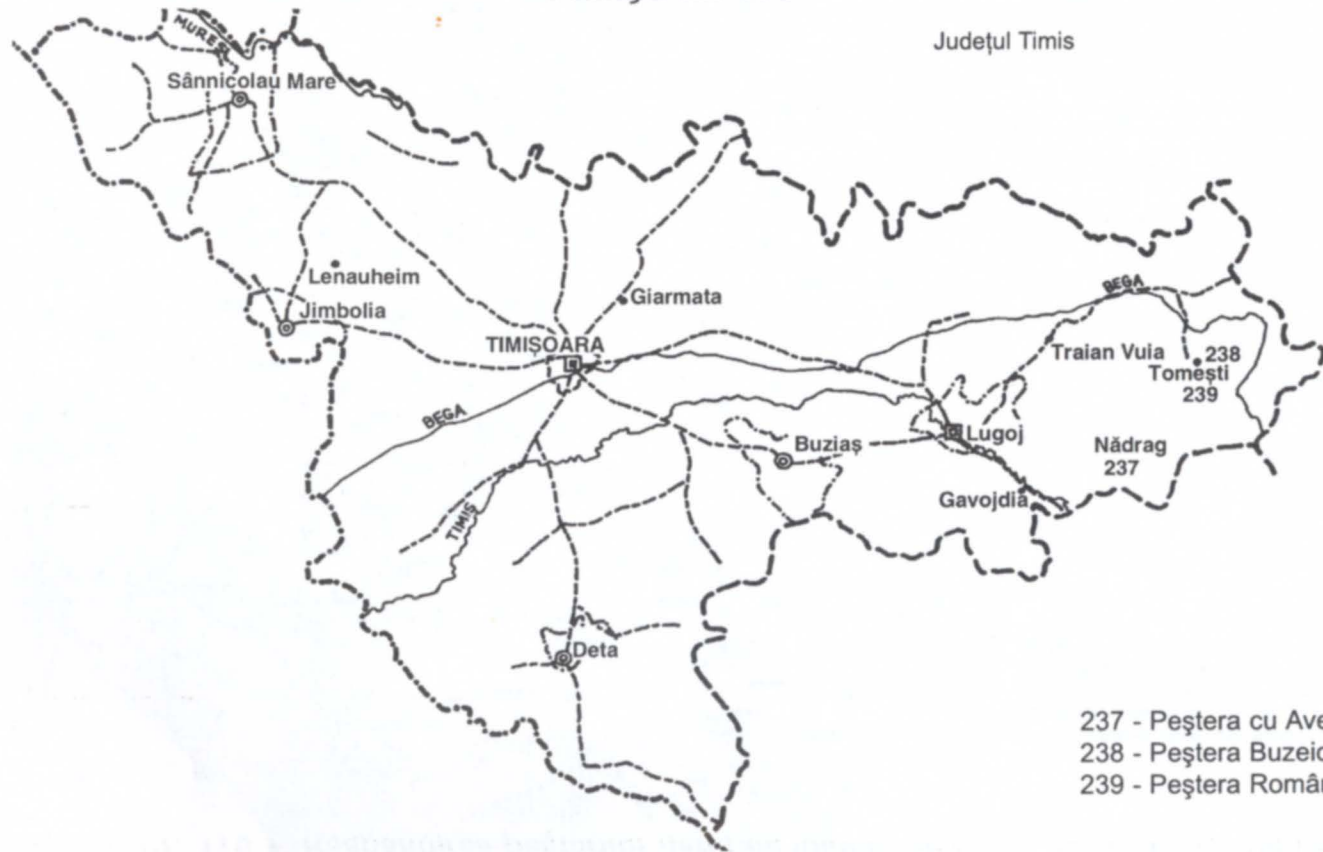
Planșa nr. 114

236 - Peștera Cuciulat

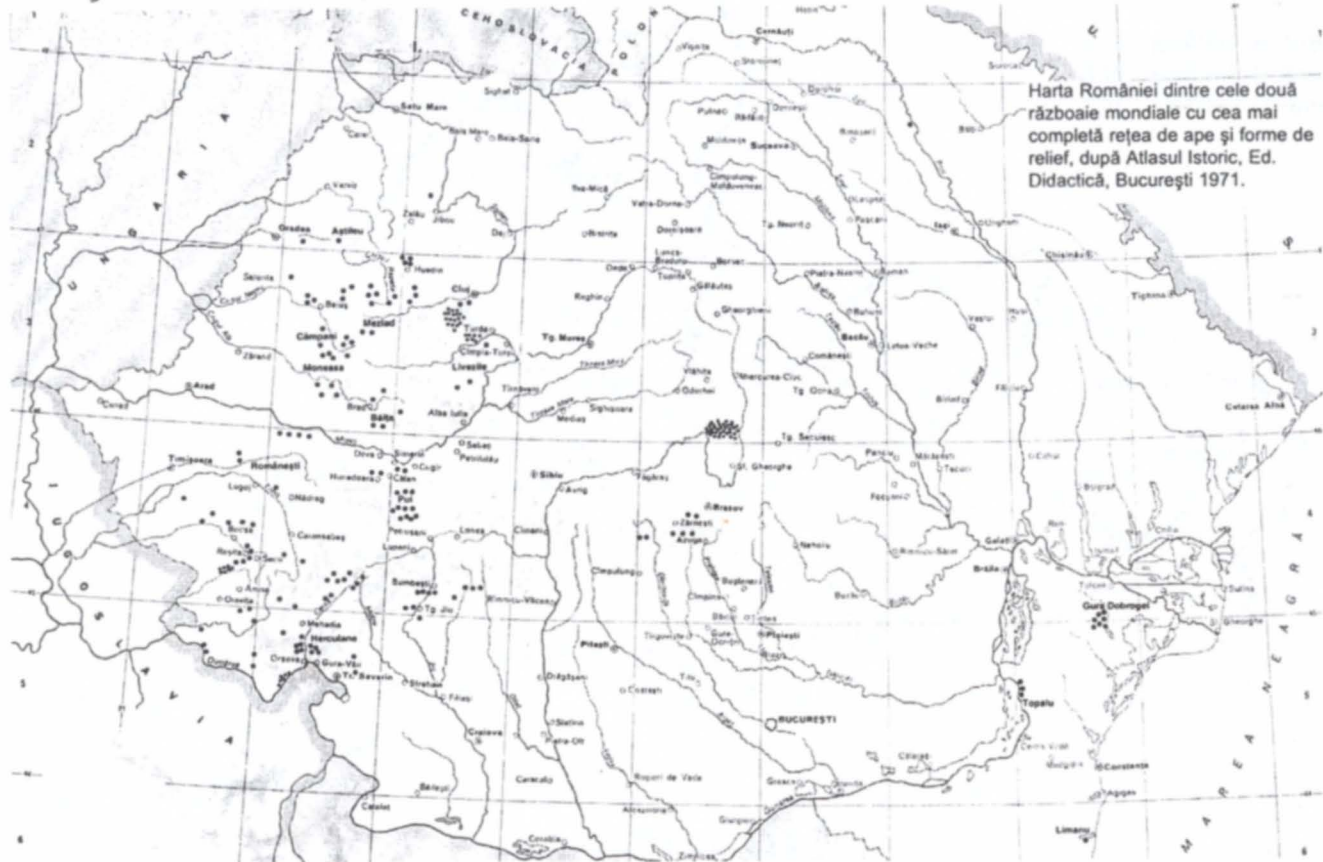
Planșa nr. 115

Județul Timis

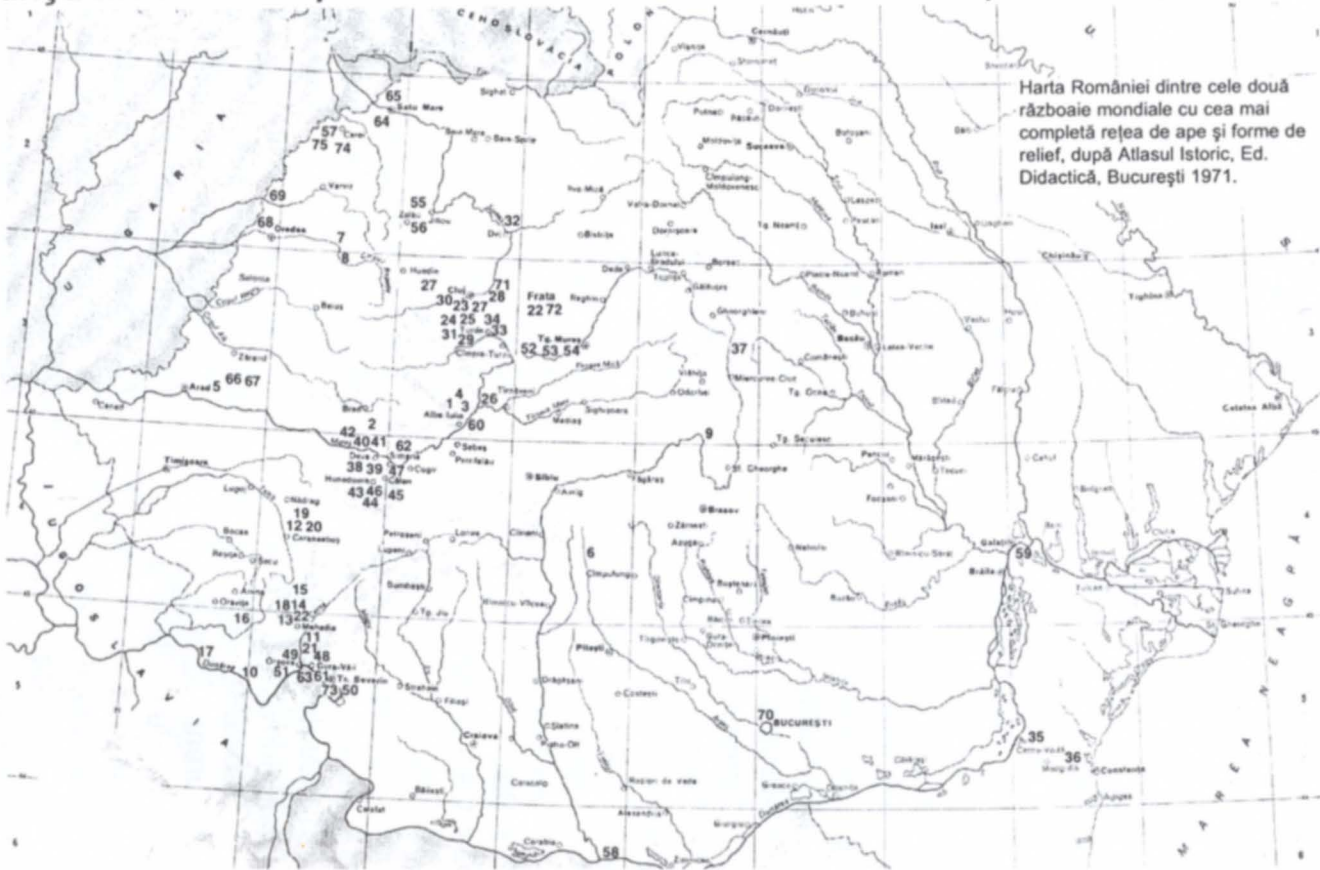

- 237 - Peștera cu Aven
- 238 - Peștera Buzeica
- 239 - Peștera Românești

Planșa nr. 116 - Răspândirea peșterilor naturale locuite de om pe teritoriul României

Planșa nr. 117 - Răspândirea carierelor rezultate din documentația istorică și arheologică

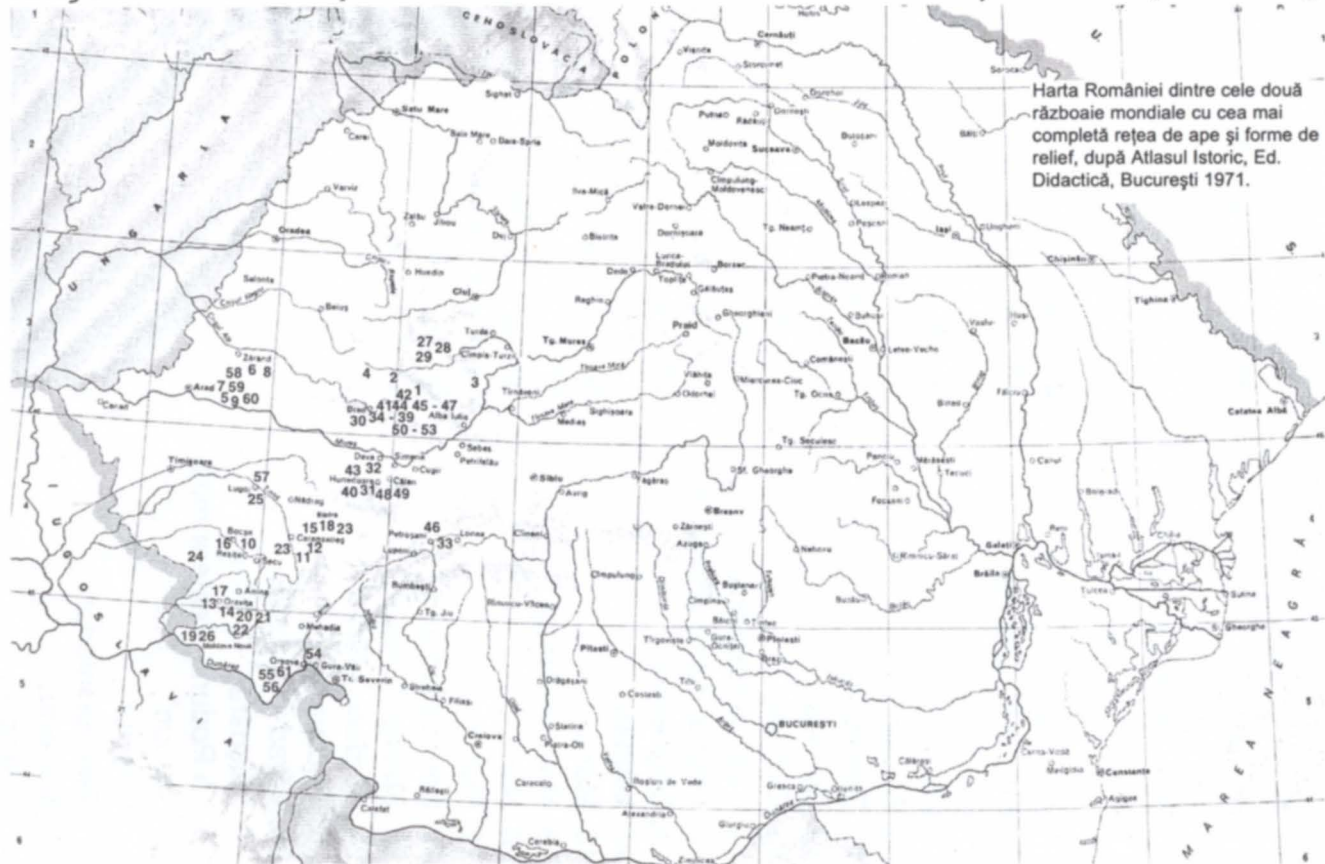

Harta României dintre cele două războaie mondiale cu cea mai completă rețea de ape și forme de relief, după Atlasul Istoric, Ed. Didactică, București 1971.

Cariere:

1. Ampoița
2. Geoagiu
3. Ighiu
4. Baia
5. Ghioroc
6. Albești
7. Peștera-Pișnița
8. Izbândiș
9. Ionești
10. Svinița-Ilișova
11. Râpa
12. Bucova
13. Iablanița
14. Luncavița
15. Mehadița
16. Măceriș
17. Coronini
18. Petnic
19. Rușchița
20. Rusca Montană
21. Topleț
22. Verendin
23. Baci
24. Căpușul Mic
25. Roșu
26. Gligorești
27. Nadic
28. Jucu de Sus
29. Moldovinești
30. Rădaia
31. Tureni
32. Cășeu
33. Potaissa
34. Săndulești Nord
35. Cernavodă
36. Basarabi
37. Sândominic
38. Bejan
39. Călan
40. Deva-Pietroasa
41. Cărpiniș
42. Cârjiți
43. Peșteana
44. Săcel
45. Sfânta Maria de Piatră
46. Strei
47. Sângiorgiu
48. Gura Văii
49. Vârciorova
50. Breznița
51. Mraconia
52. Chețani
53. Cipău
54. Pietriș
55. Creaca
56. Creaca-Ticlar
57. Pișcolț
58. Ciupercești
59. Dinogetia
60. Cărarea Morii-Ciungud
61. Bahna
62. Uroi
63. Vodița
64. Ghenetea
65. Crasna Pășune
66. Cuvin-Miloaia (Lutărie)
67. Cuvin-Valea Dancului (L)
68. Biharia (Lutărie)
69. Vășad (Lutărie)
70. Chitila Fermă (Lutărie)
71. Dealul Crucii (Lutărie)
72. Poiana Frății (Lutărie)
73. Schela Cladovei (Lutărie)
74. Ghenci (Lutărie)
75. Pișcolț (Lutărie)

Planșa nr. 118 - Răspândirea minelor rezultate din documentația istorică și arheologică

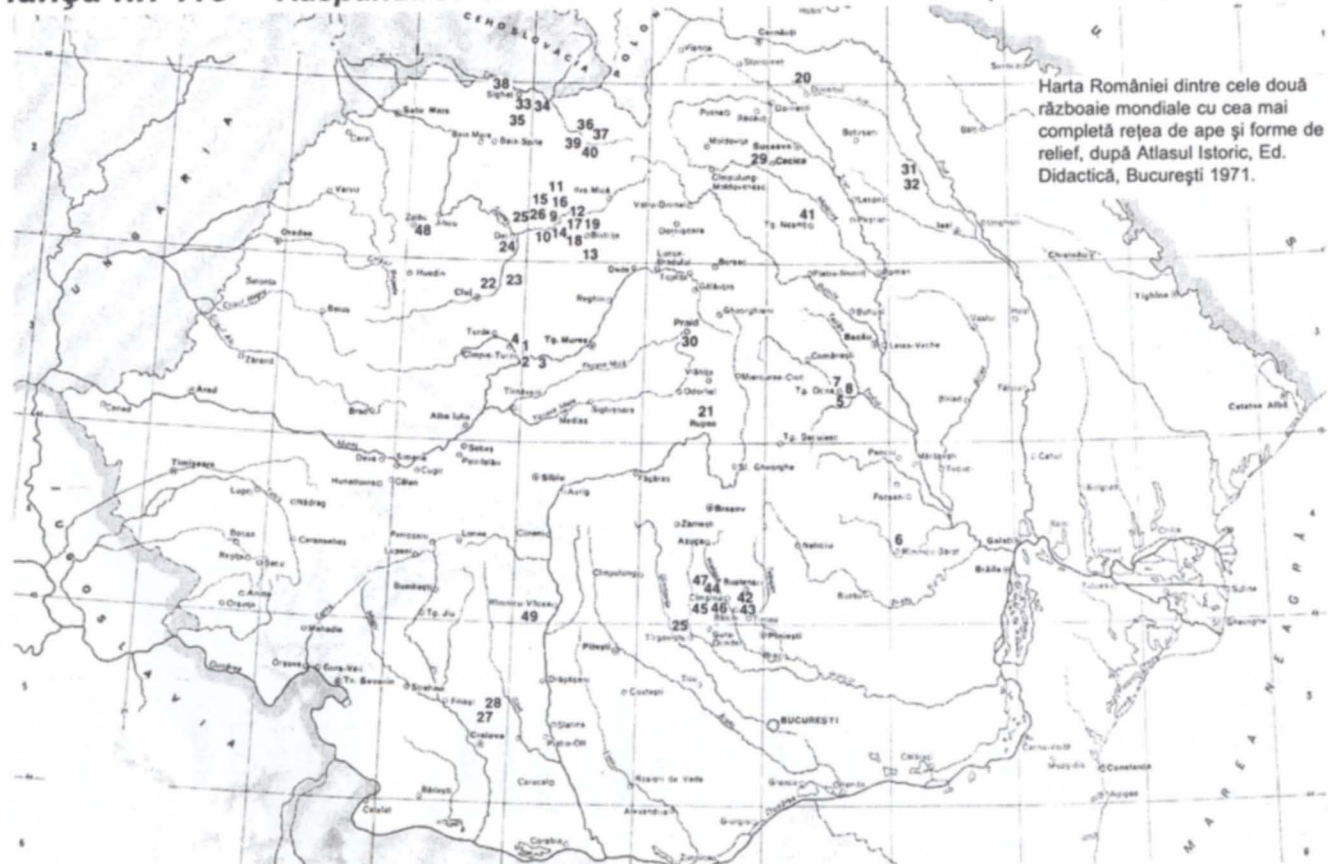

Mine:

1. Almașul Mare
2. Bucium
3. Rimetea
4. Roșia Montană (Alburnus Maior)
5. Rădnuța
6. Arăneag
7. Cladova - Cersca
8. Dud
9. Milova
10. Bocșa
11. Bolvașnița
12. Borlova
13. Ciclova
14. Ciclova Română
15. Ohaba Bistra (Ferdinand)
16. Dognecea
17. Maidan
18. Marga
19. Moldova Nouă
20. Nera
21. Rușchița
22. Sasca Română
23. Slatina (Timiș)
24. Surducu Mare
25. Tincova
26. Vărad - Coronini
27. Băișoara
28. La Poduri - Peștera mină
29. Surduc
30. Crișcior
31. Teliucul inferior
32. Mânerău
33. Petroșani
34. Ruda - Brad
35. Alun
36. Băița
37. Băița - Crăciunești
38. Căraciu
39. Câinele (Câinelul) de Sus
40. Teliuc
41. Crăciunești
42. Fizeș
43. Ghelari
44. Hărtăgani
45. Hondol
46. Iscroni
47. Toplița
48. Peștișul Mare
49. Peștișul Mic
50. Ribița
51. Sacarâmb
52. Stănița
53. Trestia
54. Vârciorova
55. Eibental
56. Tisovița
57. Cricova
58. Baia lui Chiran - Covăsânț
59. Valea Lili - Covăsânț
60. Șoimuș
61. Ogradena Veche

Planșa nr. 119 - Răspândirea salinelor rezultate din documentația istorică și arheologică

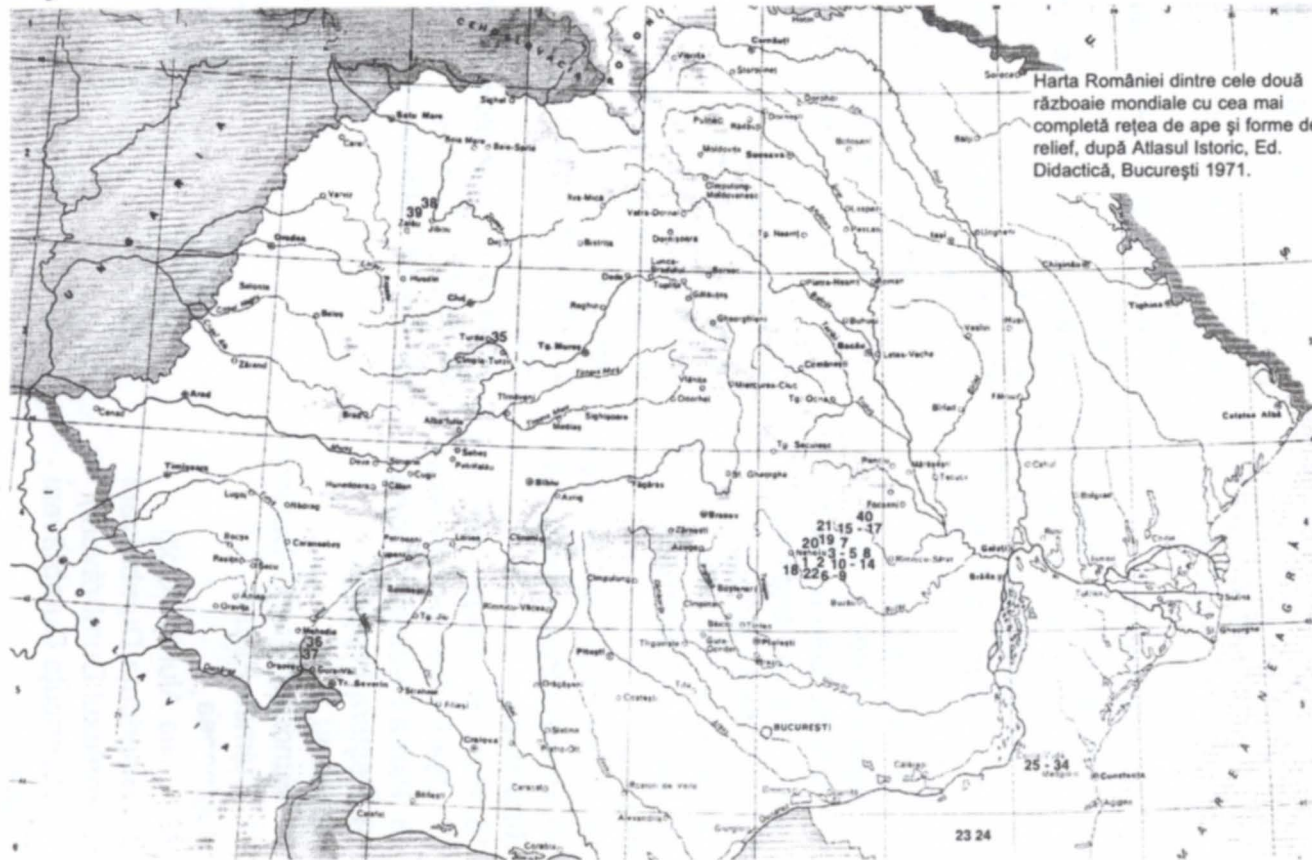

Harta României dintre cele două războaie mondiale cu cea mai completă rețea de ape și forme de relief, după Atlasul Istoric, Ed. Didactică, București 1971.

Saline (ocne de sare):

1. Ocna Mureș
2. Războieni - Cetate
3. Uioara
4. Unirea
5. Grozești
6. Crișeu
7. Târgu Ocna
8. Troțuș
9. Arpaș
10. Bața
11. Beclean
12. Ciceu
13. Criștur
14. Domnești
15. Ilișua
16. Mănăștur
17. Reteag
18. Sintireag
19. Tahat
20. Ibănești
21. Rupea
22. Cojocna
23. Peta
24. Sic
25. Ocna Dejului
26. Ocna Mică
27. Teișani
28. Săraru
29. Cacica
30. Praid
31. Șipote
32. Toporăuți
33. Coștiui
34. Rona
35. Ocna Șugatag
36. Vișeu
37. Bâșcoi
38. Câmpulung - Tisa
39. Dragomirești
40. Slatina
41. Izvoarele sărate de la Lunca
42. Telega
43. Băicoi
44. Slănic Prahova
45. Baia Baciului
46. Baia Verde
47. Rogna
48. Zalău
49. Ocnele Mari

Planșa nr. 120 - Răspândirea peșterilor antropice rezultate din documentația istorică și arheologică

Harta României dintre cele două războaie mondiale cu cea mai completă rețea de ape și forme de relief, după Atlasul Istoric, Ed. Didactică, București 1971.

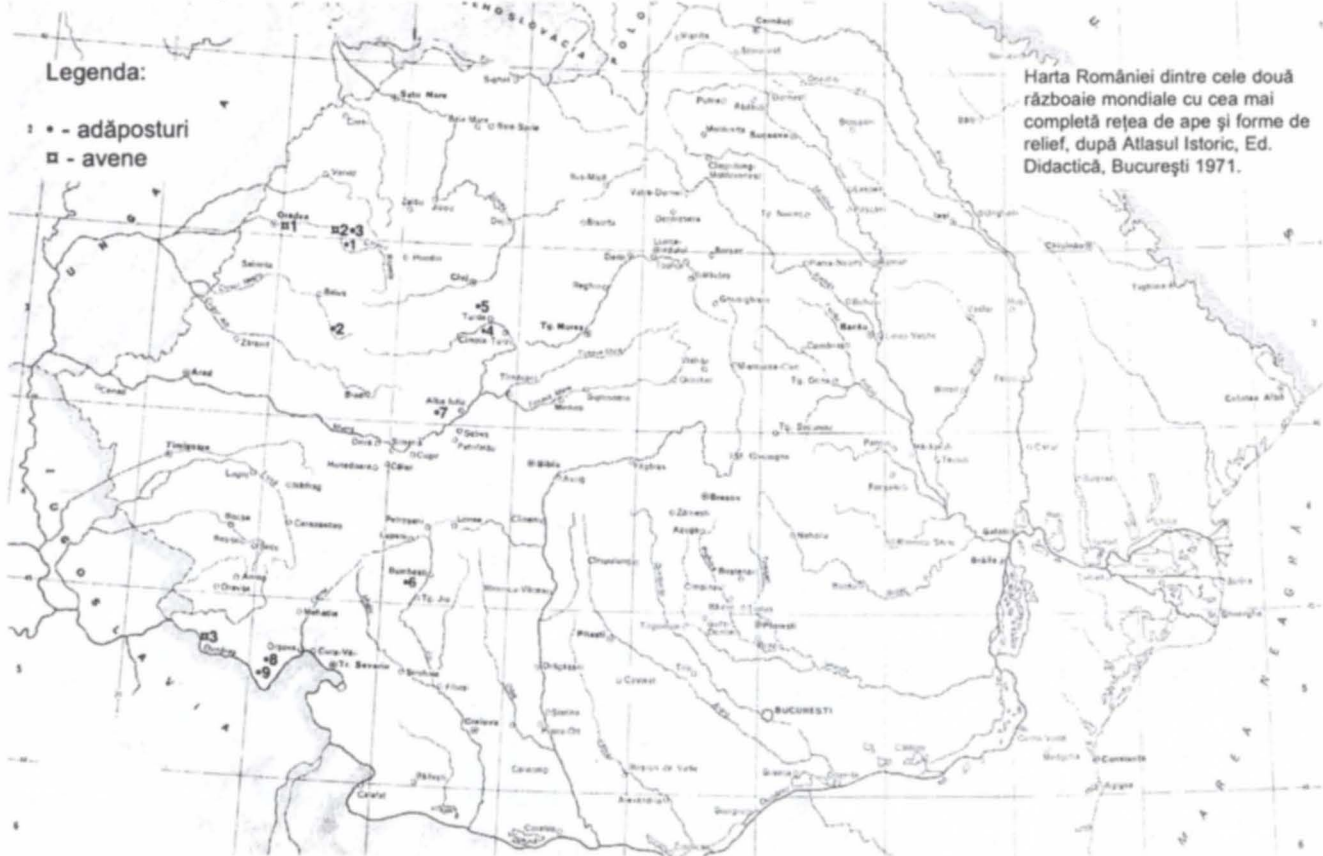
Peșteri antropice: (săpate de om)

1. Biserica Tăierea capului Sfântului Ioan Botezătorul - Aluniș
2. Culmea Martiriei - Aluniș
3. Peștera lui Iosif - Bozioru
4. Biserica Agatonul Nou
5. Casa Hoților - Nenciulești
6. Vârful Cămăruței - Begu Pănătău
7. Căsoaia - Brăiești
8. Agatonul Vechi - Bozioru
9. Malul cu Gaură - Cozieni
10. Fundătura - Bozioru
11. Bucătăria - Bozioru
12. Ghereta - Bozioru
13. Dionisie Torcătorul-Bozioru
14. Piatra Îngăurită - Bozioru
15. Peștera Piatra Ingăurită - Ruginoasa
16. Policiori - Ruginoasa
17. Ușa Pietrei - Ruginoasa
18. Piatra Rotăriei - Cătina
19. Peștera Înșelăției - Nehoiașu
20. Fundul Peșterii - Bozioru
21. Culmea Pietrei - Ruginoasa
22. Chilia Aluniș - Colți
23. Bisericuța Dumbrăveni (Complexul Dumbrăveni)
24. Bisericuța Dumbrăveni - Cripte
25. Complexul Rupestru
- Basarabi - Murfatlar
26. Galeria G1-G5 Basarabi - Murfatlar
27. Bisericuța B1 - Basarabi - Murfatlar
28. Bisericuța B2 - Basarabi - Murfatlar
29. Bisericuța B3 - Basarabi - Murfatlar
30. Bisericuța B4 - Basarabi - Murfatlar
31. Bisericuța E5 - Basarabi - Murfatlar
32. Încăpera funerară C1 - Basarabi - Murfatlar
33. Încăpera funerară C2 - Basarabi - Murfatlar
34. Cariera Basarabi - Murfatlar, Cimitirul
35. Peștera Cheia - Turda
36. Peștera Diana - Băile Herculane
37. Peștera Higeea - Băile Herculane
38. Încăperea Creaca Ticular
39. Peștera Creaca
40. Gaura Tătarilor - Mlăjet

Planșa nr. 121 - Răspândirea avenelor și adăposturilor naturale locuite de om

Legenda:

- - adăposturi
- - avene

Harta României dintre cele două războaie mondiale cu cea mai completă rețea de ape și forme de relief, după Atlasul Istoric, Ed. Didactică, București 1971.

Adăposturi:

1. Coasta Luchii
2. Izbul de la Fânațe
3. Adăpostul Mare din Piatra Roșie
4. Adăpostul între Stânci
5. Adăpostul sub Stâncă Peștera Oilor
6. Adăpostul sub Stâncă Peștera Frumoasă
7. Adăpostul sub Stânca Piatra lui Gotar
8. Adăpostul sub Stâncă (Potcapina) lui Climente
9. Adăpostul sub Stâncă Cuina Turcului

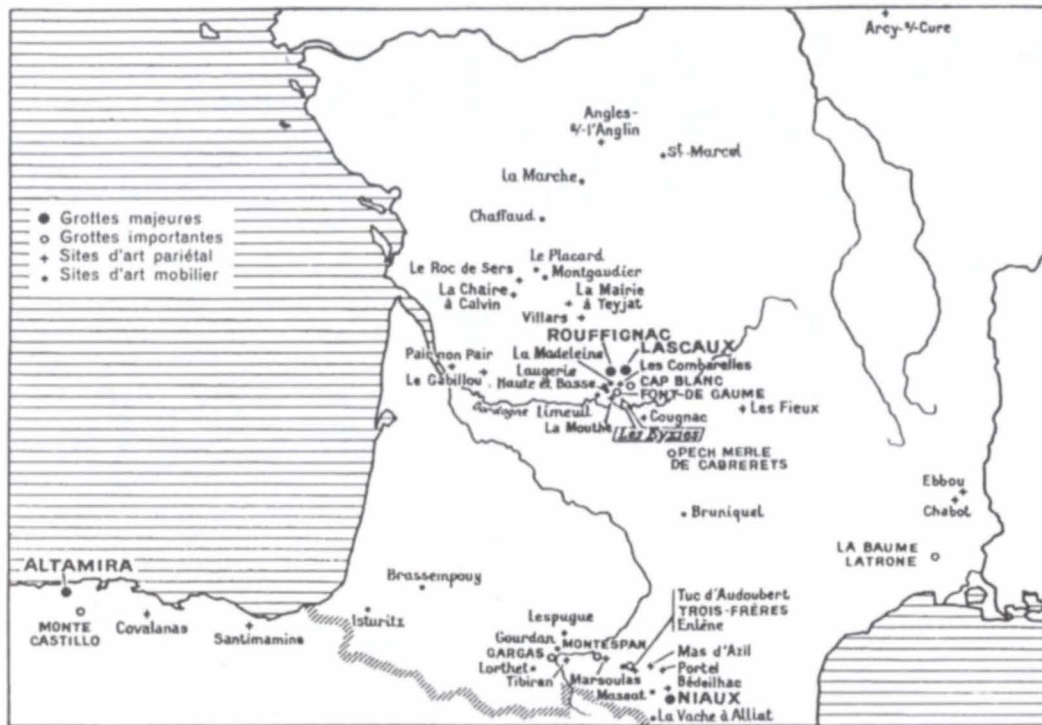
Avene:

1. Betfia
2. Gălășeni
3. Varniței

Planșa nr. 123

Cele mai importante peșteri cu artă parietală și mobilă din arealul franco-cantabric.

INDEX

PLANŞE

INDEX PLANȘE

Adăpostul de la Fânațe: reprezentarea unor figuri umane (bărbat și femeie), după V. Boroneanț.....	191
Agatonul Vechi. Acuarelă după H. Trenk.....	165
Aluniș, planul bisericii rupestre, după V. Drâmbocanu.....	167
Aluniș. Biserica rupestră, după V. Drâmbocanu. Planul bazei și al pereților, încăperea nr. 2 (sus) și încăperea nr. 1 (jos). Peretele despărțitor (mijloc).....	170
Aluniș. Locuință rupestră, după V. Drâmbocanu. Planul bazei și al pereților (sus) și peretele exterior, sudic (jos).....	168
Aluniș. Planul locuințelor rupestre, după V. Drâmbocanu. Planul intrării și secțiune în interior (sus), bazei și pereților (jos).....	169
Biserica rupestră Agatonul Nou, planul bazei, după V. Drâmbocanu.....	164
Biserica rupestră Agatonul Vechi, planul bazei, după V. Drâmbocanu.....	163
Bisericuța B 4 de la Basarabi - reprezentări de animale și cavaler.....	174
Cariera Cernavodă, Hercules Sexanus, după Gr. Florescu.....	176
Cele mai importante peșteri cu artă parietală și mobilieră din arealul franco - cantabric.....	290
Complexul Rupestru Dumbrăveni - Canaraua Fetei, complexul rupestru, după C. Chiriac.....	175
Gaura Chindiei II, după A. Sion, completată de V. Boroneanț.....	222
Gaura cu Muscă, după Șt. Negrea.....	224
Gaura Haiducească, după Șt. Negrea și L. Botoșăneanu.....	221
Izvoarele sărate de la Lunca și Oglinzi - Târgu Neamț, după G. Dumitroaia (folosite în preistorie și epocă dacică).....	185
Județul Alba.....	264
Județul Arad.....	265
Județul Bihor.....	266
Județul Brașov.....	267
Județul Caraș - Severin.....	268
Județul Cluj.....	269
Județul Constanța.....	270
Județul Dâmbovița.....	271
Județul Gorj.....	272
Județul Harghita.....	273
Județul Hunedoara.....	274
Județul Mehedinți.....	275
Județul Sălaj.....	276
Județul Timis.....	277
Mina Almaș. Nișa de la baza treptelor romane (sec. II-III, a.Hr.), după N. Maghiar.....	178

Mina de fier de la Teliuc. Gropi de exploatare din timpul romanilor, după S. Rakoczy. a. gropi conice, b. umpluturi noi, c. strat de zgură, d. umpluturi vechi, e. strat de argilă	180
Mina Teliuc, exploatarea la zi „Irina”, după S. Rakoczy	179
Peștera (Gaura) Porcariului, după Șt. Negrea și L. Botoșăneanu	225
Peștera „Din Dâlma Peșterii”, după Tr. Constantinescu	239
Peștera „Fundul Peșterii” de la Nucu Bozioru - peretele de sus - după arhitect Silvia Păun și Vasile Boroneanț; Arme cu indicarea dimensiunilor și a pozițiilor față de verticala peșterii - Dreapta și stânga, figurări în perete.	173
Peștera abri nr. 21 de la Merești, după M. Mottl	254
Peștera Boroșteni (Gaura Cioarei). Plan cu suprafața sondată, după C. S. Nicolăescu Plopșor și C. N. Mateescu	237
Peștera Boroșteni. Pandantiv, după M. Cârciumar (a. desen; b. fotografie)	187
Peștera Cerbului, după E. Balogh, modificată de L. Botoșăneanu, 1967	214
Peștera Cheia de la Izvor, planul săpăturilor din anii 1956 - 1957, după C. S. Nicolăescu Plopșor și alții	232
Peștera Chindiei I, după V. Boroneanț	223
Peștera Cubleş, după C. Pleșa	194
Peștera Cuciulat, după A. Done și alții	262
Peștera Cuciulat, după A. Done și alții	261
Peștera Cuptorul Ciumei cartată de G. Karban	218
Peștera Cuptorul Porcului, cartată de E. Balogh, modificată de L. Botoșăneanu	215
Peștera de după Cîrșă, cartată de I. Viehmann și V. Pușcariu, completată de G. Karban	216
Peștera de la Despicătură, după I. Povară	227
Peștera de la Fânațe, după R. Jeannel și E. G. Racoviță	195
Peștera de la Românești, după V. Sencu și Șt. Negrea	263
Peștera de la Vadul Crișului, după I. Viehmann și alții	201
Peștera de la Vârful lui Dragomir, după V. Drâmbocanu	207
Peștera Gaura cu Muscă, după Șt. Negrea	188
Peștera Gaura Ungurului, după Șt. Negrea	211
Peștera Gălășeni, după C. Pleșa	203
Peștera Ghețarul de la Vârtop, după M. Bleahu și I. Viehmann	192
Peștera Ghețarul Scărișoara, după T. Rusu	193
Peștera Grota Boilor, după Șt. Negrea	208
Peștera Gura Cheii de la Izvor, planul săpăturilor, după C. S. Nicolăescu Plopșor și alții	204
Peștera Gura Ponicovei, după Șt. Negrea	259
Peștera Hoților, după Șt. Negrea	209
Peștera Igrîța, după H. Kessler	202
Peștera Istorică (Peștera nr. 2 a lui Cezar Manea), schiță: Cezar Manea, desen: Ică Giurgiu	196

Peștera Izbucl Topliței, după Cr. Lascu și Ș. Sârbu.	197
Peștera Liliiecilor, după M. Dumitrescu.	234
Peștera Limanu, după M. Dumitrescu și alții.	233
Peștera Livadiței, după V. Boroneanț.	210
Peștera lui Adam, după I. Povară și alții.	231
Peștera lui Clemente I, după V. Sencu.	258
Peștera lui Cocolbea, după M. Dumitrescu și alții.	256
Peștera lui Dionisie Torcătorul. Planul bazei și al pereților, după V. Drâmboceanu.	172
Peștera lui Epuran, după I. Povară și alții.	257
Peștera lui Iosif, acuarelă după H. Trenk.	171
Peștera Mare de la Șoroniște, după I. Povară, completată de Șt. Negrea.	213
Peștera Mare din satul Peștera, după T. Constantinescu.	205
Peștera Măgura Sighiștel, după C. Pleșa.	200
Peștera Meziad, după E. Balogh.	199
Peștera nr. 02 din Cheile Tătarului, după P. Samson și C. Rădulescu. S. a-b sondaje I.S.P.E., S. c sondaj existent, S. 1-2 sondaj executat de P. Samson și C. Rădulescu.	236
Peștera nr. 09 de la Merești, după Tr. Orghidan și Cr. Goran.	253
Peștera nr. 18 (Peștera Urșilor) de la Merești, după Tr. Orghidan și Cr. Goran.	245
Peștera nr. 20 (Peștera lui Gabor) de la Merești, după Tr. Orghidan și Cr. Goran.	243
Peștera nr. 23 de la Merești, după Tr. Orghidan și Cr. Goran.	248
Peștera nr. 24 de la Merești, după Tr. Orghidan și M. Dumitrescu.	246
Peștera nr. 26 de la Merești, după M. Mottl.	250
Peștera nr. 27 de la Merești, după Tr. Orghidan.	252
Peștera nr. 33 de la Merești, după Tr. Orghidan și Cr. Goran.	249
Peștera nr. 36 de la Merești, după Tr. Orghidan și Cr. Goran.	251
Peștera nr. 36 de la Merești, după Tr. Orghidan și Cr. Goran.	247
Peștera nr. 39 de la Merești, după Tr. Orghidan și Cr. Goran.	242
Peștera nr. 40 de la Merești, după Fr. Podek și M. Mottl.	244
Peștera Oilor, cartată de L. Vălenaș.	229
Peștera Oilor, după M. Bleahu și alții.	212
Peștera Oilor, plan și profil, după I. Vintilescu și alții.	241
Peștera Omului, după A. Abramovici și alții.	184
Peștera Pătrunsă, după Tr. Constantinescu.	240
Peștera Popovăț, după E. Balogh și L. Botoșăneanu, completată de Șt. Negrea.	217
Peștera Racoviță, după V. Sencu.	219
Peștera Rece, după Cr. Lascu și alții.	228
Peștera Socolovăț, după M. Țigla, I. Mezei, I. Hajnal, modificată de Șt. Negrea.	226

Peștera Stânca de la Ripiceni, după Al. Păunescu, completată de V. Boroneanț	186
Peștera Șura Mare, cartare M. Dumitrescu, Tr. Orghidan (1963), completată de echipa Clubului de Speologie Sportivă și a „Focului Viu”, în anii 1977, 1985, 1986, 1988.	230
Peștera Tătarului nr. 1, după P. Samson și C. Rădulescu.	235
Peștera Țapului, după A. Abramovici și alții, modificată de Șt. Negrea.....	220
Peștera Veterani, după Șt. Negrea.....	260
Peștera Vulpilor de la Boroșteni. Plan și profil după Em. Alexandrescu și alții.	238
Peștera Zmeilor de la Onceasa, după R. Jeannel și E. G. Racoviță.	198
Peșterile 1 și 2 din Culmea Vârtoapelor, după Ică Giurgiu.	255
Piatra lui Gotar, după M. Căstăian.....	183
Planul peșterii de la Nucu-Bozioru în care se află reprezentările de artă din epoca bronzului, după V. Drâmbocanu, completată de V. Boroneanț.	206
Pomelnice: 1-Pomelnic din epoca lui Neagoe Basarab din proscomidia schitului Agaton; 2-Pomelnicul de pe altarul schitului Agaton, după Al. Odobescu.....	166
Răspândirea avenelor și adăposturilor naturale locuite de om.....	287
Răspândirea carierelor rezultate din documentația istorică și arheologică	279
Răspândirea minelor rezultate din documentația istorică și arheologică.....	281
Răspândirea peșterilor antropice rezultate din documentația istorică și arheologică	285
Răspândirea peșterilor naturale locuite de om pe teritoriul României	278
Răspândirea peșterilor și a descoperirilor de artă paleolitică pe continentul european și asiatic, după A. Leroi Gourhan.....	289
Răspândirea salinelor rezultate din documentația istorică și arheologică	283
Salina Slănic. Planul de exploatare al minelor vechi și noi, după dr. ing. M. Stamatiu.....	182
Salina Tg. Ocna. Cameră în formă de clopot și extracție cu crivac, după A. Nemeșiu.....	181
Sistemul roman de adâncire în rocă tare prin puțuri verticale, după inginer N. Maghiar.	177
Unelte de silex din Peștera Livadiței, paleolitic mijlociu, după V. Boroneanț.	190

INDEX

PEȘTERI, ADĂPOSTURI, MINE, CARIERE ȘI SALINE

INDEX

PEȘTERI, ADĂPOSTURI, MINE, CARIERE ȘI SALINE

Adăpostul din peretele Izbuclui de la Fânațe	109
Adăpostul lui Climente	111
Adăpostul Mare dintre Peștera Roșie și Peștera cu Apă	109
Adăpostul sub stâncă Coasta Luchii	109
Adăpostul sub stâncă Cuina Turcului	111
Adăpostul sub stâncă Între Stânci	109
Adăpostul sub stâncă Peștera Frumoasă	110
Adăpostul sub stâncă Peștera Oilor	110
Adăpostul sub stâncă Piatra lui Gotar	110
Avenul Betfia	108
Avenul Gălășeni	108
Avenul Varniței	108
Biserica Agatonul Nou - Hram Sf. Ion Zlatotust	94
Biserica Tăierea Capului Sf. Ioan Botezătorul	93
Bisericuța Basarabi B1	102
Bisericuța Basarabi B2	103
Bisericuța Basarabi B3	103
Bisericuța Basarabi B4	104
Bisericuța Basarabi E5	104
Camera - Încăperea funerară C 1	105
Camera - Încăperea funerară C2	105
Cariera Albești	133
Cariera Ampoița	132
Cariera Baciș	136
Cariera Bahna	142
Cariera Baia	132
Cariera Basarabi - Murfatlar - Cimitirul	105

Cariera Bejan	141
Cariera Breznița	143
Cariera Bucova	134
Cariera Cârjiți	142
Cariera Călan	141
Cariera Căpușul Mic	136
Cariera Cărarea Morii	132
Cariera Cărpiniș	141
Cariera Ciuperceeni	145
Cariera Cladova	132
Cariera Coronini	135
Cariera Creaca	144
Cariera Creaca Ticular	145
Cariera de balast Izbândiș	133
Cariera de calcar Malul Roșu	137
Cariera de la Moldovinești	137
Cariera de la vest de Potaissa	138
Cariera de nisip Chețani	144
Cariera de nisip Cipău	144
Cariera de nisip Rădaia	138
Cariera de piatră Cășeiu	138
Cariera de piatră Cernavodă cu Relieful lui Hercules Saxanus	139
Cariera de piatră Gura Văii	143
Cariera de piatră Săndulești Nord	139
Cariera de pietriș Gligorești	137
Cariera de sub cascada din fața peșterii Pișnița	133
Cariera de șist argilos Râpa	134
Cariera de tuf calcaros Svinița - Ilișova	134
Cariera Deva - Dealul Pietroasa	141
Cariera Dinogeția	145
Cariera Geoagiu	132

Cariera Iabłanița	134
Cariera Ighiu	132
Cariera Ionești	134
Cariera Jucu de Sus	137
Cariera Luncavița	134
Cariera Măceriș	135
Cariera Mehadica	135
Cariera Mraconia	143
Cariera Murfatlari - Basarabi	140
Cariera Nadic	137
Cariera Peșteana	142
Cariera Petnic	135
Cariera Petriș	144
Cariera Pișcolț - Nisipărie	145
Cariera Sânta Maria de Piatră	142
Cariera Săcel	142
Cariera Strei	142
Cariera Topleț	136
Cariera Tureni	138
Cariera Uroi.....	146
Cariera Valea Sângeorgiului	142
Cariera Vârciorova	143
Cariera Verendin	136
Cariera Vodița	143
Carierile de nisip și pietriș Ghioroc - Balastieră	133
Carierile Rusca Montană	136
Carierile Rușchița	135
Cavitățile îngropate din cariera de travertin de la Sândomic	141
Chilia Aluniș	100
Complexul Aluniș, Culmea Martiriei	93
Complexul Dumbrăveni	100

Complexul rupestru de la Murfatlar.....	101
Coridorul din Piatra Muntenilor	76
Exploatarea auriferă și de cupru Bucium	117
Exploatarea de fier Peștișu Mare	128
Exploatările de fier Mânerău	125
Exploatările de fier Peștișu Mic	128
Exploatările din nisipurile aurifere Vârciorova	129
Galeriile G1- G5	102
Găurile alăturate din Dealul lui Cocoș	73
Gravurile de pe pereții stâncoși din Cheile Sohodolului de la Runcu	115
Grota nr. 01 din Dealul Colțani	24
Grota nr. 02 din Dealul Colțani	25
Grota nr. 03 din Dealul Colțani	25
Inscripțiile rupestre din complexul natural „Amfiteatru” de la Casian (inscripții în limba greacă)	114
Izvoarele sărate de la Lunca	156
Încăperea săpată în stâncă Creaca -Ticlar	107
Lutăria Biharea	147
Lutăria Chitila - Fermă	148
Lutăria Dealul Crucii	148
Lutăria din Dealul Miloaia de la Cuvin	147
Lutăria Ghenci	148
Lutăria Pișcolț	149
Lutăria Poiana Frății	148
Lutăria Schela Cladovei, malul Dunării	148
Lutăria Valea Danciului	147
Lutăria Vășad	147
Mina Alun	125
Mina Băișoara	123
Mina Bocșa	120
Mina Ciclova Română	121

Mina Crișcior	124
Mina de aur Almașu Mare	117
Mina de aur Băița	125
Mina de aur Băița - Crăciunești	125
Mina de aur Bolvașnița	120
Mina de aur Borlova	120
Mina de aur Fizeș	127
Mina de aur Hărțăgani	127
Mina de aur Iscroni	128
Mina de aur Maidan	121
Mina de aur Măgura - Toplița	128
Mina de aur Nera	122
Mina de aur Petroșani	125
Mina de aur Ruda - Brad	125
Mina de aur Surduc	124
Mina de aur Trestia	129
Mina de aur, argint, cupru și plumb Surducu Mare	123
Mina de aur, argint, cupru, plumb și fier Dognecea	121
Mina de aur, argint, cupru, plumb și fier Moldova Nouă	122
Mina de aur, argint, cupru, plumb și fier Vărad	123
Mina de aur, cupru, plumb și fier Sasca Română	122
Mina de cupru Ciclova	120
Mina de cupru Cladova - Valea Cersca	119
Mina de cupru Dud	119
Mina de cupru și fier Arăneag	118
Mina de cupru și fier Covăsânt.....	130
Mina de cupru și fier Milova	119
Mina de cupru Tisovița	130
Mina de cupru, argint și fier Rădnuța.....	118
Mina de cupru, fier și plumb Șoimuș	130
Mina de fier Criciova	130

Mina de fier și plumb Rușchița	122
Mina de fier Teliucul Inferior	124
Mina de fier Tincova	123
Mina de fier, plumb, cupru, argint, aur, arseniu, antimoniu de la Ogradena Veche	131
Mina din Valea Liliilor de la Covăsânț.....	130
Mina Eibenthal	129
Mina Ghelari	127
Mina Hondol	128
Mina Marga	121
Mina Ohaba Bistra	121
Mina Ribița	128
Mina Rimetea	117
Mina Săcărâmb	128
Mina Stănița	129
Mina Teliuc	126
Minele de aur Alburnus Major - Cetatea Mare și Cetatea Mică	117
Minele de aur Câinele de Sus	126
Minele de aur Căraciu.....	126
Minele de aur Crăciunești	127
Nisipăria Crasna - Pășune	146
Nisipăria dintre Marghita și Ghenetea	146
Ocnele Mari	158
Peștera - adăpostul sub stâncă - nr. 40	62
Peștera - mină „La Poduri“	124
Peștera (Gaura) Chindiei I	35
Peștera (Gaura) Chindiei II	35
Peștera (lui) Binder	42
Peștera (lui) Sinesie	3
Peștera 1 din Culmea Vârtoapelor	78
Peștera 2 Mai	40

Peștera 2143/a	33
Peștera Agatonul Vechi	95
Peștera Almașului	63
Peștera Amatorilor	48
Peștera antropică de lângă cariera Cheia	106
Peștera antropică Malul cu Gaură	95
Peștera Ascunsă	43
Peștera Astupată	14
Peștera Avenul cu incizii de la Gaura Cizmii	83
Peștera Baba	52
Peștera Baiului	11
Peștera Balogu	76
Peștera Bâltișoara	59
Peștera Bobot	29
Peștera Bocșuța	3
Peștera Bordul Mare de la Ohaba Ponor	81
Peștera Boului	11
Peștera Bucătăria	96
Peștera Bursucilor	52
Peștera Buzeica	92
Peștera Cariera Mică de la Topalu	56
Peștera Casa Hoților	94
Peștera Casian	52
Peștera Călăștur	43
Peștera Căsoaia	95
Peștera Cerbului	25
Peștera Cetățeaua Mare	47
Peștera Cetățeaua Mică.....	44
Peștera Cheia	53, 106
Peștera Cioarei	60
Peștera Cioclovina	75

Peștera Cioclovina cu apă	74
Peștera Ciurului - Izbuc	1
Peștera Climente I, Peștera Climente, Gaura lui Climente	85
Peștera Climente II	86
Peștera Cloșani	61
Peștera Cocoșului	78
Peștera Colțul Cătănii	38
Peștera Creaca	107
Peștera cu Aburi	20
Peștera cu Apă din Cheile Gârliștei	29
Peștera cu apă termală Geoagiu Băi - Germisara	76
Peștera cu aven	92
Peștera cu Coloane	44
Peștera cu Gamele - Cheile Râșnoavei	17
Peștera cu Monezi	4
Peștera cu Oase	30
Peștera cu Puț	31
Peștera cu stalactite Gaura Ceazului	47
Peștera Cubleș de la Racăș	12
Peștera Cuciulat	92
Peștera Cugliș	6
Peștera Cuina Turcului	87
Peștera Cumont	21
Peștera Cuptoru Porcului	26
Peștera Cuptorul Ciumei	31
Peștera Curată de la Nandru	79
Peștera Dâlma Peșterii	61
Peștera Dâmbul Colibii.....	10
Peștera de la Culmea Pietrei	99
Peștera de la Sub Piatră	14
Peștera de la Uileacu de Beiuș	14

Peștera de sub peștera de după Cârșa	26
Peștera de sub Pietrele Albe	31
Peștera de sub stânca Liubcovei	34
Peștera de sub Șoim	21
Peștera Degence	48
Peștera Deventului I, II, III	15
Peștera Diana	106
Peștera din Dealul Colțan	34
Peștera din Dealul Ierișorii	29
Peștera din Dealul Vârseci de la Pietroasa	12
Peștera din Ponorici	82
Peștera din Runc	60
Peștera din Valea Coacăzei	17
Peștera din Valea Deleșului	62
Peștera Dubanăț	38
Peștera Dubova	38
Peștera Dubovăț	39
Peștera Dumbrăveni Cripte.....	101
Peștera Elena	28
Peștera Fânațe	11
Peștera Ficiorilor	44
Peștera Fluturilor	88
Peștera Fugarilor	26
Peștera Fundătura	96
Peștera Fundu Peșterii	99
Peștera Gaura cu Muscă	37
Peștera Gaura Haiducească, ...	35
Peștera Gaura Hicleană	39
Peștera Gaura Livadiței	20
Peștera Gaura lui Ecab - Galați	30
Peștera Gaura lui Lasconi	21

Peștera Gaura Pârșului	20
Peștera Gaura Scrofii	4
Peștera Gaura Tătarilor	100
Peștera Gaura Ungurului	22
Peștera Ghereta	96
Peștera Ghețarul de la Scărișoara	1
Peștera Ghețarul de la Vârtop	2
Peștera Groapa Lupului	76
Peștera Grota Boilor	19
Peștera Gura Cheii	17
Peștera Higea	106
Peștera Hoanca Boului.....	4
Peștera Hornarilor	44
Peștera Hotel Grota	31
Peștera Hoților	19, 22
Peștera Igrîța.....	6
Peștera Izbândiș	7
Peștera Izbulcul Topliței	13
Peștera Înșelăției	99
Peștera La Adam	54
Peștera La Găuri	33
Peștera La Icoane	50
Peștera Lenuța	28
Peștera Lilieciilor	26
Peștera Lilieciilor de la Gura Dobrogei	54
Peștera Lucia	2
Peștera lui Adi	4
Peștera lui Carafil	88
Peștera lui Cocolbea	81
Peștera lui Cotuna.....	7
Peștera lui Dionisie Torcătorul	97

Peștera lui Epuran	84
Peștera lui Iorgovan	22
Peștera lui Iosif	94
Peștera lui Negru	49
Peștera lui Vât	40
Peștera Luncani	74
Peștera Mare	19
Peștera Mare de la Găuri	40
Peștera Mare din Șoroniște	25
Peștera Mare Merești	63
Peștera Măgura Bihorului	13
Peștera Măgura Sighiștel	10
Peștera Mărghitaș	27
Peștera Meda	73
Peștera Meziad	11
Peștera Mică de lângă Peștera lui Vât	39
Peștera Mică din satul Peștera	18
Peștera Mică din Valea Drăstănicului	22
Peștera Mișidului	7
Peștera Modoloaie	45
Peștera Morarilor	45
Peștera Muierii de la Baia de Fier	57
Peștera Muierilor	58
Peștera Napiștileu	8
Peștera nr. 01	23
Peștera nr. 01 de la Coasta Vacii de la Federi	77
Peștera nr. 01 de la Merești	65
Peștera nr. 01 de la Socolovăț	41
Peștera nr. 01 din Cheile Tătarului	56
Peștera nr. 01 din Piatra cu Lapte	5
Peștera nr. 02	5

Peștera nr. 02 de la Coasta Vacii de la Federi	77
Peștera nr. 02 de la Merești	66
Peștera nr. 02 din Cheile Tătarului	56
Peștera nr. 03.....	23
Peștera nr. 03 de la Coasta Vacii de la Federi	79
Peștera nr. 03 de la Merești	68
Peștera nr. 04 de la Merești	73
Peștera nr. 05 de la Merești	71
Peștera nr. 08 de la Merești	72
Peștera nr. 09 de la Merești	72
Peștera nr. 09 de la Merești din Cheile Vârghișului	72
Peștera nr. 10 de la Merești	112
Peștera nr. 13 de la Merești	113
Peștera nr. 16 de la Merești	113
Peștera nr. 18 de la Merești	113
Peștera nr. 20 de la Merești	67
Peștera nr. 21 de la Merești	68
Peștera nr. 23 de la Merești	68
Peștera nr. 26 de la Merești	72
Peștera nr. 27 de la Merești	68
Peștera nr. 33 de la Merești	69
Peștera nr. 34 de la Merești	69
Peștera nr. 36 de la Merești	70
Peștera nr. 37 de la Merești	71
Peștera nr. 39 de la Merești	71
Peștera nr. 61, Peștera de la Colibituri	33
Peștera Oaselor	49
Peștera Observator	50
Peștera Oilor	49
Peștera Omului	32
Peștera Pârcălabului	59

Peștera Pârleazului	62
Peștera Pădurea Sicleni	38
Peștera Pătrunsă	62
Peștera Păzăriște	30
Peștera Piatra Băniții	24
Peștera Piatra Corbului	8
Peștera Piatra cu Lapte	6
Peștera Piatra Îngăurită	97
Peștera Piatra Morii	9
Peștera Piatra Poienii	82
Peștera Piatra Roșie	8
Peștera Pitică	45
Peștera Pocala	3
Peștera Policiori	98
Peștera Polovragi	62
Peștera Ponicova.....	91
Peștera Ponor	82
Peștera Ponorul de la Călățea	6
Peștera Popovăț	27
Peștera Porcariului	39
Peștera prăbușită din Dealul Alb	46
Peștera Pusta Călățele	6
Peștera Racoviță	32
Peștera Rece	42
Peștera Ripiceni	16
Peștera Rolului	40
Peștera Românești	92
Peștera Romboidală	46
Peștera Ruseștilor	46
Peștera Scrofeni	56
Peștera Soci	53

Peștera Socolovăț	41
Peștera Someșul Rece	41
Peștera Spurcată de la Nandru	80
Peștera Stârnici	25
Peștera Șura Balicii	43
Peștera Șura de Jos	76
Peștera Șura Mare	50
Peștera Șura Mică	48
Peștera Topalu.....	56
Peștera Topolnița	84
Peștera Travertin	15
Peștera Țapului	32
Peștera Țibucoaia	10
Peștera Ungurească	47
Peștera Ungurului.....	9
Peștera Urișilor	38
Peștera Ușa Pietrei	98
Peștera Vacii	13
Peștera Vadul Crișului	15
Peștera Vârful Cămaruței	95
Peștera Vârful Înalt	28
Peștera Vălee	34
Peștera Vereș	16
Peștera Veterani	89
Peștera Vraska	27
Peștera Vulpiei	52
Peștera Vulturului	49
Peștera Zmeilor de la Onceasa	9
Piatra Rotăriei	98
Salina Arpaș.....	151
Salina Baia Baciului	157

Salina Baia Verde	157
Salina Bâșcoi	156
Salina Bața	151
Salina Băicoi	157
Salina Beclean	151
Salina Câmpulung la Tisa	156
Salina Ciceu	151
Salina Cojocna	153
Salina Coștiui - Rona	155
Salina Cristur	151
Salina Crișeu.....	153
Salina de la Ibănești - Botoșani	152
Salina de la Sânpaul	153
Salina Domnești	151
Salina Dragomirești.....	156
Salina Grozești	150
Salina Ilișua	152
Salina Mănăștur.....	152
Salina Ocna Șugatag	155
Salina Praid.....	154
Salina Reteag.....	152
Salina Rogna	158
Salina Rona	155
Salina Rupea	152
Salina Sic	153
Salina Sintereag.....	152
Salina Slatina	156
Salina Slănic de Prahova	157
Salina Șipotele.....	155
Salina Tahat	152
Salina Târgu Ocna	151

Salina Telega	157
Salina Topărăuți.....	155
Salina Troțușul.....	151
Salina Uioara	150
Salina Unirea	150
Salina Vișeu	156
Salina Zalău	158
Salinele Cacica	158
Salinele Ocna Dejului	153
Salinele Ocna Mică.....	154
Salinele Ocna Mureșului	150
Salinele Ocna Sibiului	159
Salinele Ocnele Mari	158
Salinele Peta	153
Salinele Războieni-Cetate	150
Salinele Săraru.....	154
Salinele Teișani.....	154
Salinele Teișani - Ghitioara	154
Stânca cu desene rupestre în culoare roșie de la Ilidia- Vicinic	113
Stânca de la Balta, Mehedinți	116
Stânca de la Trecători	113
Stâncăriile de la Poderei	114
Stâncile cu incizii de la Ditrău	115
Stâncile de deasupra Izvorului de la Tureni	114
Stâncile Piatra Peșterii	113
Steiu de la Polovragi	115

INDEX

DE PAGINĂ AL MONUMENTELOR DIN LUCRARE

INDEX DE PAGINĂ

Peștera Ciurului - Izbuț	1
Peștera Ghețarul de la Scărișoara	1
Peștera Ghețarul de la Vârtope	2
Peștera Lucia	2
Peștera (lui) Sinesie	3
Peștera Bocșuța	3
Peștera Pocala	3
Peștera cu Monezi	4
Peștera Gaura Scrofii	4
Peștera Hoanca Boului	4
Peștera lui Adi	4
Peștera nr. 02	5
Peștera nr. 01 din Piatra cu Lapte	5
Peștera Piatra cu Lapte	6
Peștera Cugliș	6
Peștera Igrita	6
Peștera Ponorul de la Călățeș	6
Peștera Pusta Călățeș	6
Peștera Izbândiș	7
Peștera lui Cotuna	7
Peștera Mișidului	7
Peștera Piatra Corbului	8
Peștera Napiștileu	8
Peștera Piatra Roșie	8
Peștera Piatra Morii	9
Peștera Ungurului	9
Peștera Zmeilor de la Onceș	9
Peștera Dâmbul Colibii	10
Peștera Măgura Sighiștel	10
Peștera Țibucoș	10
Peștera Baiului	11
Peștera Boului	11
Peștera Fânațe	11
Peștera Meziad	11
Peștera Cubleș de la Racăș	12
Peștera din Dealul Vârseci de la Pietroș	12
Peștera Izbuțul Topliței	13
Peștera Măgura Bihorului	13
Peștera Vacii	13
Peștera Astupată	14
Peștera de la Sub Piatră	14
Peștera de la Uileacu de Beiuș	14
Peștera Deventului I, II, III	15
Peștera Travertin	15
Peștera Vadul Crișului	15

Peștera Ripiceni	16
Peștera Vereș	16
Peștera cu Gamele - Cheile Râșnoavei	17
Peștera din Valea Coacăzei	17
Peștera Gura Cheii	17
Peștera Mică din satul Peștera	18
Peștera Mare	19
Peștera Grota Boiler	19
Peștera Hoților	19
Peștera cu Aburi	20
Peștera Gaura Livadiței	20
Peștera Gaura Pârșului	20
Peștera Cumont	21
Peștera de sub Șoim	21
Peștera Gaura lui Lasconi	21
Peștera Gaura Ungurului	22
Peștera Hoților	22
Peștera lui Iorgovan	22
Peștera Mică din Valea Drăstănicului	22
Peștera nr. 01	23
Peștera nr. 03	23
Peștera Piatra Băniții	24
Grota nr. 01 din Dealul Colțani	24
Peștera Mare din Șoroniște	25
Grota nr. 02 din Dealul Colțani	25
Grota nr. 03 din Dealul Colțani	25
Peștera Cerbului	25
Peștera Stârnice	25
Peștera Cuptoru Porcului	26
Peștera de sub peștera de după Cârșa	26
Peștera Fugarilor	26
Peștera Liliecilor	26
Peștera Mărghițaș	27
Peștera Popovăț	27
Peștera Vraska	27
Peștera Elena	28
Peștera Lenuța	28
Peștera Vârful Înalt	28
Peștera Bobot	29
Peștera cu Apă din Cheile Gârliștei	29
Peștera din Dealul Ierișorii	29
Peștera Păzăriște	30
Peștera cu Oase	30
Peștera Gaura lui Ecab - Galați	30
Peștera cu Puț	31
Peștera Cuptorul Ciumei	31
Peștera de sub Pietrele Albe	31
Peștera Hotel Grota	31
Peștera Omului	32
Peștera Racoviță	32
Peștera Țapului	32

Peștera nr. 61, Peștera de la Colibituri	33
Peștera 2143/a	33
Peștera La Găuri	33
Peștera de sub stânca Liubcovei	34
Peștera din Dealul Colțan	34
Peștera Vălee	34
Peștera (Gaura) Chindiei I	35
Peștera (Gaura) Chindiei II	35
Peștera Gaura Haiducească, ...	35
Peștera Gaura cu Muscă	37
Peștera Pădurea Sicleni	38
Peștera Colțul Cătănii	38
Peștera Dubanăț	38
Peștera Dubova	38
Peștera Urieșilor	38
Peștera Dubovăț	39
Peștera Gaura Hicleană	39
Peștera Mică de lângă Peștera lui Vât	39
Peștera Porcariului	39
Peștera Mare de la Găuri	40
Peștera 2 Mai	40
Peștera lui Vât	40
Peștera Rolului	40
Peștera nr. 01 de la Socolovăț	41
Peștera Socolovăț	41
Peștera Someșul Rece	41
Peștera (lui) Binder	42
Peștera Rece	42
Peștera Ascunsă	43
Peștera Călăștur	43
Peștera Șura Balicii	43
Peștera Cetățeaua Mică.....	44
Peștera cu Coloane	44
Peștera Ficiorilor	44
Peștera Hornarilor	44
Peștera Modoloaie	45
Peștera Morarilor	45
Peștera Pitică	45
Peștera prăbușită din Dealul Alb	46
Peștera Romboidală	46
Peștera Ruseștilor	46
Peștera Cetățeaua Mare	47
Peștera cu stalactite Gaura Ceazului	47
Peștera Ungurească	47
Peștera Amatorilor	48
Peștera Degence	48
Peștera Șura Mică	48
Peștera Oaselor	49
Peștera Oilor	49
Peștera lui Negru	49
Peștera Vulturului	49

Peștera Observator	50
Peștera La Icoane	50
Peștera Șura Mare	50
Peștera Baba	52
Peștera Bursucilor	52
Peștera Casian	52
Peștera Vulpii	52
Peștera Cheia	53
Peștera Soci	53
Peștera La Adam	54
Peștera Liliacilor de la Gura Dobrogei	54
Peștera Cariera Mică de la Topalu	56
Peștera nr. 01 din Cheile Tătarului	56
Peștera nr. 02 din Cheile Tătarului	56
Peștera Scrofeni	56
Peștera Topalu	56
Peștera Muierii de la Baia de Fier	57
Peștera Muierilor	58
Peștera Bălțișoara	59
Peștera Pârcălabului	59
Peștera Cioarei	60
Peștera din Runc	60
Peștera Cloșani	61
Peștera Dâlma Peșterii	61
Peștera din Valea Deleșului	62
Peștera Pârleazului	62
Peștera Pătrunsă	62
Peștera Polovragi	62
Peștera - adăpostul sub stâncă - nr. 40	62
Peștera Almașului	63
Peștera Mare Merești	63
Peștera nr. 01 de la Merești	65
Peștera nr. 02 de la Merești	66
Peștera nr. 20 de la Merești	67
Peștera nr. 03 de la Merești	68
Peștera nr. 21 de la Merești	68
Peștera nr. 23 de la Merești	68
Peștera nr. 27 de la Merești	68
Peștera nr. 33 de la Merești	69
Peștera nr. 34 de la Merești	69
Peștera nr. 36 de la Merești	70
Peștera nr. 05 de la Merești	71
Peștera nr. 37 de la Merești	71
Peștera nr. 39 de la Merești	71
Peștera nr. 08 de la Merești	72
Peștera nr. 09 de la Merești	72
Peștera nr. 09 de la Merești din Cheile Vârghișului	72
Peștera nr. 26 de la Merești	72
Găurile alăturate din Dealul lui Cocoș	73
Peștera Meda	73
Peștera nr. 04 de la Merești	73

Peștera Cioclovina cu apă	74
Peștera Luncași	74
Peștera Cioclovina	75
Peștera Balogu	76
Peștera cu apă termală Geoagiu Băi - Germisara	76
Peștera Groapa Lupului	76
Peștera Șura de Jos	76
Coridorul din Piatra Muntenilor	76
Peștera nr. 01 de la Coasta Vacii de la Federi	77
Peștera nr. 02 de la Coasta Vacii de la Federi	77
Peștera Cocoșului	78
Peștera 1 din Culmea Vârtoapelor	78
Peștera Curată de la Nandru	79
Peștera nr. 03 de la Coasta Vacii de la Federi	79
Peștera Spurcată de la Nandru	80
Peștera Bordul Mare de la Ohaba Ponor	81
Peștera lui Cocolbea	81
Peștera din Ponorici	82
Peștera Piatra Poienii	82
Peștera Ponor	82
Peștera Avenul cu incizii de la Gaura Cizmii	83
Peștera lui Epuran	84
Peștera Topolnița	84
Peștera Climente I, Peștera Climente, Gaura lui Climente	85
Peștera Climente II.....	86
Peștera Cuina Turcului	87
Peștera Fluturilor	88
Peștera lui Carafil	88
Peștera Veterani	89
Peștera Ponicova	91
Peștera Buzeica	92
Peștera cu aven	92
Peștera Cuciuat.....	92
Peștera Românești	92
Peștera Istorică	92
Peștera Templul Ursitelor	92
Biserica Tăierea Capului Sf. Ioan Botezătorul	93
Complexul Aluniș, Culmea Martiriei	93
Biserica Agatonul Nou - Hram Sf. Ion Zlatotust	94
Peștera Casa Hoților	94
Peștera lui Iosif	94
Peștera Agatonul Vechi	95
Peștera antropică Malul cu Gaură	95
Peștera Căsoaia	95
Peștera Vârful Cămăruței	95
Peștera Bucătăria	96
Peștera Fundătura	96
Peștera Ghereta	96
Peștera Piatra Îngăurită	97
Peștera lui Dionisie Torcătorul	97
Peștera Policiori	98

Peștera Ușa Pietrei	98
Piatra Rotăriei	98
Peștera de la Culmea Pietrei	99
Peștera Fundu Peșterii	99
Peștera Înșelăției	99
Chilia Aluniș	100
Complexul Dumbrăveni	100
Peștera Gaura Tătarilor	100
Complexul rupestru de la Murfatlar	101
Peștera Dumbrăveni Cripte	101
Bisericuța Basarabi B1	102
Galeriile G1- G5	102
Bisericuța Basarabi B2	103
Bisericuța Basarabi B3	103
Bisericuța Basarabi B4	104
Bisericuța Basarabi E5	104
Camera - Încăperea funerară C 1	105
Camera - Încăperea funerară C2	105
Cariera Basarabi - Murfatlar - Cimitirul	105
Peștera antropică de lângă cariera Cheia	106
Peștera Diana	106
Peștera Higea	106
Încăperea săpată în stâncă Creaca -Ticlar	107
Peștera Creaca	107
Avenul Betfia	108
Avenul Gălășeni	108
Avenul Varniței	108
Adăpostul din peretele Izbuclui de la Fânațe	109
Adăpostul Mare dintre Peștera Roșie și Peștera cu Apă	109
Adăpostul sub stâncă Coasta Luchii	109
Adăpostul sub stâncă Între Stânci	109
Adăpostul sub stâncă Peștera Frumoasă	110
Adăpostul sub stâncă Peștera Oilor	110
Adăpostul sub stâncă Piatra lui Gotar	110
Adăpostul lui Climente	111
Adăpostul sub stâncă Cuina Turcului	111
Peștera nr. 10 de la Merești	112
Peștera nr. 13 de la Merești	113
Peștera nr. 16 de la Merești	113
Peștera nr. 18 de la Merești	113
Stânca cu desene rupestre în culoare roșie de la Iliida-Vicinic	113
Stânca de la Trecători	113
Stâncile Piatra Peșterii	113
Inscripțiile rupestre din complexul natural „Amfiteatru” de la Casian (inscripții în limba greacă)	114
Stâncăriile de la Poderei	114
Stâncile de deasupra Izvorului de la Tureni	114
Gravurile de pe pereții stâncoși din Cheile Sohodolului de la Runcu	115
Stâncile cu incizii de la Ditrău	115
Steiu de la Polovragi	115
Stânca de la Balta, Mehedinți	116

Exploatarea auriferă și de cupru Bucium	117
Mina de aur Almașu Mare	117
Mina Rimetea	117
Minele de aur Alburnus Major - Cetatea Mare și Cetatea Mică	117
Mina de cupru și fier Arăneag	118
Mina de cupru, argint și fier Rădnuța	118
Mina de cupru Cladova - Valea Cersca	119
Mina de cupru Dud	119
Mina de cupru și fier Milova	119
Mina Bocșa	120
Mina de aur Bolvașnița	120
Mina de aur Borlova	120
Mina de cupru Ciclova	120
Mina Ciclova Română	121
Mina de aur Maidan	121
Mina de aur, argint, cupru, plumb și fier Dognecea	121
Mina Marga	121
Mina Ohaba Bistra.....	121
Mina de aur Nera	122
Mina de aur, argint, cupru, plumb și fier Moldova Nouă	122
Mina de aur, cupru, plumb și fier Sasca Română	122
Mina de fier și plumb Rușchița	122
Mina Băișoara	123
Mina de aur, argint, cupru și plumb Surducu Mare	123
Mina de aur, argint, cupru, plumb și fier Vărad	123
Mina de fier Tincova	123
Mina Crișcior	124
Mina de aur Surduc	124
Mina de fier Teliucul Inferior	124
Peștera - mină „La Poduri”	124
Exploatarea de fier Mănerău	125
Mina Alun	125
Mina de aur Băița	125
Mina de aur Băița - Crăciunești	125
Mina de aur Petroșani	125
Mina de aur Ruda - Brad	125
Mina Teliuc	126
Minele de aur Câinele de Sus	126
Minele de aur Căraciu	126
Mina de aur Fizeș	127
Mina de aur Hărțăgani	127
Mina Ghelari	127
Minele de aur Crăciunești	127
Exploatarea de fier Peștișu Mare	128
Exploatarea de fier Peștișu Mic	128
Mina de aur Iscroni	128
Mina de aur Măgura - Toplița	128
Mina Hondol	128
Mina Ribița	128
Mina Săcărâmb	128
Exploatarea din nisipurile aurifere Vărciorova	129

Mina de aur Trestia	129
Mina Eibenthal	129
Mina Stănița	129
Mina de cupru și fier Covăsânt	130
Mina de cupru Tisovița	130
Mina de cupru, fier și plumb Șoimuș	130
Mina de fier Criciova	130
Mina din Valea Lillii de la Covăsânt	130
Mina de fier, plumb, cupru, argint, aur, arseniu, antimoniu de la Ogradena Veche	131
Cariera Ampoița	132
Cariera Baia	132
Cariera Cărarea Morii	132
Cariera Cladova	132
Cariera Geoagiu	132
Cariera Ighiu	132
Cariera Albești	133
Cariera de balast Izbândiș	133
Cariera de sub cascada din fața peșterii Pișnița	133
Carierile de nisip și pietriș Ghioroc - Balastieră	133
Cariera Bucova	134
Cariera de șist argilos Râpa	134
Cariera de tuf calcaros Svinița - Ilișova	134
Cariera Iablanița	134
Cariera Ionești	134
Cariera Luncavița	134
Cariera Coronini	135
Cariera Măceriș	135
Cariera Mehadica	135
Cariera Petnic	135
Carierile Rușchița	135
Cariera Baci	136
Cariera Căpușul Mic	136
Cariera Topleț	136
Cariera Verendin	136
Carierile Rusca Montană	136
Cariera de calcar Malul Roșu	137
Cariera de la Moldovinești	137
Cariera de pietriș Gligorești	137
Cariera Jucu de Sus	137
Cariera Nadic	137
Cariera de la vest de Potaissa	138
Cariera de nisip Rădaia	138
Cariera de piatră Cășeu	138
Cariera Tureni	138
Cariera de piatră Cernavodă cu Relieful lui Hercules Saxanus	139
Cariera de piatră Săndulești Nord	139
Cariera Murfatlari - Basarabi	140
Cariera Bejan	141
Cariera Călan	141
Cariera Cărpiniș	141

Cariera Deva - Dealul Pietroasa	141
Cavitățile îngropate din cariera de travertin de la Sândominic	141
Cariera Bahna	142
Cariera Cârjiți	142
Cariera Peșteana	142
Cariera Santa Maria de Piatră	142
Cariera Săcel	142
Cariera Strei	142
Cariera Valea Sângeorgiului	142
Cariera Breznița	143
Cariera de piatră Gura Văii	143
Cariera Mraconia	143
Cariera Vârciorova	143
Cariera Vodița	143
Cariera Creaca	144
Cariera de nisip Chețani	144
Cariera de nisip Cipău	144
Cariera Petriș	144
Cariera Ciuperceni	145
Cariera Creaca Ticlăr	145
Cariera Dinogeția	145
Cariera Pișcolț - Nisipărie	145
Cariera Uroi	146
Nisipăria Crasna - Pășune	146
Nisipăria dintre Marghita și Ghenetea	146
Lutăria Biharea	147
Lutăria din Dealul Miloia de la Cuvin	147
Lutăria Valea Danciului	147
Lutăria Vășad	147
Lutăria Chitila - Fermă	148
Lutăria Dealul Crucii	148
Lutăria Ghenci	148
Lutăria Poiana Frății	148
Lutăria Schela Cladovei, malul Dunării	148
Lutăria Pișcolț	149
Salina Grozești	150
Salina Uioara	150
Salina Unirea	150
Salinele Ocna Mureșului	150
Salinele Războieni-Cetate	150
Salina Arpaș	151
Salina Bața	151
Salina Beclean	151
Salina Ciceu	151
Salina Cristur	151
Salina Domnești	151
Salina Târgu Ocna	151
Salina Troțușul	151
Salina de la Ibănești - Botoșani	152
Salina Ilișua	152
Salina Mănăștur	152

Salina Reteag	152
Salina Rupea	152
Salina Sintereag	152
Salina Tahat	152
Salina Cojocna	153
Salina Crișeu	153
Salina de la Sânpaul	153
Salina Sic	153
Salinele Ocna Dejului	153
Salinele Peta	153
Salina Praid	154
Salinele Ocna Mică	154
Salinele Săraru	154
Salinele Teișani	154
Salinele Teișani - Ghitioara	154
Salina Coștiui - Rona	155
Salina Ocna Șugatag	155
Salina Rona	155
Salina Șipotele	155
Salina Topărăuți	155
Izvoarele sărate de la Lunca	156
Salina Bășcoi	156
Salina Câmpulung la Tisa	156
Salina Dragomirești	156
Salina Slatina	156
Salina Vișeu	156
Salina Baia Baciului	157
Salina Baia Verde	157
Salina Băicoi	157
Salina Slănic de Prahova	157
Salina Telega	157
Ocele Mari	158
Salina Rogna	158
Salina Zalău	158
Salinele Cacica	158
Salinele Ocele Mari	158
Peștera Cheia	106
Salinele Ocna Sibiului	159
Planșe	161

POSTFAȚĂ

Această carte este rezultatul unui proiect inițiat cu sprijinul Ministerului Culturii și realizat în întregime cu sprijinul Institutului de Memorie Culturală – cIMEC.

Ea a fost scrisă în dorința de a sesiza necesitatea unei preocupări constante în minister pentru evidența, istoricul și soarta unor categorii de monumente pe care le întâlnim răspândite pe întregul cuprins al țării, pe lângă care trecem, nu le acordăm atenția cuvenită, uneori le și degradăm sau în cel mai fericit caz le ignorăm. Sunt însă și oameni care le iubesc, le apreciază, le-au cercetat și au făcut din cercetarea lor o preocupare de-o viață, o religie. Uneori și-au pus chiar viața în pericol pentru a le cunoaște până în ultimul cotlon. Rezultatele acestor cercetări au fost adunate acum pentru prima dată pentru a fi puse la dispoziția publicului larg.

Cum rezultă din lectura cărții, aceste monumente, opere ale naturii sau creații ale omului, au nevoie de protecție și, totodată, de o educare a turistului, a celor ce le vizitează spre a avea grijă să le lase urmașilor în starea în care le-au găsit sau chiar să aibă idei noi în îngrijirea lor. Ele sunt monumente-document și ne amintesc de un trecut care ne aparține. Ele sunt garanția viitorului nostru istoric ca moștenitori și stăpâni ai ținuturilor pe care se află, fiind în același timp valori care aparțin întregii umanități.

Mulțumirile noastre se îndreaptă în primul rând către domnul arhitect *Cristian Moisescu*, director general al Direcției Patrimoniului Cultural Național Istoric din Ministerul Culturii în perioada în care am început anevoioasa întreprindere de a aduna toate informațiile existente despre această bogată și valoroasă categorie de monumente, care a înțeles mesajul nostru; către domnul director *Dan Matei* și doamna directoare adjunctă *Irina Oberländer-Târnoveanu*, de la Institutul de Memorie Culturală care, împreună cu întreaga echipă cu care lucrează, au fost alături de mine cu înțelegerea și adesea cu sufletul și osteneala, au realizat o bază de date și o complexă arhivă digitală și au făcut ca efortul meu, al nostru să vadă lumina tiparului.

Lor, tuturor și familiei mele li se adresează recunoștința mea.

Autorul

16 octombrie 2000